

**Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya
Facultat d’Empresa i Comunicació**

**ADMINISTRACIÓ, LLUITA O SOBIRANIA:
ANÀLISI DE LA COMUNICACIÓ
DE L’INDEPENDENTISME CATALÀ DURANT 2017**

Adrià Alsina Leal

Directors:

Dr. Xavier Ginesta Portet i Dr. Jordi de San Eugenio Vela

Tesi doctoral

Programa de doctorat:

Traducció, Gènere i Estudis Culturals

Barcelona, juny de 2020

Al Gonçal i l'Elisabet
Vau sobreviure la Guerra, la presó,
la gana i la humiliació.
I, malgrat tot, va trobar-vos i va ser feliços.

AGRAÏMENTS

Una tesi doctoral és un procés solitari i, en el meu cas, essencialment nocturn. Per això, els primers agraïments van destinats a aquelles persones que m'heu aguantat durant aquests dos anys de feina i recerca. Tots aquells a qui us ha sorprès un whatsapp a les 4 de la matinada, o a qui us he deixat un "hola" en vist durant mesos sense resposta, gràcies per la paciència i l'escalf.

Moltes gràcies, especialment:

A la meva mare, pels dinars i sopars a hores estranyes, per les converses i el suport a prova de bombes. També a l'Albert, que sembla que no hi sigui, però sempre hi és.

Al meu pare, per la força, la inspiració en la teva lluita personal i, clar, per la casa de Roda, on s'han construït les taules d'Excel d'aquesta tesi. També a la Rita, per la comprensió i les truites de matinada.

Al meu germà, que va ser el primer doctor de la família.

A Miljana, porque sin ti nunca habría encontrado la fuerza para acabar este proyecto interminable.

A més, vull agrair la col·laboració desinteressada i entusiasta de:

Toni Aira, Enric Blanes, Roger Rofin, Sergi Sabrià i Jordi Sàlvia, perquè de seguida va respondre que sí a una entrevista que no era senzilla i va entomar esportivament la meva persecució.

Agustí Alcoberro, per revisar els capítols d'anàlisi històrica, és un luxe haver pogut comptar amb la teva expertesa i les teves anotacions.

Joan Manel Ximenis, pels aclariments de primera mà al voltant del moviment de les consultes populars.

Ratka, per l'ajuda imprescindible a l'hora de seleccionar i copiar tuits.

Julio, por tu manejo espectacular de Tableau.

Gràcies a la Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya per haver confiat en mi com a professor associat durant els darrers quatre anys, i una menció especial als directors d'aquesta tesi, els doctors Xavier Ginesta i Jordi de San Eugenio Vela, per les indicacions, orientacions i correccions que m'han proporcionat, sempre amb rapidesa i la millor disposició.

Finalment, gràcies a totes les persones que avui us trobeu a la presó, a l'exili, multades o perseguides per la justícia, la policia o qualsevol institució de l'Estat. I també a totes les que lluiteu per a que mai més no hi hagi un pres, un exiliat o un represaliat polític al nostre país.

ÍNDEX

1 Introducció.....	11
1.1 Dues escenes: 2017 i 2018.....	11
1.2 Justificació d'aquesta tesi.....	13
1.3 Objectiu i hipòtesis d'investigació.....	14
1.4 Metodologia i mostra	15
1.4.1 Anàlisi historiogràfica	16
1.4.2 Anàlisi del discurs a través dels missatges de Twitter	16
1.4.3 Mostra intencional d'entrevistes semiestructurades.....	18
1.4.4 Observació participant.....	20
1.5 Estructura d'aquest treball	21
Part 1: Marc teòric	23
2 La comunicació política en el marc dels estudis de comunicació ..	24
2.1 L'Argumentació i la nova retòrica	25
2.2 La comunicació política al segle XX	27
2.3 Comunicació política: comunicant amb un objectiu	29
2.4 El màrqueting polític: l'art de guanyar-se l'opinió pública	29
2.5 Les eines de construcció d'opinió política: l'espiral del silenci, la construcció d'agenda i la representació de la realitat.....	32
2.5.1 <i>Agenda setting</i> : què és important?.....	35
2.5.2 <i>Agenda Building</i> : quan el context social afecta la construcció de les prioritats.....	37
2.5.3 <i>Framing</i> : els marcs com a definidors de la realitat	38
2.6 Canvis i transformacions en la comunicació política a finals del segle XX.....	41
2.6.1 Els mitjans socials.....	43
2.6.2 El fenomen <i>fake news</i> : qüestió de noms?.....	45
2.6.3 Twitter i la comunicació política.....	47
2.6.4 "L'olla de Twitter" a Catalunya	48
3 Els processos d'emancipació nacional del segle XXI.....	51
3.1 Dels imperis a l'autodeterminació	51
3.2 El nacionalisme, una revisió del marc d'anàlisi.....	55
3.2.1 La idea de nació.....	59
3.2.2 Nació ètnica o nació cívica?	61
3.2.3 Construcció de la nació vs. construcció de l'estat	63

3.3 Glocalització, la universalització de la particularitat.....	66
3.4 La filosofia de la secessió	67
3.5 Secessionisme, separatisme o independentisme	70
3.6 La mida dels estats importa?	73
3.7 La secessió en estats democràtics: Quebec i Escòcia, la prèvia al “procés” a Catalunya...74	
3.7.1 Quebec, dos referèndums unilaterals per a una autonomia reforçada.....	75
3.7.2 Escòcia, l'únic referèndum acordat?	78
Part 2: Marc contextual	84
4 Recorregut històric de l'independentisme: el segle XIX	85
4.1 Els tres marcs de l'independentisme modern: administració, sobirania i lluita.....	85
4.2 Les bases històriques del nacionalisme català	87
4.3 Jaume Balmes: la fundació del catalanisme conservador	90
4.4 Pi i Margall: federalista i progressista.....	91
4.5 Valentí Almirall: el catalanisme progressista no qüestiona la unitat d'Espanya, però també es queixa	92
4.6 El marc d'administració: Prat de la Riba i el projecte d'una gran Espanya moderna governada des de Catalunya	96
4.7 L'independentisme al segle XIX: no pensis en un elefant	101
5 Recorregut històric de l'independentisme: de Macià a la Guerra Civil	106
5.1 Francesc Macià i l'independentisme modern: el problema de Catalunya no és d'administració, és de sobirania	106
5.2 El periodisme català de principis de segle XX: política en català i societat en castellà ..	113
5.3 Les primeres declaracions d'independència confuses: abril de 1931	116
5.4 Generalitat republicana: l'independentisme al govern	123
5.4.1 L'Estatut de Núria: la primera gran campanya de comunicació de l'independentisme	124
5.4.2 Del traspàs de les competències en ràdio a les esperances d'una televisió catalana	133
5.4.3 Els Fets d'Octubre: una proclamació més virtual que real gràcies a la ràdio	134
5.5 Consolidació del marc de lluita contra la injustícia i les eleccions de 1936	142
5.6 Guerra Civil: la desaparició comunicativa de l'independentisme.....	145
6 Recorregut històric de l'independentisme: de la postguerra a l'autonomia.....	151

6.1 La postguerra: l'independentisme torna a somiar amb la victòria dels aliats	151
6.2 La nova generació dels 50 i 60: l'independentisme dels estudiants i la influència marxista.....	158
6.2.1 L'eclosió dels Països Catalans i el <i>fusterianisme</i>	159
6.2.2 El front exterior: el cas Escarré	161
6.3 La transició: de la unitat de l'Assemblea de Catalunya a la frustració del sobiranisme	165
6.4 Constitució i ruptura emocional de l'esquerra independentista.....	172
6.4.1 La lluita armada, la gran temptació dels 80	177
6.4.2 De la Crida a la nova Esquerra Republicana: l'assalt independentista a un partit històric	179
6.5 L'ambigüitat de Tarradellas i Pujol.....	181
6.5.1 Josep Tarradellas, el president retornat	181
6.5.2 Jordi Pujol: el líder no independentista que voten els independentistes	185
7 Recorregut històric de l'independentisme: el segle XXI	189
7.1 Preparant la majoria: la sofisticació del discurs independentista als 90 i principis dels 2000	189
7.1.1 La renovació argumental de l'independentisme	189
7.1.2 Renovació dels referents comunicatius	193
7.2 El nou Estatut, la sentència del Tribunal Constitucional i l'eclosió de la societat civil independentista.....	200
7.2.1 L'Estatut de Miravet	200
7.2.2 La societat civil pren el relleu: Arenys de Munt i les consultes locals	205
7.2.3 Sentència del Tribunal Constitucional, empenta final a l'independentisme	214
7.2.4 El 10 de juny de 2010: l'independentisme pren la manifestació per l'Estatut	216
7.2.5 Associació de Municipis per la Independència, la base institucional de la sobirania	220
7.2.6 L'Assemblea Nacional Catalana, unitat per la sobirania.....	222
7.2.7 "Catalunya, nou estat d'Europa" i la capacitat de mobilització del marc de sobirania	224
7.3 Artur Mas: del pacte fiscal al dret a decidir.....	229
7.3.1 Les eleccions del 25-N: la campanya de les metàfores i uns resultats inesperats ...	230
7.3.2 El segon govern Mas: el "Pacte per la Llibertat" i la Declaració de Sobirania	235
7.3.3 Una via catalana cap a un referèndum consultiu.....	236
7.4 La primera confrontació arriba en dos temps: 2014 i les eleccions de 2015.....	240
7.4.1 El 9-N, la primera votació	245
7.4.2 Les eleccions "plebiscitàries" de 2015 i Junts pel Sí	249

7.4.3 Del 50% a “o Mas o març”, l’independentisme busca un pla.....	261
7.5 Puigdemont president: Catalunya independent?.....	263
7.5.1 Recomposant el marc administratiu: el Pacte Nacional pel Referèndum	265
7.5.2 Les denúncies de l’Estat obren el marc de lluita.....	268
7.5.3 Referèndum 1-0: això va de debò?	270
7.5.4 L’ANC es desmarca per la sobirania: la campanya del “Sí”	272
7.5.5 Òmnium aposta per la lluita: la “Crida per la Democràcia”	273
7.5.6 Estiu i tardor de 2017: les anomenades “lleis de desconexió” reforcen el marc de sobirania.....	275
7.5.7 La recta final cap a l’1-0: la campanya més atípica	279
7.5.8 Un assaig de democràcia fugissera: el 20 de setembre	281
7.5.9 Els últims dies abans del referèndum	284
7.6 1-0, el dia D de l’independentisme	289
7.6.1 Els resultats de l’1-0.....	293
7.6.2 La reacció de la premsa	294
7.6.3 Fake News independentistes?.....	296
7.6.4 Vaga general o “aturada de país”	297
7.7 Dues declaracions i cap independència.....	298
7.7.1 Una declaració <i>interruptus</i>	298
7.7.2 La detenció dels presidents de l’ANC i Òmnium.....	300
7.7.3 L’eclosió de la simbologia del llaç groc	301
7.7.4 La piulada de les “155 monedes de plata”: la revolta de Twitter.....	301
7.7.5 La declaració d’independència i la retirada de la classe política	303
7.8 Entre Bèlgica i la presó de Lledoners: la cursa cap a les eleccions del 21D	307
7.8.1 “Llibertat presos polítics” o “Som República”?	308
7.8.2 La Junta electoral entra en campanya	309
7.8.3 Eleccions i marcs confrontats.....	310
7.8.4 La campanya de les entitats.....	311
7.8.5 La nit electoral.....	312
8 Els protagonistes de 2017	314
8.1 Assemblea Nacional Catalana	314
8.2 Òmnium Cultural.....	315
8.3 Partit Demòcrata (PDeCAT)	317
8.4 Junts per Catalunya (JxC)	318

8.5 Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)	320
8.6 Candidatura d'Unitat Popular (CUP)	322
Part 3: Resultats, discussió i conclusions.....	325
9 Els resultats: 8 mesos de tuits, anàlisi de marcs i entrevistes	326
9.1 Les paraules-símbol: com assignar els tuits a cada marc d'interpretació	326
9.1.1 Marc d'administració:.....	328
9.1.2 Marc de lluita contra la injustícia	329
9.1.3 Marc de sobirania	330
9.1.4 Exemples dels marcs: administració, lluita i sobirania	333
9.1.5 Mitjana, mediana i mode de cadascun dels perfils de Twitter	335
9.2 L'ús de marcs per part dels actors entre abril i desembre de 2017	336
9.2.1 Jordi Sànchez, president de l'Assemblea Nacional Catalana	337
9.2.2 Jordi Cuixart, president d'Òmnium Cultural	338
9.2.3 Carles Puigdemont, president de la Generalitat de Catalunya	341
9.2.4 Oriol Junqueras, vicepresident de la Generalitat de Catalunya	344
9.2.5 Assemblea Nacional Catalana	347
9.2.6 Òmnium Cultural.....	351
9.2.7 Partit Demòcrata (PDeCAT)	356
9.2.8 Junts per Catalunya (JxC)	360
9.2.9 Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)	364
9.2.10 Candidatura d'Unitat Popular (CUP).....	373
9.3 Anàlisi d'ús dels marcs en els subperíodes més rellevants de 2017	379
9.3.1 Subperíode 1: de l'11 de setembre al 3 d'octubre de 2017	381
9.3.2 Subperíode 2: del 4 d'octubre al 5 de desembre de 2017	387
9.3.3 Subperíode 3: del 6 de desembre al 21 de desembre de 2017	390
9.4 Donant veu a l'independentisme: les entrevistes als professionals de les organitzacions i els partits sobiranistes.....	393
9.4.1 L'estratègia a llarg termini.....	393
9.4.2 El canvi de rumb d'octubre	396
10 Discussió.....	403
10.1 Els marcs de l'independentisme i les teories del dret a la secessió	403
10.1.1 L'ascriptivisme i el marc d'administració	403
10.1.2 El dret de correcció i el marc de lluita.....	404
10.1.3 El dret plebscitari i el marc de sobirania.....	406

10.2 Els paral·lelismes històrics	408
10.2.1 1931: de sobirania a administració	408
10.2.2 L'any 1934: d'administració a sobirania i de sobirania a lluita	409
10.2.3 1975-1978: de sobirania a administració	413
10.3 L'espiral del silenci com a explicació del canvi general de discurs	415
11 Conclusions	420
11.1 Validació de les hipòtesis	421
11.1.1 Hipòtesi 1. Els tres discursos de l'independentisme: administració, lluita i sobirania	421
11.1.2 Hipòtesi 2. La CUP i l'ANC, els més sobiranistes, Òmnium, els més estables	424
11.1.3 Hipòtesi 3. Les persones al capdavant de les estratègies de comunicació de 2017 van marcar una línia clara, però també van modular el discurs segons els esdeveniments	425
11.2 Limitacions de la investigació	425
11.3 Perspectives de futures investigacions	427
12 Bibliografia	429
13 Índex de gràfics, imatges i taules	461
Annex I: Entrevistes transcrites	467
Annex II: Llistats de tuits classificats per marc	488

1 INTRODUCCIÓ

1.1 Dues escenes: 2017 i 2018

—*Excuse me, what is going to happen now?*

La pregunta em va agafar per sorpresa, mentre jo mateix estava capficat intentant entendre quina votació era la que estava a punt de produir-se.

L'àrea de premsa del Parlament estava plenes de gom a gom i jo havia anat a parar a una habitació amb diverses pantalles. Totes ensenyaven el mateix, un hemicicle que semblava més aviat una penya esportiva que una institució de representació: diputats de tots els colors cridaven, s'aixecaven, amenaçaven de marxar, banderes i cartells. De tant en tant, la presidenta Carme Forcadell intentava posar ordre i anunciava un nou recés o una nova votació, que ningú en aquella habitació estava en condicions de comprendre. Jo, amb prou feines, intentava fer d'intèrpret d'aquell caos.

Vaig girar-me i vaig veure una desena de cares que em miraven fixament. Qui m'havia fet la pregunta era una productora d'una cadena de televisió americana, però al seu costat hi havia els productors de la seva competència, acompanyats de russos, suïssos, italians i japonesos. Tots amuntegats en quatre taules mal posades i intentant desxifrar la retòrica parlamentària.

Tan bé com vaig poder, els vaig explicar que una sèrie de diputats de l'oposició estaven a punt de marxar perquè consideraven que aquella votació era il·legal, que altres es quedaven però no votarien i que la majoria independentista havia demanat que el vot fos secret, així que s'aniria cridant els diputats, un per un. I que, si s'arribava a 68 vots positius, s'aprovava una declaració d'Independència que ningú havia vist encara.

...

—*El independentismo ha ganado la batalla de la comunicación, son muy buenos comunicando.*

No era la primera vegada que sentia aquesta afirmació, però sí la primera que anava dirigida directament a mi. Ja feia un any de la fallida declaració d'Independència i les

institucions catalanes encara seguien sota control directe del govern espanyol mitjançant l'aplicació de l'article 155 de la Constitució.

Era en un debat a Madrid, i la contrapart, un conegut tertulià unionista, avui diputat del Partit Popular, desenvolupava l'argument de que l'independentisme havia desplegat una estratègia comunicativa gairebé perfecta des de feia dècades, que l'havia portat a l'èxit electoral i –potser gairebé- a l'èxit polític.

Donar la culpa o les virtuts de tot a la comunicació és una clàssica estratègia de l'estruç, típica de la política. Quan els resultats no són bons, és que “no ens hem sabut explicar”, mentre que els bons resultats de l'altre tendeixen a raonar-se com el producte d'una “magnífica campanya de comunicació”. En el fons, aquest tipus d'argumentació evita aprofundir en el conflicte de fons i assumeix un cert “rentat de cervell” de l'opinió pública. Simplificant, és el que porta determinats analistes a culpar la televisió pública catalana, TV3, de qualsevol opinió catalanista. De l'altra banda, també és fàcil culpar la “caverna mediàtica” de les opinions dels votants que defensen la unitat d'Espanya.

En qualsevol cas, la reacció de l'auditori madrileny va ser d'assentiment general. I val a dir que també és una opinió molt estesa a Catalunya que l'independentisme ha guanyat la batalla de la comunicació.

Tanmateix, com és possible combinar la sensació general de caos comunicatiu, compartida pels corresponsals que relato a la primera part, amb l'assumpció del sentit comú que ens portava a qualificar d'èxit la comunicació de l'independentisme, fins i tot dels que hi hem participat internament?

La conclusió òbvia és que era necessària una recerca que posés en context la història de la comunicació de l'independentisme amb les estratègies i el tipus de missatges que es van posar en pràctica durant l'any 2017.

La tesi que el lector te a les mans és un exercici d'humilitat, empatia i comprensió centrat en la comunicació durant els mesos en què els partits i la societat civil independentista van estirar la corda política fins a nivells que no s'havien vist des d'abans de la Guerra Civil (1936-1939). El govern de la Generalitat de Catalunya va

convocar un referèndum l'octubre de 2017 i es va enfrontar obertament als tribunals, que van decretar-ne la il·legalitat. El que alguns van anomenar “xoc de trens”¹ va acabar amb prop de dos mil ferits per part de la policia el dia del referèndum i la posterior supressió de l'autonomia per part del govern espanyol, que va convocar unes eleccions per al 21 de desembre. La meitat del govern de la Generalitat va acabar fugint, mentre l'altra meitat va acabar en presó preventiva, a més dels dos líders de les principals entitats independentistes, l'Assemblea Nacional Catalana i Òmnium Cultural.

L'autor va viure aquests fets com a cap de premsa i comunicació de l'Assemblea Nacional Catalana. Per això, aquest treball està estructurat d'acord amb els principis de l'*action research* (Lewin, 1946), no per simular una falsa objectivitat, sinó per mirar d'entendre aquest període de forma honesta en el marc de la història de l'independentisme i per treure'n lliçons que puguin ser vàlides per al futur.

1.2 Justificació d'aquesta tesi

Aquesta tesi pretén analitzar les estratègies de comunicació de l'independentisme al llarg de la seva història moderna i la seva plasmació durant els fets de 2017. Aquest treball ens permet aportar valor científic, social i pràctic a l'estudi de la comunicació, en general, i a la comprensió dels moviments que cerquen canviar l'*statu quo* arreu del món.

En aquesta investigació, aportarem una descripció de la història de la comunicació i les estratègies comunicatives dels líders i organitzacions que han defensat la independència de Catalunya des del segle XIX. A més, construïm un sistema de classificació que ens permet assignar un valor numèric a cada marc (*frame*) utilitzat dins dels missatges. Amb això, aportem un sistema que podria servir per comparar

¹ Per exemple, el president de la Generalitat, Carles Puigdemont (*El País*: “Puigdemont: ‘L'1 d'octubre no hi haurà xoc de trens’”, Barcelona, 4 de juliol de 2017: https://cat.elpais.com/cat/2017/07/04/catalunya/1499157138_452951.html) o el periodista Oriol March (March, O.: “L'1-O en marxa: així serà la setmana del xoc de trens”, *Nació Digital*, 3 de setembre de 2017: <https://www.naciodigital.cat/noticia/137453/1-o/marxa/aixi/sera/setmana/xoc/trens>).

discursos de líders i organitzacions en funció del seu nivell de rupturisme amb l'*statu quo*.

Els resultats d'aquest treball permetran entendre millor un període convuls de la història de Catalunya i Espanya, un temps que ha deixat conseqüències socials i polítiques de llarg abast. Entendre i analitzar amb les eines científiques una qüestió d'elevada càrrega emocional, en aquest cas la comunicació durant un període de gran tensió com les campanyes de 2017, pot servir per ajudar a comprendre com les dinàmiques socials i polítiques s'entrellacen a partir de la comunicació.

A més a més, el sistema de classificació de marcs elaborada en aquesta tesi permetrà simplificar i estandarditzar l'anàlisi de discurs per permetre comparacions numèriques i gràfiques.

1.3 Objectiu i hipòtesis d'investigació

A partir d'allò exposat anteriorment, a mode de justificació d'aquesta investigació i de situació del tema que ens ocupa, a continuació, sistematitzarem els objectius i les hipòtesis plantejades en aquest treball:

Objectiu general: analitzar els grans marcs del discurs independentista a Catalunya al llarg de la seva història moderna i com han influït en la construcció del discurs independentista en el procés polític de la tardor de 2017.

Objectiu específic 1: identificar els grans marcs del discurs independentista al llarg de la seva història moderna.

Hipòtesi 1: com que tot l'independentisme es pot definir en funció de la seva aspiració a la construcció d'un nou estat a Catalunya, trencant amb l'estructura administrativa de l'Estat espanyol, es pot assignar un valor numèric al nivell de rupturisme amb l'*statu quo*, és a dir, a la disposició a fer aquest trencament i a quines eines proposa una organització concreta per fer aquesta transició cap al nou estat. Aquesta categorització partiria de definir com a independentista qualsevol líder o organització que faci explícit que el seu objectiu últim és la consecució d'un estat independent per a Catalunya

(Rubiralta, 2004; Ucelay-da-Cal, 2018), però permetria assignar-li un valor al seu marc discursiu, segons si posa en valor la negociació o l'acció unilateral, per exemple. La classificació hauria de poder permetre la comparació, també de forma gràfica, de qualsevol discurs de l'independentisme.

Objectiu específic 2: classificar els missatges de la comunicació dels grans partits, organitzacions i líders independentistes a través de l'anàlisi qualitativa i quantitativa de les seves publicacions a la xarxa social Twitter durant 2017.

Hipòtesi 2: l'Assemblea Nacional Catalana i la Candidatura d'Unitat Popular van mantenir el discurs més rupturista, mentre la resta d'actors van tendir a modular més el seu discurs en funció dels esdeveniments.

Objectiu específic 3: comparar els discursos i marcs dels missatges publicats a Twitter amb les estratègies declarades d'alguns dels professionals que van estar a càrrec de dissenyar i implementar la comunicació de l'independentisme durant la tardor de 2017.

Hipòtesi 3: és probable que totes les organitzacions hagin mantingut alguns principis per guiar les seves estratègies de comunicació, però que hagin anat adaptant els missatges segons es desenvolupaven els esdeveniments.

1.4 Metodologia i mostra

Aquesta tesi doctoral seguirà una triangulació metodològica de tècniques qualitatives i quantitatives en la qual inclourem l'anàlisi historiogràfica (capítols 4-7), l'anàlisi del discurs i la mostra intencional d'entrevistes semiestructurades.

A més, aquesta tesi s'ha estructurat seguint els principis de l'*action research* (Lewin, 1946), tenint en compte la implicació personal i professional de l'autor en el moviment independentista. Per això, hem tingut cura a l'hora de contextualitzar i de desenvolupar una classificació el més simple i objectiva possible per als missatges de l'independentisme.

1.4.1 Anàlisi historiogràfica

En primer lloc, la identificació dels marcs de l'independentisme es fa a través de l'anàlisi historiogràfica. En el nostre treball, desenvolupem el concepte de marc (*frame*) en el sentit que li dona Lakoff (2004: 15) i l'adaptarem a la història de la comunicació de l'independentisme des del segle XIX. Amb aquesta anàlisi descriptiva presentarem tres marcs amb els que classificarem tots els missatges de l'independentisme. Aquests marcs són:

- Marc d'administració
- Marc de lluita contra la injustícia
- Marc de sobirania

1.4.2 Anàlisi del discurs a través dels missatges de Twitter

En segon lloc, l'anàlisi del discurs partirà de l'anàlisi del corpus dels missatges de Twitter. L'opció metodològica de centrar-se només a Twitter es fa per dues raons: la primera, perquè en ser un mitjà controlat al 100% per l'emissor ens permet assumir que tots els missatges que s'hi publiquen estan explícitament validats per l'estratègia de l'organització, cosa que no succeeix en d'altres mitjans on hi intervenen terceres parts, com la premsa o la televisió². La segona raó és que la naturalesa limitada del mitjà –un màxim d'entre 140 i 280 caràcters durant el període d'anàlisi³– obliga les organitzacions i líders a limitar-se a escriure un missatge principal per cada publicació. Aquestes limitacions fan possible la caracterització de cada tuit en un sol marc, mentre un article pot combinar diversos marcs.

En aquesta secció, fem una anàlisi quantitativa de tots els tuits dels líders i les organitzacions independentistes entre el 23 d'abril i el 21 de desembre de 2017. Hem considerat aquest període perquè el 23 d'abril de 2017 marca l'inici de la primera

² Al seu estudi sobre candidats presidencials a l'Amèrica Llatina, López-López i Vásquez-González (2018) demostren que els missatges que els candidats i partits publiquen a Twitter es troben emmarcats dins l'agenda general de cada candidat, és a dir, que no existeix una agenda digital pròpia i diferenciada.

³ Twitter va duplicar el número de caràcters permesos per missatge el 26 de setembre de 2017. Tanmateix, aquesta possibilitat no va resultar en canvis significatius en la llargada tipus dels missatges publicats (Perez, S.: "Twitter's doubling of character count from 140 to 280 had little impact on length of tweets", TechCrunch, 30 d'octubre de 2018: <https://techcrunch.com/2018/10/30/twitters-doubling-of-character-count-from-140-to-280-had-little-impact-on-length-of-tweets/>).

campanya del “Sí” de l’Assemblea Nacional Catalana. D’altra banda, el 21 de desembre és el dia de les eleccions autonòmiques catalanes convocades pel president del govern espanyol, Mariano Rajoy, dins el marc de l’aplicació de l’article 155 de la Constitució Espanyola. Durant aquest període es produeixen els fets clau que hem analitzat en aquest treball, com totes les campanyes pel “Sí” al referèndum, les resolucions i lleis del Parlament de Catalunya, la reacció del govern espanyol i de l’Estat, el referèndum de l’1 d’octubre, les proclamacions d’independència, les detencions de líders independentistes i les campanyes antirepressives. Com a corpus d’anàlisi hem recuperat tots els tuits publicats, dins del període esmentat, pels següents perfils:

1. Carles Puigdemont (president de la Generalitat de Catalunya): @KRLS
2. Oriol Junqueras (vicepresident de la Generalitat de Catalunya): @OriolJunqueras
3. Jordi Sànchez (president de l’Assemblea Nacional Catalana): @JordiSanchezP
4. Jordi Cuixart (president d’Òmnium Cultural): @JordiCuixart
5. Assemblea Nacional Catalana: @assemblea
6. Òmnium Cultural: @omnium
7. Partit Demòcrata: @pdecat
8. Esquerra Republicana de Catalunya: @esquerra_ERC
9. Candidatura d’Unitat Popular: @CUPNacional
10. Junts per Catalunya: @JuntsXCat

Del total de tuits, se n’han seleccionat els que tenen a veure amb el debat nacional, el referèndum i les eleccions del 21 de desembre. En surten els números següents:

Taula 1: Perfils analitzats en aquest treball, número total de tuits i tuits seleccionats per a l’anàlisi

Perfil	Número total de tuits	Tuits seleccionats
Carles Puigdemont	647	350
Oriol Junqueras	499	352
Jordi Sànchez	307	254
Jordi Cuixart	625	397
Assemblea Nacional Catalana	2.013	1.631
Òmnium Cultural	2.489	1.694

Partit Demòcrata	4.958	3.623
Esquerra Republicana de Catalunya	7.835	5.334
Candidatura d'Unitat Popular	2.654	1.675
Junts per Catalunya	1.124	850
Total	23.151	16.201

Font: Elaboració pròpia.

Un cop seleccionats, cada tuit ha estat classificat segons el seu missatge principal, d'acord amb els tres marcs proposats en aquesta tesi. Per poder comparar i analitzar, hem assignat a cada marc un número de l'u al tres segons el grau de rupturisme, on el mínim rupturisme (el marc 1) el representa el marc d'administració i el màxim rupturisme (el marc 3) el representa el marc de sobirania.

Les matrius de dades resultants, disponibles en la seva totalitat a l'Annex I, s'han tractat estadísticament amb el programa d'anàlisi de dades Tableau Software.

1.4.3 Mostra intencional d'entrevistes semiestructurades

En tercer lloc, i per tal de triangular la discussió dels resultats anteriors, utilitzem l'entrevista semiestructura a una sèrie de professionals de la comunicació seleccionats amb una mostra intencional de judici, és a dir, seleccionada en funció del criteri professional de l'investigador (Marshall, 1996; Frey, 2018). El mostreig de judici ens ha portat a seleccionar els caps de premsa o de comunicació de les entitats i partits independentistes que estudiem en aquest treball (1.4.2). A continuació, els llistem amb el seu càrrec principal entre abril i desembre de 2017:

Toni Aira, director de comunicació del Partit Demòcrata;

Enric Blanes, secretari nacional de l'Assemblea Nacional Catalana;

Roger Rofin, director de comunicació d'Òmnium Cultural;

Sergi Sabrià, diputat d'Esquerra Republicana de Catalunya;

Jordi Sàlvia, cap de premsa de la Candidatura d'Unitat Popular.

Com que el que ens interessa és obtenir un mateix conjunt d'informacions per part de persones que van intervenir directament en la comunicació de les principals entitats i

partits independentistes durant l'any 2017, ens hem basat en el model d'*entrevista estandarditzada no programada*, que defineix Denzin (1970-2009), o el què també es coneix com a entrevista semiestructurada. El model es concreta en un qüestionari inicial igual per a tots els entrevistats, però amb flexibilitat en l'ordre i el format de l'entrevista, que permet lleugeres diferències en la formulació de les preguntes per assegurar-se que tinguin el mateix significat per a tots els entrevistats. És a dir, donant prioritat al contingut que aporten els entrevistats per sobre de la literalitat de les preguntes.

Denzin reconeix que aquest model parteix del concepte d'*entrevista focalitzada*, de Merton i Kendal (1946), en el sentit que els entrevistats han estat exposats a una situació concreta, els investigadors han estudiat aquesta situació prèviament, el guió de l'entrevista ha estat elaborat a partir de l'anàlisi de continguts i hipòtesis i l'entrevista se centra en les experiències subjectives dels entrevistats amb el propòsit de contrastar les hipòtesis.

D'acord amb el model de recerca d'entrevista estandarditzada no programada, hem preparat les següents preguntes, que han servit de base per a les entrevistes que hem mantingut per telèfon o per escrit, segons el cas.

1. Quins eren els seus objectius estratègics de comunicació per a l'1 d'octubre?
2. Quins eren els seus objectius estratègics de comunicació per al 21 de desembre?
3. En la seva planificació estratègica, quins marcs mentals (*frames*) va voler transmetre durant 2017?
4. Vostè recorda haver repensat l'estratègia de comunicació en funció dels esdeveniments que s'anaven produint?
5. Recorda alguna desavinença dins la seva organització?
6. De quin material o campanya està més satisfet o creu que defineix millor la seva estratègia? Per què?

La transcripció de totes les entrevistes estandarditzades no programades està disponible a l'annex I d'aquest treball.

1.4.4 Observació participant

L'autor d'aquest treball ha viscut directa o indirectament bona part dels fets relatats al capítol que explica l'ascens de l'independentisme català a partir de principis del segle XXI (capítol 7) fins als mesos analitzats de 2017 (capítols 8-9). Aquesta circumstància fa que l'observació participant, avui plenament consolidada com a tècnica científica (Spradley, 2016), sí que tingui un rol important en la construcció del marc contextual d'aquest treball, encara que no l'inclouem a la triangulació de la qual parteix la discussió i les conclusions.

L'autor va ser cap de comunicació de l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) entre 2016 i 2018, cosa que el col·loca en una posició similar a la de Ralph K. Huitt en el seu estudi sobre el Senat dels Estats Units (1961). Huitt introdueix al seu estudi un gran nombre de descripcions basades en la seva observació participant com a assessor del senador Lyndon Johnson, com aquesta:

“Quan el senador Johnson va escollir els nous membres del Comitè de Polítiques Públiques, va intentar equilibrar consideracions de geografia, edat, ideologia i influència al Senat. Volia homes amb qui pogués treballar, però cadascun d'aquests també hauria de representar un grup de poder dins el grup parlamentari” (Huitt, 1961: 342).

L'observació participant pot portar un biaix en forma d'identificació amb el col·lectiu analitzat, un risc del que ja avisen Schwartz i Schwartz (1955). En el cas que ens ocupa, de fet, un doble biaix, per la identificació de l'autor amb l'independentisme català i, dins del moviment, amb l'ANC. Tanmateix, Ross i Ross (1974: 77) ja argumenten que aquest risc, en realitat, “és comú a la majoria de les tècniques d'obtenció de dades (...). Tots els investigadors estan subjectes a la percepció selectiva perquè els interessen unes coses més que les altres”. Els mateixos autors, però, recomanen que la recollida de dades sigui tan sistemàtica com sigui possible per possibilitar-ne la comparació i l'anàlisi per part d'altres investigadors.

En aquest sentit, l'únic punt on l'observació participant ha afectat directament la recollida de dades en aquest treball és en la confecció de la mostra intencional

d'entrevistes explicada a l'apartat 1.4.3. Això s'explica per la pròpia naturalesa del que significa una mostra intencional, en el sentit que hem escollit els cinc entrevistats basant-nos en la nostra experiència i contactes durant 2017 per decidir quines persones podien explicar i representar millor l'estratègia de comunicació de cada entitat. Per tant, la tècnica de l'observació participant, en aquest cas, serveix per complementar l'autoritat que es desprèn dels càrrecs formals que ostentaven els entrevistats el 2017.

1.5 Estructura d'aquest treball

Aquest triangle metodològic ens permetrà estructurar la tesi en dos grans apartats: al primer, establirem el marc teòric i contextual; al segon, exposarem els resultats de l'anàlisi quantitativa, creuarem l'anàlisi del discurs amb les entrevistes a responsables de comunicació i, finalment, aportarem les conclusions que resultin de la validació, o no, de les hipòtesis de partida.

La part 1, que titulem "Marc teòric", la dividim en dos capítols (2-3), amb els que pretenem aportar tota la literatura necessària per poder analitzar la comunicació de l'independentisme català durant els segles XIX, XX i XXI. Per aconseguir-ho, partim d'una revisió de la literatura al voltant de la comunicació política en el marc dels estudis de comunicació, incloent-hi les noves formes de construcció de l'agenda i del discurs a través de les xarxes socials i, molt particularment, Twitter (capítol 2). Seguim amb un estudi del que significa l'emancipació nacional, l'autodeterminació o la secessió, culminat amb un viatge històric pels dos processos d'autodeterminació que s'han produït en el marc d'estats democràtics, Escòcia i el Quebec (capítol 3).

A la part 2, que titulem "Marc contextual", revisem i analitzem la història de la comunicació de l'independentisme català, des de la seva fase prepolítica al segle XIX (capítol 4), passant per les seves primeres formulacions polítiques i campanyes fins a la Guerra Civil Espanyola (capítol 5), la dialèctica entre exili i lluita democràtica a l'interior, el trencament que suposa la Constitució Espanyola i les primeres dècades de l'autonomia (capítol 6) i, finalment, explorem la renovació argumental i el creixement

que porta a l'embat de 2017 (capítol 7). A més, al capítol 8 i a moda d'enllaç amb el tercer apartat d'aquesta monografia, hi afegim una presentació dels principals actors analitzats en els capítols que venen a continuació.

La part 3 explora i categoritza totes les dades que es poden extreure dels llistats de tuits que hem construït (capítol 9), creuem els resultats amb el marc teòric i les entrevistes a responsables de comunicació (capítol 10) i validem, o no, les hipòtesis de partida (capítol 11).

A més, aquest treball inclou dos annexos. A l'annex I, s'hi presenten les entrevistes completes a responsables de comunicació de les organitzacions analitzades durant 2017. A l'annex II, s'aporten les llistes de tuits dels líders i organitzacions analitzats per facilitar la validació independent de les dades i les conclusions.

PART 1: MARC TEÒRIC

2 LA COMUNICACIÓ POLÍTICA EN EL MARC DELS ESTUDIS DE COMUNICACIÓ

L'origen de la comunicació política és molt més antic que allò que coneixem avui com a recerca aplicada o acadèmica en comunicació. De fet, l'interès en la comunicació política es pot traçar als filòsofs i professors de política i retòrica de l'antiga Grècia i Roma⁴ com Aristòtil, Plató, Quintilià i Ciceró (Reinemann, 2014). Entre els filòsofs grecs i romans es considerava l'estudi de la retòrica com “un tipus de ciència política”⁵ (Van Dijk, 1997: 297).

Com també comparteixen la majoria d'investigadors i resumeixen Kaid i Holtz-Bacha (2007), la idea de comunicació política comença amb els estudis del discurs democràtic d'Aristòtil i Plató, en la seva disputa eterna amb els sofistes, als qui acusaven purament de “cuinar” els arguments per crear una retòrica que buidava de contingut la política. Plató és especialment dur a l'hora de defensar la política davant la retòrica dels sofistes. D'acord amb Zalta (2017), Plató considerava que la política era com la medicina i la gimnàstica pel cos, mentre que la retòrica era pura cosmètica⁶ o cuina⁷.

Una visió que contrasta amb la de Plató és la del sofista Isòcrates, que introdueix el concepte de deliberació pública com a “actors polítics que actuen en competició per guanyar-se una audiència” (Welsh, 2002). Isòcrates també defensava que la retòrica

⁴ En aquest treball no farem una anàlisi pormenoritzada de l'estudi de la Retòrica, aquesta introducció només pretén servir com a resum de base per ajudar a la comprensió del treball. Per aprofundir en les principals línies de la retòrica clàssica cal llegir, entre altres, Albadalejo (1990), Laborda (1993), Murphy (1988) i Worthington (1993).

⁵ Totes les cites d'aquest treball que no estaven escrites originalment en català han estat traduïdes al català per l'autor.

⁶ Aquesta perspectiva negativa de la retòrica dins la comunicació política perdura fins els nostres dies, també al discurs polític del dia a dia, com quan la Candidatura d'Unitat Popular-CUP demana al president de la Generalitat de Catalunya, Quim Torra que “aposti per la ruptura més enllà de la retòrica” (Europa Press: “La CUP pide a Torra que apueste por la ruptura más allá de retórica y simbolismo”, 25 d'agost de 2018: <https://www.europapress.es/catalunya/noticia-cup-pide-torra-apueste-ruptura-mas-alla-retorica-simbolismo-20180925175516.html>).

⁷ També s'utilitza actualment la paraula “cuinar”, encara que aplicada al procediment científic de tractar les dades en brut d'una enquesta en funció de diverses variables externes per poder projectar resultats electorals. En la cultura popular i periodística, la “cuina” es percep com un procés opac governat per interessos poc confessables més que per la ciència, que facilita titulars com “La Vanguardia cuina tant l'enquesta que no la fa creïble” (*Directe.cat*, 9 de setembre de 2013: <http://directe.larepublica.cat/noticia/315642/la-vanguardia-cuina-tant-lenquesta-que-no-la-fa-creible>).

política estava essencialment lligada a la vida cívica i que havia de sorgir d'una línia educativa concreta que acabaria generant un coneixement pràctic necessari per aquells que acabarien essent líders de la societat (Kaid i Holtz-Bacha, 2007: 717).

Finalment, Aristòtil creu que la retòrica ha d'estar al servei de la política. Com resumeix Rapp (2010), per arribar a la vida bona cal definir i avaluar allò que es considera just, bo i noble. En aquesta línia, descriu les tres tècniques de persuasió que també han arribat fins als nostres dies: *ethos*, *pathos* i *logos* (ètica, emoció i lògica). A més, Aristòtil també va entendre que l'experiència emocional proveïda per la persona que donava un discurs (avui això aplicaria a qualsevol mode de comunicació, des de l'aparença d'un escenari fins al ritme d'un vídeo) era essencial per crear l'ambient propici per a que l'audiència pogués rebre i jutjar un argument.

Una altra manera d'interpretar *ethos*, *logos* i *pathos* és fer-los correspondre amb els tres participants bàsics de qualsevol acte de comunicació, és a dir, l'orador, l'audiència i el missatge: "Dels tipus de persuasió proveïts per la paraula parlada n'hi ha tres tipus. El primer tipus depèn del caràcter personal de l'orador; el segon implica col·locar l'audiència en un marc mental concret; el tercer, en la prova, o prova aparent, que aporten les paraules del propi discurs" (Aristòtil, 2004: 7).

L'estudi de la retòrica cau en una certa caricaturització a tot Europa fins al segle XIX, perquè només s'ensenyen i s'estudien les figures retòriques. Per això, es popularitza la noció vulgar que identifica retòrica amb un estil florit, eloqüent, però només referit al llenguatge, i no al contingut (Perelman i Olbrechts-Tyteca, 1958: 6).

La recuperació de la disciplina de la retòrica com un tot no es produeix fins al segle XX (Albadalejo, 1990: 14), i es connecta amb la lingüística, la filosofia, la ciència jurídica i la teoria de la literatura.

2.1 L'Argumentació i la nova retòrica

Alguns autors del segle XX recuperen la retòrica com a marc d'investigació. Reboul (1991) classifica les línies d'estudi en dos vessants, segons si tenen més en compte

aspectes d'estil o de contingut. En aquesta línia, Reboul cita Cohen, Barthes, Genette i d'altres com a exemples d'autors que parlen més d'estil ho qualifica de retòrica literària, que inclou també les figures d'estil lingüístic. Reboul també creu que la nova retòrica del segle XX s'estudia a través de la teoria de l'Argumentació.

Eemeren i Grootendorst (2004: 1) defineixen argumentació com “una activitat verbal, social i racional amb l'objectiu de convèncer un crític raonable de l'acceptabilitat d'un punt de vista utilitzant una constel·lació de proposicions que justifiquen o rebaten la proposició expressada pel punt de vista”.

Capdevila (2004: 42) considera que la Nova Retòrica del segle XX comença el 1958, amb la publicació del *Tractat de l'argumentació* de Perelman i Olbrechts-Tyteca.

Perelman i Olbrechts-Tyteca (1958: 48) apunten que “tota argumentació pretén l'adhesió dels individus i, per tant, suposa l'existència d'un contacte intel·lectual”. De fet, afegeixen, per a que hi hagi argumentació cal que es produeixi una comunitat de persones que comparteixin un llenguatge que permeti la comunicació.

Hamblin (1970) refina el concepte de discussió racional (*argument*) i el pensa més enllà d'una sèrie d'arguments o proposicions arbitràries, com una iniciativa d'una part que ofereix una sèrie de punts que poden ser acceptables per l'altra part, que és qui dubta o accepta la conclusió. Per això, aquest autor desenvolupa quatre criteris de cara a poder justificar una discussió (1970: 245):

1. Les premisses han de ser acceptades per tots aquells que participen en la discussió.
2. L'evolució que porta de les premisses a la conclusió ha de ser acceptable.
3. Les premisses no declarades han de ser prou evidents i compartides com per a que s'acceptin.
4. La conclusió ha de ser resultat de l'argumentació en el sentit que, si no existís l'argumentació, no seria acceptable.

L'acceptació de la conclusió portaria al compromís (*commitment*), però Walton (2010: 24) es qüestiona aleshores com s'arriba del compromís amb una conclusió a la creença (*belief*) i recorda que “un participant en una discussió pot incórrer en un compromís

amb una de les proposicions del seu oponent només per poder continuar la seva pròpia argumentació sense realment creure en aquella proposició, o sense saber amb seguretat si és veritat o no⁸”.

En tot cas, la Teoria de l'argumentació racional-lògica de Perelman i Olbrechts-Tyteca no inclou l'argumentació de tipus emocional en les estratègies argumentatives, una qüestió clau per arribar a mobilitzar en contextos electorals o polítics en general i, especialment, amb el públic afí a les pròpies idees (Capdevila, 2004: 82).

2.2 La comunicació política al segle XX

La comunicació política moderna es basa en els estudis de diverses branques científiques, com la comunicació, la ciència política, el periodisme, la sociologia, la psicologia, entre d'altres (Swanson, 1995: 5).

El primer manual de comunicació política apareix de la mà de Nimmo i Sanders (1981), que editen una extensiva recopilació de 22 textos dels autors més destacats del que llavors es considerava un camp emergent, com expliquen els propis editors: “L'emergència de la comunicació política com a camp acadèmic distint abarca més enllà de la recerca (...) avui dia és cada vegada més comú trobar cursos de grau i postgrau en comunicació política” (1981: 15).

A més, com afegixen Kaid i Holtz-Bacha (2007: 38), la comunicació política “no es limita a la comunicació en contextos electorals”, sinó que també té en compte “el rol de la comunicació en el govern, la incorporació d'activitats de comunicació que influencien l'operació dels poders executiu, legislatiu i judicial, els partits polítics, els grups d'interès, els comitès d'acció política i altres participants dels processos polítics”.

Swanson i Nimmo (1990) defineixen la comunicació política com “l'ús estratègic per influenciar el coneixement públic, creences i acció en assumptes polítics”. Per la seva banda, Wolton (1998) dóna una visió més restrictiva i la defineix com “l'espai en el qual

⁸ Per exemple, tots hem arribat a un punt d'una discussió on algú diu “assumim que això que estàs dient és veritat, aleshores...”.

s'intercanvien els discursos contradictoris dels tres actors que legítimament s'expressen en públic sobre la política i que són els polítics, els periodistes i l'opinió pública a través dels sondejos”.

Encara més acotada és la definició de Denton i Woodward (1990: 14) al seu estudi sobre la comunicació política als Estats Units: “Definim comunicació política com la discussió pública sobre la distribució de recursos públics (diners), autoritat oficial (qui decideix) i sancions oficials (què cal premiar o castigar)”.

D'altra banda, McNair (2003: 24) torna a obrir el focus i defineix comunicació política com a “qualsevol comunicació sobre política amb un objectiu”. A més, afegeix que això inclou qualsevol aspecte que desenvolupa una “identitat política” o “imatge”, referint-se a qualsevol representació visual com la roba, el maquillatge, l'estil dels cabells, el disseny, els colors o els logos.

A Europa, Mazzoleni (2004) investiga sobre comunicació i, en concret, sobre el paper dels mitjans de comunicació en els processos polítics. Mazzoleni descriu la investigació com un procés atractiu i polièdric (2004: 17). Aquest investigador també defineix la comunicació política com “l'intercanvi i la confrontació dels continguts d'interès públic-polític que produeix el sistema polític, el sistema de mitjans i el ciutadà-electoral (2004: 36).

També al Vell Continent, Canel (1999: 15) diferencia entre “Comunicació Política” amb majúscules i “la comunicació política” amb minúscules. El terme amb majúscules és una expressió que designa el camp d'estudi, mentre el segon terme té un significat ampli que inclou fenòmens comunicatius com la propaganda, el màrqueting, les relacions públiques i d'altres. Segons Canel, la Comunicació Política amb majúscules seria “el camp d'estudi que comprèn l'activitat de persones determinades i institucions (polítics, comunicadors, periodistes i ciutadans) en la qual es produeix un intercanvi d'informació, idees i actituds al voltant dels assumptes públics” (1999: 23).

2.3 Comunicació política: comunicant amb un objectiu

Però quin és l'objectiu de la comunicació política? Kingdon (1984: 69-70) apunta que “hi ha (...) límits severs en la capacitat de l'opinió pública general a l'hora d'afectar la formació de polítiques públiques. Moltes esferes importants són gairebé invisibles per al públic general”. Habermas (1984), també en aquesta línia, diferencia les decisions del dia a dia (*routine decision making*), que segons l'autor es prenen sense participació pública, i les qüestions de gran importància, que necessitarien un procés extraordinari de resolució de problemes que hauria d'incloure moviments socials, per exemple. Per la seva banda, Bakir (2013:3) va una passa més enllà quan analitza la comunicació de l'administració Bush als Estats Units durant el que van anomenar “Guerra contra el Terror” i defineix el terme Comunicació Política Estratègica:

“Comunicació política que intenta manipular, que utilitza les tècniques científiques socials i mecanismes heurístics per comprendre la motivació humana, el comportament humà i l'entorn de mitjans de comunicació per informar de forma efectiva allò que hauria de ser comunicat –dirigint-ne el detall i el sentit general- i allò que s'hauria d'ocultar, amb l'objectiu d'influenciar l'opinió pública, i creant aliances estratègiques i un ambient propici per a les polítiques del govern, tant a l'interior com a l'exterior”.

De fet, no es tracta només de “vendre” les polítiques del govern, sinó especialment de guanyar el poder per aconseguir aplicar les polítiques desitjades o, des d'una perspectiva més cínica, per perpetuar la pròpia organització política a la qual es pertany. En tot cas, la caixa d'eines comunicatives destinades a guanyar s'ha començat a anomenar màrqueting polític des de l'últim quart del segle XX (Scammell, 1999).

2.4 El màrqueting polític: l'art de guanyar-se l'opinió pública

Trudeau i Hebert (1970), i Hampden-Turner (1970) obren camí amb la idea d'investigar si les tècniques del màrqueting de marques són aplicables a la política. Poc després, a *Application of marketing concepts to candidate marketing*, Shama (1975: 793) aprofundeix en la idea que un candidat no és gaire diferent d'una marca de detergent:

“Tant el màrqueting com el màrqueting polític inclouen tres elements principals: venedors, productes i compradors. El màrqueting és un procés pel qual els venedors ofereixen als compradors productes i serveis a canvi

d'alguna cosa de valor (normalment diners). El mateix procés es fa en el màrqueting polític, on els candidats ofereixen als votants productes o idees com "prosperitat econòmica", "societat segura", etc. a canvi dels seus vots i suport en el període de la campanya i posteriorment. El fet que molts productes econòmics es puguin vendre i comprar a la vegada que es compra el producte que ofereixen els candidats polítics es pot fer amb poca freqüència i en un moment fix en el temps i l'espai no invalida aquest argument, sinó que indica diferències en la naturalesa i l'ús de polítiques i productes econòmics, molt semblants a les diferències en la naturalesa i l'ús de productes i serveis que tradicionalment estan subdividits en el màrqueting (per exemple, articles alimentaris versus productes duradors, assegurances, mercaderies subhastes)".

Kotler (1975: 761) afegeix una dimensió moral a l'equació quan afirma que "els candidats que vulguin guanyar eleccions no poden evitar utilitzar el màrqueting per a ells mateixos. L'única qüestió és com fer-ho de forma efectiva i responsable".

Ja encetant l'última dècada del segle XX, O'Shaughnessy (1990) es pregunta: "Els americans hauran sofert una disminució seriosa de la qualitat de la seva política com a resultat de l'arribada de les tècniques de marxandatge?" I ell mateix es respon: "Hi ha límits per a allò que pot fer el màrqueting. Certament, pot definir i empoderar el missatge i la imatge. Per sort, però, no pot crear-los" (1990: 12).

A més, Maarek (1997) situa la campanya de Dwight Eisenhower a la presidència dels Estats Units de 1952 com la primera que gaudeix d'una estratègia global organitzada per posar en pràctica tècniques de màrqueting modernes preses del món publicitari. A més, conceptualitza el màrqueting polític com "un procés complex, el resultat d'un esforç més global que implica tots els factors de la comunicació política del polític" (1997: 2) i subratlla que el màrqueting polític és el mètode general de "política" i la comunicació, "un dels seus mitjans" (1997: 28).

Maarek també considera la introducció del màrqueting en política com a resultat de "l'elaboració d'una política de comunicació política (...) una estratègia global de disseny, racionalització i transmissió de la comunicació política moderna" (1997: 2).

En aquest context, tot es pot comparar amb productes competitiu, com, per exemple, els moderns debats televisius entre candidats, que Maarek (1997: 210) compara amb

una cursa de cavalls: “Sovint sembla com si es tractés d’una cursa de cavalls, consentida amb lleugeresa pels mitjans de comunicació més importants”.

Però també hi ha autors que discuteixen l’aplicació directa de les tècniques de màrqueting a la política. Lock i Harris (1996: 14-16) identifiquen set diferències principals entre màrqueting comercial i màrqueting polític:

1. A diferència de qualsevol altra decisió de compra, tots els votants prenen la decisió de vot el mateix dia⁹. A més, encara que hi ha similituds entre les enquestes d’opinió i els estudis de seguiment de les accions de marca, aquests últims es basen en l’anàlisi de decisions reals de compra¹⁰, mentre que les primeres es basen en qüestions hipotètiques¹¹.
2. L’elecció del vot, a diferència de qualsevol altra decisió de compra, no té cap cost individual directe o indirecte associat.
3. Els votants han de viure amb l’elecció col·lectiva tot i que no hagi estat la seva preferència.
4. En les eleccions, el guanyador agafa tot el poder, especialment en països com el Regne Unit on el sistema electoral és majoritari.
5. Els partits polítics i els candidats són productes intangibles complexos que els votants no poden separar i, per tant, han de decidir sobre la totalitat del *paquet*.
6. En molts països és molt difícil formar un partit nou i tenir èxit.
7. En la majoria de les situacions de màrqueting habituals, els líders de la marca tendeixen a romandre al front de les empreses durant un temps relativament llarg¹².

Seguint amb les diferències entre l’àmbit comercial i el polític, Kotler i Kotler (1999) també afegeixen que l’àmbit polític, a diferència del comercial, està altament carregat d’idees, emocions, conflictes i partidisme. Per la seva banda, O’Shaughnessy (1999)

⁹ Cal dir que la majoria de països, com passa a l’Estat espanyol, permeten vot per avançat i/o per correu, amb la qual cosa la decisió de vot es pot prendre amb algunes setmanes de diferència.

¹⁰ És veritat que la majoria d’estudis comercials es basen en analitzar la compra de productes, però també existeixen estudis de tipus hipotètic (Gabor, Granger i Sowter, 1970) on es pregunta si vostè compraria X producte basat en X qualitats.

¹¹ De la mateixa manera que a l’anterior formulació, és veritat que la majoria d’estudis d’opinió es basen en si vostè votaria X partit ara, però també s’estudia si el votant està satisfet amb el seu vot anterior, és a dir, la “compra” existent, com en el cas dels baròmetres postelectorals del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS) espanyol.

¹² Això també passa en política si el partit guanya. I també passa el mateix als partits i empreses si perden vots / quota de mercat, els accionistes tendeixen a fer fora els directius de la mateixa manera que els partits fan fora els seus líders perdedors.

assenyala que l'ús de publicitat negativa no se sol aplicar al màrqueting *mainstream*, mentre que és àmpliament utilitzat en política, especialment als discursos.

D'altra banda, Lock i Harris (1996: 27) assenyalen que els estudiosos de la política perceben el màrqueting polític "en el context de les comunicacions polítiques en el període preelectoral immediat". De la mateixa manera, Butler i Collins (1996) argumenten que els acadèmics han definit el màrqueting polític massa estretament.

Lekuona (2019) amplia el concepte i converteix el màrqueting polític en una eina permanent, que ha de començar amb l'avaluació dels resultats anteriors i presents, i diu que "l'avaluació forma part de la direcció conscient de la política, aportant-hi les bases objectives de la realitat sobre la que actua. Per això, estableix relacions de causalitat entre els resultats que s'obtenen, la seva valoració i els comportaments dels actors polítics que els generen" (2019: 14-15).

2.5 Les eines de construcció d'opinió política: l'espiral del silenci, la construcció d'agenda i la representació de la realitat

Les primeres enquestes d'opinió s'atribueixen comunament a la revista americana *The Literary Digest*, que va aconseguir predir correctament el resultat de les eleccions presidencials de 1916, 1920, 1924, 1928 i 1932 (Byson, 1976). Com explica aquest autor, el sistema d'enquesta de palla (*straw poll*) que utilitzaven consistia en enviar uns targetons als seus milions de subscriptors que imitaven les butlletes de vot, a retornar completades amb el seu vot desitjat.

El sistema va fallar estrepitosament el 1936 quan el candidat que *The Literary Digest* havia predit que guanyaria, Alfred Landon, va caure derrotat a 46 dels 48 estats davant Franklin Delano Roosevelt. Landon no només va perdre, sinó que va aconseguir el pitjor resultat de la història de les eleccions presidencials (*Idem*).

El cas va suposar la pèrdua de tot el prestigi acumulat pel *The Literary Digest* i les enquestes de palla, però va servir per a que George Gallup demostrés l'efectivitat del sistema científic de mostreig. L'Institut Americà d'Opinió Pública de Gallup sí va predir

acuradament els resultats de les eleccions i va marcar l'inici del sistema d'enquestes contemporani (Sunshine, 2011).

Durant el segle XX, les enquestes s'han convertit en una eina clau, no només per predir resultats electorals, sinó per analitzar i comprendre la realitat política i les tendències. Està demostrat que les enquestes tenen un efecte sobre l'elector i poden modificar el comportament electoral. Colomé (2004: 61) indica que hi ha dos efectes dels sondejos: per un costat, el de sumar-se al carro guanyador o *bandwagon*; o l'efecte *underdog*, que consisteix a donar el vot al candidat que es percep com a perdedor o amb poques possibilitats.

Un altre marc clau per entendre el procés de creació d'opinió pública és el definit per Noelle-Neumann (1974, 1991, 1993) com a espiral de silenci¹³. La idea és que les persones tenen una por comuna a l'aïllament, cosa que pot portar a guardar-se les opinions pròpies. Això fa que sempre estiguin intentant descobrir quin és l'estat d'opinió al seu voltant a través de les seves xarxes personals o dels mitjans de comunicació (Hayes, Matthes i Eveland, 2013). Aquesta anàlisi de l'entorn a través de mitjans diversos ajuda cada individu a decidir si la majoria està d'acord amb la seva opinió o no.

En aquest context, el rol dels mitjans de comunicació és clau perquè en donar veu a unes idees i no a unes altres, reforcen la percepció individual d'alguns de que les seves idees són majoritàries. En aquest cas, la teoria de l'espiral del silenci assumeix que les opinions sostingudes per aquesta majoria percebuda és més fàcil que siguin expressades per més persones que les opinions sostingudes pel que es percep com una minoria (Lasorsa, 1991; Petrič i Pinter, 2002; Scheufele, Shanahan i Lee, 2001; Willnat, Lee i Detenber, 2002). La discrepància entre l'opinió percebuda a través dels mitjans i

¹³ De fet, el concepte "espiral del silenci" s'ha utilitzat a bastament en el context català, fins al punt que el dia de la fundació de l'entitat antiindependentista Societat Civil Catalana, el seu president, Josep Rusiñol, justificava la necessitat de l'associació perquè "volem trencar l'espiral de silenci imposada fins avui" .), en referència a la suposada prevalença del discurs independentista als mitjans de comunicació (González, G.: "Nace una entidad para 'romper la espiral de silencio contra la independencia'", *El Mundo*, Madrid, 7 d'abril de 2014: <https://www.elmundo.es/cataluna/2014/04/07/53428ac3e2704ee7648b4579.html>).

l'opinió pública real la formula d'una altra manera Colomé (2004: 57): “No hem de confondre l'opinió pública amb l'opinió publicada”.

Aquesta perspectiva s'ha de complementar amb l'emergència dels espais de *microblogging* con Twitter o Facebook, que s'han convertit en prevalents (Kaplan i Haenlein, 2010). Això fa possible que es puguin “coordinar grans grups de persones individuals amb interessos similars (...) i la possibilitat de demanar i compartir idees sobre diversos temes” (Agrawal et al., 2011), entre els quals destaca la política.

Precisament d'aquestes imatges parcials de la realitat parlava Lippmann (1922: 7) quan explicava que “l'adaptació de l'home al seu entorn es produeix mitjançant ficcions. Per ficcions no vull dir mentides. Vull dir una representació de l'entorn construïda per l'home en major o menor mesura”. Dit d'una altra manera, la connexió principal entre els esdeveniments del món i les imatges creades dins la ment del públic són els mitjans de comunicació.

Una mala interpretació de les paraules de Lippmann podria portar a caricaturitzar els mitjans de comunicació com una mena de déus moderns capaços de construir una veritat oficial al marge dels fets. De fet, aquest corrent d'opinió va tenir molta influència durant bona part del segle XX, especialment després del que es va entendre com la prova definitiva de que els mitjans podien convèncer l'audiència de qualsevol cosa: la dramatització a l'emissora de ràdio CBS de *La guerra dels móns*, d'H. G. Wells, per part d'Orson Welles i l'equip del The Mercury Theatre on The Air el 1938.

L'episodi s'ha convertit en un mite del segle XX per haver causat una onada de pànic entre l'audiència, o el que el *New York Times* va descriure com “una onada d'histèria massiva es va apoderar de milers d'oïdors de ràdio”¹⁴ (Kehr, 2013).

L'escala real d'aquest pànic ha estat, però, àmpliament discutida. Pooley i Socolow (2013) expliquen que, de fet, sembla que només un 2% de l'audiència va escoltar realment el programa aquella nit i que el suposat pànic als carrers de Nova York va ser

¹⁴ Kehr, D.: “Disturbing aliens, some from space”, *The New York Times*, Nova York, 24 d'octubre de 2013: <https://www.nytimes.com/2013/10/27/movies/homevideo/welles-peaks-the-stranger-and-pbss-war-of-the-worlds.html>.

una invenció del diari sensacionalista *Daily News*. I als diaris ja els anava bé desacreditar la ràdio com a font de notícies, ja que era una competència directa emergent. Probablement, a la ràdio també li anava bé que es fes gran el mite de la seva influència.

També es va sumar a aquest corrent ni més ni menys que Adolf Hitler, que en un discurs un mes després es va referir al cas com una demostració de la decadència de la democràcia als Estats Units i de l'efecte nociu dels mitjans en la credulitat de la gent (Schwartz, 2015: 161).

La idea del poder omnímode dels mitjans i de la propaganda va ser extremadament present en la cultura popular des dels 40 fins ben entrats els anys 70. És en aquest context que s'ha d'entendre la descripció del poder absolut que George Orwell fa a la seva novel·la *1984* (1949: 102): "Al final, el Partit podria anunciar que dos més dos eren cinc, i tu t'ho hauries de creure".

A Catalunya, aquesta mateixa línia de pensament distòpic s'expressa clarament en la novel·la *L'enquesta del Canal 4*, on Avel·lí Artís-Gener (1972) descriu una totpoderosa corporació televisiva capaç de decidir què és veritat i què és mentida convertida en una mena de govern a l'ombra.

Estudis recents (Glynn i Huges, 2014; Matthes, Knoll i von Sikorski, 2018) han demostrat que, malgrat la influència dels mitjans de comunicació tradicionals i l'emergència de les xarxes socials, l'efecte espiral del silenci més quantificable es continua produint en les interaccions amb la família, els amics i els veïns. Perloff (2015: 551) afegeix que "els nous mitjans de comunicació, en particular els blocs, les xarxes socials i les galopants tecnologies de telefonia mòbil, canvien els patrons d'ús dels mitjans i en remodelen l'arc d'efectes".

2.5.1 Agenda setting: què és important?

La realització de que el poder dels mitjans no és absolut, però que no és gens menyspreable porta Cohen a encunyar la seva famosa frase de que la premsa "potser no tingui èxit dient-li a la gent què han de pensar la majoria de vegades, però sí que és sorprenentment exitosa a l'hora de dir-li als seus lectors sobre què han de pensar" (Cohen, 1963: 13).

Aquesta idea la van demostrar i desenvolupar McCombs i Shaw (1972) al seu clàssic estudi sobre els electors de Chapel Hill, a Carolina del Nord, sobre les eleccions presidencials americanes de 1968. Els autors van demostrar una correlació superior al 90% entre el que una mostra de votants pensaven que eren els temes principals de l'elecció i aquells temes que havien sortit més als mitjans de comunicació locals i nacionals (McCombs i Shaw, 1972). Aquesta constatació és la base per a la teoria de l'*agenda-setting* (establiment de l'agenda).

Donsbach (1995: 65) defineix *agenda-setting* com l'accentuació de temes de conflicte als mitjans de masses que proporciona a les persones una espècie d'ordre del dia per a la formació d'ordres pròpies¹⁵.

Seguint amb la definició d'*agenda-setting*, Costa (2019) introdueix el concepte de "terreny" on s'ha de situar una candidatura com una manera més ampla de referir-se a l'establiment de l'agenda. L'autor hi inclou tant l'aspecte geogràfic –la campanya es pot centrar en temes interns, externs, o fins i tot d'una part del territori¹⁶- com el que anomena "criteris": ideològics, programàtics o personalitat del candidat. En aquest sentit, Costa aconsella seleccionar els temes de la manera següent:

“Avaluar els temes importants per a l'electorat i creuar-los amb els punts forts de la personalitat del candidat. A través d'una enquesta d'opinió es pot fer un rànquing dels temes d'interès dels electors. Aquests temes es valoren amb referència als 'punts forts' del candidat i es examina el benefici potencial de cada tema en aquesta perspectiva. Alguns temes es posaran en relleu naturalment determinats punts forts del candidat, i en conseqüència li donaran una important credibilitat a les seves propostes concretes” (Costa, 2019: 26).

¹⁵ Un exemple molt literal d'aquest "ordre del dia" és l'agenda de temes informatius que totes les agències de notícies envien als seus abonats al vespre amb els que consideren que seran els principals focus de notícia pel dia següent, com aquesta d'Europa Press: <https://www.europapress.es/nacional/noticia-agenda-informativa-europa-press-octubre-20181001080459.html>.

¹⁶ En aquest sentit, és rellevant l'exemple de com, cada vegada més, l'agenda de temes de campanya en les darreres eleccions espanyoles tendeixen a incloure Catalunya (veure 7.4).

2.5.2 Agenda Building: quan el context social afecta la construcció de les prioritats

Poc després de la formulació dels principis de l'*agenda-setting*, es va fer evident que la teoria s'havia de completar. Cobb i Elder (1971: 892) avisen de que "la perspectiva de l'*agenda building* (...) ens alerta sobre la importància del context dels processos socials a l'hora de determinar què passa en l'etapa de presa de decisions i quins tipus de polítiques es produiran". Dit d'una altra manera, i segons la classificació de Rogers i Dearing (1988), caldria definir tres tipus d'*agenda-setting*:

1. *Agenda-setting* públic, en el qual l'agenda pública –la de la ciutadania en general- és la variable dependent. Aquesta és la hipòtesi que hem explicat en la pàgina anterior.
2. *Agenda-setting* mediàtic, en el qual l'agenda dels mitjans és la variable dependent, és a dir, la que rep influències externes. Aquesta és la que es coneix també com a *agenda building*.
3. *Agenda-setting* de polítiques o *agenda-setting* polític, en el qual la variable dependent és l'agenda d'aquells que governen i dissenyen polítiques públiques.

Per posar els tres tipus d'*agenda-setting* en context, podríem dir que quan des dels partits i entitats contraris a la independència de Catalunya s'acusa la televisió pública catalana TV3 de manipular els catalans utilitzant la independència com a cortina de fum per amagar casos de corrupció, s'està parlant d'*agenda-setting* públic¹⁷.

En canvi, quan la societat civil i els partits de la petita localitat d'Arenys de Munt, al Maresme, van aconseguir col·locar una consulta no oficial sobre la independència de Catalunya al capdamunt de l'agenda de tots els mitjans catalans i espanyols al setembre de 2009, podem parlar d'*agenda building*, o *agenda-setting* mediàtic¹⁸.

¹⁷ Concretament, s'ha acusat TV3 d'utilitzar l'independentisme i alguns casos de corrupció de Madrid i València per evitar parlar del cas Pujol, com en aquest article de Voz Pópuli: https://www.vozpopuli.com/medios/TV-3-Pujol-escandalo-corrupcion-independencia_0_1036696708.html.

¹⁸ Es pot veure com la consulta d'Arenys de Munt va ser el primer tema i el més extens del *Telenotícies Migdia* de TV3 del 14 de setembre de 2009, el dia següent de la consulta, així com tota l'expectació mediàtica que va generar, en aquesta gravació disponible a Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=2CR9zTTyPvc>.

Finalment, quan el 2012 el govern de la Generalitat de Catalunya, capitanejat per Artur Mas, estava demanant un pacte fiscal al govern espanyol de Mariano Rajoy, l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) va convocar una manifestació per l'11 de setembre de 2012 amb el lema “Som una nació, nosaltres decidim” i un relat clarament independentista. El gran èxit de la manifestació van portar Artur Mas a aparcar el concepte de pacte fiscal i a prometre la construcció del que va anomenar “estructures d'estat”, en un cas clar d'*agenda-setting* de polítiques¹⁹.

2.5.3 Framing: els marcs com a definidors de la realitat

L'etapa inicial de la teoria de l'*agenda-setting* se centra en la rellevància dels objectes, generalment assumptes públics, però de vegades també altres. Les agendes són definides abstractament per un sistema d'objectes. A la vegada, aquests objectes tenen atributs, una varietat de trets i de característiques que els descriuen.

Quan els mitjans de comunicació parlen d'un objecte –i quan els membres del públic en parlen i hi pensen– es referencien àmpliament alguns atributs, mentre que d'altres s'esmenten només de passada (McCombs et al., 1997). Per a cada objecte de l'agenda hi ha una agenda d'atributs que influeixen en la nostra comprensió dels objectes. Tots dos, els efectes tradicionals de l'*agenda-setting* i els efectes *agenda-setting* dels atributs, impliquen la transferència de rellevància.

La base d'aquestes dues etapes, també conegudes com el primer i segon nivell de l'*agenda-setting*, és que els elements prominents a l'agenda dels mitjans esdevenen prominents en l'agenda pública²⁰ (Aira, 2019).

Aquest segon nivell d'*agenda-setting* és el que Goffman (1974) posa sobre la taula quan introdueix el concepte *frame analysis* (anàlisi del marc) a la teoria de comunicació. Goffman posa un exemple aparentment banal, quan algú ens pregunta: “Com estàs?”,

¹⁹ Podeu veure la valoració d'Artur Mas sobre la manifestació l'11 de setembre al vespre, moment en el qual anuncia que dedicarà els seus esforços a treballar per dotar Catalunya d'estructures d'Estat, aquí: <https://www.youtube.com/watch?v=I70F-oSRwXo&t=14s>.

²⁰ Un bon exemple dels dos nivells d'*agenda-setting* el tenim a les històries de *Spiderman*, on el seu alter ego fotògraf Peter Parker sempre es baralla amb el director del seu diari, el *Daily Bugle*, perquè el director considera que les aparicions de *Spiderman* són una història de primera magnitud (primer nivell) i que cal accentuar els aspectes negatius i terrorífics del superheroi per presentar-lo com una amenaça per a la ciutat (segon nivell).

rarament ens està demanant un informe detallat del nostre estat, sinó que utilitza una simbologia socialment acceptada per establir una relació oberta i amical en una trobada. Per això, l'anàlisi del marc és important, perquè, en realitat, una frase tan simple com “Com estàs?” pot tenir significats diversos segons el to, l'expressió facial o fins i tot el context espacial en que es produeixi²¹. De fet, com si hagués previst l'aparició de la teoria del *framing*, Orwell (1946: 1) ja va intuir que “si el pensament corromp el llenguatge, el llenguatge també pot corrompre el pensament”²².

En aquesta línia, la lingüística cognitiva reprèn Goffman i entén el propi llenguatge com a creador de marcs. Des de la lingüística cognitiva, Lakoff (2004: 15) defineix els *frames* (marcs) com a “estructures mentals que dibuixen la manera com veiem el món”. L'autor recorda que l'elecció d'una paraula o un conjunt de paraules mai és innocent, i diu “el llenguatge és alhora un fenomen superficial i una font de poder. Significa expressar-se, comunicar-se, tenir accés i fins i tot donar forma als pensaments. Les paraules es defineixen d'acord amb marcs i metàfores conceptuals” (Lakoff, 2009: 14-15).

En un experiment clàssic d'anàlisi de preferències, Tversky i Kahneman (1981) van demostrar que segons si una situació es planteja en sentit positiu o negatiu es pot conduir el públic a reaccionar de forma diferent. Els investigadors van dissenyar un experiment en el qual els participants havien de decidir entre dos programes per atacar una desconeguda malaltia asiàtica que afectava 600 persones. Quan un dels programes es presentava com a “se salvaran 200 persones”, un 72% per cent el van triar, mentre que quan es presentava com a “400 persones moriran” només el van triar un 22%. L'experiment també demostrava que el públic està disposat a triar una opció alternativa més arriscada com més negativa es presenti l'opció “segura”.

Levin et al. (1998) defineixen dos tipus de manipulació via *framing*:

1. *Framing* d'un atribut, és a dir, descriure les característiques d'un fet de forma positiva o negativa.

²¹ Una frase comunament utilitzada per lligar als anys 90 del segle XX començava precisament amb un “Com estàs!”, per afegir immediatament, “No ho pregunto, ho afirmo!”. No hi ha estudis seriosos de la seva efectivitat, però la fórmula demostra com el marc afecta decisivament al significat de la frase.

²² Més recentment, Guo, Vu i Mc Combs (2012) consideren un tercer nivell de construcció d'agenda constituït per un model de xarxa en què els mitjans digitals engloben objectes o atributs i influeixen de forma simultània en l'audiència.

2. *Framing* d'un objectiu, és a dir, centrar-se en els guanys o pèrdues que produeix un comportament concret.

Finalment, Baumeister, Finjener i Vohs (2001) demostren que “*bad is stronger than good*” (“dolent és més potent que bo”), és a dir, que les qualitats negatives pesen més a l'hora de prendre decisions, igual que les notícies dolentes es recorden més que les bones. Aquest efecte es definirà com a “*negativity bias*” (“biaix negatiu”).

L'anàlisi de marcs també es pot fer de forma quantitativa. Franzoni (2010) desenvolupa un model d'anàlisi quantitatiu a través de l'anàlisi semàntica del text basada en clàusules, anomenades tripletes semàntiques, que localitzen i classifiquen un subjectes, verbs i objectes. Aquest tipus d'anàlisi és l'utilitzat per Cervi (2020) per analitzar com el líder populista italià Matteo Salvini construeix els marcs que li permeten qualificar els diversos actors polítics del seu país en positiu i en negatiu.

Aplicant la teoria de marcs a Espanya, Pujante i Morales (2008) analitzen el discurs del president del govern espanyol José María Aznar el 2 de desembre de 2003, en què es justificava l'entrada a la guerra –o invasió- d'Iraq. Els autors utilitzen el concepte de “*marc cognitiu*”, que ve de la lingüística cognitiva, i el connecten amb la Teoria de l'Argumentació de la Retòrica. Així, Pujante i Morales (2008) demostren que Aznar construeix tres marcs per justificar la participació d'Espanya a la coalició internacional que es va conèixer com el “*Trio de les Açores*”²³:

- a. El terrorisme és una amenaça i ETA només n'és un exemple;
- b. La missió de les tropes espanyoles a l'Iraq és part de la missió de Nacions Unides;
- c. El govern del PP té una visió més clara de la nació espanyola que els seus adversaris polítics, molt especialment el PSOE.

Igual que Lakoff (2004) demostra que els marcs principals dels líders demòcrates i republicans es mantenen estables en el temps, Micovic (2014) prova que el successor

²³ El “*Trio de les Açores*” es coneix així per la cimera dels líders dels Estats Units, George W. Bush, Regne Unit, Tony Blair i el Regne d'Espanya, José María Aznar, on es va segellar l'aliança per atacar Saddam Hussein al marge de Nacions Unides. En general, es tendeix a oblidar el quart participant de la cimera, el primer ministre portuguès, José Manuel Durao Barroso. La cimera es va produir el 2003 a les illes Açores, a Portugal.

d'Aznar, Mariano Rajoy, manté dos dels tres marcs en les seves intervencions polítiques en la seva anàlisi dels debats de 2008 amb José Luis Rodríguez Zapatero i de 2011 Alfredo Pérez Rubalcaba²⁴.

En l'anàlisi dels debats electorals de les eleccions espanyoles d'abril de 2019, Micovic, Alsina i Anaya (2020) demostren que els candidats de PSOE, PP, Ciutadans i Unides Podem coincideixen a construir marcs en la seva argumentació que situen els seus adversaris respectius com a enemics d'Espanya o dels ciutadans d'Espanya.

2.6 Canvis i transformacions en la comunicació política a finals del segle XX

El científic britànic Tim Berners-Lee va inventar la *World Wide Web*²⁵, allò que en català anomenem la xarxa, el 1989, mentre treballava al centre CERN de l'Organització Europea per a la Investigació Nuclear, a Ginebra. El propi Berners-Lee va publicar el primer web on, a més, definia el que ell entenia per la xarxa de la següent manera: “La *World Wide Web* (W3) és una iniciativa de recuperació d'informació hipermèdia d'ampli espectre amb l'objectiu de donar accés universal a un gran univers de documents”²⁶.

Poster (1994) ja va intuir que Internet, la web i les seves aplicacions portarien el que va anomenar la “Segona era de la comunicació”. Allà, l'autor avisava que la comunicació es faria més simètrica entre comunicadors i receptors, per oposició a la primera era, on els grans comunicadors com els diaris, ràdios i televisions gaudien d'un poder sobre els continguts molt més pronunciat que el dels receptors.

Ja més recentment, autors com Enli i Moe (2013) i Jeffares (2014) parlen d'una certa moda o *hype* de la recerca acadèmica amb els *social media* (mitjans socials). Els autors

²⁴ Rajoy manté els marcs referents al terrorisme i a la nació espanyola. No utilitza el marc de Nacions Unides perquè la intervenció espanyola s'havia acabat el 2005 i ja no era un tema de debat.

²⁵ Podeu consultar la història completa del naixement de la xarxa al web del CERN aquí: <https://home.cern/science/computing/birth-web/short-history-web>.

²⁶ “*The WorldWideWeb (W3) is a wide-area hypermedia information retrieval initiative aiming to give universal access to a large universe of documents*” a l'original en anglès, concebut com una pàgina d'entrada al que seria el web del CERN, avui encara consultable a: <http://info.cern.ch/hypertext/WWW/TheProject.html>.

utilitzen els exemples de com retrobar antics amics a través de Facebook, enamorar-se a través de Meetic²⁷ o participar en política a través de Twitter ha canviat la perspectiva de molts acadèmics.

Per això, per diferenciar entre els primers estadis i l'evolució actual i futura, Fuchs et al. (2010: 43) distingeixen tres estadis d'evolució de la xarxa:

Web 1.0: és una eina de *cognició*²⁸, és a dir, d'informació a partir de la percepció;

Web 2.0: és un mitjà per a la comunicació humana;

Web 3.0: és una tecnologia digital en xarxa que permet la cooperació humana.

Als temps del web 1.0, el debat sobre la influència política de la xarxa es podia dividir entre pessimistes i optimistes. Els pessimistes creien que internet simplement seria un nou fòrum de deliberació i participació que no canviaria els pilars del procés polític (Davis, 1999), o fins i tot que reduiria l'activisme col·lectiu (Löfgren, 2003).

D'altra banda, el corrent optimista, o ciberoptimista, com es va començar a anomenar als anys 90, es va fixar en com Internet podria reforçar els llaços de la ciutadania amb els partits i millorar la democràcia interna dels propis partits, per impedir la desafecció política creixent, la sensació de llunyania entre partits i ciutadans (Rheingold, 1993; Negroponte, 1995).

O'Reilly (2005) explica l'adveniment de la xarxa 2.0 com l'obertura d'una nova dimensió per als partits polítics i els seus electes. Alhora, Rommele i Copeland (2009) posen l'accent en el canvi de paradigma que suposa que la ciutadania passi de consumidors d'informació política a actors de l'ecosistema polític. En una cita ja clàssica, Gurevitch et al. (2009: 167-168) conclou que “el monopoli del control de la informació que havien gaudit editors i de mitjans escrits i audiovisuals s'està apagant” gràcies a la capacitat dels ciutadans “de generar el seu propi contingut i crear xarxes alternatives de disseminació d'informació”.

²⁷ L'exemple de Meetic és potser el més antiquat, encara que les recerques citades només tinguin sis anys. El camp de les relacions afectives és probablement el més sobreexplotat i el més dinàmic a la xarxa, amb noves aplicacions que prometen des de “sexe fàcil” fins a trobar l’“amor perfecte” que creixen i decauen cada any. En aquest sentit, és especialment rellevant l'estudi de Ligtenberg (2016), on aplica la teoria d'Usos i Gratificacions per trobar les raons per les quals els adults utilitzen l'aplicació de cites Tinder.

²⁸ La cursiva és de l'original.

Loader i Mercea (2011: 758) creuen que les xarxes socials han aconseguit “desplaçar el model de l'esfera pública cap a una perspectiva centrada en el ciutadà connectat²⁹, cosa que obre oportunitats per connectar l'esfera privada de la identitat política autònoma amb una multitud d'espais polítics escollits”. D'aquesta manera, com apunta Gutiérrez-Rubí (2014: 105), “si no fan política amb els ciutadans, els ciutadans faran política sense ells”.

Per la seva banda, Gibson i Ward (1999) es fixen en la paradoxa que la majoria de partits polítics desenvolupen xarxes de comunicació interna, però més com una eina per complementar la coordinació política de dalt a baix que com a instruments per al debat i la participació. Lusoil i Ward (2004) segueixen en aquesta línia quan estudien l'ús de la intranet dels partits Liberal Demòcrata i Laborista del Regne Unit. La seva conclusió és que l'ús de les xarxes internes i el web dels partits per part dels militants era extraordinàriament baix, i una minoria dels militants ni tan sols consultava mai el web oficial. Aquesta baixa mobilització interna la corroboren Pedersen i Saglie (2005) en el seu estudi sobre partits danesos i noruecs, i arriben a predir una possible reforç de les elits dels partits gràcies a la desmobilització que, segons ells, afavoreix la pròpia xarxa.

2.6.1 Els mitjans socials

Kaplan i Haenlein (2010: 61) descriuen els *social media* com un “grup d'aplicacions basades en Internet que es basen en els fonaments ideològics i tecnològics de la xarxa 2.0, i que permeten la creació i intercanvi de continguts generats pels usuaris”. Aquest focus en la creació i intercanvi de continguts és el que diferencia els mitjans socials de les xarxes socials, que estan enfocades únicament a connectar persones.

Els mitjans socials ofereixen, doncs, una oportunitat per discutir i potser aconseguir canvis polítics. En un estudi sobre els enfrontaments entre els sindicats i el govern de l'estat de Wisconsin, als Estats Units, Veenstra et al. (2015: 491) demostren que els mitjans socials permeten “coordinar l'oposició o expressar la dissidència en l'esfera

²⁹ El ciutadà connectat, o *networked citizen* a l'original en anglès, es pot escriure també com a *netizen*, la paraula que van concebre Hauben i Hauben (1997: 10): “La paraula ciutadà suggereix una definició geogràfica o nacional per a una afinitat social. La paraula *netizen* reflecteix les noves afinitats socials que no estan basades en la geografia”.

pública”. De fet, des d’una perspectiva molt optimista, Bechmann i Lomborg (2012: 768) defineixen els usuaris dels mitjans socials de la forma següent:

- a. “Algú que interactua i connecta amb altres usuaris similars i extreu un sentit de pertinença social d’aquestes relacions;
- b. Algú que s’implica activament i de vegades també creativament amb la tecnologia per expressar i explorar el seu sentit del jo;
- c. Algú que utilitza els mitjans socials de forma instrumental com a font d’informació i experiència en la vida diària”.

Des d’un punt de vista menys optimista o més realista, Ausserhofer i Maireder (2013) o Kinger i Scensson (2015) contraargumenten que, encara que Internet facilita la discussió entre grans grups que no necessàriament es coneixen, l’esfera pública virtual continua assemblant-se a les estructures socials preexistents, en el sentit que la classe socioeconòmica continua marcant el nivell i la qualitat de la participació política.

També ha investigat en aquesta línia escèptica Yu i Aikat (2005), que van comparar tres parells de fonts diferents per a les notícies en línia: *The New York Times* i *The Washington Post* fixen la representació dels diaris en línia; CNN i MSNBC marquen els continguts de la televisió en línia i les notícies de Yahoo i les de Google condicionen els serveis de notícies en línia. Comparant els continguts de les seves agendes a través de dues setmanes durant 2004, Yu i Aikat (2005) troben un patró de redundància per a totes les notícies en la pàgina d’obertura dels llocs web.

A Espanya, Micovic (2014: 539) identifica dos corrents en l’actitud davant els mitjans socials com a vehicle de comunicació política:

“Per una banda, els que defensen que la importància d’internet i les xarxes socials és decisiva a l’hora de mobilitzar l’electorat, aposten a que el futur de la comunicació política es troba a la xarxa, ja que internet ofereix la possibilitat de difondre els seus missatges de múltiples maneres i establir vincles més forts amb els votants; i, per l’altra, els polítics que adopten una actitud crítica i afirmen que la realitat de la comunicació política es troba encara als mitjans de comunicació tradicionals. Tot i aquestes diferències, subratllem una reflexió comuna: el millor per a un professional de la política és combinar les eines de tots els mitjans amb l’objectiu d’aconseguir una comunicació més eficaç i d’arribar a audiències més nombroses”.

Seguint amb el cas català i espanyol, Padró-Solanet i Cardenal (2008) demostren que determinades característiques dels partits, com la coherència ideològica, el conflicte intern, la centralització o la situació respecte les institucions afecten el grau d'interactivitat dels canals que ofereixen als seus webs. Cardenal (2011) també demostra que els partits grans, sobretot quan estan a l'oposició, tendeixen a obrir més canals de comunicació i participació a través dels seus webs.

Al seu estudi sobre el Facebook dels partits catalans, Esteve del Valle (2015: 60) indica que a Catalunya, els partits identificats amb el catalanisme i l'esquerra aconsegueixen més participació:

“Els partits nacionalistes catalans (CIU, ERC, CUP) i els partits d'esquerres (ERC, PSC, ICV, CUP) aconsegueixen més participació que la resta (PP, C'S). De fet, la ideologia dels partits marca una diferència tant en el comportament dels seguidors com dels partits a Facebook: els partits d'esquerres van publicar més posts, en van esborrar menys i tenen seguidors més compromesos, mentre els partits identificats com a catalans³⁰ tenen més participació i censuren menys”.

En tot cas, sí que és prou clar que els mitjans socials i les xarxes promouen noves maneres de fer política, com recorda Jenkins (2008: 222) quan es fixa en la pràctica molt comuna de passar-se fotos que contenen algun tipus d'idea política: “Passar aquest tipus d'imatge a una amic no és ni més ni menys acte polític que donar-los un tríptic de campanya o una enganxina”.

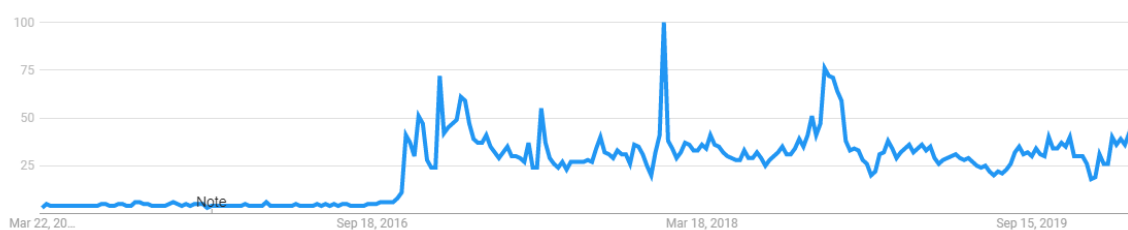
2.6.2 El fenomen *fake news*: qüestió de noms?

Les eleccions americanes de novembre de 2016 van suposar l'eclosió popular d'un terme nou: *fake news* (històries falses), com podem comprovar al gràfic 1, que ve a continuació. Això també ha fet créixer l'interès acadèmic en l'efecte de la comunicació en xarxes socials sobre la política i la població. En aquest sentit, s'ha assenyalat que, en les eleccions que van enfrontar Donald Trump i Hillary Clinton, el 62% dels ciutadans americans van rebre informació per xarxes socials (Gottfried i Shearer, 2016); les notícies falses més populars es van compartir més a Facebook que les notícies

³⁰ Esteve del Valle utilitza la descripció “*Catalan identified parties*”, que equivaldria al que a Catalunya es coneix com a partits catalanistes.

mainstream més populars³¹ i un nombre significatiu de persones van afirmar que es creien aquestes històries³². Aquestes dades, combinades amb el que es va interpretar com una eclosió de les teories de la conspiració (Cassino i Jenkins, 2013), van portar diversos articulistes³³ a argumentar que, si no fos per les *fake news*, Clinton hauria guanyat l'elecció, o que Twitter devalua els polítics³⁴. Des del món de l'acadèmia també s'han reclamat mesures, com demanar més transparència a Facebook (Boyd, 2016).

Gràfic 1: Prevalença del terme *fake news* en les cerques a Google en base 100 entre març de 2015 i març de 2020

Font: Google (Google informa d'un canvi en la metodologia l'1 de gener de 2016 que no afecta a la rellevància del gràfic).

Aquestes assumpcions de la premsa porten Allcott i Gentzkow (2017) a estudiar més a fons si realment les històries falses van influir tant en els resultats i conclouen que no es pot afirmar tal cosa, encara que sí que demostren que aquestes històries reforcen les

³¹ Silverman, C.: "This Analysis Shows how Fake Election News Stories Outperformed Real News on Facebook", BuzzFeed News, 16 de novembre de 2016: <https://www.buzzfeednews.com/article/craigsilverman/viral-fake-election-news-outperformed-real-news-on-facebook>.

³² Silverman, C. i Singer-Vine, J.: "Most Americans Who See Fake News Believe It, New Survey Says", BuzzFeed News, 6 de desembre de 2016: <https://www.buzzfeednews.com/article/craigsilverman/fake-news-survey>.

³³ Alguns exemples d'articulistes que afirmen que Trump va guanyar gràcies a les *fake news*: Parkinson, H. J.: "Click and Elect: How Fake News Helped Donald Trump Win a Real Election", *The Guardian*, Londres, 14 de novembre de 2016: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/nov/14/fake-news-donald-trump-election-alt-right-social-media-tech-companies>.

Read, M.: "Donald Trump Won because of Facebook", *New York Magazine*, Nova York, 9 de novembre de 2016: <https://nymag.com/intelligencer/2016/11/donald-trump-won-because-of-facebook.html>.

Dewey, C.: "Facebook Fake-News Writer: 'I Think Donald Trump is in the White House because of Me'", *The Washington Post*, Washington, D.C., 17 de novembre de 2016: <https://www.washingtonpost.com/news/the-intersect/wp/2016/11/17/facebook-fake-news-writer-i-think-donald-trump-is-in-the-white-house-because-of-me/>.

³⁴ Galiero, E.: "En tweetant, les politiques se dévalorisent", *Le Figaro*, París, 28 d'octubre de 2013: <https://www.lefigaro.fr/politique/2013/10/28/01002-20131028ARTFIG00335-en-tweetant-les-politiques-se-devalorisent.php>.

conviccions de qui ja està inclinat per una opció, una tendència que ja havien comprovat estudis anteriors com el de Cassino i Jenkins (2013).

2.6.3 Twitter i la comunicació política

D'Heer i Verdegem (2014) demostren que l'èxit de la campanya de mitjans i xarxes socials del president dels Estats Units, Barack Obama va marcar l'inici de l'interès de molts acadèmics en l'ús dels mitjans socials en política, especialment de Twitter.

Castillo et al. (2011: 1) defineixen Twitter com “un servei de *micro-blogging* que compta amb milions d'usuaris a tot el món. Permet als usuaris penjar i intercanviar missatges de 140 caràcters³⁵ de longitud, també coneguts com a tuits”. Des d'una perspectiva potser metafòrica, Twitter també ha estat descrit com una comunitat imaginària en el sentit que li donava Benedict Anderson (Gruzd et al., 2011).

Aquesta comunitat imaginària es converteix en una mena d'àgora on es discuteix, entre d'altres coses, la política. D'Heer i Verdegem (2015) demostren la importància d'aquest debat paral·lel i recomanen tant a televisions com a partit polítics que es prenguin seriosament els missatges que s'hi publiquen. Els estudis de Giglietto (2013, 2014), Harrington, Highfield i Burns (2012), i Loosen i Schmidt (2012) han analitzat l'impacte de la discussió de Twitter en les pròpies audiències de la televisió durant programes de política, mentre Starbird (2017) explora la creació de tot un sistema de referències pròpies de la dreta nord-americana que proporciona narratives alternatives a la dels mitjans de comunicació tradicionals.

Rogers resumeix la importància del Twitter al món polític (2014: 10):

“Twitter també se n'ha sortit bé durant desastres i eleccions, i de forma natural s'ha convertit en un instrument per seguir esdeveniments i ha acabat, almenys en part, amb la imatge anterior de mitjà per explicar què

³⁵ Des de novembre de 2017, Twitter va ampliar de 140 a 280 caràcters el màxim permès per missatge. La mesura, però, no va canviar la llargada dels missatges de forma significativa, ja que només el 5% de tuits són més llargs de 190 caràcters, segons va informar la pròpia companyia a la revista especialitzada *TechCrunch* (Perez, S.: “Twitter's doubling of character count from 140 to 280 had little impact on length of tweets”, *TechCrunch*, San Francisco, 30 d'octubre de 2018: https://techcrunch.com/2018/10/30/twitters-doubling-of-character-count-from-140-to-280-had-little-impact-on-length-of-tweets/?guccounter=1&guce_referrer_us=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_cs=Ukk-eXI3H8NqiNbpPKzi Q.

has dinat. Més recentment, Twitter s'ha convertit en un conjunt de dades que té tant de valor per a l'empresa Twitter com per a la Biblioteca del Congrés dels Estats Units, que l'ha inclòs entre els seus arxius”.

Twitter també és posat com a exemple de xarxa social que ha provocat una deriva del discurs polític tradicional i l'ha substituït per un discurs “expressiu, exhibicionista, emocional i banalitzant on no és tan important allò que es diu com el fet de participar en la xarxa social” (Gallardo i Enguix, 2016:7). Per la seva banda, Dowd (2015) fins i tot parla de nou ordre al món del periodisme a causa de Twitter, un canvi radical que confirma Enguix (2019).

En aquest nou món, on qualsevol pot construir agenda política (Parmelee, 2013), comunicar i aconseguir una audiència més ampla que mitjans tradicionals, Hedman (2015) proposa un nou codi deontològic per als periodistes a Twitter, el que ella anomena *J-Tweeters*, i Kim i Lowrey (2015) exploren la figura del “ciudadà periodista”.

2.6.4 “L’olla de Twitter”³⁶ a Catalunya

Ja fa una dècada, Aira (2010: 50) advertia que Internet “s’ha revelat com el mitjà que millor possibilita la simulació de contacte directe entre els ciutadans i els seus representants”. L’ús de Twitter en política a Catalunya ja ha estat estudiat, tant des del punt de vista de la comunicació política (Di Bonito, 2015), de les campanyes concretes dels partits (Franco Buendía, 2016) com des de la interacció entre ciutadans i representants (Del Valle, 2015).

També el vaporós concepte del lideratge s’ha aplicat a l’ús de Twitter dels parlamentaris catalans (Bravo i Del Valle, 2015). En la mateixa línia, és interessant tenir en compte el treball de Moragas Fernández (2016) a l’hora de comparar els discursos polítics a Twitter a Catalunya i Escòcia.

Giraldo (2015) fa una anàlisi de l’efecte de Twitter en els moviments socials més propera al marxisme i en treu la conclusió que “la canalització de les protestes dins de les xarxes socials i la blogosfera manté la dinàmica de lluita dins d’un espai controlat,

³⁶ El concepte “olla de Twitter” es refereix a la secció diària del mateix nom al programa *El Matí de Catalunya Ràdio*, presentat per Mònica Terribas a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

sistèmic, com ho van ser el 15M, Occupy Wall Street o Occupy London. Cap d'aquest moviments no va generar un desafiament important" (2015: 65), tot i que l'autor sí que en salva la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) de Barcelona, que posa com a exemple de moviment que sí que ha transcendit l'espai controlat de la xarxa social.

Des de l'anàlisi periodística i amb un punt de vista més optimista, Gordillo introdueix el terme "ciberindependentisme", que resumeix com "la conquesta catalana de la xarxa i l'ús que els ciutadans més sensibilitzats amb les qüestions col·lectives han fet de les xarxes socials per autoafirmar-se, lamentar el maltractament sistemàtic rebut per part de l'Estat espanyol, organitzar-se políticament (no necessàriament a nivell partidista) i donar resposta amb mobilitzacions" (2014: 16). Ordeix i Ginesta (2014, 933) arriben a una conclusió similar i demostren que "els mitjans socials (sobretot Twitter i Facebook) ha permès aquestes organitzacions [independentistes] teixir una xarxa de membres al llarg del territori".

Twitter i la resta de mitjans socials no només han modificat els paràmetres del discurs i la manera d'organitzar-se políticament, també marquen la manera com percebem els grans esdeveniments, com les eleccions o manifestacions. Peracaula (2016: 157) actualitza el model de configuració de l'esdeveniment mediàtic en l'era digital en el seu estudi sobre la "Via Catalana cap a la independència" de 2013 de la manera següent:

"Processos de configuració de l'esdeveniment mediàtic en l'era digital

1er. Planificació i coordinació de l'esdeveniment amb la mediació de les TIC.

Tractament de la mediació del discurs social i polític a través d'Internet i els nous mitjans de comunicació social, sobretot les xarxes socials com Twitter, Facebook i Youtube (mètode del *framing*).

2n. La jornada en què es produeix l'esdeveniment en si. Anàlisi de:

-Restransmissió en directe per televisió i ràdio (model Dayan i Katz)

-Diaris (mètode del *framing* i l'estructura narrativa)

-Mitjans digitals: televisions, ràdios i diaris (model Dayan i Katz per televisions i ràdios i el *framing* per diaris)

-Webs d'entitats i institucions (difusió informativa i d'opinió)

- Blogs (difusió)
- Xarxes socials (Twitter, Facebook Instagram, Vimeo i Youtube)
- Comunicació mòbil: missatgeria instantània Whatsapp³⁷ (difusió i comentaris)".

En aquest sentit, Coromina (2016) demostra la importància de Twitter en la política catalana, tant com a eina per analitzar com per la competència en la construcció de marcs per part dels diferents actors polítics en la seva anàlisi de la xarxa social el 2014. Per la seva banda, Grau (2018) també analitza la formació de xarxes i l'estructuració de la Influència comunicativa, així com la creació d'opinió pública a Twitter durant l'any 2017 a Catalunya i demostra que la xarxa és clau, més que per donar informació nova, per intentar guanyar la batalla dels marcs i la interpretació d'aquestes informacions, una tendència que ja havia apuntat López (2015).

L'independentisme té un domini absolut de la xarxa Twitter a Catalunya, molt per sobre de la prevalença real de l'opció política de la independència a la societat catalana (Carrasco, Villar i Tejedor, 2018). Aquesta posició dominant li permet marcar sovint l'agenda a la xarxa, fins i tot en qüestions no específicament relacionades amb la independència, com en la polèmica sobre l'exposició sobre memòria històrica al Born de Barcelona de 2016 (Coromina, Casacuberta i Renom, 2018). A més, la batalla pel relat sobre la independència no se sol dirimir amb arguments racionals, sinó que tendeix majoritàriament a l'emoció des de totes les parts implicades, especialment al voltant de l'1 d'octubre de 2017 (Hernández-Santaolalla i Sola-Morales, 2019).

³⁷ Com que Peracaula aplica aquest model a la manifestació de l'11 de setembre de 2013, no inclou dues aplicacions de missatgeria més recents que van tenir una gran importància durant la campanya del referèndum de 2017, Telegram i Signal (veure 7.8.2).

3 ELS PROCESSOS D'EMANCIPACIÓ NACIONAL DEL SEGLE XXI

En aquest capítol fem una revisió de la bibliografia existent sobre l'autodeterminació i el nacionalisme, i presentem els casos concrets del Quebec i Escòcia, com a exemples de nacions sense estat que han exercit aquest dret d'autodeterminació. Aquesta revisió i els exemples serviran com a context per a l'anàlisi de la història i el discurs de l'independentisme català que desenvoluparem al capítol següent.

3.1 Dels imperis a l'autodeterminació

Com és l'estat perfecte? Gran o petit? I què vol dir gran o petit? Té alguna importància la mida dels estats en la seva capacitat d'articular-se i triomfar?

Un dels pares de la constitució dels Estats Units, James Madison, creia que una república gran podia ser més estable i més democràtica, ja que “com més petita sigui la societat, probablement menys partits i interessos la compondran, més fàcilment es trobaran majories dins d'un mateix partit, i més petit serà el número d'individuals que composin la majoria, i més petit serà el marc en el qual es trobin, més fàcilment concertaran i executaran els seus plans d'opressió” (Madison, 1787).

Per contra, un estat gran, o gran república, com deia Madison (1787), “inclourà una major varietat de partits i interessos, serà menys probable que una majoria tingui un motiu comú per envair els drets d'altres ciutadans, i si tal motiu existís, serà més difícil per a tots aquells que el senten de trobar la seva pròpia força i actuar a l'uníson amb els altres”.

És a dir, segons Madison, un estat gran és més lliure perquè és més difícil que grups concrets se n'apoderin per oprimir la resta³⁸.

³⁸ Cal tenir en compte, però, que Madison escriu aquestes línies en plena batalla per si els Estats Units seran un estat confederal, és a dir, un conjunt d'estats que comparteixen alguns serveis, o un estat federal, amb un govern federal potent i amb poder polític propi. Com a ferm defensor de la segona opció, Madison deixa clar al seu pamflet (*paper*) número 10 que els Estats Units són una mida ideal mentre que cada estat és massa petit.

En el fons, i encara que fos per raons diferents, Madison segueix la línia de Maquiavel (1532), que ja havia teoritzat que les monarquies centralitzades i unitàries eren els sistemes que triomfarien en el futur. La idea d'una gran Itàlia unificada forta davant la debilitat i dispersió dels estats pontificis també aspirava, per tant, a la construcció de grans imperis eficients i centralitzats³⁹.

Aquesta perspectiva va canviar radicalment a partir del segle XX a ambdós costats del planeta, i gairebé simultàniament, gràcies a les aportacions de Vladimir Lenin i Woodrow Wilson (Fisch, 2015: 118). Lenin (1916) escriu que “el dret de les nacions a l'autodeterminació significa només el dret a la independència en un sentit polític, el dret a la secessió lliure i política de la nació opressora. Concretament, aquesta demanda política i democràtica implica una llibertat total per agitar a favor de la secessió i la llibertat per resoldre la qüestió de la secessió mitjançant un referèndum de la nació de la qual es vol separar” i encara afegeix que l'autodeterminació “és només l'expressió lògica de la lluita contra l'opressió nacional en totes les seves formes”.

Per la seva banda, Wilson diu al seu famós discurs dels 14 punts en acabar la Primera Guerra Mundial (1918) que “s'han de respectar les aspiracions nacionals; la gent pot ara estar dominada i governada només pel seu propi consentiment. Autodeterminació no és una mera frase; és un principi imperatiu d'acció”.

Ja començada la Segona Guerra Mundial, el principi d'autodeterminació va entrar a la Carta Atlàntica, el document de principis i vinculació mútua que van signar tots els països aliats el 1941, encara que amb un redactat una mica confús, molt condicionat per la invasió de Polònia i Txecoslovàquia per part de l'Alemanya nazi: “Respecten el dret de tots els pobles a triar la forma de govern sota la qual viuran; i desitgen que es restableixin els drets sobirans i l'autogovern als que n'han estat privats per la força”⁴⁰.

³⁹ De fet, l'exemple d'imperi per a Maquiavel era la Monarquia Hispànica que havia construït Ferran d'Aragó, el Rei Catòlic, que amb les colònies americanes s'estava convertint en aquell moment en un dels estats més grans de la història.

⁴⁰ Podeu consultar tot el text original de la Carta Atlàntica al web de l'OTAN aquí: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_16912.htm

Acabada la guerra, el 26 de juny de 1945, cinquanta països van signar la Carta de Nacions Unides, una mena de principis morals i legals que haurien de regir el desenvolupament de les relacions internacionals. La carta reconeix el dret d'autodeterminació ja l'article 1.2, que diu que un dels principis de Nacions Unides serà “desenvolupar relacions amistoses entre nacions basades en el respecte del principi d'igualtat de drets i autodeterminació dels pobles i adoptar altres mesures adequades per enfortir la pau universal”⁴¹.

Tanmateix, més endavant a la pròpia carta, a l'article 73, s'apunta que “els membres de Nacions Unides que tenen o assumeixen responsabilitats per a l'administració de territoris els pobles dels quals encara no han assolit una mesura completa d'autogovern reconeixen el principi que els interessos dels habitants d'aquests territoris són primordials i accepten com a confiança sagrada obligació de promoure al màxim, dins del sistema de pau i seguretat internacional establert per la present Carta, el benestar dels habitants d'aquests territoris”.

Aquesta menció ambigua als territoris “els pobles dels quals encara no han assolit una mesura completa d'autogovern” i el context general de descolonització durant els anys 40, 50 i 60 fa que molts estats hagin interpretat que el dret d'autodeterminació només és aplicable a territoris amb la qualificació de colònies⁴².

El Dret d'Autodeterminació pels pobles colonitzats es desenvolupa amb l'aprovació de la Resolució 1514 de la Assemblea General de la ONU de 14 de desembre de 1960, relativa a la Declaració sobre la concessió de la independència als països i pobles colonitzats⁴³. El punt 1 diu que “una subjecció de pobles a una subjugació, dominació i

⁴¹ Podeu consultar el text complet de la Carta de Nacions Unides aquí:

<http://www.un.org/en/sections/un-charter/un-charter-full-text/>

⁴² Per exemple, l'Argentina considera que les illes Malvines –o Falkland- no tenen dret a l'autodeterminació i que el seu estatus s'ha de resoldre bilateralment entre els governs de l'Argentina i el Regne Unit, com expressa en aquesta intervenció al Comitè de Descolonització de Nacions Unides el 2017: <https://www.un.org/press/en/2017/gaspd637.doc.htm>. Per la seva banda, el Regne Unit considera que l'arxipèlag sí té dret a l'autodeterminació, per això va organitzar-hi un referèndum el 2013, on la voluntat de seguir sota sobirania britànica va guanyar per clara majoria: <http://en.mercopress.com/2016/01/22/uk-position-on-falklands-remains-as-expressed-by-2013-referendum-america-tells-macri>.

⁴³ Podeu consultar el text complet de la Resolució 1514 de Nacions Unides aquí: <http://www.un-documents.net/a15r1514.htm>.

explotació estrangeres constitueix una denegació dels drets humans fonamentals, és contrària a la Carta de les Nacions Unides i compromet la causa de la pau i de la cooperació mundial". Tot i això, la resolució 1514 imposa un límit absolut, el respecte a la integritat territorial dels Estats, quan afirma expressament al punt 6 que "tot intent encaminat a la disrupció total o parcial de la unitat nacional i la integritat territorial d'un país és incompatible amb els propòsits i principis de la Carta de les Nacions Unides". En tot cas, aquesta dimensió de l'autodeterminació com a garantia pels pobles colonials és àmpliament acceptada i reconeguda per l'acadèmia (Emerson, 1971; Sterio, 2010).

Però Nacions Unides obre parcialment el ventall de pobles subjectes a l'autodeterminació amb la Resolució 2625 de l'Assemblea General de Nacions Unides de 24 d'octubre de 1970, titulada "Declaració relativa als principis de dret internacional referents a les relacions d'amistat i a la cooperació entre els estats de conformitat amb la carta de les Nacions Unides"⁴⁴. Aquesta nova resolució aprofundeix l'autodeterminació dels pobles colonials al ser el seu objectiu "posar fi ràpidament al colonialisme, tenint degudament en compte la voluntat lliurement expressada dels pobles en qüestió". Però, al seu torn, amplia l'autodeterminació a altres realitats no colonials a l'afirmar que "tots els pobles tenen el dret de determinar lliurement, sense interferència externa, la seva condició política i continuar el seu desenvolupament econòmic, social i cultural".

No obstant això, cal ressaltar que la Resolució 2625 també indica com a límit absolut el respecte a la integritat territorial, a l'afirmar que "cap de les disposicions dels paràgrafs anteriors s'entendrà en el sentit que autoritzi o fomenti qualsevol actuació encaminada a fracassar o menystenir, total o parcialment, la integritat territorial d'estats sobirans i independents que es condueixen d'acord amb el principi de la igualtat de drets i de la lliure determinació dels pobles abans descrits i estén, per tant dotats d'un govern que

⁴⁴ Podeu consultar el text complet de la Resolució 2625 de l'Assemblea General de Nacions unides aquí: <http://www.un-documents.net/a25r2625.htm>.

representa la totalitat del poble pertanyent al territori, sense distinció per motiu de raça, credo o color".

Segons Martínez (2017), “aquesta complexa clàusula porta molts autors a concloure que reconeixent l'autonomia i l'autogovern d'un poble dins d'un Estat es materialitza la seva autodeterminació, respectant així la integritat territorial i unitària nacional”⁴⁵.

De cara a la legalitat internacional, però, el Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics de Nacions Unides de 1966, ratificat per la majoria d'estats membres i en vigor des de 1976, clarifica la qüestió a l'afirmar, sense ambigüitats, que “tots els pobles tenen dret a l'autodeterminació. En virtut d'aquest dret determinen lliurement el seu estatut polític i procuren també pel seu desenvolupament, econòmic, social i cultural”⁴⁶.

Finalment, la Cort Internacional de Justícia també avala aquesta interpretació en afirmar que l'aplicació d'una declaració d'independència –en aquest cas, la de Kosovo– “no viola cap norma aplicable del dret internacional” (ICJ, 2010: 7).

L'autodeterminació per si mateixa, però, no contradiu la idea de que els estats grans siguin millors o més eficients que els petits, com sostenien Madison i Maquiavel. Fins a la meitat del segle XX coexistirà la idea de que els estats grans funcionen millor amb la idea de que l'autodeterminació és un dret dels pobles. Caldrà arribar als anys 80 per començar a analitzar per què alguns pobles i nacions demanen aquest dret, més enllà de les teories tradicionals del nacionalisme.

3.2 El nacionalisme, una revisió del marc d'anàlisi

Nació i *nacionalisme* són paraules difícils de definir des que es van crear. El terme *nació* és una mica borrós als diccionaris, que sovint presenten definicions contradictòries.

⁴⁵ Martínez defensa en aquest article l'argument central de la seva tesi doctoral, també consultable com a Martínez (2014) a la bibliografia d'aquesta tesi.

⁴⁶ Podeu consultar el text complet en anglès a:
<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.
 Podeu consultar la traducció al català d'Amnistia Internacional a:
<http://www.amnistiacatalunya.org/edu/docs/nu-civils-i-politics.htm>.

El *Diccionari* normatiu de l'Institut d'Estudis Catalans⁴⁷ defineix *nació* de la següent manera: 'Comunitat de persones que participen d'un sentiment d'identitat col·lectiva singular, a partir d'una sèrie de característiques compartides en el camp cultural, jurídic, lingüístic o altre'.

És una definició molt ambigua, que en el fons serveix per definir qualsevol tipus de comunitat i, per tant, una definició molt poc útil. Portada a l'extrem, dona la raó a aquells que ridiculitzen les reivindicacions independentistes catalanes tot comparant-les amb un pis que vol marxar d'una comunitat de veïns⁴⁸.

El *Diccionari General de la Llengua Catalana*⁴⁹ és més agosarat i defineix *nació* en primera accepció com 'comunitat d'individus als quals uns vincles determinats, però diversificables, bàsicament culturals i d'estructura econòmica, amb una història comuna, donen una fesomia pròpia, diferenciada i diferenciadora i una voluntat d'organització i projecció autònoma que, al límit, els porta a voler-se dotar d'institucions polítiques pròpies fins a constituir-se en estat'.

Aquesta definició és més adequada per entendre els processos d'emancipació nacional i s'aplicaria tant a un estat consolidat com a les nacions indígenes dels Estats Units, per exemple.

Sorprenentment, els dos diccionaris presenten una segona definició idèntica en els dos casos: "Organització política d'una comunitat amb identitat nacional". És a dir, en segona accepció, una nació seria l'organització política d'una nació. El raonament no pot ser més circular.

Al tractar-se de diccionaris de llengua catalana, és possible detectar-hi un cert biaix que afavoreixi les pròpies reivindicacions de més autonomia o independència de bona part

⁴⁷ Consultable a <http://mdlc.iec.cat>.

⁴⁸ Especialment celebrat per determinats mitjans antiindependentistes va ser el cas del Jaume, un veí del carrer de Balmes de Barcelona que va celebrar un referèndum a casa seva per independitzar-se dels seus veïns: https://www.lasexta.com/programas/al-rojo-vivo/noticias/organiza-un-referendum-para-independizarse-de-sus-vecinos-en-respuesta-a-las-caceroladas-nocturnas_2017101359e0b36c0cf27ece4d400f26.html.

⁴⁹ Consultable a www.diccionari.cat.

de la població catalana? Per això compararem les definicions dels diccionaris catalans amb les definicions d'alguns diccionaris d'altres llengües⁵⁰.

El *Diccionario* de la Real Academia Española de la Lengua, el diccionari normatiu de la llengua castellana, dona diverses definicions de *nació*⁵¹:

1. f. Conjunto de los habitantes de un país regido por el mismo Gobierno.

2. f. Territorio de una nación.

3. f. Conjunto de personas de un mismo origen y que generalmente hablan un mismo idioma y tienen una tradición común'.

Noti's que la primera accepció té un biaix estatista important i inclou dos conceptes confusos, *país* i *govern*. No acaba de quedar clar, doncs, la diferència entre *país* i *nació*, ni què implica exactament tenir un govern comú, ja que la paraula *govern* es defineix al mateix diccionari de la forma següent:

2. m. Órgano superior del poder ejecutivo de un Estado o de una comunidad política, constituido por el presidente y los ministros o consejeros'.

De fet, amb el conjunt de definicions presentades pel diccionari normatiu espanyol, es podria donar la paradoxa que l'Alemanya dividida de la guerra freda o els dos estats de Corea s'haguessin de considerar dues nacions diferents, degut a l'existència de dos governs clarament diferenciats.

El *Dictionnaire* de l'Académie Française⁵² és molt més extensiu que els anteriors, i cobreix pràcticament qualsevol tipologia de nació:

'Communauté dont les membres sont unis par le sentiment d'une même origine, d'une même appartenance, d'une même destinée. 1. Ensemble de personnes établies sur un territoire et unies par des caractères ethniques, des traditions linguistiques, religieuses, etc. Chaque nation a ses coutumes, ses mœurs. La sagesse, le génie des nations. Une nation de soldats, de commerçants, de navigateurs, qui s'est illustrée dans le domaine de la guerre, du commerce, de la marine. Nation belliqueuse, pacifique, policée, barbare. On parlait de la nation italienne, de la nation allemande à l'époque où l'Italie et l'Allemagne étaient partagées en divers États. 2. L'ensemble des personnes

⁵⁰ Per fer aquesta comparació hem recollit les definicions en la seva llengua original, considerant que era el més raonable, tractant-se de diccionaris de llengua.

⁵¹ <https://dle.rae.es>, consultat l'11/2/2019.

⁵² <https://academie.atilf.fr>, consultat l'11/2/2019.

formant la population d'un État déterminé, soumises à la même autorité politique souveraine ; par ext., l'entité étatique représentant cette collectivité. La nation française, espagnole. Deux nations ennemies, alliées. Une jeune nation. Les droits, les libertés, les lois que se donne une nation. Avec une majuscule, particulièrement depuis la Révolution française. La communauté, parfois considérée comme une personne juridique, que forment les individus régis par une même constitution'.

L'acadèmia francesa opta per un seguit de definicions força concretes però que, preses en la seva totalitat, ens tornen a l'ambigüitat inicial. També és significatiu que, com en el cas espanyol, ignora les comunitats que desitgen auto-governar-se.

No és el cas del diccionari més popular en anglès⁵³, el *Dictionary.com*⁵⁴, que defineix nació com:

'1. a large body of people, associated with a particular territory, that is sufficiently conscious of its unity to seek or to possess a government peculiarly its own: The president spoke to the nation about the new tax.

2. the territory or country itself: the nations of Central America.

3. a member tribe of an American Indian confederation.

4. an aggregation of persons of the same ethnic family, often speaking the same language or cognate languages'.

El més significatiu d'aquest conjunt de definicions en anglès és el “suficientment conscient de la seva unitat per cercar o posseir un govern propi”. Clarament, aquest “cercar un govern propi” entronca amb les definicions catalanes, potser per una visió americana molt més propera a considerar els processos d'autodeterminació com un fenomen natural, com hem vist anteriorment amb els punts de Wilson o la Carta Atlàntica.

El britànic *Cambridge Dictionary*⁵⁵ és molt més escuet i torna a evitar parlar de processos d'emancipació nacional:

⁵³ L'anglès no compta amb una academia normativa, per això hem escollit dos dels diccionaris més coneguts per comparar.

⁵⁴ *Dictionary.com* és una empresa dels Estats Units, el seu diccionari és el més consultat del món i està basat àmpliament en el diccionari de referència americana *Random House Webster Unabridged Dictionary* (consultat l'11/2/2019).

⁵⁵ <https://dictionary.cambridge.org>, consultat l'11/2/2019.

'B2 [C] a country, especially when thought of as a large group of people living in one area with their own government, language, traditions, etc.: All the nations of the world will be represented at the conference. The Germans, as a nation, are often thought to be well organized. Practically the whole nation watched the ceremony on television.

[S] a large group of people of the same race who share the same language, traditions, and history, but who might not all live in one area: the Navajo nation'

Aquesta confusió de terminologies és ben clara dins el Regne Unit, on Anglaterra, Escòcia i el País de Gales són referits institucional⁵⁶ i popularment⁵⁷ com a nacions, mentre al Regne Unit sencer també se li dona el rang oficial de nació⁵⁸. D'altres advoquen l'existència present d'una nació britànica, com el British National Party⁵⁹, o en procés de construcció (veieu Colley, 1992).

La conclusió és que, en efecte, les definicions de diccionari no són completament neutrals: porten una càrrega política important, segurament producte del biaix ideològic dels seus autors i del context socio-nacional de les acadèmies corresponents. Aquesta conclusió està en línia amb els estudis de Schiappa (2003: 30) quan diu que "les definicions de diccionari ens persuadeixen a veure i parlar del món d'una certa manera i no d'una altra"⁶⁰.

3.2.1 La idea de nació

L'origen d'aquesta confusió terminològica s'ha de buscar en les dues concepcions clàssiques de *nació*: la primera, la teoritzada pels filòsofs francesos de la il·lustració i la

⁵⁶ Com en aquest informe del govern del Regne Unit sobre la Loteria Nacional escocesa: <https://www.gov.uk/government/publications/creative-scotland-national-lottery-distribution-fund-annual-report-and-accounts-16-17>.

⁵⁷ El Torneig de les Sis Nacions (<http://www.rbs6nations.com>) és un campionat anual de rugbi on participen sis equips europeus: Anglaterra, França, Irlanda, Itàlia, Escòcia i Gales.

⁵⁸ Com al UK National Statistics hub (<http://www.statistics.gov.uk>).

⁵⁹ El partit d'extrema dreta britànic British National Party reivindica clarament l'estatus nacional de la Gran Bretanya al seu propi nom (<http://www.bnp.org.uk>).

⁶⁰ Per exemple, existeix un relatiu consens social sobre el fet de que Catalunya és una nació a Catalunya, però aquest fet és ampliament discutit a la resta d'Espanya. Té sentit, tenint en compte les diferències en allò que es considera nació a ambdues bandes de l'Ebre. Clar que també es pot tractar d'una construcció del discurs i no d'un convenciment honest.

segona, la resposta que hi va donar el romanticisme, majoritàriament liderada per acadèmics alemanys.

L'anomenada *nació legal* està estretament lligada a l'ideal de ciutadania i a la Revolució Francesa, en la línia teoritzada per Rousseau i Voltaire. Diderot i D'Alembert ho escrivien d'aquesta manera a la seva *Encyclopédie* (1781):

“Terme col·lectiu que s'utilitza per expressar una quantitat considerable de gent *-peuple-* que habita una certa extensió de territori amb uns certs límits i que obeeix el mateix govern”.

Aquesta definició coincidia perfectament amb el procés de construcció de la nació de França, basat en la centralització i l'estandardització sota una sola constitució d'un vast territori que contenia persones amb moltes identitats, cultures i idiomes diferents (Weber, 1976: 303-338; Chanet, 1996: 203-208).

El concepte romàntic és l'anomenada *nació cultural*. Es va formular com una crítica als ideals de la Revolució Francesa per part de de Johann Gottfried von Herder (Iggers, 1983) i argumenta que és la cultura, ja sigui religió, llengua o costums, el que constitueix el nucli de la nació. Basant-se en aquesta concepció, la nació seria anterior a qualsevol organització de tipus estatal. Malgrat que aquesta definició sigui més interessant des d'un punt de vista sociològic, planteja problemes quan s'enfronta a societats reals, que tendeixen a ser multiculturals.

A més, aquest tipus de definició també va obrir el camí a un objectiu polític: la unificació de la Gran Alemanya en un únic estat monocultural. Aquesta línia de pensament sovint es considera com el primer pas per al feixisme, com en la cita clàssica de Linz (1978:15): "El feixisme és sobretot un moviment nacionalista i, per tant, allà on la nació i l'estat estan fortament identificats".

Cap al tombant de segle, la teoria política francesa ja posa en dubte el concepte de *nació* de Herder i evoluciona cap a conceptes més basats en la identificació personal amb el projecte col·lectiu. Renan (1881: 20) avisa que “l'existència d'una nació és (...) un plebiscit quotidià, igual que l'existència de l'individu és una afirmació perpètua de la vida”.

Després de les dues guerres mundials, les teories es van sofisticar. Deutsch (1966: 98-100) dona un rol central a la comunicació quan teoritza que les nacions es mantenen unides per l'eficiència de les seves estructures de comunicació, encara que aquestes estructures puguin portar a l'exclusió dels estrangers.

Schlesinger (1999) posa de manifest que aquesta perspectiva “està marcada per la seva sensació d'acabar amb el colonialisme europeu, una consciència de les migracions forçoses a Europa durant la Segona Guerra Mundial i després (...). Una preocupació amb el nazisme com a exemple del nacionalisme que acaba malament és sempre present en el text”. També afegiríem que la frase de Deutsch (1966) en el sentit que els estats-nació són “la manera de fer les coses” sembla molt influenciada per la creació (o re-creació) massiva d'estats després de la Segona Guerra Mundial.

A *Nacions i Nacionalisme*, Gellner (1983) continua aquesta línia de pensament i afirma que la creació d'estats-nació és el resultat racional de la industrialització, ja que les formes estandarditzades de producció necessiten sistemes d'educació universals i estandarditzats també. Aquesta és una forma prou crítica i estructuralista d'anàlisi, que enllaça amb el concepte de comunitats imaginades o imaginàries d'Anderson (1983, revisat 1991). Segons l'autor, aquestes comunitats imaginades apareixen gràcies a l'estandardització del llenguatge escrit que va portar la propagació de la impremta. Per tant, hi hauria un fort vincle entre l'escriptura, el poder, la nació i la construcció dels estats.

En qualsevol cas, la majoria de les definicions de nació tenen en compte tres elements: a) un grup de persones, b) una territori i c) algun tipus d'unitat o autoconsciència. Si afegim una mica de d) el proteccionisme cultural i e) el desig d'autoorganització, obtenim el nacionalisme com a resultat.

3.2.2 Nació ètnica o nació cívica?

La distinció entre nacionalisme ètnic i cívic forma part de la cultura popular, i s'utilitza sovint com una manera de qualificar el nacionalisme “dolent” com a ètnic i el “bo” com a cívic. Això ha fet que la discussió acadèmica hagi cedit davant la política i es produeixin coincidències com que, amb poc dies de diferència, a principis de 2019, l'escriptor

francès Bernard-Henri Lévy digui que el nacionalisme català és "agressiu, ètnic i lingüístic"⁶¹, mentre l'hispanista britànic Sebastian Balfour afirma que el nacionalisme català "és molt cívic"⁶².

De fet, Weber (1968: 94) ja avisa que la noció d'*etnicitat* és "excessivament ambigua". Això ajuda a entendre per què aquesta distinció entre nacionalisme ètnic i cívic és qualificada de "maniquea" per Brubaker (1999: 56).

Etnicitat es pot entendre des d'un punt de vista molt estricte, com apunta Smith (1983: 180), on "estrictament (...) etnicitat es refereix a tenir ancestres comuns", cosa que el propi Smith reconeix que és reduccionista perquè moltes nacions no invoquen aquests ancestres comuns i, fins i tot quan ho fan, sol ser un "argument menor" del seu nacionalisme (*idem*). Per tant, si som estrictes, qualsevol nacionalisme no exclusivament racial hauria de ser nacionalisme cívic, però això deixa la categoria del nacionalisme ètnic gairebé buida.

Això és el que porta Smith (*idem*) a apostar per un altre terme, el nacionalisme *etnocultural*. Però això presenta un altre problema, que apunta Hobsbawm quan apunta que "tots els moviments separatistes a Europa (...) es basen en etnicitat, lingüística o no, és a dir en l'assumpció que *nosaltres* –els bascos, catalans, escocesos, croats o georgians són un poble diferent dels espanyols, els anglesos, els serbis o els russos" (Hobsbawm, 1996: 256).

Si la categoria ètnica és ambigua, la cívica també. I aquí podríem recuperar Renan (1881) com a enunciació de la categoria cívica que podríem anomenar *pura*, o derivada únicament de la voluntat dels seus membres. Tanmateix, Keating (1996: 5-6) ens ofereix un punt de vista més ampli:

"Arrelat en l'assentiment individual més que en identitat adscriptiva. Es basa en valors comuns i institucions, i patrons d'interacció social. Els

⁶¹ Agència Catalana de Notícies: "Bernard-Henri Lévy ve a Catalunya per fer un duo amb Albert Boadella", *El Punt Avui*, Barcelona, 30 de gener de 2019: <http://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/1545202-bernard-henri-levy-ve-a-catalunya-per-a-fer-un-duo-amb-albert-boadella.html>.

⁶² Aranda, Q: "Sebastian Balfour: "El sistema democràtic espanyol pateix dèficits considerables, i un és la politització del poder judicial", *Ara*, Barcelona, 10 de febrer de 2019: https://www.ara.cat/suplements/diumenge/democratic-espanyol-deficits-considerables-polititzacio_0_2177782208.html.

portadors de la identitat nacional són institucions, costums, memòries històriques i valors seculars racionals. Qualsevol pot unir-se a la nació més enllà del seu origen ètnic o de naixement, tot i que el cost d'adaptació varia”.

El problema d'aquesta definició, com apunta Brubaker (1999), és que la definició àmplia del nacionalisme ètnic de Hobsbawm i la definició àmplia del nacionalisme cívic de Keating són bàsicament el mateix, és a dir, es poden aplicar a gairebé tots els nacionalismes en major o menor grau, i això les fa poc útils. Guibernau (2002: 7) afegeix que la confusió existeix perquè “el quid de la qüestió es troba en la relació entre nació i estat, i en la pràctica habitual d'utilitzar la nació com a font de legitimació política”, ja que “definir una comunitat específica com a nació implica una acceptació més o menys implícita de la legitimitat de l'estat que afirma representar-la” o, en cas que no tingui estat, “un reconeixement implícit (...) del seu dret a l'autodeterminació” (Guibernau, 2002: 7).

Castells (1997) intenta superar el debat entre nacionalisme cívic i nacionalisme ètnic a *The power of identity*. En aquesta obra, l'autor argumenta que hi ha tres tipus d'identitats col·lectives, un terme que aplica tant a la nació com al nacionalisme (Castells, 1997: 8):

1. Identitat de legitimització, "introduïda per les institucions dominants de la societat per estendre i racionalitzar el seu domini [...]", que s'aplica a la majoria d'estats-nació actuals.
2. Identitat de resistència, "generada per aquells actors que es troben en posicions / condicions devaluades i / o estigmatitzades per la lògica de la dominació, construint així trinxeres de resistència i supervivència basades en principis diferents o contraris a aquells que impregnen les institucions de la societat", que s'aplica a les minories nacionals excloses.
3. Identitat projecte, "quan els actors socials, basant-se en els materials culturals disponibles, construeixin una nova identitat que redefineix la seva posició en la societat i, en fer-ho, busqui la transformació de l'estructura social global", que s'aplica a construcció nacional.

3.2.3 Construcció de la nació vs. construcció de l'estat

Donat que l'aparició del concepte d'estat i el de nació semblen aparèixer de forma més o menys contemporània, és legítim que, com en la pregunta de l'ou o la gallina, un es

demani si va primer un o l'altre. És a dir, és la nació la que acaba construint un estat o és l'estat qui construeix una nació des de la posició de poder que li permet la legalitat i les institucions comunes?

Hi ha dos conceptes que estudien aquests processos: el *nation-building* i el *state-building*. El *nation-building*, estudiat per autors com Deutsch (1966) o, més recentment, Mylonas (2017) consisteix a construir o estructurar una identitat nacional utilitzant el poder de l'estat. La construcció de nacions té com a objectiu la unificació de les persones dins de l'estat perquè es mantingui políticament estable i viable a la llarga. Segons Mylonas, "la autoritat legítima dels estats nacionals moderns està relacionada amb el govern popular, per a les majories. La construcció de nacions és el procés pel qual es construeixen aquestes majories" (2012: 17). O, amb un matís una mica més cínic, "el procés pel qual les fronteres de l'estat modern i els de la comunitat nacional es fan congruents (Mylonas, 2017: 1).

Els constructors de la nació són aquells membres d'un estat que prenen la iniciativa de desenvolupar la comunitat nacional a través de programes governamentals, incloent el reclutament militar forçós i l'escolarització massiva en continguts nacionals, com descriuen Posen (1993) i Darden i Gryzmala-Busse (2006). La construcció de nacions pot implicar l'ús de la propaganda o el desenvolupament d'infraestructura principal per fomentar l'harmonia social i el creixement econòmic. Tres factors tendeixen a determinar l'èxit de la construcció nacional a llarg termini: "El desenvolupament precoç de les organitzacions de la societat civil, l'augment d'un estat capaç de proporcionar béns públics uniformement a través d'un territori, i l'aparició d'un mitjà de comunicació compartit" (Wimmer, 152).

El *state-building* és potser encara més complex com a concepte que l'anterior, ja que agrupa dues línies d'investigació pràcticament oposades. Per una banda, la que podríem anomenar externa, entesa com una activitat que posen en pràctica actors externs – bàsicament països estrangers- que intenten construir –o reconstruir- les institucions d'un estat fallit, molt dèbil o acabat de sortir d'un conflicte armat. En aquest sentit, es pot entendre des d'un punt de vista positiu i idealista, com el de Fukuyama (2017: 10), que expressa aquí les raons per ajudar societats a construir els seus estats:

“La modernitat de l'Oest liberal és difícil d'aconseguir per a moltes societats del món. Mentre alguns països d'Àsia de l'Est han fet aquesta transició amb èxit durant les últimes dues generacions, d'altres al món en vies de desenvolupament o bé s'han encallat o han tirat enrere. “

També es pot pensar, com Huntington (2000), que cada “civilització” funciona d'acord amb principis molt diferents i que voler imposar estats democràtics liberals a tot el món és un error.

En tot cas, l'àmbit més rellevant per a l'objecte d'aquest treball és el *state-building* intern, és a dir, el que Stephenson (2005) considera com un procés que ha de sortir del propi país per poder ser exitós i dur a la democràcia.

Almond i Coleman (1960: 7-8) sistematitzen un enfocament funcional per entendre i comparar els sistemes polítics dels països en desenvolupament i defineixen un sistema de propietats que passa per

- 1) exhaustivitat, que vol dir que inclouen totes les interaccions que afecten l'ús o amenaça d'ús de la coerció física.
- 2) interdependència, que vol dir que un canvi en un grup d'interaccions acaba canviant tot el sistema (per exemple, una reforma electoral).
- 3) fronteres, que implica estudiar els punts on, per exemple, el malestar social es pot convertir en acció política.

Acemoglu i Robinson (2013) popularitzen el concepte d'*institucions extractives* per explicar per què moltes societats no aconsegueixen constituir estats viables, i afirmen que “no es pot dissenyar⁶³ la prosperitat” (2013: 446). La seva recepta per a un estat pròsper passa, doncs, per trobar “la confluència d'un moment decisiu juntament amb una coalició ampla d'aquells que demanen reformes o altres institucions propícies és normalment necessari per a que una nació pugui fer passes cap a institucions més inclusives” (Acemoglu i Robinson, 2013: 427). Tot i això, aquests autors acaben reconeixent que també cal “una mica de sort” (2013: 427).

⁶³ “*You can't engineer prosperity*” a l'original, la traducció pròpia d'“*engineer*” per “dissenyar” no capta totes les dimensions de l'original anglès. Una altra opció seria “no es pot *maquinar* la prosperitat”.

3.3 Glocalització, la universalització de la particularitat

El terme glocalització, que parteix d'una contracció entre globalització i localització, neix a partir del terme japonès *dochakuka*, que va aparèixer per primer cop a finals dels 80 en articles d'economistes japonesos a la Harvard Business Review (Sharma, 2009). El terme significa adaptar les tècniques agrícoles a un territori concret, però es va començar a utilitzar per descriure el procés d'incloure elements de referència global adaptats al gust local i viceversa, com, per exemple, la inclusió d'actors de Hollywood en contextos tradicionals japonesos per anunciar productes japonesos pel mercat japonès (Martin i Woodside, 2008)⁶⁴.

La paraula es va estendre ràpidament i, ja el 1992, Roland Robertson defineix el concepte com "la universalització de la particularització i la particularització de l'universalisme" (Robertson, 1992:100).

Khondker (1994) ho expressa com un procés que combina els processos bessons de macro-localització i micro-globalització. Giddens (2000), tanmateix, conceptualitza la relació entre allò "global" i allò "local" de forma una mica diferent. Segons argumenta, és la globalització la que provoca el ressorgiment de les identitats culturals locals (Giddens, 2000: 31). Així, segons la seva opinió, allò "local" és una resposta a forces de naturalesa "global".

Keating (1997: 383) també identifica la globalització com una de les raons principals que porta al sorgiment de les autonomies regionals a Europa i del propi moviment regionalista, i ho lliga amb una "reterritorialització de l'activitat econòmica, política i governamental". Loughlin (1996) parla de l'Europa de les regions i el suposat procés de federalització europeu.

El Programa de Nacions Unides pel Desenvolupament lliga aquest procés de regionalització al principi de subsidiarietat, que defineix d'aquesta manera (PNUD, 1999:2):

⁶⁴ Un exemple de *dochakuka* amb actors de Hollywood al Japó el trobem a la pel·lícula *Lost in Translation* (2003), on Bill Murray interpreta Bob Harris, un actor mundialment famós però en hores baixes contractat per la marca japonesa de whisky Suntory per a un anunci pel mercat japonès.

“La descentralització o la descentralització de la governança es refereix a la reestructuració o reorganització de l'autoritat per tal que hi hagi un sistema de corresponsabilitat entre les institucions de govern a nivell central, regional i local d'acord amb el principi de subsidiarietat, augmentant així la qualitat i l'efectivitat generals del sistema de governança, tot augmentant l'autoritat i capacitats dels nivells subnacionals”.

De fet, diversos autors coincideixen durant els anys 90 a assenyalar la regionalització com la tendència més forta a occident, com Hettne (1994) o Amin (1999). Loughlin i Mazey (1995) fins i tot es pregunten si aquest procés acabarà amb els estats unitaris com França.

Benz i Eberlein (1999) alerten del creixement de la complexitat de la governança pública amb el poder creixent de les regions i també parlen d'una creixent tendència a europeïtzar polítiques de les regions. Per la seva banda, en una visió molt optimista, Leonard (2005) raona que és precisament gracies a la força de les regions que Europa “manarà al segle XXI”.

Aquesta regionalització entesa com un traspàs de competències a governs subestats, però, no s'ha de confondre amb el regionalisme entès com a cooperació entre governs estatals, una de les altres virtuts atribuïdes a la Unió Europea, com la defineix Kacowicz (1999): “La tendència dels governs i ciutadans dels estats a establir associacions voluntàries per agrupar recursos per crear marcs institucionals comuns i funcionals”. Per contra, Le Galès i Lequesne (1998) avisen que el creixement del poder polític de les regions que s'havia previst àmpliament no ha arribat a materialitzar-se.

3.4 La filosofia de la secessió

Des del punt de vista filosòfic, se sol distingir entre les causes que donen a un grup la raó moral d'independitzar-se i la pregunta de, si és així, sota quines condicions una constitució hauria d'incloure aquest dret.

La literatura existent es pot classificar en dues teories sobre el dret de secessió: el *remedial right*, o dret de correcció –també anomenat de “causa justa”- i el dret primari o de tria (Buchanan, 2006). Les teories del dret de correcció es basen en el dret de

rebel·lió o de revolució i l'entenen només com un dret que un grup adquireix com a resultat d'un seguit de violacions de drets. Des d'aquest punt de vista, la secessió estaria justificada només com a remei o correcció per a una sèrie d'injustícies que de forma persistent estaria provocant l'estat actual.

Diferents versions de les teories de correcció especifiquen diferents llistes de les injustícies que poden fonamentar aquest dret. Com resumeix Buchanan (2017), la Teoria de Dret de Correcció més estesa inclouria entre els motius del dret (unilateral) de secessió els següents: (a) violacions a gran escala i persistents dels drets humans bàsics, (b) presa injusta del territori d'un Estat legítim (on la secessió és simplement la recuperació del territori, com la secessió de les repúbliques bàltiques de la Unió Soviètica el 1991), i (c) en alguns casos, la violació persistent de l'estat dels acords per garantir l'autogovern limitat d'un grup minoritari dins de l'estat. Per contra, una teoria més estricta només reconeixeria violacions persistents i a gran escala dels drets humans bàsics (en el cas més extrem, el genocidi o altres assassinats en massa) tan suficients per justificar la secessió unilateral.

Kohr (1957) desenvolupa la teoria de la causa justa partint del que anomena la Teoria del Poder de l'Agressió i diversos autors, com Jacobs (1985) o Sale (1980) avalen aquesta idea de la secessió com a últim recurs. Finalment, Yates (2017: 37) emmarca el concepte d'últim recurs en la seva definició:

“La secessió hauria de ser considerada com un últim recurs absolut, que s'ha d'intentar només després que tots els esforços raonables de restablir el govern a les seves funcions originals hagin estat bloquejats, tota avinguda tancada, tots els esforços per discutir assumptes s'hagin trobat amb el desdeny o el silenci. Qualsevol altra cosa seria irresponsable.”

Tamir (1993) advoca pel tipus més restrictiu possible i avisa que acceptar un dret d'autodeterminació universal crearia unes expectatives impossibles de complir per culpa del que anomena “fenomen de les nines russes” (1993: 158), és a dir, que

l'autodeterminació lliure portaria a secessions sense fi. L'autor advoca pel federalisme i les autonomies reforçades com a solució per a la gran majoria de casos⁶⁵.

A l'altra banda de la taula, les teories del dret primari a la secessió unilateral reconeixen que un grup pot tenir el dret a la secessió com a forma de correcció, però afirmen que el dret unilateral a la secessió pot existir, fins i tot quan el grup no ha estat subjecte a cap injustícia (Buchanan, 2017). El dret primari a la secessió es divideix en dos tipus: l'ascriptivista o nacionalista, i el plebiscitari o majoritari.

En les teories de tipus ascriptivista o nacionalista, hi ha certs grups els membres de la qual es defineixen pel que de vegades es denominen característiques descriptives. Les característiques ascriptives són aquelles que s'atribueixen a persones independentment de la seva elecció i que inclouen ser de la mateixa nació o ser "persones diferents". Aquesta perspectiva veu del romanticisme i un dels primers defensors és Giuseppe Mazzini, un dels ideòlegs de la independència i unificació d'Itàlia, que propugna que tota nació té dret a un estat (Haddock, 1999). Des d'un punt de vista més liberal, John Stuart Mill (1861: 296) exposa que "allà on el sentiment de nacionalitat existeix en qualsevol força, hi ha un argument *prima facie* per unir tots els membres de la nacionalitat sota el mateix govern, un govern separat per a ells mateixos". Els punts de Wilson (1918) semblen anar en la mateixa direcció ascriptivista quan afirmava que "s'ha d'acordar la major satisfacció a totes les aspiracions nacionals ben definides"⁶⁶.

⁶⁵ L'objectiu d'aquest treball no és discutir si Catalunya encaixa en la teoria del Dret de Correcció. Crameri (2015) fa una bona recopilació dels arguments a favor i en contra de classificar Catalunya dins aquests supòsits. Els fets d'octubre de 2017 probablement portin més autors a estudiar si la violència policial per impedir la celebració del referèndum podrien constituir també un argument a favor de poder aplicar la Teoria de Correcció al dret d'autodeterminació de Catalunya. Aquesta entrevista a Alan Buchanan a *VilaWeb* aniria en aquesta direcció: <https://www.VilaWeb.cat/noticies/buchananara-crec-mes-que-abans-que-si-lestat-refusa-negociar-mes-autonomia-la-independencia-unilateral-es-causa-justa/>. El president de la Generalitat, Quim Torra, també ha utilitzat el terme "causa justa" recentment, al setembre de 2018: <https://www.europapress.es/nacional/noticia-torra-empieza-conferencia-defendiendo-causa-justa-independencia-20180904192647.html>.

⁶⁶ Ja hem intentat definir la idea de nació anteriorment en aquest treball, així que no hi entrarem més a fons, però aquesta noció de la "major satisfacció" es va aplicar fins a cert punt durant el procés de descolonització posterior a la Segona Guerra Mundial.

Per als pobles no colonials, però, el dret de "tots els pobles" a la lliure determinació s'ha concebut majoritàriament en termes "domèstics", fent èmfasi en la seva dimensió "democràtica" més que no pas "nacionalista" (Mancini, 2008), cosa que lliga amb les teories plebiscitàries. En concret, segons Buchanan (2017), les teories plebiscitàries sostenen que existeix un dret moral unilateral: el dret a la secessió existeix si una majoria que resideix en una part de l'estat opta per tenir el seu propi estat, independentment de si tenen o no característiques comunes, ascriptives o no, que no siguin el desig d'independència. No necessiten ser co-nacionals o membres d'una societat diferent.

El que els dos tipus de teories primàries tenen en comú és que no requereixen la injustícia com a condició necessària per a l'existència d'un dret unilateral de reclamació de secessió. Són teories de dret primari perquè no fan dependre el dret unilateral a la secessió de la violació d'altres drets més bàsics, tal com ho fan les teories de correcció o de causa justa.

3.5 Secessionisme, separatisme o independentisme

La formulació acadèmica del dret de secessió ha fet que la majoria d'autors de les últimes dècades utilitzin el terme *secessionisme* per referir-se de forma neutral als moviments polítics que defensen la creació d'un nou estat a partir de la secessió d'un territori d'un estat existent (Brancati, 2006; Duerr, 2015; Giuliano, 2006; Sorens, 2012; Lustick, Miodownik i Eidelson, 2004).

El terme *secessionisme* també l'utilitzen diversos autors catalans i espanyols quan escriuen en anglès, com Guibernau (2013), Requejo i Sanjaume (2013) o Rico i Liñeira (2014). En canvi, en català, la literatura acadèmica ha tendit a reservar el terme *secessionisme* a l'estudi sociolingüístic, molt especialment amb el cas del denominat *secessionisme lingüístic* valencià (Cardona, 2005; Climent-Ferrando, 2005; Flor, 2013; Pradilla, 1999).

En aquest sentit, *secessionisme* ha deixat enrere el terme *separatisme*, que tendeix a utilitzar-se avui dia en recerques sobre casos amb un component de separació ètnica

molt acusat o de discriminacions, i no tant en les formulacions polítiques que cerquen la fundació d'un nou estat, en la línia que va obrir Horowitz (1981). Els estudis de Kapur (1986) sobre el separatisme sikh a l'Índia o de Gladney (2003) sobre la discriminació dels musulmans a la Xina són exemples d'aquesta accepció acadèmica contemporània del mot *separatisme*.

Per això, encara que *separatisme* era el mot preferit per referir-se al moviment que ens ocupa durant el segle XIX i bona part del segle XX, avui dia el terme tendeix a ser utilitzat, bàsicament, per estudis o llibres que cerquen demostrar una naturalesa negativa d'aquest tipus de moviments, especialment a Espanya. Potser l'exemple més clar és el filòsof Fernando Savater, que titula el seu llibre, precisament, *Contra el separatismo* (2017), i també les obres d'Ucelay-da Cal (2018) o Klein (2019).

En canvi, el terme *independentisme* té dos avantatges sobre els termes anteriors:

1. Es defineix per l'objectiu polític final, no pel procés per arribar-hi.
2. És reconegut i utilitzat majoritàriament pels diversos actors implicats.

El terme *independentisme* es defineix com el “moviment que cerca la independència d'un poble, un país, una nació, etc.”⁶⁷ És a dir, la càrrega del significat es troba en l'objectiu final del moviment, que és la consecució d'un *estat independent*. En aquest sentit, com hem vist a l'epígraf 3.4, el *secessionisme* s'identifica amb les teories del dret de secessió, un dret independent de la voluntat del moviment polític. Dit d'una altra manera, l'independentisme no necessàriament té en compte les teories sobre la secessió a l'hora de formular els seus objectius polítics. Amb el *separatisme*, el problema es troba en que la paraula assumeix un procés de separació, que pot estar, o no, dins la formulació política de l'independentisme. És a dir, un partit independentista pot defensar la separació ètnica de *catalans* i *espanyols*, però no cal defensar aquesta separació per proclamar-se independentista. A més, la connotació negativa de la paraula fa que no sigui acceptada per tots els autors en joc.

⁶⁷ Enciclopèdia Catalana: “Independentisme”. Recuperat de: <http://www.diccionari.cat/lexicx.jsp?GECART=0076435>.

Això ens porta al segon punt de per què hem escollit el terme *independentisme* per referir-nos al moviment objecte d'aquest estudi: la paraula *independentista* és avui dia la més acceptada per tots els actors polítics i socials en joc. Això es evident al cantó independentista, on tots els partits s'hi reconeixen⁶⁸, però també a l'altra banda del tauler polític, on l'entitat Societat Civil Catalana parla amb normalitat dels "independentistes"⁶⁹ i la premsa de Madrid utilitza també el concepte *independentismo* per designar el moviment, tant els mitjans més llegits, com *El País*⁷⁰, com els mitjans més propers al nacionalisme espanyol⁷¹. En aquest sentit, només el partit d'extrema dreta Vox utilitza el terme *separatismo* de forma normalitzada per referir-se al moviment independentista⁷².

Per tot això, en aquest treball utilitzem el terme *independentisme* per referir-se als moviments socials i partits polítics que expressen l'objectiu de constituir un estat independent per a la comunitat autònoma de Catalunya o per als *Països Catalans* (Fuster, 1962-1977).

Tanmateix, defensem la utilització del terme *secessionisme* en llengües que no siguin ni el català ni el castellà, com fan Guibernau (2013) o Requejo i Sanjaume (2013), perquè és el terme més comú dins la comunitat acadèmica internacional.

⁶⁸ Aquest reconeixement del terme *independentisme* és evident, especialment, quan es demana una llista unitària de tot l'independentisme (Europa Press: "Torra pide una lista unitaria del independentismo", 24 de gener de 2019: <https://www.europapress.es/nacional/noticia-torra-pide-lista-unitaria-barcelona-necesitamos-independentista-capital-20190124101138.html>).

⁶⁹ Societat Civil Catalana: "Costa. Fins que els treballadors que viuen a la Meridiana no puguin tornar a casa amb normalitat, dificultarem als independentistes que vagin a esquiar el cap de setmana", 28 de febrer de 2020: <https://www.societatcivilcatalana.cat/ca/noticias/sanchez-costa-fins-que-els-treballadors-que-viuen-la-meridiana-no-puguin-tornar-casa-amb>.

⁷⁰ Segura, C.: "El independentismo arremete contra el Gobierno a cuenta del coronavirus", *El País*, Madrid, 19 de març de 2020: <https://elpais.com/espana/catalunya/2020-03-19/el-independentismo-arremete-contra-el-gobierno-a-cuenta-del-coronavirus.html>.

⁷¹ OKDiario: "El independentismo catalán aprovecha el coronavirus para extender su discurso de odio contra España", 2 d'abril de 2020: <https://okdiario.com/espana/independentismo-catalan-aprovecha-coronavirus-extender-discurso-odio-contra-espana-5400074>.

⁷² Vox: "Ilegalizar los partidos separatistas, una prioridad nacional", 18 de febrer de 2020: <https://www.voxespana.es/vox-opinion/ilegalizar-los-partidos-separatistas-una-prioridad-nacional-20200218>.

3.6 La mida dels estats importa?

L'última dècada del segle XX va veure una explosió d'independències propiciada per l'enfonsament del sistema socialista i la desintegració de la Unió Soviètica, Iugoslàvia i Txecoslovàquia. També es va produir un fenomen nou, la integració pacífica de les dues alemanyes. Finalment, a tot Europa Occidental van créixer els moviments regionalistes i nacionalistes dins d'estats aparentment consolidats.

Tots aquests moviments porten Alesina i Spolaore (1997) a desenvolupar un model político-econòmic per entendre el número i mida dels estats. Els investigadors afirmen que modelen "la formació de països com el resultat d'un equilibri específic entre els beneficis de les grans jurisdiccions polítiques i els costos d'heterogeneïtat en grans poblacions" (1997: 1027).

El model d'Alesina i Spolaore es pot resumir en tres punts:

1. La democratització condueix a secessions: s'haurien d'observar menys estats en un món no democràtic que en un de democràtic.
2. El procés democràtic condueix a la llarga a un número ineficient –per massa gran- d'estats.
3. El número d'estats que suposa el punt d'equilibri es fa més gran amb l'augment de la integració econòmica internacional.

Dit d'una altra manera, Alesina i Spolaore (1997) preveuen que, com més s'integri econòmicament el món i com més democràtic sigui el marc general, més estats es crearan, perquè els costos de ser estat cauen i els beneficis pugen. Aquests investigadors beuen d'una tradició relativament curta d'autors que han analitzat les causes que porten les societats a lliutar per la secessió més enllà del nacionalisme clàssic. En aquest sentit, Buchanan i Faith (1987) actualitzen i amplien el model de Tiebout (1956), que pretenia explicar el procés de *votar amb els peus*, és a dir, a partir de quin moment els impostos són tan alts o els serveis tan dolents que els ciutadans amb més talent comencen a emigrar. Buchanan i Faith (1987) adapten el model per descriure el procés de com una minoria territorial comença a demanar la secessió.

Per la seva banda, Hechter (1992) assenyala que els líders de les regions secessionistes es troben en un dilema clàssic de decisió racional entre l'estabilitat percebuda de l'estat present i les possibilitats de l'estat futur en el seu diàleg amb les elits de l'estat present, que tenen tots els incentius per a augmentar els costos de la secessió, cosa que porta a explicar per què la secessió és un fenomen relativament poc freqüent, i ho seguirà essent. En aquesta mateixa línia, Lehning (2005: 13-24) posa el focus sobre la Unió Europea i sobre com està fracassant a l'hora de donar sortida als propis moviments secessionistes. Lehning recomana que les pròpies institucions europees entenguin que aquesta qüestió és d'importància per a tota la Unió.

3.7 La secessió en estats democràtics: Quebec i Escòcia, la prèvia al “procés” a Catalunya

La secessió és un fenomen força rar en democràcies. Dion (1996) fins i tot arriba a considerar que “mai” hi ha hagut un sol cas de secessió en democràcia si es considera “només les democràcies ben establertes”, és a dir, aquelles que compten amb almenys deu anys consecutius de sufragi universal. Els casos clàssics de Noruega (1905), Islàndia (1918) i Irlanda (1922), argumenta l'autor, es van produir uns pocs anys després de la introducció del sufragi universal. Dion (1996) conclou, per tant, que és molt complicat que una societat aposti per la secessió amb més del 50% en un referèndum en democràcia.

Els fets semblen donar-li la raó. De fet, l'única secessió dins d'un país democràtic que s'ha produït, des que Dion va publicar el seu estudi, és la independència de Montenegro de Sèrbia el 2006. Precisament, Sèrbia havia completat el seu camí cap a la democràcia molt recentment, després de la campanya de resistència civil no-violenta que va seguir les eleccions de setembre de 2000 i que va acabar quan Slobodan Milosevic va acceptar la derrota davant la coalició de l'oposició, liderada pel partit DOS (Vejvoda, 2009: 295-316). La tensió pròpia d'un procés de transició política es va mantenir, com a mínim,

fins al 2003, amb l'assassinat del primer ministre Zoran Djindjic a mans d'una coalició poc clara de màfies i membres de l'antiga administració⁷³.

3.7.1 Quebec, dos referèndums unilaterals per a una autonomia reforçada

Dion (1996), de fet, va escriure el seu estudi després del fracàs –pels independentistes– del segon referèndum d'autodeterminació del Quebec. La província francòfona del Canadà va organitzar dos referèndums de forma unilateral, el 1980 i el 1995. Al 1980, el “No” va guanyar àmpliament amb un 59,56% contra el 40,44% del “Sí”, encara que no es preguntava directament sobre la independència i s'optava per una formulació, com a mínim, complexa (Fitzmaurice, 1985: 47):

"El Govern del Quebec ha donat a conèixer la seva proposta de procedir a un nou acord amb la resta del Canadà basant-se en el principi d'igualtat dels pobles; aquest acord permetria a Quebec adquirir el poder exclusiu de fer les seves lleis, recaptar impostos i establir relacions exteriors, que és la sobirania i, al mateix temps, mantenir amb Canadà una associació econòmica que impliqui ús de la mateixa moneda; cap canvi d'estatus polític resultant d'aquestes negociacions s'aconseguirà sense el consentiment de la població en un altre referèndum; Per tant, vostè dóna al Govern del Quebec el mandat de negociar l'acord proposat entre Quebec i Canadà?"

Encara que el “No” va guanyar àmpliament aquest primer referèndum, el 1982 el govern federal va promoure també unilateralment un canvi de la constitució canadenca, per ampliar els drets dels francòfons i protegir els drets de totes les minories del país⁷⁴. La nova constitució es va aprovar amb l'oposició expressa de l'assemblea legislativa del Québec, que en tot moment considerava que tenia dret de veto i a dia d'avui encara no l'ha ratificat⁷⁵.

⁷³ La mort de Zoran Djindjic es va viure com una autèntica catàstrofe nacional a Sèrbia, més informació en aquest article contemporani del diari britànic *The Guardian*: <https://www.theguardian.com/world/2003/mar/16/balkans>.

⁷⁴ Podeu llegir la proclamació sencera dels canvis a la constitució aquí: <http://www.bac-lac.gc.ca/eng/discover/politics-government/proclamation-constitution-act-1982/Pages/proclamation-constitution-act-1982.aspx>.

⁷⁵ Podeu llegir la resposta completa de l'assemblea legislativa del Québec aquí: <http://legisquebec.gouv.qc.ca/en/ShowDoc/cs/L-4.2>.

Degut a aquesta sensació de no haver estat tinguts en compte pels canvis constitucionals, en guanyar les eleccions provincials de 1992, el primer ministre quebequès Jacques Parizeau promet un nou referèndum de forma unilateral pel 1995, sense tenir en compte el govern federal, sobre la separació de Quebec. La pregunta que es planteja en el referèndum diu el següent: "Accepteu que el Quebec es converteixi en sobirà, després d'haver fet una oferta formal al Canadà per a un nou projecte econòmic i associació política, dins de l'abast del projecte de llei que respecti el futur del Quebec i del conveni signat el 12 de juny de 1995?"⁷⁶

El projecte de llei esmentat en la pregunta era el projecte de llei 1, una llei que parlava del futur del Quebec (*Loi sur l'avenir du Québec*) i que incloïa una declaració de sobirania en el seu preàmbul⁷⁷. El propi referèndum es va dur a terme sota les disposicions de la Llei del referèndum de Québec.

Al començament de la campanya de referèndum, l'anomenat "No" (oposat a la separació) va tenir un avantatge significatiu en les enquestes. Però a mesura que avançava la campanya, i especialment quan Lucien Bouchard va assumir el lideratge del "Sí" de Parizeau durant les últimes tres setmanes de la campanya, el costat "Sí" va guanyar impuls. Finalment, després d'una campanya emocional i una mica controvertida⁷⁸, el "No" va aconseguir la victòria per una estreta majoria del 50,58 per cent. Nadeau, Martin i Blais (1999) demostren que part dels electors van acabar votant "No" per una anàlisi cost-benefici que atribuïa un risc potencial important a la victòria del "Sí" a la independència, és a dir, que el "vot de la por" es va decantar per l'estabilitat percebuda. Per la seva banda, Pammett i Leduc (2001) afirmen que els polítics federalistes van travar un discurs més empàtic amb els indecisos i van deixar els independentistes com a radicals.

⁷⁶ Més informació sobre la pregunta i els resultats a:

<https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/quebec-referendum-1995>.

⁷⁷ Podeu llegir el projecte de llei complet de la *Loi sur l'avenir du Québec* aquí:

<https://www.sqrc.gouv.qc.ca/documents/positions-historiques/positions-du-qc/partie3/Document30.pdf>

⁷⁸ En saber el resultat negatiu, el primer ministre Jacques Parizeau va esclatar amb una frase que voreja el racisme: "Hem perdut pels diners i pel vot ètnic":

http://ici.radio-canada.ca/emissions/aujourd'hui_l_histoire/2015-2016/chronique.asp?idChronique=382803.

Durant els últims dies de la campanya, els polítics federals van anunciar la seva intenció de tenir en compte algunes de les inquietuds quebequeses. Per exemple, el primer ministre Jean Chrétien va dir que “caldrà treballar junts per fer els canvis necessaris per mantenir el país unit”⁷⁹. Tot i les bones paraules, Martin (2003) assegura en la seva biografia de Chrétien que el primer ministre canadenc no hagués reconegut una victòria del “Sí” en cas d’haver-se produït.

En tot cas, Livingston (2017) argumenta aquest canvi d’actitud del govern federal es va deure en part a la tradició iniciada per Judah Benjamin, primer Secretari d’Estat dels Estats Confederats d’Amèrica que, després de la guerra civil americana, va fugir a Anglaterra i es va convertir en un distingit advocat. En diversos casos davant el Parlament Imperial, va argumentar amb èxit les mesures que van donar més autonomia a les províncies canadenques i van establir el federalisme canadenc en el camí cap a la descentralització. Segons continua Livingston, per la via de deixar clar i exercir el seu dret a la secessió, el Québec ja hauria garantit drets que el converteixen pràcticament en un país independent, de manera que la secessió potser ja no sigui necessària⁸⁰.

El cas va acabar amb un recurs del govern federal a la Cort Suprema del Canadà, que el 1998 va resoldre que el Québec no té dret a independitzar-se unilateralment, però que, en cas que una majoria clara voti per la secessió, el govern federal ha de negociar-la de bona fe⁸¹ (Gaudreault-Desbiens, 1998)⁸².

L’any 2000, el govern federal aprova unilateralment l’anomenada Llei de Claredat⁸³, que intenta imposar les regles d’un futur referèndum. Però no és una llei compartida

⁷⁹ Podeu veure el discurs sencer del primer ministre Jean Chretien aquí:

<https://www.youtube.com/watch?v=ISoOCN27wuM>.

⁸⁰ És significatiu que el president del govern espanyol, Pedro Sánchez, hagi posat el Quebec i el Canadà com a exemples per a Catalunya (<https://www.europapress.es/nacional/noticia-sanchez-asegura-gobierno-propone-dejar-via-judicial-empezar-hablar-politica-cataluna-20180923221928.html>), tot i que des d’una interpretació errònia, ja que com hem explicat els dos referèndums del Quebec també eren unilaterals, però el Canadà no va actuar ni policialment ni penalment contra els seus responsables.

⁸¹ Podeu llegir la sentència de la Cort Suprema Federal titulada *Reference re Secession of Quebec*, [1998] 2 S.C.R. 217 completa aquí <https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/1643/index.do>.

⁸² Ridao (2014) explica àmpliament la sentència, les seves conseqüències legals i d’exemple a tot el món, i la proposa com un marc de resolució per al conflicte de Catalunya a Espanya.

⁸³ Podeu llegir la Clarity Act completa aquí: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-31.8/page-1.html>.

entre les dues parts. De fet, dos dies després, el govern de Québec aprova la Llei sobre l'exercici dels drets fonamentals i de les prerrogatives del Poble Quebequès i de l'Estat del Quebec⁸⁴, que pretén garantir el dret dels quebequesos a decidir el seu status en un futur referèndum, al marge de la Llei de Claredat.

3.7.2 Escòcia, l'únic referèndum acordat?

L'autonomia d'Escòcia és relativament recent⁸⁵, es va establir després del referèndum sobre la *devolution* (devolució de poders i competències) de setembre de 1997, una promesa del partit laborista de Toni Blair⁸⁶, que va complir menys de cinc mesos després de guanyar les eleccions.

Divuit anys abans, el 1979, en els últims temps d'una altra administració laborista, l'electorat escocès va haver de decidir en un referèndum si s'havia de posar en marxa una assemblea escocesa autònoma. El "Sí" va guanyar per una majoria ajustada, però no va superar el 40% del cens que requeria el Parlament de Westminster per reconèixer el resultat (Pittock, 2008; Keating, 2009). El canvi en l'ús de llenguatge entre 1979 i 1997 ja és important, com relaten Denver et al. (2000: 1):

"Al temps del segon referèndum, el debat era sobre crear un *Parlament* Escocès, no una *Assemblea*. Hi havia altres canvis que eren més que simbòlics (...) Poc després del primer referèndum -1979- un còmic publicat en un diari nacionalista contenia una imatge d'un nen llegint un llibre sobre EVOLUCIÓ⁸⁷ amb una imatge de dinosaures a la portada, mentre el seu pare llegia un diari titulat ÚLTIMES NOTÍCIES SOBRE LA DEVOLUCIÓ. El text del còmic resumia la sensació de molts partidaris de l'autonomia escocesa. 'No fill -no són el mateix- la devolució triga més temps', explicava el pare".

Al referèndum de 1997, el "Sí" va guanyar clarament les dues preguntes que es plantejaven, tant la de si s'havia de crear un Parlament Escocès (74,3% de Sí) com la de si el Parlament Escocès hauria de tenir competències sobre impostos (63,5%)⁸⁸.

⁸⁴ Llei completa aquí: <http://legisquebec.gouv.qc.ca/fr/ShowDoc/cs/E-20.2>.

⁸⁵ Per a un estudi extensiu de la història del debat independentista escocès i una analogia molt completa amb el cas català, consulteu Elliott (2018).

⁸⁶ BBC: "The Government intends to hold a referendum in Scotland within six months on the question of Scottish devolution", 1997: <http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/issues/devolution.shtml>.

⁸⁷ En majúscula a l'original.

⁸⁸ Podeu consultar la pàgina original de notícies sobre el referèndum de 1997 de la BBC aquí: <https://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/live/index.shtml>.

El Scottish National Party (SNP) d'Alex Salmond va incloure la celebració d'un referèndum sobre la independència a la pàgina 7 del seu programa electoral per a les eleccions escoceses de 2007⁸⁹ de la següent manera:

“Junts, podem construir una nació més pròspera, una Escòcia que sigui una força per al Bé, una veu per la peu al nostre món.

Lliure, per retornar les tropes escoceses a casa de l'Iraq.

Lliure, per treure les armes nuclears de les costes escoceses.

Lliure, per invertir la nostra riquesa del petroli en un fons per a les generacions futures.

Pau i prosperitat – igualtat i oportunitat.

Aquestes són algunes de les millors raons per la independència i per les quals l'SNP confia en el poble d'Escòcia per decidir sobre la independència en un referèndum.

La tria serà vostra – aquesta és la manera justa i democràtica”.

L'SNP va guanyar les eleccions⁹⁰ i va llançar una "Conversa nacional"⁹¹ com a exercici de consulta a l'agost de 2007, part de la qual incloïa un projecte de referèndum⁹². En aquesta primera proposta, la pregunta era la següent:

“Posi una creu (X) en la caixa apropiada

ESTIC D'ACORD⁹³ que el govern escocès hauria de negociar un acord amb el govern del Regne Unit per tal que Escòcia es converteixi en un estat independent.

NO ESTIC D'ACORD que el govern escocès hauria de negociar un acord amb el govern del Regne Unit per tal que Escòcia es converteixi en un estat independent”.

Com a culminació de la Conversa Nacional, el 30 de novembre de 2009 es va publicar un llibre blanc sobre la proposta del referèndum. El document constava de 176 pàgines

⁸⁹ Podeu consultar el programa electoral de l'SNP per a les eleccions de 2007 aquí:

<https://web.archive.org/web/20150925054657/http://www.thescottishstandard.net/snp-manifesto-2007.pdf>.

⁹⁰ *SNP wins historic victory*, titulava el diari progressista *The Guardian*:

<https://www.theguardian.com/uk/2007/may/04/scotland.devolution>.

⁹¹ Per més detalls del procés de conversa nacional i tota la cronologia del procés de referèndum, podeu consultar la cronologia de la BBC:

<https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-19907675>.

⁹² Consulteu l'Annex B Draft Referendum (Scotland) Bill, la primera proposta de referèndum inclosa a la conversa nacional de l'SNP: <https://www2.gov.scot/Publications/2007/08/13103747/10>.

⁹³ En majúscula a l'original.

i es titulava "Your Scotland, Your Voice"⁹⁴. En el document es detallen quatre escenaris possibles per al futur d'Escòcia, tot i que es deixa per més endavant el text concret amb el qual s'hauria de fer la pregunta. Els escenaris eren: (a) sense canvis, (b) una mica més d'autonomia, (c) molta més autonomia (*Full Devolution*) i (d) independència (Torrance, 2013).

Finalment, el 25 de febrer de 2010, el govern escocès va publicar un projecte de Llei anomenat "El futur d'Escòcia: projecte de referèndum (Escòcia)"⁹⁵. El projecte proposava dues preguntes sobre dues paperetes separades. En primer lloc, es demana als votants que votin "sí" o "no" sobre si donen suport al Parlament escocès a rebre noves competències delegades. El document ofereix dues alternatives per a aquesta pregunta, una basada en l'anomenada opció "devolution max", de donar al Parlament Escocès de totes les competències, excepte defensa, afers exteriors i regulació financera, i una altra basada en els poders més limitats. Les dues opcions es basen en la proposta de la Comissió Calman, un grup de treball del propi parlament⁹⁶. En la segona papereta, es pregunta si "els poders del parlament també s'han d'ampliar per permetre la independència".

Aquesta proposició de llei no va arribar a ser votada pel parlament escocès, on l'SNP no tenia la majoria absoluta, però va convertir el referèndum en un dels temes clau de la campanya de les eleccions escoceses de 2011⁹⁷, on l'SNP va tornar a incloure el referèndum al programa titulat "Reelegiu un govern escocès que treballa per Escòcia"⁹⁸ de la següent manera, a la pàgina 8:

"Una nació més forta i més exitosa

⁹⁴ Podeu consultar el document *Your Scotland, Your Voice*, aquí:

<https://www2.gov.scot/News/Releases/2009/11/27154409>.

⁹⁵ Podeu consultar el projecte de Llei *Scotland's Future* aquí:

<https://www2.gov.scot/Resource/Doc/303348/0095138.pdf>.

⁹⁶ Més informació sobre la Comissió Calman i la reacció al document en aquesta notícia de la BBC:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/8535946.stm.

⁹⁷ Més informació sobre com el govern escocès no va sotmetre el projecte de llei de referèndum a votació el 2010 i el va convertir en el tema estrella de la campanya de 2011:

<https://www.bbc.com/news/uk-scotland-11196967>.

⁹⁸ Podeu consultar el programa sencer de l'SNP per a les eleccions escoceses de 2011 aquí:

https://web.archive.org/web/20110418171842/http://votesnp.com/campaigns/SNP_Manifesto_2011_lowRes.pdf.

Creiem que el Parlament d'Escòcia hauria de tenir més competències per crear llocs de treball, per així poder fer més per crear i protegir llocs de treball a tot el país. Creiem que vostè hauria de poder decidir el futur de la nostra nació en un referèndum d'independència – aquesta és la manera justa de prendre aquesta decisió.

És amb la independència que Escòcia prosperarà de debò”.

L'SNP va aconseguir la majoria absoluta a les eleccions de 2011⁹⁹, i la mateixa nit electoral el corresponent polític de la BBC, Ross Hawkins, ja admetia que “el referèndum sobre la independència que en algun moment es va considerar un somni nacionalista, ara sembla segur”¹⁰⁰.

Tot i que figures com el fiscal general per a Escòcia van arribar a afirmar que un referèndum aniria contra l'Estat de Dret¹⁰¹, el govern britànic de David Cameron es va oferir de seguida a legislar per donar al Parlament Escocès les competències per organitzar un referèndum, sempre que fos “just, legal i decisiu” durant els primers 18 mesos de mandat¹⁰². Això va obrir les negociacions entre els governs de Londres i Edimburg, que van culminar el 15 d'octubre de 2012 amb la signatura de l'Acord entre el govern del Regne Unit i el Govern Escocès sobre un referèndum sobre la independència per a Escòcia¹⁰³, on quedava clar que el referèndum havia de:

1. Tenir una base jurídica clara;
2. Ser legislat per el Parlament escocès;
3. Es portaria a terme per posar en pràctica la confiança dels parlaments, governs i persones;

⁹⁹ El Scottish National Party (SNP) va aconseguir 69 dels 129 escons del parlament escocès el 2011, podeu consultar els resultats complets aquí:

<http://www.bbc.co.uk/news/special/election2011/overview/html/scotland.stm>.

¹⁰⁰ Hawkins, R: “Vote 2011: Scots result could change everything”, BBC, 6 de maig de 2011:

<https://www.bbc.com/news/uk-politics-13315922>.

¹⁰¹ The Courier: “Advocate General says SNP's referendum plans would be ‘contrary to the rule of law’”, 17 de gener de 2012: <https://www.thecourier.co.uk/news/politics/93217/advocate-general-says-snps-referendum-plans-would-be-contrary-to-the-rule-of-law>.

¹⁰² Wintour, P.: “Alex Salmond in battle with David Cameron over Scottish referendum”, *The Guardian*, Londres, 9 de gener de 2012: <https://www.theguardian.com/politics/2012/jan/08/alex-salmond-cameron-scottish-referendum>.

¹⁰³ Podeu consultar l'acord complet entre els dos governs per al referèndum escocès aquí: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/313612/scottish_referendum_agreement.pdf.

4. Lliurar una prova justa i expressió decisiva de les opinions de les persones a Escòcia i un resultat que tothom respectaria¹⁰⁴.

El Parlament Escocès va convocar el referèndum pel 18 de setembre de 2014 i el govern va publicar *Scotland's future*, un llibre blanc que argumentava com la independència milloraria la vida dels escocesos¹⁰⁵.

La campanya a favor de la independència escocesa, "Yes Scotland"¹⁰⁶, es va llançar el 25 de maig de 2012 amb una crida a signar la declaració del "Sí"¹⁰⁷. El seu primer director va ser Blair Jenkins, Director de Radiodifusió de STV Scottish News i Editor de Notícies i Política, tant a STV com a BBC Scotland. La campanya va ser recolzada per l'SNP, el Partit Verd escocès i el Partit Socialista Escocès. El 22 d'agost de 2014, "Yes Scotland" va anunciar que s'havia superat el milió de signatures¹⁰⁸.

La campanya a favor que Escòcia es quedés al Regne Unit, "Better Together", es va iniciar el 25 de juny de 2012¹⁰⁹. La campanya la va dirigir Alistair Darling, antic Ministre d'Economia, i va comptar amb el suport del Partit Conservador, el Partit Laborista i els Liberal-Demòcrates¹¹⁰.

El referèndum de 2014 va ser "un festival embogit de participació política que va comportar la participació electoral més alta des de l'establiment del sufragi universal. Gairebé la meitat de la població adulta d'Escòcia va votar per la independència en un

¹⁰⁴ Per aprofundir en el debat legal sobre el referèndum, podeu consultar Tierney (2013).

¹⁰⁵ Podeu consultar el document *Scotland's Future: Your guide to an independent Scotland* aquí: <https://www.berria.eus/dokumentuak/dokumentua1219.pdf>.

¹⁰⁶ Podeu consultar una captura de pantalla del web de la campanya *Yes Scotland* arxivat per web.archive.org el 3 de setembre de 2014 aquí: <https://web.archive.org/web/20140903121417/http://yesscotland.net/>.

¹⁰⁷ BBC: "Scottish independence: One million Scots urged to sign 'yes' declaration", 25 de maig de 2012: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-18162832>.

¹⁰⁸ BBC: "Yes declaration hits million target", 22 d'agost de 2014: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-28894313>.

¹⁰⁹ BBC: "Alistair Darling warns of 'no way back'", 25 de juny de 2012: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-18572750>.

¹¹⁰ Podeu consultar una captura del web de la campanya "Better Together" arxivada per Web.archive.org l'1 de setembre de 2014 a: <https://web.archive.org/web/20140901023254/http://bettertogether.net/>.

país que fins fa una dècada realment no tenia un moviment independentista significatiu”, explica Macwhirter (2014: 1).

La pregunta del referèndum era: “Escòcia hauria de ser un país independent?” I la resposta era binària, o “Sí” o “No”¹¹¹. El “No” va guanyar amb un 55,3% dels vots contra el 44,7% del “Sí”¹¹².

Geoghean (2015: 2) diu això sobre el referèndum escocès:

“Va ser tan un producte del crack de 2008, dels sous dels diputats, de la caiguda dels sous reals i de la desindustrialització com ho va ser sobre les promeses del llibre blanc, el prospecte de l'SNP per a la independència. L'erosió gradual de la fe en la idea de la Gran Bretanya, i del lloc d'Escòcia dins la unió, va començar després de la Segona Guerra Mundial i es va accelerar en la mitja-llum lúgubre dels anys 70. Al principi de la segona dècada del nou mil·leni, algunes institucions escoceses que sempre havien semblat immutables també es trobaven en situacions caòtiques: el Banc Reial d'Escòcia, l'Església Catòlica, el Glasgow Rangers de futbol (...) volien un canvi i van veure en la independència la millor manera d'aconseguir-lo”.

El mateix autor lliga el cas escocès al català una pàgina més tard, quan explica la seva experiència a l'acte final de la campanya del “Sí” a la plaça George, a Glasgow (Geoghean, 2015:3):

“A la plaça George, la nit abans d'obrir les urnes, quatre bombers catalans encerclaven un antic Seat 600 a l'asfalt al costat del monument que recorda els morts a les dues guerres mundials. El Seat 600 va ser el cotxe que va donar el tret de sortida del ‘miracle espanyol’, la lenta recuperació dels terribles anys de la Guerra Civil, però aquests catalans havien vingut a enterrar Espanya. (...) ‘Volem el mateix referèndum a Catalunya’, va dir un dels bombers mentre posava pels fotògrafs”.

¹¹¹ Podeu consultar tota la informació oficial sobre el referèndum escocès en aquesta pàgina dedicada del govern del Regne Unit: <https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum/about#what-was-the-question>.

¹¹² BBC: “Scottish referendum: Scotland votes 'No' to independence”, 19 de setembre de 2014: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-29270441>.

PART 2: MARC CONTEXTUAL

4 RECORREGUT HISTÒRIC DE L'INDEPENDENTISME: EL SEGLE XIX

En aquest capítol revisem la història de l'independentisme català des dels seus inicis fins a poc abans del referèndum de 2017. Ens interessem per totes aquelles expressions de l'independentisme que apareixen en mitjans de comunicació, però també per la propaganda directa dels partits i associacions, no necessàriament independentistes, que adopten discursos de caire independentista en determinats moments històrics. També analitzem l'impacte internacional d'aquests discursos a través dels mitjans de comunicació de fora de Catalunya.

També ens interessem per la cultura popular i la seva relació amb l'independentisme i la seva expressió en forma de música o altres tipus d'expressió cultural, com la literatura.

Cal destacar que aquest capítol no és una història exhaustiva del catalanisme en el seu conjunt, sinó que ens hem centrat a destriar les expressions polítiques de caire independentista des dels seus inicis.

En els propers capítols, a més, apliquem la teoria de marcs a l'independentisme i definim tres marcs concrets, que defensem que engloben tot el conjunt de la comunicació independentista al llarg dels segles XIX, XX i XXI.

4.1 Els tres marcs de l'independentisme modern: administració, sobirania i lluita

L'independentisme polític dels segles XX i XXI transitarà per tres marcs en el sentit que li dona Lakoff (2004), imprescindibles des del nostre punt de vista per poder analitzar els seus discursos i les seves accions. Per bé que la teoria del *framing* no existia encara, la intuïció de líders polítics ja els porta a construir marcs d'interpretació per a la seva actuació política, cosa que ens permet identificar-los com a tals en aquesta tesi.

El primer marc que identifiquem, l'administratiu, ve creat per Prat de la Riba (epígraf 4.7), que no era independentista estricte, però serà definit per Francesc Macià, qui també definirà el segon, el marc de sobirania, com veurem al 5.1. El tercer marc, la lluita contra la injustícia, serà una creació de Lluís Companys, com veurem en les properes

pàgines (5.5). Així és com definim i interpretem els tres marcs de l'independentisme durant aquesta recerca:

- a) Marc d'ADMINISTRACIÓ: Catalunya es governa malament des de Madrid, per això cal transferir el màxim de competències possibles a l'administració catalana, sigui quina sigui. També es pot expressar en positiu dient que Catalunya sempre es governa millor des de Catalunya, o que aquelles competències que gestionen les administracions catalanes funcionen millor que les gestionades per l'Estat. Aquest marc tendeix de forma natural a cercar la negociació, fins i tot a l'hora de demanar un referèndum d'autodeterminació, perquè veu la independència com l'última estació d'una sèrie de transferències que poden allargar-se indefinidament.
- b) Marc de SOBIRANIA: Els ciutadans de Catalunya decideixen quina relació tenen amb l'Estat espanyol, perquè el seu dret a l'autodeterminació és irrenunciable, sigui o no sigui reconegut. Aquest marc acaba portant a la declaració d'independència o de sobirania.
- c) Marc de LLUITA CONTRA LA INJUSTÍCIA: Espanya és un estat poc o gens democràtic, la lluita per la llibertat de Catalunya és també la lluita per la democràcia a Catalunya i –generalment també– a tot Espanya, ja que una Espanya plenament democràtica o bé institucions internacionals han de reconèixer el dret dels catalans a la independència, com també el dret a l'autodeterminació de tots els pobles. Aquest marc porta de forma natural a involucrar-se en la governabilitat i/o en les lluites socials espanyoles i a cercar aliances en moviments amb objectius comuns fora de Catalunya. Es justifica tant des del raonament idealista d'una responsabilitat i/o solidaritat amb la resta de pobles espanyols o des d'un raonament de tipus racional que exposa que Catalunya no és prou forta per canviar tota sola.

Una altra manera de definir aquests tres marcs de l'independentisme és que són les tres línies argumentals per les quals els líders i partits independentistes justifiquen la necessitat de la independència i la forma d'arribar-hi i, en conseqüència, ho comuniquen als seus electors potencials i a la comunitat espanyola i internacional.

4.2 Les bases històriques del nacionalisme català

Molts autors (Ferret, 1976; Fontana, 2014; Vilar, 1988; Vicens, 1954 rev. 1960, entre d'altres) situen la creació de Catalunya com a entitat política el 1283, quan el rei Pere II va acceptar de celebrar les primeres Corts Catalanes. Allà es van aprovar les primeres Constitucions de Catalunya, que a partir del 1423 van agafar la forma de compendi de lleis en vigència a tot el territori i que només es podien reformar a través d'una votació en les corts subseqüents (Álvarez, 2016).

Les Corts Catalanes s'han considerat com un dels millors exemples de parlament medieval, on l'Església, la noblesa i aquells considerats ciutadans de ple dret es trobaven representats (Bisson, 1986). Catalunya tenia, per tant, un govern sobirà anomenat Diputació del General –més tard Generalitat- que aplicava les lleis de les constitucions aprovades per les Corts sobre el territori clarament delimitat del Principat de Catalunya, que formava part d'una mena de monarquia parlamentària confederal, la Corona d'Aragó.

Per tant, és prou clar que Catalunya comptava amb un govern sobirà i un territori definit, una de les definicions més clares de la paraula *nació* que hem vist a l'epígraf 3.2.1. Però es pot considerar que hi havia nació? Kagan (2007: 102) defineix la negociació política dins la Corona d'Aragó com “una sèrie de relacions de suport i protecció entre el sobirà i el subjecte. Tant a Aragó com a Catalunya, els homes juraven la seva fidelitat al rei i a la *pàtria*¹¹³ que representava”. Es pot considerar aquesta *pàtria* com a sinònim de la nació moderna?

Segons Torres (2003: 55) la resposta és sí: “Hi havia una identitat catalana que podia convertir-se sovint en l'epicentre de conflictes polítics, especialment perquè aquesta identitat es definia de forma primària en termes polítics, més que ètnica o cultural”. En aquest sentit, Cucurull (1975: 158) també afirma que “quan els catalans del segle XVII, i dels segles anteriors, alternaven els mots terra, *pàtria*, província, regió i nació per referir-se a Catalunya, volien dir sempre la mateixa cosa”, és a dir, Cucurull creu que *pàtria*, *província*, *regió* i *nació* eren, en el fons, sinònims pels catalans fins al segle XVII.

¹¹³ En cursiva a l'original.

El que és clar és que el terme *nació* no volia dir el mateix que entenem avui dia. Per exemple, tal com explica Tuilier (1994), la Universitat de París s'organitzava al segle XIII en quatre *nacions*: França, Picardia, Normandia i Anglaterra. I, quan el 1661 el cardenal Mazarin va fundar el conegut Col·legi de les Quatre Nacions a París, ho va fer per hostatjar els alumnes de regions que s'havien incorporat a la corona francesa després del Tractat de Westfalia i el Tractat dels Pirineus. Així, curiosament, una de les quatre noves *nacions* incloses a la universitat de París eren les comarques del Rosselló, el Conflent i la Cerdanya, part del Principat de Catalunya fins aquell moment¹¹⁴.

L'arrel de la falta de claredat en les definicions d'aquests termes es troba, en part, al “paper preeminent que han tingut [els historiadors] en la configuració de la cultura catalana moderna, per la importància general concedida a la història com a element legitimador de la reivindicació nacional donada la impossibilitat, fins fa molt poc, de fer apel·lacions de caire jurídic-polític” (Pujol, 2000: 15).

També reconeix el paper gairebé polític dels historiadors Rovira i Virgili (1922: 62) a la introducció de la seva *Història nacional de Catalunya*, on l'elecció de l'adjectiu *nacional* al títol no és cap casualitat: “La gran feinada de reconstrucció de la nostra història l'han feta en el darrer terç del segle passat i sobretot en el segle present, els monografistes, els investigadors i els arqueòlegs”.

Tanta és la necessitat –o pressió, segons es vulgui entendre– política, que una de les obres cabdals de la historiografia catalana, la *Història de Catalunya* de Ferran Soldevila de 1934-35, es va estar a punt de titular *Història política de Catalunya* (Sobrequés, 1964). Precisament, Soldevila (1962) titula *Desnacionalització* els quatre capítols referits al regnat dels Àustries dins el volum II de la seva *Història*.

El periodista Agustí Calvet Gaziol ja va escriure –des de l'admiració profunda, com ell mateix reconeixia– una de les crítiques més dures a aquesta línia historiogràfica:

“Més que la història estricta d'uns fets, sembla la història d'un desig meravellós ordit a base d'ells (...) La boira transfiguradora de la realitat històrica continguda en l'obra de Ferran Soldevila és la fe cega del

¹¹⁴ Les altres tres *nacions* del col·legi eren: 1) Artois, Flandes, Hainaut i Luxemburg; 2) Alsàcia i els altres territoris germànics; 3) Pignerol i els Estats Ponrífics (Tuilier, 1994).

patriotisme. Més que la història estricta és la història del Somni de Catalunya, tal com el feren les generacions catalanes del segle XIX fins que, ja ben entrat el XX, i quan més adormits estàvem, vingué el violent despertar del 1936” (Gaziel, 1998: 68)¹¹⁵.

Però les crítiques més dures al bloc central de la historiografia catalana vindran, durant la primera meitat del segle XX, d'alguns historiadors espanyols, com Menéndez Pidal, que acusarà els historiadors catalans de descastellanitzar la història d'Espanya i falsejar els fets (Hina i Wilshusen, 1986) o del filòsof Julián Marías, que titlla tota aquesta línia historiogràfica d'”història ficció”¹¹⁶.

Sabater (2017: 12) ha definit el catalanisme com “un conjunt divers de projectes polítics que propugnen el reconeixement de la personalitat política de Catalunya i, per tant, volen dotar-la de capacitat d'autogovern per impulsar el seu procés de desenvolupament”. En aquest sentit, el catalanisme neix per donar sentit polític a una identitat de resistència, en la classificació de Castells (1997), com hem assenyalat al 3.2.2.

Clàssicament, s'ha anat interpretant que el catalanisme tenia dues ànimes¹¹⁷, o dues matrius teòriques que Molas (2001) situa en l'obra de dos autors: Jaume Balmes i Francesc Pi i Margall. Molas explica que tots dos van viure un moment de canvis històrics crucials amb l'arribada del nou règim de l'estat liberal i el capitalisme industrial, encara que limitats per les condicions de l'estat espanyol¹¹⁸.

¹¹⁵ Originalment, aquestes reflexions van aparèixer a la primera versió d'*Introducció a una Nova Història de Catalunya*, de 1938, un manuscrit inclòs a la recopilació *Quina mena de gent som*, de 1970, encara que el llibre utilitzat per a la citació és l'edició de l'editorial Pòrtic de 2010, i així consta a la bibliografia.

¹¹⁶ El filòsof Julián Marías escriu l'interessant –i agressiu– article “Hacia la historia-ficción” en plena Transició, el 1978 (https://elpais.com/diario/1978/08/15/opinion/271980006_850215.html), on demana que es torni a una concepció “normal” de la història de Catalunya dins d'Espanya.

¹¹⁷ Ja durant la primera meitat del segle XX i referint-se a la Renaixença, Coromines (1933) i Rovira i Virgili (1966) van parlar de dues tendències: una, elitista i conservadora; l'altre, popular i progressista.

¹¹⁸ La limitació de l'Estat Espanyol, ja sigui objectiva o subjectiva segons l'autor serà una constant en tota la teorització al voltant del catalanisme, cosa que és precisament un dels objectius a estudiar en aquest treball.

4.3 Jaume Balmes: la fundació del catalanisme conservador

A mitjan segle XIX, Jaume Balmes (1949) cerca explicar el nou món des de les contradiccions que produeix la cruïlla entre tradicionalisme i conservadorisme. Per això, busca la via per adequar i ressituar el món catòlic en la nova societat liberal burgesa i evitar tant la reacció tradicionalista¹¹⁹ com la revolució que prometia el liberalisme radical.

La via per resoldre aquests grans debats sempre serà, segons Balmes, el diàleg, un diàleg que entén molt obert, fins i tot des del seu punt de vista catòlic convençut de la veritat de Déu, com escriu el 1843 a *El criterio*:

“La certesa de la veritat tampoc porta al distanciament d'altres posicions. La veritat no requereix la clausura de la relació amb els que no pensen igual, sinó el diàleg. En tot diàleg, s'han de, en primer lloc, atendre les altres posicions, que han de ser conegudes fins i tot amb gran claredat, tant en les seves argumentacions com en la seva mateixa força convincent. Cal, per tant, la *comprensió* (...) En segon lloc, en tot diàleg, s'ha de procurar tractar l'altre amb *benevolència*. Sense menysprear ni humiliar-i procurant trobar i valorar la part de veritat que presenta (...) Finalment, en tercer lloc, és necessària la *sinceritat*. En el diàleg s'ha d'expressar allò propi, allò pensat i al mateix temps mostrant la seva veritat. El diàleg no suposa la renúncia a la veritat. El respecte a la persona que té una altra posició, porta precisament a apel·lar a la seva raó, per aconseguir l'entesa mútua (...) La mateixa caritat exigeix la proclamació clara i senzilla de la veritat. El dret que tenen els altres de conèixer la veritat, comporta el deure de no encobrir-la. No obstant això, en la presentació de la veritat, cal tenir en compte, a més de que cal evitar la rancúnia i l'antipatia, que (...) no poden fer-se judicis temeraris” (Balmes, 1949, vol. III, VII, 3: 590-591).

En aquesta línia, Balmes posa sobre la taula les bases d'un nou conservadorisme, basat en una entesa entre la burgesia i l'Església que pugui defensar els valors tradicionals combinats amb les necessitats d'una societat industrial i, per tant, arribar a acords amplis amb el liberalisme. En aquest sentit, Balmes defensarà un model econòmic industrial per a Espanya dirigit per Catalunya i un reformisme de base catòlica destinat a gestionar els conflictes socials interns (Molas, 2001).

¹¹⁹ Cal recordar que l'ultraconservadorisme carlí va donar nom a les tres Guerres Carlines del segle XIX.

Encara que reconeix una singularitat catalana, Balmes pensa en clau de nació espanyola. De fet, planteja una mena de “nacionalització” espanyola dels interessos industrials catalans per a la qual el “provincialisme” resulta perillós en poder ser interpretat com a particularisme. Balmes acabarà essent la influència fundacional del primer gran partit del catalanisme conservador, la Lliga Regionalista¹²⁰, però cal no oblidar que el seu marc és el nacionalisme espanyol, del qual, com remarca Fradera (2009: 229), “serà un dels fundadors”.

4.4 Pi i Margall: federalista i progressista

Francesc Pi i Margall, en canvi, és l’inspirador del catalanisme popular i proper a la revolució social. Pi i Margall (1854) posa sobre la taula un federalisme d’arrels llibertàries preocupat fonamentalment per construir un poder democràtic des de la llibertat individual, que haurà de donar sortida a la diversitat nacional de l’Estat espanyol. Més endavant, amb *Las Nacionalidades* (1877), incorporarà un recorregut històric per les vicissituds polítiques dels pobles d’Espanya i una anàlisi de les justificacions clàssiques per a l’establiment de fronteres, cosa que li permetrà presentar el federalisme com l’única opció per mantenir democràticament la unitat espanyola, que en cap moment qüestiona.

Pi i Margall, però, sí posa sobre la taula una idea, la del federalisme europeu, que moltes dècades després es convertirà en un dels punts claus de la reivindicació catalanista, que busca trobar en una Europa federal dels pobles una solució a les demandes clàssiques de Catalunya. Molt abans del naixement oficial del paneuropeisme democràtic de la mà del manifest *Paneuropa* de 1923 de Coudenhove-Kalergi (2011), Pi i Margall ja defensa “la necessitat que es confederin els pobles creant un poder europeu que els representi, els defensi i, resolent les seves diferències, els eximeixi de portar-los als camps de batalla” (1877: 356).

¹²⁰ Balmes influirà tant als defensors del catolicisme no integrista com el bisbe Morgades o Josep Torras i Bages, com al conservadorisme de Joan Mañé i Flaquer o de Joan Cortada. A partir d’aquestes influències, els principis de Balmes inspiraran també el catalanisme conservador de la Lliga.

En tot cas, l'obra de Pi i Margall, serà un referent fonamental no tan sols per al federalisme, sinó també per al republicanisme nacionalista i federal, per al catalanisme progressista en general, i fins i tot, per a l'anarquisme. És una obra que basteix un marc frontalment oposat al del catalanisme conservador (Molas, 2001).

Valentí (1973: 82) explica així aquest procés de divisió del catalanisme durant el segle XIX en dos corrents:

“Un moviment que semblava romànticament enfocat cap al passat, es va veure aviat arrossegat a prendre posicions davant els problemes del present. Així, el catalanisme es va trobar barrejat en la vida política, no tant perquè tingués pressa a plantejar reivindicacions d'aquest tipus (cosa que no va fer fins a finals de segle) ... [sinó] perquè va haver d'admetre la lluita ideològica. Al principi, el catalanisme constituïa una ideologia en si mateix. És l'etapa arqueològica i purament sentimental. La unanimitat entre els adeptes s'obtenia per eliminació o silenciament de tot el que pogués dividir-los: n'hi havia prou una vaga solidaritat en la protesta contra el 'centralisme', o l'hegemonia castellana, o simplement, el 'govern'. Però fatalment havia de repercutir en les seves files la divisió de l'opinió en partits, la contraposició d'interessos de classe o de grup i la disparitat de creences”.

4.5 Valentí Almirall: el catalanisme progressista no qüestiona la unitat d'Espanya, però també es queixa

En aquesta disparitat de creences tornem a trobar, durant els anys de la Restauració, el xoc entre les interpretacions de la Renaixença realitzades pel republicà federal Valentí Almirall i pel futur bisbe de Vic, el conservador Torras i Bages. De fet, tots dos inauguren sengles interpretacions del precedent romàntic i, amb això, la “lluita ideològica” a la qual al·ludia Valentí (1973): dues visions que portaven fatalment a la divisió política i que es convertirien en un ingredient essencial en el moment fi de segle de la culminació política del catalanisme. Pich (2011: 9)¹²¹ defineix el projecte polític d'Almirall de la següent manera:

¹²¹ Josep Pich Mitjana escriu aquestes consideracions a l'*Estudi Introductori d'Almirall* (2011) de l'Institut d'Estudis Autònoms de la Generalitat de Catalunya.

“Un projecte federal d’orientació sobiranista que tenia com a referents als moviments autonomistes (segons la terminologia utilitzada al darrer terç del segle XIX) hongarès i irlandès, així com també els sistemes polítics nord-americà i suís. La terminologia que utilitzava fluctuava entre el provincialisme i el regionalisme, però el seu discurs era un nacionalisme [catalanista] progressista”.

Bona part dels partits centrals de Catalunya es disputen l’herència política de Valentí Almirall¹²². En canvi, des d’una perspectiva crítica amb el catalanisme, Caja (2009: 29-30) interpreta els textos d’Almirall i la seva influència sobre el catalanisme per afirmar que “el nacionalisme [català] és una espècie de racialisme”. Caja entén racialisme com la doctrina racial que associa amb el nacionalisme ètnic més estricte i que, segons l’autor, consisteix a atribuir “a la naturalesa el que pertany a la cultura”. El racialisme catalanista es fonamentaria, segons Caja, en la llengua i la cultura com “expressió d’una diferència espiritual irreductible” i hauria estat iniciat per Almirall:

“[Almirall] ha de ser considerat el primer nacionalista català, i en cap cas el ‘precursor’, com el qualificarà Prat de la Riba després de la seva mort. Almirall és el primer a donar aquest pas inaugural que va del federalisme al nacionalisme. És ell el que proporciona la primera formulació doctrinal del catalanisme” (Caja, 2009: 42).

Però què diu, veritablement, Valentí Almirall? A *Lo Catalanisme*, publicat originalment el 1886, Almirall desenvolupa, primer, un argumentari de tipus victimista per justificar l’existència del moviment catalanista, i ho fa descrivint la situació d’Espanya amb un to dramàtic que no estalvia adjectius (Almirall, 2011: 14-15):

“La situació desesperada a que ha arribat la nació¹²³ de que formem part, no la ignora ningú de dins ni de fora d’ella. Els que tenim la fatalitat d’haver-hi de viure, en toquem les conseqüències a cada moment, puix que elles es fan sentir dolorosament en tots els actes de la vida. Els que des de lluny s’assabenten de les nostres coses, o se’ns riuen o ens tenen llàstima. He pogut comprovar-ho a l’estranger. Ningú ens pren seriosament, i el pitjor

¹²² Per exemple, els dirigents de Convergència Democràtica de Catalunya, Artur Mas, i d’Esquerra Republicana de Catalunya, Josep Lluís Carod-Rovira, es disputaven quin partit recollia millor el mestratge polític d’Almirall el 2004, segons aquest reportatge d’*El País* (Valls, F.: “La disputada herència de Valentí Almirall”, *El País*, Madrid, 28 d’abril de 2004):

https://elpais.com/diario/2004/04/28/catalunya/1083114448_850215.html.

¹²³ Valentí Almirall es refereix sempre a Catalunya com a regió i a Espanya com a nació, en aquest cas concret, “la nació de que formem part”.

del cas és que sobren els motius per no prendre'ns-hi! Tot allò nostre porta, ja fa anys o segles, el segell de la ignorància i la immoralitat”.

En aquest diagnòstic tan dur, fins i tot es permet una certa ironia quan diu (Almirall, 2011: 16): “La nació espanyola només en dues coses va avui per davant d'Europa, (...): el deute de l'Estat i [el número d'] oficials generals del seu exèrcit”. També s'hi troba una crítica al sistema de partits, quan diu que “tots estan formats només pels que volen viure a costa de la generalitat de la nació” (2011: 19) i conclou que “dins l'organització actual del nostre país no es veu ni un sol raig d'esperança de millora” (2011: 20).

A continuació, Almirall dedica capítols a explicar allò que considera que són els trets distintius del caràcter català i del caràcter castellà¹²⁴ i la història recent de Catalunya i d'Espanya, parant especial atenció als greuges i reclamacions històriques, unes reclamacions que es posen al dia i que fins i tot insinuen un independentisme incipient dins el marc de sobirania¹²⁵. De fet, Almirall (2011: 114) fa explícit que el seu referent és la Declaració d'Independència dels Estats Units i agafa fins i tot un to una mica xulesc per justificar que no creu que sigui el moment de la independència per a Catalunya:

¹²⁴ D'aquesta secció suposem que Caja infereix la naturalesa “racialista” d'Almirall, malgrat que en cap cas s'hi parla de raça, ni tampoc es fa esment a una suposada superioritat catalana, sinó que ataca aquells que voldrien veure una catalanitat perfecta (2011: 50): “Un dels vicis que més indica la decadència i retard en què ens trobem és la petulant pretensió de trobar tot allò nostre immillorable. Molts n'hi ha encara (...) que no es creurien catalans ni catalanistes si a cada punt no fessin constar que Catalunya és el primer país del món”. Almirall sí que utilitza la paraula *raça* en algun altre capítol, però més aviat com a sinònim de *poble* o de *cultura* que com a expressió d'un nacionalisme ètnic en el sentit més estricte (2011: 74): “L'exacerbació dels vicis que li són peculiars, agreujada pel que ens ha empeltat el contacte amb la raça predominant i el nostre afany per imitar-la ha arribat a prendre proporcions alarmadores”. Més endavant, queda clar que per a ell *poble* i *raça* són intercanviables i els utilitza per referir-se a catalans i castellans (2011: 89-90): “La varietat de llengua té importància extraordinària no pel que és realment, sinó pel que suposa. Una llengua distinta suposa un distint caràcter. (...) Si, doncs, els catalans tenim distint idioma que els castellans (...) no hi ha necessitat de demostrar que ells i nosaltres no formem un sol poble. Els interessos morals i materials, naturals o desenvolupats en la història, podran aconsellar-nos formar un conjunt nacional, però mai confondre'ns. Allà on hi ha diversos pobles, no hi cap la uniformitat”.

¹²⁵ És curiós com Almirall (2011: 109-110) posa d'exemple la declaració d'independència dels Estats Units quan en diverses ocasions afirma que no proposa la independència de Catalunya: “Podríem, doncs, exposar i declarar al món sencer, com feren els americans, la llista copiada de llurs greuges, en la seguretat de que el món sencer trobaria legítima la nostra Declaració”. Literalment, Almirall està dient que una Declaració d'Independència de Catalunya seria justa i legítima. Es tracta d'un gest cap a l'independentisme d'alguns companys? O va més enllà i és una manera d'expressar el seu independentisme saltant-se la censura oficial i –potser també– la de companys més conservadors? En tot cas, aquesta referència demostra que el *Memorial de Greuges* de 1885, escrit també per Almirall, estava inspirat en la Declaració d'Independència americana, per bé que el seu objectiu només era una regionalització o federalització de l'Estat.

“Consti, doncs, que al comparar les queixes que pot presentar Catalunya pels greuges rebuts dels seus dominadors amb el document monumental de la independència americana, no en volem treure totes les conseqüències que podríem. Volem, sí, que es vegi que el nostre catalanisme regionalista té tanta raó, que si s’atura en un punt que no arriba al separatisme no és per falta de dret, sinó perquè no creu convenient exercitar-lo”.

Aquest és el mateix tipus de narrativa que presenta un altre text de 1885 que, encara que no porta la seva signatura, sí que va ser escrit també per Almirall (Farreras i Permanyer, 1986). Es tracta de la *Memòria en defensa dels interessos morals i materials de Catalunya*¹²⁶, anomenat també *Memorial de Greuges*, considerat el primer acte polític del catalanisme a Espanya (Termes, 2000).

El *Memorial*, presentat en un acte a la Llotja de Barcelona organitzat pel Centre Català, és un document defensiu que denuncia el centralisme, demana el proteccionisme econòmic per a la indústria catalana, amenaçada pels tractats de comerç amb França i Gran Bretanya, i el manteniment del dret civil català davant l’amenaça governamental d’elaborar un nou codi civil únic per a tota Espanya. Va ser la primera mobilització unitària del catalanisme, i en les paraules introductòries de l’advocat i polític Marià Maspons i Labrós¹²⁷ deixa clar quina és l’aspiració política del col·lectiu:

“Allò que nosaltres desitgem, senyor, és que a Espanya s’implanti un sistema regional adequat a les condicions actuals i semblant a algun dels que es segueixen als gloriosíssims imperis d’Àustria-Hongria i Alemanya i al Regne Unit de la Gran Bretanya, sistema ja seguit a Espanya als dies de la nostra grandesa” (Arboix, 1968: 23).

¹²⁶ Podeu llegir-ne el text complet al facsímil publicat pel Parlament de Catalunya aquí: <https://www.parlament.cat/document/nom/TIC7.pdf>.

¹²⁷ Marià Maspons i Labrós era un membre destacat del Partit Conservador, un dels dos partits anomenats dinàstics que es repartien el poder durant el règim de la Restauració. El fet d’escollir-lo com a portaveu d’un col·lectiu la participació de diverses organitzacions econòmiques de la burgesia catalana (Foment de la Producció Nacional, Institut del Foment del Treball Nacional, etc.), destacades institucions culturals del país (Consistori dels Jocs Florals) i algunes entitats catalanistes era, sens dubte, per destacar la centralitat de les demandes, que havien de poder ser assumides tant per la Monarquia com pels dos grans partits espanyols.

4.6 El marc d'administració: Prat de la Riba i el projecte d'una gran Espanya moderna governada des de Catalunya

Dues dècades més tard dels intents fracassats del Centre Català i Valentí Almirall, un dels principals nous pragmàtics de la política catalanista, Enric Prat de la Riba, centra la seva proposta estratègica en la formulació d'una consciència nacional que, en la seva necessària faceta de justificació històrica, contemplava en lloc destacat una anàlisi utilitària de la Renaixença (Casassas, 2006a). El llibre principal de Prat de la Riba es publica el 1906 i constitueix la formulació més reeixida del que s'anomena noucentisme polític. Es tracta de *La Nacionalitat Catalana*, el llibre ensenya de Solidaritat Catalana, un veritable breuari nacionalista que comença amb la queixa historicista i culmina en clau imperialista.

Tot i les limitacions de la censura¹²⁸, Prat de la Riba deixa clara la seva opinió negativa sobre la situació de l'Espanya contemporània monàrquica, per exemple quan diu que “La imposició crida repulsió” (Prat de la Riba, 1906: 108) o en una al·legoria molt actual, quan descriu la Catalunya del segle XIX com a “perduda en un racó d'Espanya, va vegetar amb vida pobra i miserable, lluny del poder, lluny dels nous ideals, lluny de les grans empreses nacionals i europees” (1906: 124) i, per tant, necessitada de l'impuls polític del nacionalisme que ell representa.

Si Balmes és l'iniciador d'una línia de pensament tradicionalista català que creu que els catalans estan destinats a governar Espanya, Prat de la Riba la culmina (1906: 116-117) quan afirma que l'imperialisme és “l'aspiració (...) a acoblar un ramat de nacions sota el poder d'un sol pastor”. Evidentment, conscient de les limitacions catalanes, descarta l'imperialisme violent dient que no és “res de nou, serà quelcom tan vell com el món”. En canvi, “si l'Estat- Imperi ha de constituir-se per voluntària adhesió de les nacions

¹²⁸ Cal recordar que parlem d'un període molt convuls on la censura era comuna i, en molts moments, la censura era duta a terme per l'Exèrcit Espanyol. De fet, el propi Prat de la Riba és detingut arran de la reproducció per *La Veu de Catalunya* d'un article del diari de Perpinyà *L'Indépendant* el 1902, durant l'estat de guerra declarat després de la vaga general de febrer d'aquell any. Era un escrit reivindicatiu de vinyataires de la Catalunya del Nord que amenaçaven d'entendre's amb els seus “veïns de Barcelona” per una “Catalunya lliure”. Més informació al reportatge del diari *Ara* “Separatisme al Rosselló”: https://www.ara.cat/opinio/Separatisme-al-Rossello_0_1859814003.html.

unides, llavors és l'Imperi federal, ideal de les aspiracions nacionalistes, resultat de l'harmonització dels corrents nacionalista i universalista”¹²⁹.

Prat de la Riba somia l'imperialisme català com una dominació benigna sobre la resta dels pobles d'Espanya, una mica en línia amb el racisme benèvol que expressa Kipling el 1899 al seu poema *La responsabilitat de l'home blanc*¹³⁰ (Sexton, 2014: 365):

“Assumiu la responsabilitat de l'Home Blanc:
Envieu el millor de la vostra raça...
Aneu a unir els vostres fills a l'exili
Per servir les necessitats dels vostres captius;
Esperar amb l'arnès pesat
En un ambient tradicional i salvatge ...
Els vostres pobles nous capturats i maltractats,
Mig diables i mig nens”.

El propi Prat de la Riba reconeix la seva influència americana i, per tant, una certa línia de continuïtat amb Almirall, quan cita Emerson¹³¹ i n'interpreta les exhortacions a la llibertat individual com un “apostolat a les nacions” (1906: 117):

“No puc llegir Emerson, el filòsof de la gent nod-americana, sense sentir les seves paraules, vibradores de salvatge individualisme, com altres fórmules vives de nacionalisme, d'imperialisme. El parla a l'home, però jo aquestes paraules seves les sento adreçades als pobles, a les races (...) que les fórmules de civilització que tu adoptes són les que tot el món ha de seguir i adoptar”.

El propi Emerson (1844: 3), a més, veu l'expansió americana cap a l'Oest com una oportunitat de trobar la identitat real de la nova Amèrica, de forma anàloga a com Prat de la Riba veurà, més tard, l'expansionisme ibèric:

¹²⁹ Per facilitar la lectura del treball en conjunt, les obres catalanes prèvies a l'estandardització ortogràfica s'han corregit tenint en compte els criteris ortogràfics actuals de l'Institut d'Estudis Catalans.

¹³⁰ No es pretén aquí jutjar si Enric Prat de la Riba era racista, i menys encara aplicar els estàndards morals del segle XXI a principis del segle XX, només assenyalar coincidències en el raonament polític. Al poema “The White man's burden” (“La responsabilitat de l'home blanc”), Kipling animava els americans a prosseguir la seva expansió a les Filipines per la responsabilitat de l'home blanc de fer avançar civilitzacions endarrerides. Per aprofundir sobre les arrels ideològiques d'aquest racisme que podríem qualificar de benèvol, cal llegir Jordan (1974: 165-193) per entendre les reflexions de Thomas Jefferson sobre l'esclavitud i l'expansió dels Estats Units cap als territoris de l'Oest.

¹³¹ Ralph Waldo Emerson (25 de maig de 1803 – 27 d'abril de 1882) va ser una filòsof americà que va liderar el moviment transcendentalista durant el segle XIX, i és vist com un dels grans defensors de l'individualisme.

“Nosaltres als estats atlàntics, per posició, hem estat comerciants i, com he dit, vam absorbir fàcilment una cultura europea. Per sort per a nosaltres, ara que el vapor ha reduït l’Atlàntic a un estret, el nerviós i rocós d’Oest està introduint un nou i continental element a la ment nacional, i encara tindrem un geni americà¹³²”.

Però Prat de la Riba és molt conscient de les limitacions pròpies quan afirma “no s’ha conquerit l’Estat, el dret i la llengua, no hem aconseguit la plenitud d’expansió interior” (1906: 126). Per tant, cal preguntar-se si aquests somnis de grandesa que Prat de la Riba compara amb l’expansionisme dels Estats Units són realment una visió sincera del futur de Catalunya com a locomotora –també política- d’Espanya¹³³ o més aviat una manera de fugir d’un present en que aitals aspiracions eren impossibles presentant una mena d’utopia només realitzable en els somnis de determinats líders del catalanisme.

De fet, ja trobem una primera contradicció dins el propi llibre *La Nacionalitat catalana* quan Prat de la Riba afirma que els destinataris naturals de l’imperialisme català són els altres pobles d’Espanya, i insinua que el procés ja ha començat: “Ja el nacionalisme català ha començat la segona funció de tots els nacionalismes, la funció d’influència exterior, la funció imperialista (...) l’ideal polític i econòmic de Catalunya han iniciat l’obra exterior, la penetració pacífica d’Espanya” (1906: 127). Segons aquest paratge, aquells pobles menys avançats que necessiten l’acció imperial “civilitzadora” de Catalunya són els altres pobles de l’Estat espanyol. En canvi, a la pàgina següent porta el seu evangeli “civilitzador” molt més enllà:

“Llavors serà l’hora de treballar per a reunir tots els pobles ibèrics, de Lisboa al Ròdan, dins d’un sol estat, d’un sol imperi (...) podrà intervenir activament en el govern del món amb les altres potències mundials, podrà altra vegada expansionar-se sobre les terres bàrbares (...) guiant cap a la civilització els pobles endarrerits i incultes” (1906: 128).

¹³² “and we shall yet have an American genius” a l’original en anglès, on *genius* es pot traduir literalment com a “geni” o com una metàfora de l’autèntica nova identitat americana.

¹³³ La metàfora “locomotora d’Espanya” ha estat utilitzada durant l’últim quart de segle per tot tipus de líders del catalanisme, com Artur Mas, de Convergència i Unió, el 2012 (<https://www.ara.cat/politica/Mas-sofereix-locomotora-dEspanya-0-718728184.html>), Miquel Iceta del Partit dels Socialistes de Catalunya el 2008 (<https://diaridemiqueliceta.wordpress.com/2008/05/>) i fins i tot per líders teòricament allunyats del catalanisme o enfrontats al catalanisme, com Carlos Girauta de Ciutadans el 2016 (<https://politica.e-noticies.es/girauta-cree-que-catalunya-debe-ser-la-locomotora-de-espanya-103486.html>).

Són els pobles d'Espanya uns incults o els incults cal anar-los a buscar més enllà? O ho són tots? La falta de concreció només es pot explicar des d'una certa impotència a l'hora de "civilitzar" la resta d'Espanya i, segurament, una intuïció que aquesta Espanya no es deixarà dominar tan pacíficament com vol fer creure al lector.

De fet, tres anys més tard, l'intel·lectual més proper a Prat de la Riba, Eugeni d'Ors, publica un article en forma de glosa sota el pseudònim de Xènius a *La Veu de Catalunya* on desgrana la seva visió de l'imperialisme català en quatre etapes. La primera passa per la intervenció en els afers públics de Catalunya, la segona per la intervenció a Espanya, la tercera per la intervenció al món i la quarta, en les seves paraules, per la "intervenció en el plantejament i solució a Catalunya dels problemes universals". L'article, però, acaba amb un punt de realisme quan reconeix que en la intervenció en els afers mundials hi ha tres àmbits amb dificultats diferents:

"Expansió comercial (Esforços!)
 Expansió espiritual (Desitjos!)
 Expansió política (En somnis!)"¹³⁴.

Sense la figura de Prat de la Riba no s'entendria l'aparició del moviment polític Solidaritat Catalana, que cristal·litza el mateix any de la publicació de *La nacionalitat catalana*, el 1906, i agrupa fins i tot la Unió Republicana de Nicolás Salmerón, que en serà el president. Aquesta candidatura guanya les eleccions de 1907 amb el 67% dels vots i 41 escons dels 44 que s'elegien i s'acaba dissolent el 1909 per diferències internes (Santolaria, 2005). Ja com a líder de la Lliga Regionalista i president de la Diputació de Barcelona, Prat de la Riba promou la realització de la Mancomunitat de Catalunya que, mitjançant la unió de les quatre diputacions provincials, significa una petita quota d'autogovern limitat. També promou una campanya per l'autonomia, que reivindica la plena sobirania de Catalunya en qüestions d'ordre intern. Per aquesta campanya, Prat de la Riba aconsegueix el suport de totes les forces polítiques catalanes, també dels

¹³⁴ Xènius (pseudònim d'Eugeni d'Ors): "L'Imperialisme català", *La Veu de Catalunya*, Barcelona, el 13 de juliol de 1909, edició del vespre, pàg. 1: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1238817. L'Article és la continuació d'un altre article titulat "Del liberalisme a l'imperialisme", publicat el mateix 13 de juliol a l'edició del matí, on defensa la decadència del liberalisme i una recuperació dels valors morals, podeu llegir-lo aquí: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1238815.

lerrouxistes, que s'havien quedat al marge de la Solidaritat Catalana. En canvi, el diputat Francesc Macià se'n desmarca perquè ho considera insuficient (Molas, 2001; Termes, 2000).

Poc abans de la seva mort, Prat de la Riba abandona el concepte d'imperialisme per apropar-se a les tesis federalistes d'Almirall al manifest "Per Catalunya i l'Espanya gran" (Ainaud de Lasarte i Balcells, 1998), que redacta poc abans de les eleccions de 1916. L'escrit comença amb una reflexió històrica sobre la debilitat del sistema polític i la identitat espanyola i proposa anar cap a la constitució d'una nova Espanya a partir d'un reconeixement de la seva pluralitat. Prat de la Riba és clar quan afirma que "l'única solució és una franca i completa autonomia. Establir-la, anar a la consagració definitiva de la llibertat de tots els pobles peninsulars és començar l'Espanya gran". (Ainaud de Lasarte i Balcells, 1998: 819). És a dir, Prat de la Riba somia un pacte federal de tots els pobles de la península, Portugal inclòs¹³⁵.

Com explica Ehrlich (1998), el triomf electoral de la Lliga a les eleccions de 1917 porta el partit a un dilema que acabarà essent definitiu: o actuar de partit nacionalista i mirar de consolidar la Mancomunitat o intentar reformar Espanya des de dins. Prat de la Riba ja està molt malalt i morirà l'agost de 1917, però l'esperit del manifest el recollirà el diputat Francesc Cambó, que participarà en un govern espanyol de concentració que acaba en fracàs, com assenyala De Riquer en un article a *La Vanguardia* encertadament titulat "Fa cent anys, i el mateix dilema": "Ni es va aconseguir avançar cap a una Catalunya més lliure -fracàs a les Corts del projecte d'estatut del 1919- ni tampoc cap a l'Espanya Gran: la crisi del règim va portar a la dictadura de Primo de Rivera"¹³⁶.

¹³⁵ Les referències a la federació ibèrica són una constant en els autors i polítics rellevants del catalanisme. La fascinació pel país lusità i la insistència a voler incloure'l en un projecte peninsular estaran presents, fins i tot, en l'obra d'un escèptic del catalanisme polític com Agustí Calvet Gaziol. El periodista i director de *La Vanguardia* als anys 30 somia amb la bandera d'una Hispània ideal amb un vermell que representaria Castella, Catalunya el groc i Portugal el verd i creu que una de les raons que expliquen el fracàs del catalanisme dels anys 30 passa per no haver defensat l'iberisme amb prou força (Gaziol, 2013).

¹³⁶ De Riquer, B. (2016). "Hace cien años, y el mismo dilema", *La Vanguardia*, Barcelona, 28 d'abril de 2016: <https://www.lavanguardia.com/opinion/20160428/401415724869/hace-cien-anos-y-el-mismo-dilema.html>.

4.7 L'independentisme al segle XIX: no pensis en un elefant

L'escriptor rus Fiódor Dostoievski va popularitzar la metàfora de l'elefant a la sala, referint-se a un assumpte de molta importància però que o no es veu o no es vol discutir¹³⁷. Una cosa similar sembla que passi amb l'independentisme català durant el segle XIX. Tots els grans referents no perden ocasió per assenyalar clarament que no són independentistes o que la independència no és viable. Un exemple clàssic el trobem en un dels textos fundacionals de la Renaixença, la introducció del llibre de poemes *Lo Gaiter del Llobregat* de Joaquim Rubió i Ors (1841: 5):

“Catalunya pot aspirar encara a la independència, no a la política, puix pesa molt poc en comparació de les demés nacions, les quals poden posar en lo plat de la balança a més del volum de la seva història, exèrcits de molts milers d'homes i esquadres de cent vaixells; però sí a la literària, fins a la qual no s'estén ni es pot estendre la política de l'equilibri. Catalunya fou per espai de dos segles la mestra en lletres dels demés pobles; ¿per què, puix, no pot deixar de fer l'humiliant papaer de deixeble o imitadora, creant-se una literatura pròpia i a part de la castellana?”

Unes dècades després, Valentí Almirall fins i tot afirma taxativament al ja citat *Memorial de Greuges* que “no hi ha cap català (...) que desitgi reflexivament trencar els llaços que amb la pàtria¹³⁸ els uneixen”. De debò no hi ha cap independentista a Catalunya?

En canvi, és relativament fàcil trobar referències a l'independentisme català des de fora de Catalunya, com en un informe policial francès sobre els fets de maig de 1821 a Barcelona, una mena de revolució republicana organitzada per un aventurer francès, Georges Gressières. L'informe policial, recollit per Anguera (2000: 99), diu que “la

¹³⁷ Dostoievski utilitza la metàfora de l'elefant a la sala per primer cop a la seva novel·la de 1872 *Els Dimonis*, on relata com un personatge que admira França “com a la faula de Krilof, no es va fixar en l'elefant dins el museu de curiositats, sinó que va concentrar tota la seva atenció en els socialistes francesos” (Dostoievsky, 2014: 30). La faula de Krilof es refereix a un conte curt de 1814 titulat *L'home inquisitiu* d'Ivan Andréievitx Krilof, que parla precisament d'un home que va a un museu i es fixa en un munt de detalls menors, però no en l'elefant que hi ha. A Dostoievski sens dubte li va agradar la metàfora, perquè la torna a utilitzar una segona vegada al mateix llibre, dotze pàgines després en la traducció anglesa consultada (Dostoievski, 2014: 42). Per la seva banda, Krilof també era un fan dels elefants, ja que, a més de la faula que va inspirar Dostoievski, podem comptar fins a tres contes més protagonitzats per elefants al recull en anglès *Krilov and his fables*, publicat per Strahan a Londres el 1869 i consultable en línia a: <https://archive.org/details/krilofhisfables00kril/page/n21>. En tot cas, la idea de l'elefant a la sala es converteix durant el segle XX en un clàssic que s'acabarà adaptant fins i tot a un exercici de màrqueting polític que Lakoff (2004) popularitzarà amb el seu llibre *No pensis en un elefant*.

¹³⁸ En aquest cas, l'autor utilitza la paraula *patria* per referir-se a Espanya.

província de Catalunya treballa secretament per declarar-se independent, i per formar una república a la qual esperen sumar el Rosselló”. Anguera (2000: 143) també recupera un informe de 1834 del cònsol francès a Barcelona que afirma que “no parlen de res més que de declarar-se en insurrecció contra el Ministeri, o de proclamar la independència de Catalunya”.

Una mica més tard, el 1855, el viatger anglès Richard Ford defineix així Catalunya a la seva guia de viatges *A Hand-book for travellers in Spain*, citada per Benet i Martí (1976, 84): “Catalunya és a la vegada la força i la feblesa d'Espanya; cap dels territoris que formen la convencional monarquia de les Espanyes no ha estat mai tan mal lligat a la corona com aquest clàssic país de la revolta sempre a punt d'alliberar-se'n”.

A John Milton McKie, un altre viatger, en aquest cas americà, li va quedar molt clar la filiació nacional dels catalans i la va retratar així al seu clàssic *Cosas de España*¹³⁹ (McKie, 1855: 251): “Per la resta, un català no és espanyol. Feu-li la pregunta, ‘vostè és espanyol?’ I us respondrà. ‘No, sóc català’. El català és més orgullós de la seva província¹⁴⁰ que del seu país; i es considera a ell mateix millor i més valent que qualsevol castellà de pura sang”. El revolucionari rus Isaac Pavlovsky també va viatjar per Catalunya durant el 1884, i al llibre *Un rus a Catalunya*, publicat a Rússia el 1889 i traduït al català 100 anys després, l'autor hi descriu una sèrie de mítings polítics on “la

¹³⁹ Més enllà de la referència utilitzada, el llibre de McKie (1855) és una autèntica mini enciclopèdia de les relacions entre Catalunya i Espanya des de la perspectiva d'un americà que fa més de periodista i sociòleg que de guia de viatges. Les seves observacions, gairebé sempre ben documentades, ens permeten també confirmar qüestions que tampoc solen aparèixer en textos oficials, com que “el contraban és un gran negoci ben establert a Espanya, un negoci que, segons diuen, omple les butxaques dels funcionaris, des del primer ministre de la corona fins a l'últim conserge de la duana- és probable que els industrials manufacturadors hi estiguin també implicats” (1855: 254), quan xifra la població francesa resident a la ciutat de Barcelona en “entre 20.000 i 30.000”, o quan assenyala que “Barcelona ha estat sota la llei marcial durant els darrers 25 anys! L'estranger que ha viscut potser durant un temps llarg a la ciutat, se sorprèn un dia qualsevol en assabentar-se que el capità general de la província té el poder de detenir, jutjar i afusellar qualsevol habitant.” El llibre està disponible en línia a: <https://archive.org/details/cosasdeespaaor00mack/page/238>.

¹⁴⁰ A l'original en anglès utilitza *province* per referir-se a Catalunya i *country* per referir-se a Espanya, en aquest treball s'ha mantingut la traducció literal, tot i que una traducció més interpretativa podria traduir *province* per “regió” i *country* per “estat”.

joventut féu propaganda de la idea de la separació de Catalunya d'Espanya¹⁴¹ (Pavlovsky, 1989: 36).

Fins i tot a Madrid, el diari d'extrema dreta *La Correspondencia Militar* (imatge 1), i posant totes les prevencions al biaix ideològic i nacional del mitjà, afirma el juliol de 1899 que “tothom sap que a Barcelona circulen cartilles de propaganda en pro del separatisme” i que “a Barcelona sorgeix el separatisme, de forma molt similar a com va aparèixer a Cuba”. El rotatiu acaba amb un prec: “Urgeix exercir a Catalunya una activa vigilància, per descobrir i apoderar-se de tots aquells que sostinguin idees de separatisme, per fer-los desaparèixer per temps il·limitat”¹⁴².

Imatge 1: Portada del diari madrileny *La Correspondencia Militar* de 25 de juliol de 1899, amb l'article “Hay que extirpar el grano”, on s’urgeix a fer desaparèixer tots aquells que sostinguin idees de separatisme per temps il·limitat. Font: Biblioteca Nacional de España.

¹⁴¹ Pavlovsky continua explicant i diu que “l’iniciador dels joves fou un jove rellotger, Soler, que fou conegut aviat amb el pseudònim de Pitarra”. De forma prou evident es refereix al conegut dramaturg Frederic Soler i Hubert (1839-1895), famós amb el seu pseudònim Serafí Pitarra, l’oncle matern del qual, Carles Hubert, era rellotger. Tot i que Pitarra va ser conegut per diverses obres satíriques on criticava la societat, la política i la moral burgesa del moment, les biografies més conegudes de l’autor (Feliu, 1897; Roure, 1947) eviten mencionar les seves filiacions polítiques, mentre que l’Enciclopèdia Catalana (<https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0063412.xml>) relata que va acceptar el règim de la Restauració Borbònica, l’encasella dins el catalanisme liberal i en destaca que fou fundador del Centre Català. En tot cas, cap menció a un presumpte independentisme, cosa sorprenent perquè segons el relat de Iakovlèvitx n’hauria estat tot un líder.

¹⁴² Les tres frases es troben en un article titulat “Hay que extirpar el grano”, publicat en portada al diari *La Correspondencia Militar*, el 25 de juliol de 1899, consultable a la Biblioteca Nacional de España amb l’enllaç:

<https://www.google.com/url?q=http://hemerotecadigital.bne.es/pdf.raw%3Fquery%3Dparent%253A0001830244%2Btype%253Apress%252Fpage%26name%3DLa%2BCorrespondencia%2Bmilitar.%2B25-7-1899%252C%2Bno.%2B6%252C541&sa=U&ved=0ahUKEwjZkqr3kZzhAhUEWxoKHYCoBsYQFggEMA&client=internal-uds-cse&cx=008390202817838809661:ezszwzraciu&usq=AOvVaw00sJXCEjo2wmEHPIeqhB2b>

L'ambient de finals de segle està tan carregat que Pi i Margall escriu un editorial tres mesos més tard al seu setmanari *El nuevo régimen* per dir que “es parla freqüentment de separatistes. Nosaltres no podem creure que n’hi hagi”¹⁴³. Ho corrobora l'alcalde de Barcelona i aleshores diputat per la Lliga Bertomeu Robert quan sosté el 1901 que “nosaltres no som separatistes ni ho hem estat mai” i rebla el clau amb “l’objecte principal que ens ha portat aquí (...) no és la qüestió del separatisme, que no existeix”¹⁴⁴.

Sembla clar, doncs, que els independentistes catalans existien al segle XIX, i estaven prou segurs d’ells mateixos com per parlar-ne obertament amb els visitants. I al mateix temps, hi havia un cert interès a escriure que els independentistes no existien. Per què? Potser part de l’explicació es troba en aquesta opinió del liberal Tomàs Bertran Soler, de l’any 1849, recollida per Termes (1984, 122): “A Catalunya és habitual l’estat de setge que autoritza el despotisme del sabre (...) oprimits des de l’entronització dels Borbons (...) se’ns ha despullat paulatinament de tots els nostres drets, reduint-nos per fi a la trista condició de l’esclau”.

Un exemple de la censura i l’autocensura que apunta Termes és l’article sobre la independència de Catalunya que l’escriptor Joan Maragall va escriure al voltant de 1897 i no va arribar mai a publicar al *Diario de Barcelona*, un cas que relata Punsoda a la revista *La Llança*¹⁴⁵:

“Alguns d’aquells articles li van costar censures, processaments (...) i altres va decidir no publicar-los. Aquest és el cas de l’article que porta per nom “La independència de Catalunya”. (...) no va sortir aplegat a les primeres obres completes de Maragall (...) Va publicar-se per primer cop a les segones obres completes, les que van compilar Joan B. Solervicens i Joan Estelrich entre 1929 i 1936. En obres completes posteriors, com el primer volum de la *Selecta* de 1947, també van censurar-lo. En aquest article, Maragall (...) ens diu que per ser un país lliure ens cal en primer lloc ser un país

¹⁴³ L’article, titulat “*El separatismo*”, apareix en portada i sense signar el 16 de setembre de 1899 a *El nuevo régimen*, el setmanari federalista dirigit per Pi i Margall. Curiosament, l’article va precedir d’un altre anomenat “*El concierto económico*” on es demana la independència fiscal per a Catalunya. La portada completa es pot consultar a la Biblioteca Nacional de España amb l’enllaç:

<http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0004866943&search=&lang=es>.

¹⁴⁴ *Diario de Sesiones del Congreso*, 19 de juliol de 1901, Núm. 33, pàg 747.

¹⁴⁵ Punsoda, A.: “El dia que Joan Maragall va declarar la independència de Catalunya”, *La Llança*, Barcelona, 10 d’octubre de 2017: https://www.elnacional.cat/lallanca/ca/efemerides/joan-maragall-independencia-catalunya_200091_102.html.

mentalment lliure. En aquest sentit, amb aquest text, va fer grans les bases de la Catalunya independent”.

Si la censura i la repressió són una constant durant el segle XIX, és possible que una part dels autors que tan categòricament afirmen que no desitgen la independència sense, aparentment, raó per fer-ho, després d’haver-se omplert d’arguments i fins i tot –com fa Almirall- de citar directament la declaració d’independència dels Estats Units ho facin no per convenciment, sinó per evitar la persecució i la presó?

També hi ha una altra interpretació, la que fa el líder sindical Salvador Seguí, conegut com “el noi del sucre”, en un discurs a Madrid el 1919 (Casassas, 2006b: 80):

“Sabeu qui serien els primers que no acceptarien la independència de Catalunya? Nosaltres, no [referint-se a l’obrerisme català]; de cap manera, nosaltres ens entendríem molt bé i ràpidament amb la burgesia catalana. Sabeu, repeteixo, qui serien els primers que no acceptarien la independència de Catalunya? Els mercaders de la Lliga Regionalista; la mateixa burgesia catalana, que està dins de la Lliga Regionalista, seria la que no acceptaria de cap manera la independència de Catalunya”.

Des d’aquest punt de vista, l’elit política del catalanisme seria precisament la més interessada a invisibilitzar l’independentisme per una qüestió d’interès de classe.

En qualsevol cas, ha quedat prou clar en les pàgines anteriors que els indicis apunten a que hi havia molt més independentisme que el que la lectura dels clàssics deixa entreveure, tot un elefant disposat a saludar qualsevol visitant atent¹⁴⁶.

¹⁴⁶ Un altre personatge clau de la història de Catalunya de qui se sol oblidar l’independentisme és l’arquitecte Antoni Gaudí, com explica la periodista Gemma Aguilera a “Gaudí, un independentista censurat” (*El Temps*, 10 de setembre de 2013, número 1526, pàg. 28-29). De fet, durant la recerca per a aquest treball hem trobat un article signat sota el pseudònim Kòmos (ens inclinem a pensar que pugui correspondre a Lluís Nicolau D’Olwer) a la revista *Ressorgiment*, del Casal Català de Buenos Aires, on explica una versió lleugerament diferent de la detenció de l’arquitecte l’11 de setembre de 1924. A la versió coneguda i explicada per primer cop per Joan Crexell (Creixell, J.: “Detenció de Gaudí l’11 de setembre de 1924”, *Serra d’or*, Barcelona, setembre de 1987, any XXIX, núm. 335, 17-19) el pes recau en el fet que Gaudí es dirigís en català al policia amb la qual cosa ha quedat en la memòria popular que a Gaudí el van detenir “per parlar català”, com apareix en aquest article de *Nació Digital* (<https://www.naciodigital.cat/noticia/138036/conversa/amb/policia/gaudi/detingut/parlar/catala/a-vui/fa/93/anys>). En canvi, la versió de Kòmos a *Ressorgiment* explica que Gaudí tenia molt clar que anava a una missa en memòria dels caiguts de 1714 organitzada per la Lliga Espiritual de Montserrat. Segons Kòmos, “a aquestes misses hi han acudit sempre homes gens religiosos però molt patriotes” i cita una de les rèpliques del policia que ha desaparegut de narratives posteriors, on el policia li pregunta per què volia entrar en una església “on s’havia de celebrar una reunió de separatistes”. Segons aquesta versió, el

5 RECORREGUT HISTÒRIC DE L'INDEPENDENTISME: DE MACIÀ A LA GUERRA CIVIL

Si Prat de la Riba va ser el gran líder indiscutible del catalanisme polític autonomista (Fontana, 2014), fins i tot titllat de “dictador” per Rovira i Virgili¹⁴⁷, la seva importància política i doctrinària només és comparable a la de Francesc Macià¹⁴⁸, el primer líder de masses de l'independentisme i el que el defineix políticament per primera vegada.

5.1 Francesc Macià i l'independentisme modern: el problema de Catalunya no és d'administració, és de sobirania

Macià és un d'aquells mites que costa abordar amb equanimitat. Ernest Benach, president del Parlament de Catalunya entre 2003 i 2010, escriu a la presentació del llibre *El president Macià i el Parlament de Catalunya* de Pitarch (2009: 7):

“Són poques les persones que en un moment determinant aglutinen entorn de la seva figura tota una nació i empenyen grans canvis en el curs de la història. I encara són menys les que esdevenen referents imprescindibles per a entendre el que ara som i el que aspirem a ser col·lectivament. Francesc Macià (...) és una d'aquestes persones”.

Macià passa de ser un coronel progressista de l'exèrcit espanyol a liderar el primer partit independentista de la història de Catalunya, Estat Català, que funda el 1922 com una escissió de la Lliga Regionalista, a intentar una invasió militar de Catalunya per

fet que Gaudí parlés català només acaba d'enervar els policies i és l'excusa per a la multa de 50 pessetes final, però la qüestió principal és la “reunió de separatistes”. La crònica de Kòmos es troba a “L'Onze de setembre, enguany”, *Ressorgiment*, novembre de 1924, pàg. 5:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1039695.

¹⁴⁷ Rovira i Virgili (1922) explica “Prat era el director de la Lliga, l'orientador, en certa manera el dictador; al seu costat, els altres, tant el que hi estaven d'acord com els que no hi estaven, eren figures secundàries, acòlits, simples números de míting, noms pomposos de candidatura. Prat no compartia de fet amb ningú les seves prerrogatives de director. No sabia dirigir a mitges. Volia –i es prenia– la plenitud de poders. I es decantava a considerar amb un cert menyspreu contingut –però no del tot amagat– la capacitat política dels qui no coincidien amb ell”.

¹⁴⁸ Contràriament al cas de Prat de la Riba, la vida de Francesc Macià ha estat portada a la pantalla en forma de dues pel·lícules fonamentals per entendre l'evolució ideològica i política del personatge. A *El coronel Macià*, de Josep Maria Forn (2006) s'hi representen diversos episodis de la vida de Macià des del seu allunyament progressiu de la jerarquia militar fins que abraça l'independentisme per la via militar amb els fets de Prats de Molló de 1926. A *14 d'abril, Macià contra Companys*, dirigida per Manuel Huerga (2011), es ressegueixen els dies anteriors i posteriors a la declaració de la República Catalana de 1931 i el seu enfrontament amb Lluís Companys.

independitzar-la d'Espanya el 1926 i a proclamar la República Catalana i presidir la recuperació de la Generalitat de Catalunya entre 1931 i 1933 (Termes, 2000). Clarament un home d'acció, no va deixar cap escrit, així que per poder analitzar el seu pensament, ens hem de guiar pels seus discursos al Congrés dels Diputats espanyol mentre hi era diputat i pels seus discursos públics com a candidat i president de la Generalitat de Catalunya.

El 1919, en un clima influenciat per l'alçament de Pasqua a Irlanda i les acaballes de la Primera Guerra Mundial que portaria als punts de Wilson¹⁴⁹, Macià, ja des del seu escó de diputat, acusa els partits majoritaris espanyols:

"Vosaltres tracteu les nacionalitats espanyoles com a país conquerit; vosaltres heu obligat a les diverses nacionalitats espanyoles al fet que es regeixin per les vostres lleis, pels vostres usos i per les vostres costums, (...) La nostra causa és de sobirania i no d'administració (...) Vosaltres no heu vençut a Catalunya perquè no heu vençut la seva ànima, i la llengua és representació de la seva ànima i de la seva nacionalitat. Per això, sempre que Catalunya té l'ocasió de demostrar que vol la llibertat davant l'opressió i la tirania d'Espanya (Rumors), en tantes ocasions com se li presenten, us demana la seva llibertat i la seva sobirania, i vosaltres li negueu sistemàticament. (...) demanem tornar a tenir aquesta sobirania"¹⁵⁰.

El més interessant d'aquest fragment és que Macià dibuixa dos dels tres marcs, explicats al 4.1, pels que transitaran el catalanisme i l'independentisme durant el segle XX i XXI quan oposa administració a sobirania.

El discurs és abrandat, però no és gaire diferent en el fons del que feia Valentí Almirall, que sense mencionar-ho literalment també parlava del dret d'autodeterminació. La diferència és que allà on Almirall argumenta que "no era convenient exercitar-lo", tot referint-se a la independència, Macià ve a dir que ara sí que toca. En aquest fragment explicita el seu projecte polític:

"Nosaltres volem la sobirania plena amb objecte de federar-nos després amb tot allò viu de l'Estat espanyol, que són les diverses nacionalitats que

¹⁴⁹ La influència dels punts de Wilson i la primavera dels pobles posterior a la Primera Guerra Mundial es tracta al capítol "Els processos d'emancipació nacional a l'Europa del Segle XXI" d'aquesta tesi.

¹⁵⁰ *Diario de Sesiones del Congreso*, 21 de febrer de 1919, n° 128, pàg. 5205.

l'integren, però amb un sentiment d'amor i fraternitat, i per preparar després la federació ibèrica, fent que hi pugui entrar Portugal”¹⁵¹.

No es pot parlar estrictament encara d'independència, però sí de confederació ibèrica, un objectiu que és també molt similar al que proclama Prat de la Riba a *Catalunya i l'Espanya Gran*. Això s'explica perquè en aquesta època Macià encara és un diputat del partit que dirigeix Prat de la Riba. No serà fins el 1922 que, amb la fundació d'Estat Català, Macià faci el pas definitiu, en una caòtica Conferència Nacional Catalana on els dissidents de la Lliga Regionalista funden Acció Catalana i un encoleritzat Macià els crida “us fa por el nom! [d'Estat Català]”¹⁵².

Pocs mesos després, des del diari madrileny *La Voz*, l'intel·lectual esquerranista Luis Araquistain avisa que “tothom que coneix Catalunya per dins està d'acord a admetre la puixança separatista” i reconeix que “la causa més immediata del separatisme català és, probablement, el fracàs de l'Estat espanyol”¹⁵³ a l'hora de controlar l'escalada de violència d'episodis com la Setmana Tràgica o el pistolisme.

En aquell ambient de violència, el general, Primo de Rivera assalta el poder el 1923 i molts republicans i catalanistes marxen a l'exili, Francesc Macià inclòs¹⁵⁴. Des del costat francès de la frontera, Macià coordina el 1926 uns centenars de voluntaris en un intent d'ocupar Catalunya per la força de les armes des del Vallespir i declarar-hi la república, en plena dictadura. El diari *La Vanguardia* del 7 de novembre de 1926 dedica una pàgina¹⁵⁵ a “El complot descobert a Perpinyà” i afegeix al subtítol que “La policia

¹⁵¹ *Diario de Sesiones del Congreso*, 21 de febrer de 1919, nº 128, pàg. 5206.

¹⁵² Aquesta escena està magníficament descrita a l'article escrit sota el pseudònim Kòmos reproduït a la revista *Ressorgiment*, del Casal Català de Buenos Aires, número 72, juliol de 1922, pàg. 1144: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1039639.

¹⁵³ Araquistain, L. “El estado separatista”, *La Voz*, Madrid, el 14 de juny de 1923, pàg. 1: [http://hemerotecadigital.bne.es/pdf.raw?query=id:0000773746&lang=es&log=19230614-00000-00001/La+Voz+\(Madrid\)](http://hemerotecadigital.bne.es/pdf.raw?query=id:0000773746&lang=es&log=19230614-00000-00001/La+Voz+(Madrid)). Araquistain seria diputat al Congrés espanyol pel PSOE durant la Segona República i un dels redactors de la Constitució espanyola de 1931.

¹⁵⁴ D'altres no tan significats es queden i protagonitzaran petits actes de rebel·lió contra la dictadura, com el propi arquitecte universal Antoni Gaudí, que és detingut l'11 de setembre de 1924 no només per parlar català a la policia, com se sol afirmar, sinó perquè volia participar en una missa dedicada als màrtirs de 1714, prohibida expressament per la dictadura (Crexell, 1987: 17-19).

¹⁵⁵ *La Vanguardia*, Barcelona, 7 de noviembre de 1926, pàg. 24: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1930/11/06/pagina-24/33258227/pdf.html?search=Francisco%20Macia>.

francesa deté més de cent emigrats espanyols i una vintena d'italians. Entre els detinguts hi ha l'ex-diputat Francesc Macià”.

Durant els mesos següents, la història de l'ex coronel espanyol que intentava envair Catalunya per declarar-hi la independència, la traïció de Ricciotti Garibaldi, nét del famós Giuseppe Garibaldi, unificador de l'Estat italià, el judici a França i la fugida cap a Sud-Amèrica via Bèlgica converteixen Macià en una icona de la lluita per les llibertats a tot el món. Així ho descriu l'anuari *El año en la mano* (imatge 2) que publicava la Librería Española de Barcelona, en la seva edició de 1928, a les pàgines 174 i 175¹⁵⁶:

“Coneguts de tot el món són els detalls del complot dels catalans a Perpinyà (...) don Francesc Macià, ex coronel d'enginyers i ex diputat per les Borges Blanques, cap de l'intent revolucionari de Perpinyà; Ricciotti Garibaldi, personatge indesitjable i tèrbol”.

Els redactors de l'anuari no publiquen gaire més que la informació oficial sobre el complot independentista perquè qualsevol altra cosa els hagués suposat una sanció o prohibició de la censura, però demostren la seva simpatia per Macià per oposició, qualificant d'indesitjable Garibaldi, que amb la seva traïció va impedir que la insurrecció arribés a bon port.

Imatge 2: Pàgines 174 i 175 de l'*Almanaque-Enciclopedia de la vida práctica para 1928* publicat per la Librería Española de Barcelona, on es pot intuir la simpatia dels redactors per Francesc Macià, malgrat la censura. Font: Biblioteca Nacional de España.

¹⁵⁶ *Almanaque-Enciclopedia de la vida práctica para 1928 (Año XXI de su publicación)* publicat per la Librería Española de Barcelona a la Biblioteca Nacional de España, pàgs. 174-175:

<http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0028222014&page=175&search=%22Francisco+Macia%22&lang=es>.

Quan els redactors de l'anuari parlen del complot de Prats de Molló com a fets “coneguts de tot el món” no exageren, ja que tot el cas és seguit amb un interès excepcional pels mitjans internacionals, fins i tot a l'altra banda de l'Atlàntic. N'és un exemple el *New York Times*, que publica aquestes 27 notícies entre 1926 i 1930¹⁵⁷:

- 3 de novembre de 1926 (pàg. 25): “Policia francesa acaba amb gran insurrecció a Espanya; detenen bandes a punt de destronar la dinastia i separar Catalunya”;
- 4 de novembre de 1926 (pàg. 14): “Els rebels catalans tenien equipament [militar]”;
- 5 de novembre de 1926 (pàg. 9): “Espanya crida a la calma. Coronel Macià i ajudants detinguts”;
- 5 de novembre de 1926 (pàg. 9): “Líder català detingut amb els seus ajudants; El coronel Macià i ajudants sorpresos a prop de la frontera espanyola pel Servei Secret francès. Detinguts amb altres rebels”;
- 6 de novembre de 1926 (pàg. 5): “Espanya es burla dels conspiradors; el govern felicita la policia francesa”;
- 6 de novembre de 1926 (pàg. 1): “Garibaldi connectat directament amb Roma; admet a París haver rebut una gran suma de diners de ministre acabat de canviar”;
- 6 de novembre de 1926 (pàg. 5): “Ambaixador espanyol a Londres nega que Catalunya sigui deslleial”;
- 8 de novembre de 1926 (pàg. 1): “Trama feixista embolica França entre Itàlia i Espanya”;
- 9 de novembre de 1926 (pàg. 1): “Itàlia fa un gest de pau davant la protesta francesa (...) Mentrestant, el Coronel Garibaldi serà confrontat amb el Coronel Macià, el revolucionari català”;
- 11 de novembre de 1926 (pàg. 9): “Espanya va ser avisada de la trama”;
- 13 de novembre de 1926 (pàg. 5): “Els papers del cas de Macià es lliuraran al Ministre de Justícia francès”;
- 14 de novembre de 1926 (pàg. 1): “França posa al descobert un laberint de trames”;
- 14 de novembre de 1926 (pàg. 19): “Els francesos empresonen Macià i Garibaldi”;
- 16 de novembre de 1926 (pàg. 5): “Empresonen els conspiradors catalans prop de Paris”;
- 23 de novembre de 1926 (pàg. 6): “Demanen la veritat sobre Garibaldi”;

¹⁵⁷ No s'han inclòs a la llista les cartes dels lectors ni articles d'opinió perquè només s'han considerat notícies que reflecteixin la línia editorial del diari.

- 9 de desembre de 1926 (pàg. 2): “Camarada italià diu que la versió de Garibaldi sobre la trama catalana és mentida”;
- 10 de gener de 1927 (pàg. 2): “El judici del coronel Macià i 16 més acusats de possessió d’armes i municions i distribució d’explosius tindrà lloc el 20 de gener a França”;
- 23 de gener de 1927 (pàg. 1): “Garibaldi culpable; condemnat a dos mesos (...) els catalans també són condemnats. Tots estan lliures deprés de pagar les multes ja que ja han complert el temps a la presó”;
- 24 de gener de 1927 (pàg. 4): Garibaldi i Macià podrien venir a Nova York; han de deixar França aquest dijous sota decret d’expulsió”;
- 24 de març de 1927 (pàg. 15): “Macià marxa de França; el líder català establirà la seva base d’operacions a Brussel·les”;
- 27 d’octubre de 1927 (pàg. 6): “Es tem una nova conspiració catalana”;
- 28 d’octubre de 1927 (pàg. 12): “Els francesos descobreixen una nova conspiració catalana; la policia creu que l’han frustrat amb detencions a la frontera espanyola (...) els conspiradors planejaven travessar els Pirineus, apoderar-se d’armes i marxar sobre Barcelona”;
- 31 d’octubre de 1927 (pàg. 6): “El coronel Macià nega connexió amb una nova insurrecció i declara que és falsa (...) ‘fabricada’ per la policia espanyola”;
- 7 de desembre de 1927 (pàg. 29): “El coronel Macià està venint aquí; el refugiat polític espanyol va formar part del Moviment Català”;
- 3 de febrer de 1928 (pàg. 11): “El coronel Macià desapareix a l’Uruguai”¹⁵⁸;
- 31 de gener de 1930 (pàg. 3): “Exiliat català a punt de tornar a Espanya; el líder de la revolta de 1926 nega a Bèlgica que prepari un nou aixecament”;
- 25 d’abril de 1930 (pàg. 8): “Rebel espanyol a punt de tornar, Macià diu que encara vol la independència de Catalunya”.

Els fets de Prats de Molló constitueixen, doncs una fenomenal operació de comunicació per a l’independentisme i pel propi Francesc Macià. El partit de Macià, Estat Català, n’és conscient i aposta a fons per la internacionalització amb la publicació del llibre-manifest *La Catalogne Rebelle* (Estat Català, 1927), un llibre que s’il·lustra amb la bandera estelada en portada i una foto de Francesc Macià en contraportada, destinat a engrandir

¹⁵⁸ Macià va *desaparèixer* a l’Uruguai per les dificultats que li posava el govern argentí a l’hora de crear el Rio de la Plata en vaixell cap a Buenos Aires des de Montevideo i va reaparèixer a la capital argentina uns dies després, probablement després d’haver creuat la frontera per Paysandú o per Concordia, més al nord, pel riu Uruguai. El propi Macià ho dona a entendre en una entrevista al diari argentí *La Nación* que resumeix *La Vanguardia* el 24 de febrer de 1928, a la pàgina 6 (<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1930/11/06/pagina-6/33200863/pdf.html?search=Francisco%20Macia>).

encara més la figura del “coronel Macià” (1927: 2), líder del “moviment nacional català” (1927: 1). Macià acaba tornant a Barcelona el 1930 convertit en un heroi i gaudint, en paraules del diari socialista belga *Le Peuple*, d’una “gran veneració a tots els mitjans catalans”¹⁵⁹.

L’arribada de Macià, el 25 de setembre de 1930, és saludada en portada per *La Veu de Catalunya* amb el títol “Francesc Macià a Barcelona”¹⁶⁰ i a *La Publicitat* amb un article curt en portada amb el mateix titular que a *La Veu*, però que s’atreveix a acabar amb un “sigui benvingut”¹⁶¹.

El setmanari *La Rambla*, en la seva edició del 29 de setembre de 1930, opta per destacar la bona acollida de Macià a la resta d’Espanya, on és rebut com un heroi republicà, amb “Madrid saludà amb emoció, ahir, el nom de Francesc Macià. No ho oblideu”¹⁶².

Pel que fa als dos grans diaris en castellà de Barcelona, *La Vanguardia* en parla a la pàgina 6, amb “Arribada de don Francesc Macià”¹⁶³ i el popular *El Diluvio* relega la notícia a la pàgina 29 amb un breu “Macià a Barcelona”¹⁶⁴.

Es tracta, en qualsevol cas, i malgrat que la censura encara operava, d’un esdeveniment mediàtic de primera magnitud que aplanarà el camí per a que Macià aplegui bona part de les esquerres catalanistes sota el paraigua d’Esquerra Republicana de Catalunya i acabi guanyant les eleccions municipals de 1931 de forma inesperada.

¹⁵⁹ Fragment d’un article al diari socialista belga *Le Peuple*, traduït pel diari de Madrid *El socialista* i reproduït pel diari de Barcelona *La Publicitat* el 9 de maig de 1930, pàg. 4:
https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1464982&idImagen=14146070&idBusqueda=48683&posicion=4&presentacion=pagina.

¹⁶⁰ *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 26 de setembre de 1930, pàg. 1:
https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1265927.

¹⁶¹ *La Publicitat*, Barcelona, 26 de setembre de 1930, pàg. 1:
https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1465223.

¹⁶² *La Rambla*, Barcelona, 29 de setembre de 1930, pàg. 1:
https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1038835&posicion=1®is_trardownload=1.

¹⁶³ *La Vanguardia*, Barcelona, 26 de setembre de 1930, pàg. 6:
<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1930/11/06/pagina-6/33227988/pdf.html?search=Francisco%20Macia>.

¹⁶⁴ *El Diluvio*, Barcelona, 26 de setembre de 1930, pàg. 29:
https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1412037.

5.2 El periodisme català de principis de segle XX: política en català i societat en castellà

El principi del segle XX marcarà la consolidació de la premsa a Catalunya, el vehicle necessari per a la transmissió de les idees i el discurs independentista dels períodes que estem analitzant en aquest capítol¹⁶⁵. Des dels primers anys del segle XX, la premsa en català ja és nombrosa, tant en diaris com en revistes. Tot i així, els diaris en català són més aviat polítics i relativament elitistes¹⁶⁶. Els dos primers van ser *La Veu de Catalunya* i *El Poble Català*.

La Veu surt des de l'any 1899 fins al 1936, durant llargues temporades amb una edició al matí i una altra al vespre. Dirigit al principi per Prat de la Riba i amb Francesc Cambó com un dels principals col·laboradors, es considera l'òrgan oficial de la Lliga Regionalista i del sector conservador del catalanisme.

La influència de *La Veu* sobre tot el catalanisme de principis de segle XX és relatada per Gaziel (2016: 37) en aquest record d'infantesa publicat per primer cop el 1971:

“(...) trasplantada la meua família a Barcelona, el meu pare, lector de *La Veu de Catalunya*, sota el gran llum de llautó daurat que il·luminava la taula familiar, ens resumia tot sopant els discursos dels primers mítings de la Lliga Regionalista, o ens relatava, com a gestes bel·licoses, les corredisses que en sortint hi havia hagut a la Rambla, quan la policia empaitava a garrotades els escamots de menestrals i burgesos que cantaven ardidament ‘Els Segadors’”.

En aquest paràgraf s'entén el paper cabdal de creació de la “comunitat imaginària” d'Anderson (1991) (explicada a 3.2.1) a través de la premsa catalanista, i en la creació d'un marc de lluita per la llibertat, un dels tres marcs de l'independentisme (4.1).

El Poble Català era el rival de *La Veu* entre la burgesia i la menestralia, i tenia una posició més esquerrana. Va ser el portaveu oficial del Centre Nacionalista Republicà i, després,

¹⁶⁵ Aquest epígraf 5.2 es basa en Ferret (1976) i Guillamet (1994).

¹⁶⁶ Cal tenir en compte que el percentatge d'analfabetisme a Espanya el 1900 encara era del 64%, molt per sobre d'altres grans països europeus, i que a Catalunya la taxa podia rondar el 50%, és a dir que qualsevol iniciativa de premsa escrita era necessàriament relativament elitista. L'única excepció a Barcelona era el diari *Solidaridad Obrera*, fundat el 1907, que es va arribar a llegir en públic als ateneus de la CNT per arribar als obrers analfabets (Calvo, 2002).

de la Unió Federal Nacionalista Republicana, resultat de la fusió de l'anterior amb altres partits d'esquerres, i va acabar desapareixent el 1918 junt amb el partit.

Per la seva banda, *La Publicidad* havia estat l'instrument del republicanisme anticatalanista de Lerroux, però es va anar apropant cap al catalanisme de la mà de Solidaritat Catalana. El nou partit Acció Catalana el compra el 1922, el converteix en *La Publicitat* i passa a ser un vehicle de diverses campanyes de signe nacionalista fins la seva desaparició el 1939. A més, es coneix per les *Converses filològiques* de Pompeu Fabra, una lliçó diària de català escrita per l'artífex del primer diccionari.

El sector més catòlic del catalanisme també va gaudir d'un portaveu diari des de 1929 fins el 1936: *El matí*.

Esquerra Republicana de Catalunya, que a partir de 1931 és el gran actor polític de Catalunya, compta amb *L'Opinió*, setmanari fundat el 1926 i dirigit per Lluís Companys, i a partir de 1932 el diari *La Humanitat*.

Finalment, *La Nau*, creació personal d'Antoni Rovira i Virgili, era un diari de tarda que dura de 1927 a 1933.

Pel que fa a la premsa en castellà, com a diaris de tendència política s'hi compten *El Correo Catalán*, carlí; *Solidaridad Obrera*, òrgan de la Confederació Nacional del Treball (CNT), i *El Diluvio* i *El Progreso*, al servei del partit lerrouxista.

Però els diaris amb més influència i –també cal dir-ho– els que realment es guanyaven la vida fent premsa, eren tots en castellà i de tendència més aviat conservadora. S'hi compten el *Diario de Barcelona*, *La Vanguardia*, *Las Noticias*, *El Día Gráfico* i *El Noticiero Universal* (Hurtado, Mestre i Miserachs, 1995).

Sobre *La Vanguardia*, sens dubte el diari català –i potser espanyol– més influent de tot el segle XX, val la pena tornar a recuperar Gaziol (2016: 73) i el seu relat sobre la industrialització del gran diari de Catalunya i, de retruc, la modernització de tot el sistema català de comunicació:

“S'havia acabat per sempre l'època romàntica en què els diaris només sabien perdre diners (...) perquè s'entestaven a ser òrgans dels partits

polítics que amb penes i treballs els sostenien. A canvi d'aquesta ajuda indispensable, no tenien més remei que predicar monòtonament l'evangeli partidista del dia, com els fulls parroquials; i la gent, és clar, s'avorria llegint-los. [El propietari de *La Vanguardia*] Ramon Godó preveïé també (...) que l'expansió incalculable (...) de la migrada premsa vuitcentista, a partir del noucents, coincidiria (perquè en realitat en fóra el fruit) amb un crescendo col·lectiu impressionant, mercantil i industrial, que plantejaria el problema d'afavorir-lo mitjançant l'anunci, el reclam o la propaganda, convertits en una nova i formidable tècnica. I aquesta visió francament futurista, d'un home més isolat i solitari que un anacoreta del desert, Ramon Godó la resumí en una fórmula admirable (...): Màquines modernes X Tones de paper imprès = Milions de pessetes”.

I, seguint amb Gaziel (2016: 74), l'autor d'aquest treball no pot evitar sentir-se al·ludit en llegir aquesta frase:

“Quan, temps a venir, algun estudiós consideri amb la deguda perspectiva la premsa de Catalunya en el període que va des del 1900 al 1936, jo crec que es quedarà astorat de comprovar dues coses: l'extraordinària intuïció de Ramon Godó, en primer lloc, però encara més que ningú altre no l'hagués tinguda –ni els qui havien de sentir-ne la necessitat més rabiosa, perquè el que volien era actuar intensament damunt de tot el nostre poble”.

Dit d'una altra manera, el diari dirigit pel personatge més conservador, asèptic i aïllat del país, *La Vanguardia*, va pujar al carro de la industrialització i es va convertir en la referència ineludible de la societat catalana, mentre la premsa dirigida pels que volien canviar el país, ja fos la burgesia industrial, com *La Veu de Catalunya*, o els republicans revolucionaris, com *La Publicitat*, no va acabar mai d'arribar a les masses.

A més, com també expliquen Gaziel (2016), Ferret (1976) i Guillamet (1994), tant el catalanisme com l'independentisme tendeixen a menysprear la premsa en castellà en general i *La Vanguardia* en particular, fet que els limitarà l'arribada a una part de la població¹⁶⁷. Aquesta limitació es resoldrà en part als anys 30 amb l'adaptació ràpida a un nou mitjà: la ràdio.

¹⁶⁷ No és només que una part de la població obrera barcelonina no entengués el català, sinó que, com explica Gaziel (2016: 89), “com més polien i refinaven (sovint excessivament) la nostra llengua, més la desertava el qui hauria hagut de constituir el seu públic nombrós i Fidel (...) [La premsa en castellà] era l'única que el satisfia a fons –en el sentit de poder llegir-la sense entrebancs ni noses, en virtut de la inèrcia exclusiva i temible adquirida des de l'escola primària”. Cal recordar també que la immensa

5.3 Les primeres declaracions d'independència confuses: abril de 1931

Catalunya es torna a col·locar al centre de la política espanyola i de l'atenció mediàtica mundial amb la caòtica proclamació de la República –o de les Repúbliques- a Barcelona, moltes hores abans que es proclamés a Madrid. “Quina glòria la d’ aquell 14 d’abril!”, escriu l’aleshores periodista i després escriptor Joan Sales (1999: 196).

Entre el migdia i primera hora de la tarda, a la Plaça Sant Jaume de Barcelona s’hi declaren fins a quatre artefactes polítics diferents, com detallem a la taula 2.

Taula 2: Les proclamacions del 14 d’abril de 1931 a Barcelona

Forma jurídica	Qui la proclama	Des d’on es proclama
La República	Lluís Companys	Ajuntament de Barcelona
L'Estat Català, que, amb tota la cordialitat, procurarem integrar a la Federació de Repúbliques Ibèriques	Francesc Macià	Ajuntament de Barcelona
La República Catalana dins d'una federació de Repúbliques ibèriques	Francesc Macià	Diputació de Barcelona
La República Catalana com a estat integrant de la Federació Ibèrica	Francesc Macià	Ràdio Barcelona EAJ-1

Font: Elaboració pròpia.

És interessant que la fórmula que s’ha popularitzat és la de “República Catalana com a estat integrant de la Federació Ibèrica”, precisament perquè és la que es transmet per ràdio i perquè és la que acaba figurant al ban oficial que es llegeix a tots els municipis.

En tot cas, sense entrar a discutir la naturalesa jurídica de cada fórmula, és prou clar que, des del punt de vista de la comunicació política, les quatre formulacions juguen a una certa ambigüitat calculada que cerca acontentar a la vegada l’independentisme i els republicans de base espanyola. Alhora, la disparitat de principis també denoten l’esperit d’improvisació que va presidir aquelles hores. És evident que ni Lluís Companys ni Francesc Macià havien planificat la comunicació de la proclamació, com ho confirma el fet que fos Ràdio Barcelona qui s’oferís a Francesc Macià per transmetre la proclamació (Franquet, 2001: 53):

majoria de la població catalana havia estat escolaritzada exclusivament en castellà, un problema que també es trobaven els primers mitjans de comunicació després de la mort de Franco a l’hora de decidir si apostaven per una llengua catalana *pura* o *contaminada* per les expressions d’origen castellà que s’utilitzaven amb tota normalitat al carrer.

“A les 13.30 la direcció de Ràdio Barcelona es posà en contacte telefònic amb l'Ajuntament de Barcelona i oferí els seus micròfons per tal que es comunicés a Espanya la proclamació de la República. Poc després es presentaren a l'estació delegats del Govern provisional i immediatament es radià aquesta nota: [en castellà a l'original] ‘En aquest moment ens comunica una delegació oficial que s'ha proclamat la República a Barcelona trobant-se hissada la bandera republicana a la casa de la Ciutat i a la Diputació’”.

La primera nota radiada, doncs, obvia la qüestió espinosa de l'Estat o la República Catalana, una qüestió que s'aclareix més tard amb la gravació de Francesc Macià llegint el ban definitiu de proclamació de la República Catalana dins la Federació Ibèrica. Aquesta transmissió va ser tan important pel seu moment, que el 14 d'abril de 1933 es col·loca una placa a la base de les antenes de Ràdio Barcelona al cim de la muntanya del Tibidabo, per recordar com “la ràdio escampà arreu del món” la proclamació, com explica el diari *La Humanitat*¹⁶⁸. La placa va ser restaurada el 2013¹⁶⁹.

En tot cas, el ban oficial de la proclamació de Macià recull el següent:

“Catalans! Interpretant els sentiments i els anhels del poble que ens acaba de donar el seu sufragi, proclamo la República Catalana com a estat integrant de la Federació Ibèrica”¹⁷⁰.

Macià proclama, doncs, no només la República, sinó la República Catalana dins d'una Federació Ibèrica que tampoc no existeix en aquell moment ni va arribar a existir mai. Com justifiquen Enric Calpena i Oriol Junqueras al pròleg de Roglan (2006: 5), “massa fort per a Espanya i, fins i tot, massa fort per a molts dels votants i dirigents d'aquella nounada Esquerra Republicana”. Ho demostren les diverses interpretacions de la

¹⁶⁸ “S'inaugurà, al peu de l'Emissora de Ràdio Barcelona, la placa commemorativa de la proclamació de la República Catalana”, a *La Humanitat*, 15 d'abril de 1933, pàgina 5:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1068567. Per cert, que encara que en les notícies de 2013 sobre la seva restitució es diu que la placa era obra de l'arquitecte Nicolau Rubió i Tudurí, les cròniques de 1933 deixen clar que la placa original és obra d'Àngel Tarrac, escultor noucentista oblidat que conserva diverses obres a Barcelona i a Mèxic, on es va exiliar després de la Guerra Civil. La placa diu “Per aquesta antena Francesc Macià deia al món que Catalunya esdevenia república” i va ser arrencada durant el Franquisme.

¹⁶⁹ Ràdio Barcelona, 12 d'abril de 2013: “Torna la placa original a l'edifici de Ràdio Barcelona al Tibidabo”: https://cadenaser.com/emisora/2013/04/12/radio_barcelona/1365732806_850215.html.

¹⁷⁰ Ban de proclamació de la República Catalana, Barcelona, 14 d'abril de 1931: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ban_de_proclamaci%C3%B3_de_la_Rep%C3%BAblica_Catalana.pdf.

premsa del dia, que aprofiten la diversitat de proclamacions per agafar-se a la que més els convé.

A una banda, hi trobem la premsa més propera a Macià i a Esquerra Republicana, que fa un salt independentista amb poques ambigüitats. La revista *Mirador* obre la seva edició del dia 16 amb un editorial-carta titulat “A l’honorable president de la República Catalana, Francesc Macià” i sembla que parafrasegi Joan Sales quan decora la capçalera amb un “Recordeu sempre aquesta data gloriosa”¹⁷¹. També *La Publicitat* del 15 d’abril obre edició amb un ambigu “La República triomfant”, però continua en lletres grosses amb “Ahir Francesc Macià proclamà la República Catalana a la Diputació de Barcelona” i, amb una posició clarament inferior, “A Madrid ha quedat constituït el govern provisional de la República presidit per Alcalá Zamora”. Encara en títol més petit, el diari menciona la fugida de “l’ex-rei” Alfons XIII. El diari encara coincideix amb *Mirador* i Joan Sales quan escriu “la gesta gloriosa d’avui” al seu editorial de portada titulat “Un dia històric”¹⁷².

El setmanari *La Rambla*, amb un disseny molt modern, decora la seva capçalera amb un inequívoc “Ara més que mai, Catalunya!”¹⁷³

Entre els diaris del catalanisme conservador que havia perdut les eleccions, és especialment interessant la portada de *La Veu de Catalunya*, portaveu de la Lliga. Sota el titular asèptic de “Els esdeveniments d’avui” i amb un estil periodístic impecable, posen al descobert la confusió de proclamacions intentant construir un marc d’un cert caos amb dos titulars d’igual pes: el primer, “A l’Ajuntament de Barcelona el senyor Companys proclama la República” i, el segon, “A la Diputació de Barcelona el senyor Macià proclama l’Estat Català”¹⁷⁴.

¹⁷¹ *Mirador*, Barcelona, dijous 16 d’abril de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1036655&posicion=1®istardownload=1.

¹⁷² *La Publicitat*, Barcelona, 15 d’abril de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1465541.

¹⁷³ *La Rambla*, Barcelona, 20 d’abril de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/imagen.do?path=1038335&posicion=1®istardownload=1.

¹⁷⁴ *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 14 d’abril de 1931, Edició del vespre:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1266603.

També val la pena recuperar, pel seu interès i perquè al seu moment era el mitjà amb més difusió en català, el número de 18 d'abril del setmanari infantil *En Patufet*, també proper a la Lliga, que tot i titular amb un inequívoc “La República Catalana” una breu nota a la pàgina 3, l'acaba amb un punt d'escepticisme amb “ens limitem a fer vots perquè Déu sigui font de ventures per a Catalunya i els catalans”¹⁷⁵.

La premsa republicana i liberal de Barcelona aposta, en general, per parlar de “la República” a seques. Un cas extrem és *El Diluvio*, que relega les proclamacions de Macià a la segona pàgina de la seva àmplia crònica política titulada simplement “La proclamación de la República en Barcelona”. Fins i tot, el diari reproduïx unes suposades paraules de Lluís Companys que no coincideixen amb les altres cròniques: “Queda proclamada la República a Barcelona. L'entusiasme és gran, però ha d'anar acompanyat de serenitat. Així donarem la sensació que estem disposats a fer una bona administració”¹⁷⁶. Sembla poc creïble que Lluís Companys s'expressés en uns termes tan mesurats i moderats des del balcó de l'Ajuntament.

El setmanari satíric *La Campana de Gràcia* torna a optar per l'ambivalència i obre la seva edició de 18 d'abril amb una carta de Lluís Companys i un article titulat “Per Catalunya i per Espanya”¹⁷⁷. La seva competència, *L'Esquella de la Torratxa*, aposta clarament per pel marc espanyol quan diu a la capçalera que “el poble espanyol, amo i senyor, ha proclamat la República”¹⁷⁸.

I per tancar les revistes d'humor, el setmanari més irreverent de Barcelona, *Papitu*, obre a tota pàgina amb un acudit dibuixat on diverses parelles ballen i es petonegen de forma explícita. Al fons, la multitud porta dues banderes, una espanyola republicana i una catalana. La republicana és aproximadament el doble de gran que la catalana. A la base

¹⁷⁵ *En Patufet*, Barcelona, 18 d'abril de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1219741.

¹⁷⁶ *El Diluvio*, Barcelona, 15 d'abril de 1931, pàg. 10:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1412357.

¹⁷⁷ *La Campana de Gràcia*, Barcelona, 18 d'abril de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1018553.

¹⁷⁸ *L'Esquella de la Torratxa*, Barcelona, 17 d'abril de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1209045.

de l'acudit s'hi llegeix: "...i ara l'hem de mantenir ben alta i ben dreta"¹⁷⁹, en un doble sentit prou explícit.

Finalment, el diari més llegit de Catalunya, *La Vanguardia*, també compra el marc espanyol de la proclamació i titula "Proclamació de la República a Barcelona", i subtitula "Es constitueix un Govern provisional presidit pel senyor Macià", sense mencionar que aquest govern és, de moment, el govern de la República Catalana o de l'Estat Català, segons la proclamació escollida. El títol "President de la República de Catalunya" només apareix al final d'una llarga crònica dels fets del dia¹⁸⁰.

L'impacte internacional de la proclamació catalana de 1931 és petit, salvat per la força de Macià, però en un marc de caos.

A França, sempre molt atenta als moviments del sud, els grans diaris parlen tots de república espanyola i basen les seves cròniques en allò que succeeix a Madrid, relegant Barcelona, en els millor dels casos, a un subtítol. Repassem els tres diaris amb més circulació del moment.

En primer lloc, *Le petit parisien*, que en aquella època s'autootorga el títol de "diari amb més circulació del món sencer", titula en portada que "El rei Alfons XII ha abdicat" i parla al subtítol del govern provisional de la República que presideix Alcalá Zamora. Il·lustra la crònica amb dibuixos confrontats d'Alcalá Zamora i Alfons XIII. Tot i així, en un apart, també en portada, titula "El coronel Macià ha estat proclamat president de la República Catalana" il·lustrat amb una foto de Macià. El corresponsal Lucien Bourguès ressalta: "L'epidèmia de repúbliques que s'han declarat brusquement durant el matí d'ahir a tot el territori espanyol. Sense parlar de Barcelona, on el coronel Macià ha proclamat la deposició del govern reial i s'ha nomenat unilateralment primer president de la República catalana"¹⁸¹.

¹⁷⁹ *Papitu*, Barcelona, 15 d'abril de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1216353.

¹⁸⁰ *La Vanguardia*, Barcelona, 15 d'abril de 1931, pàgina 6:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1931/04/15/pagina-6/33162334/pdf.html>.

¹⁸¹ *Le Petit Parisien*, París, 15 d'abril de 1931:

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k626971x/f1.item.zoom>.

En segon lloc, *Le journal* és qui emmarca els fets des d'una perspectiva més madrilenya, fins al punt de relegar els fets de Barcelona a la base de la pàgina 3. Allà, en un breu titulat “A Barcelona”, parla de la presa de possessió de l'ajuntament de Barcelona pel senyor Campani (sic) i afegeix que “el coronel Macià ha llençat una proclamació als catalans, dient que, d'acord amb el president de la república federal, el senyor Alcalá Zamora, pren ell mateix provisionalment les funcions de president del govern de Catalunya, tot esperant que el poble espanyol i el poble català expressin les seves voluntats”¹⁸².

En tercer lloc, *Paris-Soir*, que acabarà essent el principal diari francès de la dècada fins la seva caiguda en desgràcia per promoure un acostament a l'Alemanya de Hitler, parla ja el mateix 14 d'abril de 1931 de Francesc Macià al tercer paràgraf d'una crònica molt emotiva sobre les eleccions: “El coronel Macià, que pren del destí una venjança brillant, ja que esdevé alcalde de la seva estimada Barcelona, no ha dubtat a llençar paraules entusiastes a la multitud tan precises que Europa sencera se n'adoni i que ja presenten el rei en un aspecte retrospectiu”¹⁸³. Tot i això, el marc és de Macià com a republicà espanyol que fa fora el rei, no com a independentista català.

A més, a l'edició del dia 15, *Paris-Soir* subratlla un ambigu “La República ha estat proclamada a Barcelona” en portada, però és molt més agut en un breu en pàgina tres titulat “Cap a una república catalana?”, on torna a parlar de la proclamació del “senyor Comani” (sic) i afirma que “el coronel Macià és esperat per ocupar la presidència de la República catalana”, sense més informació¹⁸⁴.

Més enllà de França, al Regne Unit és rellevant la mirada del *The Scotsman*, que el 17 d'abril publica una foto aèria de la proclamació de la República catalana a la pàgina 12¹⁸⁵. També el *Lancashire Evening Post*, que crea el concepte “república dins la

¹⁸² *Le Journal*, París, 15 d'abril de 1931:

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k7630027b/f1.item.zoom>.

¹⁸³ *Paris-Soir*, París, 14 d'abril de 1931:

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k7639032f/f1.item.zoom>.

¹⁸⁴ *Paris-Soir*, París, 15 d'abril de 1931:

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k7639033v/f3.item.zoom>.

¹⁸⁵ *The Scotsman*, Glasgow, 17 d'abril de 1931, pàg. 12:

<https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000540/19310417/114/0012>.

república” per referir-se al cas català, que explica gràficament amb “l’emblema de la nova República espanyola es troba dal de tot i just a sota hi ha la bandera de la República de Catalunya, que representa la distinció que Catalunya ha guanyat del nou règim”¹⁸⁶.

A Alemanya, la revista liberal *Berliner Tageblatt*, en canvi, centra tot l’interès a Madrid. En la seva edició il·lustrada de 19 d’abril dedica tota la pàgina 3 a fotografies de l’esclat republicà que titula “Les banderes de la República espanyola”, però de bandera només n’ensenya una, la republicana espanyola en diversos llocs de Madrid¹⁸⁷. Com que els fets de Prats de Molló van tenir poc recorregut a Alemanya, la qüestió catalana hi és completament desconeguda fins més endavant.

El desinterès germànic contrasta amb els mitjans nord-americans, on el cas Macià sí que s’havia seguit amb atenció. El *New York Times* dona la seva pròpia interpretació dels fets de 14 d’abril a Catalunya i ho posa en portada, encara que en un article secundari titulat “Catalunya es quedarà a Espanya com a estat / Els separatistes decideixen”¹⁸⁸ aquest moviment després d’anunciar que serien independents”¹⁸⁹. És interessant posar de manifest que el diari de Nova York és l’únic que sembla prendre’s seriosament el dret d’autodeterminació dels catalans quan assenyala que són els separatistes els qui decideixen quedar-se, i no el fruit d’una negociació més aviat forçosa, com va ser el cas.

Pocs dies després de les proclamacions diverses de Repúbliques a Barcelona, i després d’una llarga reunió amb els ministres enviats per Madrid, Francesc Macià surt al balcó de la Generalitat, ja no com a president d’un estat sobirà, sinó com a president

¹⁸⁶ *Lancashire Evening Post*, Preston, 15 d’abril de 1931, pàg 3:

<https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000711/19310415/075/0003>.

¹⁸⁷ *Berliner Tageblatt*, Berlin, 19 d’abril de 1931, pàg. 3:

<http://zefys.staatsbibliothek-berlin.de/index.php?id=dfg-viewer&set%5Bimage%5D=17&set%5Bzoom%5D=default&set%5Bdebug%5D=0&set%5Bdouble%5D=0&set%5Bmets%5D=http%3A%2F%2Fcontent.staatsbibliothek-berlin.de%2Fzefys%2FSNP27646518-19310419-0-0-0.xml>

¹⁸⁸ Per facilitar la identificació dels marcs en els discursos i textos independentistes que citem en aquest capítol, s’han destacat en negreta algunes paraules o frases clau per ajudar a la comprensió. En aquest cas, “els separatistes decideixen” situa la crònica dins el marc de sobirania.

¹⁸⁹ *New York Times*, Nova York, 15 d’abril de 1931:

<https://www.nytimes.com/1931/04/15/archives/catalonia-to-stay-in-spain-as-state-separatists-decide-on-move.html>

provisional de la Generalitat de Catalunya. Segons la crònica de *La Publicitat* del 18 d'abril, aquestes són les seves paraules literals:

"En aquests moments de perill per Catalunya i per Espanya que són els nostres germans, era necessari arribar a un acord perfecte per tots nosaltres que estimem la Justícia i el dret (Ovació). Fixeu-vos bé en el que diu la nota: els Ajuntaments de Catalunya elaboraran l'Estatut de Catalunya i aquest serà presentat a les Corts Constituents i aleshores veurem si aquestes reconeixen les llibertats de Catalunya. Si no, nosaltres defensarem aquest ferm desig i lluitarem fins a morir per aconseguir-ho"¹⁹⁰.

Com es pot llegir, el marc i el to han canviat. Ja no es tracta d'una proclama de sobirania popular, sinó una apel·lació al seny i a la defensa de l'autogovern aconseguit mitjançant la negociació amb l'Estat. El marc d'administració, on les institucions espanyoles tenen l'última paraula, ha guanyat la batalla, també la de comunicació. Cap dels grans mitjans ni opinadors troben a faltar l'Estat Català del dia 14 d'abril. El propi diari *La Publicitat* titula "La República triomfant", acceptant que la República ja és definitivament només l'espanyola. Macià passa, en tres dies, del marc de sobirania al marc d'administració.

Els fets d'abril constitueixen, doncs, el primer fracàs de comunicació a gran escala de l'independentisme, que no aconsegueix imposar el seu marc de República Catalana sobirana més enllà de la premsa amiga o directament depenent. En l'àmbit internacional, l'aposta pel marc espanyol és molt majoritària i només es fa esment a les proclamacions independentistes com un afegit al caos que no posen en entredit la unitat de l'Estat, amb l'excepció del *New York Times*. Aquest fracàs s'explica en part, per la descoordinació entre Macià i Companys, però també per la confusió entre les diverses proclamacions del propi president Macià i la poca importància que es dona als primers impactes de l'únic mitjà realment massiu: la ràdio.

5.4 Generalitat republicana: l'independentisme al govern

Dissabte, 18 d'abril de 1931, el president Macià cita periodistes locals i estrangers per explicar els acords del dia anterior i els lliura una nota de premsa signada per ell mateix.

¹⁹⁰ *La Publicitat*, Barcelona, 18 d'abril de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1465547.

La nota explica perfectament el pas del marc sobirania a administració i, més que justificar o explicar les renúncies dels últims dies, és una crida patriòtica a un plebiscit, que posteriorment es concretarà en el referèndum d'un Estatut que encara s'ha de redactar:

“Això fa que ens hàgim vist inclinats (...) a privar-nos, per una breu interinitat, d'una part d'aquella sobirania a la qual tenim dret. I aquesta limitació acceptada sempre (...) aprofitant-la per a intensificar la fe i la confiança en els nostres principis i la preparació de mitjans per assolir-ho, pot constituir una major garantia per a la nostra victòria final. (...) Aviat us cridarem a aquest plebiscit a tots els representants dels Ajuntaments de Catalunya, perquè vingueu a ratificar la nostra obra revolucionària. Només així afermarem la República naixent que, un cop consolidada, permetrà articular millor les nostres llibertats amb aquella confederació hispànica que sempre hem preconitzat”¹⁹¹.

Noti's que Macià converteix la feblesa en fortlesa en dir que la negociació farà que Catalunya sigui més forta per garantir la “victòria final” i inclou el referèndum dins les armes per enfortir la posició catalana dins aquesta negociació general, cosa que encaixa dins el marc d'administració. Un eufemisme, aquesta “victòria final” que pot ser entesa de diverses maneres, però que indubtablement va dirigit a satisfer la base independentista d'Estat Català. Macià, a més, torna a establir un ideal futur de confederació hispànica en línia amb les seves proclamacions del 14 d'abril.

5.4.1 L'Estatut de Núria: la primera gran campanya de comunicació de l'independentisme

El projecte d'Estatut d'Autonomia de 1931 es redacta en un temps rècord¹⁹² i s'acaba al santuari de Núria el 20 de juny de 1931 (Roglan, 2006). El redactat conté un preàmbul

¹⁹¹ Nota reproduïda en portada al diari *La Publicitat* del dia 19 d'abril de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1465549.

¹⁹² Va ajudar a la velocitat de redacció que la gran majoria de la comissió redactora fos d'Esquerra Republicana, tant gràcies a la victòria electoral d'abril com al sistema que va imposar Francesc Macià per constituir els nous ajuntaments republicans durant els tres dies que va durar la República catalana, com explica Abelló (2007: 35): “(...) la compondrien els representants dels ajuntaments de Catalunya, elegits segons les normes dictades pel Govern de la Generalitat: els districtes electorals es feien coincidir amb els partits judicials; tots els regidors elegits eren electors, menys els que no haguessin estat proclamats per la Junta del Cens. Aquest era un punt delicat, ja que es podia al·ludir a una hipotètica irregular constitució dels consistoris a Catalunya, resultat de les directrius imposades per Macià durant els dies de la República Catalana segons les quals només s'havien de constituir els ajuntaments que acceptessin el nou ordre. En aquest sentit l'Esquerra no va fer concessions, la qual cosa va provocar l'abstenció de la

(Balagué i Pi, 1986: 61-62) que comença recordant que “[l’Estatut] ha partit del dret que té Catalunya, com a poble, a l’autodeterminació”. Immediatament, el preàmbul contextualitza l’Estatut dins el marc administratiu que ha assumit Macià i Esquerra Republicana, ja que s’hi esmenta que també parteix de la legislació espanyola republicana, en concret, “de l’estat de dret creat pels decrets de 21 d’abril i de 9 de maig d’aquest any”¹⁹³.

El preàmbul també conté un punt de construcció del marc de lluita quan diu que “han de veure les Corts Constituents de la República l’amor que posa Catalunya en la defensa de la llibertat que tot els pobles d’Espanya han conquerit per la revolució del 14 d’abril”. Sobretot, però, hi prima el marc administratiu, en el que és en el fons un prec a les Corts constituents de la nova República per a que respectin el nou Estatut i inclou molts condicionals i declaracions d’intencions com “la voluntat de Catalunya”, “Catalunya vol”, “el nostre poble vol”, “aquest anhel”, “voldria”, “voldríem els catalans”. Aquest tipus de llenguatge no tindria raó de ser en un text legal sobirà.

També és destacable la següent afirmació, al mateix document: “Ni el nostre cor ni el nostre pensament estan embrollats per cap aspiració imperialista”, en contradicció manifesta del que Prat de la Riba i la Lliga Regionalista havien defensat feia només una vintena d’anys, com hem vist al 4.7.

Després de la redacció a tota velocitat, l’Estatut es sotmet a referèndum del poble – masculí- de Catalunya en la que podem considerar la primera gran campanya de comunicació política de l’independentisme. La nova Generalitat, governada pels independentistes, no hi escatimarà recursos encara que siguin per a un objectiu no independentista. *La Vanguardia* explica la dimensió de la campanya en aquest article

Lliga, de la Federació Socialista, dels federals, dels jaumins (carlins) i dels radicals, que van mantenir un únic representant a la Diputació. Tanmateix, el procediment garantia una majoria coherent dins l’Assemblea, en sintonia amb el Govern provisional de la Generalitat, la qual cosa li permetria realitzar ràpidament el seu programa”.

¹⁹³ Es refereix al decret que restaura la Generalitat de Catalunya, a la *Gaceta de Madrid*, núm 112, de 22 d’abril de 1931, pàg. 265 (<https://www.boe.es/datos/pdfs/BOE//1931/112/A00264-00265.pdf>) i al decret que marca els passos per a l’aprovació de l’Estatut, a la *Gaceta de Madrid*, núm 130, de 10 de maig de 1931, pàg. 639 (<https://www.boe.es/datos/pdfs/BOE/1931/130/A00639-00641.pdf>).

sobre la primera oficina de propaganda oficial de l'independentisme, que dirigeix l'aleshores secretari de presidència Josep Tarradellas¹⁹⁴:

“Les oficines instal·lades a la Generalitat per a l'organització de tot allò a que fa referència a la propaganda en favor de l'Estatut de Catalunya van entrar ahir en fase de màxima activitat.

Ahir van ser habilitades, a més de les dependències que des del primer dia es van reservar a aquestes oficines, el saló de sessions i cinc salons contigus, amb l'objectiu de poder realitzar les operacions necessàries per a l'enviament de material de propaganda a tots els pobles de Catalunya.

El propòsit del director de l'oficina és que entre avui i demà es fixin a Barcelona, als llocs de costum, 25.000 cartells posant de manifest la importància del referèndum, així com a cadascuna de les entrades a la ciutat seran col·locades grans lones escrites en el mateix sentit.

Per donar una idea succinta de la tasca que s'està realitzant en l'actualitat, és suficient dir que les comandes fetes per la Generalitat a la impremta de la Casa de la Caritat han consumit 30 tones de paper; que han estat impresos cinc milions de paperetes per a l'acte de la votació; 75.000 cartells de diferents colors i amb diferents textos; set milions de butlletins de propaganda contenint paràgrafs del Missatge Presidencial a la Diputació provisional i del de contestació d'aquesta al president Macià; s'han confeccionat banderins pels cotxes de servei públic; s'han fet edicions especials d'articles periodístics recomanant la votació plebiscitària; s'han repartit entre tots els cinemes de Catalunya diferents clixés que seran projectats durant les sessions que se celebrin fins diumenge, etc. Etc.

Avui o demà començarà la propaganda per aviació en distints punts de Catalunya, i al propi temps els ajuntaments foranis rebran gran quantitat de material de propaganda.

(...) A més de la Casa de la Caritat, treballen en la confecció del material necessari vuit imprentes barcelonines, que no han lliurat encara les comandes. Entre aquestes figuren uns cartells amb la fotografia del president de la Generalitat pronunciant un discurs i un autògraf demanant el vot favorable a l'Estatut.

A les oficines citades treballen actualment prop d'un centenar d'individus, alguns dels quals han ofert desinteressadament la seva col·laboració”.

¹⁹⁴ *La Vanguardia*, Barcelona, 28 de juliol de 1931, pàg. 7:
<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1931/08/04/pagina-7/33176059/pdf.html?search=Estatuto>.

Els números i els volums revelen una maquinària molt ben greixada al servei del “Sí” a l'Estatut. A més, s'organitza un plebiscit paral·lel per a les dones, que no podien votar encara, amb grans mobilitzacions i ressò mediàtic per adherir-se a l'Estatut, que acaben signant unes quatre-centes mil dones de tot Catalunya (Canosa, 2009).

La premsa catalanista es pronuncia clarament a favor del vot favorable. Com era d'esperar, *La Publicitat* és un dels més ardents defensors del “Sí” i publica cada dia en portada articles com el “Votar l'Estatut és confiar en Catalunya”, signat per Carles Capdevila, que afirma que “l'Estatut no és l'obra de cap partit: és l'obra de tots els catalans. No n'hi ha prou d'estar-hi d'acord; l'única conformitat eficaç és votar-lo”¹⁹⁵ (imatge 3). Però també s'apunta a l'entusiasme *La Veu de Catalunya*, malgrat els recels inicials i el relatiu bandejament de la Lliga en la redacció de la llei, amb articles d'un to molt fort com el signat amb el pseudònim de Roger i titulat “Mobilització”, també en portada, que acaba amb: “L'exèrcit català, format per tots els catalans i catalanes, en comptes d'empènyer una arma, llençarà una afirmació”¹⁹⁶.

Imatge 3: Portada del diari barceloní *La Publicitat* amb l'article “Votar l'Estatut és confiar en Catalunya”, de Carles Capdevila. Font: Biblioteca Nacional de Catalunya.

¹⁹⁵ *La Publicitat*, Barcelona, 28 de juliol de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcbib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1465717.

¹⁹⁶ *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 28 de juliol de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcbib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1266957.

La premsa en castellà també tendeix a demanar el “Sí”, com el liberal *El Diluvio*, que afirma en un editorial que “tots els ciutadans de Catalunya, en siguin o no fills, han de lluitar amb igual força per la implantació de l'autonomia”¹⁹⁷.

La Vanguardia també se suma al positivisme general durant la campanya, i el dia després de la votació publica a tota portada una foto històrica de contingut molt simbòlic: una dona que dona a un obrer una papereta que s'intueix del “Sí”¹⁹⁸.

Una de les poques excepcions és el grup Nosaltres Sols! de la Unió Catalanista, fundat el propi 1931 per Daniel Cardona com una escissió d'Estat Català crítica amb la decisió de formar Esquerra Republicana de Catalunya. Durant la República, es transforma en una organització de simpaties paramilitars nacionalista destinada a lluitar contra el que considera que són els enemics de Catalunya (Ivern, 1988). En un dur editorial a la seva revista oficial *Nosaltres sols!* titulat “No votarem l'Estatut”, l'organització és l'única que manté el marc de sobirania i denuncia el marc d'administració del govern de la Generalitat:

“Els polítics catalans codificadors no han cercat en aquest Estatut una justícia avinent per Catalunya; ans una facilitat atorgadora per Espanya. La República Espanyola es consolida damunt les desferres de la nostra dignitat nacional. (...) No votarem l'Estatut, perquè és un sarcasme a la Pàtria nostra. La llibertat espanyola és i ha estat sempre una mentida. Repetim que si la República Espanyola fos veritablement liberal, ja des dels primers dies de la seva proclamació fortuïta hauria acreditat a la nostra autodeterminació, amb la seguretat, llavors, que Catalunya, davant aquella noble lleialtat espanyola, hauria demanat tot seguit entrar en la Confederació de Repúbliques Lliures Ibèriques”¹⁹⁹.

A més de la premsa, la ràdio tindrà un paper important en la campanya. Les dues ràdios de la capital, Ràdio Barcelona EAJ1 i Ràdio Associació de Catalunya EAJ15 també participen de la campanya, però d'una manera poc estratègica, emetent mítings sencers

¹⁹⁷ *El Diluvio*, Barcelona, 28 de juliol de 1931, pàg. 5:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1412533.

¹⁹⁸ *La Vanguardia*, Barcelona, 4 d'agost de 1931:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1931/08/04/pagina-1/33177215/pdf.html?search=Estatuto>.

¹⁹⁹ *Nosaltres sols!*, Barcelona, Any 1, Núm 16, 18 de juliol de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1343955.

de tots els líders polítics, emulant el que ja s'ha fet durant les eleccions a corts constituents de 28 de juny de 1931. El fundador de Ràdio Barcelona i Ràdio Associació de Catalunya, Eduard Rifà, escriu un article a *La Veu de Catalunya* titulat “La ràdio i les campanyes electorals”, on analitza com s'està utilitzant i com s'ha d'utilitzar la ràdio a la campanya de l'Estatut:

“(…) la radiodifusió no és mitjà adequat per a fer-la servir sense cap control, per a les campanyes electorals. Enlloc del món no es fa això de radiar mítings sencers, i molt menys en una abundor tan extraordinària com hem vist aquí, on el radioient acabava completament atabalat.

Està molt bé que els caps de partits facin una exposició del programa respectiu i el defensin. Aleshores el radioient se situa, i la ràdio compleix una de les seves finalitats, que és la d'il·lustrar, a més a més de distreure i educar. No és el mateix escoltar un cap de partit polític (...) que escoltar gent absolutament irresponsable que s'enfila dalt d'un escenari i parla en to d'analfabet.

(…) Un cas distint és la propaganda a favor de l'Estatut de Catalunya, que a part d'ésser de caràcter general, té que no porta en sí cap finalitat agressiva; tot el contrari, que han d'utilitzar-se els micròfons per a fer-ne gran propaganda, a la qual hi hem de contribuir ja que té per fi únic la llibertat de Catalunya”²⁰⁰.

Amb el resultat ja sobre la taula, que amb un 75% de participació dona fins al 99% de vots pel “Sí”, *El Noticiero Universal* es dirigeix a les Corts constituents espanyoles al seu editorial en portada:

“L'Estatut de Catalunya, acceptat tan unànimement pel nostre poble i que han d'aprovar les Constituents, perquè porta l'assentiment d'una força ciutadana que va acudir ahir a les urnes posseïda d'un noble sentiment patriòtic i d'una sincera cordialitat per a tots els germans de les altres terres d'Espanya, ha de ser acolit sense exclusivismes, que podrien empètir obra tan grandiosa”²⁰¹.

²⁰⁰ *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 24 de juliol de 1931, Ed. Vespre, pàg. 7:
https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1266947.

²⁰¹ *El Noticiero Universal*, Barcelona, 4 d'agost de 1931, pàg 1.

El *New York Times* titula en portada “El plebiscit català demana autonomia” i avisa que “el president [Macià] diu que els catalans volen pau, però que tindran autonomia a qualsevol cost”²⁰².

L'Estatut, però, no començarà a discutir-se a les Corts espanyoles fins mig any després i amb una ampla oposició des de diversos sectors republicans espanyols. Per exemple, el cap de setmana del 16 i 17 de gener de 1932, es reuneix una assemblea de presidents de diputacions, alcaldes i cambres de comerç de tot Espanya a Burgos, que aprova un manifest molt crític, reproduït en la seva integritat a la portada del diari madrileny *El Imparcial*:

“El projecte d'Estatut català, tal com ha estat redactat i presentat a les Corts, és inadmissible (...)”

- a) Perquè tendeix a la desmembrament polític d'Espanya amb la creació d'un Estat Autònom.
- b) Perquè les generacions noves educades a Catalunya es formaran espiritualment en ple divorci amb la gran cultura espanyola.
- c) Perquè les atribucions del Poder de la República queden reduïdes a un mínim inacceptable (...)”²⁰³

El Imparcial serà el portaveu de la campanya contra l'Estatut -contra, de fet, qualsevol Estatut- i arribarà a publicar articles amb títols com “Els separatistes catalans odien i maleeixen Espanya” o “Els feixistes i la inquisició de l'Estatut catalanista”²⁰⁴. Des del diari s'arriba a convocar un míting a la plaça de toros de Madrid el 27 de juliol de 1932.

De fet, l'agressivitat dels articles d'*El Imparcial* contra tot el govern de la República pel que entenia com un suport a l'Estatut de Catalunya porta el poder executiu a ordenar-ne el tancament entre juliol i octubre de 1932, com fa amb molts altres mitjans crítics en aplicació de la Llei de Defensa de la República, en vigor fins el 23 d'agost de 1933 (De Juan, 2016).

²⁰² *The New York Times*, Nova York, 3 d'agost de 1931, pàg. 1:

<https://www.nytimes.com/1931/08/03/archives/catalan-plebiscite-demands-autonomy-less-than-onefourth-of-1-per.html>.

²⁰³ *El Imparcial*, Madrid, 19 de gener de 1931, pàg. 1:

<http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0001097576&search=&lang=ca>.

²⁰⁴ *El Imparcial*: “Los fascistas y la inquisición del Estatuto catalanista”, Madrid, 4 de juny de 1932, pàg. 8: <http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0001103988&page=8&search=Estatuto&lang=es>.

També s'arriben a publicar llibres contra l'Estatut, com el *Un grito contra el Estatuto*, del diputat pel Partit Liberal i més tard líder del Partit Agrari Antonio Royo Villanova, on expressa temors clàssics del nacionalisme espanyol, com “que els espanyols a Catalunya no siguin considerant com a estrangers (...) [i] que els espanyols que són a Catalunya no siguin catalanitzats contra la seva voluntat” (Royo, 1932: 101). Al maig de 1932, el propi president de la República, Manuel Azaña, ja avisa, en declaracions a *El Sol*, que el compromís del govern espanyol és “concedir un Estatut d'autonomia que diferirà bastant del votat per Catalunya”²⁰⁵.

I així és al final. Les Corts aproven el 9 de setembre de 1932 un estatut radicalment diferent del que havia referendat el poble de Catalunya. Allà on l'Estatut del 31 partia del principi federal, el del 32 parteix del principi autonòmic, és a dir, que les competències i poders del govern català no emanen de la legitimitat popular, sinó de les transferències de l'Estat (Ribó, 1977).

D'altra banda, la importància de la ràdio s'hi fa palesa amb una secció gairebé exclusiva de l'article 5, on es llisten les competències exclusives de la Generalitat:

“11a. Serveis d'aviació civil i radiodifusió, salvat el dret de l'Estat a coordinar els mitjans de comunicació en tot el país. L'Estat podrà instal·lar serveis propis de radiodifusió, i exercirà la inspecció d'aquells que funcionin per concessió de la Generalitat”²⁰⁶.

El redactat és un exemple perfecte de l'ambigüitat general de l'Estatut, que permet tant una interpretació expansiva com restrictiva. Conscient d'aquesta ambigüitat, Francesc Macià en farà un relat triomfalista i aprofitarà, aquest cop sí, tota la potència de la ràdio per al que és un dels seus últims grans discursos, com es relata a Franquet (2001: 59):

“Al voltant de les sis de la tarda el diputat [a Madrid] Ventura Gassol fa arribar la notícia al president de la Generalitat. Pocs minuts després, Francesc Macià pronuncia una al·locució al poble català mitjançant les dues emissores barcelonines. ‘Vull ésser també jo, com a president de la Generalitat, jo que us vaig demanar el vot pel nostre Estatut, el primer en

²⁰⁵ *El Sol*, Madrid, 27 de maig de 1932, pàg 5:

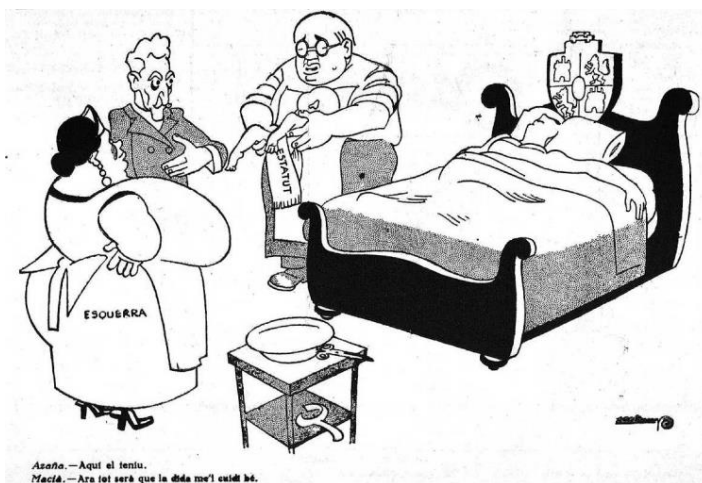
<http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0000474780&page=5&search=Estatuto+Catalu%C3%B1a&lang=es>.

²⁰⁶ Extracte de l'Estatut complet de 1932 que es pot trobar al web de la Generalitat de Catalunya: http://www.gencat.cat/eapc/revistes/RCDP/Documents_interes/RCDP_41/9_Estatut_1932.pdf.

anunciar-vos que l'Estatut acaba de ser votat en el Parlament de la República (...) Penseu, catalans, que aquest Estatut, tot i no ser el que reclamàvem, ens dona facultats per a la creació del nostre Govern autònom, i que aquestes facultats podran, encara, ser ampliadés legalment a mesura que ho vagin exigint les nostres necessitats. (...) Aquest Estatut no és per a cap partit. És el codi de les teves llibertats, és per a tots vosaltres, catalans que m'escolteu, sense distincions de matisos ni de tendència social.'

El president de la Generalitat demana als oients que exterioritzin públicament la joia d'aquest moment i sol·licita que posin a les balconades domassos i banderes. (...) Les paraules de Francesc Macià s'han escoltat a tot Catalunya”.

A nivell de discurs, l'adopció del marc administratiu és evident, presentant l'Estatut com una primera estació de moltes que vindran més endavant. Per l'aspecte formal, aquest discurs de 1932 demostra que s'ha acabat l'era de les proclamacions als balcons. L'independentisme entén que és molt més important un missatge directe, en el que, a més, el president es dirigeix de tu als oients, que un discurs a la plaça.

Imatge 4: Vinyeta de Valentí Castanys que presenta Esquerra Republicana de Catalunya com a simple cuidadora d'un Estatut dissenyat des de Castella, publicada per *El Be Negre* el 6 de setembre de 1932²⁰⁷.

Font: Biblioteca Nacional de Catalunya.

La crítica interna des de l'independentisme pinta l'Estatut com una concessió de Madrid i Esquerra Republicana de Catalunya com a còmplices del projecte de la República Espanyola. En aquest sentit, és molt gràfic un acudit de Valentí Castanys al satíric *El Be Negre*, on Francesc Macià rep un nadó que representa l'Estatut de mans de Manuel Azaña (imatge 4).

²⁰⁷ https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1008487.

En la mateixa línia crítica, un dur editorial del 17 de setembre de 1932 del setmanari *Nosaltres Sols!* torna a assenyalar les renúncies de l'independentisme institucional i fa una previsió sorprenentment acurada: “Aquesta Generalitat [ens] l'han donada a Madrid, i de Madrid ens la prendran”²⁰⁸.

5.4.2 Del traspàs de les competències en ràdio a les esperances d'una televisió catalana

En línia amb les noves competències, la Generalitat pensarà aviat a constituir una emissora de ràdio pública, com passa a la resta de països europeus. Ja al 1932 el president de l'Associació Nacional de Radiodifusió²¹⁰, Jaume Rosquelles, la dona per feta i assegura que l'associació “tindrà en l'emissora que creï la Generalitat una germana en ideals i en tot”²¹¹.

També ho dona per fet un altre dels pioners de la ràdio a Catalunya, Agustí Riu²¹², que escriu que com que a l'Estatut “es consigna el Servei de Radiodifusió sota el control de la Generalitat; la influència que tindrà per a nosaltres és tan gran, que és precís que això sigui una realitat sense limitacions, a fi efecte que els plans culturals assoleixin els resultats que tenen de donar”²¹³.

No és estrany, tal com explica Canosa (2009), que aviat es parli també de la instal·lació d'una televisió a Catalunya, amb un suport entusiasta de la Generalitat. *L'Opinió* ho dona per fet el 1934 en un article en què fins i tot detalla que un redactor del setmanari forma part de l'organització: “És ja un fet que es va constituir una societat per tal d'instal·lar a Barcelona una emissora de televisió. (...) ja han estat iniciades les primeres gestions

²⁰⁸ *Nosaltres sols!*, Barcelona, 17 de setembre de 1932, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1344075.

²¹⁰ L'Associació Nacional de Radiodifusió és l'organització que va fundar tant Ràdio Barcelona com Ràdio Associació de Catalunya.

²¹¹ Jaume Rosquelles diu aquestes paraules en una entrevista titulada “Encara el cas de Ràdio-Associació” a *Nosaltres sols!*, l'11 de setembre de 1932, pàg. 4:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1344073.

²¹² Agustí Riu es va llicenciar com a pèrit electricista a Buens Aires, va ser cap d'operacions de l'emissora PWX de l'Havana i va instal·lar la primera maquinària de l'emissora de Ràdio Barcelona el 1924. El 1925 va publicar el llibre de divulgació sobre la ràdio *Telefonia sense fils a l'abast de tothom* amb l'editorial Políglota de Barcelona.

²¹³ “Influències de la ràdio”, *L'Opinió*, Barcelona, 17 de juliol de 1932, pàg. 2.

prop de la Direcció General de Telecomunicació [de la Generalitat], la qual veu amb gran simpatia aquesta iniciativa, així com també la Generalitat de Catalunya”²¹⁴.

El traspàs efectiu de les competències en radiodifusió no es fa fins al setembre de 1934. Això li permetrà finalment a l'independentisme un control de les dues emissores barcelonines, Ràdio Barcelona i Ràdio Associació de Catalunya, un control que serà clau per als Fets d'Octubre 1934, que expliquem al proper apartat.

5.4.3 Els Fets d'Octubre: una proclamació més virtual que real gràcies a la ràdio

Si les proclamacions de 1931 tenen dos protagonistes destacats, Lluís Companys i Francesc Macià, els Fets d'Octubre de 1934 es tornen a explicar amb dos noms propis: el mateix Companys, ja com a president de la Generalitat després de la mort de Macià, i Josep Dencàs, cap de les Joventuts d'Esquerra Republicana – Estat Català i conseller de Governació del govern. I també, com al 31, es produiran missatges molt diferents.

Amb la caiguda del govern espanyol de Ricardo Samper el 2 d'octubre de 1934 i la formació d'un nou govern d'Alejandro Lerroux amb ministres de la CEDA, coalició que molts consideren antirepublicana, es declara una vaga general a tot l'Estat espanyol. Immediatament, comencen els rumors d'un nou aixecament republicà a Catalunya. N'és prova aquesta curiosa escena entre Josep Dencàs i un grup de periodistes al pati dels tarongers de la Generalitat que relata *La Vanguardia*:

“Divendres [5 d'octubre] (...) seguia comentant-se la imminència de la proclamació de l'Estat català dins la República federal espanyola.

Els diputats i personalitats que van entrar a veure al president [Companys] es van negar a fer declaracions als periodistes.

Al migdia, el president va sostenir una llarga conferència amb el senyor Dencàs i a la sortida els periodistes li van preguntar (...):

- Ha acabat vostè la redacció del document?- li va preguntar un periodista al·ludint a l'al·locució proclamant l'Estat català, que segons deia el rumor s'havia encarregat al conseller de Governació.

- No sé a quin document es refereix. [-va respondre Dencàs-] Però li asseguro que he redactat força documents en la meua vida”²¹⁵.

²¹⁴ “Una emissora de televisió a Barcelona?”, *L'Opinió*, Barcelona, 8 de juliol de 1934, pàg. 5.

²¹⁵ *La Vanguardia*, Barcelona, 9 d'octubre de 1934, pàg. 6:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1934/10/09/pagina-6/33155298/pdf.html>.

A les cinc de la tarda de divendres, 5 d'octubre, l'alcalde de Barcelona i també líder d'Esquerra Republicana, Carles Pi i Sunyer, fa un discurs per les dues emissores de ràdio on demana ordre i tranquil·litat, i assegura que l'ajuntament està fent tot el possible per a que els subministraments arribin amb normalitat, però no amaga un punt de simpatia amb els vaguistes:

“Barcelonins: en aquesta hora en la qual tots els ciutadans han de sentir més forta que mai la responsabilitat de llur deure, l'alcaldia de Barcelona, en nom de la ciutat, i d'acord amb el Govern de la Generalitat de Catalunya, ha de dirigir-se als barcelonins per tal d'anunciar-los que han estat preses les mesures necessàries per tal d'assegurar el proveïment de la ciutat i l'exercici dels serveis públics més essencials ensems que exhortar-los per tal que prestin la seva cooperació en aquesta obra de suprem interès ciutadà. (...)”

En donar aquestes notícies i fer aquesta exhortació als ciutadans de Barcelona, l'alcaldia confia que tots sabran comprendre el propòsit que la inspira, i que no mancarà l'indispensable suport de la cooperació ciutadana per tal de dur a compliment les mesures que per tal d'assegurar la continuïtat de la vida a la ciutat han pres, en bé de tots, el Govern de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona.

Així ho esperem de la democràcia barcelonina²¹⁶”.

A primera vista, sembla un discurs clàssic de calma i serenitat per part de les autoritats competents, en la línia del marc administratiu. Només voldríem destacar que, quan Pi i Sunyer diu “tots sabran comprendre el propòsit que la inspira”, en un context on s'està rumorejant una nova proclamació de l'Estat català, és prou evident que l'alcalde està jugant al doble sentit. És a dir, el “propòsit” pot ser tant mantenir la calma i la ciutat abastida com preparar el terreny per a la proclamació de la llibertat, un cop més.

Al mateix temps, el Parlament de Catalunya està reunit i el govern demana la suspensió de la sessió, una acció de tocs dramàtics. A dos quarts de set de la tarda de divendres 5 d'octubre, el president Lluís Companys parla a través de les dues emissores de ràdio en un altre discurs que, amb aparença de calma, mira de situar el marc un altre cop en la sobirania:

²¹⁶ “Discurs pronunciat a les 5 de la tarda del divendres per l'alcalde de Barcelona, Sr. Pi i Sunyer, difós per les dues emissores de ràdio” *La humanitat*, Barcelona, 9 d'octubre de 1934, pàg. 3: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1069483.

“(…) compremem els vostres impacients anhels i recabem (sic) la confiança del poble nacionalista i republicà de Catalunya. És necessari abstenir-se de violències que el Govern es veuria en el dolorós deure de reprimir, i de trastorns i aldarulls que traurien eficàcia al gest que cada hora demani, de cara als postulats impresos en el fons de la nostra ànima i a les oportunitats generals que el Govern és l’únic de poder apreciar. (...) Per Catalunya, per la República i per la Llibertat”²¹⁷.

El to ambigu de “tu ja m’entens” és encara més acusat en aquest discurs de Companys, fet des de l’interior del Palau de la Generalitat, sense públic. El “gest que cada hora ens demani”, els “postulats impresos en la nostra ànima”, tornen a ser metàfores i dobles sentits encaminats a fer creure a tothom que està a punt de declarar-se allò que esperen.

Un article sense signar al diari catalanista conservador *La Veu de Catalunya* relata la diferència entre el relat oficial de les allocucions per ràdio i allò que passa al carrer, on els piquets de la CNT i la FAI controlen carrers sencers: “En la nit sinistra, els crits de les víctimes innocents i dels caiguts de bona fe, feien un contrast horrible amb les paraules inconscients que la ràdio transmetia desbordades d’antuvi per llur mateixa imprevisió i per llur mateixa follia”²¹⁸.

Dissabte, dia 6 d’octubre, al migdia, el govern català fa instal·lar unes metralladores a Plaça Catalunya i el conseller de governació, Josep Dencàs, fa circular diversos cotxes blindats per la ciutat. Una crònica del setmanari conservador *Després* explica, dos anys més tard i des d’una perspectiva crítica, la tensió entre Dencàs i Companys:

“El dissabte, dia 6 d’octubre, la lluita interna de l’Esquerra s’aguditzava per moments. Dencàs ha decidit proclamar la República Catalana. (...) Molts xicots de bona fe creuen que es prepara la revenja del 1714. Baria reparteix armes i més armes. (...) Companys, en canvi, està intranquil. Els d’Acció Catalana i Opinió s’oposen als plans d’en Dencàs. (...) A tot això cal afegir la intervenció d’Azaña que és a Barcelona. Azaña creu que és una bogeria proclamar la independència de Catalunya (...) i a dos quarts de dotze té lloc la baralla Dencàs-Companys. Dencàs, en el despatx del President, li anuncia

²¹⁷ “Discurs pronunciat a dos quarts de set de la tarda, davant les emissores de ràdio catalanes per l’honorable president de Catalunya, senyor Lluís Companys”, *La Humanitat*, Barcelona, 9 d’octubre de 1934, pàg. 3:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1069483.

²¹⁸ “Salvem Catalunya!”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 9 d’octubre de 1934, pàg. 1: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1269879.

que, immediatament, tot l'exèrcit de joves catalans sortirà al carrer. Companys li ho prohibeix terminantment”²¹⁹.

Tot i el caos intern, el govern de la Generalitat està instaurant comunicativament el marc de sobirania, que el propi Dencàs confirmarà per ràdio a un quart d'una del migdia en una mena de proclamació militar de la sobirania del govern, a mig camí de la República Catalana que pretenia proclamar abans de la discussió amb Companys:

“Poble de Catalunya, el Govern de la Generalitat no té cap dubte que tots esteu al seu costat i que heu de contribuir amb el vostre civisme a mantenir l'ordre. Però com que tenim notícies que elements extremistes intenten pertorbar aquest ordre, hem pres les disposicions del cas i us avisem que aquesta tarda serà presa militarment la ciutat pel Sometent Republicà de Catalunya.

Els extremistes han iniciat una agressió contra la força pública, i han comès algunes arbitrietats, que cal evitar, per la qual cosa us demana l'ajut de tots en aquests moments de greu responsabilitat”²²⁰.

La radiació d'aquesta proclama provoca les primeres reaccions de suport actiu i de diverses poblacions surten grups cap a Barcelona. A Badalona, “quan el senyor Dencàs, per ràdio, va demanar que anés gent cap a Barcelona, sortirien en camions unes tres-centes persones armades” (Costa i Sabaté, 1936: 24).

Mentrestant, a la seu de CADCI a la Rambla, el sindicat de treballadors del comerç, es col·loca una pissarra amb la següent inscripció: “El CADCI ha acordat continuar la vaga fins a aconseguir el triomf de la causa obrera. Per la República Catalana”²²¹. És clar que el marc de sobirania torna a estar plenament instal·lat en la comunicació del govern i de les organitzacions independentistes, en preparació d'una proclamació que molts esperen que sigui de la República Catalana de Macià.

El discurs definitiu arriba a les 20:20 h, des del balcó de la Generalitat. Totes les emissores comarcals connecten amb les barcelonines per difondre el gran moment.

²¹⁹ Ardit, R.: “Història interna i verídica del moviment contra la República i l'Estatut intentat a la Generalitat, la nit del 6 d'octubre”, *Després*, Barcelona, 12 de febrer de 1936, pàg. 1: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1105075.

²²⁰ “Una al·locució radiada del conseller de Governació”, *La Humanitat*, Barcelona, 9 d'octubre de 1934, pàg. 4: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1069483.

²²¹ “Precaucions”, *La humanitat*, Barcelona, 9 d'octubre de 1934, pàg. 4: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1069483.

“Calia assegurar-se que tot el país s’assabentés de l’actitud del Govern per tal de coordinar les accions i que el poble fes pinya amb el seu govern”, explica Franquet (2001: 92). Companys llegeix la proclamació següent:

“Catalans:

Les forces monarquitzants i feixistes que d’un temps ençà pretenen trair la República, han aconseguit el seu objectiu i han assaltat el Poder.

Els partits i els homes que han fet públiques manifestacions contra les migrades llibertats de la nostra terra, i els nuclis polítics que prediquen constantment l’odi i la guerra a Catalunya, constitueixen avui el suport de les actuals institucions. Els fets que s’han produït donen a tots els ciutadans la clara sensació que la República, en els seus fonamentals postulats democràtics, es troba en gravíssim perill. Totes les forces autènticament republicanes d’Espanya i sectors socials avançats, sense distinció ni excepció, s’han aixecat en armes contra l’audaç temptativa feixista.

La Catalunya liberal, democràtica i republicana no pot estar absent de la protesta que triomfa arreu del país, ni pot silenciar la seva veu de solidaritat amb els germans que, en les terres hispanes, lluiten fins a morir per la Llibertat i el Dret. Catalunya arbora la seva bandera, crida tothom al compliment del deure i a l’obediència absoluta al Govern de la Generalitat, que, des d’aquest moment, trenca tota relació amb les institucions falsejades.

En aquesta hora solemne, en nom del poble i del Parlament, el Govern que presideixo assumeix totes les facultats del Poder a Catalunya, proclama l’Estat català de la República Federal Espanyola, i, en establir i fortificar la relació amb els dirigents de la protesta general contra el feixisme, els invita a establir a Catalunya el Govern Provisional de la República, que trobarà en el nostre poble català el més generós impuls de fraternitat en el comú anhel d’edificar una República Federal lliure i magnífica.

El Govern de Catalunya estarà en tot moment en contacte amb el poble. Aspirem a establir a Catalunya el reducte indestructible de les essències de la República. Invito tots els catalans a l’obediència al Govern i a què ningú no desacati les seves ordres.

Amb l’entusiasme i la disciplina del poble ens sentim forts i invencibles. Mantindrem a ratlla a tothom, però cal que cadascú es contingui subjectant-se a la disciplina i a la consigna dels dirigents. El Govern des d’aquest

moment, obrarà amb energia inexorable perquè ningú no tracti de pertorbar ni pugui comprometre els objectius patriòtics de la seva actitud.

Catalans: L'hora és greu i gloriosa. L'esperit del President Macià, restaurador de la Generalitat, ens acompanya. Cadascú al seu lloc, i Catalunya i la República al cor de tots.

Visca la República i visca la Llibertat!"²²²

Hem destacat en negreta totes les frases on Companys lliga la lluita per la llibertat i la democràcia a la lluita comuna a tot Espanya per facilitar-ne la interpretació, que és clara: allà on Dencàs afermava un marc de sobirania, el discurs de Companys clarament imposa el marc de lluita contra la injustícia. Es tracta d'una lluita en la qual Catalunya no és sobirana, sinó responsable de donar exemple davant la resta d'Espanya per defensar la República i la democràcia.

El discurs acaba amb una menció a "l'esperit" de Francesc Macià, però el marc del discurs no té res a veure amb les proclamacions i discursos de Macià, que, com hem vist, anteriorment es mouen entre el marc de sobirania i el marc d'administració.

En tot cas, l'Estat Català dura poques hores, perquè l'exèrcit espanyol liderat pel general Batet acaba controlant la ciutat de matinada i empresonant bona part del govern de la Generalitat. El cap de govern espanyol, Alejandro Lerroux, titlla de "separatista" la proclamació de Companys en un discurs radiat (Bosch, 2004: 55-56): "El patriotisme (...) sabrà imposar-se allà mateix a la bogeria separatista i sabrà conservar les llibertats que li ha reconegut la República sota un govern que sigui lleial a la Constitució".

Però quina és la interpretació als mitjans de comunicació, quin marc traspassa fronteres, sobirania o lluita per la llibertat, Dencàs o Companys?

A la premsa barcelonina en castellà, la interpretació majoritària és la d'un alçament de la Generalitat contra el govern legítim de la República espanyola. Així ho explica *La Vanguardia*, que titlla "Alçament del Govern de la Generalitat" i a la "Nota del dia", que expressa l'opinió corporativa, titlla l'aixecament de "cas inaudit de demència d'un poder

²²² "El discurs del President Companys proclamant l'Estat Català dintre de la República Federal", *La humanitat*, Barcelona, 9 d'octubre de 1934, pàg. 4: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1069483.

públic”, a qui acusa d’organitzar una vaga general i “tractar de convertir-la en una intentona de subversió revolucionària, sense cap ni peus, en col·laboració amb tota classe d’enemics de l’ordre social i entre verborrea radiada i discos de gramòfon”²²³.

El diluvio és una mica més equànime tot repartint les culpes entre els governs de Barcelona i Madrid, però també situant el marc en un aixecament i defensant l’Estatut quan diu que “el fracàs no és de l’autonomia, sinó de qui la personificaven”. El diari també fa una afirmació que el pas del temps no sostindrà: “A Espanya, tot i les errades dels seus dirigents, es consolidarà i perdurarà la República”, i encara afegeix que “la nació espanyola acabarà per organitzar-se federativament”²²⁴.

El marc d’anàlisi és molt similar a la premsa de Madrid, però molt incomplet degut a que la vaga dura més dies a la capital espanyola. A més, quan es torna a permetre la sortida de diaris, aquests han de passar censura prèvia, i així ho indiquen clarament en portada. Així, *El Sol* reapareix l’11 d’octubre amb una petita menció als fets de Barcelona a la pàgina 5 sota els títols “El moviment a la regió autònoma / A Barcelona es va declarar l’Estat Català dins de la República federal espanyola”²²⁵, com una anècdota més del caos general de la vaga.

Encara triga més a sortir l’*Heraldo de Madrid*, que no aconsegueix l’autorització fins el dia 15, ja en ple Consell de Guerra contra el govern de Catalunya. El rotatiu emmarca el judici amb un avant-títol que diu “Després del moviment revolucionari de Barcelona”²²⁶, en la mateixa línia d’ocultar el marc de sobirania catalana i lligar tots els fets exclusivament a la vaga obrera revolucionària.

A l’estranger, en canvi, la història és molt diferent. Com que no hi ha vagues, els diaris francesos segueixen molt de prop la vaga general espanyola, i ja el dia 5 d’octubre, *Le*

²²³ “El desastroso epílogo”, *La Vanguardia*, Barcelona, 9 d’octubre de 1934, pàg. 6:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1934/10/09/pagina-6/33155298/pdf.html>.

²²⁴ “El régimen autonomista catalán no ha fracasado”, *El Diluvio*, Barcelona, 9 d’octubre de 1934, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1414525.

²²⁵ “En Barcelona se declaró el Estat Catalá dentro de la República federal espanyola”, *El Sol*, Madrid, 11 d’octubre de 1931, pàg. 5:

<http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0000536215&search=&lang=ca>.

²²⁶ “El consejo de guerra ha condenado a muerte al teniente coronel señor Ricart, jefe de las fuerzas de Seguridad de la Generalidad” *Heraldo de Madrid*, Madrid, 15 d’octubre de 1934, pàg. 2:

<http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0001066104&search=&lang=ca>.

Journal es fa ressò del rumor de proclamació d'independència: "L'actitud de Catalunya preocupa molt els dirigents madrilenys i corria el rumor que la Generalitat s'anava a erigir en Estat lliure"²²⁷.

Però el dia gros és el 7 d'octubre, on tant *Le Journal*²²⁸ com *Le petit parisien*²²⁹ titulen en portada que el govern català ha declarat la independència. És especialment marcat a *Le Journal*, on la independència de Catalunya és el primer tema del dia: "Catalunya proclama la seva independència i trenca totes les relacions amb el govern central de Madrid". Ni Dencàs ho hagués dit tan clarament²³⁰.

Entre els grans rotatius francesos, només *Paris-Soir* ignora en portada el dia 7 els successos de Barcelona. Caldrà esperar fins dilluns 8 per a que el vespertí informi en portada de la "proclamació de la República catalana"²³¹ (sic) i de la detenció del president Companys.

Els tres grans diaris francesos compren el marc de sobirania catalana d'una forma que no es veu ni a la premsa més catalanista, ja que a Barcelona ningú utilitza la paraula *independència* per escrit.

També el *New York Times* compra el marc de la sobirania i titula en portada "Secessió de l'Estat Català, que resisteix les tropes espanyoles"²³².

²²⁷ "La grève générale espagnole prend une tournure sanglante", *Le Journal*, París, 6 d'octubre de 1934: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k76309973.item>.

²²⁸ "La Catalogne proclame son indépendance et rompt toutes relations avec le gouvernement central de Madrid", *Le Journal*, París, 7 d'octubre de 1934, pàg. 1: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k7630998h/f1.item.zoom>.

²²⁹ "Après une journée relativement calme l'Espagne a été hier soir le théâtre de graves et sanglants événements", *Le Petit Parisien*, París, 7 d'octubre de 1934, pàg. 1: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k628238k.item>.

²³⁰ No és la primera vegada que grans diaris internacionals es pensen que Catalunya declara la independència. El 14 de desembre de 1918, el *Daily Telegraph* de Londres titula "Catalunya s'independitza" basant-se en un teletip de l'agència Reuters, que explica l'abandonament del Congrés dels Diputats de Francesc Cambó i la resta de diputats catalanistes pel rebuig de les Corts al projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Aquell moviment no va desembocar en una declaració d'independència, sinó més aviat al contrari, ja que poc temps després el propi Cambó donaria suport al cop d'Estat de Primo de Rivera, de qui esperava que reprimís les àmplies protestes obreres que tenien Catalunya paralizada.

²³¹ "Malgré la reddition des chefs de l'insurrection, la bataille continue à Barcelone", *Paris-Soir*, París, 8 d'octubre de 1934, pàg. 1: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k7638188v/f1.item.zoom>.

²³² "Catalonia state secedes, resisting Spanish troops" *New York Times*, Nova York, 7 d'octubre de 1934, pàg. 1:

Per la seva banda, i com a conclusió potser atemporal, el *Nottingham Evening Post* del Regne Unit sembla veure-hi més clar que *El Diluvio* i sentència que “el problema català està encara més lluny que mai d’una solució”²³³.

No deixa de ser curiós que el marc de sobirania que proposa inicialment el discurs de Dencàs, que a Barcelona queda apagat per la proclamació de Companys i el marc de lluita espanyola per la llibertat que imposa, aconsegueixi saltar la indiferència de la premsa de Madrid i arribi a bona part de la premsa internacional. Podem afirmar, doncs, que si els Fets d’Octubre són un fracàs polític intern de l’independentisme, es poden considerar una victòria de comunicació internacional, ja que bona part de la premsa estrangera interpreta els fets com si Catalunya hagués declarat de debò la independència.

5.5 Consolidació del marc de lluita contra la injustícia i les eleccions de 1936

El fracàs polític dels Fets d’Octubre de 1934 consolida el marc de la lluita contra la injustícia, que s’expressarà amb claredat a la campanya electoral de febrer de 1936, on el Front d’Esquerres (Front Popular fora de Catalunya i el País Valencià), que inclou Esquerra Republicana, s’enfrontarà al Front Català d’Ordre (Front Nacional fora de Catalunya), una candidatura que simpatitzava amb la línia dura del govern de Lerroux contra el catalanisme.

La demanda de restitució de l’Estatut, el govern de Catalunya i la llibertat dels presos marcarà la campanya del Front d’Esquerres, cosa que anul·larà qualsevol altre tipus de discurs més sobiranista. Per exemple, el diari *La Publicitat* és molt explícit el 8 de febrer de 1936 quan titula “Els catalanistes només poden votar una candidatura: la que garanteix el restabliment de l’Estatut i la llibertat dels germans presos”²³⁴.

<https://www.nytimes.com/1934/10/07/archives/catalonia-state-secedes-resisting-spanish-troops-fierce-battle-in.html>.

²³³ “Catalonia now quiet”, *Nottingham Evening Post*, Nottingham, 10 d’octubre de 1934, pàg. 7:

<https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000321/19341010/027/0007>.

²³⁴ *La Publicitat*, Barcelona, 8 de febrer de 1936, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468447.

Com que les ràdios estan sota control del govern de Lerroux, també s'utilitzen sistemes alternatius de comunicació, com la transmissió telefònica d'un míting de Manuel Azaña a Madrid que es pot seguir, pel preu de 50 cèntims, a les seus barcelonines d'Esquerra Republicana, Acció Catalana Republicana, el Partit Nacionalista Republicà, el Partit Republicà d'Esquerra, la Unió Socialista de Catalunya i el col·lectiu "La Falç"²³⁵. Aquest tipus de col·laboració de partits independentistes amb els discursos de Madrid només s'expliquen pel marc general de lluita contra la injustícia.

L'alcalde d'ERC depositat amb la suspensió de l'autonomia, Carles Pi i Sunyer, diu en un míting a Barcelona el 7 de febrer que "cal reconquerir tot allò que s'ha perdut del bienni republicà i que ens serveixi de fita inicial a la nova empenta de progrés social que donarà la República. Les dretes han destruït tot el que s'havia fet en el sentit obrerista i social"²³⁶.

A mesura que s'apropa diumenge, dia de les eleccions, el to va pujant, però el marc continua invariable. Per això, *La Humanitat* titula el 14 de febrer "Catalunya, per la seva dignitat / Catalunya, per la República / Catalunya, per la República"²³⁷, mentre *La Publicitat* explica també, en un llarg titular, que "El significat de les eleccions de demà a Catalunya és el del catalanisme enfront del lerrouxisme. El primer, representat pel Front d'Esquerres; el segon, pel contuberni dretista. Elector, tria!"²³⁸ i en una crònica a mà esquerra reforça el marc de lluita contra la injustícia titulant "Les dretes confessen que volen esclafar el catalanisme"²³⁹.

²³⁵ "Míting del Front Popular d'Esquerres a Madrid", *La Publicitat*, Barcelona, 8 de febrer de 1936, pàg. 1: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468447.

²³⁶ "Al míting del Nou Món concorregueren més de sis mil persones", *La Humanitat*, Barcelona, 8 de febrer de 1936, pàg. 6:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1070133.

²³⁷ *La Humanitat*, Barcelona, 14 de febrer de 1936, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1070143.

²³⁸ *La Publicitat*, Barcelona, 15 de febrer de 1936, pag. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468459.

²³⁹ *La Publicitat*, Barcelona, 15 de febrer de 1936, pag. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468459.

L'Esquella de la Torratxa segueix exactament el mateix marc quan titula la seva crònica política “Català!! Catalunya i els empresonats reclamen el teu vot”²⁴⁰. Es reforça el marc amb acudits:

“Hom diu que a l'estació del Nord hi ha, convenientment disposats, dos trens especials. (...) SI guanyen les esquerres els caps grossos de la Lliga n'utilitzaran un per a guillar. I si guanyen les dretes els utilitzaran tots dos per a deportacions i encara no en tindran prou”²⁴¹.

Per consolidar el marc de lluita contra la injustícia el dia de les eleccions, el diari *La Humanitat* publica en portada una carta de Lluís Companys des de la presó del Puerto de Santa María on demana el vot al Front d'Esquerres “per Catalunya, per la República i l'infinit progrés”²⁴². Fins i tot, el dia de les eleccions, *La Publicitat* crida a votar pels líders absents, com Prat de la Riba i Francesc Macià, a qui identifica amb “la democràcia republicana”²⁴³, tot ignorant-ne el marc de sobirania de la majoria de la seva acció política.

El marc dels partits independentistes és gairebé calcat al de les esquerres espanyoles, que també juguen a fons la carta de la lluita contra la injustícia, perfectament expressat en aquest titular de *El Diluvio*: “Vencerem per a que no ens robin la República”²⁴⁴.

El Front d'Esquerres guanya clarament les eleccions i, dins el marc de la lluita contra la injustícia, la interpretació no pot ser una altra que la que expressa *La Humanitat*: “(...) el poble de Catalunya i les esquerres espanyoles reivindiquen el 14 d'abril, reclamen l'amnistia i exigeixen el poder per a la República”²⁴⁵. Reclamar el “14 d'abril” es podria entendre com a la sobirania de les proclamacions independentistes, però al text

²⁴⁰ *L'Esquella de la Torratxa*, Barcelona, 14 de febrer de 1936, pàg. 3:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1209549.

²⁴¹ *L'Esquella de la Torratxa*, Barcelona, 14 de febrer de 1936, pàg. 4:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1209549.

²⁴² *La Humanitat*, Barcelona, 16 de febrer de 1936, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1070147.

²⁴³ “Els líders absents de la idea catalana”, *La Publicitat*, Barcelona, 16 de febrer de 1936, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468461.

²⁴⁴ *El Diluvio*, Barcelona, 15 de febrer de 1936, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1415309.

²⁴⁵ *La Humanitat*, Barcelona, 18 de febrer de 1936, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1070149.

s'aclareix que “el poble català ha reconquerit virtualment l'autonomia i junt amb els altres pobles de l'Estat ha reconquerit la República”²⁴⁶.

En menys de cinc anys, l'independentisme majoritari ha passat del marc de sobirania al d'administració i del d'administració al de lluita contra la injustícia. Dit d'una altra manera, l'independentisme ha passat de proclamar la República Catalana a celebrar com una victòria absoluta la restitució de l'Estatut retallat de 1932 i l'alliberament dels presos de 1934.

5.6 Guerra Civil: la desaparició comunicativa de l'independentisme

El Cop d'Estat de juliol de 1936 fracassa a Catalunya, en part, pels bons oficis comunicatius del president Companys, que ja havia tingut una experiència intensa amb la ràdio durant els Fets d'Octubre de 1934. Tal com ho explica Franquet (2001: 108):

“El general Goded, que arriba a les onze del matí a l'aeroport del Prat procedent de les illes, on ha deixat controlada la situació, encarregat d'encapçalar el Movimiento a Catalunya, es dirigeix a la Capitania, on és detingut i conduït a la Generalitat. El president Companys (...) empeny el general insurrecte a parlar a la ràdio dient que desisteix de la lluita. Goded refusa inicialment l'oferiment però finalment l'accepta. Les emissores de Catalunya, totes en connexió, porpaguen als quatre vents les paraules del general vençut davant els micròfons de les dues emissores barcelonines instal·lats al despatx del president”.

Però la guerra s'allargarà tres anys, i una de les justificacions que posen sobre la taula els comandaments de l'Exèrcit espanyol que s'aixequen al costat del general Franco és que un nou ordre és necessari per acabar amb l'independentisme²⁴⁷. El general Gonzalo Queipo de Llano arriba a afirmar això (Benet, 1995: 168):

“Com sigui veritat això de que Catalunya s'ha declarat independent, tinc ja format el propòsit: així que acabi la meva missió a Sevilla, demanaré al Govern que es formi que em nomeni cap de la força que vagi a Catalunya per

²⁴⁶ “La reconquesta”, *La Humanitat*, Barcelona, 18 de febrer de 1936, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1070149.

²⁴⁷ Aquesta idea encara s'utilitza avui dia, com quan el Ministre d'Exteriors del Regne d'Espanya, Josep Borrell, afirma que “l'independentisme té molt a veure amb l'esclat de la Guerra Civil”:

<https://www.ccma.cat/324/borrell-lindependentisme-catala-te-molt-a-veure-amb-lesclat-de-la-guerra-civil/noticia/2906670/>.

sotmetre-la. Quina satisfacció tindrè posant-li al carrer principal de Barcelona, la de les Corts, el nom del general Espartero!”²⁴⁸

De vegades, l'anti independentisme o l'anticatalanisme també es barreja amb l'antisemitisme, com quan un setmanari falangista avisa de “la massa general de judeo-catalans de la que s’ha nodrit el separatisme” (Benet, 1995: 124).

Però la veritat és que, com explica Manuel Cruells, líder d'Estat Català que arriba a dirigir el *Diari de Barcelona* confiscat pel seu partit, durant la Guerra Civil no hi ha cap actuació independentista o separatista, en la nomenclatura de l'època, perquè els líders del separatisme “no s’havien plantejat seriosament la necessitat de seguir un camí que els pogués portar a una separació. No havien pensat ni previst una guerra civil” (Cruells, 1975: 14).

Això no és estrictament del tot cert, ja que gràcies a la feina d'Ucelay da Cal i Conzàlez (2012), s’ha documentat un complot independentista per assassinar el president Companys i posar al capdavant del país Joan Casanovas, president del Parlament, que suposadament proclamaria la independència de Catalunya per situar-la fora de la guerra espanyola. El complot s’avorta amb la detenció el 24 de novembre de 1936 del presumpte líder polític del cop, l’aleshores comissari d’Ordre Públic Andreu Revertés, a qui seguiran diversos còmplices en dies posteriors.

A nivell de comunicació, però, els diaris, fèrriament controlats pels partits i organitzacions de govern, parlen només d’una misteriosa dimissió. *La Veu de Catalunya* de 26 de novembre cita unes declaracions del Conseller de Seguretat Interior, Jaume Aiguader, on afirma que “segurament per un malentès o no haver-se interpretat bé ahir les seves paraules, el Comissari general d’Ordre Públic no havia estat dimitit sinó que havia presentat la dimissió. Afegí que a la tarda, en el Consell, donaria compte dels

²⁴⁸ Els desitjos de Queipo de Llano no es van complir del tot, ja que la Barcelona franquista només va recuperar el carrer i el passatge que Espartero ja tenia a Ciutat Vella amb el nom de Duc de la Victòria, el títol amb que es coneixia el general. Però segur que Queipo de Llano va quedar satisfet del nom que li va posar l’administració franquista a l’Avinguda de les Corts Catalanes: Avenida de José Antonio. El carrer i el Passatge del Duc de la Victòria de Barcelona van sobreviure fins 2008, quan es van canviar, respectivament, a Carrer del Duc i Carrer de Francesc Pujols, però la memòria del general Espartero continua ben viva amb una petita plaça a Sevilla i una estàtua a Madrid, a la cruïlla dels carrers Alcalá i O’Donnell. Per aprofundir en la complexa història dels carrers de Barcelona, cal llegir Fabre i Huertas (1982).

motius que l'obligaren a la destitució”²⁴⁹. D'aquests motius no se'n sabrà mai res, perquè cap diari del dia següent els detallarà.

Per tant, deixant de banda, aquest episodi que es tapa als mitjans, l'independentisme és invisible durant el període entre 1936 i 1939. Encara més, quan els diaris referents de l'independentisme parlen de 'independència, ho fan referint-se a la independència d'Espanya, dins el marc de la lluita contra la injustícia, en aquest cas, a *La Publicitat*, parlant d'una lluita mundial contra l'imperialisme que simbolitza el nazisme:

“(…) aquesta guerra feroç, més que una guerra civil és una guerra de la independència contra un altre imperialisme pitjor que el napoleònic (...) El marxisme és l'excusa: els països d'imperialisme autoritari volen fer creure que ajuden a destruir el marxisme: el que fan, però, és comprar uns drets, unes posicions en un territori mediterrani”²⁵⁰.

Aquesta narrativa no és nova, de fet, és la mateixa que tota la propaganda republicana porta repartint per terra, mar i aire des del cop d'Estat de Franco. Per exemple, una opuscle llençat des de l'aviació republicana resa: “Espanya lluita, un cop més, per la seva independència renovant l'heroisme d'altres temps”²⁵¹. És, en el fons, un discurs bàsicament nacionalista espanyol.

En l'editorial en raó del Primer de Maig de 1937, *La Publicitat* lliga també la independència d'Espanya a la lluita obrera quan diu que “la independència de la nostra pàtria (...) juga també en la contesa (...) la causa dels treballadors de tot el món, l'esperança en una societat més justa, el prestigi de la idea de democràcia, la pau de tots els pobles del món”²⁵².

L'argument es martelleja encara més en aquelles publicacions especialment destinades a aquells que estan lluitant, com l'*Amic, publicació quinzenal per a esplai del soldat català*

²⁴⁹ “Manifestacions del conseller de Seguretat Interior”, *La Veu de Catalunya*, Barcelona, 26 de novembre de 1936, pàg. 2:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1271207.

²⁵⁰ “La segona guerra de la independència”, *La Publicitat*, Barcelona, 1 de setembre de 1936, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468795.

²⁵¹ “Proclama que l'aviació llança als llocs on encara hi ha sublevats”, *La Publicitat*, Barcelona, 1 d'agost de 1936, pàg. 6: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1468743.

²⁵² “Primer de Maig, diada de lluita”, *La Publicitat*, Barcelona, 1 de maig de 1937, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1469211.

de l'Exèrcit de la República, que edita el servei de Cultura de la Generalitat de Catalunya (imatge 5). La qüestió de la independència d'Espanya davant el feixisme i/o l'imperialisme apareix ja a la portada del primer número, de gener de 1938:

“(..) com és dolorosament necessari defensar Espanya – l'Espanya que els enemics es posen als llavis mentre la destrueixen i enrunen – de l'allau de tropes mercenàries i estrangeres que amb la seva invasió han convertit la lluita en guerra d'independència. I saben, com a catalans, que en defensar la Llibertat, la República i Espanya, defensen la terra i l'ànima de Catalunya”²⁵³.

Imatge 5: Portada d'*Amic* de gener de 1938 amb una il·lustració en homenatge “a tots els soldats catalans morts en defensa de les llibertats”. Font: Biblioteca Nacional de Catalunya.

L'*Amic* manté la línia editorial fins l'últim número, d'agost de 1938: “En aquest sentit, l'exemple que la República espanyola ofereix al món no pot ésser més eloqüent: pacifistes per convicció, no hem vacil·lat a agafar les armes per a oposar-nos a l'avanc del feixisme invasor i defensar la nostra independència”²⁵⁴.

²⁵³ “Obeir”, *Amic*, publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República, Barcelona, gener de 1938, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1327419.

²⁵⁴ “La pau d'Europa, *Amic*, publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República, Barcelona, agost de 1938, pàg. 1:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1327437.

En total, absolutament tots els números d'*Amic* utilitzen l'argument de la independència d'Espanya en portada, excepte el de juliol de 1938, que ho fa a la pàgina 3²⁵⁵.

La premsa catalana també reproduïx paraula per paraula els comunicats del govern de la República, que apel·la constantment al patriotisme espanyol, com quan afirma que “el poble espanyol vibra d'indignació, i està unit al seu Govern per a defensar costí el que costí, i sigui qui sigui l'agressor, la independència de la seva Pàtria”²⁵⁶.

Al front internacional, la comunicació també és nul·la. El *New York Times*, un dels diaris que, com hem vist al 5.1, havia estat dels més receptius a la idea de la independència de Catalunya, no en parla ni un sol cop entre 1936 i 1939. Sí que dedicarà una atenció extensiva a les successives revolucions marxistes, comunistes i anarquistes que es produeixen a Barcelona durant la guerra.

No obstant, sí que es parla, i molt, de la independència de Catalunya a les dependències diplomàtiques, segons relata González (2017: 105-235), que demostra amb documents i cartes entre ambaixadors, secretaris diplomàtics i espies que l'anàlisi d'allò que podria passar si Catalunya declarés la seva independència és en aquell moment una preocupació molt real a les grans cancelleries europees. Aquesta consciència es pot atribuir als èxits de comunicació anteriors, però no a la comunicació de l'independentisme durant la guerra, que, com hem vist, s'amaga darrere el marc de la lluita contra la injustícia.

El que veiem amb l'anàlisi de la comunicació del període 1936-1939, de fet, és que el marc català de lluita contra la injustícia es barreja i es fon amb molta facilitat amb el marc espanyol. Es fusiona tant que, de fet, buida de contingut la paraula *independència*

²⁵⁵ Curiosament, a l'altra banda també es reivindica, encara que sense tanta profusió, la independència d'Espanya. Un exemple interessant és un article en portada a la revista falangista *Destino* d'1 de maig de 1938 on, precisament parlant de Catalunya i la Verge de la Moreneta, compara la Guerra de la Independència de 1811 i 1936 (“La virgen morena”, *Destino*, Barcelona, 1 de maig de 1938, pàg. 1: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1336631). Un altre és la proclama “*Por la independencia de España*”, transmesa per Radio Nacional els dies 1 i 2 de maig de 1938 i reproduïda a *Destino*, Barcelona, 18 de juliol de 1938, pàg. 3: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1336653.

²⁵⁶ “Es reuneix el Consell de Ministres i visita després el seyor Azaña”, *La Publicitat*, Barcelona, 1 de juny de 1937, pàg. 1: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1469257.

i s'acaba convertint en discurs nacionalista espanyol. La crítica a aquest enfocament arriba amb la derrota final, quan l'editorial de la revista *Ressorgiment* del Casal Català de Buenos Aires (imatge 6) reconeix que “durant la guerra que ha ensorrat Catalunya, ens havíem desviat d'aquell camí i d'aquelles pràctiques que tant contribuïren a la consecució i afiançament de les llibertats nacionals del nostre país. (...) I així, durant dos anys i mig, s'ha deixat en suspens l'esperit nacional català”²⁵⁷.

²⁵⁷ “Orientacions”, *Ressorgiment*, Buenos Aires, març de 1939, pàg. 4391:
https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1040039.

6 RECORREGUT HISTÒRIC DE L'INDEPENDENTISME: DE LA POSTGUERRA A L'AUTONOMIA

6.1 La postguerra: l'independentisme torna a somiar amb la victòria dels aliats

Pot semblar contraintuïtiu, però la comunicació independentista recupera el marc de sobirania immediatament després de la desfeta militar. És difícil –si no impossible– analitzar quina influència tenen els diferents corrents en termes d'audiència, però sí que els documents disponibles ens permeten afirmar que el marc de sobirania torna a agafar un rol significatiu dins la comunicació independentista ja des de 1940. En la interpretació de Rubiralta (2015: 131), “com havia succeït ja amb Estat Català i el seu líder indiscutible, Francesc Macià, sota la dictadura del general Primo de Rivera, el separatisme prenia de nou la iniciativa”. O dit d'una altra manera, com escriu Balcells (1992: 154) en una sentència potser premonitòria, “la impotència autonòmica conduïa a l'independentisme”.

Encara més optimista és Josep Maria Murià, militant d'Estat Català que havia lluitat com a voluntari a la Batalla de l'Ebre, quan afirma a *Ressorgiment* que amb el franquisme “la doctrina separatista ha triomfat. Catalunya està salvada. Si els espanyols fossin intel·ligents reconeixerien que no els serveix per a res, molt al contrari, la disfressa tràgico-grotesca que li han posat”²⁵⁸.

Val a dir que, durant aquests primers anys de franquisme, la majoria de l'oposició pensa que la dictadura serà curta i hi ha una esperança general que, si els aliats guanyen la Segona Guerra Mundial, el franquisme caurà pel seu propi pes. Per això, bona part de la

Imatge 6: Portada de *Ressorgiment*, revista editada per la diàspora catalana des de Buenos Aires, de gener de 1940. Font: Biblioteca Nacional de Catalunya.

²⁵⁸ Murià, J.: “El separatisme triomfant”, *Ressorgiment*, Buenos Aires, gener de 1940, pàg. 4554: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1040059.

comunicació del catalanisme s'adreça a recordar que el cas de Catalunya s'haurà de tornar a posar sobre la taula quan Espanya torni a ser democràtica.

Ja el 1940, apareix un butlletí diari clandestí –òbviament sense signatura però editat pel militant d'Estat Català Lluís Esteve²⁵⁹- anomenat *L'Hora de Catalunya, Periòdic nacionalista català* en format foli imprès a dues cares. Joan Crexell²⁶⁰ analitza per primer cop aquest diari, que dura com a mínim fins al 1943²⁶¹ i advoca clarament per la independència de Catalunya. Per exemple, el 18 d'octubre de 1941 recorda que pocs dies abans (el 14) s'ha complert un any de l'afusellament de Companys i fa una crida: “Catalans! Unim-nos tots en un mateix pensament de record i homenatge a l'heroic representant de la Nació Catalana. Patriotes! Visca Catalunya lliure!”²⁶². El 1942, parla de reclamar per a Catalunya “la seva total independència”²⁶³.

El 1947 apareix *Monitor*, un altre full clandestí menys èpic, però que igualment aposta per “contribuir a la solidaritat nacional per damunt dels partits i de les doctrines”²⁶⁴. De *Monitor*, però, Crexell només en troba dos exemplars, del 18 i 20 de febrer de 1947.

Tanmateix, parlar de postguerra és parlar d'exili. Sobrequés i Morales (2008) relaten els esforços de la primera Generalitat exiliada a París per generar una precària xarxa d'informació oficial a través de la represa de la *Revista de Catalunya* i *El Poble Català*, entre altres iniciatives. El posicionament polític d'aquestes publicacions és tan difús, més enllà d'un suport sense fissures al bàndol dels aliats, que ni tan sols arriba al marc

²⁵⁹ L'atribució a Lluís Esteve surt a la ressenya del diari del Museu d'Història de Catalunya:

http://www.mhcat.cat/recerca/recursos/projectes/recursos_en_linia/memoria_documental_de_catalunya/1941_el_diari_clandestini_l_hora_de_catalunya.

²⁶⁰ Crexell, J.: “L'“Hora de Catalunya” i ‘Monitor’, dos diaris catalans dels anys 40”, *Canigó*, Barcelona, 14 de maig de 1977, pàg. 26:

https://flora.cpd.ua.es/flora/jsp/view/view_diaporama_report.jsp?recordId=archive:ARCH_PIECE:200_138.

²⁶¹ Tres números de *L'Hora de Catalunya* es poden consultar al Dipòsit Digital de Documents de la Universitat Autònoma de Barcelona: <https://ddd.uab.cat/record/56731?ln=ca>.

²⁶² *L'Hora de Catalunya*, Barcelona, 18 d'octubre de 1941, pàg. 1:

https://ddd.uab.cat/pub/ppc/horcat/horcat_a1941m10d18n5.pdf.

²⁶³ *L'Hora de Catalunya*, Barcelona, 20 de març de 1942, pàg. 1:

https://ddd.uab.cat/pub/ppc/horcat/horcat_a1942m3d20n63.pdf.

²⁶⁴ *Monitor*, Barcelona, 18 de febrer de 1947, pàg. 1 (portada reproduïda a Crexell, J.: “L'“Hora de Catalunya” i “Monitor”, dos diaris catalans dels anys 40”, *Canigó*, 14 de maig de 1977, pàg. 26: https://flora.cpd.ua.es/flora/jsp/view/view_diaporama_report.jsp?recordId=archive:ARCH_PIECE:200_138).

de lluita contra la injustícia de la Guerra Civil. Com a mostra, reproduïm un extracte d'aquest article de Lluís Nicolau d'Olwer, antic diputat i ministre de la República per Acció Catalana, al primer número de la *Revista de Catalunya* editat a París:

“A la nostra adhesió a la causa dels aliats no ens mou ni l'esperit de revenja, ni l'interès d'unes fronteres, ni tan sols la il·lusió candorosa d'una guerra que mati les guerres, ni l'esperança de veure Europa retornada al govern democràtic. Ens mou una altra raó, més profunda i essencial. Estem d'aquella banda on l'esperit es conserva lliure (...) Ens adherim a la causa aliada, perquè de la seva victòria n'esperancem una pau més justa, més humana, que no pas d'una victòria dels nazis i dels comunistes”²⁶⁵.

Mentrestant, el directori d'Esquerra Republicana a l'exili es reuneix a Tolosa a finals de 1940 i adopta aquest acord que ja mou el marc cap al sobiranisme, encara que mantingui la idea de l'iberisme com a solució de compromís (Ferrer, 1977: 93):

“El principi de la llibertat nacional implica per a Catalunya el dret a disposar dels seus destins i de governar-se de la pròpia voluntat (...) El poble català, reivindicant el ple dret a construir lliurement el seu Estat nacional, accepta, desitja i proposa l'associació federal o confederal dels pobles ibèrics que doni forma i vida a una gran República de Repúbliques, les Repúbliques Unides d'Ibèria, cadascuna amb la bandera nacional desplegada, la llengua nacional sobirana”.

La primera organització independentista de la postguerra és el fruit de la trobada entre Daniel Cardona, que venia de Nosaltres sols!, i Joan Cornudella, un dels líders d'Estat Català, a París, a primers de maig de 1940 (Rubiralta, 2015). La nova organització es dirà Front Nacional de Catalunya (FNC) i al manifest i declaració de principis de 1944 recollit a l'antologia de Ferrer i Gironès (2005: 250), ja deixa ben clar un marc sobirania al cent per cent, molt influït pel tipus de narrativa de Nosaltres Sols! durant els anys 30:

“F.N.C. significa una política nacional. F.N.C. és la mobilització civil de Catalunya. F.N.C. és la democràcia catalana en peu. El nacionalisme català no és ja el títol sota el qual uns quants catalans hagin de mantenir un partit polític, és el títol de naturalesa de catalans.

²⁶⁵ Nicolau D'Olwer, Ll. “Any nou”, *Revista de Catalunya*, París, gener de 1940, pàg. 6: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1084721.

El nacionalisme català no defineix l'essència política de Catalunya, és la demanda de llibertat necessària per a l'existència política de la PÀTRIA²⁶⁶. L'interès del nacionalisme català és, doncs, comú i d'energia superior a tot altre interès particular dels catalans; d'aquí que no siguin concebibles a Catalunya els organismes polítics o socials que obeeixen disciplines no catalanes”.

La comunicació del FNC és caòtica i intermitent, com segurament correspon a una organització clandestina que malda per sobreviure en la França ocupada. Malgrat les dificultats, i segons les dades aportades per Faulí (2006), a la Catalunya franquista el FNC publica setmanalment *Per Catalunya* i *Horitzons*. El primer, el funden el 1945 Antoni Andreu i Abelló i Manuel Viusà, amb un tiratge de 5.000 exemplars; el segon, *Horitzons*, l'edita del 1945 al 1946 Esteve Albert, militant d'Estat Català del sector Nosaltres Sols!. A l'exili, l'FNC publica *Papers* des de Perpinyà, dirigit per Jaume Cornudella i Gaietà Rahola, amb un tiratge de 4.000 exemplars, i *Opinions*, també amb 4.000 exemplars, amb dibuixos de Josep Picó i on hi col·labora també gent d'Estat Català i Josep Maria Batista i Roca.

La revista oficial *Opinions* presenta el Front Nacional de Catalunya des d'un marc clarament de sobirania:

“Nosaltres creiem que la posició nacional de Catalunya no queda satisfeta amb l'Estatut autonòmic de 1932. Volem pel nostre país un règim d'àmplia llibertat amb facultats sobiranes i mitjans econòmics i financers suficients per a desenvolupar les seves ànsies nacionals. Si Catalunya és un poble amb personalitat pròpia i ben definida, Catalunya té dret a traduir la seva personalitat en un pensament nacional”²⁶⁷.

L'editorial del primer exemplar de *Per Catalunya*, el 25 d'abril de 1945, avisa que “l'obra a acomplir és d'una tal grandesa que només pot realitzar-se en la integració de tots els catalans, exclusió feta dels traïdors que han col·laborat amb l'invasor”²⁶⁸.

Paral·lelament, diversos intel·lectuals i antics alts càrrecs de la Generalitat republicana, amb Carles Pi i Sunyer al capdavant, constitueixen el Consell Nacional de Catalunya

²⁶⁶ En majúscula a l'original.

²⁶⁷ “Superació”, *Opinions del Front Nacional de Catalunya*, Perpinyà, 10 de febrer de 1945, citat a Ferrer (2005: 250).

²⁶⁸ *Per Catalunya*, Barcelona, 25 d'abril de 1945, citat a Ferrer (2005: 250-251).

(CNC) a Londres el 1940, amb l'objectiu explícit de “representar el nostre poble a l'exterior” i treballar per obtenir “avantatges que poguessin presentar-se en l'evolució de la conjuntura internacional” (Coll, 1992: 131). Bàsicament, el que avui anomenaríem diplomàcia pública.

L'intent més ambiciós d'influència i comunicació del CNC és una llarga carta d'apel·lació a la Conferència sobre Organització Internacional de San Francisco, on es funda l'Organització de Nacions Unides (ONU), per reclamar que Catalunya hi sigui considerada un cas especial. Les peticions finals són:

“Que el retardat cas d'alliberació nacional de Catalunya sigui posat a l'ordre del dia com un cas que necessita immediata atenció,
que la seva reclamació d'autogovern sigui registrada per a solució immediata sota els principis de la Carta de l'Atlàntic, independentment de qualsevol solució política que sigui planejada per a Espanya;
que la seva posició dins l'organització política d'Espanya sigui decidida per Catalunya mateixa, a través de plebiscit dels catalans nacionals, després de reconegut el seu status de nació;
que qualsevol altra disputa entre Catalunya i Espanya sigui sotmesa per ésser oïda davant el Consell de les Nacions Unides o la Cort Internacional de Justícia.

En sotmetre aquesta reclamació d'alliberament nacional davant d'aquesta Conferència i davant l'opinió pública internacional, Catalunya espera justícia de les Nacions Unides”²⁶⁹.

Tot i les bones intencions del CNC, no consta cap resposta oficial, ni tan sols cap impacte als mitjans americans, que com hem vist durant els anys 20 i 30 havien seguit el cas català. De fet, l'atenció internacional a la qüestió catalana desapareix des de les primeries de la Guerra Civil, i així es manté durant la postguerra. L'interès pel dret d'autodeterminació dels pobles només es manté en àmbits del Partit Comunista Francès (PCF) i els seus mitjans. Així ho demostra, encara en plena guerra, el diari comunista *L'Humanité* amb una crònica sobre el congrés a Tolosa de Llenguadoc de la Unió Nacional Espanyola (UNE), l'organització antifrancista promoguda pel Partit

²⁶⁹ Text citat per Espinàs, J. M. a “Una apel·lació”, *Avui*, Barcelona, 5 de juliol de 1985, pàg. 40: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0001569046&page=40&search=>.

Comunista d'Espanya (PCE): “Raul, en nom del Partit Comunista Espanyol (...) ha exposat després el punt de vista comunista sobre els problemes territorials de Catalunya, Andalusia, Galícia i el País Basc”²⁷⁰.

Una mica més tard, la revista també filocomunista *Regards* reconeix la importància d'Esquerra Republicana de Catalunya dins l'oposició al règim:

“Mentrestant, l'oposició –si bé il·legal- ha guanyat envergadura. És activa a Catalunya, a Bilbao i, una mica menys, a Madrid.

Hi ha oposició obrera a les ciutats, l'Esquerra catalana a Barcelona i els nacionalistes bascos al nord”²⁷¹.

Curiosament, pocs mesos després, la mateixa revista contradiu aquesta apreciació i dedica una pàgina sencera a l'article “Catalunya lluita per la llibertat de tots els pobles hispànics”, signat pel secretari del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), Rafael Vidiella. En aquest article, escrit des de l'exili, l'antic conseller comunista de la Generalitat explica que “el PSUC s'ha convertit en el gran partit nacional del poble català” i assegura que “Catalunya està convençuda de la seva victòria contra les forces franquistes perquè té tota la confiança en el seu poble, en la seva classe obrera unida”²⁷² (imatge 7).

Imatge 7: Article de Rafael Vidiella, secretari del PSUC, a la revista comunista francesa *Regards*, 19 de juliol de 1946. Font: Biblioteca Nacional de França.

²⁷⁰ “A Toulouse, dernière journée du congrès de l’Union Nationale Espagnole”, *L’Humanité*, París, 5 de novembre de 1944, pàg. 2: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k4079855/f2.item.r=Catalogne.zoom>.

²⁷¹ “L’opposition”, *Regards*, París, 12 d’abril de 1946, pàg. 13: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k7639145d/f11.item.r=Catalogne.zoom>.

²⁷² “La Catalogne lutte pour la liberté de tous les peuples hispaniques”, *Regards*, París, 19 de juliol de 1946, pàg. 4: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k7639159f/f4.image.r=Catalogne%20Catalogne>.

Aquests articles proven l'atenció i la simpatia cap al dret d'autodeterminació de bona part del comunisme francès, i també del rol que el PSUC va agafant en la societat catalana com a referent del comunisme internacionalista i de l'antifranquisme.

El PSUC, encara que col·labora en diversos moments amb el Front Nacional de Catalunya, no defensa mai la independència, però sí que es pronunciarà sempre a favor de l'exercici del dret d'autodeterminació en la forma d'un referèndum democràtic. La ponència aprovada pel Comitè Central del partit l'abril de 1939 fins i tot reivindica la proclamació de Macià:

“El separatisme de Macià, del Macià forjat a l'exili, no era absolut. Macià propugnava per una Catalunya separada primer, i unida després, per lliure pacte, a Espanya. Unió dels pobles consentida i establerta per ells, no imposada pel poble més fort. Fidel a la seva concepció, Macià va proclamar el 14 d'abril la República catalana, afirmant en el decret de creació que Catalunya ja lliure estava disposada a pactar amb la República Espanyola la nova unió dels pobles lliures”²⁷³.

Com s'ha explicat, durant aquests primers anys de franquisme, bona part de l'exili pensa que aviat podrà tornar a Catalunya. Això explica la profusió de grups moltes vegades enfrontats, que esperen assolir l'hegemonia electoral en unes hipotètiques eleccions a relativament curt termini (Sobrequés i Morales, 2008). Així ho descriu la revista *Ressorgiment*, des de Buenos Aires, en un editorial que porta per títol “La unitat que no ve”:

“(…) els catalans restem dividits i no tenim cap organisme que proclami al món enter l'existència d'un poble que no es resigna a ésser desnaturalitzat per un règim d'opressió i de criminalitat com és el que ha establert Franco a la nostra terra. Sembla que poden més encara els interessos de partit que el suprem interès de la llibertat i la pau de Catalunya”²⁷⁴.

²⁷³ Comorera, J.: “La línia nacional del PSU de C”, Ponència presentada al Comitè Central del PSUC, que l'aprovà en la reunió de finals d'abril del 1939. El mes de juny era també aprovada pel Secretariat de la Tercera Internacional, París, 19 d'abril de 1939:

<https://www.marxists.org/catala/comorera/1939/04/19041939.htm>.

²⁷⁴ “La unitat que no ve” *Ressorgiment*, Buenos Aires, febrer de 1940, pàg. 4567:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1040061.

6.2 La nova generació dels 50 i 60: l'independentisme dels estudiants i la influència marxista

Amb el final de la Segona Guerra Mundial i el pas dels anys, bona part dels exiliats s'aniran desconnectant de la política catalana. Alguns, però, perquè havien estat menys actius durant la república, poden tornar i s'adapten al nou règim, però sempre guardaran una nostàlgia de temps passats. Per exemple, el dramaturg, poeta i periodista Carles Soldevila escriu el 1950 a la revista *Destino*:

“Barcelona ha crescut més del que s’esperaven els nostres pares en les seves freqüents exaltacions patriòtiques. S’ha fet gran, bonica (...) sedueix i encanta. Però els que evocuem la Barcelona de principis del nou-cents diríem que la d’ara és un vi més abundant, però amb menys graus i menys bouquet”²⁷⁵.

D'altra banda, la repressió s'acarnissa a finals dels 1940 amb tota l'oposició. Segons Culla i de Riquer (1989), es pot dir que al tombant de 1950 pràcticament no queda res de l'oposició antifranquista. Una nova generació, bàsicament d'estudiants universitaris de l'interior, haurà de reprendre l'activisme.

El 1954 surt el primer número de la segona època de l'òrgan oficial del FNC, editat des de l'exili, i comença la reaparició de l'organització. A finals de la dècada, es crea el Bloc d'Estudiants Nacionalistes (BEN) com a secció universitària del FNC. Els joves, tot i l'admiració que senten pels dirigents de la resistència i els líders exiliats, se n'aniran distanciant degut a la gran influència que tindrà el marxisme en el conjunt de l'antifranquisme català (Buch, 2010: 63-64).

El 1960, el FNC celebra un Consell Nacional on s'aproven dos documents rellevants des del punt de vista de la comunicació, perquè adopten definitivament el concepte *independència* en comptes de *separatisme* i perquè esmenten per primer cop el terme “Països Catalans” (Buch, 2010: 63-64).

²⁷⁵ Soldevila, C.: “Medio siglo de Barcelona”, *Destino*, Barcelona, 7 de gener de 1950, pàg. 6: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1337805.

6.2.1 L'eclosió dels Països Catalans i el *fusterianisme*

El 1950, l'escriptor Joan Fuster publica un article anomenat "València en la integració de Catalunya" a *La Nostra Revista*, dels exiliats de Mèxic. Allà hi afirma coses com: "Mentre el problema de València no serà considerat pels catalans estrictes com un problema llur, i com un problema rigorosament nacional, (...) el catalanisme no deixarà d'ésser un moviment fracassat en potència"²⁷⁶.

Es pot dir que l'article fa sensació, i un dels editors de *La Nostra Revista*, Vicenç Riera Llorca, hi respon amb un article titulat "Una veu valenciana", on assenjala que les reflexions de Fuster són, alhora "una queixa i un advertiment"²⁷⁷. Uns mesos més tard també s'hi refereix l'exlíder del Bloc Obrer Camperol (BOC) i del PSUC Miquel Ferrer Sanxis, en un article titulat, molt explícitament, "La nova política nacional dels Països de llengua catalana", on assenjala que "els partits polítics de Catalunya mai no s'han dedicat a impulsar l'acció política nacional a les terres valencianes ni hi ha fet la pròpia política de partit" i proposa un moviment que propugni "la constitució de l'Estat Valencià i la integració d'una Federació dels Països de Llengua Catalana"²⁷⁸.

Però el gran xoc intel·lectual es produeix el 1962, amb la publicació de *Nosaltres, els valencians*²⁷⁹, on Fuster introdueix la noció de la unitat política en un marc de relacions de tipus confederal entre els territoris de parla catalana que anomena "Països Catalans": "Els Països Catalans no són solament un petit tros d'humanitat que parla una mateixa llengua. Són això, evidentment: però el fet de parlar una llengua, la mateixa, és resultat d'una altra unitat anterior i origen de nous llaços d'unitat" (Fuster, 1962-1977).

El terme no és estrictament nou, però sí que es pot atribuir a Fuster la seva popularització massiva i immediata. En un enigmàtic article sobre el llibre de Fuster a

²⁷⁶ Fuster, J.: "València en la integració de Catalunya", *La Nostra Revista*, Ciutat de Mèxic, núm. 54, abril-maig de 1950, pàgs. 136-137.

²⁷⁷ Riera Llorca, V.: "Una veu valenciana", *La nostra revista*, núm 55.56, juny-juliol de 1950, pàg. 186.

²⁷⁸ Ferrer, M.: "La nova política nacional dels Països de llengua catalana", *La nostra revista*, Ciutat de Mèxic, núm 57-58, setembre-octubre de 1950, pàgs. 239-241:

<http://www.cervantesvirtual.com/downloadPdf/any-v-num-57-58-setembre-octubre-1950/>.

²⁷⁹ En aquest treball n'hem utilitzat la 16a edició, publicada el 1996 i citada com a Fuster (1962-1977) a la bibliografia.

la revista *Destino*, l'escriptor Josep Maria Espinàs esquivava la censura de la premsa, més dura que la de la literatura, i avisa els lectors que "s'acaba de publicar un llibre d'enorme i subtil importància"²⁸⁰.

Fins i tot dins les limitacions de la censura, l'advocat i escriptor Gonçal Castelló (2010: 200) posa de manifest la importància cabdal de Joan Fuster en la definició del marc general de l'independentisme i el canvi de paradigma que suposa:

"En realitat, què érem, espanyols? No parlàvem la mateixa llengua que la gent de Castella. Què significava ser valencià? I quina relació tenim amb els cosins germans de més amunt i del costat? (...) l'any 1962, la ment lúcida de Joan Fuster assentaria les bases del nacionalisme valencià i català, contemplat des d'un nou aspecte, distintament estructurat i definit sense complexos".

Fruit de la feina de Fuster, el propi FNC va entrar en contacte directe amb els primers joves nacionalistes valencians del Partit Socialista Valencià per mirar de construir un marc de relacions de Països Catalans, com relata Ferré (2001: 412).

L'adopció general del terme és molt ràpida dins i fora de Catalunya. A l'exili, ja el 1962, Miquel Ferrer escriu en nom del Consell Nacional Català des de Mèxic un article a *Ressorgiment* de Buenos Aires on parla del "cas de Catalunya i dels altres països catalans"²⁸¹. Uns mesos més tard, a la mateixa revista i amb el pseudònim del "Noi d'Urgell" es demana ingressar als futuribles "Estats Units d'Europa com una Federació de Països Catalans, formant un sol Estat, idea que hauria d'ésser acollida amb entusiasme per tota a gent de parla catalana"²⁸².

A l'interior, una carta adreçada als ciutadans de l'Oposició Democràtica de Catalunya on es demana que no es vagi a votar al referèndum organitzat per Franco de 1966 també utilitza ja l'expressió "Països Catalans" amb tota normalitat quan diu que

²⁸⁰ Espinàs, J. M. "Nosaltres els valencians, de J. Fuster", *Destino*, Barcelona, 16 de juny de 1962, pàg. 47: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1339103.

²⁸¹ Ferrer, M.: "L'acció internacional del Consell Nacional Català", *Ressorgiment*, Buenos Aires, setembre de 1962, pàg. 8905: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1040603.

²⁸² Noi d'Urgell: "Els Estats Units d'Europa", *Ressorgiment*, Buenos Aires, octubre de 1962, pàg. 8924-8925: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1040605.

“l’origen del règim es basa en una sublevació militar contra el Govern elegit pel poble i es basa en la conquesta i ocupació militar dels Països Catalans” (Ferrer, 2005: 272).

El 1969, el Front Nacional de Catalunya pateix una escissió, precisament dels joves que mantenien més contactes en l’àmbit universitari amb els joves valencianistes. Aquest grup de joves formen el partit més identificat amb la proposta fusteriana: el Partit Socialista d’Alliberament Nacional dels Països Catalans (PSAN) (Rubiralta, 1988: 64-71), que també s’implantarà de manera efectiva al País Valencià i a les Illes Balears. El PSAN defensarà des de la seva fundació i durant els anys següents una via “cap al socialisme i la independència dels Països Catalans”²⁸³, en una aplicació clara del marc de sobirania amb un vessant marxista molt més acusat que el del FNC.

A més, el PSAN és clau en la història de la comunicació independentista pel redisseny de l’estelada amb un estel vermell, primer sobre fons blanc i després sobre fons groc, que es convertirà en senya d’identitat dels partits i moviments que s’enquadraran dins el bloc que s’anirà anomenant esquerra independentista (Crexell, 1984: 121).

6.2.2 El front exterior: el cas Escarré

Com hem ressenyat anteriorment al 6.1, el cas català pràcticament desapareix de la premsa internacional a partir de la Guerra Civil. El nou diari de referència de la França alliberada, *Le Monde*, no n’és una excepció. Malgrat dedicar una atenció extensiva – potser el que més- a tots els moviments de l’oposició al règim franquista, el rotatiu francès no parlarà de política catalana durant els primers 15 anys de la seva vida.

Les úniques excepcions a l’absència catalana són tres²⁸⁴: una reflexió al voltant de la importància política de la vaga de tramvies de 1951 titulada “Problemes a Catalunya”²⁸⁵; un seguiment poc exhaustiu de la detenció del líder del PSUC Joan

²⁸³ PSAN (1978): “Per uns Països Catalans reunificats, independents i socialistes: lluita amb nosaltres”, cartell dipositat al Dipòsit digital de documents de la Universitat Autònoma de Barcelona: <https://ddd.uab.cat/record/42273?ln=ca>.

²⁸⁴ Hem exclòs d’aquesta llista les cròniques que no tinguin un component polític en clau catalana, per la qual cosa no hem tingut en compte ni el seguiment del Congrés Eucarístic de 1952 ni les inundacions de 1962, per exemple.

²⁸⁵ “*Troubles en Catalogne*”, *Le Monde*, París, 14 de març de 1951: https://www.lemonde.fr/archives/article/1951/03/14/troubles-en-catalogne_2063227_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=55.

Comorera²⁸⁶ i de la mobilització d'intel·lectuals francesos pel seu alliberament²⁸⁷, i, finalment, una reflexió sobre l'èxit aparent de l'"Operació Catalunya" que desemboca en la visita del General Franco el 1960²⁸⁸. En cap de les tres s'arriba a parlar ni de separatisme ni d'independentisme.

Però tot canvia el 1963 amb el fitxatge d'un nou corresponal a Madrid, José Antonio Novais. El periodista d'origen portuguès no triga a entrar en conflicte amb el Règim amb la seva crònica del consell de guerra sumaríssim contra Julián Grimau, un líder comunista que acaba condemnat a mort i finalment afusellat. En aquesta crònica²⁸⁹, Novais ridiculitza les acusacions de la fiscalia militar, que acusa Grimau de "delicte continu de rebel·lió militar" pel sol fet d'haver participat dels intents de reorganització del Partit Comunista d'Espanya a l'exili.

Novais no dubtarà tampoc a cobrir la primera campanya per la normalització de la cultura catalana d'Òmnium Cultural amb afirmacions com "gairebé la totalitat dels sis milions de catalans, inclosos els partidaris del general Franco, estan d'acord a qualificar d'absurda la prohibició de la premsa en català (...). El problema s'anirà agreujant dia a dia si, davant una Catalunya gelosa de la seva llengua, s'aferma la posició dels grups 'ultres' del règim, pels quals la lliure utilització d'aquesta llengua és considerada com 'un element de desintegració de la unitat sagrada d'Espanya'"²⁹⁰.

²⁸⁶ "A propos de l'arrestation du leader catalan Comorera", *Le Monde*, París, 29 de juny de 1954: https://www.lemonde.fr/archives/article/1954/06/29/a-propos-de-l-arrestation-du-leader-catalan-comorera_2020784_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=110.

²⁸⁷ "Un appel d'intellectuels en faveur de Jean Comorera", *Le Monde*, París, 8 de maig de 1957: https://www.lemonde.fr/archives/article/1957/05/08/un-appel-d-intellectuels-en-faveur-de-jean-comorera_2335884_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=151.

²⁸⁸ "L'operation Catalogne", *Le Monde*, París, 25 de maig de 1960: https://www.lemonde.fr/archives/article/1960/05/25/l-operation-catalogne_2087629_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=183.

²⁸⁹ Novais, J. A.: "M. Julian Grimau est condamné à mort par le conseil de guerre de Madrid", *Le Monde*, París, 20 d'abril de 1963: https://www.lemonde.fr/archives/article/1963/04/20/m-julian-grimau-est-condamne-a-mort-par-le-conseil-de-guerre-de-madrid_2206906_1819218.html?xtmc=grimau&xtcr=151.

²⁹⁰ Novais, J. A.: "Une cinquantaine de personnalités lancent une vaste campagne en faveur du catalan", *Le Monde*, París, 12 de juliol de 1963: https://www.lemonde.fr/archives/article/1963/07/12/une-cinquantaine-de-personnalites-lancent-une-vaste-campagne-en-faveur-du-catalan_2209403_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=241.

Però la bomba que catapultava Novais a la condició de mite, com l'ha definit Amat²⁹¹, és l'entrevista de 14 de novembre de 1963 a l'abat de Montserrat, Aureli M. Escarré. L'abat defineix l'Espanya de Franco com “un estat que no obeeix els principis bàsics del cristianisme” i demana que el poble pugui triar el seu govern, garantir la llibertat de premsa, la fi del clima de guerra civil, i defensar la llengua catalana, no com “un deure, sinó ben bé una necessitat; quan es perd la llengua, la religió també tendeix a perdre's”. Davant la pregunta de si els catalans “són separatistes”, Escarré respon que la gran majoria no ho són, però que “Catalunya és una nació entre les nacionalitats espanyoles”²⁹². És la primera proclama d'impacte mundial no estrictament independentista, però sí molt propera al marc independentista de lluita contra la injustícia.

L'entrevista desemboca, d'una banda, amb la prohibició de *Le Monde* a Espanya per ordre del ministre d'Informació i Turisme, Manuel Fraga Iribarne, que, a més, entra en un enfrontament personal i judicial amb Novais que voreja la comicitat, com relata Gonçal Castelló (2010: 404), un dels protagonistes dels fets com a únic procurador que es va atrevir a portar el cas del periodista:

“Fraga decidí prohibir l'entrada del diari a l'Estat espanyol i arremeté amb tota la seua fúria feixista contra Novais, a qui va llevar el carnet de periodista i, a més a més, en unes declaracions a la premsa va dir que el periodista era força afeccionat a l'alcohol; en resum, que era un borratxo impenitent. És veritat que Novais bevia força whisky, però això no es podia dir, encara que fora cert, sense constituir un delictes d'injúria”.

D'altra banda, l'entrevista provoca un interès gairebé sobtat per tot allò que passa a Catalunya. A més del seguiment exhaustiu de la persecució política de l'Abat Escarré, que acabarà exiliat a Itàlia i explicant que fa “política per la llibertat, la justícia i la

²⁹¹ Amat, J.: “El mito Novais”, Grup de Recerca en Periodisme, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona [consultat el 15 d'abril de 2019]: <http://grp.upf.edu/sites/default/files/news-files/JordiAmat.pdf>.

²⁹² Novais, J. A.: “Le régime espagnol se dit chrétien mais n'obéit pas aux principes de base du christianisme” déclare au Monde l'abbé de Montserrat”, *Le Monde*, París, 14 de novembre de 1963: https://www.lemonde.fr/archives/article/1963/11/14/le-regime-espagnol-se-dit-chretien-mais-n-obeit-pas-aux-principes-de-base-du-christianisme-declare-au-monde-l-abbe-de-montserrat_2218960_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=249.

religió”²⁹³, *Le Monde* també segueix amb atenció el tancament forçat d’Òmnium Cultural²⁹⁴, el posicionament crític del comitè executiu del PSUC sobre la Xina²⁹⁵, les intrigues vaticanes al voltant del nomenament del nou arquebisbe de Barcelona²⁹⁶, la Caputxinada de 1966²⁹⁷ i, fins i tot, el festival musical de les festes de la Mercè de Barcelona²⁹⁸.

L’interès sobtat no es reproduïx a l’altra banda de l’Atlàntic, on el *New York Times* ni tan sols considera la qüestió de l’Abat Escarré. Tot i això, el 1966 un article del periodista Tad Szulc –que havia donat la notícia de la invasió americana de Cuba el 1961– defineix Barcelona com a “ambivalent, si no esquizofrènica ciutat a nivell cultural, política, lingüístic, econòmic i arquitectònic”, i l’etiqueta com la capital de Catalunya, “l’altra Espanya”²⁹⁹.

L’afer Escarré sí que impacta la premsa llatinoamericana. Com explica *Ressorgiment* des de Buenos Aires³⁰⁰, la Generalitat a l’exili aprofita l’afer Escarré, tradueix l’entrevista i l’envia a tots els casals catalans i mitjans de comunicació. Catalunya ha

²⁹³ “L’abbé de Montserrat a l’Unitat : J’ai fait de la politique pour la liberté”, *Le Monde*, París, 15 de març de 1965: https://www.lemonde.fr/archives/article/1965/03/15/l-abbé-de-montserrat-a-l-unitat-j-ai-fait-de-la-politique-pour-la-liberte_2173946_1819218.html?xtmc=escarre&xtcr=16.

²⁹⁴ “Fermeture des locaux de l’Òmnium culturel catalan”, *Le Monde*, París, 5 de desembre de 1963: https://www.lemonde.fr/archives/article/1963/12/05/fermeture-des-locaux-de-l-omnium-culturel-catalan_2225067_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=251.

²⁹⁵ “Les communistes catalans condamnent les thèses de Pékin”, *Le Monde*, París, 1 d’octubre de 1964: https://www.lemonde.fr/archives/article/1964/10/01/les-communistes-catalans-condamnent-les-theses-de-pekin_2132918_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=272.

²⁹⁶ “Le Vatican et la Catalogne”, *Le Monde*, París, 14 de març de 1966: https://www.lemonde.fr/archives/article/1966/03/14/le-vatican-et-la-catalogne_2699638_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=299.

²⁹⁷ “La tension monte a Barcelone après l’intervention de la Police dans le couvent de Sarria”, *Le Monde*, París, 14 de març de 1966: https://www.lemonde.fr/archives/article/1966/03/14/la-tension-monte-a-barcelone-apres-l-intervention-de-la-police-dans-le-couvent-de-sarria_2700140_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=300.

²⁹⁸ Lonchamp, J.: “Le Iie festival de Barcelone et la musique català”, *Le Monde*, 17 d’octubre de 1964: https://www.lemonde.fr/archives/article/1964/10/17/le-ii-festival-de-barcelone-et-la-musique-catala_2132801_1819218.html?xtmc=le-ii-festival-de-barcelone-et-la-musique-catala&xtcr=1.

²⁹⁹ Szulc, T.: “In the other Spain; Barcelona, the Capital of Catalonia, maintains its distinct individuality”, *The New York Times*, Nova York, 25 de juny de 1966, pàg. 2: <https://www.nytimes.com/1966/06/25/archives/in-the-other-spain-barcelona-the-capital-of-catalonia-maintains-its.html>.

³⁰⁰ “El règim espanyol es diu cristià però no obeeix als principis bàsics del cristianisme”, *Ressorgiment*, Buenos Aires, desembre de 1963, pàg. 9137: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1040633.

tornat a l'arena internacional i el discurs, des del punt de vista independentista, es mou en una interpretació molt tova del marc de lluita contra la injustícia.

Això explica que el franquisme vegi separatistes i conspiradors a tot arreu, com en aquest curiós article de la revista *Qué pasa*, propera al carlisme:

“S’ha pres la nostra ciutat [Barcelona] com a laboratori de les més perilloses experiències. Aquí es couen les faves més dures i de pitjor pell³⁰¹. Allà està *Serra d’Or*, (...) *El Ciervo*, revista progressista; *Destino*, pro jueva i defensora dels politicastes anglesos; el Casal de Montserrat, feu de les pitjors intrigues; l’Òmnium Cultural d’activisme separatista; els Minyons de Muntanya, joves catalanistes que ratllen el separatisme”³⁰².

6.3 La transició: de la unitat de l’Assemblea de Catalunya a la frustració del sobiranisme

Els anys 70 es constitueix, per primera vegada des de la Solidaritat Catalana, una organització política que aglutina tot el catalanisme i l’antifranquisme a Catalunya, inclòs l’independentisme. La fita es diu Assemblea de Catalunya i ha arribat a ser considerat per Benet (1991: 13) com “el moviment més unitari i important de tota la història de Catalunya”.

L’Assemblea de Catalunya es funda el 7 de novembre de 1971 en una reunió clandestina amb uns 300 representants, segons la pròpia organització³⁰³, que inclouen:

- CCFPC (Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya, integrada per: Esquerra Republicana de Catalunya, Front Nacional de Catalunya, Moviment Socialista de Catalunya, Partit Socialista Unificat de Catalunya i Unió Democràtica de Catalunya)
- PSAN (Partit Socialista d’Alliberament Nacional)
- PORT (Partido Obrero Revolucionario Trotskysta)
- Bandera Roja

³⁰¹ “Aquí se cuecen las habas más duras y de peor pellejo” a l’original en castellà.

³⁰² J. M. B.: “Somos gente peligrosa”, *Destino*, Barcelona, 3 d’octubre de 1964, pàg. 29: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1339343.

³⁰³ “Assistents”, *Assemblea de Catalunya, Portaveu de la Comissió Permanent*, n.1, gener de 1972, pàgs. 3-4: https://ddd.uab.cat/pub/ppc/asscatPCP/asscatPCP_a1972m1n1C.pdf.

- PSOE (Partido Socialista Obrero Español)
- CC.00. (Comissions Obreres de les següents localitats: Manresa-Sallent, Sabadell, Vallès Oriental, Terrassa, Baix Llobregat, Tarragona, Mataró, Blanes, Badalona, Lleida i Barcelona)
- UGT ("Unión General de Trabajadores")
- Bloc Català d'Estudiants
- Joventut Obrera de Front Nacional de Catalunya
- Joventut Comunista de Catalunya.

José Antonio Novais escriu una crònica de la primera assemblea per a *Le Monde* i inclou les paraules d'un portaveu sense identificar que afirma: “És la primera vegada en trenta anys que les forces de l’oposició aconseguen reunir-se i mantenir una assemblea tan gran sense que la policia ho sàpiga. Això demostra fins a quin punt el franquisme està en crisi i a quin grau de maduresa ha arribat l’oposició catalana”³⁰⁴. També en parla el *New York Times*, que destaca la capacitat d’organització per “evadir la vigilància de la policia i les lleis espanyoles contra les concentracions polítiques no autoritzades”³⁰⁵.

Pel que fa als membres, ja hem parlat del FNC i el PSAN a les pàgines anteriors, però passem a resumir els posicionaments diversos de les altres organitzacions fundadores. Per començar, La CFPC s’havia presentat en societat el 1969 amb un manifest de set punts comuns, el sisè del qual era:

“6. Restabliment de l’Estatut autonòmic de Catalunya de l’any 1932, com a base de partida perquè el poble català pugui decidir lliurement el seu futur, reivindicant també el dret que a l’autodeterminació tenen la resta de pobles de l’Estat espanyol” (Ferrer, 2005: 280).

Bandera roja, com a organització marxista-leninista, ja es pronuncia des de la seva fundació a través del primer número de seu òrgan oficial, *Cuadernos Comunistas*, a

³⁰⁴ Novais, J. A.: “Première assemblée en Catalogne des forces d’opposition démocratique”, *Le Monde*, París, 11 de novembre de 1971: https://www.lemonde.fr/archives/article/1971/11/11/premiere-assemblee-en-catalogne-des-forces-d-opposition-democratique_2451210_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=512.

³⁰⁵ Eder, R.: “Catalonian foes of Franco hold an illegal meeting”, *The New York Times*, Nova York, 8 de novembre de 1971, pàg. 4: <https://www.nytimes.com/1971/11/09/archives/catalonian-foes-of-franco-hold-an-illegal-meeting.html>.

favor del “reconeixement dels drets dels agricultors a la terra i de les nacionalitats a la seva autodeterminació”³⁰⁶.

El PSOE també es pronunciarà a favor de l'autodeterminació en diverses ocasions, la més recordada és la Resolució sobre Nacionalitats i Regions del Congrés de Suresnes de 1974, citada per Blas Guerrero (1978: 161):

“1. La definitiva solució del problema de les nacionalitats que integren l'Estat espanyol parteix indefectiblement del ple reconeixement del seu dret d'autodeterminació, que comporta la facultat que cada nacionalitat pugui determinar lliurement les relacions que mantindrà amb la resta dels pobles que integren l'Estat espanyol.

3. El PSOE es pronuncia per la constitució d'una República Federal de les nacionalitats que integren l'Estat espanyol per considerar que aquesta estructura estatal permet el ple reconeixement de les peculiaritats de cada nacionalitat i els eu autogovern a la vegada que salvaguarda la unitat de la classe treballadora dels diversos pobles que integren l'Estat federatiu”.

La UGT també defensa el dret d'autodeterminació de Catalunya des de 1962 per la seva participació a l'Aliança Sindical Obrera de Catalunya, conjuntament amb la CNT i la SOCC, en una declaració constitutiva que diu:

“6.L'Aliança Sindical Obrera de Catalunya lluitarà per a que el règim que s'estableixi a la caiguda de la dictadura franquista tingui en compte la profunda revolució d'estructures econòmiques i polítiques que Espanya necessita per incorporar-se a la vida moderna del món actual. Les llibertats i els drets d'auto-determinació del poble de Catalunya deuran ésser restablerts en el marc d'una futura Confederació de Pobles Hispànics”³⁰⁷.

Per la seva banda, el Bloc Català d'Estudiants s'havia constituït el 1971 amb un manifest que apostava explícitament per l'independentisme de la següent manera:

“Declarem que la independència política de la nació catalana és garantia bàsica i insubstituïble per a la llibertat i la dignitat nacional dels catalans.

³⁰⁶ “La política y la teoría de la organización comunista”, *Cuadernos Comunistas*, abril de 1970, pàg. 6: https://ddd.uab.cat/pub/ppc/cuacom/cuacom_a1970m4n1.pdf.

³⁰⁷ UGT: “L'Aliança Sindical Obrera de Catalunya, Declaració constitutiva”, *UGT, Butlletí interior del Secretariat de Catalunya*, desembre de 1962, pàg. 1: https://ddd.uab.cat/pub/ppc/butintseccatUGT/butintseccatUGT_a1962m12.pdf.

Entenent bé que independència no vol dir insolidaritat sinó simplement no dependència” (Ferrer, 2005, 283).

Comissions Obreres (CCOO), per la seva estructura més descentralitzada, no havien establert una declaració sobre la qüestió catalana encara, però a *Comisiones*, l'òrgan de la coordinadora local de CCOO de Barcelona, ja reproduïen íntegrament el manifest de l'Assemblea de Catalunya³⁰⁸. La mateixa fórmula utilitza la Joventut Comunista de Catalunya al seu òrgan oficial, Jove Guàrdia³⁰⁹.

L'organització fundadora menys propensa a les llibertats nacionals de Catalunya són els trotskistes del PORT, que al seu òrgan *Lucha Obrera* de desembre de 1971, en comptes de copiar el manifest de l'Assemblea de Catalunya, com hem vist en altres organitzacions, n'escriuen la seva pròpia interpretació, en un marc espanyol:

“S'ha de situar aquesta primera Assemblea de Catalunya en la línia històrica i veure que és fruit de l'avanç en la maduració revolucionària d'Espanya (...) El món està donant canvis estructurals i indubtablement Espanya rep aquesta influència (...) Res escapa a la història i a la causa justa que lliura el proletariat mundial. Estem assistint als últims cops de cua del sistema capitalista (...) La conclusió més important és generalitzar aquesta experiència, accelerar a escala nacional [espanyola] aquest nivell per a que es constitueixi un organisme unitari, partint del centre que és Madrid (sense que això signifiqui la dissolució dels òrgans regionals)”³¹⁰.

El comunicat oficial de la primera assemblea identifica quatre punts de coincidència entre totes les organitzacions, el tercer dels quals és: “3. El restabliment provisional de les institucions i dels principis configurats en l'Estatut de 1932, com a expressió concreta d'aquestes llibertats a Catalunya i com a via per arribar al ple exercici del dret d'autodeterminació”³¹¹.

³⁰⁸ “Asamblea de Cataluña”, *Comisiones*, Barcelona, gener de 1972, pàg 9:

https://ddd.uab.cat/pub/ppc/comisionesCCOObcn/comisionesCCOObcn_a1972m1n1.pdf.

³⁰⁹ “Comunicat de l'Assemblea de Catalunya”, *Jove Guàrdia*, Barcelona, 1972, pàg 2:

https://ddd.uab.cat/pub/ppc/jovgua/jovgua_a1971n8.pdf.

³¹⁰ “Conclusiones y perspectivas de la 1a Asamblea de Cataluña”, *Lucha Obrera*, 20 de desembre de 1971, pàgs. 1-3: https://ddd.uab.cat/pub/ppc/lucobr501/lucobr501_a1971m12d20n156.pdf.

³¹¹ “Comunicat primera sessió A.C.”, *Assemblea de Catalunya, Portaveu de la Comissió Permanent*, n.1, gener de 1972, pàg. 2: https://ddd.uab.cat/pub/ppc/asscatPCP/asscatPCP_a1972m1n1C.pdf.

Sense aquesta menció explícita al ple exercici del dret d'autodeterminació, totes les forces independentistes s'haurien aixecat de la taula, mentre que la indefinició sobre l'objectiu final i el recurs a l'Estatut del 1932 en comptes del de 1931 és una concessió necessària als grups que es consideren hereus de la República espanyola, com el PSOE o els grans sindicats CCOO i UGT.

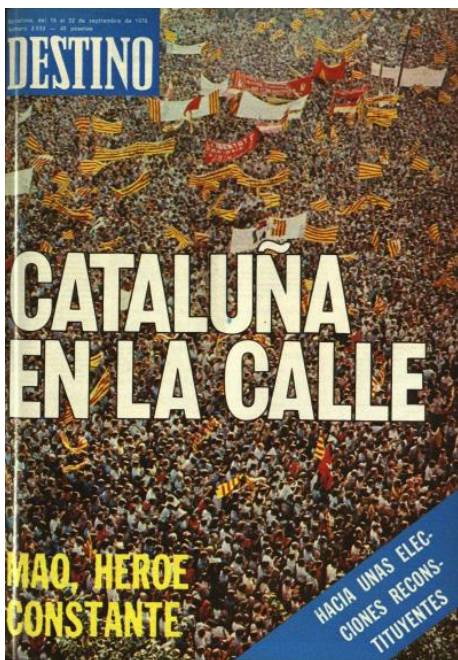
Aquest acord col·loca el marc de les reivindicacions de l'Assemblea de Catalunya en més a prop del marc administratiu, una repetició del marc de Francesc Macià després de la negociació amb els ministres de Madrid, mentre la premsa internacional col·loca una imatge de l'entitat dins del marc de lluita contra la injustícia.

En aquesta capacitat de diàleg i adaptació de marcs es troba l'èxit de l'Assemblea de Catalunya, com explica Bernad (2002: 201):

“(..) no significava el mateix l'Assemblea de Catalunya per a un PSAN provisional, per exemple, que aspirava a transformar la societat i instituir el socialisme en uns Països Catalans independents, que per a Convergència Democràtica de Catalunya, que desitjava l'autonomia i un model social distint. A grans trets, els grups d'extrema esquerra i independentistes apostaven per una ruptura i la construcció d'una societat nova no fonamentada en la democràcia parlamentària a tall occidental, i la resta volien una evolució més gradual cap a diferents formes d'autonomia dins l'Estat i l'assoliment de la democràcia formal advocant primer —almenys en teoria— per la ruptura amb el règim i, a poc a poc, pel reformisme.

Allò que augmenta encara més el valor intrínsec de l'Assemblea de Catalunya com un organisme unitari d'acció únic i excepcional és precisament, en part, aquest aspecte”.

En un context de prohibicions, l'Assemblea de Catalunya es revela com una maquinària de mobilització i propaganda formidable, que, a falta de premsa lliure, es convertirà en una habitual dels mitjans internacionals. La detenció de 113 membres de l'Assemblea en una reunió a la parròquia de Santa Maria Mitjancera el 1973 també mereixerà una llarga crònica de Novais³¹², així com diverses manifestacions amb o sense detinguts que ajuden a consolidar el marc de la lluita contra la injustícia.

Imatge 8: Portada de la revista *Destino* de 16-23 de setembre de 1976. Font: Biblioteca Nacional de Catalunya.

Amb la mort de Franco, l'Assemblea accedeix a un tipus de comunicació més convencional i l'aprofita. Per exemple, el 1976 aconsegueix que el pintor Antoni Tàpies li dissenyi un cartell commemoratiu pels cinc anys de l'organització³¹³. A més, cada nova adhesió és notícia a uns mitjans que tornen a experimentar la llibertat, fins i tot el conservador *La Vanguardia*, que encara porta l'adjectiu d'*Española*, publica notícia de l'adhesió a l'entitat del Col·legi d'Enginyers Industrials el juliol de 1976³¹⁴.

Però l'èxit més important de l'Assemblea de Catalunya probablement sigui la manifestació de l'11 de setembre de 1976 a Sant Boi de Llobregat (imatge 8). La mobilització només és possible després d'una maratoniana negociació amb el govern civil de Barcelona, que havia prohibit la concentració inicialment

³¹² Novais, J. A.: "L'Église et l'opinion catalanes condamnent vigoureusement l'arrestation d'une centaine de personnes à Barcelone", *Le Monde*, París, 24 de novembre de 1973:

https://www.lemonde.fr/archives/article/1973/11/24/l-eglise-et-l-opinion-catalanes-condamnent-vigoureusement-l-arrestation-d-une-centaine-de-personnes-a-barcelone_2547267_1819218.html?xtmc=catalogne&xtcr=90.

³¹³ Tàpies, A. (1976): "Assemblea de Catalunya: cinquè aniversari (1971-1976)", cartell dipositat al Dipòsit digital de la Universitat Autònoma de Barcelona: <https://ddd.uab.cat/record/67201?ln=ca>.

³¹⁴ "El Colegio y la Asociación de ingenieros Industriales se adhieren a la Asamblea de Cataluña", *La Vanguardia Española*, Barcelona, 9 de juliol de 1976, pàg. 27: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1976/07/09/pagina-27/33785514/pdf.html?search=Asamblea%20de%20Catalu%C3%B1a>.

prevista al Parc de la Ciutadella. Per si de cas, un dia abans de la gran concentració, l'economista Ramon Trias-Fargas, membre de la comissió organitzadora, i poc temps després diputat per Convergència i Unió, escriu a *La Vanguardia* un article que recorda la coincidència de molts polítics del segle XIX en negar l'independentisme (apartat 4.8): “Catalunya no vol trencar ni separar res”³¹⁵.

També són moderats gairebé tots els articulistes del nou diari *Avui*, el primer diari nacional en català des de 1939, acabat d'estrenar l'abril de 1976 després d'una intensa campanya de subscripció popular. Al voltant de l'11 de setembre de 1976, només Jordi Ventura planteja, no ja la independència, sinó l'autodeterminació, i des d'un punt de vista molt asèptic, com a norma del dret internacional³¹⁶.

En la mateixa línia, escriu Manuel de Pedrolo, potser el més crític dels articulistes habituals i que, més endavant, es convertirà en un dels pocs referents del marc de sobirania a la premsa diària:

“Si des de la meseta un Estatut tan modest com el que les Corts de la República van votar l'any 1932 ja sembla un document separatista intolerable (...) no és estrany que, a molts, els entri un complex de culpabilitat en descobrir que eren separatistes pel simple fet d'ésser partidaris de l'Estatut d'Autonomia o de simpatitzar-hi. S'ha fet, doncs, una operació brillant.

(...) L'autodeterminació no hipoteca cap futur, ben a l'inrevés, deixa les portes obertes de bat a bat perquè els ciutadans puguin decidir amb tota llibertat si volen un federalisme, un estatut d'autonomia, o el que els plagui. Posar límits a l'autodeterminació equival a voler fer-nos jugar a un joc amb les regles d'un altre”³¹⁷.

A Sant Boi, el portaveu de l'Assemblea de Catalunya Jordi Carbonell diu: “No volem reforma, volem ruptura”. També afirma que “Catalunya és solidària amb tothom, amb

³¹⁵ Trias-Fargas, R.: “Cataluña no quiere romper ni separar nada”, *La Vanguardia Española*, Barcelona, 10 de setembre de 1976, pàg. 21:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1976/09/10/pagina-21/33624059/pdf.html>.

³¹⁶ Ventura, J.: “L'autodeterminació, norma del dret internacional”, *Avui*, Barcelona, 11 de setembre de 1976, pàg. 3:

<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000735739&page=1&search=&lang=ca&view=hemeroteca>

³¹⁷ Pedrolo, M.: “No posem pegats a les rascades”, *Avui*, Barcelona, 16 de juny de 1976, pàg. 3: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=941939&lang=ca&page=3>.

la llibertat de tots els que també se solidaritzin amb les nostres llibertats”³¹⁸, en un retoc al marc de lluita contra la injustícia que l’apropa a al marc de sobirania.

Però, aquest toc es quedarà en el discurs, perquè, poc temps després, l’Assemblea de Catalunya comença la seva última gran campanya massiva amb el lema “Volem l’Estatut”³¹⁹. Paral·lelament, tant el PSOE com el PCE aniran oblidant l’autodeterminació entre 1975 i 1977 (Blas Guerrero, 1978). La qüestió de la independència i el rupturisme han quedat definitivament sepultats sota el que més endavant s’anomenarà “consens de la Transició”.

6.4 Constitució i ruptura emocional de l’esquerra independentista

La Constitució Espanyola que se sotmet a votació dels ciutadans espanyols el 6 de desembre de 1978 no reconeix el dret d’autodeterminació, prohibeix la federació entre comunitats autònomes, reserva les especificitats forals al País Basc i Navarra, i té una porta del darrere que permet prendre el control dels governs autonòmics amb una majoria absoluta al Senat, l’article 155. És, per tant, el contrari del dret d’autodeterminació i els punts bàsics que defensaven tots els representats a l’Assemblea de Catalunya.

Malgrat això, el suport de les organitzacions fundadores de l’Assemblea de Catalunya es dividirà. Les sis més potents acabaran demanant el vot afirmatiu, mentre sis demanen l’abstenció (veure taula 3).

Alguna cosa hi té a veure el soroll de sabres en forma d’intent de cop militar aquell mateix novembre, el que després es va anomenar Operació Galàxia, i que transcendeix també a la premsa internacional, amb un intent frustrat de presa del Palau de la Moncloa³²⁰. Aquell intent sortirà durant tota la campanya, fins i tot en cròniques

³¹⁸ Gabancho, P.: “Cataluña en la calle”, *Destino*, Barcelona, 16-23 de setembre de 1976, pàgs 22-23: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1340579.

³¹⁹ Assemblea de Catalunya (1977): “Volem l’Estatut: 23 d’abril, Sant Jordi a les 8 del vespre: tots davant dels ajuntaments”, cartell dipositat al Dipòsit digital de documents de la Universitat Autònoma de Barcelona: <https://ddd.uab.cat/record/42852?ln=ca>.

³²⁰ “Eco en la prensa extranjera del abortado golpe militar”, *El País*, Madrid, 21 de novembre de 1978: https://elpais.com/diario/1978/11/21/espana/280450820_850215.html.

periodístiques, com a amenaça velada del que pot passar si la Constitució no surt aprovada clarament³²¹.

Taula 3: Què defensaven abans de 1975 les organitzacions fundadores de l'Assemblea de Catalunya i quin vot demanen al referèndum sobre la Constitució Espanyola de 1978

Organització	Què defensa abans de 1975	Vot a la Constitució de 1978
Esquerra Republicana de Catalunya	Estat Català dins la Federació Ibèrica	Abstenció
Front Nacional de Catalunya	Independència dels Països Catalans	Abstenció
Moviment Socialista de Catalunya	Autodeterminació	(Desaparegut)
Partit Socialista Unificat de Catalunya	Autodeterminació	Sí
Unió Democràtica de Catalunya	Estatut de 1932, Estat federal ³²²	Sí
Partit Socialista d'Alliberament Nacional	Independència dels Països Catalans	No / Abstenció
Partido Obrero Revolucionario Trotskysta	Estat revolucionari	Abstenció
Bandera Roja	Autodeterminació	Abstenció
Partido Socialista Obrero Español	Autodeterminació	Sí
CCOO	Autodeterminació	Sí
UGT	Autodeterminació	Sí

³²¹ Tres exemples del posicionament dur pel Sí de la majoria de la premsa són la crònica “Entre el Sí y el caos” signada per Wilfredo Espina a *Destino*, Barcelona, 30 de novembre de 1978, pàg. 10 (https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1340807), l'acudit gràfic de Cesc a la portada del diari *Avui* de 5 de desembre de 1978, que equiparava una “O” del No a una esvàstica nazi

(<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000956654&page=1&search=Avui&lang=ca&view=hemeroteca>) o la portada de *La Vanguardia* del dia 6 de desembre, on d'una manera gens dissimulada es partien al 50% les fotos d'urnes amb fotos de militars armats. Clar que en principi eren per protegir les urnes, però l'efecte segur que no era gens tranquil·litzador per a qui es pogués estar plantejant un vot negatiu o l'abstenció des de l'independentisme (<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1978/12/06/pagina-1/33749300/pdf.html>).

³²² “Document del quarantè aniversari”, *Documents determini Unió Democràtica de Catalunya*, Barcelona, 1973, pàg. 4: https://ddd.uab.cat/pub/ppc/detdoc/detdoc_a1973n1.pdf.

Bloc Català d'Estudiants	Independència	(Desaparegut)
Joventut Obrera de Front Nacional de Catalunya	Independència	Abstenció
Joventut Comunista de Catalunya	Autodeterminació	Abstenció

Font: Elaboració pròpia a partir dels posicionaments expressats en articles i entrevistes als diaris *Avui* i *La Vanguardia* entre 3 i 6 de desembre de 1978.

Entre les organitzacions que demanen l'abstenció hi trobem aquelles que ho fan per qüestions d'ideologia revolucionària, com els trotskistes o Bandera Roja. Entre els independentistes, els únics que demanaran l'abstenció seran Esquerra Republicana, el Front Nacional de Catalunya i les seves respectives joventuts.

El Front Nacional de Catalunya, com que no té representació política al Congrés dels Diputats, té molt poca presència mediàtica durant la campanya, però el mateix 6 de desembre el líder de l'organització Ignasi Fluvià signa un article titulat "Abstenció, però abstenció conscient" al diari *Avui*. Allà, Fluvià reconeix que "els inquietants esdeveniments de caire militar que han tingut lloc darrerament a l'Estat espanyol (...) han reforçat moltíssim la posició dels qui –com el govern i la majoria de partits parlamentaris– propugnen el vot afirmatiu a la Constitució". Tot i així, l'argument que proposa Fluvià per a l'abstenció és de caire estratègic:

"Es gairebé segur que, al conjunt de l'Estat, la Constitució sortirà aprovada, i que els nostàlgics del franquisme hauran contribuït, amb llur precipitació, a fer que sigui més elevat encara el percentatge de vots afirmatius. És ara doncs quan, des de Catalunya i des de posicions nacionalistes i d'esquerra, més cal insistir perquè sigui rebaixat al màxim aquest percentatge. És ara precisament, quan s'acosta l'hora de negociar l'Estatut d'autonomia amb Madrid, que hem de fer valer la nostra força com a poble per tal que no ens retallin més encara les nostres futures atribucions d'autogovern"³²³.

Un marc, doncs, clarament administrativista, de negociació, que no li escau gens a la història del FNC. En la mateixa línia i amb el mateix marc s'expressa Ramon Viñals

³²³ Fluvià, I.: "Abstenció, però abstenció conscient", *Avui*, Barcelona, 6 de desembre de 1978, pàg 3: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000956687&page=1&search=Avui&lang=ca&view=hemeroteca>.

d'ERC quan escriu que “els vots de l'abstenció podrien ser els primers vots per a millorar l'Estatut”³²⁴.

L'únic partit que demana el “No”, encara que compartit amb l'abstenció, és el PSAN. Un anunci signat per un grup d'intel·lectuals propers al PSAN³²⁵, com Lluís Maria Xirinacs o Fèlix Cucurull, és l'únic que reivindica els punts de l'Assemblea de Catalunya i, per tant, l'únic que manté el marc de sobirania, i que utilitza la paraula:

“(…) Nosaltres que hem lluitat per la consecució dels 4 punts de l'Assemblea de Catalunya, acceptada per una amplíssima majoria dels catalans diem no a la Constitució, perquè tot negant el dret d'autodeterminació que tenim com a poble, tot negant la possibilitat de federació voluntària del Països Catalans, tot negant una real autonomia política, no simplement administrativa, tot negant la plenitud de drets a la llengua catalana, nega la nostra **sobirania** com a poble, perquè tot negant la POSSIBILITAT D'AVANÇ³²⁶ cap al socialisme tot negant el PLE EXERCICI del dret de sindicació i de vaga, tot negant la supremacia del poder civil respecte a poders no elegits tot negant drets fonamentals de la dona nega els drets democràtics del nostre poble

(…) Amb aquesta constitució NO PODREM ACONSEGUIR objectius als quals no hem renunciat ni renunciarem mai”³²⁷.

El grup del PSAN-Provisional³²⁸ lidera la campanya pel “No” a la Constitució a Catalunya, una campanya que comptarà amb els aliats gallecs del Bloque Nacionalista Galego i, sobretot, de la branca política de la banda terrorista basca ETA, Herri Batasuna. La simpatia per la lluita armada es veu en un cartell d'un acte de la campanya a Barcelona on l'advocat defensor de presos d'ETA, Francisco Letamendia, rep tractament d'estrella convidada, per sobre de les sigles dels partits catalans (imatge 9).

³²⁴ Viñals i Soler, R.: “Per l'abstenció democràtica”, *Avui*, Barcelona, 3 de desembre de 1978, pàg. 3: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000956621&page=1&search=Avui&lang=ca&view=hemeroteca>.

³²⁵ De fet, el PSAN acabava d'escindir-se en dues branques, una conservava el nom de PSAN i l'altra s'autoanomena PSAN-Provisional. Aquesta segona branca posarà sobre la taula un discurs més radical i justificarà la lluita armada, cosa que el porta a estar en la fundació de Terra Lliure.

³²⁶ En majúscules a l'original, *idem* per a la resta de la cita.

³²⁷ “Catalans, davant del proper referèndum constitucional”, *Avui*, Barcelona, 3 de desembre de 1978, pàg. 12: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000956621&page=1&search=Avui&lang=ca&view=hemeroteca>.

³²⁸ Veure nota 210.

Imatge 9: Cartell del Comitè Català Contra la Constitució Espanyola, setembre de 1978.
Font: Universitat Autònoma de Barcelona.

Per facilitar l'anàlisi, a la taula 4 detallem els principals partits catalans, ara en funció del seu marc comunicatiu.

Taula 4: Quin marc practiquen abans de 1975 les organitzacions fundadores de l'Assemblea de Catalunya i quin marc utilitzen al referèndum sobre la Constitució Espanyola de 1978? En negreta, marc de sobirania.

Organització	Marc abans de 1975	Marc a la campanya de la Constitució de 1978
Esquerra Republicana de Catalunya	Sobirania	Administració
Front Nacional de Catalunya	Sobirania	Administració
Moviment Socialista de Catalunya	Sobirania	(Desaparegut)
Partit Socialista Unificat de Catalunya	Sobirania	Administració
Unió Democràtica de Catalunya	Administració	Administració
Partit Socialista d'Alliberament Nacional ³²⁹	Sobirania	Sobirania

Font: Elaboració pròpia.

³²⁹ Per no complicar excessivament el quadre, abans de 1975 es considera el PSAN, després de 1975 es considera l'àmbit de lideratges propers tant al PSAN com al PSAN-Provisional.

6.4.1 La lluita armada, la gran temptació dels 80

El Partit Socialista d'Alliberament Nacional-Provisional (PSAN-P) neix el 1974 com una escissió del PSAN arran de les crítiques sobre la incapacitat del partit per crear un moviment activament independentista més enllà de la teoria. Els crítics escullen anomenar-se PSAN-P com a mirall de IRA-Provisional, el nom oficial de la coneguda banda terrorista irlandesa durant els anys 70 (Sastre, 2013). El PSAN-P desapareix com a marca el 1979 quan es fusiona amb altres grups com OSAN (Organització Socialista d'Alliberament Nacional) per crear IPC (Independentistes dels Països Catalans).

Però un grup decideix anar més enllà i entra en contacte amb ETA per establir un comando a Barcelona, que al principi no tindrà ni nom. El seu primer intent seriós, el robatori d'un trasllat de fons de Banca Catalana al municipi de Piera, provoca la mort a trets de la policia d'un dels militants, Martí Marcó. Com que dona la casualitat que Marcó és també militant de les Joventuts d'Esquerra Republicana, tota l'operació queda envoltada de misteri i el grup es dissol (Sastre, 2013).

Tot i això, a l'enterrament de Martí Marcó, els periodistes ja comencen a entendre que hi ha alguna cosa més que un robatori o un accident darrere la mort del jove militant. Segons la crònica de l'*Avui*, a més de banderes d'ERC i de les JERC se'n veuen del PSAN-P i de les joventuts del Partit Comunista d'Espanya-Internacional, la branca més radical del moviment. Una part dels militants intenten tallar el trànsit i comencen a cridar "ETA, ETA, ETA, més metrallera"³³⁰.

El primer document oficial del moviment armat, ja amb el nom de Terra Lliure, no arriba fins el 1981, amb un full volant repartit al Camp Nou durant l'acte "Som una Nació" organitzat per la Crida per la Llibertat³³¹. En aquell full es porta a l'extrem el marc de sobirania:

"Terra Lliure, organització revolucionària que lluita per la independència total dels Països Catalans, crida tot el poble català a lluitar contra el procés

³³⁰ "Enterrament del jove militant d'ERC", *Avui*, Barcelona, 1 de febrer de 1979, pàg. 7: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000957524&page=7&search=>.

³³¹ La cantant Marina Rossell explica en aquest documental de RTV Cardedeu com els milers d'octavetes van entrar a l'estadi a través d'un dels seus músics, guardades dins les fundes de les guitarres: <https://www.youtube.com/watch?v=czPEq6GjFGs>.

de destrucció sistemàtica a que està sotmesa la nostra nació (...) cal que cadascú ocupi el seu lloc en la lluita:

- a nivell polític, amb els partits independentistes.
- a nivell de solidaritat, amb els Comitès de Solidaritat amb els Patriotes Catalans.
- a nivell obrer, col·laborant en la construcció d'un sindicat nacional combatiu.
- a nivell militar, aquells que estiguin disposats, tenen el seu lloc a Terra Lliure”³³².

La comunicació tradicional no serà mai el fort de Terra Lliure, el nom definitiu del moviment armat. Però, en canvi, sí que desenvoluparà una estètica inspirada en el País Basc i Irlanda del Nord que arrelarà amb força entre el jovent de Catalunya, ajudada potser també per una certa aureola de moviment més idealista que efectiu. Tant, que més de vint anys després de la seva dissolució definitiva el 1995 encara apareixen pintades amb el seu logotip de tant en tant³³³.

Mentrestant, la branca política de l'esquerra independentista es reorganitza a partir de 1984 al voltant del Moviment de Defensa de la Terra (MDT), que manté una estètica clarament influenciada per Terra Lliure, com l'estelada negra. L'MDT durà a terme diverses campanyes pròpies de l'esquerra alternativa i revolucionària dels 80, organitza manifestacions a tots els Països Catalans³³⁴, fa campanya contra els Jocs Olímpics de Barcelona³³⁵ i demana el vot pel partit basc referent d'ETA Herri Batasuna a les eleccions europees de 1987³³⁶ i 1989³³⁷ (imatge 10).

³³² Terra Lliure: “Crida de Terra Lliure”, 1981, document hostatjat a l'arxiu digital Xadica:

<http://webs.xadica.cat/historiatll/crida.htm>.

³³³ “Pintades a favor de la violència”, *e-notícies*, Barcelona, 18 de desembre de 2017: <https://societat.e-noticies.cat/pintades-a-favor-de-la-violencia-114629.html>.

³³⁴ Per exemple a València el 1986 (MDT: “València també és Catalunya”; octubre de 1986, al Dipòsit Digital de Documents de la UAB: <https://ddd.uab.cat/record/67066?ln=ca>) o a Barcelona el 1989 (MDT: “Avancem amb la unitat popular”, setembre de 1989, al Dipòsit Digital de Documents de la UAB: <https://ddd.uab.cat/record/87006?ln=ca>).

³³⁵ MDT: “No a l'Olimpíada contra Barcelona”, setembre de 1991, al Dipòsit Digital de Documents de la UAB: <https://ddd.uab.cat/record/104409?ln=ca>.

³³⁶ MDT: “Solidaritat amb Euskadi”, maig de 1987, al Dipòsit Digital de Documents de la UAB: <https://ddd.uab.cat/record/105193?ln=ca>.

³³⁷ MDT: “Vota contra Espanya”, maig de 1989, al Dipòsit Digital de Documents de la UAB: <https://ddd.uab.cat/record/48249?ln=ca>.

Imatge 10: Enganxina de l'MDT de 1989. Font: Universitat Autònoma de Barcelona.

L'èxit comunicatiu més esclatant de l'esquerra independentista, però, no és estrictament mèrit seu. “La Guàrdia Civil deté set persones acusades de pertànyer a l'organització Terra Lliure”, publica l'*Avui*, el 30 de juny de 1992. Comença una operació policial que acabarà amb la detenció d'una cinquantena d'independentistes acusats de ser militants de Terra Lliure. Dotze anys després del que es va anomenar “Operació Garzón”, el 2004, el Tribunal de Drets Humans d'Estrasburg condemnarà el Regne d'Espanya per no haver investigat les denúncies de tortures (Bassa, 2017).

En plena *pax* Olímpica, l'operació encara li rendirà a Terra Lliure un paràgraf pòstum i condescendent al *New York Times*:

“El petit moviment separatista de Catalunya, Terra Lliure, es va desarticular oficialment fa dos anys, però el mes passat els seus activistes van col·locar sis bombes petites fora d'oficines bancàries aquí [a Barcelona] i a Girona. En aquesta ocasió, l'aparell de seguretat ha funcionat a la perfecció”³³⁸.

Aquesta serà de les poquíssimes mencions que faci la premsa internacional a l'independentisme català en l'últim quart de segle XX.

6.4.2 De la Crida a la nova Esquerra Republicana: l'assalt independentista a un partit històric

En una tanca electoral poc abans de les eleccions al Parlament de Catalunya de 1980 s'hi pot llegir: “Quan a Madrid calia dir no, hem dit no. Al Parlament de Catalunya ni ens mossegarem la llengua ni ens casarem amb ningú”. És una tanca del partit més històric de l'independentisme, Esquerra Republicana de Catalunya, que es presenta amb l'eslògan “el vot decisiu, el vot útil”³³⁹.

³³⁸ Riding, A.: “Olympics; keeping terrorism at bay in Barcelona”, *The New York Times*, Nova York, 11 de juliol de 1992, pàg. 29: <https://www.nytimes.com/1992/07/11/sports/olympics-keeping-terrorism-at-bay-in-barcelona.html>.

³³⁹ “Esquerra vol exercir l'arbitratge en l'elecció del nou president”, *Avui*, Barcelona, 27 de febrer de 1980, pàg. 5:

La independència i l'autodeterminació han desaparegut dels missatges de campanya d'ERC, igual que passa a les següents eleccions, el 1984, on hi concorre amb l'eslògan “per volar més alt”³⁴⁰, una metàfora perfecta de la vaguetat dels postulats del partit. Quan en un debat a la ràdio li demanen al líder, Heribert Barrera, que concreti quin és el seu horitzó nacional, respon que “ERC és un partit que toca de peus a terra i, per tant, distingim entre els objectius a mitjà termini i els que pretenem aconseguir en aquesta legislatura”³⁴¹. Deixant de banda la contradicció metafísica entre volar més alt i tocar de peus a terra, és evident que ERC ha deixat orfe l'espai independentista.

Així ho veuen també alguns dirigents de la Crida a la Solidaritat, el moviment que havia organitzat l'acte del Camp Nou de 1981, com Àngel Colom, que comencen a discutir com aconseguir que el partit de Macià i Companys lideri aquest nou independentisme. En aquesta línia, l'aleshores jove dirigent del PSAN Josep Lluís Carod-Rovira escriu un article a l'*Avui* el 1986 on proposa refundar ERC:

“Tenim, doncs, un país sotmès a un reduccionisme d'una primarietat esfereïdora on tan sols hi ha dues maneres «normals» de ser ciutadans: la socialista o la convergent. (...) Fins ara, totes les temptatives perquè noves sigles tinguin veu parlamentària han fracassat i, d'altra banda, el sentiment independentista juvenil, esperançador a nivell estratègic, es mou en la més estricta marginalitat política. Què cal fer, doncs? (...) em permeto una proposta: refundar ERC (...) No caldria que fos un partit nou, sinó més aviat vell, el dels orígens, en el qual Macià i Companys, si fossin vius, poguessin militar amb comoditat i sense contradiccions (...) Un partit que cregui que la qüestió nacional és la nostra primera qüestió perquè és exclusivament nostra. Un partit que sostingui, en definitiva, que no hi ha futur si no disposem de la nostra pròpia estructura d'Estat”³⁴².

<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000744398&page=5&search=ERC%20independ%C3%A8ncia&lang=ca&view=hemeroteca>.

³⁴⁰ “Barrera, l'esforç per volar més alt”, *Avui*, Barcelona, 24 d'abril de 1984, pàg. 9:

<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000998083&page=9&search=Heribert%20Barrera&lang=ca&view=hemeroteca>.

³⁴¹ “Heribert Barrera i Jordi Carbonell participaren en un debat radiofònic”, *Avui*, Barcelona, 20 d'abril de 1984, pàg. 3:

<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000998001&page=3&search=Heribert%20Barrera&lang=ca&view=hemeroteca>.

³⁴² Carod-Rovira: “Una necessitat vital: refundar ERC?”, *Avui*, Barcelona, 1 de novembre de 1986, pàg. 9: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0001008739&page=9&search=Carod&lang=ca&view=hemeroteca>.

El 24 de desembre de 1986, apareix, també al diari *Avui*, el primer anunci de la campanya “Crida Nacional a Esquerra Republicana”, per refundar el partit en una organització que “ha de fixar-se com a objectiu irrenunciable el lliure exercici del dret a l'autodeterminació nacional”, ja que és “l'únic que ens permet actuar des de la perspectiva d'una Catalunya **sobirana** i sense dependències imposades”³⁴³.

Comença un procés que durarà fins 1992, any que Esquerra Republicana de Catalunya es presenta a les eleccions al Parlament de Catalunya amb Àngel Colom de candidat i l'eslògan “Cap a la independència”³⁴⁴. El marc de sobirania ha tornat a sortir dels marges i entra al Parlament amb 11 diputats, que més que doblen l'anterior resultat d'ERC.

6.5 L'ambigüitat de Tarradellas i Pujol

Josep Tarradellas i Jordi Pujol mereixen un epígraf a part perquè, sense ser independentistes, aglutinaren de facto la majoria de suports de l'independentisme durant bona part de la segona meitat del segle XX i part del XXI. Per això, mereixen una anàlisi del seu discurs i la seva acció política amb l'independentisme.

6.5.1 Josep Tarradellas, el president retornat

Fins a la mort de Franco, els catalans de l'interior tenen poques oportunitats de saber qui és i què pensa el President de la Generalitat a l'exili. Una de les més sonades és quan el 1966 el periodista Carles Sentís cita el “president de la Generalitat de Catalunya, Josep Tarradellas” a la portada del diari barceloní *Telexprés* perquè s'ha posicionat a favor de l'espanyolitat de la colònia britànica de Gibraltar³⁴⁵. Sentís felicita Tarradellas per defensar Espanya, però parlar-ne com a “president” és un tabú al règim franquista.

³⁴³ “Crida Nacional a Esquerra Republicana de Catalunya”, *Avui*, Barcelona, 24 de desembre de 1986, pàg. 5:

<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0001009812&page=5&search=Crida&lang=ca&view=hemeroteca>.

³⁴⁴ Solsona, R: “Cartells: ERC”, *Avui*, Barcelona, 4 de març de 1992, pàg. 40:

[https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0001075826&page=40&search=.](https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0001075826&page=40&search=)

³⁴⁵ “El Movimiento, a l'atac”, *Ressorgiment*, gener de 1967, pàg. 9719:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1040707.

Per això pot sorprendre que el febrer de 1975, quan Franco encara és viu, s'editi un opuscle clandestí amb aquestes paraules atribuïdes a Tarradellas (Ferrer, 2005: 290):

“Cal que no oblidem que Catalunya en un altre temps fou un Estat i que mai no ha deixat de ser una Nació i que té el dret a les seves polítiques i a estructurar la seva vida d'acord amb els seus sentiments i les seves necessitats que comporta la seva pròpia existència. Aquest dret tenim l'obligació de reivindicar-lo, car fent-ho així complim amb un deure de lleialtat envers aquells altres pobles a qui la dictadura franquista ha fet oblidar el que hem estat, som i volem ésser”.

El marc d'aquest opuscle sembla ser de sobirania, fins que s'arriba a la frase que conté el “deure de lleialtat” envers els altres pobles d'Espanya. Mai no s'explica què vol dir exactament, però un deure de lleialtat és molt més que solidaritat, que és el terme que, com hem vist, utilitzaven la majoria de membres de l'Assemblea de Catalunya.

A partir de la mort de Franco, es produeix una explosió d'interès en la figura de Tarradellas i, lògicament, els mitjans de comunicació maldaran per fer-li entrevistes. La primera entrevista que es publica és la del periodista Alfons Quintà a la revista gironina *Presència*. Allà, Tarradellas comença a demostrar que domina l'art de mantenir tots els fronts oberts. El president a l'exili combina frases que semblarien sobiranistes, com “tinc plena confiança en el poble de Catalunya”, amb conceptes molt allunyats del que defensa l'Assemblea de Catalunya, com que l'Estatut de 1932 no serveix i que s'hauria de revisar “d'acord amb els principis generals de l'Estat espanyol”. Dels grans principis de l'Assemblea, només subscriu que “no es pot fer res si abans no hi ha una àmplia amnistia”, amnistia que ha de ser decretada pel govern espanyol³⁴⁶.

Però si *Presència* és la primera, l'entrevista de Baltasar Porcel a *Destino* el març de 1976 és molt més política i tindrà molta més difusió. Serà també la primera vegada que la cara d'un Tarradellas somrient en color s'exposa amb tota normalitat als quioscos de la Rambla de Barcelona.

³⁴⁶ Quintà, A.: “Tarradellas i la Catalunya d'avui”, *Presència*, Girona, 7 de febrer de 1976, pàg. 14-16: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000296979&page=1&search=&lang=ca&view=hemeroteca>

A *Destino*³⁴⁷, Tarradellas contradiu la seva pròpia opinió prèvia sobre l'Estatut a *Presència* quan veu com una gran victòria de Catalunya i del catalanisme que “ningú s’ha oposat a la petició del restabliment de l'Estatut de 1932”. Insisteix, això sí, que “Catalunya és una nació, no s’hauria d’oblidar”. Immediatament després, però, afegeix que “Espanya, amb totes les limitacions que es vulgui, va ser abans de l’última guerra mundial l’únic país europeu que va concedir o admetre unes llibertats polítiques sense que a Catalunya li costessin gairebé res”.

Tarradellas sembla que s’hagi entrenat per dir una frase per acontentar els sobiranistes i immediatament dir-ne una altra per tranquil·litzar el règim: a l’afirmació “Catalunya és un poble liberal, estima la llibertat. I és un poble d’esperit republicà” li segueix que la monarquia “hauria de ser, al meu entendre, acceptada fins i tot pels que no hi creiem, com tu o com jo”.

Tarradellas practica el mateix exercici quan diu que reclama el “restabliment total de la Generalitat de Catalunya”, però hi afegeix que “serveix també a la democràcia espanyola, que sap que si Catalunya és forta, nosaltres serem el seu millor aliat. Constantment ho hem demostrat: milers i milers de catalans han donat la seva vida per la democràcia espanyola. Vulguem o no, estem units a la seva sort”.

D’aquesta entrevista i altres trobades de Porcel amb Tarradellas en sortirà un llibre, *Conversaciones con el honorable Tarradellas*, d’on val la pena extreure aquestes paraules referides al president Macià, perquè defineixen amb exactitud la interpretació de l’independentisme que fa Tarradellas (Porcel, 1977: 32):

“A mi em sembla que el millor que va fer Macià en la seva vida, el gest més polític i el més conflictiu per a Catalunya, va ser que, una vegada proclamada la República catalana del 14 d’abril, es va adonar que això no era vàlid, que no podia triomfar. I per això, per la seva intel·ligència, va acceptar el 17 d’abril la Generalitat de Catalunya”.

El 27 de juny de 1977, Josep Tarradellas arriba a Madrid després de 38 anys d’exili, en una operació que convé tant al propi Tarradellas com al president del Govern espanyol,

³⁴⁷ Porcel, B.: “Con Josep Tarradellas, en el exilio”, *Destino*, Barcelona, març de 1976, pàgs. 48-49: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1340523.

Adolfo Suárez. Els dos tenen interès a deixar de costat les reivindicacions de l'Assemblea de Catalunya i els partits d'esquerres. La negociació és dura, però el 2 de juliol es signa l'acord que permet “restaurar la Generalitat com a representant legal i reglamentar-ne el règim transitori” (Soto, 1998: 63). Tarradellas manté la línia: en una mateixa frase s'inclou un llenguatge aparentment sobiranista seguit del control administratiu espanyol.

El 23 d'octubre de 1977, Josep Tarradellas arriba a Barcelona. Després d'una arribada triomfal a l'aeroport del Prat, el president es dirigeix breument als milers de catalans congregats davant la Font Màgica de Montjuïc. En recollim dues frases:

“Construir una Catalunya i una Espanya que sigui un exemple per tothom (...) que faci possible la gran victòria de Catalunya... i d'Espanya”³⁴⁸.

Catalunya i Espanya són sempre presents al discurs de Tarradellas, però a Montjuïc només hi ha banderes catalanes, alguna basca i alguna espanyola, però republicana, i se senten crits clars de “Volem l'Estatut”. Després d'un passeig lent en cotxe per la Gran Via de les Corts Catalanes saludant la multitud, el president Tarradellas entra al Palau de la Generalitat i pronuncia el seu discurs més famós davant d'una Plaça Sant Jaume plena de senyeres i unes quantes estelades independentistes:

“Ciutadans de Catalunya: ja sóc aquí!

(...) Per treballar amb vosaltres per una Catalunya pròspera, democràtica i pletòrica de llibertat.

(...) Per a que sigui també un exemple per a tots els pobles d'Espanya.

(...) tenim altres deures fora de Catalunya. Nosaltres hem de ser l'avançada del benestar, de la prosperitat i de la democràcia de tots els pobles d'Espanya.

I per acabar, permeteu-me que us digui que del fons del meu cor brota el més profund reconeixement per la vostra fidelitat, per la vostra fe en el nostre poble, en la llibertat i en la democràcia. Mercès a tots. Visca Catalunya” (Casassas, 2006: 309-310).

³⁴⁸ Televisió Espanyola: “Retorn del President”, 23 d'octubre de 1977, recollit per l'usuari Eurocat a Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=w6wX5f8lkul>.

Tothom aplaudeix: els de les banderes catalanes, els de les banderes republicanes espanyoles i els de les estelades.

6.5.2 Jordi Pujol: el líder no independentista que voten els independentistes

Pel que fa a Jordi Pujol, probablement el polític català més carismàtic des de Macià, és impossible fer una síntesi completa del seu pensament i evolució en poques pàgines, però ens interessa sobretot entendre la seva relació –alguns dirien flirteig– amb l'independentisme. I més que amb l'independentisme, la relació de Pujol amb els votants independentistes a través de la mateixa tècnica que Tarradellas, la de construir un marc discursiu de sobirania als discursos que immediatament va seguit d'apel·lacions a Espanya, a l'Estat o a la responsabilitat. D'alguna manera, Pujol li diu als electors independentistes: “Jo sóc dels vostres, però la independència no toca”, parafrasejant una de les seves fórmules més conegudes.

Per entendre les bases del discurs de Jordi Pujol, cal partir de dos llibres escrits per ell mateix: *Des dels turons a l'altra banda del riu* (1978), que recull els seus escrits a la presó, i *Construir Catalunya* (1979), que recull textos de joventut i de més tard, quan ja és un líder del catalanisme clandestí. Abans, val la pena ressenyar el discurs que fa davant del jutge el 1960, unes paraules que sap que li portaran la presó amb tota seguretat, però que el convertiran en un heroi popular (Safont, 2017: 144):

“Nosaltres no vam fer una campanya ‘anti’, sinó que vam entaular un diàleg amb el país per afirmar-nos en punts bàsics d'ordre espiritual... d'amor al nostre país, ja que el fet fonamental que explica la nostra actuació, la del meu company i meva, ha estat la nostra condició de catalans. No som separatistes. No hi ha en el nostre escrit un sol paràgraf que pugui interpretar-se com a tal. Però això no significa que puguem acceptar el tracte injust que rep Catalunya en els seus caràcters fonamentals, especialment en la seva llengua i cultura”.

Al pròleg escrit pel mateix Pujol a *Des dels turons a l'altra banda del riu* hi trobem la primera expressió de l'independentisme administratiu, en la idea de que això és un camí molt llarg, que porta a un horitzó que no acaba de concretar, però que qualsevol independentista interpreta com l'Estat català:

“(...) fa un temps que he iniciat un nou camí, que l'he de seguir mentre tingui sentit i utilitat per a Catalunya, i mentre Déu m'ho permeti. Un camí (...) que

té una fita, només. Només una. La llibertat de Catalunya, i la seva plenitud, i la plenitud dels seus homes. És un camí del que els homes com jo probablement no arribarem al final” (Pujol, 1978: 13).

I, parlant del nou partit Convergència Democràtica de Catalunya, apunta que ha de ser “un partit del tot independent dels partits espanyols, un partit nacionalista prou fort, coherent i creïble per a arribar a ser una eina eficaç de reconstrucció nacional” (Pujol, 1978: 7). Aquest és l'únic moment del llibre on utilitza la paraula *independència* i ho fa per referir-se al partit, no a l país³⁴⁹.

A *Construir Catalunya*, el ja líder de Convergència desenvolupa dos conceptes clàssics del pujolisme: el “fer país”, que es convertirà en un dels lemes de tota la seva carrera política, i el de considerar català “tot aquell que viu i treballa a Catalunya”. En concret, ho fa recuperant un text seu de 1965 on diu:

“Catalunya és un país en perill greu de pèrdua de la seva identitat; (...) l'oposició política i social no està en condicions de modificar aquesta situació, en part per causa de la dictadura, en part per les anàlisis que fa, molt desplaçades de la nostra realitat; que tot això té efectes molt negatius no solament contra Catalunya en tant que poble, sinó contra els homes concrets de Catalunya, contra tots els que hi viuen i hi treballen i que la senten com el seu país.

(...) cal posar-se a fer país, a crear una realitat de país capaç no solament d'assegurar la supervivència, sinó també el desenvolupament i la promoció de Catalunya i de tots els catalans.

Construir és més important que destruir” (Pujol, 1980: 265).

Veiem com es desenvolupa la idea d'un camí llarg, inclusiu i inconcret. Pujol també expressa el seu europeisme:

“Catalunya és europea i pateix de la separació d'Europa que li és imposada. Així com el nacionalisme castellà és extra europeu, i en més d'un punt antieuropeu, el nostre és europeu, és europeista. El moviment nacional català no és viable si no s'acompanya d'un moviment europeista” (Pujol, 1979: 129-130).

³⁴⁹ De fet, també parla de la guerra d'independència de Grècia contra l'Imperi Turc (Pujol, 1978: 91) en una metàfora que només aplica parcialment a Catalunya.

Un cop llegits aquests principis, no sobta trobar aquestes frases al primer discurs d'investidura de Jordi Pujol com a president de la Generalitat, el 24 d'abril de 1980³⁵⁰:

“(…) construir un país, el nostre. Votaran la voluntat de defensar un país, el nostre, que és un país agredit en la seva identitat. Votaran una ambició: la de fer de Catalunya no pas un país gran per la seva força material, que serà sempre limitada, sinó un país gran per la seva cultura, el seu civisme i la seva capacitat de convivència. (...) Hem de defensar, hem de reclamar, hem d'exigir els nostres drets, però hem d'explicar al país, sense por, quina és la situació real, què podem fer i que, de moment, no podem fer, i hem de demanar que cadascú compleixi els seus deures. (...) Ens proposem dur a terme dues coses: relançar la negociació dels traspassos de l'Estat i de les Diputacions i impulsar l'acció legislativa referent a l'organització bàsica del país”.

Sense mencionar Espanya, com sí que feia Tarradellas, Pujol es mostra a la vegada proper a l'independentisme parlant de construir “un gran país”, però alhora avisa que no es pot arribar allà on ell voldria per les circumstàncies i posa la negociació per sobre de tot. És, doncs, en el fons, un marc d'independentisme administratiu molt semblant als discursos de Macià al voltant de l'Estatut de 1932.

Pujol, però, no dubtarà a posar-se per sota de l'autoritat institucional i moral del Rei d'Espanya la nit del Cop d'Estat de 23 de febrer de 1981. En el seu discurs televisat per cridar a la calma, on podria haver adoptat una actitud més afirmativa, Pujol se situa simplement com a missatger del Rei d'Espanya: “La consigna del Rei en aquests moments, consigna que jo com a President de la Generalitat transmeto a tots els ciutadans de Catalunya, és que (...) cal mantenir serenitat”³⁵¹.

Pujol mantindrà aquest marc d'afirmació de país combinat amb la negociació durant tota la seva carrera política fins que, el 29 de març de 2011, canviarà d'opinió. El ja expresident pronuncia la conferència “Residuals o independents? O alguna altra solució?” (2011) a la Universitat Pompeu Fabra, on afirma que “si la idea d'Espanya que

³⁵⁰ “Discurso de investidura de Jordi Pujol (I Legislatura, 24 de abril de 1980)”, *La Vanguardia*, Barcelona, 24 d'abril de 1980:

<https://www.lavanguardia.com/19800424/54068046330/discurso-de-investidura-de-jordi-pujol-i-legislatura-24-de-abril-de-1980.html>.

³⁵¹ “Pujol pide serenidad”, *El Correo Catalán*, Barcelona, 24 de febrer de 1981, pàg. 1.

ara preval es consolida, l'alternativa està entre la independència i el gradual esborrament de la catalanitat i de Catalunya" i reconeix: "No puc dir que no tinguin raó els independentistes, perquè la tenen; jo no tinc projecte alternatiu".

El relat d'aquesta conferència, però, continua essent el del marc d'administració, perquè es basa en que la independència és l'única alternativa davant l'absència de negociació. És a dir, no presenta la independència com un projecte en positiu, sinó com una porta d'emergència davant el fracàs, segons afirma, de la negociació. Tot i així, podria ser el primer pas cap a l'obertura del marc de sobirania.

El juliol de 2014, Jordi Pujol confessa per mitjà d'un comunicat personal que havia mantingut durant 34 anys, incloent els 23 en què va ser president de la Generalitat, diners ubicats a l'estranger provinents d'una deixa del seu pare. El cas es troba actualment sota investigació judicial, però ha provocat la caiguda en desgràcia de Pujol i ha impedit que poguem seguir la seva evolució política i el canvi de marc discursiu.

7 RECORREGUT HISTÒRIC DE L'INDEPENDENTISME: EL SEGLE XXI

7.1 Preparant la majoria: la sofisticació del discurs independentista als 90 i principis dels 2000

A partir de finals dels anys 90, l'independentisme patirà una renovació radical en les bases programàtiques i encetarà un creixement lent, però contundent, que el portarà a convertir-se en el principal bloc polític del Principat de Catalunya. La renovació es basa en dos eixos, la renovació argumental i la renovació dels referents comunicatius.

7.1.1 La renovació argumental de l'independentisme

L'independentisme renovarà els seus arguments en dos fronts: el primer, la recuperació del marc de sobirania que havia quedat sepultat sota els consensos de la Transició, recolzat, més que en la idea de la independència unilateral, en la idea d'exercir el dret d'autodeterminació a través d'un referèndum, cosa que permet falcar el discurs en una base nítidament democràtica (Nogué i de San Eugenio, 2020); el segon, una explosió d'estudis econòmics i divulgatius que popularitzaran el debat sobre inversions i fiscalitat de l'Estat.

7.1.1.1 La recuperació del marc de sobirania

La renovació argumental arriba, des del vessant més social, de la mà de la nova Esquerra Republicana de Catalunya, en la qual Josep Lluís Carod-Rovira hi tindrà un paper molt rellevant. Primer, en el seu llibre *Jubilar la transició*, on comença a instal·lar la idea de que s'ha acabat el *pacte* de 1978 i que cal encetar una nova era, en la qual cal tornar a posar sobre la taula el dret d'autodeterminació:

“Catalunya té, per primer cop en la seva història, una generació de joves de vint anys que sempre han viscut en el sistema democràtic i en el marc de la Generalitat. (...) Per a ells, viure en llibertat i amb un govern propi és tan natural com disposar de l'escola, la ràdio, la televisió, el diari i el grup de rock and roll en català. (...) Aquests joves (...) i tota la societat catalana, en general, estem condemnats a pagar una hipoteca, la hipoteca de la transició, que van signar uns altres” (Carod-Rovira, 1998: 63).

Carod també lliga les demandes d'una democràcia més aprofundida al dret d'autodeterminació i a la independència:

“Jubilar la transició ha de significar (...) reactivar la política passant d’una democràcia només representativa a una democràcia participativa, en la qual els ciutadans i ciutadanes siguin protagonistes actius de la política i no simples espectadors (...) representa, també exercir la nostra dignitat com a poble i preparar-nos un futur col·lectiu que ens faci sortir en els mapes polítics d’Europa, amb el nostre propi color” (Carod-Rovira, 1998: 66).

Des d’un punt de vista més filosòfic i més profund, Xavier Rubert de Ventós, que havia estat un dels intel·lectuals de capçalera del Partit dels Socialistes de Catalunya, publica, el 1999, *Catalunya: de la identitat a la independència*, on afirma coses com que “la sobirania ja no és quelcom que es té, sinó quelcom en què es participa (...) D’aquí que la qüestió essencialista de qui és sobirà es vagi transformant en la més operativa de quan i com es participa en un ordre comú d’autoritat i justícia que pugui ser reconegut per tots” (Rubert de Ventós, 1999: 124). La idea clau passa a ser la legitimitat de l’Estat. En el fons, el filòsof argumenta que l’Estat espanyol no és prou legítim a Catalunya si als catalans no se’ls deixa decidir sobre les seves institucions. També reclama que allò modern són els estats nous, no mantenir els estats de sempre.

En aquest sentit, és un discurs que torna al marc de sobirania, que reforça encara més quan, el 2008, Carod-Rovira publica el llibre *2014, que parli el poble català*, on afirma que el 2014 hi haurà una majoria parlamentària a favor de la independència i que es farà un referèndum. El llibre té el mèrit de situar l’exercici del dret d’autodeterminació en una data concreta i propera, cosa que l’independentisme no havia fet mai abans. Encara més, Carod-Rovira (2008) afirma que si Espanya no accepta aquest referèndum, el Parlament de Catalunya és sobirà per declarar la independència unilateral.

Per la seva banda, Cardús (2010: 1) assenyala que, a partir de la segona meitat de la dècada de 2000, “l’independentisme ha desbordat les fronteres de partit. N’hi ha pertot arreu, i ara mateix ja no ha de demanar excuses per presentar-se en públic. El projecte independentista és present amb una relativa naturalitat als mitjans de comunicació, i els que no volen la independència han de començar a donar explicacions”.

7.1.1.2 Els arguments econòmics

Durant el tardofranquisme, gràcies a l’onada tecnocràtica, hi ha una generació d’economistes que podran estudiar la comptabilitat de l’Estat per primer cop en moltes

dècades. Les publicacions de Petit i Fontserè (1967), Ros Hombravella i Montserrat (1967) i Trias Fargas (1968), demostren amb xifres el que alguns interpretaran com a tracte diferencial o, fins i tot, explotació colonial. Tot i això, aquests estudis queden relegats a l'àmbit acadèmic i tenen molt poca influència sobre la política de la Transició.

Caldrà que arribi una nova generació educada en democràcia per tornar a posar sobre la taula el que s'acabarà coneixent popularment com a dèficit fiscal. En aquest sentit, val la pena destacar el llibre volgudament divulgatiu d'Ursula Serrallonga (1999) titulat *El dèficit fiscal de Catalunya amb Espanya. Una anàlisi divulgativa* i el llibre editat per l'economista Guillem López Casanovas (1998) titulat *Catalunya i Espanya, una relació fiscal a revisar*, especialment l'últim capítol, on el també economista Xavier Sala i Martín defensa la viabilitat i la desitjabilitat financera de la independència de Catalunya.

Aquests estudis obriran la porta a un veritable subgènere català sobre el tema i a estudis enormement precisos, com el de López i Martínez (2000) sobre la balança fiscal entre Catalunya i l'Estat entre 1985 i 1998. També portaran a la demanda política concreta de publicació de les balances fiscals oficials, que només es publicaran un cop, el 2008, i donaran lloc a tot tipus d'interpretacions polítiques³⁵².

Les balances fiscals es discuteixen paral·lelament a les inversions de l'Estat a Catalunya, una qüestió en la qual una part important de les organitzacions empresarials, que no defensen la independència, demostraran un gran interès. Un dels primers crits d'alerta el llança el Cercle d'Economia amb un estudi titulat "Les infraestructures públiques: una amenaça a la competitivitat" (1997), seguit d'un altre titulat "El paper de l'Estat en el manteniment de l'equilibri econòmic territorial a Espanya" (2001).

Aquests estudis, força tècnics, acaben evolucionant cap al qüestionament polític. En aquest sentit, és significativa la influència del llibre de l'economista Francesc Cabana (2003: 11) on es fa la pregunta: "Fins a quin punt Madrid-Administració central ha

³⁵² "La publicació de les balances fiscals palesa que les Illes Balears, Catalunya, el País Valencià i Madrid són els territoris amb més dèficit", *VilaWeb*, Barcelona, 15 de juliol de 2008: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/2933392/20080715/noticia.html>.

sumat o restat a l'esforç dels catalans? Quina ha estat l'evolució de Madrid-ciutat? Hi ha un paral·lelisme entre aquests dos Madrids?"

També transitant aquesta fina frontera entre l'economia i la política, cal destacar la introducció del terme *espoli fiscal*, que popularitza el llibre dels economistes Jordi Pons i Ramon Tremosa titulat, precisament, *L'espoli fiscal, una asfíxia premeditada* (2004)³⁵³.

Finalment, cal destacar els treballs de Germà Bel, que exemplifiquen aquest pas del tecnicisme a la política. D'un primer estudi sobre la demanda de transport a Espanya (Bel, 1994) passa a la divulgació en revistes especialitzades, com l'article "Infraestructures i Catalunya: alguns problemes escollits" (Bel, 2002). Més endavant, Bel demostra l'estreta relació entre la gestió dels aeroports i el poder polític (Bel i Fageda, 2006) i, finalment, identifica el projecte polític espanyol de "transformar Madrid en capital total, en el París d'Espanya", tot argumentant que "aquest procés respon a un projecte polític posat en marxa el segle XVII" que dura fins avui (Bel, 2010: 19).

Tot això, sumat a la percepció generalitzada del mal funcionament del les infraestructures de transport a Catalunya, explica també que una de les primeres manifestacions massives del nou independentisme es convoqui amb el lema "Som una nació i diem PROU"³⁵⁴! Tenim dret a decidir sobre les nostres infraestructures"³⁵⁵.

Arrel d'aquest discurs economicista, a finals de la dècada es popularitza el lema "Madrid ens roba", que arriba a ser l'eslògan d'ERC de les Illes Balears a les eleccions al Congrés dels Diputats de 2011³⁵⁶. El lema, però, cau en desús ràpidament per la seva

³⁵³ La importància del llibre de Pons i Tremosa en la introducció del concepte *espoli fiscal* la reconeix, des de l'altra banda de l'espectre polític, el periodista Xavier Vidal-Folch, en un article escrit deu anys després: Vidal-Folch, X.: "El expolio que nunca existió", *El País*, Madrid, 20 de gener de 2008: https://elpais.com/ccaa/2014/01/19/catalunya/1390158608_215156.html.

³⁵⁴ En majúscula a l'original.

³⁵⁵ "Milers de ciutadans descontents pel desgavell en les infraestructures es manifesten a Barcelona", Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 1 de desembre de 2007: <https://www.ccma.cat/324/Milers-de-ciutadans-descontents-pel-desgavell-en-les-infraestructures-es-manifesten-a-Barcelona/noticia/233187/>.

³⁵⁶ "Madrid ens roba és el lema d'Esquerra Republicana pel 20N", *Esquerra.cat*, 19 d'octubre de 2011: <https://www.esquerra.cat/ca/madrid-ens-roba-es-el-lema-desquerra-republicana-pel-20n-10751>.

semblança al “*Roma ladrona*” que havia utilitzat la Lliga Nord italiana als anys 90³⁵⁷. De fet, l’eslògan d’ERC al Principat de Catalunya per a les mateixes eleccions de 2011 és “La República del Sí”, que ja utilitza el marc de sobirania amb normalitat.

En tot cas, aquesta línia d’arguments es converteixen en un nou pilar del marc de sobirania, que reforcen la idea de que els catalans sí que poden decidir pel seu compte i que l’economia millorarà amb la independència. Un bon exemple d’aquest marc és el llibre *Podem! les claus de la viabilitat econòmica de la Catalunya independent* (Paluzie, 2014), que situa la negociació amb l’Estat després de la independència, i no abans com al marc administratiu.

7.1.2 Renovació dels referents comunicatius

A nivell de comunicació, la democràcia i l’autonomia facilitaran l’aparició d’un circuit de cultura popular renovat obertament independentista, i un grup de mitjans de comunicació emergents que aprofitaran les competències de la Generalitat en ràdio i televisió i la llibertat gairebé total de la novíssima xarxa Internet.

7.1.2.1 La cultura popular

L’antropòleg Edward T. Hall escriu que “la comunicació és cultura i la cultura és comunicació” (1959: 218). Però, fins ara no hem parat massa atenció als aspectes de cultura popular. I això és, bàsicament, perquè la participació dels artistes en l’independentisme a través del seu art ha estat marginal durant tot el temps estudiat. Això no vol dir que no hi hagi hagut artistes independentistes o molt propers a l’independentisme, com Antoni Tàpies o Joan Miró, però la seva participació en l’independentisme no es feia a través del seu art, sinó del seu compromís cívic. Dit d’una altra manera, Antoni Tàpies no pinta quadres amb estelades, però sí que regala quadres a partits, institucions i iniciatives catalanistes de tot tipus, com també fa Miró. També és conegut el cas del violoncelista Pau Casals i el seu discurs davant l’Assemblea General de Nacions Unides el 1971³⁵⁸.

³⁵⁷ Rica, A.: “Tutte le manifestazioni della Lega a Roma”, *Il Giornale*, Milà, 27 de febrer de 2015: <http://www.ilgiornale.it/news/politica/tutte-manifestazioni-lega-roma-1099764.html>.

³⁵⁸ El discurs de Pau Casals afirma: “Sóc català. Catalunya va tenir el primer Parlament democràtic molt abans que Anglaterra. I fou al meu país on hi hagué les primeres nacions unides. En aquell temps – segle

Però la gent no anava a concerts de Pau Casals amb estelades, ni les composicions de Pau Casals contenen missatges explícitament independentistes. Tampoc el moviment de la Nova Cançó dels anys 60 i 70 té una especial significació política independentista. La majoria de cantants s'identifiquen, això sí, amb la democràcia i participaran en festivals de causes com l'amnistia de presos polítics del franquisme³⁵⁹.

Ja durant els anys 80, als festivals de la Crida o de l'esquerra independentista s'hi comencen a veure estelades entre el públic, com hem vist anteriorment amb el concert al Camp Nou de 1981. Però continua tractant-se d'artistes que participen en un acte independentista, sense que l'independentisme aparegui a les seves cançons si no és a base de metàfores. En aquest sentit, cal mencionar el cas de Lluís Llach: encara que algunes cançons seves s'han acabat convertint en himnes de l'independentisme, com "Venim del nord, venim del sud", "País Petit", "L'estaca" o "La gallineta", no van ser escrites amb aquesta intenció, sinó amb ambició universalista les dues primeres i com a metàfora de la lluita antifranquista i obrera les dues últimes (Pujadó, 2000: 173-180). Tanmateix, de la mateixa manera que l'independentisme comença a normalitzar-se a partir de finals dels 80 amb Esquerra Republicana i la dissolució de Terra Lliure, en les mateixes dates es produeix un fenomen dual: algunes noves bandes seran explícitament independentistes i, a la vegada, el seu públic entendre els concerts com una manera d'expressar el seu independentisme, que roman fora de la majoria de cercles socials i culturals.

Primer, el fenomen es produirà al voltant de l'esquerra independentista radical, que de la mateixa manera que importa l'estètica basca també intentarà importar l'estil i el contingut del rock radical basc. En aquest sentit, les primeres cançons de rock radical

onzè – van reunir-se a Toluges – avui França – per parlar de la pau, perquè els catalans d'aquell temps ja estaven contra, contra la guerra" (Casals, P.: "Discurs Nacions Unides – 1971", Fundació Pau Casals: <http://www.paucasals.org/ca/PAU-CASALS-discurs-a-la-ONU/>).

³⁵⁹ Pujadó explica (2000: 47): "L'any 1970, l'any del procés de Burgos, la Cançó catalana, enormement diversificada i amb postures molt diferenciades i fins i tot enfrontades (...) comença a esdevenir (...) la veu d'una col·lectivitat, la veu del catalanisme democràtic, i els recitals esdevenen sovint celebracions substitutòries d'altres cerimònies col·lectives que encara no és possible dur a terme. Comença una etapa d'utilització consentida de la Cançó per part de les forces polítiques democràtiques contra el franquisme (...) [amb] la identificació reduccionista de la Cançó catalana com una Cançó de protesta que mai no va ser, o la seva absurda limitació a un paper purament resistencial".

independentista sortiran publicades el 1987 de la mà de Desperdicis Clínic, una banda de Martorell que treu un disc titulat *Collons* amb un tema de nom ben explícit: “Catalunya Lliure”. La cançó diu “Ens han donat autonomies / i ens han robat la llibertat / els polítics que ens governen / marionetes de l'Estat / Torna terra lliure / Força llibertat” (Viñas, 2015: 314). Altres bandes pioneres de l'estil radical, punk o ska són l'Odi Social o Skatalà.

De la primera fornada de rock radical, la que tindrà més èxit amb diferència és Brams, que des del seu primer disc *Amb el rock a la faixa* utilitzen l'estel vermell de l'estelada com a símbol i inclouen la cançó “El president”, un tema dedicat explícitament a Jordi Pujol³⁶⁰. Però, si al País Basc les bandes radicals mantindran l'hegemonia estilística durant tots els anys 90, a Catalunya l'estil que triomfarà, omplirà festes majors, grans sales i fins i tot el Palau Sant Jordi de Barcelona és l'anomenat *Rock Català*. I de les quatre bandes que omplen el Palau Sant Jordi el 14 de juny de 1991, Els Pets, Sau, Sopa de Cabra i Sangtraït³⁶¹, tres són explícitament independentistes. Els Pets obren camí el 1989 amb cançons com “De què vas”, “Terrabilly” i la més famosa d'aquesta primera època, “No n'hi ha prou amb ser català”³⁶⁴. El cantant de la banda, Lluís Gavaldà explica al llibre-entrevista *Cara a Cara* les filiacions polítiques del grup (Blay, 2003: 115):

³⁶⁰ “Tenim un president/que no ens el mereixem/llegeix el diari Avui, porta barretina,/puja al Pedraforca tot xiulant/La Santa Espina.

De dia és president,/de dia és honorable,/de nit quan no hi ha gent/si li creuen els cables.

I a Sant Jaume tots els dies/poc després que es pongui el sol/no vegis quines orgies/munta el president Pujol.I cardant pels despatxos,/fent-se palles al balcó,/tots els consellers borratxos/o bé amorrats al piló./A la Marta la florista/me li fot algun polvet/i ella no aparta la vista/d'aquell lliri sempre dret.

Jordi Pujol, sexe, droga,/i rock'n'roll” (Brams: “El President”, al web oficial de Brams: <http://www.brams.cat/discografia/1000/amb-el-rock-a-la-faixa#tema7>).

³⁶¹ “Unes 22.000 persones van assistir al gran festival de rock català”, *Avui*, 15 de juny de 1991, pàg. 36: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000792639&page=36&search=Sau&lang=ca&view=hemeroteca>.

³⁶⁴ “Quin muermo, quin rotllo, quina merda de 6 milions./No es mullen, no es mouen, no els molestis, no siguis plom./Mentre tinguin la botigueta i un bon xec a final de mes,/tant els hi fot que voti Fraga, Pujolet o el rei.

Espanya, Burundi, o Catalunya, tot és igual./Les dretes, les esquerres o ve el centre, tant els hi fa./Et diuen que ets idealista i que el temps ja t'ho canviarà,/que encara que sembli mentida ells ja ho ha passat.

Oooa, no n'hi ha prou amb ser català/Aaao, per molt que siguem una nació/Oooa, no n'hi ha prou amb ser català/Aaao, cal que ho tinguem molt clar” (Els Pets, “No n'hi ha prou amb ser català”, video penjat al canal de Youtube d'Els Pets d'un concert de 1990 on, a més, ja s'hi pot veure una estelada entre el públic al minut 1:12:

<https://www.youtube.com/watch?v=fnKkubcBX5M>).

“El Joan [Reig] i jo compartim el 95% de la visió de país i de cultura. Ell és més radical que jo en alguns aspectes (...) tot el que es diu als Pets, ho digui el Joan o jo, ho assumim tots tres. Fins i tot el Falin [Cáceres], que per la seva condició de fill d'immigrants es podria sentir incòmode en segons quines declaracions, sempre ens ha recolzat”.

També és obertament independentista la banda Sau, que publica cançons com “No he nascut per militar” o la curiosa “Encara que siguin de bar”, que a la tornada crida “Vull quatre barres/encara que siguin de bar”³⁶⁶.

Imatge 11: Públic independentista al festival del Palau Sant Jordi de 1991: una assistent al concert / un membre de Sangtraït signa un autògraf / imatge del públic amb diverses estrelades. Font: Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

Però tan importants són les bandes com el públic (imatge 11). El periodista Francesc Marc-Àlvaro ja avisa, en un article sobre el festival de 1991 al Palau Sant Jordi, que “han trobat la banda sonora que els ha permès ser protagonistes en sortir de la infantesa. Entre els exàmens de BUP van demostrar que ells ja compten i que són diferents”³⁶⁷. I entre aquesta audiència jove i per a qui cridar “independència” ja és tan normal com pels seus pares era “Volem l'Estatut”, hi ha qui no entén que no totes les bandes tinguin els mateixos comportaments o opinions. Aquesta pressió social d'un públic majoritàriament independentista la notarà Sopa de Cabra quan treuen un disc en castellà, *Mundo Infierno*, que fracassarà tant a Catalunya, on part dels seus seguidors els consideraran traïdors, com a Espanya, on tindran totes les dificultats del món per l'associació automàtica de Rock Català amb independentisme (Blay, 2002: 126-173).

³⁶⁶ Sau: “Encara que siguin de bar”, videoclip del concert a Cubelles de 1991 penjat per l'usuari Boigpersau: <https://www.youtube.com/watch?v=xJ58bNjQaWk>.

³⁶⁷ Marc-Àlvaro, F.: “La força dels bollicaos”, Avui, 16 de juny de 1991, pàg. 47: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000792696&page=47&search=Sau&lang=ca&view=hemeroteca>.

Amb el temps, el món de la música en català anirà assumint la implicació política amb normalitat, i fins i tot el propi cantant de Sopa de Cabra, Gerard Quintana, es passa públicament a l'independentisme el 2012³⁶⁸.

7.1.2.2 Els mitjans de comunicació

El final de la Transició i el principi de la democràcia acaben amb bona part de la premsa de Barcelona, que perd capçaleres històriques com el *Diari de Barcelona* i bona part dels diaris més populars dels anys 60, com *Telexprés*, *Mundo Diario*, *El Noticiero Universal*, *El Correo Catalán* o la revista *Destino*. Els primers diaris d'ambit català de la democràcia, com *Avui* o *El Periódico de Catalunya* tindran una òptica essencialment autonomista³⁶⁹, encara que, com hem vist en el cas de l'*Avui*, donin veu a l'independentisme com a qualsevol altre corrent³⁷⁰.

La fundació de la televisió pública catalana, TV3, i del grup d'emissores de Catalunya Ràdio, durant els anys 80, tenen un efecte clau sobre el prestigi de la llengua catalana, però no són, almenys durant les primeres dècades, el vehicle privilegiat de l'independentisme que alguns polítics asseguren³⁷¹. De fet, l'obsessió dels seus impulsors per evitar que sigui considerada com una televisió folclòrica i minoritària fa que, en molts casos, durant els primers anys es descuidi la promoció de la música o dels artistes catalans (Baget, 1999).

³⁶⁸ “Gerard Quintana: creia que era possible l'opció federal, però fa temps que vaig deixar de creure-hi”, *Ara*, Barcelona, 14 de setembre de 2012:

<https://www.ara.cat/politica/Gerard-Quintana-independencia-manifestacio-Diada-0-773922760.html>.

³⁶⁹ Per a una perspectiva aprofundida sobre el paper polític de la premsa de Barcelona durant la Transició, veieu Mauri (2010).

³⁷⁰ La situació fora de la capital és una mica diferent, especialment a les comarques de l'anomenada Catalunya Vella. *El Punt* de Girona es funda el 1979 i aviat es converteix en el líder a la comarca amb una línia editorial cada vegada més desacomplexadament independentista, com ho demostra que un dels detinguts en l'operació prèvia als Jocs Olímpics de 1992 inclogui, precisament, la detenció d'un periodista d'*El Punt*, Eduard López. Un altre referent de la premsa local independentista és *El 9 Nou*, que neix el 1978 a Vic i aviat aconsegueix el lideratge a les comarques d'Osona i el Ripollès. D'altres, com el *Segre* de Lleida, mantindran una posició més neutral, mentre que els diaris de les grans ciutats tendiran a mantenir una perspectiva antiindependentista similar a la de la majoria de la premsa de la capital fins ben entrat el segle XXI, com el *Diari de Tarragona*, el *Diari de Terrassa* o el *Diari de Sabadell* (Guillamet, 1996)

³⁷¹ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “Rivera: ‘Vostès, a TV3, menteixen, són un aparell de propaganda independentista””, 7 de setembre de 2018: <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/els-matins/rivera-vostes-a-tv3-menteixen-son-un-aparell-de-propaganda-independentista/video/5784693/>.

Durant els anys 80 i principis dels 90, també fracassaran diverses iniciatives de premsa i ràdio més o menys lligades a l'entorn de Jordi Pujol, com el diari *El Observador* o l'emissora de ràdio Cadena 13³⁷². Durant aquests anys, l'únic projecte d'alta volada que es pot considerar independentista no sorgeix a Barcelona, sinó a València, i és la revista *El Temps*, de la mà d'Eliseu Climent, Joan Fuster i altres personalitats del valencianisme polític i cultural (Lillo, 2016).

Però, com hem vist amb l'aparició de nous col·lectius i partits independentistes, a partir dels anys 90 es produeix una revolució i comencen a aparèixer mitjans d'informació obertament independentistes o dirigits per independentistes.

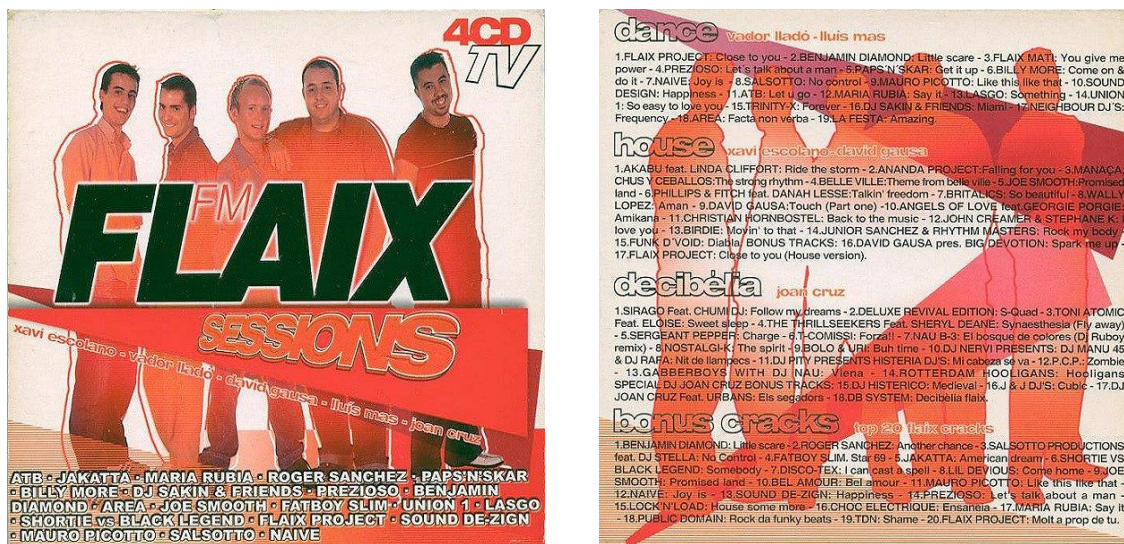
El primer gran mitjà independentista d'èxit neix el juny de 1992 i no és un mitjà basat en la informació política, sinó una radiofórmula musical. Es tracta de Flash FM (posteriorment Flaix FM), i els seus promotors són Miquel Calçada "Mikimoto" i Carles Cuní. Des del principi, totes les seves falques són només en català, tot i que més del 50% dels seus oients són castellanoparlants (Franquet, 2001: 287).

Flash FM es convertirà amb el pas dels anys en un fenomen de masses que podem considerar l'equivalent del Rock Català per a una tipologia diferent de joves interessats en els estils més populars de la música de ball dels 90, el *dance* i la música màquina. I, mimetitzant també el Rock Català, el grup Flaix muntarà el 2000 seu propi festival al Palau Sant Jordi, el *Megaaplec Dance*³⁷³, i llençarà els seus himnes, com la versió *dance* d'"Els Segadors" que produeix Dj Juan Cruz³⁷⁴, una de les estrelles de l'emissora, presentat com un èxit més als recopilatoris comercials (imatge 12). El grup Flaix, a més, creixerà amb una segona emissora, Ràdio Flaixbac, i fins i tot una cadena de televisió, Flaix TV, que no prosperarà.

³⁷² Per aprofundir en les desenes de projectes de fracàs i d'èxit entre els anys 60 i els 90, és imprescindible l'estudi de Berrio (1997).

³⁷³ Ginart, B.: "Megaaplec dance", *El País*, Madrid, 19 de maig de 2000: https://elpais.com/diario/2000/05/19/catalunya/958698472_850215.html.

³⁷⁴ DJ Juan Cruz feat. DJ Urbans: "Els Segadors", Vale Music: <https://www.youtube.com/watch?v=idTlueQADWA>.

Imatge 12: Portada i contraportada del recopilatori *Flaix Sessions* de l'emissora Flaix FM editat el 2001, que inclou la versió *dance* d'"Els Segadors" al disc *Decibèlia*. Font: Bit Music.

També és poc convencional l'aparició del primer diari digital del país, *VilaWeb*, el 1996. Dirigit pel periodista valencià Vicenç Partal, *VilaWeb* serà des del primer dia desacomplexadament independentista i mantindrà fins avui una perspectiva de Països Catalans que la majoria d'altres mitjans, fins i tot els independentistes, no comparteixen.

El mateix 1996, també arriba el primer independentista de nova fornada a la direcció del diari *Avui*, Vicent Sanchis, que connectarà el diari amb els nous sectors joves i independentistes de Convergència i amb l'Esquerra Republicana de Carod-Rovira³⁷⁵.

Durant la dècada dels 2000, amb la generalització d'Internet i de les xarxes socials, es produirà una autèntica explosió de mitjans independentistes en línia, a més de noves iniciatives de mitjans tradicionals, com el renaixement de Ràdio Associació de Catalunya a través de RAC1 (2000) en aliança amb el Grup Godó de *La Vanguardia* o el diari *Ara* (2010), que, tot i no tenir una línia editorial obertament independentista, sí fan d'altaveu de les iniciatives de l'independentisme sense complexos.

³⁷⁵ Per aprofundir en aquest període de l'*Avui*, cal llegir el capítol "El director que cridava (1996-2007)" del llibre sobre la història de l'*Avui* de Favà (2017: 274-314).

7.2 El nou Estatut, la sentència del Tribunal Constitucional i l'eclosió de la societat civil independentista

El segle XXI comença, per a l'independentisme, amb la implicació directa d'Esquerra Republicana de Catalunya en la governabilitat d'Espanya i participant del govern de Catalunya a través de diversos acords amb el PSOE i el PSC per dissenyar i aprovar un nou Estatut d'Autonomia. Aquest intent de participació en el sistema des del marc d'administració propiciarà l'esclat de l'expressió del marc de sobirania a través de diverses mobilitzacions capitanejades per la societat civil.

7.2.1 L'Estatut de Miravet

El Partit dels Socialistes de Catalunya es presenta a les eleccions al Parlament de Catalunya de 2003 amb la promesa de redactar un nou Estatut, amb aquest arguments:

“Catalunya és una nació i els seus ciutadans i ciutadanes es declaren titulars del dret a l'autogovern que confereix una voluntat nacional expressada repetidament a través de la nostra història i ratificada amb mitjans democràtics en el marc constitucional i estatutari.

Els catalans i les catalanes tenen dret a intervenir en totes les decisions públiques que afecten els nostres drets i interessos.

La Generalitat ha de tenir la capacitat d'elaborar i aplicar polítiques que defensin aquests drets i aquests interessos”³⁷⁶.

A més, el llavors encara candidat del PSOE –el partit referent del PSC a Espanya- José Luis Rodríguez Zapatero promet, en un míting al Palau Sant Jordi de Barcelona, donar suport a “l'Estatut que aprovi el Parlament de Catalunya”³⁷⁷.

Les eleccions de 2003 permeten que un pacte de les esquerres entre el PSC, ERC i Iniciativa per Catalunya-Verds formi un govern alternatiu a Convergència i Unió per primer cop des de 1980 en el que s'anomenarà el Pacte del Tinell, que en el seu redactat contempla³⁷⁸:

³⁷⁶ Partit dels Socialistes de Catalunya: “Programa eleccions al Parlament de Catalunya 2003”, pàg. 10: <https://arxiupsc.files.wordpress.com/2012/03/2003-programa-eleccions-al-parlament-de-catalunya-2003-cat.pdf>.

³⁷⁷ Rusiñol, P., Cué, C. E.: “Zapatero promete apoyar la reforma del Estatuto que salga del Parlamento”, *El País*, Madrid, 14 de novembre de 2003: https://elpais.com/diario/2003/11/14/espana/1068764421_850215.html.

³⁷⁸ “Acord per a un govern catalanista I d'esquerres a la Generalitat de Catalunya”, *Avui*, 15 de desembre de 2003, pàgs. 25-31:

“El govern impulsarà de manera immediata un Acord Nacional sobre l'Autogovern i el finançament que incorpori totes les forces polítiques del país en la preparació de les accions necessàries per ampliar l'abast de l'autogovern, elaborar un nou Estatut i adoptar un nou sistema de finançament. (...)

En cas de dilació indeguda en la tramitació, no presa en consideració, impugnació o inadequació substantiva del resultat final respecte a la proposta aprovada al Parlament de Catalunya que representin una obstaculització o bloqueig del procés, la ciutadania catalana serà cridada a pronunciar-se, mitjançant el procediment de consulta general que s'estimi més adient en aquella circumstància, sobre la seva adhesió al text estatutari aprovat pel Parlament”.

És a dir, els tres partits es comprometen a que si el text final que aprovin les Corts espanyoles és significativament diferent del que s'hagi aprovat al Parlament de Catalunya, convocaran un nou referèndum sobre l'Estatut original. Aquesta clàusula és molt significativa perquè és la primera vegada que els partits de govern concreten un procediment que es basa en el marc de sobirania i no en el de negociació administrativa.

Arran del començament de la tramitació de l'Estatut al Parlament, i durant tot el procés, comença una onada de crítiques per part dels partits polítics i els mitjans de comunicació basats majoritàriament a Madrid que l'independentisme recull, tan en clau humorística (Forn, 2004) com en clau històrica, com a argument per reivindicar la necessitat de la sobirania (Gómez, 2007). Alguns d'aquests atacs saltaran també a la premsa internacional, com el cas del general José Mena Aguado, que sembla defensar una intervenció de les forces armades a Catalunya el gener de 2006, fet que recull *Le Monde* amb aquest suggerent titular: “Un general espanyol es rebel·la contra l'autonomia de Catalunya”³⁷⁹.

<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000885870&page=19&search=Estatut&lang=ca&view=hemeroteca>.

³⁷⁹ “Un général espagnol s'insurge contre l'autonomie de la Catalogne”, *Le Monde*, 7 de gener de 2006: https://www.lemonde.fr/europe/article/2006/01/07/un-general-espagnol-s-insurge-contre-l-autonomie-de-la-catalogne_728421_3214.html?xtmc=catalogne&xtcr=1.

En paral·lel, i amb el mateix marc de discurs, es funda la Plataforma pel Dret de Decidir, “un espai transversal de trobada de més de 700 entitats i persones individuals que lluiten per l'autodeterminació” (Vilaregut, 2011: 132). La primera iniciativa de la nova entitat és organitzar una manifestació titulada “Som una nació i tenim el dret de decidir” pel 18 de febrer de 2006, una mobilització que busca “reclamar el dret de la ciutadania a poder decidir sobre el futur de la seva nació, com qualsevol altre poble”, segons la seva portaveu, Mònica Sabata³⁸⁰.

A la manifestació s'hi sumarà Esquerra Republicana, però no Convergència i Unió, que l'acusarà de “*freaky*” per voler negociar l'Estatut amb el PSOE i alhora manifestar-se al carrer³⁸¹. Cal dir, però, que el gener d'aquell mateix any el líder de CiU, Artur Mas, s'havia reunit amb el president del govern espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, i havien pactat una retallada substancial del text en una maniobra sorprenent, donat que Artur Mas només representava el seu propi partit, no el govern de Catalunya³⁸². L'acord contemplava algunes transferències importants, com la dels aeroports de Girona i Reus, però no el de Barcelona, que sí que estava contemplat al projecte original.

La manifestació del 18 de febrer de 2006 es pot considerar un èxit moderat, que *La Vanguardia* titllarà de “multitudinària”, un èxit que capitalitzarà bàsicament ERC, que hi assisteix en massa. Cal recordar que ERC forma part del govern de la Generalitat i que els seus sis consellers hi assisteixen també³⁸³. Malgrat tot, el discurs del líder d'ERC, Josep Lluís Carod-Rovira, no és pròpiament independentista, ja que anuncia que “el poper horitzó [del partit] serà el combat democràtic i pacífic per a reformar el marc

³⁸⁰ Siscar, J. M.: “Cinc preguntes”, *Avui*, Barcelona, 13 de gener de 2006, pàg. 7:

<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000902642&page=7&search=Manifestaci%C3%B3&lang=ca&view=hemeroteca>.

³⁸¹ Fernández, M.: “CiU troba freaky que ERC se sumi a la manifestació per l'Estatut”, *Avui*, 18 de gener de 2006, pàg. 6:

<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0001326886&page=6&search=Manifestaci%C3%B3&lang=ca&view=hemeroteca>.

³⁸² Aizpeolea, Luis R.: “Zapatero cierra con Mas en La Moncloa un ‘acuerdo global sobre el Estatuto””, *El País*, Madrid, 22 de gener de 2006:

https://elpais.com/diario/2006/01/22/espana/1137884402_850215.html.

³⁸³ “Multitudinaria manifestación en defensa de un Estatut sin recortes”, *La Vanguardia*, Barcelona, 19 de febrer de 2006, pàg. 1: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2006/02/19/pagina-1/46117844/pdf.html>.

constitucional”, en concret, l'article 8 de la Constitució que atorga a l'exèrcit la defensa de la unitat d'Espanya³⁸⁴.

El març de 2006, l'Estatut s'aprova definitivament al Congrés i el Senat, amb retallades importants, i Esquerra Republicana és qui més problemes tindrà per marcar la seva posició. Inicialment, es debat entre el vot nul o en blanc³⁸⁵ per acabar decidint-se pel nul, tot i l'oposició de les joventuts del partit³⁸⁶. La diferència bàsica entre el nul i el blanc és que el nul no sumava al recompte total, mentre que els blancs sí. Això feia que, encara que els nuls sumessin un número important, l'Estatut –que necessitava un 51% de “Sí”- tirés endavant igualment.

Però les assemblees d'ERC, que treballen des d'un marc clarament de sobirania, opten massivament pel “No”³⁸⁷. Aquest resultat farà rectificar la direcció, que acabarà assumint el “No” a l'Estatut³⁸⁸. La indefinició d'ERC serà motiu de mofa general³⁸⁹ i potser contribuirà al resultat difícilment interpretable del propi referèndum.

El resultat del referèndum compta un 73,9% de vots a favor, un 20,76% de vots en contra, i un 5,34% de vots en blanc. Els vots nuls són menys d'un 1%. La participació és baixa, de poc més del 49% del cens electoral de Catalunya. Aquestes xifres donen marge per a que tothom interpreti el resultat a la seva manera. *La Vanguardia* titula “Sí inapel·lable” i explica que Zapatero “destaca l'amplíssim' suport i relativitza l'abstenció”³⁹⁰. Per la seva banda, *l'Avui* titula “Sí, de llarg”³⁹¹. A Madrid, *El Mundo* titula

³⁸⁴ “Carod assegura que el ejército tutela el Estatut”, *La Vanguardia*, Barcelona, 19 de febrer de 2006, pàg. 15: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2006/02/19/pagina-15/46117101/pdf.html>.

³⁸⁵ “Carod diu que ERC es debat entre el vot nul o en blanc en el referèndum de l'Estatut”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 23 d'abril de 2006: <https://www.ccma.cat/324/carod-diu-que-erc-es-debat-entre-el-vot-nul-o-en-blanc-en-el-referendum-de-lestatut/noticia/119248/>.

³⁸⁶ “L'executiva d'ERC opta per demanar el vot nul 'de forma preferent' en el referèndum”, *VilaWeb*, 27 d'abril de 2006: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/1861820/20060427/noticia.html>

³⁸⁷ “Les assemblees d'Esquerra demanen de votar no”, *VilaWeb*, 2 de maig de 2006: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/1865708/20060502/noticia.html>.

³⁸⁸ “Esquerra demana que es voti "no" a l'Estatut per frenar el xantatge del PP”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 11 de juny de 2006: <https://www.ccma.cat/324/esquerra-demana-que-es-voti-no-a-lestatut-per-frenar-el-xantatge-del-pp/noticia/129127/>.

³⁸⁹ Forn, I.: “Esquerra s'ho jugarà a la loteria”, *Avui*, 19 d'abril de 2006: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0001331368&page=2&search=refer%C3%A8ndum&lang=c&view=hemeroteca>.

³⁹⁰ “Sí inapelable”, *La Vanguardia*, Barcelona, 19 de juny de 2006: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2006/06/19/pagina-1/49623882/pdf.html>.

³⁹¹ “Sí, de llarg”, *Avui*, Barcelona, 19 de juny de 2006:

“l'Estatut català surt endavant amb una participació inferior al 50%” i dona especial preeminència a l'opinió del Partit Popular: “Dos de cada tres ciutadans no li dona suport”³⁹².

L'únic article propi de *Le Monde* sobre el referèndum de l'Estatut és del dia abans de la contesa i es titula “El referèndum català rellança el debat identitari”. La tesi és que, al voltant de l'Estatut, s'ha tornat a discutir de què vol dir ser català. L'article identifica Esquerra Republicana com a “independentistes”, però en cap moment es planteja un procés independentista a curt o mig termini³⁹³.

El procés de l'Estatut es tanca en fals, perquè el Partit Popular i el Defensor del Poble Enrique Múgica, del PSOE, presentaran recursos al Tribunal Constitucional espanyol, uns recursos que l'alt tribunal trigarà quatre anys a resoldre. Mentrestant, la política a Catalunya passarà per una situació d'un cert bloqueig, amb una Esquerra Republicana en descomposició que perdrà dos escons a les eleccions de 2006 i s'enfonsarà a les de 2010. L'ERC de les posicions confuses sobre l'Estatut haurà caigut, en mitja dècada, de 23 a només 10 diputats.

La Plataforma pel Dret a Decidir valora que la societat catalana “no ha donat un Sí de futur il·lusionant, sinó un Sí per sortir del pas” (Vilaregut, 2011: 137). Després del fracàs del referèndum, l'entitat comença un declivi com a entitat mobilitzadora, però encara serà capaç d'organitzar una manifestació de grans dimensions l'1 de desembre de 2007, sota el lema “Som una nació i diem PROU³⁹⁴! Tenim dret a decidir sobre les nostres infraestructures”. El manifest de la convocatòria exigeix el traspàs de la xarxa de transports i d'infraestructures a la Generalitat de Catalunya, la publicació de les balances fiscals entre Catalunya i l'estat espanyol i que la Generalitat recapti i gestioni tots els impostos dels catalans (Gordillo, 2014).

<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0001334997&page=1&search=refer%C3%A8ndum&lang=ca&view=hemeroteca>.

³⁹² “El Estatuto catalán sale adelante con una participación inferior al 50%”, *El Mundo*, 18 de juny de 2006: <https://www.elmundo.es/elmundo/hemeroteca/2006/06/18/n/>.

³⁹³ Chambraud, C.: “Le référendum catalan relance le débat identitaire”, *Le Monde*, 17 de juny de 2006: https://www.lemonde.fr/europe/article/2006/06/17/le-referendum-catalan-relance-le-debat-identitaire_784776_3214.html?xtmc=catalogne&xtcr=16.

³⁹⁴ En majúscula a l'original.

7.2.2 La societat civil pren el relleu: Arenys de Munt i les consultes locals

Després del tancament en fals de la reforma de l'Estatut, la societat civil pren el relleu dels partits i es comença a percebre la gran aliança que desembocarà en la fundació de l'Assemblea Nacional Catalana el 2012³⁹⁵.

El 2008, l'ex militant de Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) Enric Canela llença aquesta pregunta al *Bloc Gran del Sobiranisme*:

“Les enquestes diuen que hi ha al voltant d'un 30% d'independentistes entre la població catalana, però on és el lideratge que ens hi ha de portar. On és el Martin Luther King (un Obama no, si us plau) que ha de permetre recuperar els drets als catalans? Podríem els catalans prendre exemple dels negres americans al 1963 que van aplegar 200.000 persones i van anar a Washington encapçalades per Martin Luther King? Podríem aplegar nosaltres una xifra significativa de catalans i fer una marxa sobre Madrid? No és una proposta, és un termòmetre”³⁹⁶.

En una resposta al mateix apunt del bloc, l'usuari Manel Picó proposa canviar Madrid per Brussel·les i apunta un argument que s'anirà repetint durant els anys següents: “Liquidem ja la classe política catalana”³⁹⁷.

Finalment, la manifestació independentista del 7 de març de 2009 a Brussel·les, promoguda per la plataforma Deu Mil a Brussel·les per l'Autodeterminació i amb el lema “*We want a Catalan State*”, aplega alguns milers de persones a la capital belga clarament dins el marc de sobirania. També hi assisteixen polítics d'ERC i de CDC a nivell individual. Entre els polítics que hi acudeixen hi ha els convergents Albert Batalla, Àngel Colom i Carles Llorens, i els republicans Anna Simó, Francesc Canet i Oriol Junqueras. Malgrat això, el vicepresident del govern català, Josep Lluís Carod-Rovira, desvincula l'executiu de la manifestació³⁹⁸.

³⁹⁵ Veure Ordeix i Ginesta (2014) per a una perspectiva de com 77 entitats independentistes s'organitzen i creixen gràcies a les xarxes socials durant aquest període.

³⁹⁶ Canela, E.: “Perplex, jo?”, *Bloc Gran del Sobiranisme*, 6 de setembre de 2008: <http://www.blocgran.info/?p=187>.

³⁹⁷ Picó, M.: “Recomano amb tot el respecte...”, comentari a l'apunt “Perplex, jo?” al *Bloc Gran del Sobiranisme*, 6 de setembre de 2008: <http://www.blocgran.info/?p=187>.

³⁹⁸ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “Milers de persones marxen a Brussel·les per l'autodeterminació”, 8 de març de 2009: <https://www.ccma.cat/324/milers-de-persones-marxen-a-brusselles-per-lautodeterminacio/noticia/365557/>.

L'agència francesa AFP dona cobertura a la manifestació i en fa una nota on qualifica els participants de “partidaris de la independència de Catalunya”³⁹⁹. Encara que sigui amb poca intensitat, l'independentisme en clau de sobirania ha tornat a l'arena internacional.

El pas següent del moviment és presentar una Iniciativa Legislativa Popular (ILP) al Parlament de Catalunya per demanar la convocatòria d'un referèndum d'autodeterminació al Principat de Catalunya. La proposta comença el seu camí i arriba a presentar-se al Parlament, però la mesa no admet a tràmit perquè “no s'ajusta al marc competencial de la Generalitat”⁴⁰⁰.

Paral·lelament, però, el Moviment Arenyenc per l'Autodeterminació (MAPA) de la petita localitat d'Arenys de Munt (Maresme) es planteja organitzar una consulta simbòlica sobre la independència de Catalunya al municipi per donar suport a la ILP. La iniciativa aconsegueix el suport del ple municipal (AM2000, ERC, CiU i CUP) el 2 de juny de 2009, només el PSC no hi vota a favor⁴⁰¹.

A partir d'aquell moment, la consulta ja s'anomenarà oficialment “Consulta per la independència de Catalunya”, amb un ús significatiu de les preposicions “per la”, que signifiquen “amb l'objectiu”, en comptes de “sobre la”, que indicarien una consulta neutral⁴⁰² (imatge 13). Aquesta tria va ser volguda, com explica l'aleshores president del MAPA i regidor de la CUP, Josep Manel Ximenis:

“Sí, jo sempre vaig tenir clar que havia de ser PER i no SOBRE, però després algunes persones de l'organització van dir que havíem de ser neutrals i no

³⁹⁹ AFP: “3000 manifestants pour la Catalogne”, *Le Figaro*, París, 7 de març de 2009:

<http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2009/03/07/01011-20090307FILWWW00595-3000-manifestants-pour-la-catalogne.php>.

⁴⁰⁰ “El parlament de Catalunya rebutja la ILP que demanava un referèndum d'autodeterminació per al Principat”, *Llibertat.cat*, 16 de juny de 2009: <https://www.llibertat.cat/2009/06/el-parlament-de-catalunya-rebutja-la-ilp-que-demanava-un-referendum-d-autodeterminacio-pel-principat-6857>.

⁴⁰¹ “Moció del grup municipal CUP per adherir-se i donar suport a la iniciativa legislativa popular per realitzar un referèndum d'autodeterminació i donar suport al MAPA en les seves accions al municipi i per recolzar aquesta iniciativa”, Ajuntament d'Arenys de Munt, 2 de juny de 2009: <http://www.arenysdemunt.cat/document.php?id=2893>. Aquesta moció la va acabar suspenent el jutjat número 14 de Barcelona el 9 de setembre de 2009, 4 dies abans de la consulta: <https://www.VilaWeb.cat/media/attach/vwedts/docs/arenys.pdf>.

⁴⁰² “Comença la campanya informativa de la Consulta per la Independència de Catalunya a Arenys de Munt”, Ajuntament d'Arenys de Munt, 31 d'agost de 2009: <http://www.arenysdemunt.cat/document.php?id=3038>.

podíem dir PER perquè ens estàvem posicionant. Però jo, i gent de la CUP d'Arenys de Munt, sempre vam considerar que ens havíem de posicionar i que havíem de fer posicionar al poble”⁴⁰³.

Imatge 13: Cartell de la consulta d'Arenys de Munt de 2009.

Font: MAPA

La consulta s'acaba produint el 13 de setembre de 2009 en un Arenys de Munt pres per l'independentisme de tots els Països Catalans, però també amb una visita de la Falange i altres grups ultraespanyolistes⁴⁰⁴. La pregunta serà: “Està d'acord que Catalunya esdevingui un Estat de dret, independent, democràtic i social, integrat a la Unió Europea?”⁴⁰⁵

Arenys de Munt es converteix durant aquells dies en la “Capital de l'interès mediàtic de Catalunya”, segons la televisió pública TV3⁴⁰⁶, i es converteix en el vehicle definitiu del marc de sobirania dins l'independentisme. Mentre la vicepresidenta María

Teresa Fernández De la Vega, del PSOE, situa la consulta fora de la Constitució espanyola⁴⁰⁷, encara es fa un míting unitari amb la participació de Jordi Fàbrega

⁴⁰³ Text enviat directament per whatsapp per Josep Manel Ximenis, president de la consulta per la independència d'Arenys de Munt de 2009, a l'autor de la tesi, 1 de maig de 2019.

⁴⁰⁴ “Independentistas y vecinos de Arenys de Munt increpan y cercan a la marcha falangista”, *La Vanguardia*, Barcelona, 13 de setembre de 2009: <https://www.lavanguardia.com/politica/20090913/53784569814/independentistas-y-vecinos-de-arenys-de-munt-increpan-y-cercan-a-la-marcha-falangista.html>.

⁴⁰⁵ “Els veïns d'Arenys de Munt votaran si volen que Catalunya sigui independent”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 10 de juny de 2009: <https://www.ccma.cat/324/els-veïns-darenys-de-munt-votaran-si-volen-que-catalunya-sigui-independent/noticia/389750/>.

⁴⁰⁶ “Arenys de Munt és la capital de l'interès mediàtic de Catalunya”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 12 de setembre de 2009: <https://www.ccma.cat/324/arenys-de-munt-s-la-capital-de-linters-meditic-de-catalunya/noticia/404160/>.

⁴⁰⁷ “Madrid situa la consulta fora de la Constitució”, *Avui*, Barcelona, 5 de setembre de 2005, pàg. 1: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000930547&page=1&search=Arenys&lang=ca&view=hemeroteca>

d'AM2000, Àngel Colom per CiU, Francesc Ribera per la CUP i Anna Simó per Esquerra, demanant el vot afirmatiu a la consulta⁴⁰⁸.

És en aquest moment que Convergència Democràtica de Catalunya i els seus líders més importants comencen a apostar per la via sobiranista, però encara s'hi troben diferències importants. Per exemple, Àngel Colom, aleshores president de la sectorial d'immigració, afirma que Convergència hi “donarà suport a tots els ajuntaments”, mentre el president de CDC, Artur Mas, subratlla que “amb la feina que hi ha i l'Estat té com a prioritat que una entitat d'un poble de Catalunya faci una consulta”⁴⁰⁹. No és menor que mentre Colom posa la importància al suport de la institució municipal, símbol de sobirania local, Mas li doni la volta i assenyali que qui organitza la consulta és una entitat privada. Mas es manté, per tant, en un marc bàsicament administratiu, en el sentit que no entén per què l'Estat, que hauria d'estar negociant, es dedica a prohibir consultes privades.

Arenys acaba agafant una importància que no s'esperaven ni els propis impulsors gràcies, en part, a la volada política i judicial que li donen les institucions de l'Estat⁴¹⁰ i, finalment, el “Sí” guanya clarament la consulta (taula 5) amb un 41% de participació del total de votants del municipi.

⁴⁰⁸ “CiU i ERC impulsen la consulta sobiranista”, *Avui*, Barcelona, 6 de setembre de 2009, pàg. 1: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000930604&page=1&search=Arenys&lang=ca&view=hemeroteca>.

⁴⁰⁹ “CiU i ERC s'uneixen a Arenys a favor de la independència”, *Avui*, Barcelona, 6 de setembre de 2009, pàg. 12: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000930604&page=1&search=Arenys&lang=ca&view=hemeroteca>.

⁴¹⁰ González, D: “Lleig, molt lleig, vicepresidenta”, *Avui*, Barcelona, 6 de setembre de 2009, pàg. 3: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000930547&page=3&search=Arenys&lang=ca&view=hemeroteca>.

Taula 5: Resultats de la consulta sobre la independència del 13 de setembre de 2009

Opcions	Vots	Percentatge
A favor Sí	2.569	96,2%
En contra No	61	2,3%
Blanc	29	1,1%
Vots vàlids	2.659	99,6%
Vots invàlids	12	0,4%
Vots emesos	2.671	100%
Participació		41,0%
Electors	6.517	

Font: Ajuntament d'Arenys de Munt.

La consulta obliga tots els partits amb interessos a Catalunya a posicionar-se, també després d'aquest resultat, que la majoria considera un èxit. Especialment interessant és la discrepància profunda entre el posicionament de CDC i Unió Democràtica de Catalunya (UDC). Artur Mas, president de CiU i de CDC respon en una entrevista a Catalunya Ràdio amb una idea que posa l'èmfasi en la força de la gent i, per tant, en un marc que s'apropa al de sobirania:

“Jo no hi era el passat diumenge, però hi havia altres persones que representen els dos partits [Convergència i Unió] (...). Si hi ha municipis com a Arenys de Munt que hi hagi entitats que vulguin organitzar una consulta d'aquesta característiques, cada grup municipal decidirà, però com a criteri meu i de CiU acompanyarem aquests processos (...). No tenim por a que la gent parli, ni por a que la gent voti”⁴¹¹.

Des d'Unió Democràtica de Catalunya (UDC), en canvi, Josep Lluís Duran i Lleida afirma a la Cadena SER que el referèndum d'Arenys “no serveix per res en termes legals” i que no impulsaran altres consultes allà on governin⁴¹². En la mateixa línia s'expressa el secretari general d'Unió, Josep Maria Pelegrí, que assegura que “Unió i CiU no han estat

⁴¹¹ “Mas remarca que CiU estava present a Arenys de Munt i que 'acompanyarà' les consultes que es convoquin”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 15 de setembre, de 2009:

<https://www.ccma.cat/324/mas-remarca-que-ciu-estava-present-a-arenys-de-munt-i-que-acompanyara-les-consultes-que-es-convoquin/noticia/404508/>.

⁴¹² “Duran diu que des de CiU no impulsaran referèndums com el d'Arenys en els ajuntaments on governen”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 15 de setembre de 2009:

<https://www.ccma.cat/324/duran-diu-que-des-de-ciu-no-impulsaran-referendums-com-el-darenys-en-els-ajuntaments-on-governen/noticia/404495/>.

mai independentistes”⁴¹³ i que “el que no farem serà impulsar aquestes consultes”⁴¹⁴. També val la pena ressenyar el comentari del secretari d'organització del Partit dels Socialistes de Catalunya, José Zaragoza, que apunta encertadament que “hi ha una contradicció dins de Convergència entre la política històrica defensada per Jordi Pujol, que mai va convocar cap consulta, i la seva nova definició d'independentista”⁴¹⁵.

Però, no només hi ha dissensions a Convergència i Unió. Esquerra Republicana de Catalunya també pateix a l'hora de valorar la consulta, que se situa en un marc de sobirania i, per tant, en contradicció amb la línia política del partit en aquell moment. El vicepresident del Govern de la Generalitat, Josep Lluís Carod-Rovira, afirma que “tots hem exagerat una mica amb Arenys de Munt”, en unes declaracions que s'interpreten com un intent de treure-li importància⁴¹⁶. Aquesta interpretació porta a que el president d'ERC, Joan Puigcercós, li esmeni la plana de forma prou clara: “No ens hem adonat de la importància que té aquest acte democràtic perquè, si mirem enrere, som un país que ha construït la democràcia i les seves institucions catalanes sota la por”⁴¹⁷. És la contradicció clàssica entre el marc administratiu, que treu importància als actes de la societat civil, i el marc de sobirania, que fa exactament el contrari i hi veu un acte d'afirmació que canvia l'equilibri de poders.

Des d'opcions menys properes a l'independentisme, de fet, l'argument més comú és també treure-li importància, com fa el president del govern espanyol, José Luis

⁴¹³ Aquesta afirmació, que els líders d'Unió repetiran en diverses ocasions fins a la liquidació del partit el 2017, no és estrictament certa, ja que, com hem vist anteriorment, Unió es va sumar a l'independentisme des d'una perspectiva sobiranista pura quan formava part de l'Assemblea de Catalunya durant els anys 70 del segle XX.

⁴¹⁴ “Unió assegura que CiU 'no ha estat mai independentista' i no impulsarà consultes, però les respectarà”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 14 de setembre de 2009: <https://www.ccma.cat/324/unio-assegura-que-ciu-no-ha-estat-mai-independentista-i-no-impulsara-consultes-pero-les-respectara/noticia/404394/>.

⁴¹⁵ “Zaragoza diu que l'independentisme de CiU es contradiu amb la política de Pujol”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 18 de setembre de 2009: <https://www.ccma.cat/324/zaragoza-diu-que-lindependentisme-de-ciu-es-contradiu-amb-la-politica-de-pujol/noticia/405102/>.

⁴¹⁶ “Carod-Rovira diu que 'tots hem exagerat una mica' amb la consulta d'Arenys”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 18 de setembre de 2009: <https://www.ccma.cat/324/carod-rovira-diu-que-tots-hem-exagerat-una-mica-amb-la-consulta-darenys/noticia/404992/>.

⁴¹⁷ “Puigcercós discrepa de Carod i remarca la importància de la consulta d'Arenys des del punt de vista democràtic”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 18 de setembre de 2009: <https://www.ccma.cat/324/puigcercos-discrepa-de-carod-i-remarca-la-importancia-de-la-consulta-darenys-des-del-punt-de-vista-democratic/noticia/405045/>.

Rodríguez Zapatero, que no espera un “efecte contagi” a més municipis⁴¹⁸. El president de la Generalitat, Pasqual Maragall, ho titlla de “festa del sobiranisme” i vaticina que, si es repeteix en altres pobles, la seva repercussió “serà cada cop menor”⁴¹⁹. Per la seva banda, la portaveu d'Iniciativa per Catalunya-Verds, Laia Ortiz, adverteix que les consultes poden generar “frustració” i “falses expectatives”⁴²⁰.

Per a la premsa internacional, Arenys es converteix en un punt calent, com avisava TV3. El marc de sobirania de l'independentisme no havia ocupat tant d'espai mediàtic internacional des de 1934⁴²¹. La cobertura tendeix a ser simpàtica, amb un punt de folclorisme, com veiem a continuació.

L'agència France Presse, en un article recollit per diaris francesos com *Le Parisien* o *L'Express*, titula: “Espanya, vot massiu per la independència catalana en un referèndum simbòlic”⁴²². L'article recorda el periple judicial que ha seguit una consulta teòricament simbòlica i es fixa en el fet que l'aleshores president del Barça, havia declarat l'11 de setembre que ell votaria “Sí” en una consulta similar a tot Catalunya.

L'agència Reuters recull també que la consulta d'Arenys de Munt té caràcter simbòlic i afegeix una anàlisi en clau espanyola del que considera una pressió sobre el govern en minoria del PSOE en la seva política contra la recessió, perquè li pot retallar aliats. En

⁴¹⁸ “Zapatero no espera un “efecte contagi” de la consulta d'Arenys de Munt”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 15 de setembre de 2009: <https://www.ccma.cat/324/zapatero-no-espera-un-efecte-contagi-de-la-consulta-darenys-de-munt/noticia/404555/>.

⁴¹⁹ “Arenys.- Maragall (PSC) califica la consulta de ‘fiesta del soberanismo””, Europa Press, 14 de setembre de 2009: <https://www.europapress.es/nacional/noticia-arenys-maragall-psc-califica-consulta-fiesta-soberanismo-20090914124204.html>.

⁴²⁰ “ICV adverteix que les consultes poden generar 'frustració' i 'falses expectatives””, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 14 de setembre de 2009: <https://www.ccma.cat/324/icv-adverteix-que-les-consultes-poden-generar-frustracio-i-falses-expectatives/noticia/404429/>.

⁴²¹ De fet, la poca experiència en l'anàlisi de l'impacte internacional es pot trobar en articles del moment, que per exemple atribueixen erròniament informacions d'agència de France Presse a *Le Monde* i de Reuters a *The New York Times* (Exemples a TV3 <https://www.ccma.cat/324/la-premsa-internacional-es-fa-resso-de-la-consulta-darenys-de-munt/noticia/404423/> i a *VilaWeb* (<https://blocs.mesVilaWeb.cat/smolins9/?p=146608>). Amb el creixement i professionalització de la comunicació del moviment independentista, aquests errors, atribuïbles a la bona voluntat i a la propaganda per igual, s'aniran corregint.

⁴²² “Espagne: vote massif pour l'indépendance catalane lors d'un référendum symbolique”, *Le Parisien*, París, 13 de setembre de 2009: <http://www.leparisien.fr/flash-actualite-monde/espagne-vote-massif-pour-l-independance-catalane-lors-d-un-referendum-symbolique-13-09-2009-637433.php>.

un article titulat “Un poble català vota per la independència d’Espanya”, l’agència acaba recordant la importància que pot tenir en la situació política una sentència del Tribunal Constitucional que anul·li bona part de l’Estatut de 2006: “Molts catalans, incloent-hi membres catalans del Partit Socialista al govern, consideren que aquesta decisió ignoraria les aspiracions legítimes d’un poble amb centenars d’anys d’identitat separada i que conserva el seu propi idioma”⁴²³.

És interessant la cobertura del canal alemany de notícies NTV, que titula “Poble vota sobre la independència de Catalunya contra Espanya”⁴²⁴, i la de la cadena de notícies Euronews, finançada per la Comissió Europea, que hi desplaça un equip per fer un reportatge que titula en pur marc de sobirania, encara que se’n pugui derivar un punt d’ironia: “Catalunya independent a Arenys de Munt”⁴²⁵.

En canvi, és rellevant que ni el *New York Times* ni *Le Monde* hi dediquen articles específics. El rotatiu novaiorquès ni menciona Catalunya aquells dies, mentre que *Le Monde* sí que dedica una crònica a la manifestació de l’11 de setembre, que titula “Catalunya es mobilitza per defensar el seu estatut d’autonomia ampliada”, en un marc administratiu de negociació entre l’Estat i la Generalitat. Només menciona la consulta d’Arenys de passada com a possible font d’incidents i afegeix que el president del Barça, Joan Laporta, ha participat a les manifestacions⁴²⁶.

La realitat és que, tot i els vaticinis de Zapatero, el moviment es converteix en un fenomen clàssic de bola de neu⁴²⁷. La plataforma Decidim.cat, formada a corre cuita pels impulsors d’Arenys i altres grups, com la Plataforma pel Dret de Decidir, convoca per al 3 d’octubre del mateix 2009 els alcaldes interessats a promoure una consulta al

⁴²³ “Catalan town votes for independence from Spain”, Reuters, 13 de setembre de 2009:

<https://uk.reuters.com/article/uk-spain-catalonia/catalan-town-votes-for-independence-from-spain-idUKTRE58C1V320090913>.

⁴²⁴ “Dorf stimmt über Unabhängigkeit ab Katalanischer Ort gegen Spanien”, NTV, 13 de setembre de 2009: <https://www.n-tv.de/panorama/Katalanischer-Ort-gegen-Spanien-article502479.html>.

⁴²⁵ “Cataluña independiente en Arenys de Munt”, Euronews, 14 de setembre de 2009: <https://es.euronews.com/2009/09/14/cataluna-independiente-en-arenys-de-munt>.

⁴²⁶ Bozonnet, J.J.: “La Catalogne se mobilise pour défendre son statut d’autonomie élargie”, *Le Monde*, París, 12 de setembre de 2009: https://www.lemonde.fr/europe/article/2009/09/12/la-catalogne-se-mobilise-pour-defendre-son-statut-d-autonomie-elargie_1239529_3214.html?xtmc=arenys&xtcr=1.

⁴²⁷ Per aprofundir en la història de la consulta d’Arenys de Munt i les seves derivades, val la pena llegir el llibre *13-S Consulta, Arenys de Munt comença a decidir* (Tarrés, 2014).

seu municipi⁴²⁸. De 940 municipis que té Catalunya, 195 ja han signat el seu manifest, i almenys una seixantena semblen disposats a repetir l'experiència en el seu municipi.

Les consultes sobre la independència, amb preguntes similars, s'acabaran duent a terme a 552 municipis de Catalunya i diversos països del món, en diferents etapes entre 2009 i 2011 (Tarrés, 2014):

- 13 de setembre del 2009: Primera consulta a Arenys de Munt;
- 12 i 13 de desembre del 2009: Primera onada de consultes a 167 municipis;
- 28 de febrer del 2010: Segona onada de consultes a 80 municipis;
- 24 i 25 d'abril del 2010: Tercera onada de consultes a 211 municipis i a Països Baixos, Irlanda, Quebec, Suïssa i Hamburg;
- 9 de maig del 2010: Consulta a La Sentiu de Sió;
- 30 de maig del 2010: Consulta a Sabadell;
- 20 de juny del 2010: Quarta onada de consultes a 48 municipis;
- 18 de juliol del 2010: Consultes a Puigcerdà i a Mollet de Peralada;
- 26 d'agost del 2010: Consulta a Bell-lloc d'Urgell;
- Octubre del 2010: Consultes als Estats Units i a L'Ametlla de Mar, Tarragona, Rubí i Gavà;
- Fases prèvies a la consulta de Barcelona:
 - 12 de desembre de 2010: Recollida de vot anticipat a La Barceloneta;
 - 19 i 20 de febrer de 2011: 24h de recollida de vot anticipat a Gràcia;
 - 20 de febrer de 2011: Festa dels voluntaris a Sants;
 - 12 de març de 2011: Recollida de vot anticipat a Nou Barris;
- 10 d'abril del 2011: Consulta a Barcelona.

Tot i que, com hem vist, el nom oficial de les consultes al principi eren “per la” independència, a mesura que el moviment es fa gran es va imposant el “sobre la” independència. També es fa un esforç important de neutralitat i professionalitat en l'organització. L'última consulta, la de Barcelona, s'anomena “Consulta sobre la independència de Catalunya” i l'organitza una entitat d'aparença volgudament neutral, Barcelona Decideix. Durant tot el procés, el seu compte de Twitter @bcndecideix mai es pronuncia a favor de cap opció concreta, sinó que fa crides a la participació com ho faria qualsevol entitat administrativa encarregada de gestionar un procés electoral. Per als objectius d'aquest treball, hem analitzat tots els tuits de @bcndecideix entre

⁴²⁸ “Decidim.cat convoca els alcaldes el 3 d'octubre per coordinar les consultes”, *Nació Digital*, 14 de setembre de 2009: <https://www.naciodigital.cat/?seccio=noticies&accio=veure&id=12064>

setembre de 2010 i abril de 2011. Com hem observat, l'entitat fins i tot explicita la seva aparent neutralitat en diverses respostes, com aquestes:

“@marcoesterol el referèndum no era ni a favor ni en contra, sinó per saber l'opinió dels barcelonins. I de diners públics, 0 #bcndecideix⁴²⁹”

“@supcatgi Ans al contrari per nosaltres tan demòcrata és el que vota sí com el que vota no! #bcndecideix⁴³⁰”.

Aquest tipus de discurs s'emmarca plenament dins de la sobirania i permet a l'independentisme evolucionar d'un discurs de resistència cap a un de projecte, segons la classificació de Castells (1997), exposada al punt 3.2.2.

7.2.3 Sentència del Tribunal Constitucional, empenta final a l'independentisme

El Tribunal Constitucional triga gairebé quatre anys a dictar sentència sobre l'Estatut de Catalunya. Aquesta dilació, injustificada per a molts, farà que surtin veus de protesta de diversos estaments de la societat catalana. El més espectacular, potser, és l'editorial conjunt de dotze diaris catalans titulat “La dignitat de Catalunya”, de 26 de novembre de 2009. Es publica a mitjans tan diversos com el conservador *La Vanguardia*, el socialista *El Periódico* o *l'Avui* i *El Punt*, propers a l'independentisme i afirma que:

“Després de gairebé tres anys de lenta deliberació i de contínues maniobres tàctiques que han malmès la seva cohesió i han erosionat el seu prestigi, el Tribunal Constitucional pot estar a punt d'emetre sentència sobre l'Estatut de Catalunya.

(...) Serà la primera vegada des de la restauració democràtica de 1977 que l'alt tribunal es pronuncia sobre una llei fonamental ratificada pels electors.

(...) La inquietud no és escassa davant l'evidència que el Tribunal Constitucional ha estat empès pels esdeveniments a actuar com una quarta Cambra, confrontada amb el Parlament de Catalunya, les Corts Generals i la voluntat ciutadana lliurement expressada a les urnes.

(...) Hi ha qui torna a somiar amb cirurgies de ferro que tallin de soca-rel la complexitat espanyola. Aquesta podria ser, lamentablement, la pedra de toc de la sentència.

⁴²⁹ Tuit de Barcelona Decideix, 11 d'abril de 2011:
<https://twitter.com/bcndecideix/status/57406891365634048>.

⁴³⁰ Tuit de Barcelona Decideix, 11 d'abril de 2011:
<https://twitter.com/bcndecideix/status/57425486820810752>.

No ens confonguem, el dilema real és avanç o retrocés; acceptació de la maduresa democràtica d'una Espanya plural, o el seu bloqueig. No només estan en joc aquest o aquell article, està en joc la mateixa dinàmica constitucional: l'esperit de 1977, que va fer possible la pacífica transició. Hi ha motius seriosos per a la preocupació, ja que podria estar madurant una maniobra per transformar la sentència sobre l'Estatut en un verdader tancament amb pany i forrellat institucional.

(...) Hi ha un creixent atipament per haver de suportar la mirada irada dels que continuen percebent la identitat catalana (institucions, estructura econòmica, idioma i tradició cultural) com el defecte de fabricació que impedeix a Espanya assolir una somiada i impossible uniformitat. Els catalans paguen els seus impostos (sense privilegi foral); contribueixen amb el seu esforç a la transferència de rendes a l'Espanya més pobre; afronten la internacionalització econòmica sense els quantiosos beneficis de la capitalitat de l'Estat; parlen una llengua amb més marge demogràfic que el de diversos idiomes oficials a la Unió Europea, una llengua que, en lloc de ser estimada, resulta sotmesa tantes vegades a un obsessiu escrutini per part de l'espanyolisme oficial, i acaten les lleis, per descomptat, sense renunciar a la seva pacífica i provada capacitat d'aguant cívica. Aquests dies, els catalans pensen, sobretot, en la seva dignitat; convé que se sàpiga”⁴³².

L'editorial no demana la independència, ni tan sols es posiciona al voltant d'un referèndum, però el subscriuen mitjans i partits independentistes, que l'enfoquen des d'un marc administratiu. Tot i això, l'editorial és rebut per l'Associació Professional de la Magistratura espanyola com una “pressió intolerable” que intenta “influir grollerament” en els magistrats d'aquest òrgan per “moure les seves voluntats en una determinada direcció”⁴³³.

Finalment, la Sentència del Tribunal Constitucional arriba el 28 de juny de 2010⁴³⁴. L'alt tribunal declara inconstitucionals catorze articles que fan referència al

⁴³² “'La dignitat de Catalunya', editorial conjunt de dotze diaris catalans”, Parlament de Catalunya, 29 de novembre de 2009:

https://www.parlament.cat/web/actualitat/noticies/index.html?p_format=D&p_id=24804046.

⁴³³ “La Asociación Profesional de la Magistratura considera el editorial 'una presión intolerable'”, *La Vanguardia*, Barcelona, 26 de novembre de 2009:

<https://www.lavanguardia.com/politica/20091126/53831499303/la-asociacion-profesional-de-la-magistratura-considera-el-editorial-una-presion-intolerable.html>.

⁴³⁴ Tribunal Constitucional: “Sentencia 31/2010, de 28 de junio de 2010. Recurso de inconstitucionalidad 8045-2006. Interpuesto por noventa y nueve Diputados del Grupo Parlamentario Popular del Congreso en relación con diversos preceptos de la Ley Orgánica 6/2006, de 19 de julio, de reforma del Estatuto de

reconeixement de Catalunya com a nació, a la preferència de la llengua catalana a l'administració o a la descentralització de l'administració de justícia. A més, el TC reinterpreta 27 articles que afecten, entre d'altres, al deure ciutadà de conèixer el català o a les consultes i/o referèndums.

7.2.4 El 10 de juny de 2010: l'independentisme pren la manifestació per l'Estatut

Des de principis de 2010, ja fa uns quants mesos que Òmnium Cultural prepara la resposta a la sentència. L'entitat, presidida per l'economista i activista per la llengua Muriel Casals, té el suport de tots els partits, llevat del PP, de moltes entitats, dels expressidents de la Generalitat Jordi Pujol i Pasqual Maragall i dels expressidents del parlament, Heribert Barrera i Joan Rigol, per a convocar una gran manifestació el dissabte 10 de juliol. L'eslògan de la manifestació inserta definitivament el marc de sobirania a la centralitat política catalana: "Som una nació, nosaltres decidim"⁴³⁵. Aquesta pujada d'intensitat és interpretada per Serrano (2015: 101) com "una resposta *remedialista*⁴³⁶ a la percepció de 'fallida d'acomodació' [de Catalunya] dins d'Espanya".

Els partits, tot i donar suport a la manifestació, reaccionen de manera prou diferent a la sentència. El president de la Generalitat, José Montilla, assenyala que "el 95% del text estatutari ha estat confirmat". Dit d'una altra manera: que l'alt tribunal "no ha donat la raó al PP", autor del principal dels recursos contra l'Estatut⁴³⁷. A més, Montilla diu a la declaració institucional que "caminem junts, units, tots els que estimem el país i defensem l'autogovern. Fem de la senyera la nostra pancarta unitària. I demostrem que som una nació i que formem un sol poble"⁴³⁸. Això entra en contradicció amb la

Autonomía de Cataluña", *Boletín Oficial del Estado*, núm. 172, de 16 de juliol de 2010, pàgs 1-491: https://boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2010-11409.

⁴³⁵ "Òmnium convoca pel 10 de juliol: 'Som una nació, nosaltres decidim'", *VilaWeb*, Barcelona, 29 de juny de 2010: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/3749036/20100629/omnium-convoca-10-juliol-som-nacio-nosaltres-decidim.html>.

⁴³⁶ Es refereix al *remedial right* a la secessió, també anomenat dret de correcció o de causa justa, explicat a l'apartat 3.4 d'aquest treball.

⁴³⁷ Etxearte, O.: "Montilla veu avalat el gruix de l'Estatut però el vol 'tot'", *Avui*, Barcelona. 29 de juny de 2010, pàg. 10: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0001402440&page=1&search=Estatut&lang=ca&view=hemeroteca>.

⁴³⁸ "Montilla sobre la sentència: 'El Tribunal Constitucional ha comès una gran irresponsabilitat'", Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 28 de juny de 2010: <https://www.ccma.cat/324/Montilla-sobre-la-sentencia-El-Tribunal-Constitucional-ha-comes-una-gran-irresponsabilitat/noticia/746706/>.

pancarta que s'havia acordat amb Òmnium, ja que Montilla està proposant una senyera en comptes del "Som una Nació, nosaltres decidim". Aquesta polèmica s'arrossegarà fins pocs dies abans de la manifestació, i es tancarà amb una declaració d'Òmnium, que tanca la porta a qualsevol pancarta alternativa⁴³⁹.

Els partits propers a l'independentisme són més durs. Artur Mas, de Convergència i Unió, afirma que el Tribunal Constitucional ha ferit la "columna vertebral" de l'Estatut. I n'assenyala els responsables: el PSOE i el PP. Segons Mas, la decisió de l'alt tribunal és el fruit de la voluntat dels dos grans partits espanyols de posar punt final a l'autogovern de Catalunya. Ara bé, avisa que no podran aconseguir-ho "de cap manera" a través d'un tribunal "deslegitimats i desprestigiats". Un cop tombat el nucli dur de l'Estatut, el llavors líder de l'oposició reclama una resposta contundent del Parlament i de la societat civil. Mas va defensar que la cambra catalana ha d'aprovar una declaració unitària en què deixi clar que no accepta la sentència, encara que estigui obligada a acatar-la jurídicament. La resposta del Parlament ha de ser "clara, contundent, serena i ferma", defensa. El president de CiU també far un al·legat a favor de la manifestació que ja ha estat convocada per al dia 10: "Quan un poble no és capaç de defensar-se ell mateix, no pot demanar que el respectin"⁴⁴⁰.

Per la seva banda, Esquerra Republicana de Catalunya dona per mort l'Estatut. Joan Puigcercós afirma que la sentència propicia el creixement de l'independentisme i constitueix "una nova demostració que l'únic camí realista i viable per assolir la plenitud nacional" de Catalunya és l'Estat propi. Puigcercós utilitza molts adjectius per descriure com ha de ser la resposta catalana a l'alt tribunal: "democràtica, unitària, serena, coherent i contundent per part de totes les forces catalanistes, els partits

⁴³⁹ "Òmnium reitera que la pancarta 'Som una nació. Nosaltres decidim' obrirà la manifestació de dissabte", *VilaWeb*, Barcelona, 7 de juliol de 2010: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/3751929/20100707/omnium-reitera-pancarta-som-nacio-nosaltres-decidim-obrira-manifestacio-dissabte.html>.

⁴⁴⁰ Etxearte, O.: "Mas creu que l'alt tribunal ha tocat 'el nucli dur' del text i crida a la reacció", *Avui*, Barcelona, 29 de juny de 2010, pàg. 11: <https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0001402440&page=1&search=Estatut&lang=ca&view=hemeroteca>.

polítics i la societat civil”⁴⁴¹. Tot i així, ERC no trencarà el pacte de govern que manté amb el PSC i la legislatura durarà fins 2012.

Òmnium Cultural comissiona al comunicador Lluís Danés un anunci⁴⁴² per cridar a l'assistència a la manifestació. El vídeo dura 45 segons i utilitza la lletra de la cançó “Somniem”⁴⁴³, que Lluís Llach va compondre l'any 1979. L'audiovisual compta amb la participació de nombroses personalitats del món cultural, polític, científic, esportiu i mediàtic de Catalunya, entre les que figuren Xavier Grasset, Marc Parrot, Joan Rigol, Lloïl Bertran, Eduard Estivill, Justo Molinero, Celdoni Fonoll, Clara Segura, Lluís Marco, Montserrat Carulla, Màrius Serra, Pere Tàpias, Titot, Enric Massip, Ventura Pons, Magda Oranich i Muriel Casals. També hi apareix l'expresident de la Generalitat Jordi Pujol, que en aquell moment encara no s'havia declarat proper a l'independentisme.

A la manifestació hi assisteixen finalment els partits polítics del Parlament de Catalunya que hi havien donat suport (CiU, PSC, Ciutadans pel Canvi (CpC), ERC, ICV i Esquerra unida i Alternativa (EUiA)), mentre que el Partit Popular i Ciutadans s'hi oposen. També hi participen els sindicats majoritaris Comissions Obreres i UGT i prop de 1.600 entitats encapçalades per Òmnium Cultural. També s'hi acrediten 350 periodistes⁴⁴⁴.

Els mitjans de l'òrbita catalanista destaquen la manifestació com un gran èxit: *VilaWeb* titula “Èxit incontestable d'una jornada històrica”⁴⁴⁵ i l'*Avui*, “Més d'un milió de veus

⁴⁴¹ Bella, E.: “ERC sosté que l'estocada mortal' a l'Estatut fa créixer l'independentisme”, *Avui*, Barcelona, 29 de juny de 2010, pàg. 12:
<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0001402440&page=1&search=Estatut&lang=ca&view=hemeroteca>.

⁴⁴² Òmnium Cultural: “Espot Somniem”, 7 de juliol de 2010:
<https://www.youtube.com/watch?v=j3o4ckCrEnA>.

⁴⁴³ Llach, Ll: “Somniem”, del disc *Somniem* (1979). Lletra completa de la cançó al web Lluisslach.cat:
<http://www.lluisslach.cat/catala/somniem.htm>.

⁴⁴⁴ Rico, J., Martínez, M.: “La manifestació ha desbordat totes les previsions”, *El Periódico*, Barcelona, 10 de juliol de 2010:
<https://www.elperiodico.com/es/politica/20100710/la-manifestacion-ha-desbordado-todas-las-previsiones-379832>.

⁴⁴⁵ “Èxit incontestable d'una jornada històrica”, *VilaWeb*, Barcelona, 10 de juliol de 2010:
<https://www.VilaWeb.cat/noticia/3753345/20100710/arrenca-multitudinaria-manifestacio-sentencia-estatut.html>.

pel dret a decidir”⁴⁴⁶. Alguns mitjans de comunicació espanyols, però, parlen de xifres radicalment inferiors, d'entre 56.000 i 425.000 assistents⁴⁴⁷. La primera d'aquestes xifres és facilitada per l'agència Lynce, contractada per l'agència Efe, l'agència de notícies pública de l'Estat espanyol. Aquesta xifra és tan polèmica que suscita una tribuna a la Defensora del Lector del diari madrileny *El País* titulada “De 56.000 a 1,5 milions de manifestants”⁴⁴⁸. L'incendi l'apaga la pròpia Lynce, que va reconèixer haver mesurat a una hora tardana la concentració, quan els assistents ja es retiraven⁴⁴⁹.

La presidenta d'Òmnium Cultural, Muriel Casals, afirma en declaracions a l'agència ACN que “hi som tots, som molts i tothom té moltes ganes d'expressar-se. Serem invulnerables si estem junts, no hi ha tribunal que ens tombi”. Casals compara la manifestació amb la gran mobilització de l'11 de setembre 1977, i destaca que “han passat molts anys, i ara aconseguirem encara més coses”⁴⁵⁰.

Un apunt curiós és el del cantautor Lluís Llach, que s'exclama: “N'estic fins als collons que lletres meves de fa trenta anys encara siguin vigents”⁴⁵¹ en referència a la seva cançó “Somniem”, de 1979, i d'altres que es canten durant les manifestacions, com “L'Estaca”⁴⁵².

Tot i que la manifestació en cap moment es convoca com a independentista, els crits “independència” són àmpliament majoritaris. La mobilització agafa un to de protesta

⁴⁴⁶ “Més d'un milió de veus pel dret a decidir”, *Avui*, Barcelona, 10 de juliol de 2010: <http://www.elpuntavui.cat/article/3-politica/17-politica/193699-mes-dun-milio-de-veus-pel-dret-a-decidir.html>.

⁴⁴⁷ “Cálculos con métodos distintos”, *El País*, Madrid, 12 de juliol de 2010: https://elpais.com/elpais/2010/07/12/actualidad/1278922619_850215.html.

⁴⁴⁸ Pérez, M.: “De 56.000 a 1,5 millones de manifestantes”, *El País*, Madrid, 18 de juliol de 2010: https://elpais.com/diario/2010/07/18/opinion/1279404005_850215.html.

⁴⁴⁹ L'empresa Lynce s'havia fundat el 2009 i mai es va recuperar de l'escàndol de la manifestació de l'Estatut. Va deixar d'oferir medicions a principis de 2012 (García, P.: “La empresa Lynce, pesadilla de los manifestantes, anuncia el cierre”, *Voz Pópuli*, Madrid, 6 de març de 2012: https://www.vozpopuli.com/economia-y-finanzas/empresas/Lynce_0_457754246.html).

⁴⁵⁰ Agència Catalana de Notícies: “Més d'un milió de persones assisteixen a la manifestació”, 10 de juliol de 2010: <https://www.diaridegirona.cat/catalunya/2010/07/10/milers-persones-concentren-al-passeig-gracia/418242.html>.

⁴⁵¹ Martín, A.: “Catalunya proclama que es una nación”, *Público*, Madrid, 10 de juliol de 2010: <https://www.publico.es/espana/catalunya-proclama-nacion.html>.

⁴⁵² “L'Estaca”, de fet, encara és més antiga, ja que es va publicar el 1970, i encara es canta amb tota normalitat a les manifestacions més recents, com es pot veure en aquest vídeo de TV3 de la manifestació de Madrid de 16 de març de 2019: <https://www.youtube.com/watch?v=gobbI0ISYtI>.

contra el propi govern de la Generalitat de Catalunya, presidida per José Montilla, del PSC i aliat del president del govern espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero⁴⁵³.

De fet, tot i no haver estat convocada com a manifestació independentista, els partits propers a l'espanyolisme sí que la qualifiquen com a tal. Alicia Sánchez-Camacho, en nom del Partit Popular de Catalunya, acusa Artur Mas i José Montilla d'irresponsables per haver anat a una manifestació "independentista"⁴⁵⁴.

La manifestació marca un punt d'inflexió. El 20 de novembre de 2011 es celebren eleccions generals a Espanya i el Partit Popular centra bona part de la campanya en un discurs de duresa amb l'independentisme, cosa que el porta, fins i tot, a començar la campanya a Catalunya per primer cop en la història del partit⁴⁵⁵. El PP obté majoria absoluta, amb 187 escons dels 350 de la cambra i el seu candidat, Mariano Rajoy, és investit president.

7.2.5 Associació de Municipis per la Independència, la base institucional de la sobirania

Seguint el marc de sobirania en el qual es mouen els promotors de les consultes populars sobre la independència, la base municipalista del moviment independentista construeix una entitat per agrupar regidors i ajuntaments independentistes, una mena de segon pas després de les consultes.

L'Associació de Municipis per la Independència (AMI) es funda el 8 de setembre de 2011 a través d'una moció al ple municipal d'Arenys de Munt⁴⁵⁶, seguint la proposta de

⁴⁵³ La preponderància dels crits i les pancartes referides a la independència són ben visibles en aquesta crònica del 3/24, el canal de notícies de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. També s'hi poden veure els xiulets i insults al president Montilla:

<https://www.youtube.com/watch?v=eejy8t5Llvo>.

⁴⁵⁴ Europa Press: "Camacho (PP) afirma que la manifestación es sólo para los que quieren 'la independencia'", 10 de juliol de 2010: <https://www.europapress.es/catalunya/noticia-camacho-pp-afirma-manifestacion-solo-quieren-independencia-20100710123843.html>.

⁴⁵⁵ Europa Press: "Rajoy arranca la campaña nacional por primera vez desde Cataluña", 26 d'octubre de 2011:

<https://ecodiario.economista.es/politica-eD/noticias/3482894/10/11/Rajoy-arranca-la-campana-nacional-por-primera-vez-desde-Cataluna.html>.

⁴⁵⁶ Acta número 13/11 del ple de l'Ajuntament d'Arenys de Munt del 8 de setembre de 2011, en el que es va aprovar l'adhesió d'aquest municipi a l'Associació de Municipis per la Independència: http://www.arenysdemunt.cat/ARXIUS/2011/plens/13.PLE_080911.pdf.

l'alcalde de Vic, Josep Maria Vila d'Abadal, de Convergència i Unió (CiU)⁴⁵⁷. La moció d'Arenys de Munt obté el suport del govern municipal (CUP i CiU) i d'ERC, mentre que el PSC s'absté i el PP hi vota en contra.

L'entitat es constitueix oficialment a Vic el 14 de desembre de 2011 amb l'aprovació corresponent dels seus estatuts pels alcaldes de 156 municipis⁴⁵⁸. Tal com recull l'article 6 dels Estatuts de l'Associació de Municipis per la Independència, són l'objecte i finalitat d'aquesta entitat⁴⁵⁹:

- a. Esdevenir un ampli espai de debat on compartir idees, iniciatives (legals o cíviques), experiències, informació, eines de gestió i tot allò que pugui ésser útil per dur el poble de Catalunya cap a la independència per tal d'assolir les plenes competències municipals
- b. Fomentar i defensar els drets nacionals
- c. Conscienciar a la ciutadania de la necessitat que Catalunya pugui exercir el seu dret a l'autodeterminació.
- d. Crear una xarxa de promoció exterior, principalment dins del marc de la Unió Europea.
- e. Promoure el finançament dels propis municipis
- f. Buscar sinèrgies en d'altres àmbits com l'empresarial o el financer”.

La primera polèmica de l'associació arriba amb la Generalitat de Catalunya el 10 de maig de 2012. La Conselleria de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya envia un requeriment a l'Ajuntament de Vilablareix (el Gironès) perquè retiri el rètol de l'entrada del poble que indicava la seva pertinença a l'AMI. Concretament, la conselleria dirigida per Lluís Miquel Recoder argumenta que els suports amb els noms dels pobles són “infraestructura propietat de la Generalitat” i que “posar-hi un rètol on s'indica que es pertany a una associació té el mateix valor que si es posa ‘es ven fruita dolça’”⁴⁶⁰.

⁴⁵⁷ Sallés, Q.: “Vila d'Abadal crearà l'associació de municipis per la independència”, *Nació Digital*, 19 de juny de 2011:

<https://www.naciodigital.cat/noticia/32760/vila/abadal/creara/associacio/municipis/independencia>

⁴⁵⁸ Sallés, Q.: “Els municipis inicien a Vic la ‘reconstrucció nacional’”, *Nació Digital*, 14 de desembre de 2011:

<https://www.naciodigital.cat/osona/noticia/29593/municipis/inicien/vic/reconstruccio/nacional>.

⁴⁵⁹ Associació de Municipis per la Independència, extret del web oficial:

<https://www.municipisindependencia.cat/que-es-ami/estatuts/>.

⁴⁶⁰ Sallés, Q.: “Recoder fa la guitza a l'Associació de Municipis per la Independència”, *Nació Digital*, 10 de maig de 2012:

Més enllà de l'anècdota, la polèmica reforça el marc de sobirania i esperona desenes d'altres municipis a col·locar rètols similars.

7.2.6 L'Assemblea Nacional Catalana, unitat per la sobirania

Com hem vist, durant els últims anys de la dècada de 2000, s'ajunten la sentència de l'Estatut l'èxit de les consultes populars sobre la independència, la multiplicació d'organitzacions sobiranistes i una certa efervescència popular, que s'expressa en múltiples articles d'opinió que reclamen més duresa al catalanisme, com el "Plantem cara" del lingüista Joan Solà⁴⁶¹. Per això, Cardús (2014: 4) creu que l'aparició de l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) s'inscriu en una "primavera sobiranista":

"Una primavera feta de noves organitzacions, de conferències i taules rodones, de lipdubs⁴⁶² i de flashmobs, de grups de Facebook i de piulades, d'articles d'opinió i d'entrevistes, de documentals televisius i de reportatges periodístics... I, sobretot, de les aportacions dels vells independentistes històrics –amb tots els seus tics resistencials- i de l'aire fresc dels nous sobiranistes, que simplement descobrien sorpresos com el personatge de Molière que s'adonava que parlava en prosa- que allò que sempre havien volgut per al país, també sense saber-ho, ara se'n deia independència".

L'ANC es constitueix legalment el 2011 a iniciativa de quatre independentistes històrics, Pere Pugès, Miquel Strubell, Enric Ainsa i Miquel Sellarès⁴⁶³. L'assemblea constituent es produeix el 10 de març de 2012 al Palau Sant Jordi amb entre 5.000⁴⁶⁴ i

<https://www.naciodigital.cat/noticia/42711/recoder/guitza/associacio/municipis/independencia>.

⁴⁶¹ Solà, J.: "Plantem cara", *Avui*, Barcelona, 28 de desembre de 2006, pàg 71:

<https://pandora.girona.cat/viewer.vm?id=0000909889&page=71&search=Plantem&lang=ca&view=hemeroteca>.

⁴⁶² Com l'espectacular *lipdub* per la independència filmat a Vic, que aconsegueix el Record Guinness mundial de participació el 2010 (Youcat Canal: "Lip dub per la independència – World Record (Oficial)", 27 d'octubre de 2010: <https://www.youtube.com/watch?v=muTMLuGWrp8&t>.

⁴⁶³ Els quatre fundadors expliquen les primeres passes de l'ANC de manera més aprofundida en un article i vídeo debat a *VilaWeb*: (Cardús, P.: "Els quatre fundadors de l'ANC, el primer aniversari i el futur de l'independentisme", *VilaWeb*, 8 de març de 2013:

<https://www.VilaWeb.cat/noticia/4092714/20130308/quatre-fundadors-lanc-primer-aniversari-futur-lindependentisme.html>).

⁴⁶⁴ González, S., March, O.: "Neix oficialment l'Assemblea Nacional Catalana per traçar el camí cap a la independència", *Ara*, Barcelona, 10 de març de 2012:

https://www.ara.cat/politica/Assemblea_Nacional_Catalana-ANC-independencia_0_661133977.html.

7.000⁴⁶⁵ assistents. Allà s'hi aproven els estatuts, el reglament intern i el full de ruta cap a la independència de l'entitat, inserit de ple en el marc de sobirania, que passa per⁴⁶⁶:

1. Organitzar referèndums oficials a tots els municipis de Catalunya el mateix dia de de 2013.
2. Amb els resultats a la mà, si fossin positius, els municipis han d'emplaçar el govern de Catalunya a iniciar les negociacions de separació entre els dos estats.
3. En cas que l'Estat espanyol es negués a negociar, el Parlament de Catalunya hauria d'aprovar la convocatòria d'un referèndum abans o durant l'11 de setembre de 2014.
4. Si l'Estat aconseguís impedir-ne la celebració, el Parlament hauria de declarar unilateralment la independència amb la presència del màxim nombre possible de representants dels governs d'altres estats.

L'entitat assoleix ràpidament una gran acceptació ciutadana, cosa que la porta a tenir en pocs mesos desenes de milers de socis, centenars d'assemblees locals⁴⁶⁷ i –més important encara– milers de voluntaris que treballen per la causa des de tot el territori del Principat de Catalunya i la Catalunya Nord. Aquesta facilitat per aconseguir feina voluntària la resumeix Barnils (2014: 15):

“Recordeu els plànols de la Via Catalana que van servir perquè la gent conegués el seu tram? Els va fer un geògraf professional, soci de l'Assemblea Nacional Catalana (ANC), juntament amb informàtics. Ho van fer desinteressadament, en favor de la causa. Les vint avionetes (...) són un cas similar. Un soci, pel seu compte, va fer una crida a l'Aeròdrom de Sabadell. I van col·laborar cobrint tot el recorregut de manera desinteressada i pagant-se ells el combustible.

Això mateix passa amb empreses que l'ANC contracta a l'hora de muntar escenaris. En aquest cas, és un home qui es presenta, amb els seus tràilers i els seus dos fills. (...) El cost? Jo i els nanos, voluntaris. El preu del cost del lloguer del material, sí. I la gasolina, ja ho trobarem. Amb aquest sistema l'ANC també té drones”.

⁴⁶⁵ “L'ANC marca un full de ruta cap a la independència”, *VilaWeb*, 11 de març de 2012: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/3993653/20120311/lanc-marca-full-ruta-cap-independencia.html>.

⁴⁶⁶ Els punts presentats són un resum del document definitiu de full de ruta aprovat el 10 de març de 2012 (Assemblea Nacional Catalana, 2012).

⁴⁶⁷ Sallés, Q.: “L'ANC, any 1”, *Nació Digital*, 9 de març de 2013: <https://www.naciodigital.cat/noticia/52568/anc/any>.

7.2.7 “Catalunya, nou estat d'Europa” i la capacitat de mobilització del marc de sobirania

A finals d'agost de 2012 es grava a Verges, el municipi de naixement del cantant Lluís Llach, un vídeo promocional de la manifestació dirigit per Lluís Danés en el qual disset personalitats reciten un fragment del poema XXXVIII de La pell de brau del poeta Salvador Espriu⁴⁶⁸. L'espòt acaba dient “Els homes no poden ser si no són lliures”, i s'acompanya de diverses escenes d'un ball de bastons, en una metàfora bèl·lica força clara, que remet també al marc de sobirania en la seva forma més extrema⁴⁶⁹ i acompanya un cartell de color verd amb el lema “Llibertat!” i el dibuix d'una dona envoltada d'estelades (imatge 14).

Al vídeo hi apareixen els expresidents del Parlament Joan Rigol i Ernest Benach; l'expresident d'ERC Jordi Carbonell; els periodistes Jordi Basté i Rita Marzoa; el cantautor Lluís Llach; la presidenta d'Òmnium Cultural Muriel Casals; els filòsofs Josep Maria Terricabras i Xavier Rubert de Ventós; les actrius Montserrat Carulla, Sílvia Bel i Txe Arana; el dramaturg Josep Maria Benet i Jornet; els directors Oriol Broggi i Joel Joan; els músics Gerard Quintana i Joan Reig; el catedràtic Ferran Requejo; i la presidenta de l'ANC Carme Forcadell. Estava prevista també la participació de l'expresident de Catalunya Pasqual Maragall, però finalment declina la seva participació, tot i que diu que “comprèn” la manifestació⁴⁷⁰.

Imatge 14: Cartell de la manifestació “Catalunya, nou estat d'Europa”. Font: ANC.

⁴⁶⁸ Agulló, E.: “Escolta, Sepharad”, *El Punt Avui*, Barcelona, 29 d'agost de 2012:

<http://www.elpuntavui.cat/article/3-politica/17-politica/571609-escolta-sepharad.html>

⁴⁶⁹ Assemblea Nacional Catalana: “ANC: Crida a la Marxa independentista de l'11 de setembre a Barcelona”, 1 de setembre de 2012: <https://www.youtube.com/watch?v=cY9QJ384mTg>.

⁴⁷⁰ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “Maragall ‘comprèn’ la manifestació però no participa en el vídeo de l'Assemblea Nacional de Catalunya”, 28 d'agost de 2012:

<https://www.ccma.cat/324/maragall-comprn-la-manifestaci-per-no-participa-en-el-vdeo-de-lassemblea-nacional-de-catalunya/noticia/1865332/>.

La manifestació agafa volada internacional fins i tot abans de produir-se quan, en una pregunta parlamentària de la Lega Nord italiana, el president de la Comissió Europea, José Manuel Durao Barroso, afirma que “en el cas hipotètic d'una secessió” de Catalunya “la solució s'hauria de trobar i negociar en el marc legal internacional”⁴⁷¹. Brussel·les sempre s'havia negat fins llavors a parlar obertament de la independència de Catalunya, al·legant que és un afer intern espanyol que s'ha de resoldre dins l'Estat i d'acord amb la legislació espanyola. Les paraules de Barroso, que probablement no era del tot conscient del que deia, donen la volta al món⁴⁷² i encenen l'eufòria prèvia a la manifestació. Més endavant, Barroso corregirà les seves paraules i adoptarà un discurs similar al del Partit Popular, i afirmarà que Catalunya quedaria automàticament fora de la Unió Europea si declarés la independència⁴⁷³.

L'independentisme comença a marcar l'agenda política i ho fa condicionant també els partits unionistes. El dia 6, Ciutadans anuncia que convoca un acte el mateix 11 de setembre per defensar la unitat d'Espanya, fent servir el lema “Millor units”, similar al fet servir pel govern de Londres –“*Better together*”– en relació al projecte independentista escocès⁴⁷⁶. Aquesta reacció d'alguns partits unionistes també ajuda a fer guanyar credibilitat a l'independentisme i reforça el marc de sobirania, perquè es projecta la idea que la independència és possible amb la voluntat dels catalans.

⁴⁷¹ Agència Catalana de Notícies: “La CE admet que el futur d'una Catalunya independent s'hauria de negociar ‘en el marc legal internacional’”, *El Punt Avui*, Barcelona, 30 d'agost de 2012: <http://www.elpuntavui.cat/article/3-politica/17-politica/572054-la-ce-admet-que-el-futur-duna-catalunya-independent-shauria-de-negociar-en-el-marc-legal-internacional.html>.

⁴⁷² Per exemple, són citades a l'article “Why Catalonia won't secede from Spain” poques setmanes després al *Washington Post*, que es pregunta què passaria si Catalunya s'independitzés d'Espanya, encara que conclou que “probablement” no passarà: <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2012/11/21/why-catalonia-probably-wont-secede-from-spain/>.

⁴⁷³ El gir de Barroso és molt clar en dues ocasions entre 2013 i 2014:

EFE: “Barroso asegura que una Catalunya independiente dejaría de pertenecer a la UE”, 3 de desembre de 2013:

<https://www.lavanguardia.com/politica/20131203/54394771025/barroso-asegura-catalunya-independiente-dejaria-ue.html>.

Europa Press: “Barroso responde a Mas que Catalunya quedaría fuera de la UE si se independiza”, 8 de gener de 2014: <https://www.publico.es/politica/barroso-responde-mas-catalunya-quedaría.html>.

⁴⁷⁶ *VilaWeb*: “Ciutadans convoca un acte l'Onze de Setembre per defensar Espanya”, 6 de setembre de 2012: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/4038348/20120906/ciutadans-convoca-acte-lonze-setembre-defensar-espanya.html>.

L'encapçalament de la manifestació ofereix una fórmula innovadora: la pancarta reivindicativa "Catalunya, nou estat d'Europa" la porten deu representants de les assemblees territorials de l'ANC i deu més de l'Associació de Municipis per la Independència. En segona línia caminen la presidenta i el vicepresident de l'ANC, Carme Forcadell i Carles Castellanos, acompanyats dels expresidents del Parlament Joan Rigol i Ernest Benach i d'alcaldes de diversos municipis. El president de la Generalitat de Catalunya, Artur Mas, no hi participa per què considera que, com a president no hi pot anar, però declara que "anímicament" és com si hi fos⁴⁷⁷. Sí que hi participa el govern de la Generalitat gairebé en ple, amb la vicepresidenta, Joana Ortega, i els consellers Ferran Mascarell, Josep Lluís Cleries, i Irene Rigau.

La mobilització també compta amb la presència dels líders dels partits polítics que donen suport a la manifestació (CiU, ICV-EUiA, ERC i Solidaritat). Tot i que el PSC no la secunda, sí que hi assisteixen a títol personal els exconsellers Ernest Maragall, Antoni Castells i Marina Geli, i alguns membres de l'executiva del partit. També hi acudeixen l'expresident de la Generalitat Jordi Pujol i l'alcalde de Barcelona, Xavier Trias. Entre les entitats, destaquen la participació d'Òmnium Cultural, Plataforma Pro Seleccions Esportives Catalanes, Sobirania i Progrés i Sobirania i Justícia⁴⁷⁸.

Mentre els manifestants encara eren al carrer, la presidenta del Parlament de Catalunya, Núria de Gispert, va rebre una comissió de l'ANC encapçalada per Forcadell. Una part dels manifestants van poder veure, en directe, a través d'una pantalla instal·lada per la pròpia ANC davant l'Estació de França, al costat de l'escenari, com Forcadell demanava "al nostre president, que iniciï la secessió d'Espanya, la secessió d'un estat que no ens admet tal com som i tal i com volem ser"⁴⁷⁹.

⁴⁷⁷ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: "El president, sobre la manifestació: 'L'Artur Mas hi aniria de totes totes, però sóc el president de tot un país'", 6 de setembre de 2012: <https://www.ccma.cat/324/El-president-sobre-la-manifestacio-LArtur-Mas-hi-aniria-de-totes-totes-pero-soc-el-president-de-tot-un-pais/noticia/1877812/>.

⁴⁷⁸ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: "1,5 milions de persones demanen la independència de Catalunya en una manifestació rècord", 12 de setembre de 2012: <https://www.ccma.cat/324/15-milions-de-persones-demanen-la-independencia-de-Catalunya-en-una-manifestacio-record/noticia/1884457/>.

⁴⁷⁹ Assemblea Nacional Catalana: "Sept 11th Demonstration: Catalonia, next state in Europe / 5 end", 12 de setembre de 2012: <https://www.youtube.com/watch?v=MrVgvt4FUU>.

Els quatre diaris en paper de Barcelona coincideixen el dia després a qualificar la manifestació de massiva i a subratllar-ne el marc de sobirania (taula 6).

Taula 6: Portades de la premsa barcelonina en paper el 12 de setembre de 2012

Diari	Titular	Subtítols
<i>La Vanguardia</i>	Catalunya diu prou	Un milió i mig de persones clamen per la independència en la manifestació més gran de la història. La marxa, massiva i cívica, marcarà el futur de la relació entre Catalunya i Espanya.
<i>El Periódico</i>	La Diada de la Independència	Centenars de milers de catalans surten al carrer amb l'estelada com a símbol.
<i>El Punt Avui</i>	Via Lliure	El poble català surt al carrer amb una nítida reivindicació per l'estat propi. La marxa de Barcelona aplega més d'un milió de catalans.
<i>Ara</i>	Independència (Primer acte)	-

Font: Elaboració pròpia a partir dels diaris *La Vanguardia*, *El Periódico*, *El Punt Avui* i *Ara* del 12 de setembre de 2012.

Jordi Basté, que presenta el matinal de ràdio més escoltat a Catalunya, *El Món a RAC1*, obre el seu editorial diari el 12 de setembre amb aquest missatge:

“Ahir no va ser un dia qualsevol. No. Qui ho vulgui veure d'una altra manera, senzillament, i amb perdó, s'equivoca. Ahir Catalunya no va reclamar ni pacte fiscal, ni millors relacions amb l'Estat, ni que l'estimin més. Ahir el crit va ser un: el d'independència. Veure una altra cosa és incrustar-se una bena als ulls per no veure la magnitud de la veritat. Ja s'ha matat aquell 'Escolta, Espanya' de Maragall. Ara és 'Mireu, Espanya, és culpa vostra'. Molts no ho volien, però Catalunya se'n va”⁴⁸⁰.

La manifestació de l'11 de setembre de 2012 és massiva des de qualsevol punt de vista, fins i tot el diari madrileny *El País*, que havia protagonitzat l'incident amb el recompte a la baixa de l'empresa Lynce el 2010, titula sense ambigüitats “L'independentisme català aconsegueix una històrica exhibició de força” i afirma, potser per no caure en

⁴⁸⁰ Basté, J. (2012, 12 de setembre) “El davantal de les 7”. A *El Món a RAC1*. Barcelona: RAC1: <https://www.rac1.cat/a-la-carta/cerca?text=&programId=el-mon§ionId=el-davantall&from=12%2F09%2F2012&to=12%2F09%2F2012>.

contradicció amb el propi diari, que la manifestació “ha deixat petita la de juliol de 2010”⁴⁸¹. També el diari madrileny *El Mundo*, tradicionalment proper a la dreta, dona carta de naturalesa a la manifestació i titula “El clamor independentista col·lapsa Barcelona”⁴⁸².

La nota discordant la posa la corporació pública Televisió Espanyola (TVE). El *Telediario* de la nit relega la notícia de la manifestació al cinquè lloc del resum i no s'amplia fins el minut 20. El fet provoca una gran polèmica, que recull el diari francès *Le Monde*⁴⁸³, i acaba amb la destitució de l'editora de l'informatiu, Cristina Almandós, pocs dies després⁴⁸⁴.

L'impacte internacional de la manifestació es pot classificar de molt significatiu. És la primera vegada que una vintena de corresponents estrangers cobreixen una manifestació independentista, per exemple, i això es nota en el nivell de detall de les cròniques. També qualla el marc de sobirania: si el 2010 la majoria de mitjans internacionals s'havien quedat amb la idea de defensar l'Estatut i la definició de Catalunya com a “nació” al text, ara queda clar que la manifestació demana la independència, i això es nota als titulars. També hi ha una certa tendència d'alguns mitjans a lligar el desig independentista amb la crisi econòmica que assola Espanya i bona part d'Europa. Aquesta associació arriba a l'error clamorós d'Associated Press⁴⁸⁵, que identifica la manifestació com una protesta contra els impostos, un error que no tornaran a cometre (taula 7).

⁴⁸¹ Piñol, A.: “El independentismo catalán logra una histórica exhibición de fuerza”, *El País*, Madrid, 11 de setembre de 2012: https://elpais.com/ccaa/2012/09/11/catalunya/1347375808_419590.html.

⁴⁸² Oms, J., Mondelo, V., González, G.: “El clamor independentista col·lapsa Barcelona”, *El Mundo*, Madrid, 11 de setembre de 2012: <https://www.elmundo.es/elmundo/2012/09/11/barcelona/1347377095.html>.

⁴⁸³ Rubio, M.: “La ‘diada’ catalane: occultée ou encensée par les médias”, *Le Monde*, París, 12 de setembre de 2012: https://www.lemonde.fr/europe/article/2012/09/12/la-diada-catalane-occultee-ou-encensee-par-les-medias_1759232_3214.html.

⁴⁸⁴ Gómez, R.: “Destituída la editora del ‘Telediario’ que relegó la información de la Diada”, *El País*, Madrid, 25 de setembre de 2012: https://elpais.com/sociedad/2012/09/25/actualidad/1348591134_082340.html.

⁴⁸⁵ El cofundador de l'ANC, Miquel Strubell, dedica a aquest error d'Associated Press una entrada en anglès al seu blog, on recomana als periodistes de l'agència americana que “aixequeu els culs, veniu a Catalunya i parleu amb la gent” (Strubell, M.: “Media coverage of the great Independence demo, Barcelona, September 11 2012”, 11 de setembre de 2012: <http://miquelstrubell.blogspot.com/2012/09/associated-press-get-wrong-end-of-stick.html>).

Taula 7: Titulars d'una selecció de mitjans internacionals sobre les manifestacions de 2010 i 2012

Mitjà	2010	2012
<i>Le Soir</i>	Un milió de manifestants per la “nació” catalana	Més d'un milió de catalans criden “independència”
<i>Le Figaro</i>	Manifestació per la “nació” catalana	Catalunya: marea humana per la independència
Al-Jazeera	Catalans es manifesten per defensar el seu estatus nacional	Catalans es manifesten per la independència d'Espanya
France 24	Un milió de persones es manifesten per defensar l' autonomia catalana	Barcelona: separatistes catalans munten una protesta massiva a Barcelona
Euronews	Els catalans surten amb força per defensar l' autonomia	La crisi econòmica afavoreix el desig dels catalans de separar-se
BBC	Catalans es manifesten per més autonomia dins Espanya	Enorme participació a la manifestació catalana per la independència
Associated Press	1.1 milions de persones es manifesten a Barcelona per més autonomia dins Espanya	Massiva protesta anti-impostos a Catalunya, Espanya

Les negretes són de l'autor. Font: Elaboració pròpia.

7.3 Artur Mas: del pacte fiscal al dret a decidir

La setmana després de la manifestació de l'11 de setembre de 2012, Artur Mas i el President del Govern d'Espanya, Mariano Rajoy evidencien una gran distància política. Rajoy reitera a Mas la negativa a discutir la seva proposta de Pacte fiscal per a Catalunya, que es mantenia en un marc d'administració, i això trenca les negociacions entre ambdós governs⁴⁸⁶. En una roda de premsa posterior a la reunió, Mas reitera la seva decisió de fer un important anunci el dia 25 de setembre, coincidint amb el debat de política general al Parlament de Catalunya, però evita pronunciar la paraula “independència”⁴⁸⁷.

⁴⁸⁶ *La Vanguardia*: “La reunión Rajoy-Mas acaba sin acuerdo sobre el pacto fiscal”, 20 de setembre de 2012: <https://www.lavanguardia.com/politica/20120920/54350608838/reunion-rajoy-mas-acaba-sin-acuerdo-pacto-fiscal.html>.

⁴⁸⁷ Cué, C.: “Mas acelera hacia las elecciones”, *El País*, Madrid, 20 de setembre de 2012: https://elpais.com/politica/2012/09/20/actualidad/1348174928_558901.html.

7.3.1 Les eleccions del 25-N: la campanya de les metàfores i uns resultats inesperats

El 27 setembre 2012, el Parlament de Catalunya vota una moció que demanava convocar una consulta sobre la independència de Catalunya, que compta amb el suport de CiU, ICV-EUiA, ERC, SI, DC i el diputat del PSC Ernest Maragall, l'abstenció del PSC i el vot en contra del PP i C's. La moció s'inscriu en el marc sobiranista:

“El Parlament de Catalunya considera el dret a l'autodeterminació dels pobles un dret irrenunciable del poble de Catalunya. Així ho ha explicitat en diverses votacions el Parlament, seu de la sobirania del poble de Catalunya. Aquest dret serà exercit quan el poble de Catalunya ho desitgi. Davant d'aquesta voluntat democràtica, una intervenció militar per part d'Espanya no serà acceptada en cap cas pels organismes europeus i internacionals”⁴⁹⁰.

Aquest consens dins el marc de sobirania es trencarà aviat. El president Mas convoca eleccions pel 25 de novembre i diu que “ha arribat el moment d'exercir l'autodeterminació”, donant a entendre que el nou Parlament sortit de les eleccions hauria de convocar un referèndum i que ell hi està disposat:

“Encarar un procés d'autodeterminació requereix que president que ho lideri tingui una força especial; si he de reclamar aquesta força especial no vull que ningú pensi que la demano a major glòria meva o de CiU. No es convoquen eleccions per ajudar una persona o formació per perpetuar-se en el poder. Es convoquen perquè la ciutadania decideixi quin ha de ser el seu futur”⁴⁹¹.

Les eleccions de 2012 són les primeres en què la qüestió de la independència es converteix en el principal debat, impossible d'evitar per part de cap dels partits que hi participen (Martí, 2013; Rico i Liñeira, 2014). Això afecta tant els partits de l'àmbit catalanista clàssic com els dels que defensen una Catalunya dins d'Espanya, que presenten eslògans directament relacionats (taula 8). Especialment cridaner és el cas

⁴⁹⁰ Parlament de Catalunya (2012): “Resolució 742/IX del Parlament de Catalunya, sobre l'orientació política general del Govern”, *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*, núm. 390, 2 d'octubre de 2012, pàg. 4: <https://www.parlament.cat/document/nom/09b390.pdf>.

⁴⁹¹ *VilaWeb*: “Mas avança les eleccions: 'ha arribat el moment d'exercir l'autodeterminació'”, 25 de setembre de 2012: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/4042709/20120925/mas-avanca-eleccions-arribat-moment-dexercir-lautodeterminacio.html>.

de Ciutadans, que directament copia i tradueix l'eslogan de la campanya pel "No" a la independència d'Escòcia, "*Better together*".

Taula 8: Eslògans electorals dels partits que defensen una Catalunya dins d'Espanya per a les eleccions de 2012

Partit o coalició	Eslògan
PSC-PSOE	Federalisme
PP	Catalunya sí, España también
Ciutadans	Mejor unidos

Font: Elaboració pròpia.

Pel costat dels partits que defensen un referèndum sobre la independència de Catalunya, n'analitzem breument els cartells (taula 9). D'entrada, sobta que cap inclogui la paraula *referèndum*:

Taula 9: Cartells per a les eleccions de 25 de novembre de 2012 dels partits signants de la moció 742/IX del Parlament de Catalunya

Cartell	Partit o coalició	Eslògans	Marc
	Convergència i Unió	La voluntat d'un poble. Fem-ho possible.	Sobirania
	Esquerra Republicana de Catalunya	Un nou país per a tothom. Vota independència.	Sobirania

	Iniciativa per Catalunya – Esquerra Unida i Alternativa	I tant si podem! Dret a decidir sí. Drets socials també!	Sobirania
	Candidatura d'Unitat Popular – Alternativa d'Esqueres	És l' hora del poble! Independència, socialisme, Països Catalans	Sobirania
	Solidaritat Catalana per la Independència	Som garantia d'independència	Sobirania

Font: Elaboració pròpia.

El cartell que provoca més polèmica és el de Convergència i Unió, que destaca per la imatge d'Artur Mas en posició de Moisès separant les aigües⁴⁹². “La voluntat del poble” és una ambigüitat intencionada que es pot referir tant al referèndum d'autodeterminació com a la independència, el mateix que “fem-ho possible”. Clar que també es pot referir a qualsevol cosa que algú consideri que és la voluntat del poble, així funcionen les ambigüitats intencionades (Byers, 2004).

⁴⁹² La xarxa va fer molta broma amb la qüestió, i la veritat és que la posició de Charlton Heston en una de les imatges clàssiques de la pel·lícula *Els deu manaments* és clavada a la d'Artur Mas, com es pot comprovar als 30 segons del tràiler promocional original de 1956, hostatjat a Internet Movie Database (IMDB): https://www.imdb.com/title/tt0049833/videoplayer/vi1106968857?ref=tt_pv_vi_aiv_2. Per veure alguns exemples de les reaccions que va suscitar el cartell, llegiu l'article de Martínez, N.: “La xarxa compara el cartell electoral de CiU amb Moisès”, *El Periódico*, Barcelona, 9 de novembre de 2012: <https://www.elperiodico.cat/ca/eleccions-2012/20121109/cartell-ciu-pero-mois-es-eleccions-25-n-2246031>.

Els missatges d'Esquerra Republicana són una mica més clars. “Un nou país per a tothom” es veu reforçat pel “vota independència”, que podria ser l'eslògan d'una campanya pel Sí a un referèndum sobre la independència.

El cartell d'ICV-EUiA té la particularitat d'utilitzar un eufemisme que havia popularitzat la Plataforma pel Dret de Decidir a partir del 2005, especialment amb la manifestació “Som una nació i tenim el tret de decidir” de 18 de febrer de 2006, a la qual ICV no hi havia donat suport⁴⁹³. Però, sobretot, qui es va apropiat del concepte va ser Convergència i Unió quan Artur Mas en va fer la columna central del seu discurs a partir de 2007⁴⁹⁴. Més endavant, alguns autors han teoritzat que el dret a decidir és un concepte jurídic diferent del dret d'autodeterminació (López, 2011), mentre d'altres sostenen que dret a decidir i dret d'autodeterminació són el mateix (Guibernau, 2014; Bayona i Rocamora, 2014).

A més, el primer missatge del cartell de la formació ecosocialista es pot interpretar per part dels votants com un “Sí” al referèndum, un “Sí” a defensar-lo o, fins i tot, un “Sí” a la independència, un reflex de tot l'àmbit que el partit busca engrescar.

El cartell de la CUP també utilitza un sobreentès per parlar del referèndum, quan diu que “és l'hora del poble”, és l'hora que el poble voti en un referèndum, s'entén. Però també se sobreentén una apel·lació al votant revolucionari i coincideix amb el cartell d'Esquerra a utilitzar la paraula “independència”, encara que molt més petit.

Finalment, en un aparador saturat d'opcions independentistes sobiranistes, Solidaritat es reivindica com a “garantia d'independència”, en un doble sentit que ataca els grans partits, tant per les seves servituds amb altres poders com per la seva incapacitat, segons Solidaritat, de dur a terme una estratègia que dugui a la independència de debò.

⁴⁹³ EUiA sí que va donar suport a la manifestació pel dret de decidir de 2006, però sense gaire entusiasme, precisament per no enfrontar-se amb els seus socis d'ICV.

⁴⁹⁴ Nacio Digital: “Artur Mas planteja que el dret de decidir sigui una peça bàsica del nou catalanisme”, 20 de novembre de 2007: <https://www.naciodigital.cat/noticia/7420/artur/mas/planteja/dret/decidir/sigui/peca/basica/nou/catalanisme>.

La precampanya i la campanya de 2012 també comptaran, per primera vegada des dels anys 30, amb un seguiment important d'una part de la premsa estrangera, que compra el relat que hi ha un moviment de fons que canviarà moltes coses a nivell europeu. Un exemple n'és el reportatge del Paul Mason⁴⁹⁵ per al programa de referència de la BBC britànica *Newsnight*, on el periodista fa un lligam directe entre la crisi econòmica mundial, el creixement dels nacionalismes a Europa i l'explosió de l'independentisme a Catalunya.

El resultat de les eleccions no és el que s'esperaven Convergència i Unió i el president de la Generalitat, Artur Mas. CiU no aconsegueix la "majoria excepcional" que demanava Mas⁴⁹⁶ i perd 12 diputats dels 62 que tenia. Tot i així, guanya de forma clara (taula 10).

Taula 10: Resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya del 25 de novembre de 2012

Coalició	Percentatge	Diputats (2012)	Diputats (2010)
CiU	30,7	50	62
ERC-Cat Sí	13,7%	21	10
PSC	14,43%	20	28
PP	12,97%	19	18
ICV-EUiA	9,89%	13	10
C's	7,56%	9	3
CUP	3,47%	3	-

Font: Generalitat de Catalunya.

La caiguda de CiU és compensada dins el camp independentista pel creixement d'ERC i la irrupció de la CUP al Parlament, que aconsegueix entrar i substitueix Solidaritat com a grup independentista minoritari. En total, els independentistes sumen 74 diputats, un menys que a la legislatura anterior, però val a dir que a les eleccions anteriors cap

⁴⁹⁵ Mason, P.: "Will Catalonia say adios to Spain?", BBC, 5 d'octubre de 2012:

<https://www.bbc.com/news/av/world-19847251/will-catalonia-say-adios-to-spain>.

⁴⁹⁶ VilaWeb: "Mas demana una 'majoria excepcional' perquè els catalans decideixin el futur de Catalunya", 9 de novembre de 2012: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/4053942/20121109/mas-demana-majoria-excepcional-catalans-decideixin-futur-catalunya.html>.

dels grans partits s'havia presentat prometenent un referèndum, així que la comparació directa és complicada.

Els resultats són difícils d'interpretar, i la premsa de Madrid de seguida els entén com una esmena a la totalitat a la convocatòria d'un referèndum o, com titula *El País*, "Els catalans castiguen el pla de Mas"⁴⁹⁷.

La pròpia nit de les eleccions, el periodista de la BBC destacat a Barcelona, Tom Burridge, explica en la seva crònica que Mas "no ha aconseguit el mandat per continuar el camí d'un referèndum sobre la independència d'Espanya" i afegeix que "el guanyador real d'aquestes eleccions és, potser, el govern central espanyol".⁴⁹⁸ En la mateixa línia s'expressen diari italià *La Repubblica*, que afirma que "el somni independentista s'allunya"⁴⁹⁹ i, encara més contundent, l'alemany *Die Welt*, que creu que els catalans han expressat un "rebuig al pla d'independència"⁵⁰⁰.

Són interpretacions diametralment oposades a les del *Frankfurter Allgemeine* ("Els votants catalans reforcen els separatistes")⁵⁰¹ o *Le Figaro* ("Catalunya manté el rumb cap a la independència")⁵⁰².

7.3.2 El segon govern Mas: el "Pacte per la Llibertat" i la Declaració de Sobirania

CiU i ERC s'encarreguen ràpidament de desmentir aquells que opinaven que amb el resultat de les eleccions de 2012 no es pot avançar, i aviat signen el denominat "Pacte

⁴⁹⁷ Noguer, M.: "Los catalanes castigan el plan de Mas", *El País*, Madrid, 26 de novembre de 2012: https://elpais.com/ccaa/2012/11/25/catalunya/1353862311_696922.html.

⁴⁹⁸ Burridge, T.: "Catalan elections: Nationalists win in Spanish region", BBC, 26 de novembre de 2012: <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-20491023/catalan-elections-nationalists-win-in-spanish-region>.

⁴⁹⁹ *La Repubblica*: "Catalogna, Mas vine ma perde seggi e il sogno inipendentista si allontana", Roma, 25 de novembre de 2012: https://www.repubblica.it/esteri/2012/11/25/news/catalogna_exit_poll_sconfitti_gli_indipendentisti-47422108/?ref=HREC1-2.

⁵⁰⁰ *Die Welt*: "Rückslag für Kataloniens Unabhängigkeitsplan", Hamburg, 26 de novembre de 2012: <https://www.welt.de/politik/ausland/article111489977/Rueckschlag-fuer-Kataloniens-Unabhaengigkeitsplan.html>.

⁵⁰¹ *Frankfurter Allgemeine*: "Kataloniens Wähler stärken Separatisten", Frankfurt, 26 de novembre de 2012: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/regionalwahl-kataloniens-waehler-staerken-separatisten-11972309.html>.

⁵⁰² *Le Figaro*: "La Catalogne tient le cap de l'indépendance", París, 25 de novembre de 2012: <http://www.lefigaro.fr/international/2012/11/25/01003-20121125ARTFIG00186-espagne-la-catalogne-met-le-cap-vers-l-independance.php>.

per la Llibertat”, que obre la porta a formar un govern presidit per Artur Mas i amb el líder d'ERC, Oriol Junqueras, de vicepresident⁵⁰³. A més, el Parlament aprova una “Declaració de sobirania i del dret a decidir del poble de Catalunya”⁵⁰⁴ al gener de 2013. La declaració tampoc menciona el referèndum explícitament⁵⁰⁵, però deixa clar el marc de sobirania:

“D’acord amb la voluntat majoritària expressada democràticament pel poble de Catalunya, el Parlament de Catalunya acorda iniciar el procés per a fer efectiu l’exercici del dret a decidir per tal que els ciutadans i les ciutadanes de Catalunya puguin decidir llur futur polític col·lectiu, d’acord amb els principis següents:

Primer. Sobirania. El poble de Catalunya té, per raons de legitimitat democràtica, caràcter de subjecte polític i jurídic sobirà”.

CiU, ERC i ICV-EUiA donen suport en bloc a la declaració de sobirania. En canvi, el PP i Ciutadans voten “No”. Finalment, la Candidatura d'Unitat Popular - Alternativa d'Esquerres donà un "sí crític" amb 1 vot a favor i 2 abstencions per expressar "les renúncies" amb què, segons la formació, comença el procés⁵⁰⁶.

7.3.3 Una via catalana cap a un referèndum consultiu

L’11 de setembre de 2013, a les 17:14, més d’un milió de catalans participen de la mobilització més espectacular de la història del país, però no tenen forma de saber-ho.

⁵⁰³ *El Punt Avui*: “Pacte per la Llibertat”, Barcelona, 19 de desembre de 2012:

<http://www.elpuntavui.cat/article/-/603866-pacte-per-la-llibertat.html>.

⁵⁰⁴ Parlament de Catalunya: “Resolució 5/X del Parlament de Catalunya, per la qual s’aprova la Declaració de sobirania i del dret a decidir del poble de Catalunya”, *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*, Núm 13/X, 23 de gener de 2013: <https://www.parlament.cat/document/intrade/7094>.

⁵⁰⁵ Un oblit potser indicatiu del tipus de negociacions que desemboquen la declaració és la resolució 98/III del Parlament de Catalunya, sobre el Dret d’Autodeterminació de la Nació Catalana, adoptada per la Comissió d’Organització i Administració de la Generalitat i Govern Local el dia 12 de desembre de 1989 (*Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*, núm. 120/III, Barcelona, 18 de desembre de 1989, pàgs. 7791-7792: <https://www.parlament.cat/document/nom/03b120.pdf>). Aquesta és la primera resolució de la història democràtica del Parlament on es parla de dret d’autodeterminació i es deixa la porta oberta a exercir-lo en el futur: “Manifesta que l’acatament del marc institucional vigent, resultat del procés de transició política des de la dictadura a la democràcia, no significa la renúncia del poble català al dret a l’autodeterminació, tal com estableixen els principis dels organismes internacionals i es dedueix del preàmbul de l’Estatut d’Autonomia de Catalunya de 1979”. La resolució va rebre els vots a favor de CiU, Iniciativa, ERC, CDS i Joan Hortalà (exERC). El PSC hi va votar en contra, mentre que cap representant del PP va assistir a la reunió.

⁵⁰⁶ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “La CUP expressarà un ‘sí crític’ en la votació de la declaració sobiranista”, 22 de gener de 2013: <https://www.ccma.cat/324/la-cup-expressara-un-si-critic-en-la-votacio-de-la-declaracio-sobiranista/noticia/2039276/>.

Només en seran plenament conscients quan arribin i vegin per televisió una línia infinita de gent creuant el país⁵⁰⁷.

La Via Catalana es recordarà durant molt de temps com una cadena humana d'uns 400 quilòmetres organitzada per l'ANC i Òmnium Cultural amb l'objectiu de reivindicar la independència de Catalunya⁵⁰⁸. Segueix el traçat de l'antiga Via Augusta, des del Pertús (Vallespir, a França) fins a Vinaròs (Baix Maestrat, al País Valencià). Segons Carme Forcadell, presidenta de l'ANC, és “un símbol, el símbol de la unitat del poble català per assolir la sobirania nacional”⁵⁰⁹.

En total, 1.600.000 manifestants participen en la Via Catalana, segons el Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya⁵¹⁰. Un recompte alternatiu basat en les fotos de la pròpia organització patrocinat per l'entitat unionista Societat Civil Catalana situa els participants en 793.683 persones⁵¹¹. La premsa de Madrid, però, subratlla també el caràcter massiu de la mobilització i aposten per intentar establir un marc de por a l'independentisme com un moviment de tipus fanàtic. Alguns ho fan de forma més subtil, com *El País*, que avisa en portada que “l'independentisme català exhibeix la seva força”⁵¹², mentre d'altres ho fan de forma més directa, com *El Mundo*, que titula “Catalunya encadenada”⁵¹³ i explica a l'editorial que la mobilització “va ser un gran acte

⁵⁰⁷ TV3: “Especial Via Catalana - Les millors imatges de la Via Catalana”, 11 de setembre de 2013: <https://www.youtube.com/watch?v=iffj1TgljE0>.

⁵⁰⁸ *VilaWeb*: “L'ANC i Òmnium faran una cadena humana per la independència l'11 de setembre”, 16 de març de 2013:

<https://www.VilaWeb.cat/noticia/4095877/20130316/lanc-refa-full-ruta-mirada-posada-lonze-setembre.html>.

⁵⁰⁹ Colomer, M.: “De la Jonquera a Alcanar: 400 km de ‘Via Catalana’ cap a l'estat independent”, *Ara*, Barcelona, 19 de juny de 2013:

https://www.ara.cat/politica/Cadena_humana-ANC-Catalunya_0_940706169.html.

⁵¹⁰ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “Catalunya exhibeix al món la seva via independentista”, 11 de setembre de 2013:

<https://www.ccma.cat/324/Catalunya-exhibeix-al-mon-la-seva-via-independentista/noticia/2170774/>.

⁵¹¹ Ferrer, B.: “El recompte unionista xifra en 800.000 els participants a la Via Catalana”, *Nació Digital*, 24 de juliol de 2014:

<https://www.naciodigital.cat/noticia/71862/recompte/unionista/xifra/800000/participants/via/catalana>.

⁵¹² *El País*: “El independentismo catalán exhibe su fuerza para acelerar la consulta”, Madrid, 12 de setembre de 2013, pàg. 1.

⁵¹³ *El Mundo*: “Cataluña encadenada”, Madrid, 12 de setembre de 2013, pàg. 1.

d'exaltació del nacionalisme fanàtic que (...) recorre als mètodes del totalitarisme”⁵¹⁴; en la mateixa línia titula l'ABC, que afirma que “el joc se'ls en va de les mans”⁵¹⁵, culpant CiU d'haver agitat aquest suposat fanatisme i, des d'un marc ja resistencialista al 100%, *La Razón* anuncia en portada que “no ens dividiran”⁵¹⁶.

L'impacte a la premsa internacional és massiu⁵¹⁷. Caldria retrocedir fins als Jocs Olímpics de 1992 per trobar un esdeveniment a Catalunya que acaparés tanta atenció, i –salvant les distàncies- a les proclames de Francesc Macià i Companys de 1931 i 1934 si només tenim en compte l'independentisme.

En general, a més, els mitjans estrangers legitimen la Via Catalana i fan referència a la les xifres aportades per la Generalitat, amb imatges de la pròpia cadena humana. Peracaula (2015: 253-255) recull i analitza els impactes més significatius, que també són àmpliament recollits pels mitjans catalans⁵¹⁸. Cal ressenyar que les fotos de la Via arriben a protagonitzar moltes portades de la premsa en paper, inclosos el *The Wall Street Journal*⁵¹⁹ i l'*International Herald Tribune*⁵²⁰, l'edició internacional del *The New York Times*. El marc de la premsa internacional també es mou respecte a 2012 i tendeix a demanar a l'Estat espanyol que faci un pas i obri converses amb el govern de Catalunya.

El president Artur Mas anuncia la data i pregunta de la consulta el 12 de desembre de 2013, en una compareixença al Palau de la Generalitat conjunta amb els líders dels partits que li donen suport: Jordi Turull (Convergència Democràtica de Catalunya), Joana Ortega (Unió Democràtica de Catalunya), Oriol Junqueras (ERC), Joan Herrera

⁵¹⁴ *El Mundo*: “En efecto: ‘Rajoy no puede seguir de brazos cruzados’”, Madrid, 12 de setembre de 2013, pàg. 2.

⁵¹⁵ *ABC*: “El juego se les va de las manos”, Madrid, 12 de setembre de 2013, pàg. 1.

⁵¹⁶ *La Razón*: “No nos dividirán”, Madrid, 12 de setembre de 2013, pàg. 1.

⁵¹⁷ En aquest sentit, cal dir que el govern català també havia començat un programa de diplomàcia pública i d'impacte a la premsa internacional analitzat exhaustivament per de San Eugenio, Ginesta i Xifra (2016).

⁵¹⁸ Podeu consultar una llista exhaustiva en aquest article de *VilaWeb* (“La via catalana, a la premsa internacional”, 11 de setembre de 2013): <https://www.VilaWeb.cat/noticia/4143079/20130911/via-catalana-premsa-internacional.html>.

⁵¹⁹ *The Wall Street Journal*: “A 250-Mile Long Human Chain Presses for Independence”, Nova York, 12 de setembre de 2013, pàg. 1.

⁵²⁰ *International Herald Tribune*: “Linking Hands, Catalans Press Case for Secession”, Nova York, 12 de setembre de 2013, pàg. 1.

(ICV) i David Fernández (CUP)⁵²¹. La data escollida és el 9 de novembre de 2014, i la pregunta és una mica més complicada que la d'Escòcia, que també està a punt de celebrar el seu referèndum⁵²²:

“Vol que Catalunya esdevingui un Estat? Sí/No
En cas afirmatiu, vol que aquest Estat sigui independent? Sí/No”

També es decideix reclamar al Congrés dels Diputats d'Espanya el traspàs de la competència per convocar un “referèndum consultiu”⁵²³.

El president del govern espanyol, Mariano Rajoy, respon que “la consulta és inconstitucional i no es celebrarà”⁵²⁴. Aquestes declaracions comencen una guerra d'arguments que conformen dos marcs de sobirania confrontats que, amb poques variacions, arribarà fins al mateix 9 de novembre de 2014⁵²⁵ (taula 11).

Taula 11: Arguments al voltant de la celebració de la consulta de 2014

Marc independentista de sobirania catalana	Marc de sobirania espanyola
1. El poble de Catalunya és sobirà.	1. El poble espanyol és sobirà, una part no pot decidir pel tot.
2. El Govern, el Parlament i els partits intentaran obrir vies de diàleg amb l'Estat fins l'últim moment.	2. Els partits catalans s'han tancat en banda i fan demandes impossibles i fora de la Constitució per obligar l'Estat a dir que no.
3. Si no hi ha diàleg, estem disposats a arribar fins al final per defensar la democràcia i el mandat popular.	3. Els partits catalans estan atiant el poble i han trencat la convivència a Catalunya per amagar la seva falta de programa (o un programa de dretes).
4. La consulta se celebrarà.	4. La consulta no es farà.

Font: Elaboració pròpia.

⁵²¹ *La Vanguardia*: “Mas desafía a Rajoy con pregunta y fecha”, Barcelona, 13 de desembre de 2013, pàg. 1: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2013/12/13/pagina-1/93184144/pdf.html>.

⁵²² La pregunta escocesa de 2014 va ser, simplement: “Escòcia hauria de ser un estat independent?”. En defensa del procés català, però, també cal apuntar que la pregunta del 9-N és força més simple que la del Quebec de 1995, que resava: “Està d'acord amb que el Quebec hauria de ser sobirà després d'haver ofert al Canadà una nova associació econòmica i política en l'àmbit del projecte de llei que afecta el futur del Quebec i l'acord signat el 12 de juny de 1995?”

⁵²³ *Ara*: “El Parlament ja tramita la petició al Congrés per convocar un ‘referèndum consultiu’”, Barcelona, 13 de desembre de 2013: https://www.ara.cat/politica/parlament-tramita-peticio-congres-referendum_0_1046895489.html.

⁵²⁴ Cué, C.: “Rajoy: ‘Esa consulta es inconstitucional y no se va a celebrar’”, *El País*, Madrid, 12 de desembre de 2013: https://elpais.com/politica/2013/12/12/actualidad/1386874919_926329.html.

⁵²⁵ Aquest ball d'arguments es repetirà, amb poques variacions, també durant el 2017 abans del referèndum de l'1 d'octubre.

7.4 La primera confrontació arriba en dos temps: 2014 i les eleccions de 2015

El primer capítol de 2014 s'inscriu, almenys aparentment, en el marc administratiu, ja que passa per una votació al Parlament per demanar "la competència per autoritzar, convocar i celebrar un referèndum consultiu perquè els catalans i les catalanes es pronunciïn sobre el futur polític col·lectiu de Catalunya, a partir dels termes que s'acordin amb el govern de l'estat"⁵²⁶. Al preàmbul, la proposta de llei orgànica expressa el seu vessant de marc administratiu:

“Amb aquesta iniciativa, el Parlament de Catalunya vol impulsar l'aplicació d'una via constitucional i legítima per a poder fer el referèndum que demana la gran majoria de ciutadans de Catalunya i ho fa de la manera que entén més adequada i ponderant tots els interessos que es veuen afectats per un procés d'aquesta naturalesa”⁵²⁷.

Per aquesta raó, la CUP s'absté en la votació al Parlament, ja que considera que “la CUP mai ha confiat en aquesta via, ni troben oportú que un cop declarats sobirans, recórrer a peticionar cap transferència autonòmica”⁵²⁸. La CUP posa de manifest la contradicció entre el marc de sobirania i el marc administratiu inherent a l'estratègia del sobiranisme.

La proposta també genera un petit trencament dins el PSC, on l'alcalde de Lleida Àngel Ros renuncia al seu escó per no votar-hi en contra⁵²⁹.

La proposició de llei orgànica té una vida més aviat curta. Arriba al Congrés de Diputats, a Madrid, el març de 2014, i és defensada per una delegació de diputats del Parlament de Catalunya formada per Jordi Turull (CiU), Marta Rovira (ERC) i Joan Herrera (ICV-EUiA). Però no és ni admesa a tràmit, el Congrés la rebutja amb 299 vots en contra (PP,

⁵²⁶ Parlament de Catalunya: “El ple votarà demà la proposta per demanar al Congrés dels Diputats la delegació de la competència per convocar el referèndum”, 15 de gener de 2014: https://www.parlament.cat/web/actualitat/noticies/index.html?p_format=D&p_id=146423803.

⁵²⁷ Parlament de Catalunya: “Resolució 479/X del Parlament de Catalunya, per la qual s'acorda de presentar a la Mesa del Congrés dels Diputats la Proposició de llei orgànica de delegació a la Generalitat de Catalunya de la competència per a autoritzar, convocar i celebrar un referèndum sobre el futur polític de Catalunya”, *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*, Núm 239, 17 de gener de 2014: <https://www.parlament.cat/document/bopc/52309.pdf>.

⁵²⁸ La República: “La CUP s'absté del consens sobiranista”, 14 de gener de 2014: <https://www.larepublica.cat/la-cup-sabste-del-consens-sobiranista/>.

⁵²⁹ Rico, J.: “Ros deixa el seu escó per no rebutjar la petició de la consulta”, *El Periódico*, Barcelona 15 de gener de 2014: <https://www.elperiodico.cat/ca/politica/20140115/ros-deixa-esco-psc-3012451>.

PSOE, UPyD, UPN i Foro Asturias), 47 vots a favor (CiU, IU, ICV-EUiA, CHA, PNB, Amaiur, ERC, BNG, Nueva Canarias, Compromís i Geroa Bai) i 1 abstenció (Coalición Canaria)⁵³⁰.

Després de la votació, el president Artur Mas afirma que el “no del Congrés dels Diputats d'Espanya al traspàs de la competència per organitzar la consulta no podrà aturar la voluntat del poble de Catalunya” i que el procés seguirà segons el previst. Un discurs, doncs, que torna al marc de sobirania, i ho fa, curiosament, durant l'obertura del centenari de la fundació de la Mancomunitat de Catalunya, establerta per Prat de la Riba, el gran referent del marc d'administració⁵³¹, tal com destaquem a l'apartat 4.6.

D'altra banda, el 5 d'abril tothom està atent a l'assemblea general de l'ANC a Tarragona. En poc temps l'ANC s'ha situat com el referent ineludible de la societat civil independentista i els diaris fan travesses sobre quina idea genial i difícil proposarà l'organització per a la Diada d'aquest any (Barnils, 2014). La mobilització serà l'avantsala de la campanya de la consulta del 9-N.

L'Assemblea torna a sorprendre amb un repte encara més difícil: omplir més de deu quilòmetres de les dues principals avingudes de Barcelona, la Gran Via i la Diagonal, però, a més, aconseguir que des del cel es puguin veure dues senyeres allargades perquè cadascun dels participants portarà una samarreta groga o vermella i se situaran en perfecta formació en 18 files longitudinals, 9 per cada avinguda, que confluiran a la Plaça de les Glòries per formar una enorme “V” de “victòria” i de “votar”⁵³².

La Diada, que ja s'ha convertit en tradició mediàtica mundial, atrau més de 200 periodistes internacionals⁵³³, interessats sobretot a copsar l'ambient previ a la

⁵³⁰ Agència Catalana de Notícies: “El Congrés tanca la porta a una consulta pactada amb 299 vots en contra”, 8 d'abril de 2014:

https://cadenaser.com/emisora/2014/04/08/radio_barcelona/1396910667_850215.html.

⁵³¹ Clota, E.: “Mas adverteix que el ‘no’ del Congrés al traspàs de la competència per organitzar la consulta no podrà aturar la voluntat del poble de Catalunya”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 6 d'abril de 2014: <https://www.ccma.cat/324/mas-adverteix-que-el-no-del-congres-al-traspas-de-la-competencia-per-organitzar-la-consulta-no-podra-aturar-la-voluntat-del-poble-de-catalunya/noticia/2364773/>.

⁵³² Assemblea Nacional Catalana: “L'11 de setembre, tots junts, convocarem la consulta”, 28 d'agost de 2014: <https://www.youtube.com/watch?v=59e1B0rVWiY>.

⁵³³ *La Vanguardia*: “Diada 2014: La premsa internacional se vuelca en una Diada històrica”, Barcelona, 11 de setembre de 2014: <https://www.lavanguardia.com/politica/20140911/54414913098/diada-de-catalunya-premsa-internacional.html>.

consulta convocada pel novembre, però que molts dubten que arribi a celebrar-se. Tom Burridge torna a cobrir l'actualitat catalana per a la BBC, però aquest cop ja ve més ben preparat per descriure escenaris incerts. En una crònica preparada el dia abans, que inclou una entrevista a Artur Mas, l'encerta amb que el govern d'Espanya “mai beneirà un referèndum”, però deixa la porta oberta a que el govern català aconseguixi celebrar-lo sense efectes pràctics⁵³⁴.

En aquest context, Carme Forcadell deixa anar una exigència claríssima a Artur Mas durant el seu discurs de tancament de la Diada: “Som un poble. Junts, avui aquí convoquem la consulta. Govern, parlament, president, posin les urnes”⁵³⁵.

La “V” és un èxit fins i tot pels més escèptics. *L'International New York Times*, successor de *l'International Herald Tribune*, torna a obrir portada amb una foto de la Diada, i *El País* de Madrid obre portada el 12 de setembre reconeixent que “el sobiranisme compleix el seu objectiu al carrer per prolongar el desafiament”⁵³⁶. Tot sembla encaminat cap al 9-N o, tal com editorialitza ABC de Madrid en portada, “Mas s'apropia de la Diada per forçar la seva consulta il·legal”⁵³⁷. Si per a l'ABC és Mas qui s'apropia de l'impuls popular, *La Razón* ho veu al revés i titula “L'ANC empeny Artur Mas a la desobediència civil amb una ‘V’ massiva”⁵³⁸.

Paral·lelament a l'organització de la Diada, l'Assemblea Nacional Catalana i Òmnium Cultural organitzen una campanya unitària pel “Sí” a la consulta que es presenta al juliol i que va tenyint amb l'eslògan “Ara és l'hora” totes les accions de la societat civil, també la “V”⁵³⁹.

⁵³⁴ Burridge, T.: “Catalan independence push faces big hurdles”, BBC, 11 de setembre de 2014: <https://www.bbc.com/news/world-europe-29154331>.

⁵³⁵ *VilaWeb*: “Carme Forcadell: ‘President, posi les urnes’”, 15 de setembre de 2014: <https://www.youtube.com/watch?v=WHz0EGdcsyU>.

⁵³⁶ *El País*: “El soberanismo cumple su objetivo en la calle para prolongar el desafío”, Madrid, 12 de setembre de 2014, pàg. 1.

⁵³⁷ *ABC*: “Mas se apropia de la Diada para forzar su consulta ilegal”, Madrid, 12 de setembre de 2014, pàg.1.

⁵³⁸ *La Razón*: “La ANC empuja a Artur Mas a la desobediencia civil con una ‘V’ massiva”, Madrid, 12 de setembre de 2014, pàg. 1.

⁵³⁹ Òmnium Cultural: “Ara és l'hora”: <https://www.omnium.cat/ca/campanyes/ara-es-l-hora/>.

Al mateix temps, el govern i el Parlament es mouen per bastir una base legal per a la consulta. El Parlament aprova la Llei de consultes populars no referendàries i d'altres formes de participació ciutadana el 19 de setembre amb els vots a favor de CiU, ERC, PSC, ICV-EUiA i CUP que sumen el 79% de la cambra. La proposta dels partits intenta no topar amb la legalitat espanyola, tot afirmant que les consultes “no tenen caràcter vinculant”⁵⁴⁰. El dia 27 de setembre, el president Mas signa el decret de convocatòria de la consulta⁵⁴¹.

L'Estat reacciona ràpidament: el 29 de setembre un consell de ministres extraordinari aprova i presenta els recursos d'inconstitucionalitat en relació a alguns articles de la llei de consultes i contra el decret de convocatòria de la consulta. El Tribunal Constitucional d'Espanya es reuneix també de forma extraordinària i per primera vegada en la història el mateix 29 de setembre, després de la convocatòria feta pel seu president Francisco Pérez de los Cobos, i admet a tràmit els recursos presentats pel Govern, cosa que implica que tant els preceptes recorreguts de la llei com el decret quedin automàticament suspesos de forma cautelar durant cinc mesos⁵⁴².

Davant d'aquest fet, Artur Mas i la resta de partits proconsulta canvien de cop el marc i es passen al marc administratiu, ja que admeten la jurisdicció del Tribunal Constitucional. D'entrada, el 30 de setembre se suspèn la campanya institucional⁵⁴³, tot i que comença una curiosa campanya per informar que la campanya anterior ha quedat suspesa “de manera cautelar temporal”⁵⁴⁴. Uns dies després, els partits proconsulta

⁵⁴⁰ Parlament de Catalunya: “El Parlament aprova la llei de consultes amb 106 vots a favor i 28 en contra”, 19 de setembre de 2014:

https://www.parlament.cat/web/actualitat/noticies/index.html?p_format=D&p_id=157690862.

⁵⁴¹ Campos, C.: “Mas firma el decreto que convoca el 9N: ‘Es un día que recordaremos siempre’”, RTVE, 27 de setembre de 2014: <http://www.rtve.es/noticias/20140927/mas-firma-este-sabado-decreto-convocatoria-consulta-soberanista/1018621.shtml>.

⁵⁴² Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “El Tribunal Constitucional suspèn en un temps rècord la llei de consultes i la convocatòria del 9-N”, 29 de setembre de 2014: <https://www.ccma.cat/324/El-Tribunal-Constitucional-suspen-per-unanimitat-i-en-un-temps-record-la-llei-de-consultes-i-la-convocatoria-del-9-N/noticia/2494419/>.

⁵⁴³ Marketing Directo: “El Govern retira la campanya de publicitat institucional de la consulta del 9-N”, 30 de setembre de 2014: <https://www.marketingdirecto.com/marketing-general/publicidad/el-govern-retira-la-campanya-de-publicidad-institucional-de-la-consulta-del-9-n>.

⁵⁴⁴ Sallés, Q.: “Campanya del Govern per informar de la suspensió del 9-N”, *Nació Digital*, 4 d'octubre de 2014: <https://www.naciodigital.cat/noticia/75548/campanya/govern/informar/suspensio/9-n>.

renuncien a mantenir-la tal i com estava plantejada⁵⁴⁵. La decisió es pren el 13 d'octubre en una llarga reunió al Palau de Pedralbes de Barcelona sota una gran atenció mediàtica⁵⁴⁶.

La nova estratègia, aleshores, és substituir l'antiga consulta popular no referendària per un procés de participació ciutadana organitzat per la Generalitat de Catalunya, que inclou una consulta amb la mateixa pregunta i per al mateix dia. Els equilibris són exquisits per no fer res il·legal però alhora mantenir la il·lusió de l'independentisme: el nou procés no compta amb una convocatòria oficial del govern i el porten voluntaris. A canvi, es llança una nova ronda de propaganda institucional amb el logotip de la Generalitat de Catalunya, que es manté de forma més o menys testimonial fins i tot després que el Tribunal Constitucional suspengui també el procés participatiu el 4 de novembre⁵⁴⁷.

Divendres 7 de novembre, la societat civil independentista liderada per l'ANC i Òmnium fa un últim esforç i organitza el míting final de campanya pel "Sí" davant la font màgica de Montjuïc. Les quatre columnes de Puig i Cadafalch il·luminades de vermell pinten una senyera sobre el fons del Palau Nacional, il·luminat completament de groc. Davant milers de persones, la presidenta d'Òmnium Cultural, Muriel Casals, arenga, dins el marc de sobirania⁵⁴⁸: "Ja no volem votar, votarem! Votarem per dignitat, votarem perquè som demòcrates, votarem perquè som sobirans". Per la seva banda, Carme Forcadell, presidenta de l'ANC, recorda: "Nosaltres votarem Sí-Sí perquè no volem pertànyer a l'Estat espanyol (...) Nosaltres votarem Sí-Sí perquè volem que d'aquí 300 anys es commemori el tricentenari de la independència de Catalunya!".

⁵⁴⁵ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuais: "Mas descarta fer la consulta basant-se en el decret de convocatòria del 9-N", 13 d'octubre de 2014: <https://www.ccma.cat/324/Mas-descarta-fer-la-consulta-basant-se-en-el-decret-de-convocatoria-del-9-N/noticia/2501251/>.

⁵⁴⁶ Bou, L.: "Els partits pro-consulta, reunits al Palau de Pedralbes", *El Món*, 13 d'octubre de 2014: https://www.elmon.cat/politica/els-partits-pro-consulta-reunits-al-palau-de-pedralbes_585765102.html.

⁵⁴⁷ Un exemple de la propaganda que sobreviu fins el dia de la consulta el podem veure en aquest tuit: Alsina, A.: "Hola @marianorajoy, como parece que no tenéis muy claro si la Generalitat promueve la consulta, aquí va una pista", 7 de novembre de 2014: <https://twitter.com/AdriaAlsina/status/530703494681223169>.

⁵⁴⁸ Ara és l'hora: "Acte Final Campanya SiSi 9n2014 7nov2014", 9 de novembre de 2014: <https://www.youtube.com/watch?v=CMX3Mp1BfGc>.

L'última frase de Forcadell és especialment significativa perquè dona a entendre que la independència pot ser immediata després de la votació.

7.4.1 El 9-N, la primera votació

El 9 de novembre pel matí es manté la incertesa de si la consulta es podrà celebrar (Bourne, 2014) i més encara després que la Fiscalia hagi demanat explícitament als Mossos que identifiquin els que obrin local⁵⁴⁹. A més, el president del govern espanyol, Mariano Rajoy, avisa que “això de demà ni és un referèndum ni és una consulta”⁵⁵⁰. La primera notícia, però, es produeix a Austràlia:

“A les nou del matí a Sidney, les onze de la nit hora central europea, s'ha obert el col·legi electoral situat a les oficines d'ACC10, a Suite 603, 46 Market Street. A Sidney han arribat en les darreres hores catalans de tot Austràlia i Nova Zelanda que han fet una concentració als Royal Botanic Gardens per a anar en comitiva a votar junts”⁵⁵¹.

A Catalunya, l'expectació és màxima. Malgrat el canvi de condicions de la consulta, la campanya de la societat civil independentista i els gestos del govern català, a més de la pressió del govern espanyol, han tornat a convèncer els mitjans de comunicació que, si bé la consulta no portarà la independència, el que està passant a Catalunya continua essent rellevant. Tan rellevant que, segons l'organització, 800 periodistes nacionals i internacionals s'acrediten per seguir el procés participatiu, més que per al referèndum oficial d'Escòcia⁵⁵².

La base d'operacions per als professionals de la comunicació és el pavelló d'Italià de Fira de Barcelona, just davant les fonts de Montjuïc, un centre de premsa que, significativament, està situat gairebé al mateix lloc on es va situar el Centre Principal de Premsa dels Jocs Olímpics de 1992 (Moragas Spà, 1992).

⁵⁴⁹ *La Vanguardia*: “Catalunya llega al 9-N con alta expectación”, Barcelona, 9 de novembre de 2014: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2014/11/09/pagina-1/94599947/pdf.html>.

⁵⁵⁰ Cué, C.: “Rajoy: ‘Lo de mañana ni es un referéndum ni es una consulta’”, *El País*, Madrid, 8 de novembre de 2014: https://elpais.com/politica/2014/11/08/actualidad/1415446146_945477.html.

⁵⁵¹ *VilaWeb*: “El 9-N comença a Àsia”, 8 de novembre de 2014: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/4218862/20141108/comenca-9-n-primers-vots-lurna-sidney.html>.

⁵⁵² *VilaWeb*: “Vuit-cents periodistes acreditats per a cobrir el 9-N”, 8 de novembre de 2014: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/4218837/20141108/set-cents-periodistes-acreditats-cobrir-9-n.html>.

Al final, la votació a Catalunya es produeix sense problemes, entre les 9 i les 20 hores, al local i la mesa de participació assignada per raó de l'adreça de residència i del primer cognom. Per poder participar cal inscriure's al Registre de participants, però la inscripció es produeix moments abans de participar, signant en la llista numerada de participants, on cal indicar el nom i cognoms i el número del DNI o NIE⁵⁵³.

A la taula 12 s'hi presenten els resultats del procés participatiu, on els ciutadans responen dues preguntes: “1. Vol que Catalunya esdevingui un Estat?” I “2. Vol que aquest Estat sigui independent?”

Taula 12: Resultats de les dues preguntes del procés participatiu del 9-N de 2014

Opció	Vots	Percentatge
Sí – Sí	1.897.274	80,91%
Sí – No	234.848	10,02%
Sí – En blanc	22.755	0,97%
No	105.245	4,49%
En blanc	13.201	0,56%
Altres	71.505	3,05%
Total	2.344.828	100,00%

Font: Elaboració pròpia sobre les dades oficials de participa2014.cat.

A més, la nit del 9 de novembre deixa dues imatges per a la història. La primera es produeix al Centre de Telecomunicacions i Tecnologies de la Generalitat de Catalunya. Artur Mas decideix passar a felicitar els voluntaris que han estat treballant en la centralització de les dades, i s'hi troba el líder de la CUP, David Fernàndez. L'abraçada entre els dos és tan espontània que es converteix en un símbol de la unitat política per un objectiu comú de l'independentisme d'ordre i el revolucionari⁵⁵⁴.

La segona té Artur Mas com a protagonista solitari quan, després de visitar el CTTI, enfila cap al Centre de Premsa. La compareixença pública no estava prevista, de fet, hi havia un acord més o menys verbalitzat amb Madrid que Mas mantindria un perfil

⁵⁵³ A la consulta de 2014 hi podien votar els estrangers, cosa que no es repetirà amb el referèndum de 2017.

⁵⁵⁴ Llombart, J.: “Abraçada entre Artur Mas i David Fernández (9-novembre-2014) #9Nrac1”, 9 de novembre de 2014: <https://www.youtube.com/watch?v=s52j4iWscus>.

baix⁵⁵⁵. Però amb l'èxit de participació, Mas decideix sortir a capitalitzar la mobilització i eclipsa la vicepresidenta Joana Ortega, que en principi era l'encarregada de donar els resultats (imatge 15).

Imatge 15: Artur Mas i Joana Ortega al Centre de Premsa retolat amb el logotip de la Generalitat de Catalunya, donant els resultats del 9-N. Font: Lluís Brunet.

El discurs que ofereix davant el centre de premsa és indicatiu de la negociació constant entre marcs (taula 13), sense fer servir cap de les paraules maleïdes (*independència, referèndum o consulta*).

Taula 13: Selecció de frases clau del discurs d'Artur Mas al Centre de Premsa del 9-N

Frase	Marc
"Catalunya ha demostrat que es vol governar a sí mateixa"	Administració
"Volem decidir el nostre futur, i som prou grans prou madurs per fer-ho"	Sobirania
"Volem decidir el nostre futur lliurement, però no ho volem fer contra Espanya (...) a favor nostre i procurant pel bé del conjunt"	Administració
"Les primeres reaccions a Madrid demostren miopia política"	Administració
"El 9 de novembre ha de servir per mirar cap endavant i construir una Catalunya millor en tots els sentits"	Administració
"Seguir servint Catalunya fins que arribi el dia que puguem decidir en llibertat i de comú acord amb Espanya"	Administració

Font: Elaboració pròpia.

⁵⁵⁵ Diverses cròniques posteriors corroboren aquesta versió, com la d'Oriol March a *Nació Digital* (<https://www.naciodigital.cat/noticia/116249/urnes/trucades/fatidica/roda/premsa/aixi/va/ser/9-n/artur/mas>) o la de Gemma Liñan a *El Nacional* (https://www.elnacional.cat/ca/societat/9-n-judici-querella-fiscalia-mas_135405_102.html).

Malgrat la literalitat del discurs sigui de marc administratiu, la imatge d'Artur Mas i la Generalitat com a organitzadors salva el relat del 9-N com a més que una mobilització. La reacció de l'Estat acaba d'afinar aquest relat de David contra Goliat, i així ho entén també bona part de la premsa internacional, que contribueixen majoritàriament a donar al 9-N una aparença de marc de sobirania. Vegem-ne alguns exemples (taula 14).

Taula14: Selecció de titulars de premsa internacional sobre el 9-N

Mitjà	Titular	Marc
BBC	Votació a Catalunya: el 80% dona suport a la independència, segons el govern ⁵⁵⁶	Sobirania
<i>The Guardian</i>	El líder català tirarà endavant el seu pla per la independència després que un 80% hagin votat per separar-se d'Espanya ⁵⁵⁷	Sobirania
<i>The Times</i>	Els votants catalans donen suport a la independència en una votació simbòlica ⁵⁵⁸	Administració
<i>Le Monde</i>	A Catalunya, victòria simbòlica dels independentistes ⁵⁵⁹	Administració
<i>Le Figaro</i>	Els catalans diuen "sí" a la independència ⁵⁶⁰	Sobirania
<i>The New York Times</i>	Catalunya vota massivament per la independència en una <i>enquesta de palla</i> ⁵⁶¹	Administració
Bloomberg	Els votants alliberats de Mas trenquen les defenses legals de Rajoy ⁵⁶²	Sobirania

Font: Elaboració pròpia.

⁵⁵⁶ BBC: "Catalonia vote: 80% back independence – officials", 10 de novembre de 2014:

<https://www.bbc.com/news/world-europe-29982960>.

⁵⁵⁷ Kassam, A.: "Catalan leader to step up independence push as 80% vote to split from Spain", *The Guardian*, Londres, 10 de novembre de 2014:

<https://www.theguardian.com/world/2014/nov/10/catalans-vow-push-independence-80-favour-split>.

⁵⁵⁸ Keeley, G.: "Catalan voters back independence in symbolic poll", *The Times*, Londres, 10 de novembre de 2014:

<https://www.thetimes.co.uk/article/catalan-voters-back-independence-in-symbolic-poll-8cb093pc6nl>.

⁵⁵⁹ Piquer, I.: "En Catalogne, victoire symbolique des indépendantistes", *Le Monde*, París, 10 de novembre de 2014: https://www.lemonde.fr/europe/article/2014/11/10/en-catalogne-victoire-symbolique-des-independentistes_4521156_3214.html.

⁵⁶⁰ De Taillac, M.: "Les Catalans disent oui a l'indépendance", *Le Figaro*, París, 9 de novembre de 2014:

<http://www.lefigaro.fr/international/2014/11/09/01003-20141109ARTFIG00185-vrai-faux-referendum-en-catalogne.php>.

⁵⁶¹ Minder, R.: "Catalonia Overwhelmingly Votes for Independence in Straw Poll", *The New York Times*, Nova York, 10 de novembre de 2014:

<https://www.nytimes.com/2014/11/10/world/europe/catalans-vote-in-straw-poll-on-independence-from-spain.html>.

⁵⁶² Sills, B. & Duarte, E.: "Rajoy's Legal Defenses Breached as Mas Unleashes Voters", Bloomberg, 10 de novembre de 2014: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2014-11-09/rajoy-s-legal-defenses-breached-as-mas-unleashes-voters>.

A més, és molt rellevant la presa de posició de *The Economist*, de Londres, que uns dies després editorialitza sobre el cas català i demana directament al govern espanyol “deixi’ls votar”⁵⁶³. En la línia de col·locar el focus de la responsabilitat sobre el govern espanyol, també el corresponsal de la BBC Nick Rider es preguntava, pocs dies abans de la votació, si “Espanya està inflant el suflé català”⁵⁶⁴.

El 9-N no és un referèndum i s’havia plantejat en termes de marc administratiu, però ha aconseguit que els mitjans internacionals li donin una dimensió de sobirania a través de la comunicació.

7.4.2 Les eleccions “plebiscitàries” de 2015 i Junts pel Sí

Els mesos següents es passen entre discussions entre partits per la interpretació del 9-N i d’allò que cal fer per avançar. Unes discussions que també es traslladen a Twitter, on els perfils oficials dels partits arriben a respondre’s els uns als altres⁵⁶⁵. Tant, que Artur Mas fins i tot demanarà disculpes en públic pel clima d’aquests mesos⁵⁶⁶.

Convocar eleccions després del 9-N des de la pròpia consulta⁵⁶⁷, com una opció legal per acabar de reforçar el mandat independentista en una convocatòria plenament legal. Tot i així, la manera de concórrer a aquestes eleccions suposa un problema pels partits independentistes, que s’emboliquen amb reunions públiques i privades fracassades⁵⁶⁸; debats sobre si és millor anar-hi junts o separats, o sota el paraigua d’una fórmula nova⁵⁶⁹. Davant d’aquest caos aparent, l’ANC arriba a amenaçar amb una

⁵⁶³ *The Economist*: “Let them vote”, 15 de novembre de 2014:

<https://www.economist.com/leaders/2014/11/15/let-them-vote>.

⁵⁶⁴ Rider, N.: “Is Spain inflating the Catalonia soufflé?”, BBC, 6 de novembre de 2014:

<https://www.bbc.com/news/magazine-29915865>.

⁵⁶⁵ Hinojosa, S.: “La batalla política arrecia en Twitter”, *La Vanguardia*, Barcelona 18 de gener de 2015:

<https://www.lavanguardia.com/politica/20150118/54423731600/la-batalla-politica-arrecia-en-twitter.html>.

⁵⁶⁶ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “Mas demana disculpes pel clima de les darreres setmanes”, 14 de gener de 2015: <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/Telenoticies/Mas-demana-disculpes-pel-clima-de-les-darreres-setmanes/video/5430631/>

⁵⁶⁷ Noguera, M.: “Mas condiciona l’avançament electoral a l’èxit del 9-N”, *El País*, Madrid, 8 de novembre de 2014: https://cat.elpais.com/cat/2014/11/08/catalunya/1415482252_350154.html.

⁵⁶⁸ Gibert, J.: “El nuevo fracaso de Mas y Junqueras aleja la lista soberanista unitaria”, *La Vanguardia*, 6 de gener de 2015:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2015/01/11/pagina-9/94842810/pdf.html>.

⁵⁶⁹ Esquerra Republicana circula aquesta enquesta per demostrar que l’independentisme suma més amb llistes separades que juntes (Tugas, R.: “Un sondeig d’ERC fa de les llistes paraigua l’opció que més suma”,

campanya de mobilitzacions contra els partits i, fins i tot, amb presentar-se a les eleccions si no s'arriba a un acord aviat⁵⁷⁰.

Finalment, la sang no arriba al riu i Mas anuncia eleccions pel 27 de desembre amb "l'listes diverses i full de ruta compartit"⁵⁷¹. Aquesta proposta no acaba de convèncer bona part de la societat civil independentista i l'ANC parla de "decepció", tot i que cancel·la les mobilitzacions previstes⁵⁷².

Les convulsions per a l'independentisme no s'acaben aquí. Al maig de 2015 se celebren eleccions municipals i els partits independentistes obtenen bons resultats, però a Barcelona, Xavier Trias, de CiU, perd l'alcaldia davant l'activista Ada Colau, que guanya per la mínima amb Barcelona en Comú⁵⁷³, una coalició que manté l'ambigüitat sobre la qüestió nacional. Una coalició similar, que agrupa ICV, Barcelona en Comú i altres grups d'esquerres, es presenta en societat el juliol de 2015: es diu Catalunya, sí que es pot⁵⁷⁴ (CQSP) i neix per disputar-li la Generalitat a l'independentisme⁵⁷⁵. Malgrat presentar-se com a alternativa a l'independentisme, el manifest fundacional de CQSP desenvolupa un marc de sobirania i defensa l'elaboració d'una constitució d'una República catalana. que "podria ser independent o federar-se amb altres entitat sobiranes"⁵⁷⁶.

Ara, Barcelona, 29 de desembre de 2015: https://www.ara.cat/politica/sondeig-dERC-llistes-paraigua-lopcio_0_1275472504.html).

⁵⁷⁰ González, D.: "L'ANC redobla la pressió perquè Mas accepti eleccions abans del maig", *La Vanguardia*, Barcelona, 11 de gener de 2015: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2015/01/11/pagina-28/94897630/pdf.html>.

⁵⁷¹ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: "Mas anuncia eleccions el 27 de setembre amb 'l'listes diverses i full de ruta compartit'", 14 de gener de 2015: <https://www.ccma.cat/324/Mas-anuncia-eleccions-el-27-de-setembre-amb-llistes-diverses-i-full-de-ruta-compartit/noticia/2629440/>.

⁵⁷² Tort, A.: "L'ANC, contra el desconcert", *La Vanguardia*, Barcelona, 12 de febrer de 2015: <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2015/02/12/pagina-19/95068848/pdf.html>.

⁵⁷³ Mauri, L.: "Ada Colau destrona Xavier Trias", *El Periódico*, Barcelona, 25 de maig de 2015: <https://www.elperiodico.com/es/politica/20150525/ada-colau-destrona-a-xavier-trias-4215538>.

⁵⁷⁴ Agència Catalana de Notícies: "La llista que aglutinaria les esquerres es dirà Catalunya Sí que es Pot", 15 de juliol de 2015: <https://www.VilaWeb.cat/acn/ultima-hora/4442127/20150715/llista-aglutinaria-esquerres-dira-catalunya-pot.html>.

⁵⁷⁵ Rico, J.: "Una 'Catalunya en Comú' disputaria la victòria a la 'llista del president'", *El Periódico*, 25 de juny de 2015: <https://www.elperiodico.com/es/politica/20150624/una-catalunya-en-comu-disputaria-la-victoria-a-la-llista-del-president-4302637>.

⁵⁷⁶ Catalunya, sí que es pot: "Rescatem la ciutadania" (manifest fundacional de la coalició), 19 de juliol de 2015.

D'altra banda, els partits independentistes i la societat civil convoquen diverses reunions per recuperar la possibilitat d'una llista conjunta que doni un caràcter més plebiscitari a les eleccions, on es podrien incorporar diversos independents. Després de diverses converses i negociacions, el dia 20 de juliol de 2015 es presenta la coalició Junts pel Sí, formada per Convergència Democràtica de Catalunya (CDC), Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), Demòcrates de Catalunya (DC) i Moviment d'Esquerres (MES). La creació d'aquesta coalició només és possible després que la federació de Convergència i Unió es dona per liquidada el juny de 2015⁵⁷⁷, davant de la negativa d'Unió Democràtica de Catalunya de donar suport a la independència⁵⁷⁸.

D'altra banda, la Candidatura d'Unitat Popular (CUP) acaba presentant una llista pel seu compte amb el suport d'altres organitzacions independentistes i d'esquerres, davant del desacord d'incorporar polítics a la llista unitària. De fet, feia temps que estava en negociacions per presentar-se a les eleccions amb Procés Constituent a Catalunya i diversos partits locals⁵⁷⁹.

L'Assemblea Nacional Catalana i Òmnium Cultural es bolquen en la campanya de Junts pel Sí i tant Carme Forcadell com Muriel Casals entren a la llista unitària. Nominalment, però, també donen suport a la llista de la CUP⁵⁸⁰. *VilaWeb*, un dels diaris digitals de referència del sobiranisme, també demana per primer cop el vot explícitament per les dues candidatures⁵⁸¹.

⁵⁷⁷ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: "CDC anuncia que 'el projecte polític de la federació de CiU s'ha acabat'", 18 de juny de 2015: <https://www.ccma.cat/324/cdc-anuncia-que-el-projecte-politic-de-la-federacio-de-ciu-sha-acabat/noticia/2671300/>.

⁵⁷⁸ Noguera, M.: "Mas da tres días a Duran para que decida si apoya la independencia", *El País*, Madrid, 15 de juny de 2015: https://elpais.com/ccaa/2015/06/15/catalunya/1434394333_288680.html.

⁵⁷⁹ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: "La CUP es presentará a las próximas elecciones catalanas amb Procés Constituent i sota el nom de Crida Constituent", 23 de desembre de 2014: <https://www.ccma.cat/premsa/La-CUP-es-presentara-a-les-properes-eleccions-catalanes-amb-Procés-Constituent-i-sota-el-nom-de-Crida-Constituent/nota-de-premsa/2622614/>.

⁵⁸⁰ És la primera vegada que l'ANC demana explícitament el vot per candidatures concretes, i això provoca un curiós conflicte legal a Andorra, on l'assemblea territorial de l'ANC es veu obligada a deixar de col·laborar en la campanya per no cometre un delictes al participar en eleccions a l'estranger (*El Periòdic*: "L'ANC deixarà de demanar el vot per 'Junts pel sí' i la CUP", Escaldes-Engordany, 5 d'agost de 2015: <https://www.elperiodic.ad/noticia/45658/rss>).

⁵⁸¹ Partal, V.: "Us demanem el vot per Junts pel Sí o la CUP", *VilaWeb*, 25 de setembre de 2015: <https://www.VilaWeb.cat/noticies/us-demanem-el-vot-per-junts-pel-si-o-la-cup/>.

L'última setmana d'agost, Junts pel Sí comença la precampanya a Tarragona, seguida de Girona i Lleida. Finalment, el dia 28 d'agost de 2015 la coalició independentista celebra l'acte central de presentació a Barcelona amb la presència de tots els candidats i els parlaments dels caps de llista per cada circumscripció: Raül Romeva, Germà Bel, Josep Maria Forné i Lluís Llach, i de les entitats Assemblea Nacional Catalana i Súmate. Segons l'organització, l'acte congrega unes 40.000 persones. Només falta un mes per a les eleccions.

Sobre el caràcter plebiscitari d'aquestes eleccions de 2015, tant Orriols i Rodon (2015) com Martí i Cetrà (2016) estan d'acord a considerar que només Junts Pel Sí i la CUP afirmen durant la campanya que el resultat de les eleccions sigui equivalent a un referèndum. A més, una part dels votants també fa un vot de càstig al govern de la Generalitat relacionat amb la crisi econòmica i la política d'austeritat que ha dut a terme Convergència i Unió.

Els partits no independentistes, de fet, opten per una estratègia diferent a la de 2012 i intenten introduir d'altres temes en campanya, cosa que es reflecteix clarament als lemes que utilitzen, molt més difusos i menys "plebiscitaris" (taula 15).

Taula 15: Eslògans de les candidatures no independentistes el 2012 i el 2015

Partit o coalició	Eslògan 2012	Eslògan 2015
PSC-PSOE	Federalisme	Per una Catalunya millor en una Espanya diferent
PPC	Catalunya Sí, España también	Units guanyem, plantem cara!
ICV-EUiA	...i tant si podem! Dret a decidir sí. Drets socials també!	-
Catalunya, sí que es pot	-	La Catalunya de la gent
Ciutadans	Mejor unidos	Una nova Catalunya per a tothom
Unió	-	La força del seny

Font: Elaboració pròpia.

Els partits independentistes, en canvi, i com no podia ser d'una altra manera, mantenen el to plebiscitari de 2012 i es pot dir que també mantenen el marc de sobirania. A la taula 16, veiem com la coalició Junts pel Sí opta per un eslògan especialment èpic i que

col·loca tota la responsabilitat sobre el votant (“El vot de la teva vida”), mentre la CUP-Crida Constituent opta per un de més abstracte i col·lectivista: “Governem-nos”.

Taula 16: Cartells i eslògans de les llistes independentistes a les eleccions de 2015

Partit o coalició	Cartell	Eslògans
Junts Pel Sí		El vot de la teva vida
CUP-Crida Constituent		Governem-nos ⁵⁸²

Font: Elaboració pròpia.

A més, el programa electoral de Junts Pel Sí és el programa de partit amb possibilitats de governar que més clarament ha exposat el marc de sobirania i el pla per a una independència a curt termini de la història de Catalunya⁵⁸³:

“Si els ciutadans de Catalunya escullen una majoria de diputats a favor de la independència, el Parlament acabat de constituir aprovarà una declaració solemne en la qual es proclamarà que, en virtut del mandat rebut de la ciutadania, comença el procés d'independència. En la declaració s'informarà sobre l'inici d'aquest procés les autoritats de l'Estat espanyol, d'Europa i de la comunitat internacional.

La declaració es clourà amb un mandat al Govern de la Generalitat per tal que adopti les mesures necessàries per implementar els acords recollits en la declaració. En aquest sentit, durant aquest període s'enllestiran les estructures d'Estat imprescindibles per exercir la plena sobirania en tots aquells àmbits en què avui la Generalitat encara no l'exerceix.

(...) Culminada la primera etapa, es procedirà a la proclamació de la independència, a partir de la desconexió respecte de l'ordenament jurídic espanyol vigent. Immediatament després de la proclamació, el Parlament aprovarà la Llei de transitorietat jurídica, que ha de regular de manera provisional els elements estructurals del nou Estat.

(...) Posteriorment, s'iniciarà la segona fase del procés d'elaboració de la Constitució del nou Estat independent amb la convocatòria d'unes eleccions

⁵⁸² En alguns cartells també hi fan constar “independència” i “procés constituent”.

⁵⁸³ Junts Pel Sí: “Programa electoral”, 2015, pàgs. 31-33.

constituents en un període màxim de divuit mesos des de la celebració de les eleccions plebiscitàries del 27 de setembre.

(...) No obstant tot l'anterior, en el cas que l'Estat espanyol, mitjançant decisions polítiques i/o jurídiques, bloquegi l'autogovern de Catalunya, el Govern i el Parlament procediran a la proclamació de la independència i a l'aprovació de la Llei de transitorietat jurídica.

El procés de creació del nou Estat independent culminarà amb l'aprovació de la Constitució per referèndum”.

Mentrestant, i de la mà dels nous presidents de l'ANC i Òmnium, Jordi Sànchez i Quim Torra, la mobilització de la Diada de 2015 es planteja com la “més determinant”, en paraules de Sànchez. Les entitats complen l'avinguda Meridiana des de l'entrada de Barcelona fins a les portes del Parlament, per oferir la imatge simbòlica que la ciutadania “diposita la confiança i alhora l'exigència” en els seus futurs representants per iniciar el procés constituent del nou estat⁵⁸⁴.

La Diada, de fet, coincideix amb el primer dia de campanya electoral. Això fa que, primer, alguns partits demanin prohibir la mobilització⁵⁸⁵ i, després, aconseguixin que els mitjans públics compensin els partits que no van a la manifestació amb unes hores equivalents de programació dedicada⁵⁸⁶.

Després de l'entusiasme popular de 2012, 2013 i 2014, l'ambient s'ha refredat per les disputes entre partits i les inscripcions per a la Diada van més lentes⁵⁸⁷, per això aquest any els vídeos de l'ANC se centren a demanar que la gent participi a la mobilització amb

⁵⁸⁴ Palau, O.: “La Meridiana reclamarà Via Lliure en una Diada clau”, *El Punt Avui*, Barcelona, 3 de juliol de 2015: <http://www.elpuntavui.cat/article/3-politica/17-politica/872963-la-meridiana-reclamara-via-lliure-en-una-diada-clau.html>.

⁵⁸⁵ *Nació Digital*: “Joan Tardà alerta d'una possible prohibició de la Via Lliure de la Meridiana”, 22 d'agost de 2015: <https://www.naciodigital.cat/noticia/92874/joan/tarda/alerta/possible/prohibicio/via/lliure/meridiana>.

⁵⁸⁶ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “La JEC obliga la CCMA a retransmetre actes electorals dels partits que no van ser a la Via Lliure”, 17 de setembre de 2015: <https://www.ccma.cat/tv3/la-jec-obliga-la-ccma-a-retransmetre-actes-electorals-dels-partits-que-no-van-ser-a-la-via-lliure/noticia/2685895/>

⁵⁸⁷ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “L'ANC i Òmnium avisen que el ritme d'inscripcions a l'acte de la Diada és ‘insuficient’”, 18 d'agost de 2015: <https://www.ccma.cat/324/lanc-i-omnium-avisen-que-el-ritme-dinscripcions-a-lacte-de-la-diada-es-insuficient/noticia/2680936/>.

un missatge que és més emocional que polític, que ve a posar la por al cos dels independentistes pel que significaria un fracàs de la Diada⁵⁸⁸.

Finalment, la Diada torna a ser un èxit avalat per la premsa internacional, que torna a dedicar-hi grans espais, assumint que és un primer pas per a unes eleccions que podrien suposar un pas en la direcció de la independència de Catalunya, exactament el missatge que projecten tant Junts Pel Sí com la CUP.

Així ho veu, per exemple, el *The Wall Street Journal*, que a més de titular amb “centenars de milers es manifesten per la independència”, subratlla que “el president de Catalunya ha convocat les eleccions pel 27 de setembre com un referèndum per a trencar amb Espanya”⁵⁸⁹.

Euronews és encara més clara en acceptar el marc de sobirania que projecten les candidatures independentistes i titula “El Dia Nacional de Catalunya podria marcar el començament del campí cap a la independència d’Espanya”⁵⁹⁰.

Destaca també el reportatge “Dins la campanya per partir Espanya” de l’agència Bloomberg, que inclou imatges de la campanya independentista de l’ANC i Òmnium i entrevistes a l’aleshores president d’Òmnium, Quim Torra, a l’economista Oriol Amat, el portaveu de Societat Civil Catalana Ferran Brunet i l’expresidenta de l’ANC Carme Forcadell. Majoria, doncs, de veus independentistes i adopció del marc general de sobirania que implica que aquestes eleccions sí serviran per fer la independència⁵⁹¹.

Finalment, la BBC és més ponderada i explica que, si bé la campanya de Junts pel Sí “diu que si guanyen una majoria al parlament regional tiraran endavant els plans per a un

⁵⁸⁸ Assemblea Nacional Catalana: “Via Lliure 2015: Tu ets decisiu”, 26 d’agost de 2015:

https://www.youtube.com/watch?v=f_RGClAifcg.

Assemblea Nacional Catalana: “Via Lliure: ets una peça clau”, 7 de setembre de 2015:

<https://www.youtube.com/watch?v=rSIW2aM7x2k>.

⁵⁸⁹ Román, D.: “Hundreds of Thousands Rally for Independence in Catalonia”, *The Wall Street Journal*, Nova York, 11 de setembre de 2015: <https://www.wsj.com/articles/thousands-in-catalonia-take-part-in-pro-independence-rallies-1441973771>.

⁵⁹⁰ Taylor, S.: “Catalan National Day may mark start of road to independence from Spain”, Euronews, 11 de setembre de 2015: <https://www.euronews.com/2015/09/11/catalan-national-day-may-mark-start-of-road-to-independence-from-spain>.

⁵⁹¹ Bloomberg: “Inside the campaign to Split Spain”, 11 de setembre de 2015:

<https://www.bloomberg.com/news/videos/2015-09-11/inside-the-campaign-to-split-spain>.

estat català independent (...) el govern espanyol ha promès que aturarà qualsevol moviment de separació”. El periodista Tom Burridge reconeix a la seva crònica que “aquesta no és una elecció qualsevol”⁵⁹².

El 25 de setembre al vespre, Junts pel Sí emula l'acte de final de campanya del 9-N i torna a convocar l'independentisme davant la font màgica de Montjuïc. La imatge és similar, amb les quatre columnes il·luminades de vermell i un gran escenari per on passen artistes i personalitats de la societat civil. Artur Mas que, encara que no va de número 1 a la llista, és qui tots consideren candidat a president de la Generalitat, fa un discurs abrandat on reivindica la seva acció de govern i entra de ple al marc de sobirania:

“Un país que té ànima i consciència, té futur (...) el 27 de setembre us tornareu a trobar a les urnes (...) per a que sigui el poble qui decideixi, de manera lliure, de manera sobirana. I les urnes que us trobareu el 27 de setembre, que sabeu que les hem posat amb tot en contra. Aquestes urnes (...) porten a la llibertat”.⁵⁹³

També Oriol Junqueras, president d'Esquerra Republicana, incideix en el marc de sobirania amb la idea de que si Junts Pel Sí guanya les eleccions es posarà en marxa la independència.

“Jo li prometia al meu avi que un dia ho aconseguiríem i aquest dia ha arribat”;

“Ara que estem a punt de regalar a la nostra gent el més gran present (...) el present de la llibertat, ara (...) no ens rendirem”;

No hi ha cap raó, cap ni una, per a que ens conformem amb menys que qualsevol altre (...) mereixem allò que tenen totes les nacions lliures del món, i la nostra voluntat és molt modesta i molt prudent, que és formar part del concert de les nacions lliures i, per tant, us demano que ens conjurem (...) per guanyar les urnes i més enllà, per fer un estat”⁵⁹⁴.

⁵⁹² BBC: “Catalan independence rally draws crowds in Barcelona”, 11 de setembre de 2015: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34219386>.

⁵⁹³ Mas, A.: Discurs a l'acte “#Votapermi Festa Final de Campanya”, min. 1:18:23: <https://www.youtube.com/watch?v=dAON3R5U0d0>.

⁵⁹⁴ Junqueras, O.: Discurs a l'acte “#Votapermi Festa Final de Campanya”, min. 1:06:55: <https://www.youtube.com/watch?v=dAON3R5U0d0>.

De fet, Oriol Junqueras ja havia dit el 2013: “doneu-me 68 diputats i proclamo la independència”⁵⁹⁵ i ho torna a repetir poc abans de la campanya electoral⁵⁹⁶. Davant la campanya de Junts Pel Sí, no sorprèn que Antonio Baños, cap de llista de la CUP-Crida Constituent, acusi Artur Mas d’atribuir-se de l’exclusiva de l’independentisme⁵⁹⁷.

A mesura que avança la campanya, la independència es converteix en el tema principal. Això és clar amb els partits no independentistes, que havien intentat rebaixar el debat als seus eslògans però, en canvi, acaben fent discursos d’oposició a l’independentisme com si les eleccions fossin, efectivament, un plebiscit. Per exemple, el candidat Miquel Iceta, acaba dient que votar PSC és “un sí a la convivència i un no a la independència”⁵⁹⁸.

Per la seva banda, el PP porta un pes pesant de la política francesa, l’ex president de la república Nicolas Sarkozy, que avisa que Europa vol una “Espanya unida”⁵⁹⁹. Finalment, Albert Rivera de Ciutadans s’apunta al marc de resistència del nacionalisme espanyol quan diu “hem de votar pel futur: el nostre i el dels nostres fills. Si nosaltres no ens mobilitzem, potser ells no podran votar. Trencar un país és irreversible. Diumenge ens hi juguem que els nostres fills puguin seguir votant o no”⁶⁰⁰.

Catalunya, sí que es pot també porta un pes pesant de fora de Catalunya per acompanyar el seu candidat, Lluís Rabell, l’últim dia de campanya: Pablo Iglesias, el

⁵⁹⁵ Salles, Q.: “Junqueras: ‘Doneu-me 68 diputats i proclamo la independència’, *Nació Digital*, 25 de juny de 2013:

<https://www.naciodigital.cat/noticia/56319/junqueras/doneu-me/68/diputats/proclamo/independencia>.

⁵⁹⁶ Agència Catalana de Notícies: “Junqueras referma que ‘amb 68 diputats’ farà la independència”, 27 de juny de 2015:

<https://www.naciodigital.cat/noticia/89967/junqueras/referma/amb/68/diputats/fara/independencia>.

⁵⁹⁷ Tort, A.: “La CUP proclama que ha conseguit ‘reventar el autonomismo’”, *La Vanguardia*, Barcelona, 26 de setembre de 2015, pàg. 25:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2015/09/26/pagina-25/95926290/pdf.html>.

⁵⁹⁸ Tort, A.: “Iceta y Sánchez bailan al son de la reforma federal para echar a Mas”, *La Vanguardia*, Barcelona, 26 de setembre de 2015, pàg. 20:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2015/09/26/pagina-20/95926102/pdf.html>.

⁵⁹⁹ Ellakuría, I.: ‘Sarkozy arropa a Albiol y avisa que Europa quiere una “España unida”’, *La Vanguardia*, Barcelona, 26 de setembre de 2015, pàg. 18:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2015/09/26/pagina-18/95926023/pdf.html>.

⁶⁰⁰ Montilla, R.: “C’s apela a la movilización de los ‘barrios’ y la ‘Barcelona trabajadora’”, *La Vanguardia*, Barcelona, 26 de setembre de 2015, pàg. 23:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2015/09/26/pagina-23/95926094/pdf.html>.

líder del partit espanyol Podemos. Iglesias diu a l'auditori que “no volem que marxeu d'Espanya, però la decisió és vostra i per aquesta raó donem suport al dret a decidir. Hi ha una Espanya que vol escoltar Catalunya des de l'altra banda de l'Ebre”⁶⁰¹.

Les eleccions aconseguen una participació històrica de més del 77%. La candidatura de Junts pel Sí guanya amb 62 diputats, malgrat això suposi una davallada important sobre la suma de CiU i ERC al 2012, i els partits independentistes (JxSí i CUP) freguen els 2 milions de vots i sumen un total de 72 escons, cosa que els atorga una majoria absoluta al Parlament de 135 escons (taula 17).

Ciutadans creix de 9 a 25 diputats al Parlament i es converteix en un dels partits principals a Catalunya, gràcies al seu discurs dur sobre el nacionalisme català i la independència. El PSC, en canvi, baixa de 20 a 16 escons, encara que el resultat es viu gairebé com un triomf per aguantant unes enquestes que auguraven un resultat molt pitjor.

Catalunya Sí que es pot no aconsegueix les seves expectatives i es queda amb 11 escons (2 menys que ICV a les eleccions de 2012), el Partit Popular també cau de 19 a 11 escons, i Unió Democràtica de Catalunya es queda sense representació parlamentària.

Taula 17: Resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya de 2012 i 2015

Partit o coalició	Resultat	Diputats 2012	Diputats 2015
Junts Pel Sí	39,59%	50+21 ⁶⁰²	62
CUP	8,49%	3	10
Suma JxS+CUP	48,08%	74	72
Ciutadans	17,90%	9	25
PSC-PSOE	12,72%	20	16
Catalunya, sí que es pot	8,94%	13	11
Partit Popular	8,94%	19	11

Font: Elaboració pròpia sobre dades de la Generalitat de Catalunya.

⁶⁰¹ Aroca, J.: “Rabell pide el voto de la Catalunya popular ‘para rescatar a la gente’”, *La Vanguardia*, Barcelona, 26 de desembre de 2015, pàg. 22:

<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/2015/09/26/pagina-22/95926098/pdf.html>.

⁶⁰² La xifra no és estrictament comparable, perquè el 2012 Unió Democràtica de Catalunya es va presentar dins la coalició de CiU, i CiU i ERC anaven separats.

El dia de les eleccions, la gran majoria de la premsa internacional destaca les eleccions a Catalunya, amb prèvies a les principals capçaleres i televisions, i enviats especials a Barcelona. Molts mitjans, com ara la BBC, *Le Monde*, *Libération*, *La Repubblica*, *Corriere della Sera*, *The Guardian* i Al-Jazeera, segueixen en directe l'evolució de l'escrutini.

Un cop els resultats ja són definitius, els mitjans internacionals destaquen la victòria independentista, però alguns es refereixen a la falta de majoria absoluta de Junts Pel Sí. Dilluns, pràcticament tota la premsa internacional il·lustra la majoria absoluta independentista a primera plana. A la taula 18 veiem alguns exemples de titulars.

Taula 18: Titulars de mitjans internacionals després del 27 de setembre de 2015

Mitjà	Titular
BBC	Votació a Catalunya: els partits pro-independència guanyen les eleccions ⁶⁰³
<i>Le Monde</i>	Catalunya: victòria dels independentistes a les eleccions regionals ⁶⁰⁴ Catalunya es dirigeix cap a una secessió? ⁶⁰⁵
<i>Le Figaro</i>	En cerca d'independència, els catalans envien un desafiament a Espanya ⁶⁰⁶
<i>Libération</i>	A Catalunya, un vot amb tota independència ⁶⁰⁷
<i>The Times</i>	Catalunya vota per trencar el 2017 ⁶⁰⁸
<i>The Guardian</i>	Els separatistes catalans guanyen les eleccions i diuen que és un vot del sí per al trencament ⁶⁰⁹

⁶⁰³ BBC: "Catalonia vote: Pro-independence parties win elections", 28 de setembre de 2015: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34372548>.

⁶⁰⁴ *Le Monde*: "Catalogne: victoire des indépendantistes aux élections regionales", París, 28 de setembre de 2015: https://www.lemonde.fr/europe/article/2015/09/27/catalogne-victoire-des-independentistes-aux-elections-regionales_4774173_3214.html.

⁶⁰⁵ Morel, S.: "La Catalogne se dirige-t-elle vers une sécession?", *Le Monde*, París, 28 de setembre de 2015: https://www.lemonde.fr/europe/article/2015/09/28/apres-la-victoire-des-independentistes-la-catalogne-se-dirige-t-elle-vers-une-secession_4774474_3214.html.

⁶⁰⁶ De Taillac, M.: "En quête d'indépendance, les Catalans lancent un défi à l'Espagne", *Le Figaro*, París, 27 de setembre de 2015: <http://www.lefigaro.fr/international/2015/09/27/01003-20150927ARTFIG00197-les-catalans-s-eloignent-de-madrid.php>.

⁶⁰⁷ Musseau, F.: "En Catalogne, un vote en toute indépendance", *Libération*, París, 28 de setembre de 2015: https://www.liberation.fr/planete/2015/09/28/en-catalogne-un-vote-en-toute-independance_1392250.

⁶⁰⁸ Keeley, G.: "Catalonia votes to break away by 2017", *The Times*, Londres, 28 de setembre de 2015: <https://www.thetimes.co.uk/article/catalonia-votes-to-break-away-by-2017-fwmsrnz8kj3>.

⁶⁰⁹ Kassam, A.: "Catalan separatists win election and claim it as yes vote for breakaway", *The Guardian*, Londres, 28 de setembre de 2015: <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/28/catalan-separatists-win-election-and-claim-it-as-yes-vote-for-breakaway>.

<i>La Repubblica</i>	Eleccions a Catalunya, victòria a mitges pels independentistes. Mas va endavant: "independència" ⁶¹⁰
Associated Press	Els partits pro-secessió guanyen unes eleccions crucials a Catalunya ⁶¹¹
Reuters	Els separatistes catalans, victoriosos, afirmen que tenen un mandat per trencar amb Espanya ⁶¹²

Font: Elaboració pròpia.

Noti's que la premsa és més cauta que al 2012 i, en general, no s'aventura a especular amb si el resultat aproparà o no la independència de Catalunya.

Aquestes eleccions són les que més cobertura i de més qualitat susciten, com demostren Perales-García i Pont Sorribes (2017), que analitzen la cobertura mediàtica internacional de la qüestió catalana entre 2010 i 2015. Els mitjans internacionals analitzats presten més atenció als esdeveniments del Procés a partir de l'any 2012, coincidint amb les convocatòries electorals de 2012 i 2015, i el procés participatiu del 9 de novembre de 2014. Per contra, les manifestacions i actes organitzats des de la societat civil, reben un tracte més desigual durant el mateix període. Segons el mateix estudi, els diaris europeus d'Itàlia, Regne Unit, Alemanya i França són els que més cobertura hi destinen.

Seguint amb Perales-García i Pont Sorribes (2017), els períodes que han tingut major cobertura són, per aquest ordre: les eleccions al Parlament de Catalunya de 2015, les eleccions de l'any 2012 i el Procés Participatiu de 2014. Per contra, els cinc esdeveniments amb menys cobertura són: la manifestació de 2010, les eleccions del mateix any 2010, la consulta del 2011 i les Diades dels anys 2012 i 2013. L'estudi conclou que l'oficialitat de la convocatòria determina la predisposició mediàtica a la

⁶¹⁰ Sgherza, A.: "Elezioni in Catalogna, vittoria a metà per gli indipendentisti. Mas va avanti: 'Indipendenza'", *La Repubblica*, Roma, 27 de setembre de 2015:

https://www.repubblica.it/esteri/2015/09/27/news/risultati_spglio_catalogna_catalunya_elezioni_27s_artur_mas_indipendentisti-123808449/?refresh_ce.

⁶¹¹ Associated Press: "Pro-secession parties in Catalonia win landmark vote", Nova York, 27 de setembre de 2015:

<https://www.cbsnews.com/news/spain-catalonia-secessionists-claim-parliamentary-victory/>.

⁶¹² Toyer, J.: "Victorious Catalan separatists claim mandate to break with Spain", Reuters, 28 de setembre de 2015: <https://www.reuters.com/article/us-spain-catalonia/victorious-catalan-separatists-claim-mandate-to-break-with-spain-idUSKCN0RQ0RN20150928>.

seva cobertura per part de la premsa internacional analitzada. En altres paraules, que el missatge governamental sempre té preferència per sobre del de la societat civil.

En general, es mitjans de comunicació internacionals avalen la voluntat de la majoria de catalans per poder votar, tot i que esmentin el fet que no sigui un referèndum acordat. Perales-García i Pont-Sorribes (2017) demostren que els quatre actors més representats en els textos dels corresponents internacionals són, per aquest ordre: els catalans i Catalunya, els col·lectius independentistes, i el president de la Generalitat, Artur Mas. El Govern d'Espanya ocupa la quarta posició entre els més citats. Aquesta poca representació del discurs oficialista espanyol explica també en part el biaix cap al marc de sobirania que hem vist en diversos titulars durant el període.

7.4.3 Del 50% a “o Mas o març”, l'independentisme busca un pla

Vint-i-quatre hores després de les eleccions del 27-S, el líder de la CUP, Antonio Baños, sorprèn els observadors quan anuncia que el plebiscit s'ha perdut perquè els independentistes no han superat el 50% dels vots, un requisit que no sortia al programa electoral de JPS ni al de la CUP⁶¹³. Aquesta consideració manté el marc de sobirania, però col·loca sobre la taula la idea de que falta un mandat més enllà del procés participatiu del 9N i de les eleccions. A més, aviat es fa evident la manca de sintonia entre la CUP i el candidat a la presidència Artur Mas. A la formació anticapitalista consideren que “Mas no suma gent al procés per les seves polítiques socials, ha capitalitzat el procés en favor propi i la seva imatge s'associa als casos de corrupció”. Per això, els anticapitalistes consideren que l'única manera de fer viable la legislatura és trobar un candidat de consens⁶¹⁴.

Al mateix temps, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya cita Mas com a investigat pel procés participatiu del 9-N, juntament amb Irene Rigau i Joana Ortega⁶¹⁵. Mas

⁶¹³ Efe: “CUP reconoce derrota en el plebiscito y descarta declaración de independencia”, 29 de setembre de 2015: <https://www.lavanguardia.com/politica/20150928/54437708246/cup-reconoce-derrota-en-el-plebiscito-y-descarta-declaracion-de-independencia.html>.

⁶¹⁴ Puente, A.: “Los argumentos de la CUP para no investir a Artur Mas”, *ElDiario.es*, 12 de novembre de 2015: https://www.eldiario.es/catalunya/politica/argumentos-CUP-investir-Artur_0_451455358.html.

⁶¹⁵ Borràs, E.: “El TSJC cita com a imputats Artur Mas, Irene Rigau i Joana Ortega per la querrela del 9-N”, *Ara*, Barcelona, 29 de setembre de 2015: https://www.ara.cat/politica/tsjc-imputats-artur-mas-irene-rigau-joana-ortega_0_1439856117.html.

afirma que legalment no va desobeir i es declara "democràticament rebel davant l'Estat per haver posat les urnes", cosa que el situa, per primer cop en anys, en el marc de resistència. A més, aprofita per fer una crida a la CUP: "Confio que ens entendrem [amb la CUP], el que tenim entre mans és tan important i l'adversari tan poderós, que no podem donar el més mínim marge de desacord en les coses essencials"⁶¹⁶. Davant d'aquest conflicte, l'independentisme torna a passar una temporada de confusió i lluita caïnita entre els defensors d'Artur Mas i els que estan d'acord amb la CUP, que es barreja amb la campanya electoral de les eleccions espanyoles de desembre de 2015⁶¹⁷.

Twitter és un dels escenaris privilegiats d'aquesta batalla entre bases polítiques. A l'entorn d'Artur Mas es consolida l'ús del *hashtag* #omasomarç, que fa referència a unes eleccions anticipades al març després d'una investidura fracassada. A aquest argument, els seguidors de la CUP responen amb el *hashtag* #Masdeixapas. També agafa volada el *hashtag* #volem acord, que utilitzen els que demanen que les dues forces es posin d'acord com sigui⁶¹⁸. La tensió és gran, i el 7 de gener arriben a coincidir dues concentracions a pocs metres, una del #Masdeixapas a la Plaça de Sant Jaume i una del #Volem acord a la Plaça Nova, davant la Catedral de Barcelona⁶¹⁹.

Una vegada més, la societat civil organitzada intenta una mediació fins a l'últim moment, que acaba amb una reunió a la seu de l'ANC el 8 de gener al vespre, a poques hores per a que s'acabi el límit legal per proposar candidat o convocar noves eleccions automàticament⁶²⁰.

⁶¹⁶ *El Periódico*: "Les frases de Mas després de la imputació", Barcelona, 30 de setembre de 2015: <https://www.elperiodico.cat/ca/politica/20150930/les-frases-de-mas-despres-de-la-imputacio-4550171>.

⁶¹⁷ *El Periódico*: "La CUP refuerza su veto a Mas tras el 20-D", Barcelona, 21 de desembre de 2015: <https://www.elperiodico.com/es/politica/20151221/elecciones-generales-20d-cup-candidato-alternativo-artur-mas-4768413>.

⁶¹⁸ Una cerca ràpida a Twitter porta milers de resultats dels tres *hashtags*, #omasomarç, #masdeixapas i #volem acord: https://twitter.com/search?q=%23omasomar%C3%A7&src=typed_query, https://twitter.com/hashtag/masdeixapas?src=hashtag_click, https://twitter.com/hashtag/volem acord?src=hashtag_click.

⁶¹⁹ Macià, M.: "Plaça Sant Jaume #masdeixapas vs. Plaça Catedral #volem acord @elnacionalcat", Twitter, 7 de gener de 2016: <https://twitter.com/MariaMacia/status/685175876674273280?s=20>.

⁶²⁰ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: "Acaba sense acord la reunió de Junts pel Sí i la CUP a la seu de l'ANC", 8 de gener de 2016: <https://www.ccma.cat/324/acaba-sense-acord-la-reunio-de-junts-pel-si-i-la-cup-a-la-seu-de-lanc/noticia/2706331/>.

7.5 Puigdemont president: Catalunya independent?

Finalment, i per sorpresa per a tots els implicats, el 9 de gener de 2016, el president en funcions, Artur Mas, proposa l'alcalde de Girona, Carles Puigdemonet, com a candidat per a la Presidència i la CUP accepta⁶²¹. El diumenge, 10 de gener de 2016, l'últim dia legal per a dur-ho terme, Carles Puigdemont és investit president de la Generalitat de Catalunya. El nou president tanca el debat d'investidura amb un "Visca Catalunya lliure!"⁶²² i promet el càrrec amb una fórmula nova que obvia la legalitat espanyola, és a dir, que entra en el marc de sobirania: "Complir lleialment les obligacions del càrrec de president de la Generalitat amb fidelitat a la voluntat del poble de Catalunya representat pel Parlament"⁶²³.

La nova legislatura comença amb la previsió de durar només 18 mesos i acabar-la amb la votació d'una nova constitució⁶²⁴. Aviat, però, la legislatura es complica malgrat l'acord de legislatura amb la CUP. Les tensions culminen al juny del 2016, quan la formació anticapitalista denega el suport als pressupostos perquè demana una partida específica pel desenvolupament del procés constituent i una desobediència al topall estatal de dèficit⁶²⁵. En resposta, Puigdemont presenta una moció de confiança per al dia 28 de setembre de 2016.

Entremig, però, la societat civil torna a ser la protagonista quan l'ANC anuncia que portarà la reclamació de la celebració d'un referèndum unilateral d'independència a la

⁶²¹ VilaWeb: "Junts pel Sí i la CUP tanquen un acord per a dur endavant la legislatura", 9 de gener de 2016: <https://www.VilaWeb.cat/noticies/junts-pel-si-i-la-cup-tanquen-un-acord-per-a-tirar-endavant-la-legislatura/>.

⁶²² García, L.: "Carles Puigdemont, investido 130° president de la Generalitat con el apoyo de la CUP", *La Vanguardia*, Barcelona, 11 de gener de 2016: <https://www.lavanguardia.com/politica/20160110/301314156969/carles-puigdemont-presidente-cataluna.html>.

⁶²³ Rusiñol, J., March, O., Orriols, N.: "Puigdemont inicia mandat obviat el rei i la Constitució", *Ara*, Barcelona, 13 de gener de 2016: https://www.ara.cat/politica/Puigdemont-inicia-mandat-obviat-Constitucio_0_1503449713.html.

⁶²⁴ Roger, M.: "Puigdemont: 'Encara no tenim força suficient per a la independència', *El País*, 15 de gener de 2016: https://cat.elpais.com/cat/2016/01/15/catalunya/1452813103_864003.html.

⁶²⁵ A. G., F. B.: "La CUP manté el veto als pressupostos de JxSí", *El Món*, 2 de juny de 2016: https://elmon.cat/politica/la-cup-mante-el-veto-als-pressupostos-de-jxsi_646724102.html.

manifestació de la Diada de l'11 de setembre de 2016⁶²⁶. Tot i que uns dies després ANC i Òmnium rebaixen una mica l'exigència⁶²⁷, la idea d'un referèndum unilateral sense subterfugis –per tant, dins el marc de sobirania- que ja feia mesos que planava per la política catalana, ja s'ha instal·lat amb solidesa. Jordi Sànchez, president de l'ANC, envia des de l'escenari de la Diada, l'11 de setembre de 2016, un missatge molt concret al president, Carles Puigdemont, que es troba entre els assistents: “No dubteu ni un moment a posar les urnes, és el missatge que el món democràtic entén (...) tots acceptarem el resultat d'un referèndum sobre la independència”⁶²⁸.

Puigdemont anuncia pocs dies després que convocarà el referèndum sobre la independència el setembre de 2017⁶²⁹. Això li permet superar la moció de confiança amb el suport de la CUP⁶³⁰ i encarar un any més de legislatura fins a la confrontació definitiva.

Poc després, el 6 d'octubre, el ple del Parlament de Catalunya aprova la Resolució 306/XI, sobre l'orientació política general del Govern⁶³¹, que es manté en el marc estricte de sobirania:

“El Parlament de Catalunya afirma, com ja ha fet en altres ocasions, el dret imprescriptible i inalienable de Catalunya a l'autodeterminació.

⁶²⁶ Europa Press: “La ANC reclamarà un referèndum en la manifestació de la Diada”, 25 d'agost de 2016: https://www.abc.es/espana/catalunya/abci-reclamara-referendum-unilateral-manifestacion-diada-201608251917_noticia.html.

⁶²⁷ Vicens, L.: “L'ANC i Òmnium confien en una nova Diada històrica tot i haver-hi 50.000 inscrits menys que l'any passat”, *Ara*, Barcelona, 2 de setembre de 2016: https://www.ara.cat/diada2016/LANC-Omnium-Diada-historica-haver-hi_0_1643235756.html.

⁶²⁸ Sànchez, J.: “11s2016 Compactat 20h00m Jordi Sanchez”, Assemblea Nacional Catalana, 11 de setembre de 2016: <https://www.youtube.com/watch?v=cNgSILPPujE>.

⁶²⁹ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “Puigdemont anuncia que convocarà el referèndum sobre la independència al setembre del 2017”, 28 de setembre de 2016: <https://www.ccma.cat/324/puigdemont-anuncia-que-convocara-el-referendum-sobre-la-independencia-al-setembre-del-2017/noticia/2751011/>.

⁶³⁰ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “Puigdemont supera la qüestió de confiança amb els vots afirmatius de Junts pel Sí i la CUP”, 29 de setembre de 2016: <https://www.ccma.cat/324/puigdemont-supera-la-questio-de-confianca-amb-els-vots-afirmatius-de-junts-pel-si-i-la-cup/noticia/2751207/>.

⁶³¹ Parlament de Catalunya: “Resolució 306/XI del Parlament de Catalunya, sobre l'orientació política general del Govern”, *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*, Barcelona, 18 d'octubre de 2016: <https://www.parlament.cat/document/bopc/182074.pdf>.

(...) El Parlament de Catalunya insta el Govern a celebrar un referèndum vinculant sobre la independència de Catalunya, a tot tardar, al setembre del 2017, amb una pregunta clara i de resposta binària”.

El Tribunal Constitucional suspèn immediatament la resolució⁶³², però el missatge polític que se'n desprèn és clar: el Govern i el Parlament estan disposats a portar el referèndum endavant.

7.5.1 Reacomodant el marc administratiu: el Pacte Nacional pel Referèndum

El Pacte Nacional pel Referèndum es presenta el desembre de 2016 i és una iniciativa que reuneix a institucions, organitzacions socials i polítiques, electes i persones a títol particular, amb la idea d'arribar a representar el 80% de la població catalana que, segons les enquestes, dona suport a un referèndum sobre la independència. El Pacte pel Referèndum substitueix el Pacte Nacional pel Dret a Decidir de 2013⁶³³. El comitè executiu està format pel coordinador Joan Ignasi Elena, Maite Arqué, Jaume Bosch, Francesc de Dalmaes, Carme-Laura Gil, Itziar González, Francesc Pané i Carme Porta. El manifest del Pacte, signat el gener de 2017, es mou dins el marc administratiu:

“Afirmem que l'actual marc jurídic espanyol, tal com han defensat experts en dret constitucional, permet la realització d'un referèndum a Catalunya acordat amb l'Estat. Si aquesta possibilitat no s'ha obert fins ara ha estat per manca de voluntat política dels Governos d'Espanya. El dret, atès que és susceptible d'interpretacions diverses, ha de ser entès com un instrument per trobar solucions democràtiques als problemes polítics i no per crear-ne de nous o per agreujar els existents”⁶³⁴.

El manifest del Pacte rebrà l'adhesió de més de 4.000 entitats i més de 400.000 persones⁶³⁵. En aquest sentit, algunes de les entitats que s'han adherit al pacte són la Federació d'Organitzacions per a la Justícia Global, Òmnium Cultural, el Centre

⁶³² *El Punt Avui*: “El TC suspèn cautelarment la resolució del Parlament per fer el referèndum”, Barcelona, 14 de desembre de 2016: <http://www.elpuntavui.cat/politica/article/17-politica/1031442-el-tc-suspen-cautelament-la-resolucio-del-parlament-per-fer-el-referendum.html>.

⁶³³ Prim, S.: “Catalonia cross-party National Alliance bids for agreed referendum in 2017 with international recognition”, Agència Catalana de Notícies, 23 de desembre de 2016: <http://www.catalannews.com/politics/item/national-alliance-for-the-right-to-self-determination-sets-out-the-course-for-2017-referendum>.

⁶³⁴ Pacte Nacional pel Referèndum: “Manifest”, 23 de gener de 2017: <https://pactepelreferendum.cat/>.

⁶³⁵ *VilaWeb*: “El Pacte Nacional pel Referèndum presenta 400.000 signatures en dos mesos de campanya”, 2 de maig de 2017: <https://www.VilaWeb.cat/noticies/el-pacte-nacional-pel-referendum-presenta-400-000-signatures/>.

Internacional Escarré per a les Minories Ètniques i Nacionals i el Futbol Club Barcelona⁶³⁶, entre d'altres. Entre els noms internacionals, cal destacar: Dimitrios Papadimoulis i Ulrike Lunacek, vicepresidents del Parlament Europeu; Ska Keller, Marisa Matias i Julia Reda, eurodiputades; Pablo Iglesias, líder de Podemos i congressista espanyol; Jean-Guy Talamoni, president de l'Assemblea de Còrsega, i Oscar Temaru, expresident de la Polinèsia⁶³⁷.

A més, el Pacte també anuncia noves adhesions al manifest "Deixin votar els catalans" que s'havia fet públic per primer cop el 2014. Entre els nous signants hi ha: Viggo Mortensen, Rigoberta Menchú, Gerry Adams, Ahmed Galai, Angela Davis, Mirta Baravalle, José Bové, Piedad Córdoba, Tsering Woeser, Jason Y NG, Irvine Welsh, José Shulman, Hélder Costa i Hans Ulrich Gumbrecht, entre d'altres⁶³⁸.

En coordinació amb el Pacte, el Govern de la Generalitat publica l'acord GOV/69/2017, de 23 de maig, pel qual se sol·licita al Govern espanyol l'obertura de negociacions sobre els termes i les condicions del referèndum, que incideix en el marc administratiu:

“També un nombrós grup de juristes de prestigi sostenia que celebrar un referèndum és perfectament possible en un estat democràtic i de dret si es fa una lectura adequada i oberta del marc legal. La Constitució espanyola mai pot ser un mur per a una solució política; no pot ser la clau que tanqui tots els panys.

El Govern de Catalunya ha expressat públicament, i d'acord amb el mandat parlamentari, la ferma voluntat d'obrir una negociació que permeti celebrar un referèndum acordat amb el Govern espanyol. Avui, el Govern de la Generalitat adreça, a través d'aquest Acord, la petició formal al Govern de l'Estat espanyol d'iniciar al més aviat possible una negociació”⁶³⁹.

⁶³⁶ Futbol Club Barcelona: “Comunicat del FC Barcelona sobre l'adhesió al Pacte Nacional pel Referèndum”, 6 de maig de 2017: <https://www.fcbarcelona.cat/ca/noticies/764661/comunicat-del-fc-barcelona-sobre-ladhesio-al-pacte-nacional-pel-referendum#>.

⁶³⁷ P. O.: “Degoteig de suports internacionals al referèndum català”, *El Punt Avui*, Barcelona, 4 de març de 2017: <http://www.elpuntavui.cat/politica/article/17-politica/1084585-degoteig-de-suports-internacionals-al-referendum-catala.html>.

⁶³⁸ Let Catalans Vote: “Deixin votar els catalans”, 2017: <https://www.letcatalansvote.org/>.

⁶³⁹ Govern de la Generalitat de Catalunya, Departament de Presidència: “ACORD GOV/69/2017, de 23 de maig, pel qual se sol·licita al Govern espanyol l'obertura de negociacions sobre els termes i les condicions del referèndum en què els ciutadans i ciutadanes de Catalunya podran decidir amb el seu vot el futur polític del nostre país,” *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, Núm. 7377, 25 de maig de 2017:

La resposta del govern espanyol arriba en forma de carta del president, Mariano Rajoy:

“Com vostè sap, la meua voluntat de dialogar i d'arribar a acords amb la Generalitat de Catalunya, com amb qualsevol altre govern autonòmic, és plena i sincera.

(...) Aquesta voluntat d'entesa té com a únic límit el respecte per la sobirania nacional i l'Estat de Dret que regeix al nostre país. (...) Com ja coneix, el meu govern l'ha convidat a debatre la seva proposta al Congrés dels Diputats com a seu de la sobirania nacional, ja que és allà on han de debatre's les aspiracions que el nostre pluralisme polític empara. El que no s'escau és plantejar una negociació a esquenes dels vertaders fluxes democràtics i de la Llei, que a tots ens empara i a tots ens obliga, i en aquest sentit, l'obligació del meu Govern és i serà, sempre, actuar en defensa de la llibertat, la convivència pacífica i els drets de tots els catalans i de la resta de ciutadans espanyols”⁶⁴⁰.

Noti's com Rajoy ha variat lleugerament el marc de 2014 i s'espolsa tota la responsabilitat del que pugui succeir en el futur si el govern de Catalunya continua amb el seu projecte de referèndum. Al mateix temps, és interessant veure com Rajoy li dona la volta a l'argument de Puigdemont tot mantenint-se dins del marc d'administració treient-se també de sobre la responsabilitat de la negociació política i passant-la al Congrés dels Diputats, on sap que les peticions del Govern de Catalunya estan en minoria.

Acte seguit, Puigdemont escriu una carta al president de la Comissió de Venècia, un òrgan consultiu del Consell d'Europa, format per experts independents de dret constitucional que ha fet recomanacions sobre referèndums en el passat. Puigdemont els informa de que el govern espanyol es nega a negociar⁶⁴¹ i el president, Gianni Buquicchio, li respon el 2 de juny des d'Estrasburg:

[http://www.gencat.cat/eapc/revistes/RCDP/Documents interes/RCDP 54/07 05acord gov 69 2017. pdf](http://www.gencat.cat/eapc/revistes/RCDP/Documents%20interes/RCDP%2054/07%2005acord%20gov%2069%202017.pdf)

⁶⁴⁰ Rajoy, M.: “Carta al Molt Honorable Sr- Carles Puigdemont i Casamajó”, Madrid, 25 de maig de 2017: <https://www.lamoncloa.gob.es/presidente/actividades/Documents/2017/17%2005%2025%20%20CARTA%20PG%20PRESIDENT%20GENERALITAT.PDF>.

⁶⁴¹ VilaWeb: “Puigdemont informa per carta la Comissió de Venècia de la negativa de Rajoy a pactar el referèndum”, 31 de maig de 2017: <https://www.VilaWeb.cat/noticies/puigdemont-informa-per-carta-a-la-comissio-de-venecia-de-la-negativa-de-rajoy-a-pactar-el-referendum/>.

“Gràcies per informar-me de la Resolució adoptada pel Parlament de Catalunya, que he llegit amb gran interès
 (...) Vostè sap, sens dubte, que no només el referèndum com a tal, però també la cooperació amb la nostra Comissió haurà de ser duta a terme d’acord amb les autoritats espanyoles.
 (...) També m’agradaria subratllar que la Comissió de Venècia (...) ha posat èmfasi de forma consistent en la necessitat de que qualsevol referèndum sigui dut a terme d’acord amb la Constitució i la legislació aplicable”⁶⁴².

El president de la Comissió de Venècia, doncs, també aprofita el marc administratiu per tancar la porta al referèndum i a la sobirania de Catalunya.

7.5.2 Les denúncies de l'Estat obren el marc de lluita

Al mateix temps que l’independentisme prepara el referèndum des del govern –marc de sobirania- i que construeix el Pacte Nacional pel Referèndum com una alternativa de negociació amb l’Estat –marc d’administració- els moviments comença a formar també una campanya d’ampli espectre que tindrà com a motiu central la demanda de democràcia i que s’inscriurà cada vegada més en el marc de lluita contra la injustícia. Mai abans en la història del moviment s’havien produït les tres estratègies comunicatives alhora i amb tanta força (taula 19).

A finals de 2016, la Fiscalia i altres entitats judicials o policials de l’Estat han denunciat fins a 395 municipis catalans per qüestions relacionades amb el “procés” català, ja sigui per no onejar la bandera espanyola o per haver signat determinades declaracions en suport del 9-N. A més, el procés del judici per l’organització del 9-N continua avançant contra Artur Mas, Irene Rigau i Joana Ortega. Poc després, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya també cita l’ex presidenta de l’ANC i ara presidenta del Parlament de Catalunya, Carme Forcadell, com a investigada per prevaricació i desobediència per haver permès unes votacions a la cambra⁶⁴³. La sensació dins el moviment independentista és d’assetjament, i per això es posa en marxa la campanya “Per la

⁶⁴² Buquicchio, G.: “Letter to the president, Carles Puigdemont i Casamajó”, 2 de juny de 2017: <https://filesedc.com/uploads/1/docs/2017/06/Letter%20to%20atn%20of%20the%20President%20of%20the%20Government%20of%20Catalonia%20.pdf>.

⁶⁴³ *La Vanguardia*: “El TSCJ cita a declarar a Forcadell el 16 de diciembre”, Barcelona, 22 de novembre de 2016: <https://www.lavanguardia.com/politica/20161122/412069514519/carme-forcadell-16-de-diciembre-citada-declarar-tsjc.html>.

democràcia, defensem les nostres institucions”, amb el suport de l'ANC, Òmnium i l'Associació de Municipis per la Independència.

El primer acte multitudinari de la campanya es produeix el diumenge 13 de novembre de 2016, davant la Font Màgica de Montjuïc. Mentre desenes de milers de persones del públic criden “independència”, el discurs a l'escenari és de denúncia de la vulneració de drets i de la suspensió de lleis del Parlament per part dels organismes de l'Estat espanyol⁶⁴⁴.

Ja a la roda de premsa, aquest marc es fa evident, quan no es parla en cap moment ni d'independència ni de referèndum. El president de l'Assemblea Nacional Catalana, Jordi Sànchez, diu:

“Aquest diumenge sortirem per donar suport clar a la presidenta Forcadell, el president Mas, la gent del seu govern, també l'alcaldeessa Venturós, de Berga, en Joan Coma, de Vic i també a tants altres regidors i regidores que no coneixem el nom però que estan en aquests moments amb expedients als tribunals (...) per haver estat coherents amb el mandat que han rebut de les urnes. Hem de dir ben clar que les urnes no s'imputen (...) que som un sol poble i que estem units en defensa de les nostres institucions”⁶⁴⁵.

El president d'Òmnium Cultural, Jordi Cuixart, afegeix que “el que hi ha en joc és la democràcia a Catalunya (...) la voluntat del poble de Catalunya de generar aquests grans consensos i en defensa de la democràcia sempre ens ha portat els èxits col·lectius”⁶⁴⁶.

La campanya, sota el nom genèric de “democràcia” i amb el suport d'ANC, Òmnium i AMI, seguirà ben activa durant el camí cap al referèndum. L'independentisme utilitzarà els eslògans i la imatge de la campanya per organitzar mobilitzacions per acompanyar Carme Forcadell i altres càrrecs del Parlament a declarar al TSJC diverses vegades i per a un nou gran acte multitudinari davant la Font de Montjuïc l'11 de juny de 2017 anomenat “Referèndum és democràcia”. Aquest acte, a més, serà àmpliament reproduït

⁶⁴⁴ Assemblea Nacional Catalana: “Per la democràcia defensem es nostres institucions”, 21 de novembre de 2016: <https://www.youtube.com/watch?v=xzo0xSVwCkY>.

⁶⁴⁵ Sànchez, J.: “Les urnes no s'imputen”, Assemblea Nacional Catalana, 8 de novembre de 2016: https://www.youtube.com/watch?v=H3M8M_zCP60.

⁶⁴⁶ Cuixart, J.: “Els grans consensos ens han portat als èxit (sic) col·lectius”, Assemblea Nacional Catalana, 8 de novembre de 2016: https://www.youtube.com/watch?v=6_x7NFh8oNE.

per la premsa internacional gràcies a la participació de l'ex entrenador del FC Barcelona, Pep Guardiola, que en llegeix el manifest en català, castellà i anglès: “Apel·lem a tots els demòcrates d'Europa i del món a fer-nos costat en defensa dels drets avui amenaçats a Catalunya”⁶⁴⁷. A la taula 19 oferim una relació de les campanyes entre octubre de 2016 i setembre de 2017 i el seu marc general.

Taula 19: Campanyes i eslògans utilitzats des d'octubre de 2016 fins a setembre de 2017

Marc	Campanyes i eslògans
Marc d'administració	Pacte Nacional pel Referèndum
Marc de sobirania	Fem futur Sí El canvi ets tu Garanties per a la democràcia La Diada del Sí Hola República
Marc de lluita contra la injustícia	Democràcia! Per la democràcia, defensem les nostres institucions. Això va de democràcia <i>Love Democracy</i> 9N som tots Crida per la democràcia Referèndum és democràcia Defensem la democràcia

Font: Elaboració pròpia.

7.5.3 Referèndum 1-0: això va de debò?

En paral·lel, l'independentisme ha de fer front a un altre repte: el febrer de 2017, la majoria de catalans no es creuen que hi hagi referèndum⁶⁴⁸. Això afavoreix el relat del govern espanyol, controlat pel Partit Popular, que insisteix una i altra vegada que “poden anunciar un referèndum tantes vegades com vulguin, però el referèndum no tindrà lloc”⁶⁴⁹. Per això, els partits, que han perdut un temps preciós en baralles

⁶⁴⁷ Assemblea Nacional Catalana: “Pep Guardiola llegeix el manifest ‘Referèndum és Democràcia’”, 11 de juny de 2017: <https://www.youtube.com/watch?v=Te7ChVOPwxQ&t>.

⁶⁴⁸ *La nit a 8tv*: “La majoria de catalans no creu que aquest sigui l'any del referèndum decisiu, per @MarinaFTorne”, 2 de febrer de 2017: <https://twitter.com/LaNitA8tv/status/827255873877651457?s=20>.

⁶⁴⁹ Burgen, S., Jones, S.: “Pep Guardiola joins call for referèndum on Catalan independence”, *The Guardian*, Londres, 11 de juny de 2017: <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/11/pep-guardiola-referendum-catalan-independence-barcelona-rally>.

internes, despleguen una estratègia per provar de convèncer el món i els propis catalans de la seriositat de les seves intencions.

El 24 de gener, el Govern de Catalunya presenta el referèndum en una sala d'actes del Parlament Europeu a Brussel·les. L'acte, que porta per títol "The Catalan Referendum", compta amb la intervenció del president Carles Puigdemont, el vicepresident Oriol Junqueras i el conseller d'afers exteriors Raül Romeva. Hi assisteixen unes 500 persones, entre les quals hi havia eurodiputats, diplomàtics i periodistes de mitjans internacionals.

En un discurs que barreja francès i anglès, el president Puigdemont basa el seu missatge en el marc de sobirania: "Aquest any 2017 Catalunya decidirà lliurement el seu futur mitjançant un referèndum legítim, legal (...) Si el referèndum és pactat, millor. Sinó, l'organitzarem igualment, no es pot imposar la intransigència de l'Estat"⁶⁵⁰.

Junqueras i Romeva, en canvi, actuen de contrapès amb un discurs escorat cap al marc de lluita contra la injustícia. Junqueras diu: "Estem convençuts que Europa creu en la democràcia"⁶⁵¹. Romeva, per la seva banda, afegeix: "Europa haurà de decidir i seria impensable que no escollís la democràcia perquè estaria actuant contra si mateixa"⁶⁵².

Mentrestant, el govern espanyol afirma que no hi haurà referèndum⁶⁵³, un missatge que mantindrà fins a la setmana de l'1 d'octubre⁶⁵⁴.

⁶⁵⁰ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: "Conferència íntegra al Parlament Europeu sobre la proposta de referèndum sobre la independència", 24 de gener de 2017: <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/programes/conferencia-integra-al-parlament-europeu-sobre-la-proposta-de-referendum-sobre-la-independencia/video/5645645/>.

⁶⁵¹ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: "Conferència íntegra al Parlament Europeu sobre la proposta de referèndum sobre la independència", 24 de gener de 2017: <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/programes/conferencia-integra-al-parlament-europeu-sobre-la-proposta-de-referendum-sobre-la-independencia/video/5645645/>.

⁶⁵² Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: "Conferència íntegra al Parlament Europeu sobre la proposta de referèndum sobre la independència", 24 de gener de 2017: <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/programes/conferencia-integra-al-parlament-europeu-sobre-la-proposta-de-referendum-sobre-la-independencia/video/5645645/>.

⁶⁵³ Cadena SER: "Mariano Rajoy: 'No habrá referendun de autodeterminación en Cataluña'", 7 de setembre de 2017: https://cadenaser.com/ser/2017/09/07/politica/1504766634_435077.html.

⁶⁵⁴ *La Vanguardia*: "Rajoy: 'No habrá referendun porque ninguna democracia puede aceptar que se liquide la Constitución'", Barcelona, 23 de setembre de 2017: <https://www.lavanguardia.com/politica/20170923/431496980598/rajoy-referendum-constitucion.html>.

Finalment, el 9 de juny de 2017, el Govern de Catalunya anuncia la data i pregunta pel referèndum en un acte solemne al Pati dels Tarongers del Palau de la Generalitat, acompanyat pels diputats dels partits independentistes. La pregunta és: “Voleu que Catalunya sigui un estat independent en forma de República?” i es redacta en català, castellà i occità⁶⁵⁵.

7.5.4 L'ANC es desmarca per la sobirania: la campanya del “Sí”

El matí del diumenge, 16 d'abril de 2017, diversos llocs emblemàtics de Catalunya es lleven presidits per un “Sí” d'uns dos metres d'alçada i Twitter s'omple de fotos i comentaris amb el *hashtag* #unsigegant⁶⁵⁶. Uns dies després, l'Assemblea Nacional Catalana presenta la seva campanya pel “Sí” a la independència al referèndum, que inclou la desena de volumètrics del “Sí” que aniran circulant per tot el país.

Imatge 16: Instant d'un acte de la campanya del “Sí” de l'ANC a Barcelona. Font: A. Alsina.

El president de l'ANC, Jordi Sànchez, presenta el lema “El canvi ets tu” per, segons l'entitat, “carregar d'elements racionals l'opció del 'sí' a la independència, a més de l'emotivitat i els sentiments”. A partir d'aquell dia es repartiran samarretes i més de 100.000 domassos o banderoles per fer visible el “Sí” als espais públics, a part d'una campanya publicitària al metro i els autobusos de Barcelona i altres ciutats catalanes. Tot, amb la “certesa” que el referèndum es farà, com repeteix Sànchez a la roda de

⁶⁵⁵ Pruna, G., Moldes, A.: “¿Voleu que Catalunya sigui un Estat independent en forma de república?”, la pregunta del referèndum de l'1 d'octubre”, *Ara*, Barcelona, 9 de juny de 2017: https://www.ara.cat/politica/anunci-data-pregunta-referendum_0_1811218961.html.

⁶⁵⁶ Encuentra, M.: “Sí, Sí, Sí. Els Catalans volem optimisme, oportunitats i un Futur en positiu. Som-hi República Catalana 🇪🇵🇪🇵 #unSígegant”, 16 d'abril de 2017:

premsa⁶⁵⁷. El 23 d'abril, coincidint amb la Diada de Sant Jordi, l'ANC presenta la campanya a l Plaça de Catalunya de Barcelona (imatge 16).

El logotip del "Sí" dins d'un globus d'estil tira còmica es mantindrà sense variacions fins a l'1 d'octubre. En canvi, la campanya general es reconvertirà, primer, en una campanya per omplir la manifestació de la "Diada del Sí", l'11 de setembre al centre de Barcelona. I allà, davant de centenars de milers de persones i acompanyat de la música d'Amics de les Arts, l'ANC presenta l'eslògan definitiu que presidirà tota la cartelleria, vídeos i material del "Sí" que produirà l'ANC fins a l'1 d'octubre: "Hola, República"⁶⁵⁸.

La campanya del "Sí" de l'ANC acaba rebent la participació o el suport de totes les altres organitzacions, inclosos els partits polítics independentistes. Tots els actes es centralitzen al web *webdelsi.cat*.

7.5.5 Òmnium aposta per la lluita: la "Crida per la Democràcia"

En paral·lel, el 10 de juliol de 2017, Òmnium Cultural presenta la campanya "Crida per la Democràcia", que és la resposta en forma de marc de lluita al fracàs del marc administratiu del Pacte Nacional pel Referèndum. Com en el cas del Pacte, l'acte de presentació reuneix personalitats i polítics de tot l'espectre de l'independentisme: des de l'exalcalde de Barcelona Xavier Trias, el diputat al Congrés Joan Tardà i l'alcaldesa de Badalona, Dolors Sabater, fins a l'activista i expdiputat de la CUP David Fernández⁶⁵⁹. La campanya s'inspira en la "Crida a la Solidaritat" dels any 80 i pretén agermanar tots els partidaris del referèndum o contraris a la repressió de l'Estat, independentistes o no. També pretén "denunciar de forma sistemàtica creativa i audaç tots i cadascun del atac que fa l'Estat espanyol a la democràcia, al representants i al poble"⁶⁶⁰.

⁶⁵⁷ Orriols, N.: "L'ANC engega la campanya del 'sí' a la independència amb la 'certesa' que el referèndum es farà", *Ara*, Barcelona, 19 d'abril de 2017:

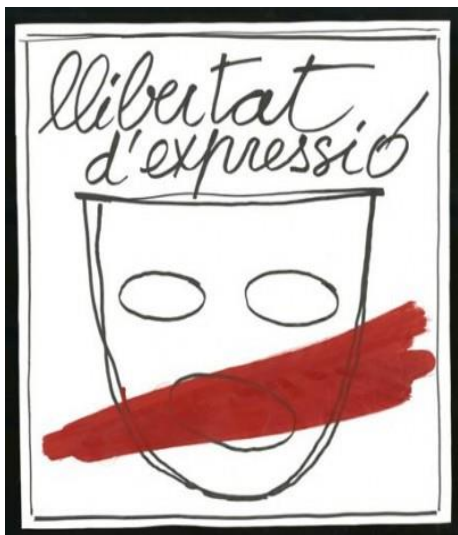
https://www.ara.cat/politica/LANC-campanya-independencia-certesa-referendum_0_1780622054.html.

⁶⁵⁸ Assemblea Nacional Catalana: "La Diada del Sí en directe", 11 de setembre de 2017, 4:27:00: <https://www.youtube.com/watch?v=1bRpWFyeIsM>.

⁶⁵⁹ Òmnium Cultural: "DIRECTE | Presentació de la campanya 'Crida per la Democràcia'", 10 de juliol de 2017: <https://www.youtube.com/watch?v=lg370tfCkQM>.

⁶⁶⁰ Sallés, Q.: "Nueva campaña de Òmnium para luchar contra 'la deriva antidemocrática del Estado'", *La Vanguardia*, Barcelona, 10 de juliol de 2017:

La imatge principal de la campanya a partir de finals d'agost s'inspira en el dibuix de Fabià Puigserver per a la campanya de llibertat d'expressió contra la prohibició de l'obra de teatre *La Torna* i l'empresonament d'Albert Boadella i altres actors de la companyia Els Joglars l'any 1977 (imatge 17).

Imatge 17: Cartells de la campanya “Llibertat d’Expressió” de 1977 (esquerra) i de la Crida per la Democràcia de 2017 (dreta). Fonts: Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques i Òmnium Cultural.

Dins la campanya “Crida per la Democràcia”, Òmnium activa un número de WhatsApp (el 696-000-699) per establir un canal a través del qual informar sobre dels actes de la campanya que obté un èxit notable. En unes setmanes, més de 100 mil persones ja s’hi havien donat d’alta⁶⁶¹.

La primera acció de la campanya és la projecció simultània a cinemes de més de 100 municipis del documental *Las cloacas de Interior*, una producció de Mediapro sobre les suposades clavegueres de l’Estat Espanyol⁶⁶². La campanya també tindrà força

<https://www.lavanguardia.com/politica/20170710/424039639340/nueva-campana-omnium-deriva-antidemocratica-estado.html>.

⁶⁶¹ Nabales, G.: “Òmnium mobilitza el whatsapp en favor de la democràcia”, *El Nacional*, 23 d’agost de 2017:

https://www.elnacional.cat/ca/politica/omnium-mobilitza-whatsapp-democracia_184995_102.html.

⁶⁶² *El Punt Avui*: “Òmnium presenta la campanya ‘Crida per la Democràcia’”, Barcelona, 10 de juliol de 2017:

<http://www.elpuntavui.cat/politica/article/17-politica/1190774-omnium-presenta-la-campanya-crida-per-la-democracia.html>.

visibilitat als carrers, on es pintarà un centenar de murals per tota Catalunya i es penjaran cartells en durant les empaperades prèvies a l'1 d'octubre⁶⁶³.

7.5.6 Estiu i tardor de 2017: les anomenades “lleis de desconexió” reforcen el marc de sobirania

El 4 de juliol es presenta l'esborrany de la Llei del referèndum d'autodeterminació vinculant sobre la independència de Catalunya al Parlament de Catalunya, posteriorment al Teatre Nacional de Catalunya i després a més de 100 de municipis de Catalunya en una campanya coordinada per l'ANC que s'anomena “Garanties per a la democràcia”⁶⁶⁴. Veiem alguns preceptes claus de la llei:

“Article 2: El poble de Catalunya és un subjecte polític sobirà i, com a tal, exerceix el dret a decidir lliurement i democràticament la seva condició política.

(..) 4. Si en el recompte dels vots vàlidament emesos n'hi ha més d'afirmatius que de negatius, el resultat implica la independència de Catalunya. A aquest efecte, el Parlament de Catalunya, dins els dos dies següents a la proclamació dels resultats oficials per la Sindicatura Electoral, celebrarà una sessió ordinària per efectuar la declaració formal de la independència de Catalunya, concretar els seus efectes i iniciar el procés constituent.

5. Si en el recompte dels vots vàlidament emesos n'hi ha més de negatius que d'afirmatius, el resultat implica la convocatòria immediata d'unes eleccions autonòmiques

(...) Article 9: 1. El referèndum se celebrarà el diumenge dia 1 d'octubre de 2017, d'acord amb el Decret de Convocatòria.

(...) Article 10: 1. El govern de la Generalitat farà una campanya institucional, des de la convocatòria del referèndum fins el dia d'inici de la campanya electoral, amb l'objectiu d'informar sobre la seva data de celebració, les modalitats d'emissió del vot, així com per incentivar a la participació.

⁶⁶³ Europa Press: “Cuixart (Òmnium) dice que la Guardia Civil busca ‘atemorizar’ con sus interrogatorios”, 30 de juliol de 2017:

https://www.eldiario.es/politica/Cuixart-Omnium-Guardia-Civil-interrogatorios_0_670533039.html.

⁶⁶⁴ Assemblea Nacional Catalana: “Actes de Garanties per a la Democràcia”, 28 de juliol de 2017:

<https://www.youtube.com/watch?v=SjYWFv0fjvg&t=5s>.

Article 17: 1. La Sindicatura Electoral de Catalunya es configura com un òrgan independent i imparcial que s'adscriu al Parlament de Catalunya. La Sindicatura Electoral de Catalunya és l'òrgan responsable de garantir, amb competència a tot el territori de Catalunya, la transparència i l'objectivitat del procés electoral, i l'exercici efectiu dels drets electorals.

Article 20: 1. Els membres de la Sindicatura Electoral de Catalunya són inamovibles”⁶⁶⁵.

La Sindicatura Electoral que preveu la llei arriba a formar-se, però es dissoldrà, en flagrant contradicció amb aquest últim article, el 23 de setembre, pocs dies abans del referèndum, per evitar les elevades multes imposades pel Tribunal Constitucional⁶⁶⁶.

La majoria independentista del Parlament, formada pels grups parlamentaris de JxSí i la CUP-CC, presenta i registrar al Parlament de Catalunya la Llei de transitorietat jurídica i fundacional de la República el 28 d'agost. La Llei té per objectiu garantir la seguretat jurídica, així com la successió ordenada de les administracions i la continuïtat dels serveis públics, durant el frustrat procés de transició de Catalunya cap a un estat independent. La llei s'expressa en aquests termes al preàmbul:

“Tot i que la configuració definitiva del nou Estat correspon a la Constitució que ha d'elaborar l'Assemblea Constituent i ratificar la ciutadania, un cop proclamada la independència de Catalunya és imprescindible donar forma jurídica, de manera transitòria, als elements constitutius bàsics del nou Estat per tal que de forma immediata pugui començar a funcionar amb la màxima eficàcia”⁶⁶⁷.

La Llei de Transitorietat Jurídica estableix també alguns principis bàsics dins el marc de sobirania al Títol Primer:

“Article 1. Estat Català: Catalunya es constitueix en una República de Dret, democràtica i social.

⁶⁶⁵ Departament de la Presidència, Generalitat de Catalunya: “LLEI 19/2017, del 6 de setembre, del referèndum d'autodeterminació”, *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, Núm 7449^a, 6 de setembre de 2017: <https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/7449A/1633375.pdf>.

⁶⁶⁶ Lamelas, M.: “Puigdemont se salta su Ley del Referéndum al disolver la Sindicatura Electoral”, *El Confidencial*, 23 de setembre de 2017: https://www.elconfidencial.com/espana/cataluna/2017-09-23/puigdemont-ley-del-referendum-sindicatura-electoral_1448504/.

⁶⁶⁷ Parlament de Catalunya: “LLEI 20/2017, del 8 de setembre, de transitorietat jurídica i fundacional de la República”, *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, Núm. 7451A, 8 de setembre de 2017: <https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/7451A/1633636.pdf>.

Article 2. Sobirania nacional: La sobirania de Catalunya rau en el poble de Catalunya, i a l'Aran en el poble aranès, del qual emanen tots els poders de l'Estat.

Article 3. Norma suprema: Mentre no sigui aprovada la Constitució de la República, la present Llei és la norma suprema de l'ordenament jurídic català⁶⁶⁸.

Mentrestant, la Generalitat també es mou en el front internacional, intentant aplicar el marc administratiu a la legalitat internacional. Al juliol rep un fort revés quan l'Organització de Nacions Unides (ONU) ni tan sols registra la petició d'homologar el Diplocat, un consorci parapúblic proper a la Generalitat, com a observador electoral⁶⁶⁹.

Per la seva banda, el Departament d'Exteriors del Govern envia a diversos governs i institucions internacionals un informe titulat *Catalonia's Legitimate Right to Decide* (El dret legítim a decidir de Catalunya), elaborat per un grup de professors de dret internacional. L'informe conclou que “si les autoritats nacionals espanyoles neguen el dret a Catalunya a negociar el seu dret a decidir dins del marc polític espanyol, aleshores l'únic camí que queda per a les autoritats catalanes és la convocatòria d'un referèndum d'autodeterminació” (Levrat et al., 2017: 15).

Imatge 18: Anunci institucional del referèndum. Font: Generalitat de Catalunya.

A la tornada de les vacances d'estiu, els catalans també es troben un primer cop d'efecte del govern: la televisió pública catalana TV3 emet dilluns, 4 de setembre, abans del

⁶⁶⁸ Parlament de Catalunya: “LLEI 20/2017, del 8 de setembre, de transitorietat jurídica i fundacional de la República”, *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, Núm. 7451A, 8 de setembre de 2017: <https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/7451A/1633636.pdf>.

⁶⁶⁹ González, M.: “La ONU frena el intento de dar aval internacional al referèndum catalán”, *El País*, Madrid, 26 de juliol de 2017: https://elpais.com/politica/2017/07/25/actualidad/1501008212_310224.html.

Telenotícies Vespre, el primer anunci del Govern de la Generalitat sobre el referèndum. La llei marc encara no està aprovada i el referèndum no s'ha convocat formalment, però l'anunci, d'uns cinc segons, mostra en imatge una cruïlla de vies de tren i simplement consta d'una frase, sobreimpressionada i emesa també en àudio: "Vas néixer amb la capacitat de decidir, hi renunciaries?"⁶⁷⁰ Més endavant, amb el referèndum ja convocat formalment, l'anunci afegirà una nova imatge d'una mà votant amb una veu i un text que diuen "l'1 d'octubre, referèndum"⁶⁷¹.

Són les vuit del vespre del 6 de setembre de 2017 al Parlament de Catalunya i la diputada de la CUP, Anna Gabriel, diu als periodistes: "Avui passem de l'autonomia a la sobirania"⁶⁷². Joan Coscubiela, diputat de Catalunya, sí que es pot, en canvi, acusa els independentistes de "fer saltar pels aires les garanties dels parlamentaris" i de posar la institució "en estat d'excepció"⁶⁷³.

No és l'objectiu d'aquest treball una anàlisi en profunditat jurídic-política del succeït durant els dies 6 i 7 de setembre al Parlament de Catalunya, quan s'aproven les lleis del Referèndum i de Transitorietat Jurídica -l'independentisme ho interpreta d'una manera⁶⁷⁴ i l'unionisme d'una altra extremadament diferent⁶⁷⁵-. El més rellevant per a aquest treball és que la tensió amb què s'aproven les dues lleis crucials del procés permet a l'independentisme consolidar el marc de sobirania i acabar de convèncer una

⁶⁷⁰ Masreal, F.: "La Generalitat arrenca la campanya de l'1-O amb un espot a TV-3", *El Periódico*, Barcelona, 4 de setembre de 2017:

<https://www.elperiodico.cat/ca/politica/20170904/primer-espote-referendum-1o-tv3-6264212>.

⁶⁷¹ Generalitat de Catalunya: "Anunci de l'1 d'Octubre", Youtube d'Assemblees de Joves per la Unitat Popular, 14 de setembre de 2017: <https://www.youtube.com/watch?v=Jqg4ajjmaH8>.

⁶⁷² Agència Catalana de Notícies: "La CUP afirma que amb la llei del Referèndum el Parlament passa 'de l'autonomia a la sobirania'", 6 de setembre de 2017:

<https://www.lavanguardia.com/vida/20170906/431096498824/la-cup-afirma-que-amb-la-lei-del-referendum-el-parlament-passa-de-lautonomia-a-la-sobirania.html>.

⁶⁷³ Gamisans, J.: "El grupo de Catalunya Sí que es Pot se fractura en el debate de la ley", *El País*, Madrid, 7 de setembre de 2017: https://elpais.com/ccaa/2017/09/06/catalunya/1504724445_324875.html.

⁶⁷⁴ Izquierdo, O.: "La tragèdia dels dies 6 i 7 de desembre", *VilaWeb*, 1 d'abril de 2018:

<https://www.VilaWeb.cat/noticies/la-tragedia-dels-dies-6-i-7-de-setembre-oriol-izquierdo/>.

⁶⁷⁵ Vidal-Folch, X.: "Un golpe de Estado y una rebelión popular", *El País*, Madrid, 22 de setembre de 2017: https://elpais.com/elpais/2017/09/21/opinion/1506016253_548948.html.

part de la societat i de la premsa internacional que està disposat a arribar fins al final, com es pot entreveure en aquests articles de les agències France Presse⁶⁷⁶ i Reuters⁶⁷⁷.

També permet a l'unionisme català consolidar un marc de resistència èpica davant l'amenaça dels independentistes, un marc que serà molt útil per justificar les actuacions de l'Estat contra el referèndum i els partits i entitats que li donen suport.

Aquest relat s'explica perfectament en aquest article del diari madrileny *ABC*:

“Un cop [d'Estat] en quatre moviments: aprovació de lleis de desconnexió, assetjament a funcionaris policials i judicials, celebració d'un referèndum il·legal i proclamació d'una independència 'interruptus'.

Ningú va imaginar que els independentistes arribarien tan lluny, però ells tampoc comptaven amb una resposta -aquesta sí plenament democràtica-: el discurs del Rei (...) va generar tal entusiasme a Catalunya i a Espanya, que en pocs dies es va produir un fet inesperat: els carrers de Barcelona es van poblar de manifestants amb senyeres i banderes constitucionals en defensa d'Espanya. Farts d'estar callats, de sentir-se assenyalats, del pensament únic”⁶⁷⁸.

7.5.7 La recta final cap a l'1-0: la campanya més atípica

Els dissabtes són dies tranquils a la redacció d'*El Vallenc*, un setmanari de Valls, la capital de l'Alt Camp. La notícia del dia és l'obertura d'inscripcions per a la setena edició de la Marxa Cicloturística 100% Tondo a un preu de 39 euros per a ciclistes federats⁶⁷⁹.

De cop, aquest tranquil setmanari es converteix en el centre de la notícia, i ho anuncia en un tuit que dona la volta al país: “La Guàrdia Civil ha entrat a la nostra redacció. Un

⁶⁷⁶ AFP: “Catalonia set for clash with Madrid over independence vote”, 6 de setembre de 2017: <https://www.france24.com/en/20170906-catalonia-set-clash-with-madrid-over-independence-vote?ref=tw>.

⁶⁷⁷ Reuters: “Catalonia parliament votes for Oct. 1 referendum on Split from Spain”, 6 de setembre de 2017: <https://www.reuters.com/article/us-spain-politics-catalonia/catalonia-announces-law-to-formalize-oct-1-vote-on-split-from-spain-idUSKCN1BH0QS>.

⁶⁷⁸ Fernández, J.: “El relato del golpe de Estado en Cataluña contado por los testigos constitucionalistas”, *ABC*, Madrid, 4 de febrer de 2019: https://www.abc.es/espana/abci-relato-golpe-estado-cataluna-contado-testigos-constitucionalistas-201902030232_noticia.html.

⁶⁷⁹ *El Vallenc*: “El 24 de setembre es disputarà la setena edició de la Marxa Cicloturista 100% Tondo”, 9 de setembre de 2017: <http://www.elvallenc.cat/actualitat/el-24-de-setembre-es-disputara-la-setena-edicio-de-la-marxa-cicloturista-100-tondo/>.

fet sense precedents”⁶⁸⁰. Setembre de 2017 és, segurament, la campanya més tensa i imprevisible de la història de l'independentisme. A partir del dia 9, se succeeixen les actuacions policials, els mítings semiclandestins, les mobilitzacions ciutadanes i la sensació, cada vegada més acusada, que ningú no sap exactament què passarà l'1 d'octubre.

El registre d'*El Vallenc* obre unes setmanes calentes en què tant el jutjat número 13 de Barcelona com el ministeri fiscal espanyol ordenen diverses accions per, suposadament, aturar el referèndum. També comença un joc del gat i la rata entre l'Estat, la Generalitat i les entitats independentistes per veure qui arriba a l'1 d'octubre en la millor situació possible. La batalla es juga en dos fronts. El primer és el fet d'impedir o no la celebració del referèndum, però el segon és purament comunicatiu i es basa en la capacitat dels dos sectors per convèncer la població catalana i la comunitat internacional de que el referèndum és o no és viable. Per això, cada atac de l'Estat es respondrà des de l'independentisme amb declaracions assegurant que el referèndum segueix endavant i amb crides a la participació.

El 13 de setembre, la fiscalia cita a declarar com a investigats 712 alcaldes dels ajuntaments que col·laboren amb el referèndum i demana a la policia que detingués els que no es presentessin a declarar ⁶⁸¹. A més, la Guàrdia Civil entra a l'empresa CDMon, que gestiona el domini referendum.cat del web d'informació del referèndum, i obliga a tancar-lo⁶⁸². El Govern de Catalunya obre dues noves pàgines oficials del referèndum, que el propi president Puigdemont s'ocupa de publicitar al seu compte de Twitter, com per exemple aquí⁶⁸³ i aquí⁶⁸⁴, cosa que permet que diaris que simpatitzen com *VilaWeb*

⁶⁸⁰ *El Vallenc*: “La Guàrdia Civil ha entrat a la nostra redacció. Un fet sense precedents”, 9 de setembre de 2017: <https://twitter.com/elvallenc/status/906488562803191808?s=20>.

⁶⁸¹ Liñán, G.: “La Fiscalia cita 712 alcaldes i ordena als Mossos que els detinguin si no hi van”, *El Nacional*, 13 de setembre de 2017: https://www.elnacional.cat/ca/societat/fiscalia-investiga-alcaldes-referendum_191022_102.html.

⁶⁸² *Nació Digital*: “La Gàrdia Civil tanca la web del referèndum”, 13 de setembre de 2017: <https://www.naciodigital.cat/noticia/138223/guardia/civil/tanca/web/referendum>.

⁶⁸³ Puigdemont, C.: “La web del referèndum està disponible des d'una altra adreça. Entreu a través d'aquest enllaç (link: <https://www.ref1oct.cat>) ref1oct.cat”, 13 de setembre de 2017: <https://twitter.com/KRLS/status/908027118264647682?s=20>.

⁶⁸⁴ Puigdemont, C.: “I també la trobareu a (link: <http://www.ref1oct.eu>) ref1oct.eu Hi ha molta gent accedint de cop als dos dominis.”, 13 de setembre de 2017: <https://twitter.com/KRLS/status/908028550707597312?s=20>.

puguin fer un titular triomfalista com “Fracassa l'intent de l'estat espanyol de suprimir la web del referèndum”⁶⁸⁵.

El pols de l'Estat al referèndum, però, segueix impassible. El 15 de setembre, la Guàrdia Civil entra a les redaccions de *El Punt Avui*⁶⁸⁶, *VilaWeb*⁶⁸⁷. *El Nacional*⁶⁸⁸, *Nació Digital*⁶⁸⁹ i *Racó Català*⁶⁹⁰ per lliurar una notificació relativa a la publicació de l'anunci de l'1 d'octubre.

7.5.8 Un assaig de democràcia fugissera⁶⁹¹: el 20 de setembre

La notícia de la nit a RAC1 era un terratrèmol a Mèxic, però a les 8:05 de 20 de setembre els catalans s'assabenten d'un terratrèmol polític-judicial que ho canviarà tot:

“A aquesta hora la Guàrdia Civil acaba d'entrar al Departament d'Economia i Finances de la Generalitat a la Rambla Catalunya, també ha entrat a l'empresa Indra i també ha entrat a l'Administració Oberta de Catalunya (...) repetim, notícia d'última hora us avança a aquesta hora, vuit i cinc minuts, RAC1, la Guàrdia Civil entra al Departament d'Economia i Finances de la Generalitat, la seu on hi ha el vicepresident i conseller d'Economia, Oriol Junqueras (...)”⁶⁹².

Pràcticament al mateix temps, a Catalunya Ràdio, l'etern rival, Mònica Terribas també dona la notícia:

“I quan deia *in crescendo* és perquè és *in crescendo*. Dani Gómez, tenim a la Guàrdia Civil entrant a la conselleria d'Economia?”

⁶⁸⁵ *VilaWeb*: “Fracassa l'intent de l'estat espanyol de suprimir la web del referèndum”, 13 de setembre de 2017: <https://www.VilaWeb.cat/noticies/un-jutge-ordena-el-tancament-del-web-del-referendum/>.

⁶⁸⁶ Riera, M.: “Tenim la @guardiacivil a la redacció d'@elpuntavui Barcelona. Ara mateix. #votaremiguanyarem”, 15 de setembre de 2017: <https://twitter.com/mrierapla/status/908704705978789890?s=20>.

⁶⁸⁷ *VilaWeb*: “VilaWeb als seus lectors, sobre la visita de la Guàrdia Civil”, 15 de setembre de 2017: <https://twitter.com/VilaWeb/status/908740973529829377?s=20>.

⁶⁸⁸ *El Nacional*: “La Guàrdia Civil fa entrega de la notificació a la redacció de @elnacionalcat”, 15 de setembre de 2017: <https://twitter.com/elnacionalcat/status/908716672588099585?s=20>.

⁶⁸⁹ *Nació Digital*: “ÚLTIMA HORA La Guàrdia Civil entra a la redacció de @naciodigital per lliurar la notificació del TSJC”, 15 de setembre de 2017: <https://twitter.com/naciodigital/status/908727245900062721?s=20>.

⁶⁹⁰ *Racó Català*: “2 membres de paisà de la @guardiacivil a la redacció de @racocatala. Ens han fet arribar notificació. Solidaritat amb la resta de mitjans”, 15 de setembre de 2017: <https://twitter.com/racocatala/status/908715057818816512?s=20>.

⁶⁹¹ En el sentit que li dona Wolin (2016: 111) que la democràcia no és un sistema, sinó un “moment de rebel·lió”.

⁶⁹² RAC1: “El món a RAC1 Dimecres 2017-09-20 08:00”, 20 de setembre de 2018: <https://api.audioteca.rac1.cat/embed/dd32dcc8-b53b-4c22-910c-c925f33c5547>.

-A la conselleria d'Economia, a la conselleria del vicepresident Oriol Junqueras, que està situada a la Rambla Catalunya amb Gran Via, en aquests moments quatre furgonetes de la Guàrdia Civil s'han personat davant aquesta conselleria i agents del cos armat estan ja accedint a l'interior de l'edifici”⁶⁹³.

L'operació està ordenada pel Jutjat número 13 de Barcelona, que també enviarà un operatiu a la seu de la CUP, al carrer de Casp de Barcelona. En total, el 20 de setembre es detindran una desena de persones. Poc després que els mitjans hagin donat la notícia, el vicepresident, Oriol Junqueras, encara en estat de xoc, parla d'”estat policial” en una entrevista de circumstàncies a Catalunya Ràdio. L'entrevista marca el to del govern, que pràcticament no es mourà del marc de lluita contra la injustícia⁶⁹⁴.

La reacció arriba de la mà de la societat civil organitzada: tot i que la CUP és la primera a demanar a la gent que es centri davant el Departament d'Economia⁶⁹⁵, l'ANC és qui registra una petició de concentració a la cruïlla entre la Rambla de Catalunya i la Gran Via de les Corts Catalanes, i en fa la convocatòria oficial amb aquest tuit:

“📣 Concentració URGENT:
 ● Dep. d'Economia:
 Rbla Catalunya 19, BCN
 Defensem des de la no-violència les nostres institucions
 #HolaDemocràcia”⁶⁹⁶.

Noti's com el *hashtag* #HolaDemocràcia és una declinació de l'eslògan de la campanya del “Sí”, “Hola República”, que la converteix també al marc de lluita contra la injustícia.

⁶⁹³ Catalunya Ràdio: “El matí de Catalunya Ràdio, de 08 a 09 h – 20/09/2017”, 20 de setembre de 2018: <https://www.ccma.cat/catradio/alcarta/el-mati-de-catalunya-radio/el-mati-de-catalunya-radio-de-08-a-09-h-20092017/audio/974996/>.

⁶⁹⁴ Catalunya Ràdio: “Junqueras: ‘L'entrada de la Guàrdia Civil a conselleries demostra l'estat policial que patim’”, 20 de setembre de 2017: <https://www.ccma.cat/catradio/alcarta/el-mati-de-catalunya-radio/junqueras-lentrada-de-la-guardia-civil-a-conselleries-demostra-lestat-policial-que-patim/audio/974994/>.

⁶⁹⁵ CUP Països Catalans: “ATENCIÓ! La Guàrdia Civil al Departament d'Economia. Concentracions URGENTS a Rambla Catalunya, 19! Mobilitzem-nos! #MAMBO”, 20 de setembre de 2017: <https://twitter.com/cupnacional/status/910394057549127680?s=20>.

⁶⁹⁶ Assemblea Nacional Catalana: “📣 Concentració URGENT: 📍 Dep. d'Economia: Rbla Catalunya, 19, BCN Defensem des de la no-violència les nostres institucions! #HolaDemocràcia”, 20 de setembre de 2017: <https://twitter.com/assemblea/status/910402082456444933?s=20>.

El documental “20-S” (Roures, 2018) proporciona un relat excepcional conduït a partir de testimonis que van viure un dia en què la maquinària de comunicació de l'independentisme i la de l'unionisme es confronten com mai. Tant, que molts dels que hi apareixen coincideixen a assenyalar que la foto de Jordi Sànchez i Jordi Cuixart pujats en un cotxe de la Guàrdia Civil destrossat, Cuixart somrient i Sànchez amb un megàfon a la mà en actitud desafiant –foto curiosament distribuïda per les dues agències principals espanyoles, Efe⁶⁹⁷ i Europa Press⁶⁹⁸- és la clau de tot el relat posterior de l'unionisme que portarà els dos líders a la presó.

El 20-S també marca un punt d'inflexió en la pròpia campanya del Sí. Tot i que seguirà endavant, la pròpia ANC arraconarà l'“Hola República” inicial i l'anirà substituïnt en diverses accions per “Hola Democràcia”, sempre acompanyat del “Sí” característic de còmic de la campanya, com a la pancarta gegant que col·loca l'organització a la Casa Pich i Pon de la Plaça Catalunya a partir del 22 de setembre⁶⁹⁹.

Aquest punt d'inflexió també es nota en la intenció de vot, cosa que reflecteix el *tracking* diari d'enquestes que feia l'ANC, i que a principis de setembre donaven una intenció de participació de només el 30%⁷⁰⁰:

“El nivell d'indignació és altíssim i la gent està més mobilitzada que mai. Estem movent votants socialistes, per exemple... Que anem bé no vol dir que tindrem una participació espectacular sino que, tot i les circumstàncies, podem arribar a superar el 50% si fem les coses molt i molt bé”.

⁶⁹⁷ Machuca, P.: “Jordi Sánchez no pidió ‘permiso’ para subir al coche de la Guardia Civil: ‘El teniente me dijo, suba suba’”, Huffington Post, 21 de febrer de 2019:

<https://www.huffingtonpost.es/2019/02/21/jordi-sanchez-no-pidio-permiso-para-subir-al-coche-de-la-guardia-civil-el-teniente-me-dijo-suba-suba-a-23675031/>.

⁶⁹⁸ Anguera, I.: “Un año de la rebelión y el asalto al poder en Cataluña”, El Independiente, 20 de setembre de 2018: <https://www.elindependiente.com/politica/2018/09/19/aniversario-20s-jordis-a-prision/>.

⁶⁹⁹ Assemblea Nacional Catalana: “Seguim amb força la campanya fins a l'oct #HOLA Democràcia #HolaRepública”, 22 de setembre de 2017:

<https://twitter.com/assemblea/status/911229757148286976>.

⁷⁰⁰ De l'entrevista al secretari nacional de l'ANC Enric Blanes, inclosa a l'Annex I d'aquest treball.

Poc abans, Òmnium Cultural també havia començat una nova campanya que seguia el marc de resistència: unes cares sense expressió tatxades amb una línia vermella gruixuda i un text que diu “No ens ho impediran / Vota!”⁷⁰¹

7.5.9 Els últims dies abans del referèndum

Imatge 19: Cartell de la campanya “Empaperem”.

Font: Empaperem.cat

Durant la setmana que queda fins a l'1 d'octubre se succeeixen les actuacions policials, les detencions, les manifestacions i els discursos. Cada cop que la policia incauta paperetes o intervé algun web, el Govern espanyol afirma que s'ha impedit el referèndum⁷⁰², però el govern català respon dient que el referèndum continua endavant i la societat civil continua sortint al carrer i penjant cartells.

Mentrestant, davant l'assetjament de l'Estat a les entitats i partits independentistes més consolidats, l'independentisme de base multiplica les microassociacions que fan campanya i es mobilitzen pel seu compte. Dos exemples molt diferents són la campanya “#Empaperem” i l'eclosió dels CDR.

“Empaperem” és, bàsicament, un web⁷⁰³ construït de manera que fos impossible que la Guàrdia Civil el pogués tancar, on un petit grup de dissenyadors va penjant cartells (imatge 19) que la gent es pot descarregar, imprimir i anar a penjar pel seu compte. Els organitzadors expliquen que durant els mesos de la campanya la gent es descarrega fins a dos milions i mig de cartells, alguns dels quals han sobreviscut fins al dia d'avui.

⁷⁰¹ Ara: “No ens ho impediran: vota!": la nova campanya d'Òmnium omple el metro d'anuncis a favor de l'1-O", 8 de setembre de 2017:

https://www.ara.cat/politica/No-impediran-campanya-dOmnium-danuncis_0_1865813510.html.

⁷⁰² Un exemple extrem de les ganes de treure pit del govern espanyol són les declaracions del llavors coordinador general del Partit Popular, Fernando Martínez Maíllo, que afirma a la Cadena SER que el fet que s'hagin incautat 10 milions de paperetes demostra que els partits catalans tenien la intenció de convocar el referèndum (Partido Popular: "La incautación de casi 10 millones de papeletas demuestra que tenían la intención de convocar ese referéndum" @martinezmaillo en @HoyPorHoy", 21 de setembre de 2017: <https://twitter.com/populares/status/910749888744476672>).

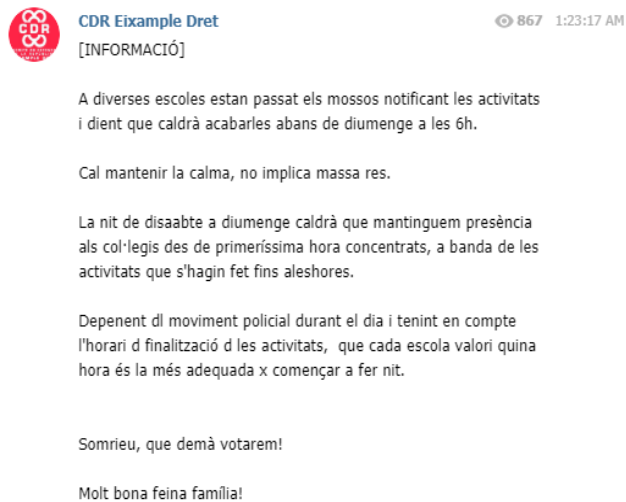
⁷⁰³ #Empaperem: <http://www.empaperem.eu> [Consultat a 31 de juliol de 2019].

El fenomen CDR –inicialment, Comitès de Defensa del Referèndum, més endavant Comitès de Defensa de la República- és més complex. Es podria definir com un conjunt d'assemblees locals, de barri, comarcals i nacional creades amb l'objectiu de defensar des de la no-violència el referèndum de l'1 d'octubre i reconvertides per defensar la República catalana. La seva orientació inequívocament

emmarcada en la sobirania i el seu discurs radical les fa el focus ideal del marc unionista de lluita contra l'amença independentista violenta⁷⁰⁴.

L'auto organització dels CDR, feta a través de grups de Telegram (imatge 20) i missatges xifrats de Signal⁷⁰⁵, serà clau per obrir i omplir les escoles des del divendres 29 de setembre, davant el temor que la policia pretengui bloquejar les seus electorals⁷⁰⁶. Aquest missatge acaba arrossegant el que fins llavors s'havia difós des de cercles propers al govern i de les grans organitzacions independentistes que la imatge que calia projectar era la de ciutadans amb la papereta a la mà fent cua davant els col·legis⁷⁰⁷.

Enmig d'aquesta activitat frenètica de la societat civil, i davant la certesa que el Govern de Catalunya no podrà garantir l'obertura dels col·legis electorals si hi ha una actuació

Imatge 20: Missatge de Telegram del CDR de l'Eixample Dret de Barcelona de la matinada de dissabte a diumenge, 1 d'octubre de 2017.

Font: A. Alsina.

⁷⁰⁴ Mondelo, V., González, G.: "La Generalitat admite un centenar de actos violentos de los CDR", *El Mundo*, Madrid, 29 de juny de 2018:

<https://www.elmundo.es/cataluna/2018/06/29/5b35296f46163f304c8b460f.html>.

⁷⁰⁵ Iglesias, A.: "Els CDR per dins: la mecànica de la revolució", *Regió7*, Manresa, 13 de novembre de 2017: <https://www.regio7.cat/manresa/2017/11/12/mecanica-precisa-revolucio/444110.html>.

⁷⁰⁶ *VilaWeb*: "En directe: L'ocupació dels col·legis en defensa de l'1-0", 30 de setembre de 2017: <https://www.VilaWeb.cat/noticies/en-directe-locupacio-dels-collegis-en-defensa-de-l1-o/>.

⁷⁰⁷ Agència Catalana de Notícies: "Sánchez crida a "fer cua des de les 9 del matí" per votar l'1-0 i "guanyar la llibertat", 15 de setembre de 2017: <https://www.ccma.cat/324/snchez-crida-a-fer-cua-des-de-les-9-del-mat-per-votar-l1-o-i-guanyar-la-llibertat/noticia/2808855/>.

policia com la del 20 de setembre, la comunitat educativa també fa un pas endavant. Els sindicats majoritaris, patronals i la majoria d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes (AMPAs) de Catalunya s'associaran per impulsar Escoles Obertes i obrir un web per recollir voluntaris per garantir l'obertura dels col·legis. El web escolesobertes.eu aconsegueix 50.000 inscrits en 24 hores⁷⁰⁸.

Ja des de divendres al vespre, moltes escoles organitzen activitats que inclouen quedar-se a dormir als centres educatius.⁷⁰⁹ Aquesta persistència al·lucina molts dels centenars de periodistes que han arribat a Catalunya per cobrir l'1 d'octubre, i genera una empatia que aflorarà durant el dia del referèndum.

Mentrestant, la campanya semioficial pilotada per ANC i Òmnium acaba amb penes i treballs⁷¹⁰, sense cartells, sense publicitat, sense espai als mitjans públics, però amb un acte final que recorda el de Junts Pel Sí de 2015 a la Font Màgica de Montjuïc. Aquest cop, però, no hi ha il·luminació especial de les columnes, i la font està discretament apagada i l'escenari és minimalista, sense fons i presidit per un simple "Referèndum és Democràcia". El temor a una intervenció directa de fiscalia, els jutjats o la policia és alt, i això es reflecteix al text de la convocatòria:

"Aquest divendres, celebrem que arribem al Dia Internacional de la Música amb les partitures a punt i les corals organitzades. Hi serem tots per cantar en Sí major. No ens poden prohibir cantar!"⁷¹¹

⁷⁰⁸ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: "El web d'Escoles Obertes ja té més de 50.000 voluntaris perquè no tanquin els col·legis l'1-O", 28 de setembre de 2017":

<https://www.ccma.cat/324/el-web-escoles-obertes-ja-te-40-000-voluntaris-per-que-no-tanquin-els-collegis-1-0/noticia/2811452/>.

⁷⁰⁹ *Ara*: "Escoles obertes arreu de Catalunya per evitar que la policia les precinti", Barcelona, 30 de setembre de 2017:

https://www.ara.cat/politica/Escoles-obertes-Catalunya-policia-precinti_0_1879012271.html.

⁷¹⁰ La campanya ha tingut problemes des del principi, també amb l'acte inicial a Tarragona, que el govern espanyol intenta impedir avisant que "podria ser delictes" permetre'l (Piñol, A.: "El Gobierno advierte al responsable del Tarraco Arena de que celebrar el mitin puede ser delito", *El País*, Madrid, 14 de setembre de 2017: https://elpais.com/ccaa/2017/09/14/catalunya/1505380185_811302.html).

⁷¹¹ Assemblea Nacional Catalana: "Festa de la Música /Acte final de campanya - Acto final de campaña. Montjuïc, Barcelona", 29 de setembre de 2017: <https://www.youtube.com/watch?v=HILaoj0wPw4>.

La festa, però, es desenvolupa sense incidents. El president d'Òmnium, Jordi Cuixart, dona una de les imatges de la nit quan, amb una papereta a la mà, crida: "Que aquesta sigui la nostra arma el proper diumenge!"⁷¹²

El president de l'ANC, Jordi Sànchez, fa un discurs que es mou dins el marc de lluita amb algunes espurnes de sobirania:

"Qui va dir que no arribaríem a l'u d'octubre? Som aquí, més vius que mai, i diumenge guanyarem la llibertat!

(...) Dimecres ens van detenir 14 companys, però la resposta va demostrar al món que la revolució democràtica d'aquest país va de debò. Dimecres vam començar a guanyar el que diumenge derrotarem. Ho fem per la nostra dignitat i per la dels nostres fills.

(...) Serem allò que volguem ser, ara o mai, guanyarem!"⁷¹³

La part més interessant, però, és quan Sànchez es dirigeix –en castellà– als milers de policies destinats a Catalunya pel Ministeri de l'Interior espanyol per aturar la votació:

"Us demanem que quan diumenge rebeu ordres de desallotjar col·legis electorals, tingueu la dignitat de pensar en els vostres fills i les vostres mares. També ells volen la democràcia, com nosaltres. No som delinqüents, som ciutadans que volem votar, i ho farem davant els ulls del món"⁷¹⁴.

El vicepresident, Oriol Junqueras, s'emmarca fermament en la lluita contra la injustícia:

"El dia 20 de setembre ens va fer entendre a tots que la nostra causa és la causa de la democràcia, de la llibertat, de la justícia, de la dignitat.

(...) Malgrat que cada dia ens volen fer una mica més de por, cada dia demostrem, amb la nostra mobilització, amb el nostre esforç, com amb la nostra feina, que som capaços de superar les pors que ens volen imposar i que no ens hem de deixar imposar mai més, perquè amb la superació de la por comença el camí de la llibertat"⁷¹⁵.

El president Puigdemont recupera el to del marc sobirania i afirma, entre aplaudiments:

"Percebem que allò que era un somni ja ho tenim a tocar. Diumenge tenim una cita amb el futur (..) Dilluns començarem a caminar amb pas ferm i decidit, vestits de sobirania i vestits de la dignitat que ens han volgut

⁷¹² Assemblea Nacional Catalana: Idem.

⁷¹³ Assemblea Nacional Catalana: Idem.

⁷¹⁴ Assemblea Nacional Catalana: Idem.

⁷¹⁵ Assemblea Nacional Catalana: Idem.

arrabassar i ens tornarem a mirar al mirall i aquest cop ens reconeixem i ens agradarem.

(...)

Ens haurem guanyat el dret a ser escoltats, a ser respectats i a ser reconeguts”⁷¹⁶.

I en aquesta línia, la de cercar el reconeixement, l'acte acata amb una versió òpera-rock de l'”Himne de la l'Alegria”, conegut també per ser l'himne oficial de la Unió Europea, amb Arnau Tordera, els cors Lieder Càmera i la Coral Sant Jordi.

La nit del 30 de setembre a l'1 d'octubre és freda i plujosa. Centenars de col·legis estan ocupats per les AMPAs i els sindicats, poca gent pot dormir, ningú sap ben bé què esperar-se, però l'alegria, el cansament i la tensió es barregen de forma inconstant a mesura que passen les hores.

La qüestió catalana porta interessant la premsa internacional des de fa anys, però els últims dies Barcelona s'ha omplert de periodistes de tots els racons del món que fan directes per televisió i omplen portades de diaris de noms impronunciables. Catalunya ha ocupat la portada del *New York Times*, el *Wall Street Journal* i el *Financial Times* alhora divendres⁷¹⁷ i dissabte⁷¹⁸.

Al contrari del procés participatiu de 2014, el referèndum no compta amb cap centre oficial de premsa proveït per la Generalitat. La iniciativa privada i la societat civil substitueixen una administració catalana que té fins a l'última factura controlada pel govern espanyol i facilita fins a tres punts de convocatòria per als periodistes:

1. **International Press and Broadcasting Center** (Avinguda Diagonal, 177): l'empresa Mediapro habilita el seu estudi principal a Barcelona com un centre de premsa amb capacitat per a centenars de periodistes. La sala principal serà la preferida pels partits i els membres del govern per fer-hi declaracions, per la

⁷¹⁶ Assemblea Nacional Catalana: Idem.

⁷¹⁷ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “La premsa internacional posa el referèndum de l'1-0 en portada”, 29 de setembre de 2017: <https://www.ccma.cat/324/la-premsa-internacional-posa-el-referendum-de-l1-o-en-portada/noticia/2811715/>.

⁷¹⁸ *El Periódico*: “Les portades de la premsa internacional: pendents del referèndum de Catalunya”, Barcelona, 30 de setembre de 2017: <https://www.elperiodico.cat/ca/politica/20170930/portades-premsa-internacional-pendents-referendum-independencia-catalunya-6321490>.

qual cosa serà considerat el centre de premsa ofícies del referèndum. Tot i així, Mediapro cobra entrada als periodistes i als mitjans pels seus serveis ⁷¹⁹, cosa que suscitarà la queixa d'alguns corresponents (Reyner, 2017: 10).

2. **Col·legi de Periodistes de Catalunya** (Rambla de Catalunya, 10): és una iniciativa de l'ANC amb la col·laboració del propi col·legi per oferir un espai gratuït des d'on seguir les mobilitzacions, les votacions i tot allò que sigui noticable durant els dies anteriors i posteriors al referèndum. El centre acabarà allargant els seus serveis durant més dies i gairebé fins al final d'octubre.
3. **Pantalla i nit electoral a Plaça de Catalunya**: l'ANC i Òmnium col·loquen una pantalla gegant a la Plaça de Catalunya des d'on seguir la jornada de votacions a partir del migdia de l'1 d'octubre. A més, habiliten diversos espais per a la premsa que seran molt utilitzats per televisions, que comencen a fer-hi directes ja des de divendres. L'espai de Plaça de Catalunya serà atacat per un grup d'extrema dreta que intentarà inutilitzar la pantalla⁷²⁰.

7.6 1-0, el dia D de l'independentisme

L'1 d'octubre té infinits punts de vista i històries. Sallés (2018) en fa una crònica gairebé minut a minut des del carrer i les rodes de premsa, passant per whatsapps indiscrets; Vicens i Tedó (2018) expliquen el secret de com van arribar les urnes als punts de votació; Borràs (2018) fa un recull de les fotos més potents, mentre Costa (2018) posa el focus en la cartelleria, les pintades i la creativitat popular en general.

També, des d'una perspectiva més crítica i abarçant un període més ampli, és clau el relat minuciós de les discussions, dubtes i decisions d'última hora de Casas et al. (2019) i el relat de primera mà de Martí (2018), per la seva experiència prèvia com a cap de comunicació del govern de Catalunya, i per la frase que atribueix al director de l'ABC de Madrid, que “per sobre la veritat, està la unitat d'Espanya” (Martí, 2018: 57). Ja des

⁷¹⁹ Baquero, C.: “Les conferències de premsa del Govern sobre el referèndum seran de pagament”, *El País*, 29 de setembre de 2017:

https://cat.elpais.com/cat/2017/09/28/catalunya/1506628596_783445.html.

⁷²⁰ Alsina, A.: “Llegó el comando del pollo a apagar la pantalla de Plaça Catalunya. Y la policía buscando urnas. El estado se desmorona”, 1 d'octubre de 2017:

<https://twitter.com/AdriaAlsina/status/914481919861108737?s=20>.

d'una perspectiva completament oposada, *Anatomía del procés* (VV.AA., 2018) explica algunes de les estratègies de comunicació prèvies i posteriors de l'unionisme i de l'Estat en reacció al desafiament independentista.

L'1 d'octubre també és la confrontació definitiva de dos dels marcs de l'independentisme, el de sobirania i el de lluita contra la injustícia (imatge 21), i tots els actors jugaran a fons algun dels dos marcs. Això és especialment visible al vespre, en donar els resultats. Per una banda, la Plaça Catalunya, preparada per l'ANC, és una festa, però una festa sense convidats, perquè ningú puja a l'escenari a dir res. L'ANC ha utilitzat durant tot el dia el *hashtag* #JovotoSí, dins el marc de sobirania, i ha evitat donar massa sortida a les imatges de violència⁷²¹.

Òmnium, per la seva banda, manté i reforça el marc de lluita contra la injustícia. Sota els *hashtags* #CatalanReferendum i #Jovoto, l'entitat cultural aposta per denunciar les actuacions de la policia, amb una declaració a la premsa inclosa al migdia, on el president de l'entitat Jordi Cuixart diu que "l'Estat espanyol està utilitzant als carrers de Catalunya una violència desproporcionada"⁷²², en un marc de lluita contra la injustícia.

Imatge 21: Marcs confrontats: Una bandera del "Sí" (sobirania) i una boca tapada (lluita contra la injustícia) l'1 d'octubre de 2017 a la Plaça Catalunya de Barcelona.
Font: ANC.

⁷²¹ Assemblea Nacional Catalana: "🗳️ Important! Anem als centres electorals i quedem-nos-hi! Defensem les urnes per defensar la nostra dignitat! #CATvotaSí", 1 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/assemblea/status/914522469138092032?s=20>.

⁷²² Òmnium Cultural: "@jcuixart: "L'Estat espanyol està utilitzant als carrers de Catalunya una violència desproporcionada" #catalanreferendum", 1 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/omnium/status/914440730600501248?s=20>.

El primer missatge institucional després del tancament de col·legis arriba a les 22:47 i el fa el president, Carles Puigdemont, acompanyat de diversos consellers al Palau de la Generalitat. Però el missatge és un vídeo gravat, no és una proclama en viu. Tot i així, es mou en el marc de sobirania:

“Avui Catalunya ha guanyat molts referèndums. Ens hem guanyat el dret a ser escoltats, a ser respectats i a ser reconeguts. Avui, milions de persones mobilitzades (...) heu parlat alt i clar i heu adreçat un missatge al món: tenim dret a decidir el nostre futur. Tenim dret a la llibertat i volem viure en pau, sense violència i fora d'un Estat que és incapaç de proposar una sola raó convincent que no sigui la imposició i l'ús de la força bruta. Per això, avui (...) ens hem guanyat el dret a tenir un estat independent que es constitueixi en forma de república. En conseqüència, el govern (...) traslladarà en els propers dies al Parlament, seu i expressió de la sobirania del nostre poble, els resultats de la jornada d'avui per a que actuï d'acord amb allò previst amb la Llei de Referèndum”⁷²³.

Imatge 22: Missatge institucional del president Carles Puigdemont des del Palau de la Generalitat, la nit de l'1 d'octubre de 2017. Font: Generalitat de Catalunya.

El text és de sobirania, però la imatge no és de celebració (imatge 22). De fet, el president no tornarà a aparèixer en tota la nit. Els resultats tampoc es donaran des d'una seu oficial, sinó des del centre de premsa de Mediapro. Els concentrats a la Plaça de Catalunya veuen per la pantalla gegant com el vicepresident Junqueras, el portaveu

⁷²³ Govern de la Generalitat: “► #President @KRLS: “Ens hem guanyat dret a tenir un estat independent que es constitueixi en forma de república” #1OCT”, 1 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/govern/status/914592703144370176?s=20>.

Jordi Turull i el conseller d'Exteriors, Raül Romeva, expliquen els resultats des d'una sala de premsa sense cap logotip de la Generalitat (imatge 23), només amb una senyera.

Turull és el primer de parlar, i fa un missatge semblant al de Puigdemont, però més escorat cap al marc de lluita contra la injustícia: “El referèndum s’ha celebrat, s’ha comptat i s’ha votat (...) de les 844 persones ferides s’han presentat 73 denúncies. Però avui novament ha guanyat la democràcia”⁷²⁴.

Imatge 23: Declaració del conseller d'Exteriors, Raül Romeva, la nit de l'1 d'octubre de 2017. Font: Generalitat de Catalunya.

Romeva se centra a demanar una resposta de la Unió Europea sense parlar d'independència, en línia amb el marc de lluita contra la injustícia: “Europa ha d’escollir: vergonya o dignitat, violència o democràcia, aquesta és la demanda que fem”⁷²⁵.

Finalment, Junqueras també reforça el marc de lluita: “la immensa majoria de ciutadans de Catalunya, pensin el que pensin (...) estan horroritzats i senten repugnància davant de moltes de les imatges d’aquesta violència”⁷²⁶.

⁷²⁴ Govern de la Generalitat: “#Portaveu @jorditurull: ‘de les 844 persones ferides s’han presentat 73 denúncies. Però avui novament ha guanyat la democràcia’ #1OCT”, 1 d’octubre de 2017: <https://twitter.com/govern/status/914617420303802368?s=20>.

⁷²⁵ Govern de la Generalitat: “#conseller @raulromeva: ‘Europa ha de triar entre vergonya o dignitat, violència o democràcia’”, 1 d’octubre de 2017: <https://twitter.com/govern/status/914621952462958592?s=20>.

⁷²⁶ Junqueras, O.: “#vicepresident @junqueras: ‘Molts ciutadans estan horroritzats davant aquestes imatges. 400 col·legis tancats, 700.000 persones sense votar’”, 2 d’octubre de 2017: <https://twitter.com/govern/status/914623171633979392?s=20>.

Imatge 24: Jordi Sànchez i Jordi Cuixart, a l'escenari de Plaça Catalunya la nit de l'1 d'octubre de 2017. Font: Assemblea Nacional Catalana.

Al final, els únics que sortiran a animar el públic a l'escenari de Plaça Catalunya són els presidents de l'ANC i Òmnium. Cuixart (imatge 24), en línia amb el missatge de la seva organització, centra el seu discurs en la repressió de l'Estat i convoca una vaga general pel dia 3 d'octubre: "Avui la maquinària repressiva de l'Estat no ha pogut amb un poble bolcat a les urnes. Les entitats serem dignes portaveus de la dignitat del poble de Catalunya. No us deixarem sols!"⁷²⁷ Sànchez, en canvi, també en línia amb l'ANC, planta una exigència: "President, ara volem veure el naixement d'una república"⁷²⁸.

7.6.1 Els resultats de l'1-0

Els resultats del referèndum triguen a arribar i són àmpliament discutits per alguns mitjans⁷²⁹. Amb el 100% escrutat els resultats oficials ón els següents (taula 20)⁷³⁰:

⁷²⁷ Òmnium Cultural: "📍@jcuixart adreçant-se a la gent que s'aplega a la Plaça Catalunya de Barcelona: 'Avui la maquinària repressiva de l'Estat no ha pogut amb un poble bolcat a les urnes. Les entitats serem dignes portanveus de la dignitat del poble de Catalunya. No us deixarem sols!'", 1 d'octubre de 2019: <https://twitter.com/omnium/status/914579622750228486?s=20>.

⁷²⁸ Sànchez, J.: "📍 @jordisanchezp agraïm al nostre govern q ns van prometre el referèndum i l'hem fet President ara volem veure el naixement d'una República": <https://twitter.com/assemblea/status/914581609667538945?s=20>.

⁷²⁹ Domínguez, D.: "Posverdad al 100,88%", El independiente, 3 d'octubre de 2017: <https://www.elindependiente.com/opinion/2017/10/03/posverdad-al-10088/>.

⁷³⁰ Gutiérrez, S.: "El 'sí' guanya el referèndum amb 2.020.144 vots", Betevé, 2 d'octubre de 2017: <https://beteve.cat/politica/govern-balans-referendum-guanya-si-2-milions-de-vots/>.

Taula 20: Resultats de l'1 d'octubre de 2017

Concepte	Número absolut	Percentatge
Electors	5.313.564	100%
Sí	2.044.038	90,18%
No	177.547	7,83%
Blancs	44.913	1,98%
Votants	2.286.217	43,03% ⁷³¹
Vots nuls	19.719	0,86%
Vots vàlids	2.266.498	99,14%

Font: Generalitat de Catalunya.

7.6.2 La reacció de la premsa

Si hi ha un titular que resumeixi l'actitud dels mitjans internacionals després de l'1 d'octubre, aquest és "La vergonya d'Europa", de la CNN⁷³², que es fa seves les paraules de Puigdemont. El periodisme tendeix a veure's a si mateix sota una capa mitològica d'heroi que ajuda els bons contra els dolents (Aldridge i Evetts, 2003) reforçada, en molts casos, per infinites pel·lícules i peces de cultura popular (Ehrlich i Saltzman, 2015). Això tendeix a facilitar que el marc de lluita contra la injustícia funcioni bé en la premsa internacional, que ha vist i viscut des del carrer com la policia apallissava votants desarmats. Per això, posen majoritàriament el focus sobre la violència i els ferits (taula 21).

Taula 21: Portades sobre Catalunya de diaris internacionals el 2 d'octubre de 2017

Capçalera	Titular
<i>The Guardian</i>	Centenars de ferits en el referèndum de Catalunya, que degenera en violència
<i>The Independent</i>	Catalunya en crisi
<i>Metro</i> (Regne Unit)	Força bruta
<i>The Daily Telegraph</i>	Crisi a la UE per la violència en el referèndum català
<i>Financial Times</i>	Centenars de ferits quan la policia assalta els col·legis electorals del referèndum català
<i>Le Figaro</i>	La violència separa més Madrid i Catalunya

⁷³¹ Només es comptabilitzen les paperetes recomptades; el govern català xifra en 770.000 el cens dels col·legis electorals tancats per Guàrdia Civil, Policia Nacional i Mossos d'Esquadra, incloent els votants que no van poder fer servir el seu col·legi electoral i les urnes amb vots requisats en aquests col·legis.

⁷³² Alsina, A.: "La vergonya d'Europa", titula la @CNN", 1 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/AdriaAlsina/status/914559145453473794?s=20>.

<i>Libération</i>	Catalunya, el cop de força
<i>Frankfurter Allgemeine</i>	La policia ataca brutalment Catalunya

Font: Elaboració pròpia.

Com a nota extrema, a més, un dels mitjans de referència en informació financera, CNBC, llença un avís el 2 d'octubre amb el títol següent: “Les preocupacions sobre Catalunya fan caure l'euro davant un dòlar més fort”⁷³³. És la primera vegada a la història que l'independentisme català ha afectat els mercats financers internacionals.

En canvi, la premsa de Madrid s'alinea majoritàriament amb el relat del govern espanyol que dona el referèndum per fracassat (taula 22). En aquest sentit, el diari més oficialista és *La Razón*, que titula “Fermesa davant el cop”⁷³⁴ i, en menor mesura, *El País*, que titula “El govern impedeix per la força el referèndum il·legal”⁷³⁵. L'únic diari que es desvia una mica de la línia és *ABC*, que titula amb “Un referèndum fracassat que deixa Espanya danyada”⁷³⁶.

Taula 22: Portades sobre Catalunya, premsa editada a Madrid el 2 d'octubre de 2017

Capçalera	Titular
<i>El País</i>	El govern impedeix per la força el referèndum il·legal
<i>El Mundo</i>	Puigdemont proclamarà la independència “en dies”
<i>ABC</i>	Un referèndum fracassat que deixa Espanya danyada
<i>La Razón</i>	Fermesa davant el cop

Font: Elaboració pròpia.

Pel que respecta a les televisions, un estudi fet pel Consell Audiovisual de Catalunya troba que la cadena pública catalana TV3 és, de llarg, la més plural durant l'1 d'octubre. TV3 presenta una major varietat de notícies i tertulians que les madrilenyes Antena 3, La Sexta, Telecinco, Canal 24H, La 1, TVE (versió catalana) i 3/24. L'estudi destaca especialment la poca varietat de tertulians a La 1, Antena 3, Canal 24H i Telecinco⁷³⁷.

⁷³³ CNBC: “Catalonia worries drive euro down against stronger dollar”, 2 d'octubre de 2017:

<https://twitter.com/CNBC/status/914795752513208321?s=20>.

⁷³⁴ *La Razón*: “Firmeza ante el golpe”, Madrid, 2 d'octubre de 2017, pàg. 1.

⁷³⁵ *El País*: “El Gobierno impide por la fuerza el referéndum ilegal”, Madrid, 2 d'octubre de 2017, pàg. 1.

⁷³⁶ *ABC*: “Un referéndum fracasado que deja a España dañada”, Madrid, 2 d'octubre de 2017, pàg. 1.

⁷³⁷ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “Un estudi del CAC conclou que TV3 va ser la cadena més plural l'1-0”, 19 d'octubre de 2017: <https://www.ccma.cat/324/un-estudi-del-cac-conclou-que-tv3-va-ser-la-cadena-mes-plural-l1-o/noticia/2815784/>.

7.6.3 Fake News independentistes?

A la secció 2.6.2 hem revisat la literatura al voltant del fenomen de les *fake news* a les xarxes. En el cas català, des de diversos mitjans contraris al referèndum s'acusa l'independentisme d'haver propagat *fake news* per facilitar el relat de lluita d'un poble pacífic contra la injustícia de l'Estat, dins i fora d'Espanya. En aquest sentit, Alandete (2018) recull desenes de notícies i tuits falsos que es van difondre durant els dies anteriors i, sobretot, el propi 1 d'octubre, i acusa directament grups organitzats i el fundador de Wikileaks Julian Assange de pretendre desestabilitzar Espanya en connivència amb el govern rus. De fet, la periodista Emilia Landaluce afirma arriba a qualificar la pròpia utilització de la paraula "referèndum" per referir-se a ls fets de l'1 d'octubre com a exemple de *fake news*⁷³⁸.

L'evidència de la circulació de fotos falses destinades a exagerar la violència policial l'1 d'octubre és gran, amb alguns exemples ben documentats tant per Alandete (2018) com per la premsa, com la foto d'un home amb sang al cap que intenta protegir-se que en realitat prové d'una manifestació de miners de 2012, o la d'una confrontació entre policies i bombers que, en realitat, s'havia produït el 2013. Tanmateix, tot i que Alandete dona la sensació que les *fake news* són un fenomen gairebé exclusiu –i finançat– de l'independentisme, el llibre no aporta cap prova de que sigui així.

El periodista Julio Montes, del portal especialitzat en *fake news* MalditoBulo, explica que "no podem dir que hi hagi més notícies enganyoses des del costat dels independentistes que des dels unionistes"⁷³⁹.

La controvèrsia arriba fins i tot al Parlament britànic, on un comitè d'11 parlamentaris escolta diversos experts per discernir si, efectivament, hi ha hagut ingerències per part

⁷³⁸ Landaluce, E.: "El referèndum ilegal del 1-0 también fue *fake news*", *El Mundo*, Madrid, 1 d'octubre de 2018: <https://www.elmundo.es/cataluna/2018/10/01/5bb120a746163fc24d8b4634.html>.

⁷³⁹ BBC Mundo: "4 casos de noticias falsas que intoxicaron el debate sobre la independencia de Cataluña de España", 21 d'octubre de 2017: <https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-41703119><https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-41703119>.

d'organitzacions lligades a l'Estat rus per contaminar el relat de l'1 d'octubre a través de *fake news*⁷⁴⁰.

L'informe final presentat a la comissió del Parlament britànic, signat pel president de l'ONG amb seu als Estats Units Transparency Toolkit, M. C. McGrath⁷⁴¹, és molt dur amb les teories que Alandete havia anat exposant al seu llibre i al diari *El País*. L'informe afirma que *El País* comet “exageracions” i fa un ús “poc curós” de les dades. Segons McGrath, s'ha fet una recerca “esbiaixada” i es fa servir una metodologia “pobra” per fer creure que l'independentisme tenia una xarxa organitzada de difusors de *fake news*. Per això, l'informe recomana no fer cas de les teories d'*El País* perquè són “excepcionalment enganyoses”. Sobre el paper de Julian Assange, el document indica que alguna premsa de Madrid n'exagera la influència.

7.6.4 Vaga general o “aturada de país”

Després de les actuacions policials durant la jornada electoral del referèndum, la Taula per la Democràcia decideix convocar una paralització social general, sota el nom d'Aturada de país, pel 3 d'octubre. En aquesta plataforma hi participen entitats socials (Assemblea Nacional Catalana, Òmnium Cultural), organitzacions sindicals (CCOO, UGT, USOC) i organitzacions patronals (PIMEC, CECOT), entre moltes altres. La principal Associació empresarial, la Patronal Foment es mostra contrària a la vaga⁷⁴².

L'aturada serà un èxit, que des de l'independentisme es pot interpretar de dues maneres, segons el marc. Pel marc de lluita, és la prova de que el poble català està amb la democràcia i les llibertats civils contra la repressió. Pels que defensen el marc de sobirania, és la prova de que el poble català controla el carrer i està preparat per controlar el país un cop es declari la independència.

⁷⁴⁰ Guimón, P.: “El Parlamento británico investiga la injerencia rusa en Cataluña”, *El País*, Madrid, 21 de desembre de 2017: https://elpais.com/politica/2017/12/19/actualidad/1513667125_373603.html.

⁷⁴¹ McGrath, M. C.: “Written evidence submitted by M C Mc Grath”, UK Parliament, 2018: <http://data.parliament.uk/writtenevidence/committeeevidence.svc/evidencedocument/digital-culture-media-and-sport-committee/fake-news/written/80989.html>.

⁷⁴² Camps, C.: “Tot el que cal saber de l'aturada de país' del 3-0”, *El Nacional*, 2 d'octubre de 2017: https://www.elnacional.cat/ca/politica/aturada-vaga-general-repressio-policial-referendum_197973_102.html.

7.7 Dues declaracions i cap independència

Després de l'èxit de l'aturada de país, però, venen uns dies de confusió i dubtes. La Llei del Referèndum estableix que dos dies després del resultat es declarava la independència, però el termini es va dilatant sense donar explicacions gaire clares. El que passa dins els passadissos del Palau de la Generalitat i del Parlament, i també les converses creuades amb el govern d'Espanya i els intents de diàleg amb Europa estan ben explicats, des de perspectives difetents, per Partal (2018), Vila (2018) i Casas et al. (2019).

7.7.1 Una declaració *interruptus*

Finalment, s'anuncia que el president Puigdemont declararà la independència des del Parlament el 10 d'octubre. L'ANC convoca els ciutadans a seguir-la per una pantalla gegant i a celebrar-la al Passeig de Lluís Companys, al costat del Parc de la Ciutadella⁷⁴³.

El discurs del president Puigdemont, però, no és una declaració triomfal, sinó més aviat un llarg memorial de greuges que intenta explicar el camí cap a l'independentisme de la majoria de la societat catalana i la repressió de l'Estat espanyol contra ciutadans, polítics i institucions⁷⁴⁴.

Però el moment clau no arriba fins el minut 23 del discurs, el que gairebé tothom interpreta com una declaració d'independència: "Assumeixo el mandat del poble que Catalunya esdevingui un estat independent en forma de república [aplaudiments].

Cinquanta segons d'aplaudiments després, arriba el gir inesperat:

"Això és el que avui fem amb tota solemnitat per responsabilitat i per respecte. I amb la mateixa solemnitat, el govern i jo mateix proposem que el Parlament suspengui els efectes de la Declaració d'Independència per tal que en les properes setmanes emprenguem un diàleg sense el qual no és possible arribar a una solució acordada".

⁷⁴³ Assemblea Nacional Catalana: "Ha arribat el dia, #100Declaració ☑ Hi donarem suport i ho celebrarem a les 18 h al passeig Lluís Companys", 10 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/assemblea/status/917667359611072512?s=20>.

⁷⁴⁴ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: "Puigdemont: 'Demano al Parlament que suspengui la declaració d'independència per emprendre un diàleg les properes setmanes'", 10 d'octubre de 2017: <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/especial-informatiu-puigdemont-al-parlament-/puigdemont-demano-al-parlament-que-suspengui-la-declaracio-dindependencia-per-emprendre-un-dialeg-les-properes-setmanes-/video/5693784/>.

La millor síntesi de l'efecte d'aquestes paraules sobre bona part de l'independentisme es reflecteix a les dues fotos ja mítiques d'Iván Alvarado per a l'agència Reuters⁷⁴⁵: una senyora de mitjana edat salta entusiasmada a la declaració per a, pocs segons després fer una expressió de desesperació que sembla dir “però què has fet” enmig de la tristesa dels milers de persones que l'envolten.

El moviment de Puigdemont no és ben entès ni pels independentistes ni pels periodistes. Per al públic local, les entitats surten al rescat del president. Jordi Sànchez, de l'ANC, fa un vídeo per al Twitter de l'entitat on diu:

“Avui hem viscut un dia històric. El Parlament de Catalunya ha escoltat, en boca del president, una declaració d'independència. També ha escoltat una petició clara a favor del diàleg: deixar en suspens una llei per garantir que la comunitat internacional obri vies al diàleg per assegurar que el trànsit cap a la nova república es fa amb totes les garanties democràtiques (...) Hem arribat molt lluny, plena confiança en el govern, confiem en nosaltres mateixos (...) Avui la comunitat internacional ha vist qui té voluntat de dialogar i qui no”⁷⁴⁶.

Per la banda de la premsa internacional, alguns mitjans entenen que el president es manté ferm, com Euronews, que publica un tuit dient “Puigdemont no apreta el botó nuclear però tampoc es fa enrere. Li toca moure's a Rajoy”⁷⁴⁷. D'altres subratllen l'ambigüetat del president i hi intueixen feblesa, fins i tot amb un punt burlesc, com el *The New York Times*, que parla d'una declaració d'independència “o una cosa així”⁷⁴⁸.

⁷⁴⁵ Rubio, J., Peinado, M.: “La declaración de independencia que duró menos de un minuto”, *El País*, Madrid, 10 d'octubre de 2017:

https://verne.elpais.com/verne/2017/10/10/articulo/1507653719_231546.html.

⁷⁴⁶ Assemblea Nacional Catalana: “Confiam en nosaltres mateixos. Avui la comunitat internacional ha vist qui té voluntat de dialogar i qui no @jordisanchezp #welcomeCATALONIA”, 10 de setembre de 2017: <https://twitter.com/assemblea/status/917863034999095296?s=20>.

⁷⁴⁷ Euronews: “Puigdemont didn't push the full nuclear button but he didn't back down either. Next move Rajoy”, 10 d'octubre de 2017:

<https://twitter.com/euronews/status/917820277496610816?s=20>.

⁷⁴⁸ Minder, R., Kingsley, P.: “In Catalonia, a Declaration of Independence From Spain (Sort of)”, *The New York Times*, Nova York, 10 d'octubre de 2017:

<https://www.nytimes.com/2017/10/10/world/europe/spain-catalonia-independence-carles-puigdemont.html?hp&action=click&pgtype=Homepage&clickSource=story-heading&module=first-column-region®ion=top-news&WT.nav=top-news>.

7.7.2 La detenció dels presidents de l'ANC i Òmnium

La comunitat internacional potser ha vist qui volia negociar, però l'Estat contínuament impassible. Després de citar a declarar, per segona vegada el 16 d'octubre, davant l'Audiència Nacional, Sànchez, Cuixart, el major dels Mossos d'Esquadra Trapero i la intendent Laplana⁷⁴⁹, la jutgessa de l'Audiència Nacional Carmen Lamela decreta presó incondicional per sedició, per a Jordi Sànchez i Jordi Cuixart⁷⁵⁰. Lamela també fixa compareixences quinzenals per Trapero i Laplana, així com la retirada del passaport i la prohibició d'abandonar el país.

Cuixart i Sànchez ingressen a la presó de Soto del Real, a Madrid, prop de les 23h. De forma espontània, milers de persones es concentren a la Plaça Sant Jaume de Barcelona⁷⁵¹. Com a reacció, ANC i Òmnium convoquen diverses mobilitzacions a partir del dia següent⁷⁵²: A les 12.00 h es produeix una breu aturada en diversos centres de treball així com universitats i centres educatius i més tard, a les 20.00 h, una concentració silenciosa amb espelmes en el tram central de l'Avinguda Diagonal de Barcelona, entre la plaça de Francesc Macià i el Passeig de Gràcia⁷⁵³. Aquesta marxa hauria substituït la idea inicial de convocatòria de protesta davant les delegacions del Govern de les quatre províncies de Catalunya⁷⁵⁴.

⁷⁴⁹ Agència Catalana de Notícies: "Trapero, Sànchez i Cuixart arriben a l'Audiència Nacional per tornar a declarar per sedició", El Món, 16 d'octubre de 2017: <https://elmon.cat/politica/trapero-sanchez-i-cuixart-arriben-a-l-audiencia-nacional-per-tornar-a-declarar-per-sedicio-724304102.html>.

⁷⁵⁰ Serra, O., Ferrer i Fornells, M.: "Presó sense fiança per a Sànchez i Cuixart", Ara, Barcelona, 16 d'octubre de 2017: <https://www.ara.cat/politica/Trapero-Sanchez-Cuixart-lAudiencia-Nacional-0-1888611201.html>.

⁷⁵¹ CUP Alternativa Municipalista AMB: "Concentració a Plaça Sant Jaume de Barcelona per exigir la llibertat de Jordi Cuixart i Jordi Sànchez. #LlibertatJordis", 17 d'octubre de 2017: https://twitter.com/CUP_AMB/status/920050189414666241?s=20.

⁷⁵² *El Periódico*: "ANC y Òmnium convocant movilizaciones de apoyo a Jordi Sànchez y Jordi Cuixart", Barcelona, 17 d'octubre de 2017: <https://www.elperiodico.com/es/politica/20171017/anc-omnium-convocan-paro-manifestacion-apoyo-jordi-sanchez-jordi-cuixart-6357993>.

⁷⁵³ Tomàs, N.: "Les espelmes desborden la Diagonal pels presos polítics: 'No esteu sols'", *El Nacional*, 17 d'octubre de 2017: <https://www.elnacional.cat/ca/politica/manifestacio-llibertat-presos-politics-203004-102.html>.

⁷⁵⁴ *VilaWeb*: "Quines són les mobilitzacions que l'ANC i Òmnium convoquen contra l'empresonament de Sànchez i Cuixart?": <https://www.VilaWeb.cat/noticies/anc-i-omnium-mobilitzacions-dema-en-protesta-per-lempresonament-de-sanchez-i-cuixart/>.

7.7.3 L'eclosió de la simbologia del llaç groc

Encara que el llaç groc s'havia utilitzat breument ja el 2014, és amb la detenció dels Jordis que el símbol es popularitza com una mostra de suport als presos polítics. La idea sorgeix dins les reunions preparatòries de la manifestació de les espelmes, i l'ús n'explotarà ja a partir de les últimes setmanes d'octubre i les primeres de novembre.

El dia de l'empresonament de Jordi Sànchez i Jordi Cuixart, l'ANC i Òmnium demanem per primera vegada fer ús de llaços grocs per demanar l'alliberament dels dos líders independentistes a la concentració del dia 17 d'octubre a Barcelona⁷⁵⁵.

D'ençà que se'n promou l'ús, es fa servir en diferents modalitats i formats, incloent-hi petits llaços per portar a la roba, llaços gegants desplegats en llocs públics⁷⁵⁶, cadires buides amb un llaç groc⁷⁵⁷ o gent agrupada en forma de llaç en concentracions⁷⁵⁸.

Entre les personalitats públiques que se sumen a la iniciativa a nivell individual destaca l'entrenador de futbol Josep Guardiola⁷⁵⁹.

7.7.4 La piulada de les "155 monedes de plata": la revolta de Twitter

Aquest tuit⁷⁶⁰ del diputat al Congrés espanyol per Esquerra Republicana, Gabriel Rufián, marca el matí del 26 d'octubre i capitalitza l'onada d'indignació de l'independentisme de base⁷⁶¹ davant del que tots els mitjans donen per fet que

⁷⁵⁵ *Nació Digital*: "Crida de l'ANC a dur un llaç groc en suport a Sànchez i Cuixart", 17 d'octubre de 2017: <https://www.naciodigital.cat/noticia/140682/crida/anc/dur/llac/groc/suport/sanchez/cuixart>.

⁷⁵⁶ *Lleida Diari*: "Despleguen un llaç groc d'uns 15 metres a la Seu Vella de Lleida per demanar la llibertat dels presos polítics", 5 de novembre de 2017: <https://lleidadiari.cat/lleida/despleguen-llac-groc-duns-15-metres-vella-lleida-demanar-libertat-dels-presos-politics>.

⁷⁵⁷ Pruna, G.: "El PDeCAT aposta per una gran llista de país amb Puigdemont com a candidat", *Ara*, Barcelona, 5 de novembre de 2017: https://www.ara.cat/politica/PDeCat-valida-Puigdemont-candidat-eleccions_0_1900610088.html.

⁷⁵⁸ *El 9 Nou*: "Llaç groc humà al Castell de Tona", 8 de novembre de 2017: <https://el9nou.cat/osona-ripolles/actualitat/llac-groc-huma-al-castell-de-tona/>.

⁷⁵⁹ Expósito, J. M.: "Guardiola, multat amb 22.500 euros per dur el llaç groc", *El Periódico*, Barcelona, 9 de març de 2018: <https://www.elperiodico.cat/ca/esports/20180309/guardiola-sancio-22000-euros-llac-groc-6679561>.

⁷⁶⁰ Rufián, G.: "155 monedas de plata", 26 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/gabrielrufian/status/923492222200369152?s=20>.

⁷⁶¹ L'autor d'aquest treball escriu també un tuit molt escuet "Frau. Fraude. Fraud", que recullen diversos mitjans, com *El Confidencial* (https://www.elconfidencial.com/espana/cataluna/2017-10-26/independencia-cataluna-elecciones-cataluna-adria-alsina-fraude_1467231/) que esborra posteriorment per esperar un posicionament unitari de l'ANC sobre la qüestió.

Puigdemont està a punt d'anunciar: oblidar-se de la declaració d'independència i convocar eleccions anticipades⁷⁶².

Puigdemont ha de comparèixer a les 13:30⁷⁶³, però no ho fa. El silenci és només de cara enfora, ja que el president, com confirma ell mateix (Puigdemont, 2018), ja ha comunicat al grup parlamentari de Junts Pel Sí que es disposa a convocar eleccions. I davant aquest silenci, alguns diputats de Junts Pel Sí, com Albert Batalla⁷⁶⁴, Jordi Cuminal⁷⁶⁵, Joan Ramon Casals⁷⁶⁶ i Germà Bel⁷⁶⁷ anuncien la seva dimissió. La situació es descontrola, l'independentisme està caient en un espiral de cainisme ridícul.

Amb mitja Europa pendent dels seus moviments, el president Puigdemont compareix finalment a les 16:30 des del Palau de la Generalitat. I ho fa per dir que no convoca eleccions perquè no ha trobat garanties que es puguin dur a terme "amb absoluta normalitat", és a dir, per evitar l'aplicació del temut article 155 de la Constitució Espanyola que permet al Govern espanyol de prendre el control de l'autonomia catalana. Puigdemont afirma, en un marcat to de lluita contra la injustícia, que

"Tampoc no hi ha la intenció d'aturar la repressió i de procurar unes condicions d'absència de violència en què unes possibles eleccions s'haguessin pogut celebrar. He intentat obtenir aquestes garanties. Crec haver obrat d'acord amb la meva responsabilitat i amb el sentiment de gent de diferents opcions que ho ha anat plantejant. Però això no ha obtingut,

⁷⁶² La tensió d'aquestes hores la relata molt bé la cap de política de *La Vanguardia*, Lola García (2018).

⁷⁶³ 324.cat: "#ÚltimaHora Puigdemont compareix a les 13.30 per convocar eleccions i dissoldre el Parlament," 26 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/324cat/status/923496806985682944?s=20>.

⁷⁶⁴ Batalla, A.: "Respecto la decisió, però no la comparteixo gens. Avui mateix renuncio com a diputat i em dono de baixa del @Pdemocratacat", 26 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/albertbatalla/status/923513215539187712?s=20>.

⁷⁶⁵ Cuminal, J.: "No comparteixo la decisió d'anar a eleccions. Renuncio a la meva acta de diputat i em dono de baixa del @Pdemocratacat", 26 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/jordicuminal/status/923511388143849474?s=20>.

⁷⁶⁶ Casals, J.: "Si es convoquen eleccions i NO es fa Declaració d'Independència. Per coherència deixaré l'acta de diputat," 26 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/jrcasals/status/923533658799136769?s=20>.

⁷⁶⁷ Bel, G.: "Just després @KRLS convoqui eleccions (no abans) renunciaré Acta Diputat. Cap sentit allargar-ho més i mantenir la condició fins entrat 2018", 26 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/gebelque/status/923543287029534721?s=20>.

una vegada més, una resposta responsable del PP, que ha aprofitat per afegir tensió en un moment en què cal màxima distensió i diàleg"⁷⁶⁸.

Puigdemont li passa la pilota al Parlament de Catalunya, que comença sessió al cap de pocs minuts. Des de l'independentisme, s'interpreta que per fi arribarà la declaració definitiva. Des de Madrid, que el president cedeix davant la seva pròpia base i prefereix l'article 155 a ser recordat com un traïdor⁷⁶⁹.

7.7.5 La declaració d'independència i la retirada de la classe política

El 27 d'octubre, el Parlament de Catalunya aprova finalment la proposta de resolució que regula la proclamació de la República Catalana⁷⁷⁰. La proposta aconseguix 70 vots a favor, 10 en contra i 2 vots en blanc, amb l'absència dels 52 diputats dels partits unionistes com a mesura de protesta.

Malgrat això, des del moment immediatament posterior a la votació, la comunicació institucional agafa un to marcadament de lluita contra la injustícia. L'exemple més visible és la foto dels diputats acompanyats pels alcaldes independentistes a les escales del Parlament, presidits únicament per una bandera de Nacions Unides (imatge 25), com si es demanés ajuda en comptes de ser un estat diposat a imposar la nova Llei⁷⁷¹.

Imatge 25: Diputats i alcaldes a les escales del Parlament el 27 d'octubre. Font: A. Alsina.

⁷⁶⁸ Puigdemont, C.: "Correspon al Parlament procedir sobre l'aplicació contra Catalunya de l'article 155", 26 d'octubre de 2016: <https://www.scribd.com/document/362695193/President-Puigdemont-Correspon-al-Parlament-procedir-sobre-l-aplicacio-contr-Catalunya-de-l-article-155>.

⁷⁶⁹ Baquero, C.: "Puigdemont descarta elecciones y deja vía libre a la aplicación del artículo 155", *El País*, Madrid, 26 d'octubre de 2017: https://elpais.com/ccaa/2017/10/26/catalunya/1509008420_762303.html.

⁷⁷⁰ March, O. i altres: "El Parlament declara la independència", *Nació Digital*, 27 d'octubre de 2017: <https://www.naciodigital.cat/noticia/141454/parlament/declara/independencia>.

⁷⁷¹ Alsina, A.: "#HolaRepúblicaCatalana", 27 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/AdriaAlsina/status/923914340830531584?s=20>.

L'únic recurs comunicatiu clarament emmarcat dins la sobirania és el vídeo que publica l'ANC just després de la votació⁷⁷², on s'hi recupera “Hola República”, l'eslògan de la campanya del “Sí”.

La premsa internacional també es mostra confosa⁷⁷³. La CNN aposta pel titular més trencador d'entrada, “els catalans declaren la independència,” tot i que més tard matisa i el canvia per un “Catalunya declara la independència d'Espanya mentre la crisi política es fa més profunda”⁷⁷⁴. La BBC, sempre més ponderada, titula “els catalans declaren la independència mentre Madrid imposa el control directe”⁷⁷⁵.

Per la tarda, l'ANC i Òmnium organitzen una gran festa a la Plaça Sant Jaume, per on van passant artistes que fan ballar i cantar la gernació de persones que omplen la plaça i bona part dels carrers circumdants. Però cap declaració política. Les agències internacionals enfoquen la bandera espanyola del Palau de la Generalitat. Ningú la baixa, ni llavors ni mai.

Poc després de les 22h s'acaba la festa de les entitats a la Plaça Sant Jaume. L'ANC envia la gent a casa amb un “Acaba la festa de la proclamació de la República Catalana! Descansea i gaudiu”⁷⁷⁶, i Òmnium fa el mateix amb un “D'aquesta manera s'acaba la festa de la proclamació de la República Catalana davant el Palau de la Generalitat. Visca la llum dels dies nous!”⁷⁷⁷ L'última cançó que sona pels altaveus de l'organització és “Corren”, de Gossos.

⁷⁷² Assemblea Nacional Catalana: “Hola República Catalana!” 27 d'octubre de 2017:

<https://www.youtube.com/watch?v=eNeRrSNpcWk>,

⁷⁷³ L'autor d'aquest treball recorda pasar-se una bona estona del migdia intentant explicar exactament què significava el que s'havia votat al Parlament i quines implicacions podia tenir.

⁷⁷⁴ CNN: “Catalonia declares independence from Spain as political crisis deepens”, 27 d'octubre de 2017: <https://edition.cnn.com/2017/10/27/europe/gallery/catalonia-independence/index.html>.

⁷⁷⁵ BBC: “Catalans declare independence as Madrid imposes direct rule”, 27 d'octubre de 2017: <https://www.bbc.com/news/world-europe-41780116>.

⁷⁷⁶ Assemblea Nacional Catalana: “Acaba la festa de la proclamació de la República Catalana! Descansea i gaudiu. #HolaRepúblicaCatalana”, 27 d'octubre de 2017:

<https://twitter.com/assemblea/status/924004980062871555?s=20>.

⁷⁷⁷ Òmnium Cultural: Òmnium Cultural: “☑ D'aquesta manera s'acaba la festa de la proclamació de la República Catalana davant el Palau de la Generalitat. Visca la llum dels dies nous!”, 27 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/omnium/status/924008085311586304?s=20>.

Al dia següent, dissabte, cap notícia fins que la cadena de televisió La Sexta ensenya el president Puigdemont en un dinar amb amics i familiars a la Plaça del Vi de Girona, lluny de Palau, talment com si s'estigués acomiadant⁷⁷⁸. Pocs minuts després, es publica una declaració gravada des de les escales la Delegació del Govern de la Generalitat a Girona (imatge 26). L'estètica, amb un escut de la Generalitat i les banderes de Catalunya i Europa, és de sobirania, però el text de la declaració és de lluita contra la injustícia i no fa cap menció a defensar la república proclamada al Parlament, sinó a oposar-se a l'aplicació del 155:

“Tenim molt clar que la millor manera per defensar les conquestes assolides fins avui és l'oposició democràtica a l'aplicació de l'article 155. És la consumació d'una agressió premeditada a la voluntat dels catalans que de manera molt majoritària i al llarg de molts anys ens hem sentit nació d'Europa. Ho hem de fer preservant-nos de la repressió i de les amenaces”⁷⁷⁹.

Imatge 26: Declaració institucional de Carles Puigdemont a la Delegació de la Generalitat de Catalunya a Girona, el dia 28 d'octubre de 2017. Font: Generalitat de Catalunya.

Durant els dies següents, no es tindrà cap més notícia del president, amb dues excepcions. Dos tuits que feliciten el FC Girona per la seva victòria sobre el Reial Madrid amb un missatge també de lluita contra la injustícia: “La victòria del @GironaFC sobre

⁷⁷⁸ La Sexta: “EXCLUSIVA | Las cámaras de laSexta captan a Puigdemont en un bar de Girona durante su primera comparecencia grabada tras ser cesado como presidente”, 28 d'octubre de 2017: https://www.lasexta.com/noticias/nacional/exclusiva-las-camaras-de-lasexta-captan-a-puigdemont-en-un-bar-de-girona-durante-su-primera-comparecencia-tras-ser-cesado_2017102859f47c820cf23ef7aea5886d.html.

⁷⁷⁹ *El Nacional*: “Declaració institucional de Carles Puigdemont, el dissabte 28 d'octubre”, 28 d'octubre de 2017: <https://www.youtube.com/watch?v=3gHzmohou2Y>.

un dels grans equips del món és tot un exemple i un referent per a moltes situacions. 😊”⁷⁸⁰.

I dilluns al matí, quan diversos mitjans de comunicació esperen a la Plaça Sant Jaume una possible arribada del president, Puigdemont penja una foto al seu compte d'Instagram feta des de dins del Palau de la Generalitat, però que, com se sabrà més tard, és d'una data anterior⁷⁸¹. Això genera encara més confusió entre la premsa i la base independentista, especialment quan es veu que cap dels consellers ha anat a treballar, excepte Josep Rull, que publica un tuit des del seu despatx, segons ell mateix “exercint les responsabilitats que ens ha encomanat el poble de Catalunya”⁷⁸².

Per la tarda, s'aclareixen les cartes. D'una banda, Carles Puigdemont fa saber que és a Bèlgica amb diversos consellers, des d'on dimarts farà una roda de premsa⁷⁸³. De l'altra, el vicepresident Oriol Junqueras dona una entrevista a la cadena pública TV3, on manté el marc de lluita contra la injustícia, no fa cap referència a la independència i accepta les eleccions autonòmiques que Mariano Rajoy ha convocat per al 21 de desembre: “El 21 de desembre hi haurà unes eleccions, no? I per tant segur que una oportunitat més per fer-nos sentir, per fer sentir la nostra veu. Nosaltres som els campions de la democràcia”⁷⁸⁴.

⁷⁸⁰ Puigdemont, C.: “La victòria del @GironaFC sobre un dels grans equips del món és tot un exemple i un referent per a moltes situacions. 🙏”, 28 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/KRLS/status/924697593468375040?s=20>.

⁷⁸¹ Puigdemont, C.: “Bon dia :-)”, 29 d'octubre de 2017: https://www.instagram.com/p/Ba3MehjBMXv/?utm_source=ig_web_copy_link.

⁷⁸² Rull, J.: “Al despatx, exercint les responsabilitats que ens ha encomanat el poble de Catalunya. #seguim”, 30 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/joseprull/status/924912753009143808?s=20>. Més endavant, se sabrà que Josep Rull només ha pujat al despatx a fer-se la foto i ha marxat amb algunes de les seves pertinences, com han fet la majoria de consellers.

⁷⁸³ Puigdemont, C.: “És votant com es resolen els problemes, no empresonant polítics o ciutadans. Respectarem els resultats del #21D. I el bloc del 155?”, 31 d'octubre de 2017: <https://twitter.com/KRLS/status/925398155583135745?s=20>.

⁷⁸⁴ Corporació catalana de Mitjans Audiovisuals: “Junqueras: ‘Ens trobem davant d'un 155 que no podran aplicar durant sis mesos, sinó durant 50 dies’”, 30 d'octubre de 2017.

7.8 Entre Bèlgica i la presó de Lledoners: la cursa cap a les eleccions del 21D

El 2 de novembre de 2017 vuit membres del Govern català declaren davant la jutgessa de l'Audiència Nacional Carmen Lamela: Oriol Junqueras, Jordi Turull, Josep Rull, Meritxell Borràs, Carles Mundó, Raül Romeva, Dolors Bassa, Joaquim Forn i l'exconseller Santi Vila. Dels vuit, set es quedaran a Madrid amb presó incondicional. A Santi Vila, en canvi, només passarà una nit a la presó i sortirà després de pagar una fiança de 50.000 euros⁷⁸⁵. També estan citats a declarar davant l'AN la presidenta i els membres de la mesa del Parlament de Catalunya: Carme Forcadell, Joan Josep Nuet, Anna Simó, Lluís Guinó, Lluís M. Corominas i Ramona Barrufet⁷⁸⁶.

D'aquests, el jutge Pablo Llarena acabarà empresonant Forcadell i deixarà la resta en llibertat sota fiança. D'altra banda, Carmen Lamela també demana la detenció de Carles Puigdemont, Antoni Comín, Meritxell Serret, Clara Ponsatí i Lluís Puig, que són a Brussel·les⁷⁸⁷.

L'ANC i Òmnium convoquen, després dels fets, manifestacions davant del Parlament i els ajuntaments de les capitals de comarca per demanar la llibertat dels presos, seguit d'una cassolada a les 22.00 h i un seguit de mobilitzacions que han de culminar el dia 12 amb una gran manifestació a Barcelona⁷⁸⁸.

El 5 de novembre de 2017 al matí, a la plaça de la Universitat de Barcelona, ANC i Òmnium organitzen una jornada de mobilització per difondre i enganxar cartells en contra de l'empresonament de diversos consellers del Govern i dels presidents de les

⁷⁸⁵ Roger, M. i alteres: "Presó incondicional per a Junqueras i tots els consellers excepte Santi Vila", *Ara*, Barcelona, 2 de novembre de 2017: https://www.ara.cat/politica/consellers-govern-puigdemont-declaracio-audiencia-nacional_0_1898810179.html.

⁷⁸⁶ Agència Catalana de Notícies: "Forcadell i els cinc membres sobiranistes de la Mesa surten del Suprem entre crits de 'Llibertat'", 2 de novembre de 2017: <https://www.diaridegirona.cat/catalunya/2017/11/02/forcadell-i-els-cinc-membres/877017.html>.

⁷⁸⁷ El Món: "La jutge demana la detenció de Puigdemont i els consellers que són a Brussel·les", 2 de novembre de 2017: https://elmon.cat/politica/la-jutge-demana-la-detencio-de-puigdemont-i-els-consellers-que-son-a-brussel-les_731180102.html.

⁷⁸⁸ *VilaWeb*: "D'avui a diumenge 12, totes les concentracions de rebuig contra l'empresonament del govern", 2 de novembre de 2017: <https://www.VilaWeb.cat/noticies/davui-a-diumenge-12-totes-les-concentracions-de-rebuig-contra-lempresonament-del-govern/>.

entitats sobiranistes⁷⁸⁹ amb els suport del grup Anonymous⁷⁹⁰. Paral·lelament, l'ANC anuncia que pren el relleu del grup Omplim Brussel·les i assumirà l'organització d'una gran mobilització a Brussel·les el 6 de desembre per “fer que Europa ens escolti”⁷⁹¹. El 8 de novembre de 2017 es torna a fer una “aturada de país”, aquest cop ja convocada com a vaga general, per reclamar la llibertat dels presos polítics i contra l'aplicació de l'article 155⁷⁹².

7.8.1 “Llibertat presos polítics” o “Som República”?

La gran manifestació de l'11 de novembre de 2017 és recordada com la de les llumetes pel Carrer Marina, una de les imatges més boniques i impressionants de tot 2017. Però també és l'expressió màxima de la confrontació entre dos marcs, lluita i sobirania. Els dos són tan presents, que cadascun té una pancarta pròpia. Pel carril de l'esquerra, al costat Llobregat, baixa “llibertat presos polítics”, la pancarta que ha preparat Òmnium amb el marc de lluita contra la injustícia; pel de la dreta, al costat Besòs, “som república”⁷⁹³, la pancarta que signa l'ANC amb el marc de sobirania (imatge 27).

⁷⁸⁹ *La Vanguardia*: “Miles de catalanes participan en una pega de carteles por la libertad”, Barcelona, 5 de novembre de 2017:

<https://www.lavanguardia.com/politica/20171105/432640564719/pega-carteles-por-libertad-reivindicativo-catalunya.html>.

⁷⁹⁰ Nació Digital: “Anonymous es manifestarà diumenge al centre de Barcelona en defensa de Catalunya”, 4 de novembre de 2017:

<https://www.naciodigital.cat/noticia/142080/anonymous/es/manifestara/diumenge/al/centre/barcelona/defensa/catalunya>.

⁷⁹¹ Surroca, B.: “Omplir Brussel·les: així s'ha gestat el repte més difícil de l'independentisme”, 3 de desembre de 2017:

<https://www.naciodigital.cat/noticia/143681/omplir/brusselles/aixi/gestat/repte/mes/dificil/independentisme>.

⁷⁹² *Nació Digital*: “Catalunya registra el nombre més gran de talls viaris i ferroviaris en una vaga general”, 8 de novembre de 2017:

<https://www.naciodigital.cat/noticia/142290/catalunya/registra/numero/gran/talls/viaris/ferroviaris/vaga/general>.

⁷⁹³ Assemblée Nacional Catalana: “Llibertat pels presos polítics - Som República”, 11 de novembre de 2017: https://youtu.be/otFF_LkA7ks.

Imatge 27: Les dues capçaleres de la manifestació de l'11 de novembre de 2017. Font: ANC.

Aquesta confrontació tan directa, encara que no del tot evident a ulls dels participants o dels mitjans, és un presagi del que serà la campanya electoral de desembre, i de la confrontació entre estratègies divergents de l'independentisme

7.8.2 La Junta electoral entra en campanya

La Junta Electoral Central també intervindrà en una campanya molt tensa prohibint als membres de les meses electorals, als interventors i apoderats dels partits de dur el llaç groc en suport als presos polítics justificant la decisió dient que han de "mantenir una posició de completa neutralitat". A més, la Junta Electoral Provincial de Barcelona prohibí a TV3 d'utilitzar les expressions com "govern a l'exili" o "consellers exiliats", ja que entén que infringeix el principi de neutralitat informativa⁷⁹⁴.

A més, el 26 de novembre la Junta Electoral Provincial de Barcelona ordena a l'Ajuntament de Barcelona retirar la pancarta "Llibertat presos polítics" penjada a la façana i també tots els eslògans i cartells d'aquesta mena penjats a edificis i dependències municipals⁷⁹⁵.

⁷⁹⁴ Mateo, M.: "La Junta electoral prohibeix als membres de les meses del 21-D portar el llaç groc de suport als presos", 25 de novembre de 2017:

https://cat.elpais.com/cat/2017/11/24/catalunya/1511544044_981289.html.

⁷⁹⁵ VilaWeb: "Nova censura de la junta electoral: obliga l'Ajuntament de Barcelona a retirar el cartell 'llibertat als presos polítics'", 26 de novembre de 2017: <https://www.VilaWeb.cat/noticies/nova-censura-de-la-junta-electoral-obliga-lajuntament-de-barcelona-a-retirar-el-cartell-llibertat-als-presos-politics/>.

7.8.3 Eleccions i marcs confrontats

Els partits independentistes plantegen la campanya des de marcs diferents, cosa que els porta a plantejar estratègies de vegades oposades (taula 23).

Taula 23: Cartells i eslògans de les llistes independentistes per a les eleccions de 21 de desembre de 2017

Cartell	Llista	Eslògan
	Junts per Catalunya	Puigdemont, el nostre president. Perquè torni el president, s'ha de votar el president.
	Esquerra Republicana de Catalunya	La democràcia sempre guanya.
	CUP-Crida Constituent	Ens sobren 155 raons. 21D Dempeus! Drets socials, república, assemblea constituent.

Font: Elaboració pròpia.

L'estratègia més trencadora és la de Junts Pel Sí, que utilitza el marc de sobirania d'una forma molt directa, però alhora molt personalista, defugint cap referència directa a la independència. I sobretot, el gran encert comunicatiu de dirigir-se directament al votant, com si el fet que torni el president fos realment responsabilitat de cadascun d'ells. A més, al centrar l'atenció en el president, es deixa que el votant imagini que la tornada del president equival a recuperar la República proclamada.

ERC, en canvi, opta pel marc de lluita contra la injustícia i l'explota fins al fons amb “la democràcia sempre guanya”, també implicant que amb la lluita per les llibertats el vicepresident Junqueras podria sortir de la presó i al final podria arribar la independència.

La CUP fa el plantejament més confús i vol incloure-ho tot al mateix sac, cosa que desdibuixa el marc i el missatge de la formació. El gran 155 tatxat s'interpreta com que és un vot contra el govern espanyol i la seva aplicació de l'article 155, cosa que entra dins el marc de lluita contra la injustícia, mentre el dempeus s'associaria més amb la fermesa de la República proclamada i, per tant, amb el marc de sobirania. El drets socials, república i assemblea constituent acaba d'afegir confusió al missatge.

7.8.4 La campanya de les entitats

Durant els mesos de novembre i desembre, Òmnium se centra gairebé exclusivament a organitzar actes per reclamar la llibertat dels presos polítics, com les concentracions de cada dia 16, pel dia en que van empresonar els Jordis. Òmnium renuncia a tenir un paper en campanya com el que va jugar el 2015.

En canvi, l'Assemblea Nacional Catalana jugarà fort la carta política. Primer, exigint una llista única de l'independentisme com a via per guanyar les eleccions i enviar un missatge clar a Espanya i Europa. L'ANC proposa, a més, que la llista única l'encapçalin Jordi Sànchez i Jordi Cuixart⁷⁹⁶.

La llista única, però, no prosperarà, i això fa que l'ANC se centri a organitzar la mobilització de milers de catalans a Brussel·les, el que alguns interpreten com un suport ocult a la llista que està preparant el president Puigdemont, una interpretació que també es deriva de la intenció de l'entitat de reconèixer només Puigdemont com a “president legítim”⁷⁹⁷.

⁷⁹⁶ Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: “Els socis de l'ANC avalen una llista unitària del sobiranisme amb el 86% dels vots”, 11 de novembre de 2017: <https://www.ccma.cat/324/els-socis-de-lanc-avalen-una-llista-unitaria-del-sobiranisme-amb-el-86-dels-vots/noticia/2820589/>.

⁷⁹⁷ *Nació Digital*: “L'ANC diu ara que només «reconeixerà» Puigdemont com a president legítim”, 16 de desembre de 2017: <https://www.naciodigital.cat/noticia/145014/anc/diu/ara/nomes/reconeixera/puigdemont/president/legitim>.

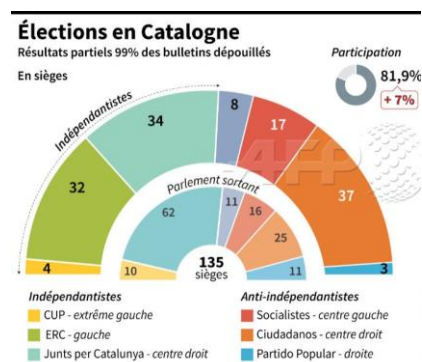
En tot cas, al final la manifestació a Brussel·les és un èxit⁷⁹⁸, potser el primer gran èxit des d'octubre, i suposa una injecció de moral per a l'independentisme, que es veu avalada també per la reacció generalment positiva de la premsa belga⁷⁹⁹.

7.8.5 La nit electoral

La candidatura de Ciutadans guanya les eleccions en escons i en vots per primera vegada en la seva història, en unes eleccions amb una participació rècord de quasi el 79,04% del cens. Tanmateix, el bloc independentista format per Junts per Catalunya, Esquerra Republicana de Catalunya i la Candidatura d'Unitat Popular renova la majoria parlamentària amb un total de 70 diputats i guanya vots respecte a 2015. El to de la nit, però, el marca l'ANC, que surt abans que tots els partits a introduir el marc de sobirania, recordar el caràcter plebiscitari de la votació i certificar que "l'independentisme ha guanyat les eleccions amb més participació de la història".⁸⁰⁰ El vicepresident de l'ANC, Agustí Alcoberro, exclama entre aplaudiments que "la ciutadania ha revocat el 155, la suspensió de l'autonomia i ha ratificat la república que vam votar en el referèndum de l'1 d'octubre" (imatge 28).

Imatge 28: El vicepresident de l'ANC, Agustí Alcoberro, en directe a TV3. Font: CCMA.

Imatge 29: Gràfic d'AFP amb els resultats del 21-D. Font: AFP.

⁷⁹⁸ Casulleras, J.: "Brussel·les queda col·lapsada per una manifestació que mai no havia vist", *VilaWeb*, 7 de desembre de 2017: <https://www.VilaWeb.cat/noticies/brusselles-queda-collapsada-per-una-manifestacio-que-mai-no-havia-vist/>.

⁷⁹⁹ Omplim Brussel·les: "Més recull de la premsa belga", 8 de desembre de 2017: <https://twitter.com/OmplimBrux/status/939227042188587008?s=20>.

⁸⁰⁰ Assemblea Nacional Catalana: "Nit electoral 21D", 21 de desembre de 2017: <https://youtu.be/tO7wL6UJKp0>.

Aquesta lectura plebiscitària també la fa TV3, que com es veu també a la imatge 28, a més dels resultats individuals dels partits, inclou el resultat dividit en els blocs independentista, no independentista i indefinit, encara que no els anomeni. La majoria de mitjans internacionals, que ja identifiquen tots els partits, també identifiquen correctament la victòria pírrica de Ciutadans. La BBC⁸⁰¹ també utilitza una foto de la nit electoral de l'ANC per identificar la victòria independentista. La mateixa interpretació fa el canal públic de notícies francès France24, que reconeix que “els separatistes catalans guanyen majoria, cop a Mariano Rajoy”⁸⁰². L'agència francesa AFP serveix als seus abonats una gràfica (imatge 29) on es fa la mateixa lectura en blocs.

⁸⁰¹ BBC: “Catalonia election: Separatist parties keep their majority”, 22 de desembre de 2017: <https://www.bbc.com/news/world-europe-42450745>.

⁸⁰² France24: “Catalan separatists win majority in blow to Spain's PM Rajoy”, 22 de desembre de 2017: <https://www.france24.com/en/20171222-separatists-claim-election-victory-catalonia?ref=tw>.

8 ELS PROTAGONISTES DE 2017

En aquesta secció presentem els sis grans actors independentistes la comunicació a Twitter dels quals analitzem en aquest treball: l'Assemblea Nacional Catalana (ANC), Òmnium Cultural (OC), el Partit Demòcrata (PDeCAT), Junts per Catalunya (JxC), Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i la Candidatura d'Unitat Popular (CUP).

8.1 Assemblea Nacional Catalana

L'ANC va obrir el seu compte de Twitter el 22 de febrer de 2011 amb un tuit que cridava a la participació en la fundació de l'organització: “Conferència Nacional per l'Estat propi: proper dia 30 d'abril a Barcelona. Més informació a <http://www.assemblea.cat>”. A gener de 2020, compta amb 388.200 seguidors.

L'Assemblea Nacional Catalana (ANC) es defineix com “una organització de la societat civil estrictament independent dels partits i l'administració. L'Assemblea no rep ni un euro de diner públic. L'organització consta d'un Secretariat Nacional format per 77 secretaris nacionals elegits per sufragi universal que coordina les Assemblees de base”⁸⁰³.

Ja hem explicat la història de l'ANC en aquest treball a la secció 4B, per això aquí ens centrem en el posicionament comunicatiu de l'entitat el 2017. L'ANC va proposar i aprovar a l'assemblea general de Granollers de 2017 un full de ruta en línia purament sobiranista, que contemplava tres escenaris principals, basats en l'efectivitat del referèndum⁸⁰⁴:

- El “No” guanya el referèndum: el secretariat nacional convocaria una assemblea general extraordinària per decidir què fer amb el nou escenari.
- El “Sí” guanya el referèndum: “(...) l'ANC instarà al Parlament de Catalunya a dur a terme immediatament la proclamació de la independència de Catalunya i l'inici efectiu del procés de desconnexió amb l'Estat espanyol, amb el ple desplegament de la legalitat catalana i l'efectiu apoderament de les institucions de Govern catalanes.

⁸⁰³ Web oficial de l'Assemblea Nacional Catalana, consulta el 29 de novembre de 2011: <https://assemblea.cat/index.php/organitzacio/>.

⁸⁰⁴ Assemblea Nacional Catalana: *Ponència de full de ruta*, abril de 2017, arxiu de l'autor.

L'ANC, si s'escau, portarà a terme una mobilització popular permanent per garantir que aquesta sigui declarada”.

- El tercer escenari, dividit en dos, era una “ingerència a les institucions de govern catalanes per part del govern espanyol” que fes impossible la convocatòria o bé la celebració del referèndum per les vies oficials. En aquests casos, l'entitat demana igualment una declaració d'independència i la posada en marxa del procés de desconnexió, a través de les institucions legítimes o bé a través d'una assemblea de càrrecs electes que pogués fer aquesta funció si el Parlament era intervingut o tancat.

8.2 Òmnium Cultural

Òmnium obre el seu compte de Twitter el 2 d'abril de 2008 amb un missatge de tipus oficialista: “S'inaugura el compte twitter d'Òmnium Cultural”. A gener de 2020, compta amb 303.700 seguidors.

Òmnium Cultural es defineix a sí mateix com “una entitat sense ànim de lucre que defensa els drets civils i les llibertats dels catalans. Des de fa més de 57 anys, treballa per fomentar la llengua catalana, la cohesió social, l'educació i la cultura i té com a objectiu construir, a través d'aquests valors, una societat activa, crítica, integradora i cívica”⁸⁰⁵.

Òmnium Cultural es funda l'11 de juliol de 1961 per una sèrie de burgesos industrials catalanistes com Lluís Carulla i Canals, Joan Baptista Cendrós i Carbonell, Fèlix Millet i Maristany (que en serà el primer president), Joan Vallvé i Creus i Pau Riera i Sala (Faulí, 2005). Això la converteix en la segona organització més antiga de les que estem analitzant, només després d'Esquerra Republicana de Catalunya, fundada el 1931. També és la segona en antiguitat per mencions en premsa internacional, ja que apareix per primer cop a *Le Monde* el 1963 en raó de la seva clausura per part de les autoritats espanyoles:

⁸⁰⁵ Recuperat de www.omnium.cat, web oficial d'Òmnium Cultural.

“Per ordre del governador civil de Barcelona, la policia ha tancat les instal·lacions de l'Associació Cultural Òmnium, que té com a objectiu la protecció i difusió de la cultura catalana. (...) L'Òmnium Cultural és, segons informació rebuda de Barcelona, l'única associació privada per al desenvolupament de la cultura catalana que no està sota la protecció de l'església catòlica i que no és clandestina.

Agrupa l'Institut d'Estudis Catalans, el Grup Dramàtic de Barcelona, el Ballet Popular de Catalunya, la Secretaria d'Orfons de Catalunya i la Secretaria de Premis Literaris de Saint Lucia, que atorga sis premis anuals d'un total de 300.000 pessetes a obres escrites en català.

L'associació està presidida pel Sr. Félix Millet i Maristany (president de la companyia asseguradora hispanoamericana i altres importants empreses industrials de Barcelona) i està integrat per industrials, empresaris, metges i advocats”⁸⁰⁶.

L'organització romandrà en la clandestinitat fins el 1967, quan és legalitzada de nou. Les prohibicions semblen donar la raó a Cendrós, un dels fundadors, quan diu que “el qualificatiu ‘cultural’ ha estat sempre un qualificatiu revolucionari” (Sinca, 2016: 19).

Durant els anys 70, 80 i 90, Òmnium engega nombroses campanyes per promoure el català en diversos àmbits (l'escola, el llibres, la restauració, els mitjans de comunicació) i per defensar els drets nacionals de Catalunya (campanya “Freedom For Catalonia”, campanya pel CAT a les matrícules, etc.).

A partir de 2003, sota la presidència de Jordi Porta, l'entitat comença un procés de renovació en el qual s'aposta per incidir més en la política i en la societat, a més de la cultura. Per això es comença a organitzar la Festa per la Llibertat l'11 de setembre al vespre, per exemple, un concert de música popular al Passeig de Sant Joan que pretén ser un complement festiu a la manifestació.

Des de 2014, Òmnium participa en l'organització de la gran manifestació de l'11 de setembre, conjuntament amb l'ANC.

⁸⁰⁶ “Fermeture des locaux de l'Òmnium culturel catalan”, *Le Monde*, París, 5 de desembre de 1963: https://www.lemonde.fr/archives/article/1963/12/05/fermeture-des-locaux-de-l-omnium-culturel-catalan_2225067_1819218.html?xtmc=omnium&xtcr=302.

8.3 Partit Demòcrata (PDeCAT)

El PDeCAT inicia la seva activitat a Twitter el 10 de juliol de 2016, amb un canvi de nom de l'antic compte de Convergència Democràtica de Catalunya @convergencia (creat el novembre de 2007) i heretant-ne els seus seguidors. El primer tuit fa referència al congrés de liquidació de Convergència Democràtica de Catalunya i fundació del nou partit: “A punt per començar l'últim dia del #CongrésFundacional”. A gener de 2020, el compte @pdemocratacat té 213.500 seguidors.

L'origen del PDeCAT rau en el descrèdit de l'antiga Convergència Democràtica de Catalunya (CDC). El 25 de juliol de 2014, l'expresident de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, confessa que tenia una fortuna oculta a l'estranger. La confessió és la gota que fa vessar el got d'un degoteig de casos de corrupció que havien anat planant sobre el seu partit⁸⁰⁷ i forcen una refundació de tot l'espai polític que s'ha anomenat “espai convergent”. El salt a l'independentisme no és senzill, i pel camí cau l'aliança històrica amb Unió Democràtica de Catalunya⁸⁰⁸, que ahora es trenca per dins amb la sortida d'una nova formació independentista, Demòcrates de Catalunya⁸⁰⁹.

El 8 de juliol de 2016 es celebra l'últim congrés de Convergència Democràtica de Catalunya, una trobada en què es demana perdó a la ciutadania⁸¹⁰ i en el qual s'acorda la refundació en un nou partit. Durant els dies següents, s'estructura la nova organització i la primera decisió no es lliura de la polèmica: entre els tres noms proposats pel nou partit, Junts per Catalunya, Partit Nacional Català i Partit Demòcrata

⁸⁰⁷ Per a una crònica exhaustiva dels dies al voltant de la confessió de Jordi Pujol, llegiu March, O.: “Intrahistòria de la confessió sísmica de Jordi Pujol”, *Nació Digital*, 24 de juliol de 2019: <https://www.naciodigital.cat/noticia/145804/intrahistoria/confessio/sismica/jordi/pujol>.

⁸⁰⁸ “Convergència consuma la ruptura de CiU”, *Efe*, 18 de juny de 2015: <https://www.lavanguardia.com/politica/20150618/54432912622/convergencia-consuma-la-ruptura-de-ciu.html>.

⁸⁰⁹ “Neix Demòcrates de Catalunya, la refundació independentista d'Unió”, *Agència Catalana de Notícies*, 12 de juliol de 2015: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/4435272/20150712/neix-democrates-catalunya-refundacio-independentista-dunio.html>.

⁸¹⁰ “Trias obre l'últim congrés de Convergència dient que han de demanar perdó”, *Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals*, 8 de juliol de 2016: <https://www.ccma.cat/324/trias-obre-lultim-congres-de-convergencia-dient-que-han-de-demanar-perdo/noticia/2740171/>.

Català, els associats trien l'últim⁸¹¹. Aquest nom és molt semblant al de l'escissió d'Unió Democràtica de Catalunya fundada l'any anterior, cosa que provoca la primera crisi política de la nova formació⁸¹² (Ginesta, 2020).

Després d'una denegació del registre del partit per culpa del nom⁸¹³, la formació afegeix “europeu” a les sigles, resol la crisi amb Demòcrates i finalment obté el vist-i-plau administratiu necessari: ha nascut el Partit Demòcrata Europeu Català, el PDeCAT.

Les bases fundacionals del PDeCAT, aprovades al juliol de 2016, afirmen:

“El Partit Demòcrata Català és un partit polític demòcrata, catalanista, independentista, europeista, humanista i republicà que serveix al progrés i a la llibertat de Catalunya i dels ciutadans i ciutadanes. En conseqüència el Partit Demòcrata Català vol que Catalunya s'organitzi políticament com un Estat independent, sense renunciar a la via unilateral per assolir aquests objectius, que garanteixen els drets i llibertats inalienables del seus ciutadans i ciutadanes”⁸¹⁴.

El complement “sense renunciar a la via unilateral” és el que deixa més clar el marc de sobirania en aquestes bases.

8.4 Junts per Catalunya (JxC)

JxC comença la seva activitat a Twitter el 19 de novembre de 2017 amb una declaració molt dirigida al període electoral que tot just comença:

“Hola! 🇪🇺 Aquest és el perfil oficial de Junts per Catalunya. El #21D: 🇪🇺 Junts per la independència, la República i la llibertat. !!Junts per la restitució del

⁸¹¹ “La nova Convergència escull Partit Demòcrata Català com a nom de la formació”, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 10 de juliol de 2016: <https://www.ccma.cat/324/la-nova-convergencia-escull-partit-democrata-catala-com-a-nom-de-la-nova-formacio/noticia/2740399/>.

⁸¹² Martí, M.: “Demòcrates amenaça Convergència amb una ruptura política pel nou nom”, *Nació Digital*, 11 de juliol de 2016: <https://www.naciodigital.cat/noticia/112082/democrates/amenaca/convergencia/amb/ruptura/politica/nou/nom>.

⁸¹³ A més del problema amb el nom, el Ministeri de l'Interior espanyol també adverteix el nou partit que el preàmbul dels estatuts pot xocar amb la llei de partits de l'any 2002, aprovada durant el mandat de José María Aznar per il·legalitzar la formació independentista basca Batasuna pels seus suposats lligams amb la banda terrorista ETA (March, O.: “Interior veta el nom del PDC i l'adverteix amb la llei de partits”, 8 de setembre de 2016: https://www.ara.cat/politica/Interior-veta-PDC-ladverteix-partits_0_1646835356.html).

⁸¹⁴ Partit Demòcrata: “Bases fundacionals”, 8, 9 i 10 de juliol de 2016, pàg. 9: https://media.timtul.com/media/pdecat/bases-fundacionals_20180216110048.pdf.

@catalan_gov.   Junts pel retorn dels presos polítics i dels exiliats.

✘ Junts contra el 155”.

Junts per Catalunya és, ahora, una coalició electoral i un partit (Ginesta, 2020). També és la marca política més jove de les que s'analitzen en aquest treball, ja que Convergència Democràtica de Catalunya i el PDeCAT registren JxC com a coalició electoral el 7 de novembre de 2017, amb motiu de les eleccions al Parlament de Catalunya de 2017⁸¹⁵.

Després de la declaració d'independència votada pel Parlament de Catalunya i la posterior activació de l'article 155 de la Constitució Espanyola, Mariano Rajoy convoca eleccions autonòmiques al Parlament amb el president Carles Puigdemont exiliat a Bèlgica i diversos consellers del Govern de Catalunya en presó preventiva.

Mentrestant, el PDeCAT dona plens poders a Puigdemont per construir una llista que superi les sigles del partit i que pugui sumar independents⁸¹⁶. Aquest acord deixa en segon pla la primera opció de Puigdemont, que era presentar-se amb una agrupació d'electors, i obre la porta a recuperar un dels noms que s'havien proposat al congrés fundacional del PDeCAT, Junts per Catalunya⁸¹⁷.

La llista definitiva compta amb l'expresident de l'ANC, Jordi Sànchez, de número dos, i amb consellers empresonats i a l'exili. Per contra, compta amb poca presència del PDeCAT, que aporta el suport tècnic, logístic i polític a la candidatura⁸¹⁸ (Casas et al., 2019).

⁸¹⁵ Constitución de Coalición Electoral: “Junts per Catalunya”, 7 de novembre de 2017: <http://www.juntaelectoralcentral.es/cs/jec/documentos/C3-JuntsPerCatalunya>.

⁸¹⁶ “El Consell Nacional del PDECAT avala que Puigdemont ultimate la llista de Junts per Catalunya”, *VilaWeb*, 15 de novembre de 2017: <https://www.VilaWeb.cat/noticies/el-consell-nacional-del-pdecat-avala-que-puigdemont-ultimi-la-llista-de-junts-per-catalunya/>.

⁸¹⁷ March, O.: “Junts per Catalunya: la marca que liderarà Puigdemont a les eleccions del 21-D”, *Nació Digital*, 13 de novembre de 2017: <https://www.naciodigital.cat/noticia/142548/junts/catalunya/marca/liderara/puigdemont/eleccions/21-d>.

⁸¹⁸ March, O.: “Puigdemont minimitza el pes del PDeCAT a la llista definitiva de Junts per Catalunya”, *Nació Digital*, 17 de novembre de 2017: <https://www.naciodigital.cat/noticia/142915/puigdemont/minimitza/pes/pdecat/llista/definitiva/junts/catalunya>.

Com que JxC no és estrictament un partit, l'únic document ideològic que produeix durant 2017 és el programa electoral per al 21 de desembre, que inclou els compromisos següents:

- “Restaurar el president de Catalunya, Carles Puigdemont. Aquestes eleccions són per restaurar la democràcia, no per escollir un nou president. El Parlament de Catalunya va escollir Carles Puigdemont com a president de Catalunya. Impulsar qualsevol altre candidat és legitimar l'article 155 i l'atac a la democràcia.
- Restituir les institucions catalanes, el president i el Govern de la Generalitat i el Parlament de Catalunya.
- Continuar, d'acord amb el mandat democràtic del 27 de setembre i de l'1 d'octubre, la construcció de la República catalana”.

8.5 Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)

L'activitat d'ERC a Twitter comença el 21 d'octubre de 2009 amb un tuit sobre la nova Llei del cinema del Parlament de Catalunya: “La Llei del cinema permetrà als ciutadans escollir veure les pel·lícules en català”. A gener de 2020, @esquerra_cat compta amb 377.300 seguidors.

ERC és l'organització més antiga de les que presentem en aquest capítol, ja que es va fundar el 1931 com un coalició de diversos partits i grups republicans, sindicalistes o independentistes per formar una candidatura al voltant de la figura de Francesc Macià (Culla, 2013).

En aquest treball hem tractat diverses vegades ERC: n'analitzem la fundació, les figures de Francesc Macià i Lluís Companys, la crisi de la postguerra i l'exili i el renaixement com a partit independentista de la mà del grup de la Crida, encapçalat per Àngel Colom, Pilar Rahola i Josep-Lluís Carod Rovira (veure apartat 6.4.2).

En termes de posicionament polític, la Declaració ideològica aprovada pel 19è Congrés Nacional, el 19 de desembre de 1993, encara vigent, especifica el següent:

“Només la consecució de la independència per part de totes les nacions que ho desitgin pot garantir el ple exercici dels drets democràtics nacionals. La lluita per la sobirania política del poble català i per la independència de tota la nació és pacífica i democràtica. La consecució de la República de Catalunya és un imperatiu fonamental, ja que el dret internacional fa que no es reconegui cap subjecte de tal dret, cap organització territorial, que no siguin els estats sobirans”⁸¹⁹.

Per posar en context la posició del partit durant 2017, però, cal afegir que l'1 d'octubre de 2011, l'organització escull el fins aleshores independent Oriol Junqueras com a president i Marta Rovira com a secretària nacional⁸²⁰. El partit entra en una etapa de renovació i creixement que inclou un canvi de logo el 2013, que aposta per primar les paraules “esquerra” i “republicana”⁸²¹.

Sota la nova direcció executiva del partit, Esquerra Republicana supera la crisi de resultats que havia deixat el segon tripartit a la Generalitat de Catalunya. En les eleccions espanyoles de 2011, ERC, en coalició amb Reagrupament de Joan Carretero i Catalunya Sí, aconsegueix tres escons, els mateixos que ICV-EUiA.

En les eleccions al Parlament de Catalunya del 25 de novembre de 2012, Esquerra Republicana arriba a ser la segona força política de Catalunya en aconseguir 21 diputats, superant així el PSC en nombre d'escons.

El 2014, ERC queda primer a les eleccions europees a Catalunya amb el 23,6% dels vots, les primeres eleccions que guanya el partit des de la Segona República.

El 2015, sota les eleccions al Parlament, ERC, CDC, i les entitats sobiranistes (Assemblea Nacional Catalana, Òmnium Cultural, Associació de Municipis per la Independència i Súmate) i altres partits com (Moviment d'Esquerres i Demòcrates de Catalunya), s'uneixen per construir Junts pel Sí, una candidatura transversal amb l'objectiu de

⁸¹⁹ Esquerra Republicana de Catalunya: “Declaració ideològica d'Esquerra Republicana de Catalunya. Aprovada pel 19è Congrés Nacional d'Esquerra”, 19 de desembre de 1993, pàg. 20: <https://www.esquerra.cat/arxius/textosbasics/declaracio-ideologica.pdf>.

⁸²⁰ “Oriol Junqueras, proclamat nou president d'Esquerra”, *VilaWeb*, 1 d'octubre de 2011: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/3934180/20111001/oriol-junqueras-proclamat-president-desquerra.html>.

⁸²¹ “ERC 'retoca' el logotip”, *VilaWeb*, 22 de març de 2013: <https://www.VilaWeb.cat/noticia/4098227/20130322/erc-retoca-logotip.html>.

guanyar les eleccions al Parlament de Catalunya del 2015, que es descriuen com un plebiscit sobre la independència, i així començar el procés formal d'independència.

Continuant amb la tònica de creixement, a les eleccions generals espanyoles de 2015, Esquerra Republicana obté 9 diputats dels 47 diputats catalans possibles al Congrés dels Diputats. Amb aquests resultats, el president d'ERC Oriol Junqueras i els diputats Gabriel Rufián i Joan Tardà superen els millors resultats d'ERC en unes generals.

Després del referèndum de l'1 d'octubre de 2017 i l'aplicació de l'article 155, Esquerra Republicana es presenta en solitari a les eleccions autonòmiques del 21 de desembre.

8.6 Candidatura d'Unitat Popular (CUP)

La CUP inicia la seva activitat a Twitter el 22 de novembre de 2009, amb una publicació que parla de les consultes populars sobre la independència: “La CUP anuncia que farà campanya pel SI a la independència dels Països Catalans <http://ves.cat/abin>”. A gener de 2020, @cupnacional compta amb 305.600 seguidors.

Els orígens de la CUP es troben en els moviments independentistes extraparlamentaris dels anys 80 del segle XX, com hem vist al capítol 4D. Com explica Botran (2012: 84), el 1986 es funda a Barcelona l'Assemblea Municipal de l'Esquerra Independentista (AMEI), que busca unir totes les formacions municipals independentistes que no havien aconseguit fer el salt al Parlament.

Els impulsors són Jaume Soler, alcalde d'Arbúcies de la CUPA; Xavier Garriga, batlle de Sant Pere de Ribes d'Unitat Municipal 9 (UM9); Jaume Oliveras, membre d'un partit local del Masnou provinent de Nacionalistes d'Esquerra (NE); Jaume Renyer, membre del Vendrell del Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN); i Jaume Romeu, membre d'un partit de Molins de Rei provinent de NE.

L'objectiu de l'AMEI és candidatures de l'Esquerra Independentista per a les eleccions municipals o, almenys, agrupacions d'electors amb participació de membres de l'Esquerra Independentista. A nivell nacional es rebutja qualsevol pacte, també postelectoral, amb organitzacions que no fossin de l'EI. Les principals línies d'actuació

municipal són la contribució al procés independentista català, la transparència i la fiscalitat redistributiva, el desenvolupament de l'economia local, l'urbanisme social i ecològic i la normalització lingüística (Botran, 2012).

Durant els anys 90 i 2000, la CUP aconsegueix uns resultats discrets i es manté com a moviment purament municipalista, fins que, el 2002 l'assemblea aprova la següent declaració d'intencions, coneguda com a Declaració de Vilafranca i que obre la porta a presentar-se a altres nivells d'eleccions:

“Esdevenir el referent polític unitari a nivell municipal del conjunt de l'esquerra independentista i de tots aquells sectors de la classe treballadora i les classes populars conscients de la necessitat d'una transformació socialista de la nostra societat i de la instauració d'un nou marc polític que garanteixi els drets socials, la democràcia i les llibertats nacionals al nostre poble” (Botran, 2012: 157).

La CUP es presenta a les eleccions europees de 2004 sense obtenir representació, com a assaig de com pot funcionar una campanya nacional. La CUP no es presentarà a cap elecció supramunicipal més fins al 2012, quan es presenta a les eleccions al Parlament de Catalunya en una candidatura encapçalada pel periodista David Fernàndez.

El missatge de la CUP del segle XXI és una mica diferent del socialisme ortodox clàssic, ja que atorga tota la força representativa i sobirana a les assemblees locals, i connecta, en part, amb la tradició anarquista catalana d'abans de la Guerra Civil:

“En un moment en què els ritmes actuals de l'economia (...), de la política (...) i de la societat (...) fan que la forma d'Estat que diu representar l'abstracta sobirania popular deixi les persones concretes a mercè del mercat capitalista (que té noms i no és d'enlloc), ara més que mai semblaria imprescindible treballar per la unitat política de les classes populars, no pas a la manera antiga, amb la ingènua pretensió de capgirar la situació ocupant els aparells de l'Estat, sinó amb la voluntat de canviar-la des de baix en forma de poder de base des dels nombrosos espais on es concentra la contradicció social (que és econòmica, política, cultural i nacional) per crear una nova forma col·lectiva i autoconscient d'administrar la societat” (de Jòdar i Fernàndez, 2015: 18).

La CUP, doncs, se situa en el marc sobiranista i apostarà pel discurs més combatiu, el que exigeix una declaració d'independència immediata i la seva aplicació recurrent, si

cal, a l'enfrontament. Aquesta posició s'exemplifica perfectament en aquest paràgraf de la carta al president Carles Puigdemont posterior a la declaració i suspensió del 10 d'octubre de 2017:

“La CUP-CC considerem que el passat dia 10 d'octubre vam perdre una oportunitat, però, sobretot, i a la vista de la posició immediata de l'Estat, no entendrem que la resposta al requeriment del president Rajoy no se situï en els termes del mandat popular que vostè va assumir el passat dimarts: el del respecte a l'exercici del dret a l'autodeterminació que es va expressar a les sofertes urnes del passat 1 d'Octubre. Només a través de la proclamació de la república serem capaces de respectar el que la majoria va expressar a les urnes. Només proclamant la república serem capaces de situar-nos com un actor disposat a tutelar els drets civils i polítics de la població encara greument amenaçats”⁸²².

⁸²² CUP. “Carta al president Puigdemont”, octubre de 2017: <http://cup.cat/sites/default/files/carta-puigdemont.pdf>.

PART 3: RESULTATS, DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

9 ELS RESULTATS: 8 MESOS DE TUI TS, ANÀLISI DE MARCS I ENTREVISTES

9.1 Les paraules-símbol: com assignar els tuits a cada marc d'interpretació

En aquesta secció, fem una anàlisi quantitativa de tots els tuits dels líders i les organitzacions independentistes entre el 23 d'abril i el 21 de desembre de 2017. Hem considerat aquest període perquè el 23 d'abril de 2017 marca l'inici de la primera campanya del "Sí" de l'Assemblea Nacional Catalana. D'altra banda, el 21 de desembre és el dia de les eleccions autonòmiques catalanes convocades pel president del govern espanyol, Mariano Rajoy, dins el marc de l'aplicació de l'article 155 de la Constitució Espanyola.

Durant aquest període es produeixen els fets clau que hem analitzat al capítol 7 d'aquest treball, com totes les campanyes pel "Sí" al referèndum, les resolucions i lleis del Parlament de Catalunya, la reacció del govern espanyol i de l'Estat, el referèndum de l'1 d'octubre, les proclamacions d'independència, les detencions de líders independentistes i les campanyes antirepressives. Com a corpus d'anàlisi hem recuperat tots els tuits publicats pels següents perfils:

- Carles Puigdemont (president de la Generalitat de Catalunya): @KRLS
- Oriol Junqueras (vicepresident de la Generalitat de Catalunya): @OriolJunqueras
- Jordi Sànchez (president de l'Assemblea Nacional Catalana): @JordiSanchezP
- Jordi Cuixart (president d'Òmnium Cultural): @JordiCuixart
- Assemblea Nacional Catalana: @assemblea
- Òmnium Cultural: @omnium
- Partit Demòcrata: @pdecat
- Esquerra Republicana de Catalunya: @esquerra_ERC
- Candidatura d'Unitat Popular: @CUPNacional
- Junts per Catalunya: @JuntsXCat

Del total de tuits, se n'han seleccionat els que tenen a veure amb el debat nacional, el referèndum i les eleccions del 21 de desembre (taula 24):

Taula 24: Perfils analitzats en aquest treball, número total de tuits i tuits seleccionats per a l'anàlisi

Perfil	Número total de tuits	Tuits seleccionats
Carles Puigdemont	647	350
Oriol Junqueras	499	352
Jordi Sànchez	307	254
Jordi Cuixart	625	397
Assemblea Nacional Catalana	2013	1631
Òmnium Cultural	2489	1694
Partit Demòcrata	4958	3623
Esquerra Republicana de Catalunya	7835	5334
Candidatura d'Unitat Popular	2654	1675
Junts per Catalunya	1124	850
Total	23151	16201

Font: Elaboració pròpia.

Un cop seleccionats, cada tuit ha estat classificat segons el seu missatge principal, d'acord amb els tres marcs de l'independentisme, desenvolupats a l'epígraf 4.1 i justificats historiogràficament als capítols que el segueixen, ordenats de menor a major grau de rupturisme amb l'Estat:

1. Marc d'administració
2. Marc de lluita contra la injustícia
3. Marc de sobirania

Per classificar els tuits, n'hem tingut en compte el text, bàsicament, per bé que també hem tingut en compte el *hashtag*, la imatge, vídeo o l'enllaç quan el text podia resultar ambigu. Aquest és el cas quan el tuit era un article d'opinió, per exemple, o quan portava un vídeo-campanya incrustat.

A l'analitzar el text hem pogut classificar diverses paraules-símbol pròpies de cada marc, cosa que ajuda a reconèixer més ràpidament la tipologia dels arguments. Les paraules-símbol són un recurs de l'argumentació política. Blasco et al. (2008: 92) defineixen les paraules-símbol com aquelles que "assenyalen conceptes, fets i emocions, tant de caràcter social o polític, en una determinada etapa històrica". Per alguna raó contenen una càrrega de significat molt superior a la que han tingut en temps anteriors en l'ús que li dona el parlant normal (*consens, revolució, llibertat*) o contenen conceptes abstractes que es donen per descomptats sense excessiva explicitació (*pàtria, poble*).

Com que estem fent una anàlisi lèxica, tenim en compte la classificació realitzada per Lagunilla (1999: 32) que distingeix entre paraules-símbol o paraules-emblema, paraules-clau i eslògans polítics. Les paraules-símbol o paraules-emblema (*Estat, nació, poble*) al·ludeixen, més que a un conjunt d'éssers humans, a entitats suprahumanes, ja que poden contenir elements nociònals geogràfics o de naturalesa més abstracta. Posseeixen una forta càrrega emotiva i s'utilitzen precisament per aquest valor connotatiu que posseeixen; en ser utilitzades massivament, s'han convertit en estereotips.

Les paraules-símbol poden ser noms propis (*Espanya, Euskadi, etc.*) i noms comuns. Dins d'aquests últims, podem trobar termes del vocabulari polític tècnic (*nació, pàtria, etc.*) i termes del lèxic comú (*canvi, pau, etc.*). Les paraules-clau (*consens, sobirania, democràcia*) representen o resumeixen els fets socials i polítics més importants esdevinguts en una determinada etapa històrica.

A continuació, detallem les claus per assignar els tuits a cada marc.

9.1.1 Marc d'administració:

El marc administratiu, com s'explica al 4.1, es basa en l'argument general de que Catalunya es governa millor des de Catalunya que des de Madrid, i que per això cal que es traspassin més competències a la Generalitat. El marc cerca la negociació, també el referèndum pactat. Els tuits classificats dins el marc administratiu parlen de negociació, de pacte i es refereixen a les lleis vigents espanyoles i/o europees.

Durant 2017, el marc administratiu s'expressa sobretot en els següents contextos:

1. En l'activitat del Pacte Nacional pel Referèndum, que demana signatures i reuneix personalitats al voltant de la reivindicació d'un referèndum pactat amb l'Estat. Per exemple: "■ @carlescampuzano a @Lanoche_24h: 'Busquem la via escocesa o canadenca. Pactar la pregunta, la data i que sigui vinculant'" (PDeCAT, 26 d'abril de 2017).
2. En l'argumentació legalista del referèndum de l'1-0, quan s'assegura que el referèndum és legal d'acord a la legislació espanyola o europea. Per exemple: "Els referèndums no són il·legals, a enlloc es prohibeixen els referèndums. Dient

això l'Estat contradiu convenis q ha signat #referendumTV3" (Esquerra Republicana, 11 de juny de 2017).

3. En algunes de les reaccions a les imputacions i notificacions per declarar davant els jutjats de càrrecs implicats en l'organització de la consulta del 9-N o del referèndum de l'1-0. Per exemple: "Compareixem amb el cap ben alt i la tranquil·litat de saber que hem actuat correctament en tot moment i d'acord amb les nostres funcions" (Esquerra Republicana de Catalunya, 8 de maig de 2017).
4. En reaccions de l'independentisme que es basen en l'activitat parlamentària dels seus diputats. Per exemple: "👊 Presentem recurs d'ampara davant el TC perquè suspengui tramitació de l'article 155 al #Senat!" (PDeCAT, 25 d'octubre de 2017).

9.1.2 Marc de lluita contra la injustícia

El marc de lluita contra la injustícia (també explicat al 4.1) es basa en la noció de que Espanya no és un estat prou democràtic. La retòrica argumental es mou en un normalment èpic i que cerca la mobilització al voltant de paraules-símbol, com la *llibertat* o la *democràcia*. Aquest és, amb diferència, el marc més utilitzar per tots els actors durant 2017, sobretot a partir del 20 de setembre, amb l'entrada de la Guardia Civil a les dependències del govern de la Generalitat com es podrà veure al gràfic 16.

Durant el període analitzat, trobem els exemples més clars de marc de lluita dins els contextos següents:

1. En la reivindicació del referèndum, associant-lo sovint a les paraules-símbol de *llibertat* i *democràcia*: "Impressionant! Així està ara mateix la plaça Puig i Cadafalch de Montjuïc. Ho tenim clar: #ReferendumÉsDemocràcia!" (Òmnium Cultural, 11 de juny de 2017).
2. En la queixa perquè l'Estat no permet el referèndum: "☹️ No hi ha precedents de cap procés com el nostre ni que en una democràcia no es pugui votar, diu @josepcosta. #BooksandRoses #santjordi2017" (Assemblea Nacional Catalana, 23 d'abril de 2017).

3. En la queixa general sobre la manca de drets i garanties a l'Estat Espanyol: “ 🗣️ #conseller @joseprull: ‘El que passa avui no és un problema dels independentistes catalans, és un problema de la democràcia a Espanya. Volem sacsejar les consciències. El que passa a Espanya no és el que la gent va votar el 1978. Volem democràcia, llibertat i dignitat’” (Partit Demòcrata, 7 de desembre de 2017).
4. En la protesta per les accions policials i judicials de l'Estat per impedir el referèndum: “'Això no va d'independència va de democràcia i de defensar els drets fonamentals’, clou @TeresaJorda #LaLlibertatNoEsJutja” (Esquerra Republicana de Catalunya, 20 de setembre de 2017).
5. En el record i reivindicació dels que l'independentisme considera presos polítics: “👤 2 mesos sense vosaltres. Per això avui us enviem aquesta gran carta col·lectiva. Jordis: no us oblidem, no defallirem” (Òmnium Cultural, 16 de desembre de 2017).
6. En les crides generals a la lluita unitària i pacífica per aconseguir objectius difusos: “Nosaltres oferim diàleg i l'Estat espanyol ha respost amb l'empresonament de @jcuixart i @jordisanchezp 🗣️ Som milions i actuant tots junts, pacíficament i cívica, farem sentir el nostre clam 🗣️ #LaForçaDeLaGent” (Òmnium Cultural, 19 d'octubre de 2017).
7. En les crides a la mobilització a les manifestacions diverses organitzades per la societat civil organitzada: “● @jordisanchezp a @8aldia ‘la partida de la diada ja està guanyada en gran part, superem la xifra d'altres diades ara’” (Assemblea Nacional Catalana, 8 de setembre de 2017).
8. En les apel·lacions a la solidaritat nacional i internacional amb la causa catalana: “What is happening in Catalonia is terrible, an attack on democracy without precedent in modern Europe” (Oriol Junqueras, 30 de setembre de 2017).

9.1.3 Marc de sobirania

El marc de sobirania (veure 4.1) entén que els ciutadans de Catalunya decideixen en qualsevol cas quina relació tenen amb l'Estat Espanyol, i que el govern de Catalunya ha d'actuar amb independència de qualsevol pressió externa. Se sol moure dins un discurs

positiu, tot i que també és crític amb l'actuació del govern de Catalunya i dels partits independentistes quan aquests no actuen de forma sobirana. Dit d'una manera simplificada, si el marc de lluita sol posar el focus a fora (Espanya, Europa), el marc de sobirania posa el focus a dins de Catalunya (govern, parlament, partits independentistes).

Durant els 8 mesos analitzats, el marc de sobirania es troba sobretot dins els contextos següents:

1. En la campanya del "Sí" al referèndum: "✚ I tots junts diem: Hola país nou Hola Europa Hola món Hola República Catalana #laDiadadelSí" (Assemblea Nacional Catalana, 11 de setembre de 2017).
2. En missatges fets des de posicions de govern on s'assegura que el referèndum es farà i/o se'n donen detalls: "El referèndum del 1-0 ja camina. Aquesta és la carta que hem enviat el vicepresident @junqueras i jo mateix a tots els ajuntaments catalans" (Carles Puigdemont, 7 de setembre de 2017).
3. En discursos on es demana al govern o al Parlament que faci passes de sobirania, com convocar el referèndum, declarar la independència o aixecar-ne la suspensió: "Albert Botran: 'El @govern no pot ser captiu dels tempos de l'Estat, cal convocar el referèndum fixant data i pregunta' #perlarepública" (Candidatura d'Unitat Popular, 23 de maig de 2017).
4. En discursos on es demana o reivindica la independència amb un full de ruta amb un cert grau de concreció: "►@salvadorcardus: 'El #21D votarem el nostre #president @KRLS i el nostre @catalan_gov, per recuperar les nostres institucions i per reprendre el camí de la independència cap a la nació desitjada. No hem de tenir por pel camí que hem de guanyar'" (Junts per Catalunya, 4 de desembre de 2017).
5. En missatges on es tracta la República Catalana com una realitat efectiva: "Acaba la festa de la proclamació de la República Catalana! Descanseu i gaudiu. #HolaRepúblicaCatalana" (Assemblea Nacional Catalana, 27 d'octubre de 2017).
6. Tot i que és el menys clar dels casos, també hem considerat la promesa electoral –no així la simple reivindicació– de la tornada i restitució del president, Carles

Puigdemont, i de la resta de consellers del govern destituïts pel govern espanyol, com a part del marc de sobirania⁸²³: “🇪🇺 #president @KRLS: ‘Si els catalans ho volen i sóc investit #president, tornaré al Palau de la Generalitat amb els membres del @catalan_gov. Arriscar-se a ser detingut per les idees que et poden portar a la presidència és un risc que potser val la pena córrer” (Junts x Catalunya, 12 de desembre de 2017).

Cadascun dels tres marcs utilitza paraules símbol pròpies que ens ajuden a identificar-lo. D'altra banda, en alguns casos un tuit podia contenir dos marcs, però l'hem classificat amb el marc dominant. Per exemple, en aquest tuit de Junts x Catalunya: “#president @KRLS: ‘Fins ara he fet una pregunta molt clara que ningú ha respost clarament. El tripartit del 155 acceptarà el resultat del #21D? Pesen més els vots o les manilles? Som a l'exili i són a la presó per complir un programa electoral” (16 de desembre de 2017).

Al tuit, que cita una declaració de Carles Puigdemint, hi trobem una referència de tipus administrativa, quan es parla de respectar el resultat de les eleccions. Però el pes del tuit es troba en les oposicions de vots i manilles i en les paraules-símbol *exili* i *presó*, per això l'hem classificat com a marc de lluita contra la injustícia.

A la taula 25, hem agrupat les paraules símbol més comunes de cada marc, juntament amb el número de tuits que contenen aquestes paraules. Per comptar, hem identificat les paraules de la mateixa família com la mateixa (*diàleg-dialogar*, *negociació-negociar*, etc.). Com que el marc de lluita és el més comú, també és el que agrupa una varietat més gran de paraules símbol.

Taula 25: Paraules símbol utilitzades pels tres marcs de l'independentisme durant 2017

Administració		Lluita contra la injustícia		Sobirania	
Paraula-símbol	Tuits	Paraula-símbol	Tuits	Paraula-símbol	Tuits
Diàleg	75	155	880	Independència	200
Negociació	15	Avançar	76	Mandat	185
Pacte	23	Batalla	26	President	389

⁸²³ En canvi, no hem considerat com a part del marc de sobirania la promesa d'alliberament dels presos, ja que se sol presentar d'una forma molt vaga, i és discutible que es pugui considerar que depèn d'un acte de sobirania del govern català. En qualsevol cas, dependria d'algun tipus d'acord amb Madrid, donat que els presos estan reclousos físicament en presons al voltant de la capital espanyola.

Recurs	9	Conjurats	28	Referèndum	793
		Democràcia	2.188	República	1.141
		Dignitat	476	Restitució	17
		Dret	798		
		Esperança	111		
		Exili	147		
		Institucions	356		
		Llibertat	2.075		
		Lluita	149		
		Por	442		
		Presos	681		

Font: Elaboració pròpia.

9.1.4 Exemples dels marcs: administració, lluita i sobirania

A continuació, proporcionem un exemple de tuit per a cadascuna de les paraules-símbol que hem considerat determinants dins de cada marc.

Administració

Diàleg: 🇪🇺@jorditurull: "Nosaltres hem intentat el diàleg i la negociació i fins últim minut hi serem, però l'Estat espanyol no en vol ni parlar" (Partit Demòcrata, 9 de maig de 2017).

Negociació: .@JoanTarda: "És interessant la proposta de crear una taula de negociació sobre possible mediadors. Sempre hem estat oberts al diàleg" (Esquerra Republicana, 4 d'octubre de 2017).

Pacte: 🇪🇺 #President @KRLS: "La resposta de Rajoy no és la que esperàvem ni serveix. Sense diàleg i pacte no es poden arribar a solucions polítiques (Partit Demòcrata, 25 de maig de 2017).

Recurs: 🇪🇺@LlSalvado presenta recurs contra el secret de sumari decretat pel Jutjat d'Instrucció 13 sobre la querrela de VOX →<http://bit.ly/recursSalvadó> (Esquerra Republicana, 2 d'agost de 2017).

Lluita

155: Junqueras: "Utilitzen el 155 de manera impune. També per evitar la restitució de la nostra memòria històrica" (Oriol Junqueras, 20 de novembre de 2017).

Avançar: ⚠️ Demà hem de ser al costat de les nostres institucions. Defensem-les i avancem! 🇪🇺 (Esquerra Republicana, 9 d'octubre de 2017)

Batalla: Quim Arrufat: "El referèndum serà el primer pas d'una batalla de mesos" (Esquerra Republicana, 11 de juny de 2017).

Conjurats: "Avui aquí ens conjurem al servei d'aquest poble i al servei de la llibertat i la democràcia", clou @junqueras #LaLlibertatNoEsJutja (Esquerra Republicana, 16 de setembre de 2017).

Democràcia: Gràcies per tants suports. Ens sabem acompanyats per molta gent, del Sí i del No, perquè la causa de la llibertat i democràcia és de tothom (Jordi Sànchez, 16 d'octubre de 2017).

Dignitat: A #Cardona, fa 300 anys, vam perdre les nostres llibertats, però no la nostra dignitat. Moltes gràcies @ajtcardona per la rebuda (Jordi Cuixart, 1 de setembre de 2017).

Dret: ► @elsa_artadi: "Fa una estona hem conegut una nova violació de drets individuals i polítics a @jordialapreso. Ahir el van acompanyar tot el dia perquè no intervingués en directe a l'acte central que vam fer i li van regirar la cel·la. No hi ha dret!" "Junts per Catalunya, 16 de desembre de 2017).

Esperança: Desafiem la por de cara i somrient perquè estem plens de vida i esperança. Visca #Valls i vosaltres (Jordi Cuixart, 9 de setembre de 2017)

Exili: conseller @joseprull: "Nosaltres acatarem el resultat del #21D, però el tripartit del 155 no ho planteja en aquests termes. Volem que el @catalan_gov torni de l'exili i que els presos surtin de la presó. Volem democràcia" (Junts per Catalunya, 17 de desembre de 2017).

Institucions: ● @jordisanchezp m'atreveixo a demanar q aquest estiu estiguen disponibles. Si cal q defensem les nostres institucions, hi serem #HolaUrnes (Assemblea Nacional Catalana, 11 de juny de 2017).

Llibertat: Ho podem tot perquè la nostra causa és la pau i la llibertat. Bona diada a tothom. #diada2017 (Jordi Cuixart, 11 de setembre de 2017).

Lluita: Rosa Peñafiel Cantano: "Sóc néta d'obrer andalúsi estic en aquesta lluita per coherència, perquè volem Lleida lliure de franquisme" (Candidatura d'Unitat Popular, 18 de juliol de 2017).

Por: El sumari #casForcadell és una causa general contra la majoria del país. @tsjc : Prepareu-vos per jutjar milers de ciutadans. #Notenimpor (Jordi Sànchez, 25 d'abril de 2017).

Presos: En el seguiment del #Megamíting a la plaça de la Virreina, a Barcelona, ens acompanyen els pares de @jordialapreso. Treballem i ho seguirem fent perquè els presos polítics i els exiliats tornin ben aviat a casa! (Junts per Catalunya, 19 de desembre de 2017).

Progrés: .@martarovira:"Patim un bloqueig polític sistemàtic per avançar i progressar i perquè a Catalunya s'hi visqui amb dignitat" #RajoyORepública (Esquerra Republicana, 24 de setembre de 2017).

Sobirania

Independència: Acceptar el dret a votar en un referèndum és acceptar els resultats #10oct. I com ahir vaig dir, dimarts proper Declaració d'Independència (Jordi Sànchez, 8 d'octubre de 2017).

Mandat: El mandat és la República i no la via del pacte constitucional. La República Catalana!!! Seguim? @KRLS @junqueras #República #sensepor (Candidatura d'Unitat Popular, 11 d'octubre de 2017).

President: president @KRLS: "Em comprometo a entrar al Palau de la Generalitat, acompanyat de tot el Govern legítim que el 155 volia veure cessat" (Junts per Catalunya, 19 de desembre de 2017).

Referèndum: El dia 1 d'octubre farem un referèndum legal, efectiu i vinculant. L'1 d'octubre votarem #ComSempre (Carles Puigdemont, 4 de juliol de 2017)

República: L'1 d'octubre ja ha arribat. Avui votarem. Sense por. Exercim la llibertat i anem massivament a votar. Gaudim i Guanyem la República. Som-hi (Jordi Sànchez, 30 de setembre de 2017).

Restitució: "El nostre vot el #21D significarà restituir la democràcia, els drets civils i polítics i construir una República com un veritable estat democràtic i de dret", clou @martarovira #femrepública (Esquerra Republicana, 5 de desembre de 2017).

9.1.5 Mitjana, mediana i mode de cadascun dels perfils de Twitter

Hem calculat els valors corresponents a la mitjana, la mediana i el mode per als missatges dels perfils de Twitter de tots els líders i organitzacions, una operació que ens permet un primer resum de com s'ha comportat cada perfil durant tot el període analitzat. A més, també hem fet la mitjana pel període entre el 2 d'octubre i el 21 de desembre, per poder observar canvis en l'estratègia post-referèndum (taula 26).

En aquest primer cop d'ull a les dades (taula 26), observem que la CUP és qui manté un discurs més rupturista entre abril i desembre de 2017, i una particularitat, és l'únic perfil que a partir del 2 d'octubre accentua el rupturisme. Tots els altres perfils rebaixen el discurs i s'apropen més a la lluita i l'administració.

Taula 26: Mitjana, mediana i mode dels perfils de Twitter entre 23 d'abril i 21 de desembre de 2017 i mitjana entre 2 d'octubre i 21 de desembre de 2017

Perfil	Mitjana	Mitjana (oct.-des)	Mediana	Mode
Carles Puigdemont	2,14	1,99	2	2
Oriol Junqueras	2,05	1,94	2	2
Jordi Sànchez	2,30	2,22	2	2
Jordi Cuixart	2,09	2,02	2	2
Assemblea Nacional Catalana	2,36	2,14	2	2
Òmnium Cultural	2,04	2,02	2	2
Partit Demòcrata	2,15	2,02	2	2
Esquerra Republicana de Catalunya	2,17	2,12	2	2
Candidatura d'Unitat Popular	2,37	2,39	2	2
Junts per Catalunya	2,12*	2,12*	2	2

Font: Elaboració pròpia. *Junts per Catalunya només és actiu a partir de novembre de 2017.

De tots, Òmnium és la més propera al discurs de lluita i, per tant, el menys rupturista, durant tot el període, mentre Oriol Junqueras és que queda més a prop del marc d'administració en els seus tuits a partir del 2 d'octubre. Tanmateix, les diferències són relativament petites, com veiem amb les columnes de la mediana i, sobretot, al mode, que ens indica que el discurs de lluita contra la injustícia és el més comú a tots els líders i organitzacions.

9.2 L'ús de marcs per part dels actors entre abril i desembre de 2017

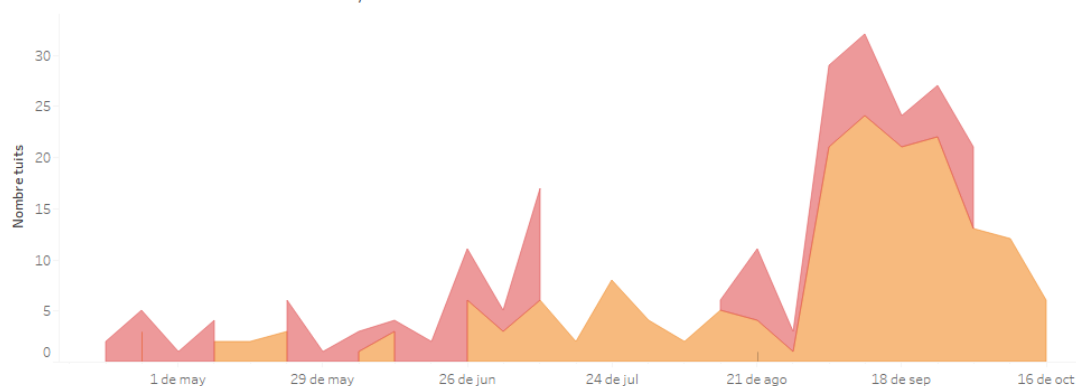
Per entendre millor la utilització de marcs per part de cadascun dels actors, els hem analitzat en gràfics apilats. Això ens permet tenir una idea de la freqüència amb la que s'utilitzen els tres marcs, i quan. A més, hem presentat els gràfics de forma doble: primer, amb els tuits agrupats per setmanes, cosa que permet veure tendències, i després, dia a dia, cosa que ens permet descobrir puntes d'activitat.

9.2.1 Jordi Sànchez, president de l'Assemblea Nacional Catalana

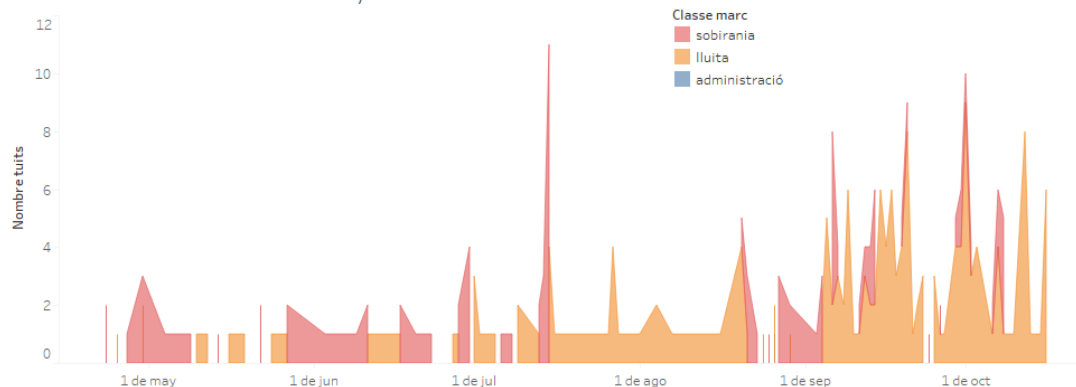
El president de l'Assemblea Nacional Catalana, Jordi Sànchez, és qui té menys tuits propis classificats durant el període, amb un total de 254. Com veiem al gràfic 2, separat entre tuits per setmana i per dia apilats per marc, Sànchez fa un ús força equilibrat del marc de sobirania i el de lluita, especialment abans de l'estiu. Podem observar un pic a principis de juliol amb una majoria de tuits de sobirania, motivats per un fil on el president de l'ANC interpreta el cessament dels consellers Neus Munté, Jordi Jané i Meritxell Ruiz en clau de referèndum, com, per exemple, en aquest tuit, on defensa el govern de les crítiques i dels dubtes d'una part de l'independentisme: “El referèndum és innegociable. Es canviarà el que faci falta per garantir màxima eficàcia al posar les urnes. Que ningú dubti. Som-hi! Votarem” (15 de juliol de 2017).

Gràfic 2: Jordi Sànchez, tuits per setmana i dia apilats per marcs

Jordi Sànchez 2017. Nombre tuits/setmana

Jordi Sànchez 2017. Nombre tuits/dia

Font: Elaboració pròpia.

També trobem la mateixa circumstància en aquest altre tuit, on reprèn la idea del paper de la societat civil aliada amb un govern disposat a tot: “El Referèndum serà només el

que el poble volgui que sigui. L'@assemblea ens hi deixarem la pell. Convençut: el Referèndum serà un èxit” (15 de juliol de 2017).

Sànchez també opta pel marc de sobirania per celebrar l'aprovació de les lleis que preveuen la convocatòria del referèndum i per cridar a la participació a l'11 de setembre, mentre que observem una crescuda important dels tuits de lluita a partir de mitjan de setembre, quan comencen les accions policials contra l'organització del referèndum. Tot i així, Sànchez manté un ús important del marc de sobirania fins que és cridat a declarar a Madrid per primera vegada, el 6 d'octubre. Sànchez publica l'últim tuit dins el marc de sobirania el 9 d'octubre, un dia abans de la declaració i suspensió de la independència per part del president, Carles Puigdemont, i és una cita de la premsa: “Jordi Sànchez: ‘La credibilitat i la dignitat aconsellen de fer la declaració d'independència demà” (9 d'octubre de 2017).

Jordi Sànchez publica el seu últim tuit el migdia del 16 d'octubre, dins el marc de lluita amb una apel·lació als principis universals de Justícia, on la paraula és escrita amb majúscula inicial amb tota la intenció: “Malgrat la fiscalia demana presó incondicional, el meu convenciment és que si la Justícia actua, avui dormiré amb la meva gent. Seguim esperant” (16 d'octubre de 2017).

9.2.2 Jordi Cuixart, president d'Òmnium Cultural

Jordi Cuixart publica més tuits propis que Jordi Sànchez, un total de 625, però bona part dels tuits publicats durant els primers mesos no han estat tingut en compte per a l'anàlisi perquè tenen a veure amb l'activitat cultural d'Òmnium Cultural, com presentacions de llibres o felicitacions a artistes o personalitats de la societat civil per la seva carrera o per una fita concreta que no té a veure amb el debat polític⁸²⁴. Per això, el número total de tuits analitzats és de 397 (gràfic 3). Aquest perfil polític relativament baix a Twitter contrasta amb una activitat molt pronunciada a mitjans de comunicació, amplificada pels tuits de la seva organització, Òmnium Cultural.

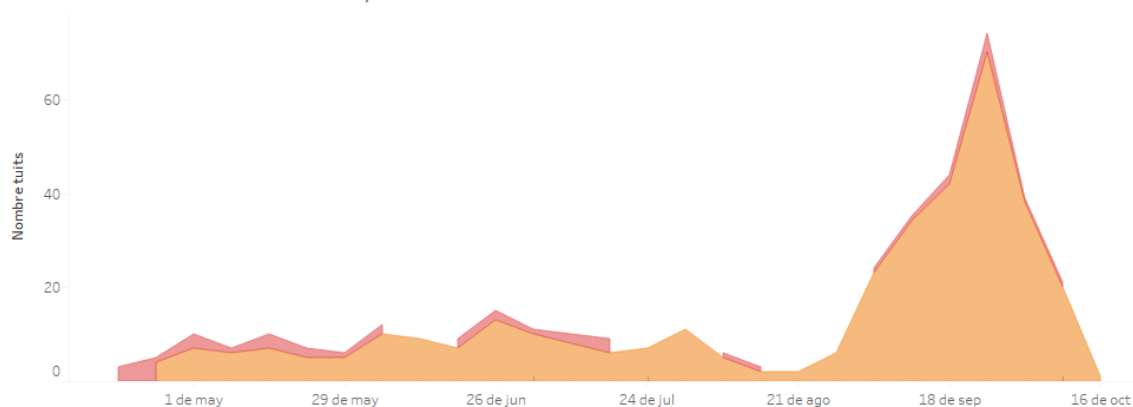
⁸²⁴ Per exemple, aquest tuit de felicitació: “Felicitats @pimec x #30PremisPimes. Pimes i autònoms, claus x 9 model productiu, x construir Estat propi q millori economia i cohesió social” (Jordi Cuixart, 6 de juny de 2017).

Com podem veure al gràfic 3, Cuixart eleva el seu to polític a Twitter a partir de principis de setembre, coincidint amb les votacions al Parlament dels dies 6 i 7. Contràriament a Sànchez, Cuixart tuita exclusivament dins el marc de lluita per denunciar el que considera un bloqueig inadmissible per part dels partits que estan en contra del referèndum. Per exemple: “Tristor per l'ús partidista del Parlament, institució cabdal per Catalunya. Volen que no votem, per això estan disposats a fer el ridícul” (6 de setembre de 2017).

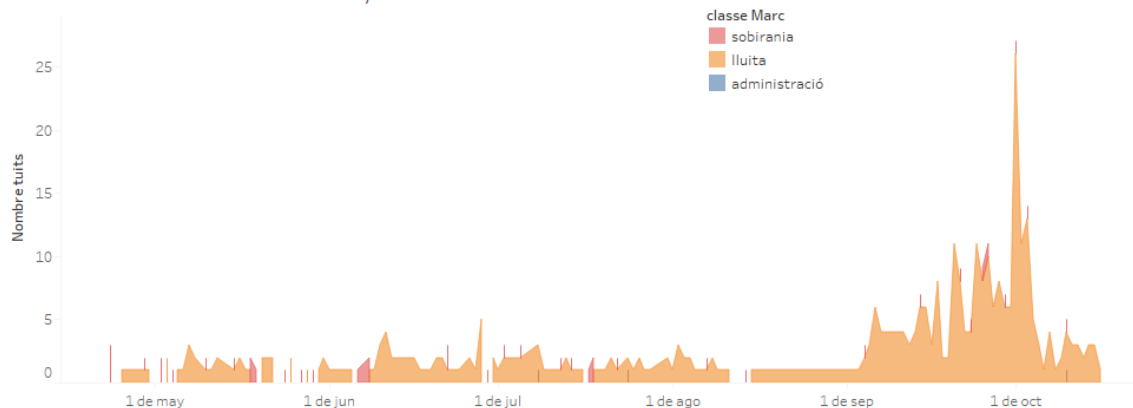
Cuixart va pujant la intensitat dels seus tuits de lluita fins arribar al clímax el 20 de setembre tota la setmana posterior, on arriba a fer més de deu tuits diaris en denúncia de les actuacions de l'Estat, en aquesta línia: “Defensarem la democràcia pacíficament fins el final. Res no ens atura davant d'aquest intolerable #EstatExcepció” (20 de setembre de 2017).

Gràfic 3: Jordi Cuixart, tuits per setmana i dia apilats per marcs

Jordi Cuixart 2017. Nombre tuits/setmana

Jordi Cuixart 2017. Nombre tuits/dia

Font: Elaboració pròpia.

Els tuits dins el marc de sobirania són molt escassos, i en una línia èpica que els fan estar molt a prop del marc de lluita, com aquest: “Tenim a les nostres mans paperetes, armes de construcció massiva. Votarem! #HolaDemocràcia” (29 de setembre de 2017). Cuixart també publica algunes crides a defensar els col·legis electorals, que hem considerat dins el marc de lluita al tractar-se del president d’una entitat de caràcter civil. El mateix tuit, publicat per part d’un representant governamental, agafaria un caràcter de sobirania: “Ni 1 minut d distracció: la urgència és protegir els locals electorals perquè puguin votar milions d persones. Catalans, defensem les urnes!” (30 de setembre de 2017).

Veient els tuits anteriors, es pot concloure que, tant Jordi Sànchez com Jordi Cuixart fan de portaveus oficiosos del govern en temes espinosos o, directament il·legals segons ha determinat el sistema judicial de l’Estat espanyol.

Tanmateix, creiem que aquest tipus de tuits on Sànchez i Cuixart envien missatges de tipus governamental no es poden incloure dins del marc de sobirania. Això és perquè hem considerat que una crida a la mobilització per part de la societat civil no pot ser una acció de sobirania si no forma part d’una convocatòria o una acció clarament liderada pel govern. En els tuits anteriors, els líders de la societat civil estan fent crides mentre el govern es manté en silenci.

En canvi, un exemple que sí que hem considerat dins el marc de sobirania és el següent tuit, on Cuixart crida a la mobilització basant-se en números proveïts pel govern: “2.315 col·legis electorals, 6.299 meses i 5,3 milions cridats a votar. A LES URNES, CATALANS!⁸²⁵ #catalanreferendum #jovoto” (1 d’octubre de 2017).

El dia de més activitat de Cuixart és l’1 d’octubre, en què publica un total de 27 piulades. El segon dia amb més activitat és el 3 d’octubre, coincidint amb l’aturada general, que Cuixart defineix de la forma següent, en coincidència amb Jordi Sànchez dins el marc de lluita: “Diumenge vam protegir les urnes; avui seguim protegint el dret a viure en pau i democràcia, lliures de l’abús de poder sistemàtic #3oct” (3 d’octubre de 2017).

⁸²⁵ En majúscula a l’original. En tots els tuit analitzats mantenim l’ortografia original.

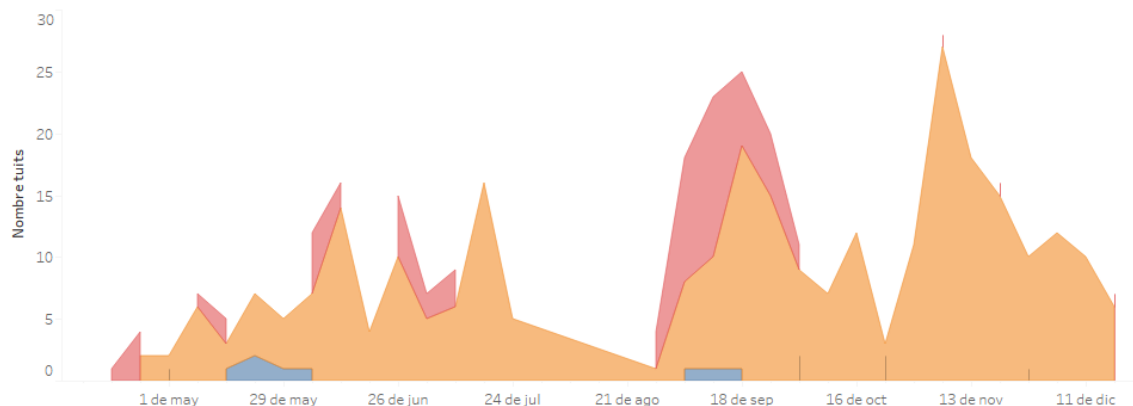
Després del 3 d'octubre, es desploma l'activitat pròpia a Twitter i Cuixart només publicarà 35 tuits més fins el 16 d'octubre, dia de la seva entrada en presó provisional. El seu últim tuit en llibertat és un titular d'una entrevista dins el marc de lluita: “@jcuixart: ‘Més serenor, confiança i coratge que mai. Ens han dit tants cops que no podíem que ara ja sabem que ho podem tot’” (16 d'octubre de 2017).

9.2.3 Carles Puigdemont, president de la Generalitat de Catalunya

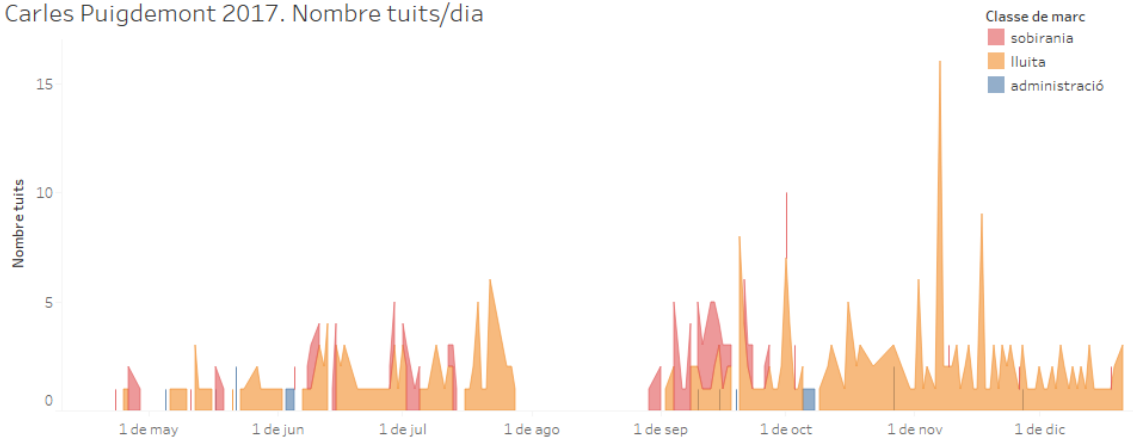
Carles Puigdemont és el tuitaire més prolífic dels analitzats, amb un total de 647 tuits propis i 350 seleccionats (gràfic 4). Per raó del seu càrrec, bona part de les seves piulades tenen a veure amb el dia a dia del govern de la Generalitat, especialment durant els mesos de maig i juny, i per això queden fora de l'anàlisi. També hem deixat fora tots els tuits referents als atemptats de Barcelona i Cambrils d'agost, raó per la qual al gràfic 4 s'observa un tall que engloba pràcticament el mes sencer.

Gràfic 4: Carles Puigdemont, tuits per setmana i dia apilats per marcs

Carles Puigdemont 2017. Nombre tuits/setmana

Carles Puigdemont 2017. Nombre tuits/dia

Font: Elaboració pròpia.

Puigdemont fa un ús majoritari del marc de lluita durant els mesos previs a la convocatòria del referèndum, amb apel·lacions a la democràcia, a la justícia i la solidaritat amb els càrrecs investigats pel procés participatiu del 9N i pels debats sobre el referèndum al Parlament de Catalunya. Per exemple, “Els demòcrates mai caminaran sols. Sempre junts per defensar les nostres institucions, la democràcia i la llibertat. Endavant Lluís i Ramona!” (12 de maig de 2017).

També tuiteja atacs a l'Estat i als partits que li donen suport per la seva estratègia contra el referèndum: “Estar disposat a tot’ per impedir el #Referèndum 🚫 significa estar disposat a utilitzar la força? És hora que l'Estat ho aclareixi” (1 de juny de 2017).

Puigdemont també fa un ús esporàdic del marc de sobirania, amb tuits que demostren convenciment absolut de que el referèndum es farà: “L'Estat només té una manera que al setembre no hi hagi el #referèndum ☑: dialogar i pactar una altra data” (11 de maig de 2017).

Després del buit pels atemptats, el president Puigdemont comença el curs polític amb molta força i amb un ús molt pronunciat del marc de sobirania, que enllaça amb l'activitat parlamentària que inclou l'aprovació les lleis del referèndum i la preparació dels últims detalls per a la votació: “Acabem de posar en servei la nova Agència Tributària de Catalunya @tributscat, amb el vicepresident @junqueras. Estem preparats!” (4 de setembre de 2017).

“El #referèndum és legal, d'acord amb les lleis del @parlament_cat, seu de la sobirania popular #DiadaPelSí” (11 de setembre de 2017).

Puigdemont manté un cert equilibri entre els marcs de sobirania i lluita fins i tot després dels fets del 20 de setembre. Durant els dies anteriors al referèndum, alterna un gran número de piulades de denúncia amb tuits que asseguren la població que tot està a punt:

“Amics i companys que heu estat alliberats després d'una detenció injusta i abusiva: la vostra dignitat és la seva vergonya #10Oct” (22 de setembre de 2017);

“Si encara no saps on has de votar l’#10oct ☞ Ves al pas 1 ☞ Introdueix: <https://onvotar.garantiespelreferendum.com/on-votar/index.html> ... ☞ Mira on has de votar” (23 de setembre de 2017).

El president afegeix també un missatge a la comunitat internacional en anglès: “Sorry, Spain. Catalonia is voting on independence whether you like it or not <http://wapo.st/2jPBJ2Q> El meu article al @washingtonpost #10oct” (22 de setembre de 2017).

El 3 d’octubre, durant la vaga que paralitza el país, Puigdemont publica l’última piulada que es pot interpretar dins el marc de sobirania des de Catalunya. Diem que es pot interpretar perquè l’ús de diversos principis abstractes com *pau*, *civisme*, *dignitat* i *compromís* sense acabar de concretar a què es refereix ni què significa “ens han dut fins aquí”, omplen d’ambigüitat el tuit i li donen un aire de lluita. Tanmateix, com que el tuit el publica el president de la Generalitat en el context del referèndum organitzat per aquesta institució, hem considerat que calia classificar-lo dins de la sobirania: “La pau, el civisme i la dignitat ens han dut fins aquí. L’èxit definitiu depèn que ens hi mantinguem compromesos com mai. Seguim!” (3 d’octubre de 2017).

En canvi, no hi haurà tuits dins el marc de sobirania al voltant de les dues declaracions d’independència, el 10 i el 27 d’octubre. De fet, l’activitat tuitera del president cau en picat i es passa dies sencers sense publicar piulades pròpies, com el propi 10 d’octubre o els 13, 14 i 17 d’octubre. El dia 16 d’octubre denuncia l’empresonament de Jordi Sànchez i Jordi Cuixart amb cinc tuits dins el marc de lluita, com aquest: “Empresonar @jcuixart i @jordisanchezp és una molt mala notícia. Pretenen empresonar idees però ens fan més forta la necessitat de llibertat” (16 d’octubre de 2017).

Des del 4 d’octubre fins el dia de les eleccions, Puigdemont piula exclusivament dins el marc de lluita. És significatiu que, tot i que el president proclama dos cops la independència durant aquest període, en cap cas acompanya les declaracions amb tuits de sobirania, sinó que contraposa el que ell considera voluntat de diàleg amb la reacció del govern espanyol, com en aquest exemple, el dia després de la primera proclamació i suspensió al Parlament: “Demanes diàleg i et responen posant el 155 damunt la taula. Entesos” (11 d’octubre de 2017).

Passat el 3 d'octubre, doncs, Puigdemont només publica dues piulades dins el marc de sobirania. Una, al novembre: “L'#10Oct és vigent. El poble de Catalunya està en posició de defensar, peti qui peti, la legitimitat de la República a través dels vots. Demano a la ciutadania que derroti el 155, que digui no al cop d'estat <http://bit.ly/2n4hmjY> #JuntsxCat” (26 de novembre de 2017).

La segona piulada dins el marc de sobirania la publica al desembre, ja en campanya electoral: “El #21D no va de persones, va de mantenir la continuïtat d'una institució històrica. Tenim la #RepúblicaCatalana proclamada al @parlament_cat però no està desplegada i feta efectiva. La meva voluntat és desplegar el que vol dir un estat independent” (18 de desembre de 2017).

9.2.4 Oriol Junqueras, vicepresident de la Generalitat de Catalunya

El vicepresident Junqueras és més discret que el president a Twitter, i sol piular una o dues vegades al dia, com a màxim. Per això, el número total de tuits publicats s'enfila a 499. Com el president Puigdemont, Junqueras publica diverses piulades que tenen a veure amb l'activitat administrativa de la Generalitat i els departaments que hem eliminat de la classificació. També hem eliminat els tuits relacionats amb els atemptats de Barcelona i Cambrils. En total, són 352 els tuits considerats (gràfic 5).

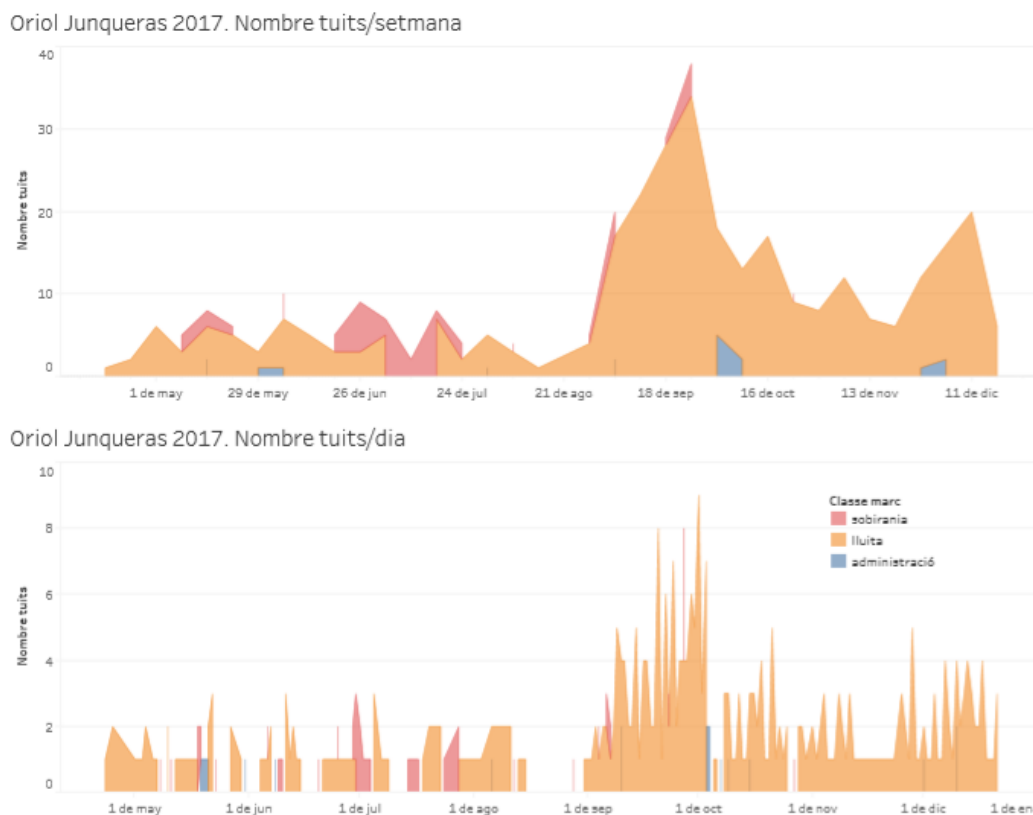
Fins al mes de juliol, les piulades polítiques de Junqueras són majoritàriament dins el marc de lluita i segueixen una línia similar a les del president, amb referències constants als processos judicials oberts per l'Estat contra els impulsors del 9-N i, sobretot, de suport a la presidenta Carme Forcadell i la resta de la mesa del Parlament de Catalunya: “Citen a declarar com a investigats a @ForcadellCarme, @AnnaSimo, Corominas, Barrufet i @NUET per posar veu als ciutadans. Democràcia?” (25 d'abril de 2017).

Junqueras també dona molta importància a declaracions i entrevistes de càrrecs i diputats d'Esquerra Republicana de Catalunya, que li serveixen per subratllar el marc de lluita contra la injustícia com en aquests dos casos, amb Marta Rovira i Joan Tardà:

“Diu la @martarovira: El govern espanyol impugna tot el que fa progressar Catalunya, atura qualsevol avenç social que fem. Tb el referèndum” (21 de maig de 2017);

“En @JoanTarda és dignitat” (13 de juny de 2017).

Gràfic 5: Oriol Junqueras, tuits per setmana i dia apilats per marcs

Font: Elaboració pròpia.

Al mes de juliol, Junqueras canvia l'estratègia i publica fins a 12 tuits en el marc de sobirania, que van en la línia d'oferir garanties de que el referèndum se celebrarà i de donar a entendre que el govern està preparat per posar en marxa tot allò que sigui necessari per fer efectiva la independència:

“L'única enquesta que volem la farem l'1 d'octubre.” (2 de juliol de 2017);

“El nou programa e-Spriu permetrà que la hisenda catalana recapti i gestioni tot tipus d'impostos.” (2 de juliol de 2017).

A més, Junqueras publica sovint alguns tuits molt curts, tant dins el marc de lluita: “Democràcia” (3 d'agost de 2017), com dins el marc de sobirania: “Un pas més” (28 d'agost de 2017).

A partir del mes de setembre, el vicepresident incrementa significativament el ritme de publicació amb una estructura molt similar a la de Jordi Cuixart, una àmplia majoria de tuits de lluita que culminen la setmana entre el 20 de setembre i l'1 d'octubre, com aquests:

“Només el poble salva al poble. Units per la democràcia” (20 de setembre de 2017);

“Tancant webs no es podrà silenciar la veu d'un poble” (27 de setembre de 2017).

Curiosament, Junqueras torna a utilitzar la paraula *dignitat* per qualificar al diputat d'ERC a Madrid, Joan Tardà: “Hi ha un home que en sí mateix és dignitat. Escolteu a @JoanTarda” (Oriol Junqueras, 21 de setembre de 2017).

També utilitza la paraula *dignitat* per a qualificar l'altre diputat d'ERC a Madrid, Gabriel Rufián: “Dignidad. Gracias @gabrielrufian” (20 de setembre de 2017).

Poc abans de l'1 d'octubre, Junqueras publica els únics tuits en clau de sobirania, on informa d'un web on consultar els col·legis electorals, l'obertura d'un compte de twitter i un canal de telegram: “1de4.- Actualitzats els col·legis electorals a la web oficial. Consulteu-los” (27 de setembre de 2017).

Com en el cas del president Puigdemont, el ritme de publicació de Junqueras es desploma després de l'1 d'octubre, amb algunes incursions dins el marc administratiu, centrat en una hipotètica negociació amb el govern espanyol, per exemple: “Tardà: ‘És interessant la proposta de crear una taula de negociació sobre possible mediadors. Sempre hem estat oberts al diàleg’” (4 d'octubre de 2017).

Tanmateix, el pes de les publicacions recau en el marc de lluita:

“Determinació Fermesa Coratge Astúcia I serenitat, molta serenitat” (15 d'octubre de 2017);

“La intervenció de l'Estat bloqueja més de 10 milions d'euros destinats a subvencionar projectes d'entitats socials” (23 d'octubre de 2017).

El darrer tuit d'Oriol Junqueras abans d'entrar a la presó és aquest, dins un marc de lluita clar, que a més assumeix les eleccions convocades pel govern espanyol a

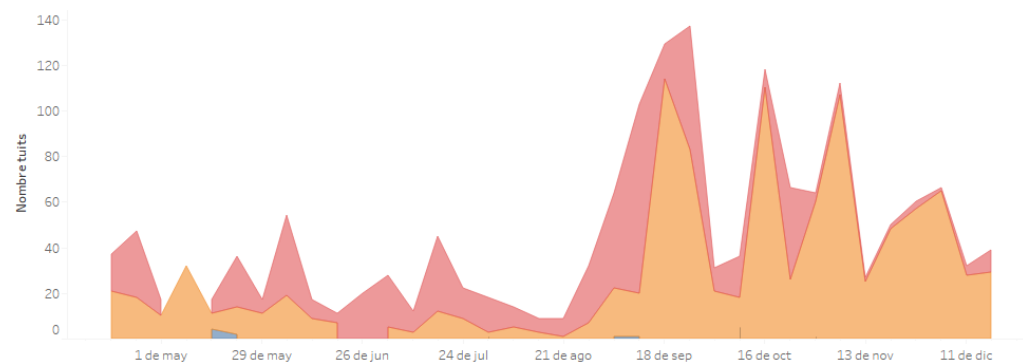
Catalunya a través de l'article 155 de la Constitució Espanyola: “Feu cada dia tot allò que estigui al vostre abast pq el bé derrota al mal a les urnes el 21D. Dempeus, amb determinació i fins a la victòria” (2 de novembre de 2017).

9.2.5 Assemblea Nacional Catalana

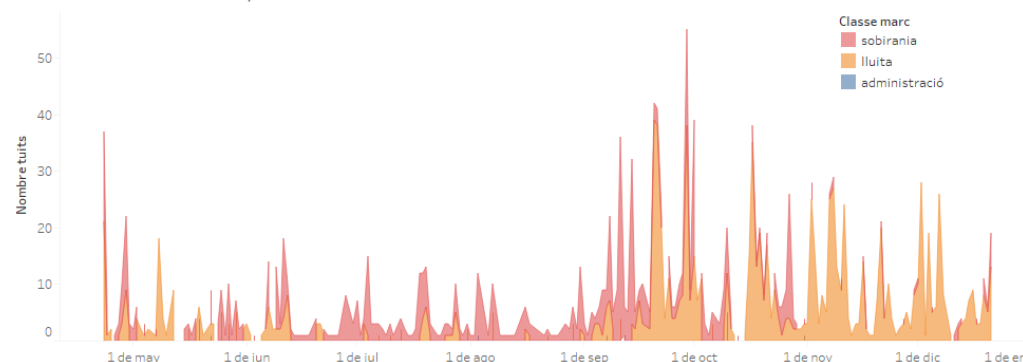
Els perfils personals analitzats es mouen en els centenars de piulades pròpies, mentre les organitzacions, que compten amb equips de comunicació professionals, es mouen en la lliga dels milers de tuits durant el període analitzat. En aquest context l'activitat de l'ANC es pot qualificar de moderada, amb més de 1.600 tuits seleccionats d'un total de 2.013 entre abril i desembre de 2017 (gràfic 6).

Gràfic 6: Assemblea Nacional Catalana, tuits per setmana i dia apilats per marcs

ANC 2017. Nombre tuits/setmana

ANC 2017. Nombre tuits/dia

Font: Elaboració pròpia.

Contràriament al cas dels càrrecs i partits polítics, les publicacions de l'ANC es basen gairebé sempre en l'actualitat política. Per això, només hem descartat els tuits directament relacionats amb els atemptats de Barcelona i Cambrils i alguns de lògica purament corporativa, com els anuncis d'obertures de seus territorials i similars.

El perfil del discurs a Twitter de l'ANC fins a principis de setembre de 2017 es troba escorat clarament cap al marc de sobirania (gràfic 6). Bona part d'aquests tuits tenen a veure amb la campanya pel "Sí" al referèndum, com aquest: "Amb aquesta energia i il·lusió iniciem aquest tram final. Comptem amb tu ☞#elcanvietstu🗨️ #unSígegant via @ancstceloni" (28 de maig de 2017).

L'ANC també tuiteja moltes declaracions i frases tretes d'entrevistes al seu president, Jordi Sànchez, així com a altres secretaris nacionals de l'entitat que donen suport a la campanya pel "Sí": "🗨️ @jordisanchezp 'el Sí és l'única resposta al referèndum que ens garanteix un futur'. #elcanvietstu #SantJordi #SantJordi2017" (23 d'abril de 2017).

L'excepció es troba a mitjan del mes de maig, quan coincideixen diverses mobilitzacions en suport dels encausats pel 9-N i pels debats al Parlament de Catalunya i les primeres vagues a l'Aeroport del Prat, que l'ANC identifica amb la incapacitat de l'Estat per fer-se càrrec de Catalunya. En aquest tuit, per exemple, lliga els encausats i l'acció de l'Estat contra el referèndum amb l'aeroport: "Mentre continua el #caosPrat, la Fiscalia es querella per comprar urnes. I la mentalitat clara, la culpa és de la gent... #TotsSomBorràs" (16 de maig de 2017).

L'activitat del perfil de l'ANC es dispara a principis de setembre per animar la població a assistir a la concentració de la Diada, amb tuits com aquest que fan crides a la inscripció i la relacionen amb la campanya pel "Sí": "🗨️ Només queda una setmana per #LaDiadaDelSí! Ja t'hi has inscrit? Aquest any, més que mai, hem de ser-hi tots! ☞ <https://si.assemblea.cat>" (3 de setembre de 2017).

Durant la Diada, que és molt simbòlica, s'ajunten els missatges pel "Sí" i en defensa del referèndum. En el cas de la comunicació de l'ANC, prima la idea de sobirania per sobre del marc de lluita, com en aquest exemple, on s'explica com les lones gegants que transporta la gent són vots del "Sí" que entren dins una altra lona gegant que fa d'urna: "✚ Arriben les lones al centre. I els Sí s'introdueixen dins l'urna #Referèndumésdemocràcia #laDiadadelSí" (11 de setembre de 2017).

També és rellevant que durant la primera meitat de setembre els mitjans ja parlen i pregunten sobre la possible suspensió de representants polítics implicats en el referèndum, i des de l'ANC es respon des del marc de sobirania: “● @jordisanchezp saben que si suspenen els nostres representants, tornaran a entrar al Parlament i a la Generalitat a seguir fent feina” (8 de setembre de 2017).

Els fets del 20 de setembre suposen un gir copernicà en l'estratègia comunicativa de l'ANC, que durant els cinc dies següents opta per una bateria de missatges antirepressius i de mobilització i, per tant, dins el marc de lluita, com aquests: “Des del Maresme venen uns quants tractors cap a Barcelona. Això no ho atura ningú! Només hi faltes tu 😊 #AvuiGuanyarem 🇵🇪” (20 de setembre de 2017). “Ja hi tornem a ser, amb les piles carregades pel que faci falta! 🇵🇪 'La gallina ha dit que no...' #LlibertatDetinguts” (21 de setembre de 2017).

A partir de llavors, el marc de sobirania té només tres pics: l'1 i el 3 d'octubre en formen un i les dues declaracions d'independència de 10 i 27 d'octubre els altres dos.

L'1 d'octubre és el dia que l'ANC publica més tuits propis de tot el període analitzat. El dia del referèndum, l'ANC comença utilitzant el hashtag #CatVotaSí, que se situa dins el marc de sobirania. Fa diverses piulades que busquen subratllar la normalitat de la jornada de votació, fins i tot quan la policia ja ha començat a tancar col·legis. Per exemple:

“Els col·legis s'omplen de somriures, il·lusió i paperetes. Quedem-nos-hi fins que tanquin! #CATvotaSí” (1 d'octubre de 2017);

“🇵🇪 Tant si ja heu votat com si encara no, aneu als centres electorals! ✓ Qui sigui a la cua abans de les 20h podrà votar” (1 d'octubre de 2017).

Passada la jornada de votació, l'ANC envia dos tipus missatges contradictoris. En els primers, celebra la victòria del “Sí” i utilitza *hashtags* com “HolaRepública”, dins del marc de sobirania. En els segons, denuncia la repressió de l'Estat, adoptant una actitud de victimització dins el marc de lluita. Veiem-ne dos exemples, el primer de lluita i el segon, de sobirania:

“3-0 #AturadaDePaís Mostrem el nostre rebuig de forma cívica i pacífica!”
(3 d'octubre de 2017);

“Catalunya, un sol poble! #HemVotat #HolaLlibertat #HolaRepública” (4 d'octubre de 2017).

Els dies propers a la detenció de Jordi Sànchez i Jordi Cuixart, l'ANC fa molt pocs tuits propis; de fet, el dia 14 d'octubre no en fa cap. Uns després, la detenció dels líders d'ANC i Òmnium del 16 d'octubre té una influència decisiva en una onada de tuits de lluita que tenen com a motiu principal la demanda de l'alliberament dels dos líders. També comença una tipologia de tuits diferent, en què l'associació es dirigeix directament al president empresonat, un cop al dia, com en aquest exemple: “Hola, @jordisanchezp, 5 dies sense tu. Avui ens hem manifestat cívicament i pacíficament, com sempre, per dir ben fort #LlibertatJordis “ (21 d'octubre de 2017).

El 27 d'octubre, l'ANC s'aboca a la declaració d'independència i li dona el marc de sobirania que el propi govern no li està donant. Fins i tot dissabte 28 i diumenge 29, amb el govern desaparegut, l'ANC continua celebrant l'existència de la República catalana, com veiem en aquests exemples:

“Ens pregunten sobre les mesures de Rajoy, però a l'ANC tenim per costum no comentar la política de governs estrangers #HolaRepúblicaCatalana”
(Assemblea Nacional Catalana, 27 d'octubre de 2017);

“15.27 h, la República Catalana acaba de complir 24 hores. Felicitats a tothom! #HolaRepúblicaCatalana” (28 d'octubre de 2017);

“Hola, @jordisanchezp. 13 dies sense tu. Segon dia de república. Dimarts farem un sopar per vosaltres a Vic. No us oblidem!” (29 d'octubre de 2017).

A partir d'aleshores, l'ANC torna al marc de lluita i adopta un nou *hashtag* genèric que li permet evocar la lluita contra l'empresonament dels líders de l'1-0 i la independència alhora: #llibertat.

Durant els mesos de novembre i desembre les concentracions i manifestacions multitudinàries són una constant, i la majoria estan organitzades o coorganitzades per l'ANC. Això es nota en el to general dels tuits, que tendeixen a ser gairebé sempre convocatòries, crides a la participació o cròniques d'aquestes expressions de protesta popular.

La mobilització popular més espectacular d'aquest període és la manifestació del 7 de desembre a Brussel·les, amb la presència dels membres del govern de la Generalitat exiliats i prop de 50.000 catalans. Com a organitzadora principal junt amb Òmnium, el Twitter de l'ANC en fa una àmplia cobertura tenyida d'èpica en el marc de lluita: “● @AgustiAlcoberro, des de Brussel·les a @maticatradio Es comença a notar el caliu de la gent que va arribant. Ens diuen que a les àrees de servei només es sent parlar català. La gent ve il·lusionada #OmplimBrusselles” (6 de desembre de 2017).

El marc de sobirania només torna a aparèixer amb força l'últim dia del període analitzat, el 21 de desembre de 2017, durant la nit electoral organitzada per l'ANC. Tot i així, la majoria de tuits de l'ANC durant el 21 de desembre mantenen el to plebiscitari èpic dins el marc de lluita, com en aquest exemple: “Avui, ens ho juguem tot! #AVUIoCUPoERCoJxCAT” (21 de desembre de 2017).

Ja amb els resultats a la mà, l'ANC envia un missatge de sobirania als partits guanyadors: “🇪🇺 Hem votat de nou! 🇫🇷 hem guanyat de nou! 🇪🇺 Ara: 1 Retorn del govern legítim 2 Llibertat presos polítics 3 Desplegar la República 🇪🇺 #oRepúblicaoRepública” (21 de desembre de 2017).

9.2.6 Òmnium Cultural

Òmnium publica significativament més tuits que l'ANC durant el període analitzat, gairebé 2.500, però degut a la seva condició d'entitat cultural, hem eliminat de la classificació prop de 800 tuits que no tenien res a veure amb política perquè tractaven de les pròpies activitats culturals de l'entitat o eren referències al món cultural en general. Per això, el nombre total de tuits classificats és molt similar al de l'ANC, un total de 1.694 (gràfic 7).

El perfil dels tuits d'Òmnium és sensiblement diferent al dels de l'ANC, però. Com ja hem explicat també amb la diferència entre Jordi Sànchez i Jordi Cuixart, Òmnium fa la seva estratègia gairebé exclusivament al marc de lluita. A més, el president, Jordi Cuixart, hi té un protagonisme molt destacat, essent l'únic portaveu fins a la seva detenció a l'octubre.

Com amb el cas de l'ANC, el marc administratiu hi és purament testimonial. De fet, fins a finals d'agost, Òmnium té relativament poca activitat comunicativa en clau política i rarament supera els dos o tres tuits en aquest sentit. La majoria són de lluita per denunciar l'actitud negativa dels poders de l'Estat davant la petició de referèndum a Catalunya o per donar suport als polítics encausats, com en aquests dos exemples:

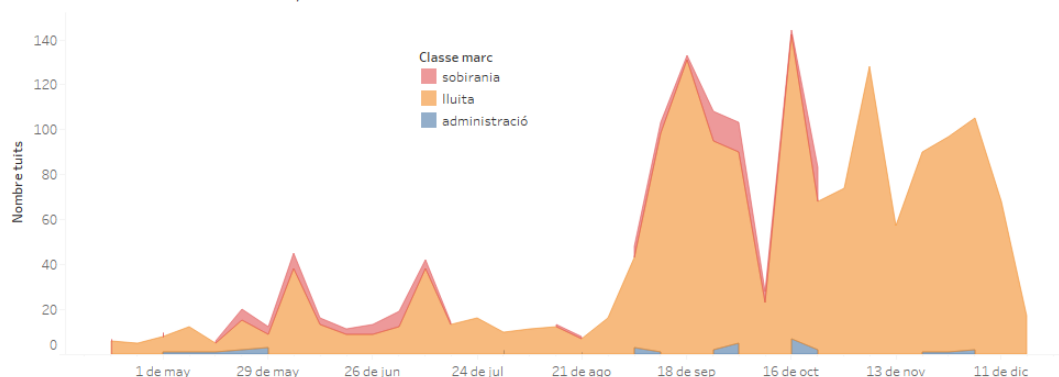
“Confondre un referèndum amb un cop d'estat diu molt del concepte de democràcia que tenen alguns” (23 de maig de 2017);

“Acompanyem Joan Josep @NUET fins al TSJC. Cap debat és il•legal! #TotsSomLaMesa #DebatÉsDemocràcia” (11 de juny de 2017).

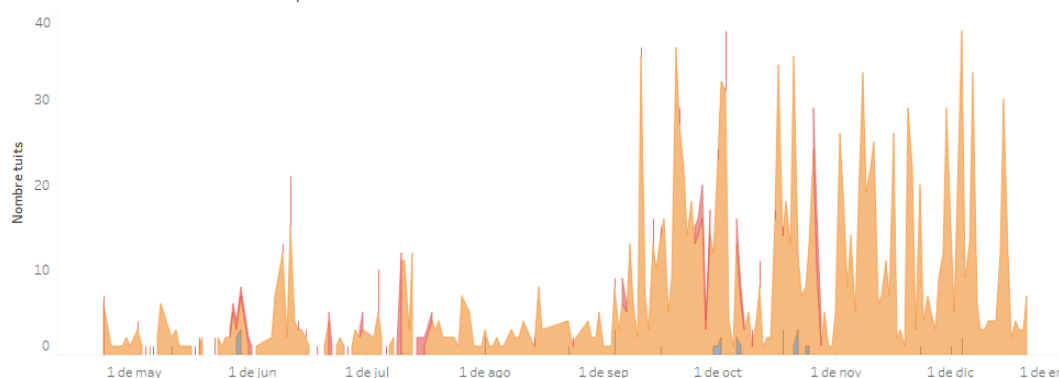
La campanya més significativa que pilota Òmnium en solitari durant l'estiu és la projecció del documental *Las cloacas del Estado* a desenes de municipis: “🗨️ ESTRENA. El documental de televisió que cap canal de televisió de l'Estat ha volgut emetre. #ClavegueresoReferèndum? Tu tries” (13 de juliol de 2017).

Gràfic 7: Òmnium Cultural, tuits per setmana i dia apilats per marcs

Òmnium 2017. Nombre tuits/setmana

Òmnium 2017. Nombre tuits/dia

Font: Elaboració pròpia.

L'activitat d'Òmnium a Twitter es dispara a partir del 6 de setembre, coincidint amb l'aprovació de les lleis del referèndum al Parlament de Catalunya. Això possibilita que es publiquin alguns tuits en clau de sobirania, principalment declaracions de Cuixart als mitjans de comunicació, com aquesta: “● @jcuixart ara, en directe a @8aldia: ‘Avui hem fet un pas amb orgull i autoestima amb tota la legitimitat del Parlament’” (6 de setembre de 2017).

Tot i així, el pes de la comunicació de l'entitat recau en el marc de lluita, amb apel·lacions constants a la justícia, a la democràcia i a la valentia dels catalans: “● @jcuixart ‘Lo que hay en Catalunya son muchas ganas de votar Sí y de votar No. Esto no va de independencia, va de democracia’” (6 de setembre de 2017).

La diferenciació amb l'Assemblea Nacional Catalana és clara a l'hora de fer les crides a la participació a la concentració de l'11 de setembre, que Òmnium interpreta dins el marc de lluita: “● @jcuixart: ‘Aquest 11-S és la garantia que el poble de Catalunya és un sol poble i està mobilitzat en la defensa dels seus drets’” (8 de setembre de 2017).

El propi 11 de setembre, Òmnium també emmarca la Diada dins el marc de lluita, mentre l'ANC fa tuits de sobirania: “Volem explicar al món que defensarem la democràcia fermament i pacífica #LaDiadaDelSí” (11 de setembre de 2017).

En aquest sentit, tota l'activitat comunicativa d'Òmnium durant el mes de setembre es basa a amplificar les mobilitzacions i les protestes contra el que es percep com a repressió de l'Estat. La majoria de tuits parlen de concentracions i mobilitzacions, com aquest exemple: “Crits de ‘No tinc por’ refermen la solidària unió de la societat catalana en la defensa del Referèndum. No tenim por!” (16 de setembre de 2017).

No sorprèn, doncs, que davant dels fets del 20 de setembre, el Twitter d'Òmnium reaccioni elevat el to èpic del marc de lluita amb tuits com aquest: “● @jcuixart: ‘No van acabar amb nosaltres durant el franquisme i no ho farem ara. Actuem en legítima defensa, som els demòcrates. No pasarán’” (20 de setembre de 2017).

En la recta final de la campanya prèvia a l'1 d'octubre, Òmnium publica alguns tuits dins el marc de sobirania que tenen a veure amb debats o amb l'últim acte de campanya. Els

hem considerat de sobirania perquè parlen de referèndum sense ambigüitats i donen per descomptada l'efectivitat del "Sí" i del "No", com en aquest exemple: "✦ Avui, a l'@ateneubcn: 'El gran debat'. Parlarem sobre el futur polític de Catalunya amb veus dels vots del Sí i del No al referèndum de l'1 d'octubre" (28 de setembre de 2017).

Òmnium Cultural dona suport explícit a la iniciativa d'ocupar els punts de votació des de divendres al vespre per dificultar-ne el tancament per part de la policia. La iniciativa en sí es pot considerar de sobirania, però Òmnium l'emmarca dins la lluita amb un tuit ambigu, que potser pretenia evitar problemes amb la justícia: "●@jcuixart: Emplacem a la ciutadania de Catalunya que participi a la iniciativa d'@escolesobertes, avui a partir de les 17.00 h tots a les escoles" (29 de setembre de 2017).

En la valoració de la jornada de votació de l'1 d'octubre, Òmnium insisteix a qualificar-lo de jornada de "dignitat" i "autoestima col·lectiva", cosa que col·loca el seu missatge dins el marc de lluita, com demostren aquests dos exemples:

"2,2 milions de gestos de dignitat. Gràcies pel coratge i la serenitat. Seguim endavant cap a la República Catalana!" (1 d'octubre de 2017);

"● 'Després d'això d'avui, aquest poble ho pot tot. Veurem que hem fet un exercici d'autoestima col·lectiva', @jcuixart @omnium a @rac1" (1 d'octubre de 2017).

Al voltant de l'1 d'octubre, Òmnium concentra alguns missatges dins el marc d'administració, bàsicament dirigits a promocionar el diàleg o a confiar en la intervenció de les institucions europees, com en aquests exemples:

"●@jcuixart: 'A partir del 2 d'octubre entrem en un escenari on, ara sí, la comunitat internacional haurà de prendre partit'" (30 de setembre de 2017);

"●@jcuixart: 'El estado incapaz de poner una propuesta encima de la mesa' @DebatAlRojoVivo" (2 d'octubre de 2017).

Durant les setmanes posteriors a l'1 d'octubre, i tot i la declaració d'independència suspesa de Carles Puigdemont, Òmnium aposta per un relat diferent del de l'ANC, on confronta el poble de Catalunya amb el govern espanyol, dins el marc de lluita:

“●@jcuixart: ‘El poble de Catalunya va declarar la independència l'1-0. És Rajoy qui ha d'aclarir si aplica el 155' @elmonarac1” (12 d'octubre de 2017).

D'altra banda, Òmnium també insisteix en la idea que el govern de la Generalitat és qui decideix els paràmetres de la negociació, dins el marc de sobirania: “●@jcuixart: ‘Cal acotar els terminis de la mediació i aquests terminis els ha de posar el govern' @elmonarac1” (12 d'octubre de 2017).

L'entrada de Cuixart a la presó enfonsa l'activitat d'Òmnium a Twitter durant uns dies, però torna amb força a partir del 16, i sobretot del 17 d'octubre, elevant el to èpic un altre cop, com en aquest exemple: “● ‘Ni durant el franquisme es van atrevir a posar a la presó al president d'Òmnium Cultural. Hem d'estar preparats per a tot' @marcelmauri” (17 d'octubre de 2017). Òmnium manté una intensitat destacada durant els mesos d'octubre, novembre i desembre, i una aposta pel vocabulari dur, sempre dins el marc de lluita: “📰🌐El cop de l'Estat a Catalunya és avui notícia als principals diaris del món” (22 d'octubre de 2017).

Amb la declaració d'independència al Parlament del 27 de setembre, Òmnium torna a tuitejar dins el marc de sobirania per celebrar-ho, però només el manté fins dissabte. Aquest és l'últim tuit en què Òmnium considera que la República catalana és una realitat: “Catalunya ja és una República i ara ho hem d' explicar al món! 🌐 #WelcomeCatalonia •” (28 d'octubre de 2017).

Durant els mesos de novembre i desembre, Òmnium continua amb l'estratègia de denúncia de la repressió dins el marc de lluita. El *hashtag* més utilitzat és #LlibertatPresosPolítics, com en aquest exemple: "Aquesta tarda ens trobem a les places dels ajuntaments del país. A Barcelona, a la plaça de la Catedral 🕒18 h #LlibertatPresosPolítics" (8 de novembre de 2017).

Davant les eleccions del 21 de desembre, Òmnium també dona a la contesa un sentit d'urgència i de tot o res: “🗳️ [TOTHOM A VOTAR] 🗳️Ha arribat el dia. Fem sentir la nostra veu a les urnes, com ho hem fet sempre, pacíficament, democràticament. ✉️Avui ningú no es quedarà a casa. El resultat serà tan ajustat que pot anar d'un vot. Que no

sigui el teu! Ens hi juguem molt!" (21 de desembre de 2017). Però, a diferència de l'ANC, davant el resultat Òmnium no exigeix el desplegament de la República catalana, sinó la restitució de l'autogovern i l'alliberament dels presos: "Ja és hora que la democràcia, restitueixi l'autogovern, i posi en llibertat els presos polítics de forma immediata. **⚔** L'1-O ens vam expressar i el que avui es posa de manifest és la voluntat majoritària d'una solució negociada al conflicte polític" (21 de desembre de 2017).

9.2.7 Partit Demòcrata (PDeCAT)

Si les organitzacions de la societat civil es mouen al voltant dels dos mil tuits, el PDeCat publica el doble de tuits durant el període analitzat, 4.958, una dinàmica comuna als partits analitzats en aquest treball. D'aquests, n'hem seleccionat 3.623 (gràfic 8). El pes de les publicacions recau gairebé exclusivament en declaracions de diversos càrrecs polítics lligats al partit, als mitjans i en seu parlamentària, i en la crida a la participació en actes de partit. Per exemple:

“@jlcieries a Santamaría: 'Els fa tanta por la democràcia que ara també amenacen amb perseguir els fabricants d'urnes'" (9 de maig de 2017);

“📺@nacioidigital ha seguit Lluís Corominas. Llegeix el reportatge: 'En Coro surt a encistellar a la pista del TSJC'" (12 de maig de 2017).

De mitjan de maig al mes d'agost, la comunicació és força equilibrada entre el marc de lluita i el marc de sobirania. El marc de lluita sol estar relacionat amb la denúncia d'accions de l'Estat, mentre el marc de sobirania sol tenir a veure amb la campanya pel "Sí" al referèndum o per declaracions del president, Carles Puigdemont. Veiem dos exemples de sobirania relacionada amb la campanya i amb declaracions del president:

“.@montsecandini: "L'inici de la campanya pel #SíAlMillorPaís serà l'1 de juny. Estem absolutament preparats i amb ganes de començar" (24 de maig de 2017);

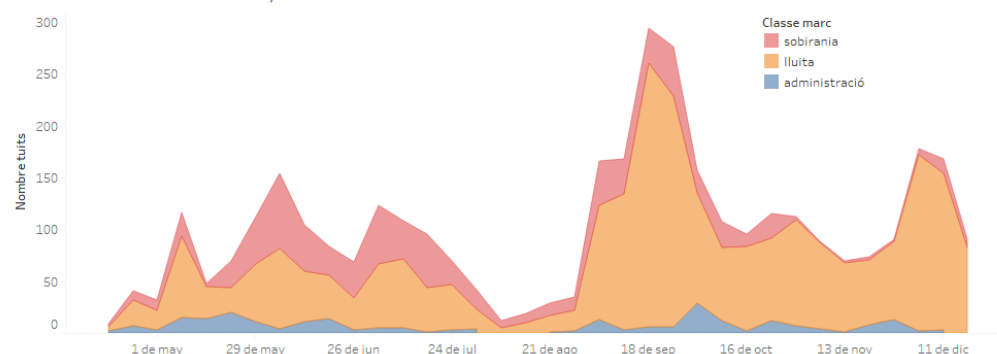
“☑ President @KRLS: 'Aplicarem el resultat que emeti el poble de Catalunya al referèndum, tal com correspon a tot govern democràtic'" (31 de maig de 2017).

A més, a finals de maig hi trobem una aposta significativa pel marc d'administració. En la majoria de casos, es tracta de protestes i recursos parlamentaris contra l'actitud de

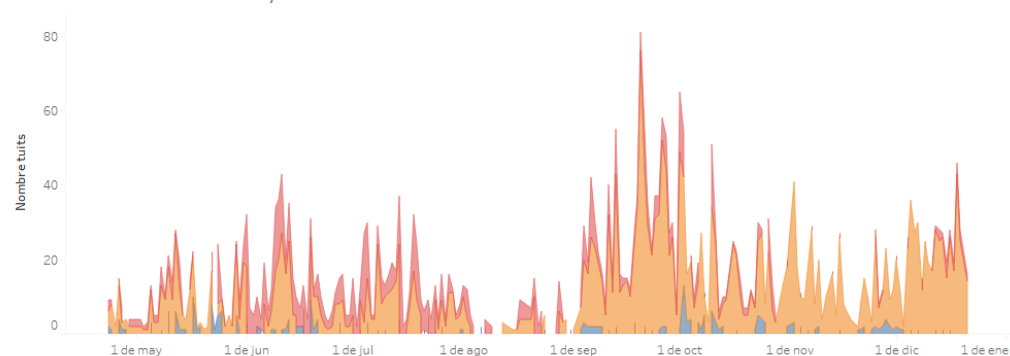
l'Estat, per exemple: “.@lciuro al Fiscal General: ‘La imatge de la fiscalia es deteriora cada dia més. És preocupant i exigim responsabilitats polítiques” (10 de maig de 2017).

Gràfic 8: Partit Demòcrata, tuits per setmana i dia apilats per marcs

PDeCat 2017. Nombre tuits/setmana

PDeCat 2017. Nombre tuits/dia

Font: Elaboració pròpia.

Després de la caiguda de tuits a l'agost, en part per les vacances i en part perquè bona part de l'activitat es relaciona amb els atemptats de Barcelona i Cambrils, el PDeCat comença el setembre amb un perfil de lluita més accentuat: “☑ @martapascal: ‘Els processos polítics només poden tenir una resposta: més política, més democràcia i més urnes” (4 de setembre de 2017).

Com és natural, el perfil del PDeCat cobreix extensivament l'activitat parlamentària del 6 i 7 de setembre, amb una atenció especial als seus diputats i diputades, a més del president, Carles Puigdemont. Això multiplica el nombre de tuits publicats i torna a situar els marcs de lluita i sobirania en una certa igualtat. De fet, molts dels discursos d'aquests dos dies alternen els dos marcs. Per exemple, aquestes dues frases seguides del portaveu de Junts pel Sí al Parlament, Lluís Corominas:

Sobirania: “☑ Lluís Corominas: ‘El referèndum és vinculant. I els ciutadans sabran en tot moment els efectes del seu vot’” (6 de setembre de 2017);

Lluita: “☑ Lluís Corominas: ‘Alguns partits han perdut l’ocasió d’estar al costat de la democràcia. Han triat estar amb el govern del @PPopular’” (6 de setembre de 2017).

El 20 de setembre marca el dia de màxima activitat del compte de Twitter del Partit Demòcrata, que arriba a les 80 publicacions en 24 hores. Això és perquè cobreix l’activitat de tots els portaveus i diputats del partit repartits pels parlaments, manifestacions i mitjans de comunicació de Barcelona i Madrid. Durant els dies al voltant dels fets del 20 de setembre, la gran majoria de tuits s’expressen dins el marc de lluita. Per exemple aquests dos:

“@neusmunte a @CatalunyaRadio: ‘El que està passant avui és una involució democràtica perquè s’atempta contra les institucions’ #votarem” (20 de setembre de 2017);

“☑@carlescampuzano a Puerta del Sol: ‘El govern espanyol ha humiliat les institucions i la ciutadania catalanes #votarem #HolaDemocràcia’” (20 de setembre de 2017).

El dia 1 d’octubre és el segon amb més tuits del període analitzat, i és particular perquè el marc d’administració va agafant força a partir del propi dia 1 fins a finals d’octubre. Això s’explica per les apel·lacions a les institucions europees i a l’activitat parlamentària i jurídica dels portaveus del partit, com en aquests dos exemples:

“🇪🇺 @martapascal a @elsmatins: ‘El tractat de la UE preveu que en cas d’ús de la força per part d’un estat membre, s’han de prendre decisions’” (2 d’octubre de 2017);

“🇪🇺 @lluiguino a @La_SER: ‘El govern del @PPopular hauria de dimitir: @marianorajoy i tot el nucli dur que ha planificat aquesta operació’” (1 d’octubre de 2017).

Al costat d’aquests missatges, hi trobem un bon nombre de missatges de sobirania, basats en l’explicació de la jornada de votació i en la projecció del resultat cap a proclamació de la independència. Per exemple en aquests dos casos:

“☑@jorditurull: ‘El compromís del @govern és que tothom pugui votar i hem establert un sistema perquè així sigui’” (1 d’octubre de 2017);

☑️#President @KRLS: 'El @govern traslladarà al @parlament_cat els resultats de la jornada d'avui perquè actuï d'acord amb el que ha de fer'" (1 d'octubre de 2017).

El marc de lluita, però, és el més emprat durant tot el període, amb tuits que tendeixen a primer la victimització, com aquests:

“☑️#President @KRLS: 'La resposta del govern espanyol ha estat la repressió i la violència, i ha tornat a ser la resposta de sempre' #10Oct" (1 d'octubre de 2017);

“🇪🇺@carlescampuzano a @Desayunos_tve: 'La policia ha de protegir la ciutadania. Espanya ahir va ser la vergonya d'Europa i el món ho ha vist'" (2 d'octubre de 2017).

La declaració suspesa del 10 d'octubre produeix una nova onada de publicacions dins el marc d'administració que reflecteixen la crida al diàleg del president Puigdemont, com aquestes:

“☑️#President @KRLS: 'Hi ha un prec de diàleg que recorre Europa, perquè ja se sent interpel·lada' #10oct" (10 d'octubre de 2017);

“🇪🇺 @martapascal a @La_SER a qui demanava un gest al diàleg: 'Ara ha passat i la pilota està a la teulada de @marianorajoy' #10oct" (10 d'octubre de 2017).

Les crides al diàleg es frenen després de la detenció de Jordi Sànchez i Jordi Cuixart, i els tuits de victimització dins el marc de lluita es converteixen en absolutament majoritaris. Es parla dels Jordis, de la repressió de l'1 d'octubre i de l'aplicació de l'article 155, com aquest: “☑️Lluís Corominas: 'Donar suport a l'#art155 és fer un cop d'estat'" (26 d'octubre de 2017).

Tot i això, es fan alguns tuits que fan referència a aixecar la suspensió del dia 10, com aquest: “☑️@martapascal al #CNPDeCAT ho deixa clar: 'Si la resposta és el diàleg, seure a dialogar. Si és el no-diàleg, s'ha d'aixecar la suspensió'" (18 d'octubre de 2017).

El dia 27 d'octubre, el PDecat només publica 13 tuits, dels quals 5 són el discurs del president Carles Puigdemont. El 28 d'octubre, només publiquen 5 tuits, dels quals 4 són

el missatge del president des de Girona. El 29 d'octubre no es publica cap tuit, cosa que denota una certa prevenció davant la confusió entre missatges del moment.

L'última vegada que es menciona la paraula República és en un tuit del dia 27: “📺 Hem defensat el mandat de l'1-0 i ara defensarem la República i les institucions!” (27 d'octubre de 2017).

A partir de dilluns, 30 d'octubre, la dinàmica canvia completament, i ja s'entra en l'argument de participar a les eleccions convocades per Mariano Rajoy dins el marc de lluita: “🗳️ @martapascal: 'Ens presentarem a les eleccions en defensa de les institucions i contra un 155 miserable'" (30 d'octubre de 2017).

A partir del 30 d'octubre també desapareix el marc de sobirania. L'activitat tuitera torna a pujar el 2 de novembre, amb l'empresonament dels consellers de la Generalitat que no havien marxat a Bèlgica. El *hashtag* més utilitzat és #Llibertatconsellers: “👤 @MiquelBuch: 'Cap agressió sense resposta. El poble català contestarà aquesta agressió d'una forma democràtica.' #LlibertatConsellers” (2 de novembre de 2017).

Durant el mes de novembre, amb la formació de la coalició Junts per Catalunya, el Partit Demòcrata va agafant un to més secundari i es dedica gairebé exclusivament a cobrir la presència mediàtica dels dirigents del partit. L'últim tuit de la nit del 27 de desembre recupera el concepte independència: “👤 Avui l'independentisme s'ha revalidat! Hem guanyat al 155! 😊 📺 Gràcies a tots!” (27 de desembre de 2017).

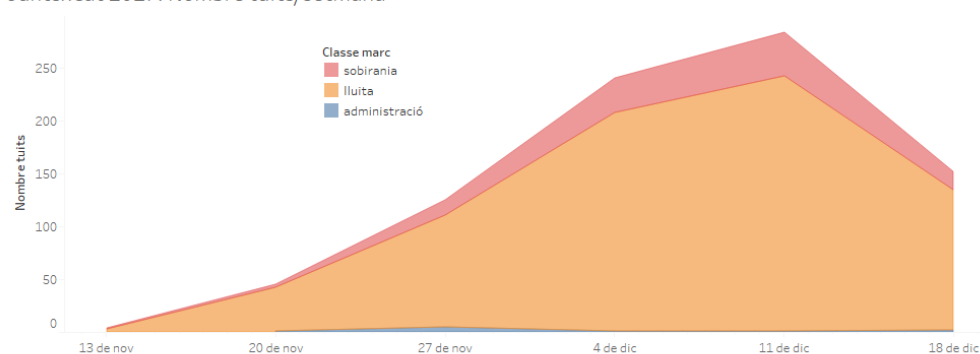
9.2.8 Junts per Catalunya (JxC)

La coalició Junts per Catalunya comença a tuitejar l'11 de novembre de 2017. En total, publica 1124 tuits propis, dels quals n'hem seleccionat 850 per l'anàlisi (gràfic 9). Aquest és el seu primer tuit, que hem considerat dins el marc de sobirania per la menció explícita a “fer la independència”: “Hola! 🙌 Aquest és el perfil oficial de Junts per Catalunya. El #21D:📣 Junts per la independència, la República i la llibertat!! Junts per la restitució del @catalan_gov.👤👤👤 Junts pel retorn dels presos polítics i dels exiliats.✂️ Junts contra el 155.” (11 de novembre de 2017).

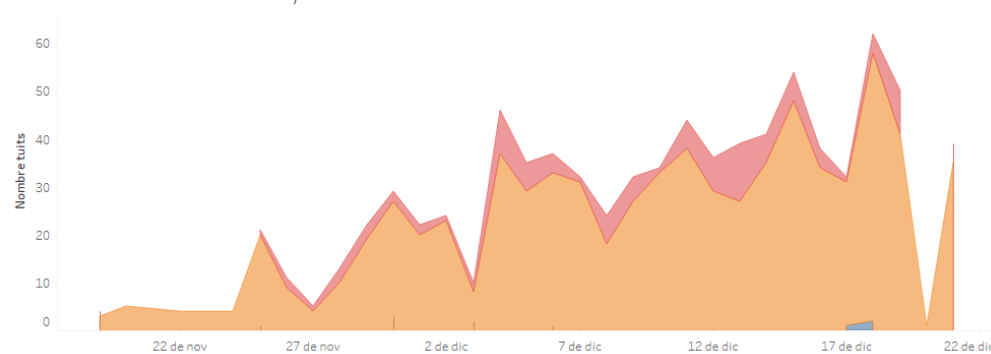
Després d'aquest inici, com podem veure al gràfic 9, JxC manté un perfil baix fins el 25 de novembre, quan es presenta oficialment la candidatura per a les eleccions del 21 de desembre. Inicialment, JxC agafa un to marcadament èpic de lluita: “🇪🇺 #president @KRLS: ‘El #21D hem de dir al tripartit del 155 que, a Catalunya, la democràcia no es toca, no es retalla. A Catalunya, no se l'empresona, no se l'envia a l'exili i no se la pica amb porres de la policia. Que treguin les grapes untades d'autoritarisme’” (25 de novembre de 2017).

Gràfic 9: Junts x Catalunya, tuits per setmana i dia apilats per marcs

JuntsxCat 2017. Nombre tuits/setmana

JuntsxCat 2017. Nombre tuits/dia

Font: Elaboració pròpia.

Entre la majoria de tuits de lluita, JxC també alterna alguns missatges en clau administrativa, com aquest: “🇪🇺 #president @KRLS a @FAQSTV3: ‘Jo sóc president de @catalan_gov. La destitució és il·legal. El Govern espanyol, que ens persegueix i ens demana 30 anys de presó, se salta el seu ordenament. En quina llei diu que es pugui alterar el resultat d’unes eleccions com les de 27S?’” (26 de novembre de 2017).

A partir de finals de novembre, però, Junts per Catalunya comença una nova estratègia, que passa per començar a insinuar la tornada de Carles Puigdemont a Catalunya amb missatges en clau de sobirania amb un punt d'ambigüitat: “👤 #president @KRLS: ‘Continuaré sent el president de la Generalitat, si el poble de Catalunya ho vol. No hi haurà res que impedeixi defensar els meus drets’ #JuntsXCat” (27 de novembre de 2017).

El tuit anterior conté una ambigüitat calculada en el “no hi haurà res que impedeixi”, però l’hem classificat dins el marc de sobirania perquè el pes de la frase recau sobre la decisió del “poble de Catalunya”. Aquesta ambigüitat en la idea de confirmar la figura de Puigdemont com a president es troba en la majoria de missatges de la coalició durant les setmanes següents. Els dos exemples que aportem els hem classificat dins el marc de lluita perquè giren al voltant de la idea de que tothom voti per enviar un missatge potent, sense aclarir si el vot és efectiu per si mateix o pel missatge que implica guanyar les eleccions:

“🗳️ @elsa_artadi: ‘És important que la llista del #president @KRLS sigui la més votada. Serà un missatge molt potent a l'Estat espanyol i al món. No s'entendrà qualsevol altra cosa que no sigui la reafirmació de @KRLS com a #president’ #JuntsXCat #Més324” (28 de novembre de 2017);

“▶️ @MartaMadrenas: ‘El #21D hem d'anar a les urnes per ratificar el Govern del #president @KRLS i per protegir el país’” (1 de desembre de 2017).

També és interessant la idea del 21 de desembre com una segona volta de l'1 d'octubre, però treient-li el component referendari i buidant-lo de referències explícites pel que respecta a la declaració d'independència: “📣 #president @KRLS: ‘Encarem el #21D com la segona volta de l' #10Oct, amb una altra victòria històrica per la via democràtica i pacífica. És l'únic camí per avançar i garantir la llibertat’” (2 de desembre de 2017).

Els missatges de JxC també donen molta importància als candidats que són a la presó, amb l'argument implícit dins el marc de lluita que una victòria electoral facilitaria que en surtin: “🗳️ @ferranmascarell a @LasMananas_RNE: ‘Tenir candidats a la presó pel

que pensen és una anormalitat democràtica. Treballem perquè surtin tots, són gent demòcrata i pacífica” (5 de desembre de 2017).

Aquest sentit de lluita encara és més evident quan parlen alguns candidats dels que han estat dins la presó i han sortit en llibertat condicional temporal. En aquest missatge, a més, es comença a parlar explícitament del retorn de Carles Puigdemont, titllat de president legítim: “👊@joseprull: ‘Ens han volgut humiliar, però no ens hem deixat. Sortim de la presó amb la dignitat i els nostres ideals més forts que mai. El #21D cal omplir les urnes d'esperança per alliberar la resta de presos i pel retorn de @KRLS com a #president legítim” (8 de desembre de 2017).

Els candidats de la coalició van apujant el to i comencen a relacionar més directament la victòria a les eleccions amb la tornada del president, com fa Elsa Artadi en un tuit que ja hem considerat dins el marc de sobirania: “▶@elsa_artadi a @elsmatins: ‘De president, ja en tenim un. Totes les enquestes mostren l'àmplia voluntat dels ciutadans perquè el #president @KRLS ho segueixi sent. Cal votar-lo perquè pugui tornar de l'exili. El tripartit del 155 haurà d'acceptar el resultat” (11 de desembre de 2017).

A partir de la segona setmana de desembre, Junts per Catalunya adopta de forma definitiva una estratègia de campanya que ja entra de ple dins el marc de sobirania. Puigdemont ja parla obertament d'independència, com en aquest tuit: “▶#president @KRLS: ‘Volem deixar clar que la millor política social que es pot fer en aquest país es la independència. No han entès que volem ser un estat per construir un millor país que no deixi enrere a ningú” (13 de desembre de 2017).

Al mateix temps, s'adopta plenament la idea, també dins el marc de sobirania, que, per a que torni el president Puigdemont, s'ha de votar la llista de Junts per Catalunya. Aquesta idea s'expressa literalment per primera vegada en aquest tuit: “👊 Perquè torni el president, s'ha de votar el president #JuntsXCat #21D” (13 de desembre de 2017).

La campanya de JxC es mou al voltant d'aquesta idea fins a l'últim dia i va guanyant en èpica però mantenint el marc de sobirania, resumit en aquest tuit: “👊president @KRLS: ‘Apel·lo a un vot útil de país perquè ens hi juguem el país. Només hi ha un pla: que

retornin el president i el Govern legítim cessats antidemocràticament. Qualsevol altra pla és una derrota per dècades i un precedent històric molt greu" (19 de desembre de 2017).

El 21 de desembre, després del resultat de les eleccions, Junts per Catalunya dos missatges aparentment contradictoris, un de sobirania –la República catalana ha guanyat- i un de lluita –cal suspendre el 155 i obrir negociacions amb el govern espanyol-, exemplificats en els dos tuits següents, respectivament:

🇪🇺 president @KRLS: ‘Hem mantingut la legitimitat i la continuïtat d'una institució que neix el 1359. Amb aquesta legitimitat, hem donat una notícia al món: la República catalana ha guanyat a la Monarquia del 155. Que ho entenguin bé! Que en prenguin nota!’”

🇪🇺 president @KRLS: ‘Des de demà mateix, el 155 ha de quedar en suspens. S’han d’alliberar els presos, hem de retornar i hem de tornar a la recepta de la política, que és la única que Rajoy encara no ha receptat mai’”.

9.2.9 Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)

Esquerra Republicana de Catalunya és, de llarg, l’organització amb més tuits publicats durant el període analitzat. En total, els republicans publiquen 7.835 tuits propis durant el període, dels quals n’hem seleccionat 5.334 (gràfic 10). Això fa que la seva anàlisi sigui especialment complexa, ja que un percentatge relativament petit de tuits d’un marc en particular pot multiplicar el número de tuits de qualsevol altra organització.

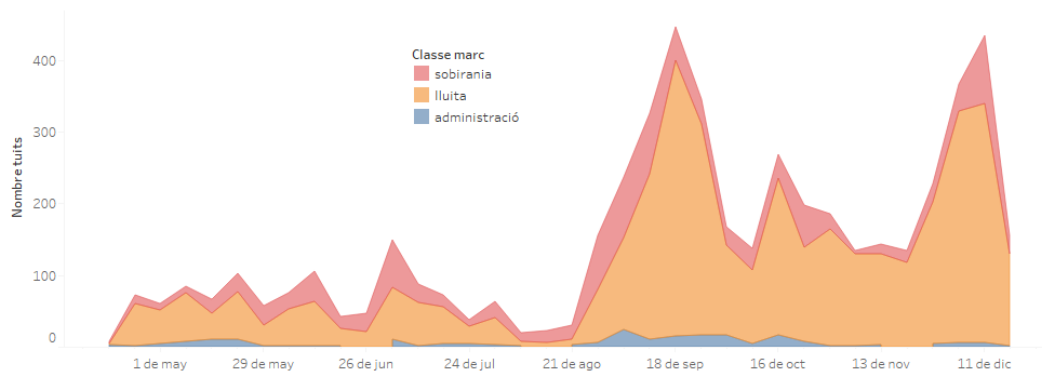
En general, podem dir que el perfil de comunicació d’ERC s’assembla al del Partit Demòcrata en quant a l’ús de marcs, amb una presència una mica menys acusada del marc de sobirania, especialment durant la primera meitat de l’any, com observem al gràfic 10.

Fins al mes de juliol, la presència del marc de sobirania és més aviat anecdòtica, davant les desenes de tuits diaris en marc de lluita, moltes vegades centrada en la paraula-símbol *democràcia* i els seus derivats. Per exemple: “🇪🇺@gabrielrufian: ‘No demanem a la gent que sigui independentista, demanem que sigui demòcrata’ 🇪🇺 [#FemRepública](http://bit.ly/RufiánGirona)” (29 d’abril de 2017).

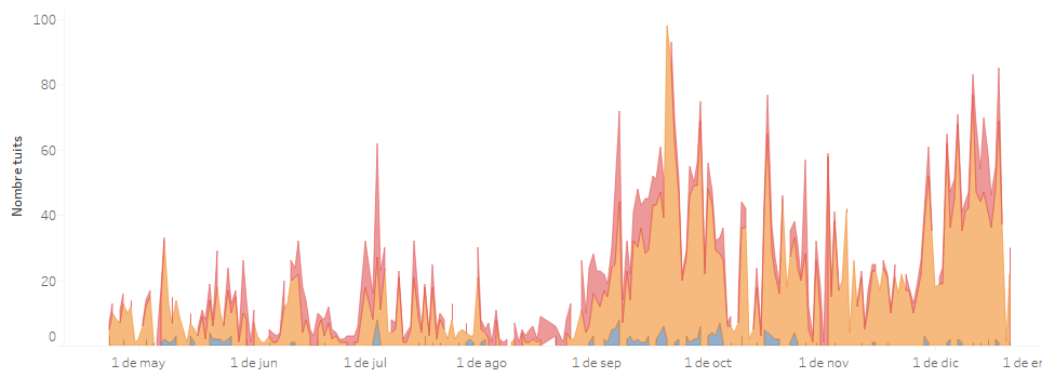
En molts casos, ERC inclou el marc de sobirania de forma secundària en missatges on el marc de lluita té preeminència, cosa que permet que un públic més ampli s'hi pugui sentir cridat. Per exemple: “[@martarovira](#): ‘No podem tolerar que tots els avenços que s’aproven al #Parlament s’acabin amb una impugnació ordenada pel govern del PP’ Entrevista a Marta Rovira al Més 324 ‘La pregunta és: nosaltres estem preparats per fer el #referèndum? Sí. El #Govern està preparat i ha estudiat tots els escenaris’” (29 d’abril de 2017).

Gràfic 10: Esquerra Republicana de Catalunya, tuits per setmana i dia apilats per marcs

ERC 2017. Nombre tuits/setmana

ERC 2017. Nombre tuits/dia

Font: Elaboració pròpia.

El *hashtag* més utilitzat durant aquests mesos és #LaLlibertatNoEsJutja i es dona molt protagonisme als polítics processats per la justícia, molts dels quals estan vinculats directament al partit. Per exemple: “[@ForcadellCarme](#): ‘Continuarem alçats per ser dignes representants d’aquest país. No ens doblegarem’ #LaLlibertatNoEsJutja Compareixença de Carme Forcadell i Anna Simó ‘Ho hem dit i ho repetim: el que està en

joc no és un projecte polític o un altre, el que està en joc és la democràcia” (8 de maig de 2017).

Esquerra també publica missatges de tipus administratiu relacionats amb l'acció de govern i el desplegament d'institucions autonòmiques que podrien ser útils per a la República, però que es mantenen dins el marc legal espanyol: “.@LISalvado: ‘Estem incorporant tot l'equip perquè passarem de 5 a 32 oficines de l'Agència Tributària Catalana’ #ElsMatinsTV3” (11 de maig de 2017).

En canvi, un altre tipus de missatge s'emmarca dins la sobirania emmascarat en un to de negociació de tipus administratiu, el raonament és que fins a l'últim moment s'està disposat a negociar, però que el referèndum es farà amb tota seguretat, com en aquest exemple: “.@rogertorrent11: ‘Després d'un nou no la via pactada és més impossible, però fins l'últim segon estarem disposats a acordar el #referèndum” (1 de juny de 2017).

Entre l'1 i el 4 de juliol, ERC multiplica els tuits dins el marc de sobirania i també, curiosament, els d'administració. Aquesta aparent contradicció s'exemplifica amb aquests tres tuits, en què la referència a la llei té significats molt diferents: el primer, dins el marc administratiu espanyol; el segon, dins el marc sobirà català; el tercer, dins el marc administratiu espanyol/europeu:

“►Oriol @junqueras: ‘Només hi ha una legalitat. És l'Estat espanyol qui la menysté i malinterpreta. Enlloc està prohibit fer un #referèndum’” (3 de juliol de 2017);

“De llei només n'hi haurà una. L'aproverem al #Parlament i donarà cobertura legal per poder fer el referèndum’ #LleiReferèndumTV3” (4 de juliol de 2017);

“.@martarovira: ‘El marc legal q aproverem formarà part de l'ordenament jurídic espanyol perquè l'Estat ha ratificat els tractats’ #ComSempre” (4 de juliol de 2017).

Durant el mes d'agost, encara que es fan pocs tuits, és significatiu que la majoria es fan dins el marc de sobirania. Molts missatges segueixen referint-se a lleis, com aquest: “La

llei de transitorietat regula la victòria del Sí i per tant, només entra en vigor si guanya el Sí, diu @JoanTarda a #8aldia” (30 d'agost de 2017).

Hem considerat dins el marc d'administració les declaracions que assumeixen que les institucions europees intervindran en algun moment del procés, com en aquest cas: “.@jmterricabras: ‘Europa respondrà si nosaltres responem com cal l'#10, amb una participació correcta i victòria del Sí #NovaRepúblicaSí’” (30 d'agost de 2017).

Com hem vist amb la majoria dels altres actors, al voltant del 6 i 7 de setembre es torna a disparar l'activitat a Twitter, amb un protagonisme significatiu del marc de sobirania. Molts missatges són tan clars com aquest: "Amb la Llei del #referèndum i la de transitorietat deixem en mans del poble decidir que CAT esdevingui un estat independent' #PleDemocràcia" (7 de setembre de 2017).

Aquest tipus de missatges que assumeixen la sobirania del poble de Catalunya s'acompanyen de tuits dins el marc de lluita que contenen queixes per l'actitud dels partits que intenten impedir el debat de les lleis del referèndum: "Els mateixos que no volen que votem, diuen que se'ls impedeix expressar-se al #PleDemocràcia. Al #Parlament tothom té dret al debat" (7 de setembre de 2017).

El dia que ERC publica més tuits de tot el període analitzat és el 20 de setembre. Aquesta data també marca un canvi significatiu en l'estratègia de comunicació: els missatges de sobirania passen a ser marginals i els tuitis de caire antirepressiu prenen el protagonisme absolut, amb missatges com aquest: "La nostra força és la democràcia, la millor solució és el vot i omplir urnes l'#10. Votant Sí o No, però per dignitat #LaLlibertatNoEsJutja" (20 de setembre de 2017).

Les crides a mobilitzar-se i, sobretot, les cròniques de les mobilitzacions i de les accions, també dominen el relat de lluita: "📸Ja som milers de persones davant @vicepresicat! Defensarem la democràcia i les nostres institucions sempre! #LaLlibertatNoEsJutja" (Esquerra Republicana, 20 de setembre de 2017).

La paraula *dignitat* també agafa un protagonisme cada vegada més important, dins l'èpica del marc de lluita: "Hem passat de la revolució dels somriures a la revolució de

la dignitat. Ens han fet aixecar més que mai' @martavilaltat #RajoyORepública” (25 de setembre de 2017).

Els pocs tuits en clau de sobirania es refereixen al referèndum, com aquest: “9 DIES per decidir el nostre futur en #referèndum! 🗳️ L'#10 votarem per una República més justa 🇵🇸 i igualitària! #NovaRepúblicaSí “ (22 de setembre de 2017).

Els tuits en clau d'administració són anecdòtics, excepte els dies just abans de la consulta, i tenen a veure amb consideracions sobre el marc legal espanyol i internacional sobre el dret d'autodeterminació, com en aquests dos casos:

“.@toni_comin: 'El que estem fent no pot ser il·legal perquè el dret a l'autodeterminació està per sobre de la Constitució' #RajoyORepública” (25 de setembre de 2017);

"S'ha produït una persecució penal d'un fet q no és delictes. Convocar un #referèndum no és delictes, ho diu clarament el codi penal espanyol" (29 de setembre de 2017).

El dia 1 d'octubre, només es publiquen tres tuits dins el marc de sobirania, com aquest: "En el 96% dels col·legis la gent està votant de manera normal. Al final hi haurà un resultat i s'aplicarà #JoVoto #CatalanReferendum” (Esquerra Republicana, 1 d'octubre de 2017).

La gran majoria de missatges publicats l'1 d'octubre, com hem anat veient, són dins el marc de lluita, i van incrementant el to èpic a mesura que avança la jornada:

“.@JoanTarda: 'L'Estat sap que la democràcia és imbatible. No entenem i no podem perdonar mai que ens facin patir' #CatalanReferendum” (1 d'octubre de 2017);

“.@junqueras: 'Quantes democràcies coneixen que robin urnes?' #CatalanReferendum” (1 d'octubre de 2017).

Durant el dia del referèndum ERC també publica un tuit en el marc d'administració: "Demanem a la UE que, en virtut dels seus tractats, expulsi Espanya com a estat membre', clou @AlfredBosch #CatalanReferendum” (1 d'octubre de 2017).

L'activitat baixa a partir del 2 d'octubre, tot i que l'ús de la metàfora per subratllar l'èpica del missatge es fa cada cop més evident: “🇵🇸@gabrielrufian: 'Després de la

repressió d'un estat indigne, hem de demostrar que Catalunya té veu de gegant' #CatalanReferendum Gabriel Rufián se suma a l'aturada del 3 d'octubre Davant la indecència, demà demanem paralitzar aquest país! 🙏" (1 d'octubre de 2017).

El dia 10, ERC considera que la declaració del president Puigdemont és plenament vàlida, dins el marc de sobirania: "La declaració d'independència serà efectiva passat el termini que hem donat al govern espanyol per parlar i dialogar #Parlament #100ct" (10 d'octubre de 2017).

Els missatges que emulen un escenari de batalla, però, segueixen alimentant el marc de lluita: "El #10 hubo más de dos millones de catalanes que no sólo votaron, sino que resistieron, afirma @JoanTarda" (11 d'octubre de 2017).

El marc de lluita es complementa amb un to de victimització: "Para un pueblo pacífico como el catalán, no fueron las porras lo que nos dolió, sino ver el odio y la aversión hacia cada uno de nosotros" (11 d'octubre de 2017).

L'empresonament de Jordi Sànchez i Jordi Cuixart torna a marcar un punt d'inflexió de pràctica desaparició dels tuits de sobirania i domini del marc de lluita complementat amb el d'administració, com en aquests dos exemples:

"Volem construir un país democràtic precisament perquè no s'empresoni de forma arbitrària persones innocents' @junqueras #LlibertatJordis" (17 d'octubre de 2017);

"Dialogarem amb organismes internacionals, ningú ens farà dimitir d'allò que sempre hem predicat', afirma @junqueras #LlibertatJordis" (17 d'octubre de 2017).

El 27 d'octubre, coincidint amb la segona declaració d'independència, la majoria de tuits es publiquen dins el marc de sobirania per celebrar la nova república: "¡El #Parlament proclama la #RepúblicaCatalana! Ens constituïm com a estat independent i sobirà, democràtic i social!" (27 d'octubre de 2017).

En el cas d'ERC, l'últim tuit que dona la república per constituïda es publica diumenge 29, un dia on només es publiquen tres tuits. És un vídeo editat de la diputada Marta Rovira de divendres, el dia de la proclamació al Parlament: "🇪🇺@martarovira: 'Hem

perdut la por. CAT no es pot governar sense els seus ciutadans👤👤. Fundem un país sobre la dignitat' #DefenseLaRepública Discurs de Marta Rovira al Parlament 'Els ciutadans de Catalunya ens van garantir el país i ara és feina nostra garantir-los aquest estat, aquesta societat, aquesta convivència plural i pacífica'" (29 d'octubre de 2017).

El *hashtag* #DefenseLaRepública tampoc no es torna a utilitzar dins el període analitzat.

Els dies entre la segona proclamació d'independència i el principi de novembre el compte d'ERC té poca activitat pròpia, comparada amb els mesos precedents. Es torna a activar a partir del 2 de novembre, un altre cop amb missatges de tipus antirepressiu dins el marc de lluita i fent referència a les eleccions del desembre, com aquests dos:

"Haremos de esas urnas del 21D la peor pesadilla del frente golpista de PP, PSOE y C's, clou @gabrielrufian #LaLlibertatNoEsJutja" (2 de novembre de 2017);

"Avui innocents han passat la primera nit a la presó. Avui innocents segueixen a la presó. Us volem lliures! #LlibertatPresosPolítics" (2 de novembre de 2017).

Durant el mes de novembre i desembre, el perfil d'ERC s'assembla al dels altres partits. La majoria de missatges giren al voltant de declaracions antirrepressives i crides a manifestacions i mobilitzacions, com en aquests tres tuits:

"📣Avui 10 persones innocents segueixen privades de llibertat 🚫 Us volem a casa amb la família i els amics, no descansarem fins a aconseguir-ho! #LlibertatPresosPolítics" (14 de novembre de 2017);

"👤🗳️ATUREM EL PAÍS! Demà mobilitzem-nos al carrer per la llibertat! #LlibertatPresosPolítics" (Esquerra Republicana, 7 de novembre de 2017);

"👤@robertorrent11: 'Avui hem sortit al carrer per reclamar llibertat, per reclamar retornar la dignitat a les nostres institucions i per retornar el nostre autogovern' #Freedom11N" (Esquerra Republicana, 11 de novembre de 2017).

Les referències a les eleccions com una batalla "entre el bé i el mal" també són cada vegada més freqüents: ".@martarovira: 'El vicepresident i els consellers ens han dit que

siguem forts i valents, que persistim i lluitem fins al final i que sortim a guanyar les eleccions' #LlibertatPresosPolítics" (16 de novembre de 2017).

Els missatges de sobirania també solen estar relacionats amb les eleccions, tornant-les a presentar com una mena de revàlida del referèndum: ".@martarovira: 'Per Catalunya no hi ha una altra sortida que començar una nova legislatura que no sigui fer #República. Ens ho demostren cada dia' #FAQSPuzleTV3" (18 de novembre de 2017).

Aquest argument de revàlida s'anirà convertint en l'eslògan "fer República", que incorpora molta ambigüitat i és complicat d'assignar clarament a un dels marcs sense error. Tot i això, l'hem considerat dins el marc de sobirania en la majoria de casos. Ho hem considerat així perquè dins el context de desembre de 2017 encara s'entenia que fer República tenia a veure amb recuperar la declaració d'independència i perquè la fórmula s'utilitza en un context intercanviable amb implementar la República, com en aquests exemples:

"Aquestes eleccions del 21D van de derrotar el 155 i també de fer República', clou @albaveres" (20 de novembre de 2017);

"Los demás objetivos del #21D son la libertad de los presos políticos e implementar la #República", afirma @martarovira #ARCat23N" (23 de novembre de 2017);

"►[VÍDEO] @sergisabria: 'El #21D, después de llenar las urnas de votos, diremos a Europa y al mundo que la mayoría de este país está a favor de una #República'" (Esquerra Republicana, 24 de novembre de 2017).

També és una constant la pregunta retòrica cap al govern espanyol i els grans partits sobre si es respectaran els resultats del 21 de desembre, sense acabar de concretar què signifiquen els resultats, per això aquest tipus de missatges els hem classificat dins el marc de lluita: "'¿Si ganamos el #21D se comportarán como carceleros o demócratas?', clou @gabrielrufian les preguntes a Rajoy" (22 de novembre de 2017).

Ja durant el mes de desembre, #femRepública es converteix en el *hashtag* de campanya, raó per la qual acompanya també tots els missatges de caire èpic dins el marc de lluita: "Si el dia 21 no guanyem ens arrasen, volen guanyar per legitimar la presó i l'ús de la

violència policial sobre els ciutadans; però guanyarem tots els mandats democràtics que facin falta', afirma @martarovira #femrepública" (4 de desembre de 2017).

Tot i així, alguns missatges van més enllà i desenvolupen l'argument d'implementar la república, com en aquests dos tuits que citen declaracions de Marta Rovira:

“.@martarovira: ‘El #21D sortim a guanyar, alliberarem els presos polítics, recuperarem les institucions i guanyarem un país més lliure i més digne. Salut i República’ #femrepública” (4 de desembre de 2017);

“.@martarovira: ‘@Esquerra_ERC és garantia de República. És aquell partit que no falla mai i que no fallarà mai; que serà fidel al mandat dels ciutadans de Catalunya fins al final!’ #femrepública” (13 de desembre de 2017).

En canvi, és sorprenent que durant la campanya s'arribi insinuar una equivalència entre els conceptes *fer República* i *fer país* un dels eslògans que tradicionalment s'associa amb la Convergència i Unió de Jordi Pujol els anys 80 i 90 del segle XX: "Guanyarem per continuar fent país, és el nostre objectiu. És el que sabem fer, ho hem fet mentre hem estat a #Govern i als ajuntament", explica @MeritxellSerret #femrepública" (15 de desembre de 2017).

Durant la campanya, els missatges d'ERC també tendeixen a fer un lligam més clar entre guanyar les eleccions i que els presos surtin de la presó:

“Avui 4 persones innocents han passat una nit més a la presó Volem posar fi a aquesta injustícia, per això el #21D cal deixar clar que volem #LlibertatPresosPolítics” (16 de desembre de 2017);

“.@pep_cruanyes: ‘Votarem per la #LlibertatPresosPolítics i la restitució de les nostres institucions’ #femrepública” (16 de desembre de 2017).

En canvi, el candidat de Demòcrates de Catalunya Toni Castellà, que va en coalició amb ERC a les eleccions, manté el discurs de sobirania que enllaça el “fer República” amb el desplegament institucional de la República catalana: “.@CastellaToni: ‘Estem profundament convençuts que fer efectiva la República és un deure perquè és l'únic futur que té el nostre país’ #femrepública” (16 de desembre de 2017).

En la recta final abans de les eleccions, els missatges són bàsicament de lluita, associats als presos i a la repressió en general: “►[VÍDEO] ‘El #21D votad pensando en los más de 2 millones de personas que votaron el 10 y en los mil heridos. Votad pensando en el

abuso 155. El 21D ganará ERC o C's, la dignidad o la imposición' No et perdis el minut final de @CarlesMundo #17DebatL6 Minut final de Carles Mundó al debat de La Sexta 'ERC con 86 años de historia y sin ningún caso de corrupción siempre cumple sus promesas y por eso Oriol Junqueras está en la cárcel'" (17 de desembre de 2017).

Aquest tipus de missatge s'intensifica el propi dia de les eleccions: "Tothom a les urnes. Omplim-les de vots de dignitat i República. Votem més que mai per l'Oriol @junqueras. Votem per la seva llibertat perquè el volem a casa! #VotoRepública" (21 de desembre de 2017).

Al vespre, amb els resultats ja sobre la taula, l'últim tuit d'ERC el 21 de desembre és dins el marc de lluita: "'Tot i la repressió i tenir candidats a la presó, l'independentisme ha obtingut molts bons resultats, clou @sergisabria a #21DTV3" (21 de desembre de 2017).

9.2.10 Candidatura d'Unitat Popular (CUP)

La CUP publica un total de 2.654 tuits durant el període, dels quals n'hem seleccionat 1.675 per a l'anàlisi (gràfic 11). El perfil d'aquests tuits és força diferent de la majoria d'organitzacions que hem analitzat, excepte l'ANC. És diferent de la resta, perquè la CUP utilitza consistentment el marc de sobirania durant tot el període en percentatges que oscil·len entre el 20 i el 50% de tots els tuits amb missatge polític analitzats.

També és diferent de la resta en què és, de llarg, el menys actiu dels partits polítics fins a l'agost. A partir de setembre el perfil multiplica l'activitat, però continua publicant una fracció del que publiquen els partits grans. Això és, bàsicament, per una cobertura més marginal a Twitter de les aparicions dels seus càrrecs polítics als mitjans de comunicació (gràfic 11).

El primer tuit del període analitzat ja té un component evident de marc de sobirania: "#referendumSÍoSÍ #perlarepública" (23 d'abril de 2017).

En aquesta línia, la CUP interpreta gairebé tota l'activitat del Govern i el Parlament en clau de sobirania, com en aquest exemple: "Avui aprovem l'impost sobre els béns de

luxe, demà sobirans, aconseguirem l'impost sobre les grans fortunes. Zaska del Benet al PP #parlament” (26 d'abril de 2017).

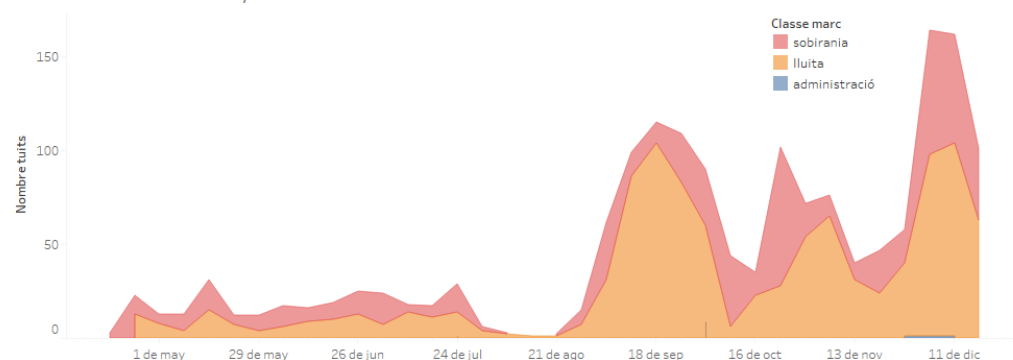
També entra dins el marc de sobirania la pressió constant que exerceix la CUP al Govern de la Generalitat per a que deixi clar que organitzarà el referèndum i en doni tots els detalls, com en aquests dos exemples:

“Quim Arrufat ‘Missatge al @govern: Cal data i pregunta, cal un horitzó clar’ #referèndumSÍoSÍ #perlarepública” (20 de maig de 2017);

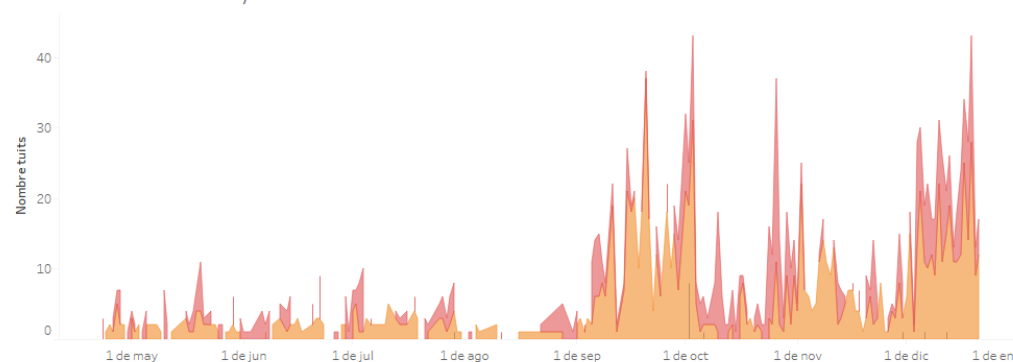
“Ens donem per contestats pel govern espanyol. Tornem a insistir al @govern que fixi data i pregunta pel #referendumCAT” @albertbotran” (23 de maig de 2017).

Gràfic 11: Candidatura d'Unitat Popular, tuits per setmana i dia apilats per marcs

CUP 2017. Nombre tuits/setmana

CUP 2017. Nombre tuits/dia

Font: Elaboració pròpia.

En canvi, els missatges dins el marc de lluita beuen del relat antirepressiu des del primer dia, ja que la CUP para molta més atenció a casos relativament menors d'independentistes detinguts o qüestionats que la resta d'organitzacions. Ho veiem en aquests dos exemples:

“Arxivada la causa contra 5 independentistes acusats de la crema de fotos de Felip VI <https://directa.cat/actualitat/arxivada-causa-contra-cinc-independentistes-acusades-de-crema-de-fotos-de-felip-vi> ... #NiReiNiPor” (28 d’abril de 2017);

“Els dos detinguts a la manifestació de l’#1demaig2017 a #Manresa surten de comissaria <http://www.naciodigital.cat/noticia/130266/dos/detinguts/manifestaci/maig/manresa/surten/comissaria> ...” (1 de maig de 2017).

En general, els missatges de la CUP, siguin del marc que siguin, tendeixen a ser unívocs i, per tant, més fàcilment classificables que els de la resta de partits. Això passa amb els de sobirania, com en aquest cas: “Hola @guardiacivil som aquí a #ElPrat, fent un acte en favor del Sí a la independència. #referendumCAT #prenpartit” (13 de juliol de 2017).

També són molt clars els de lluita, com en aquest altre exemple: “Anna Gabriel ‘El Ministre de l’Interior és un perill públic. És pura claveguera’ <https://youtu.be/E8l0rXE8B3o> #CloacasinteriorTV3” (18 de juliol de 2017).

Durant tot el període analitzat, la CUP només publica un total de 13 tuits dins el marc d’administració. La gran majoria es publiquen com a informació per a la vaga del 3 d’octubre, sobre qüestions legals a tenir en compte, com aquest: “L’empresa no pot substituir-te al teu lloc de treball durant els dies que facis vaga per cap treballador/a, sigui de dins de l’empresa o de fora. #vagageneral” (2 d’octubre de 2017).

Després del parèntesi estival i els tuits relacionats amb els atemptats de Barcelona i Cambrils, la CUP multiplica la seva activitat poc abans del ple del Parlament del 6 i 7 de setembre, amb una majoria de tuits en clau de sobirania com aquest: “.@AnnaGaSabate ‘Avui i aquí trencarem el règim del 78 sense esperar el permís de ningú que no sigui el nostre poble’ #prenpartit #parlament” (6 de setembre de 2017).

Els missatges en clau de lluita són més aviat complementaris dels missatges de sobirania en discursos més amplis, com en aquest cas, com quan el diputat Benet Salellas primer utilitza el marc de sobirania i després el de lluita en aquests dos exemples:

"Amb aquesta llei intentem construir un instrument jurídic de com nosaltres comprem el dret, des de la visió pluralista #prenpartit" (Candidatura d'Unitat Popular, 7 de setembre de 2017);

"Benet Salellas: 'Nosaltres, l'única cosa que volem és donar la veu a la gent. Poden C's, PSC i PP dir el mateix?'" (Candidatura d'Unitat Popular, 7 de setembre de 2017).

La CUP també segueix de prop totes les iniciatives de l'Estat per aturar el referèndum com una lluita del "poble contra l'Estat": "Les CUP del Camp es concentren davant l'impremta de Constantí per protestar per la presència de la Guàrdia Civil #prenpartit" (7 de setembre de 2017).

Com a particularitat de la CUP, també publiquen tuits de caire poètic que hem classificat dins el marc de lluita: "Però, com una consigna, circula secretament de mà en mà, per tot el poble, una rosa de paper. VOTAREM #mambo" (8 de setembre de 2017).

De fet, la segona meitat de setembre i la segona meitat de novembre són els únics períodes on el marc de lluita domina clarament el discurs. Això es deu a la gran quantitat de tuits que denuncien el que consideren que és repressió de l'Estat i acompanyen les mobilitzacions populars, com en aquests tuits:

"ATENCIÓ! Apareixen 250.000 cartells independentistes a Sant Joanet de les Cassoles #MeLosQuitanDeLasManos #MAMBO" (16 de setembre de 2017);

"Aquest és el flyer que @desdelamoncloa no vol que rebis a casa. Aneu engegant la impressora! #EMPAPEREM #prenpartit" (17 de setembre de 2017);

"ATENCIÓ! Membres de la Policia Nacional encaputxats envolten la seu de la CUP, els militants som a dins #SensePor" (20 de setembre de 2017).

El dia de més activitat de tot el període analitzat és l'1 d'octubre, amb tuits de resistència dins el marc de lluita com aquest: "Contra el pitjor de l'Estat, el millor de la gent. Desobediència per la Llibertat! Gràcies, resistents! #Guanyarem #SensePor #referèndumCAT" (1 d'octubre de 2017).

Però la CUP també utilitza àmpliament el marc de sobirania per contextualitzar la votació en tuits com aquest: "El 73% de les escoles electorals estan funcionant amb

normalitat i llargues cues. Tothom al carrer a votar. #1oct #HolaRepública” (1 d’octubre de 2017).

La CUP és qui amb més intensitat interpreta el 3 d’octubre com una vaga per la independència, amb tuits com aquest: “Per l’exercici de l’autogovern i la sobirania, per l’autodeterminació nacional. Per la república de la gent treballadora #VagaGeneral30” (3 d’octubre de 2017).

Davant la declaració d’independència confusa del 10 d’octubre, la CUP és molt crítica des del marc de sobirania: “Creiem que avui tocava proclamar solemnement la República catalana, i potser, diem potser, hem perdut una oportunitat històrica’ @AnnaGaSabate #sensepor #independència FIL” (10 d’octubre de 2017).

A partir de la detenció de Jordi Sànchez i Jordi Cuixart, la CUP comença una nova onada de tuits antirepressius (marc de lluita) combinats amb la pressió al govern i al Parlament (marc de sobirania) per declarar la independència definitivament:

“Avui hem omplert carrers i places de viles i ciutats per reclamar #LlibertatJordis #LlibertatPresosPolitics” (17 d’octubre de 2017);

“La #República ja no és només un desig, és una necessitat urgent per a protegir els nostres drets bàsics. #Parlament” (17 d’octubre de 2017).

Aquesta pressió es fa especialment palpable el dia 26 d’octubre, quan durant unes hores sembla que el president Puigdemont convocarà eleccions autonòmiques: “.@Nudenu ‘No avalarem que tanquin als despatxos, el que hem obert per baix’ #RepúblicaAra #Transparència #SensePor”(Candidatura d’Unitat Popular, 26 d’octubre de 2017).

La CUP se suma a l’eufòria independentista dins el marc de sobirania per donar la benvinguda a la proclamació de la República Catalana el 27 d’octubre: “A cada plaça. Celebrem-ho. Defensem-la. La República és de totes 🇪🇺🇮🇪🇩🇪🇬🇵🇸” (Candidatura d’Unitat Popular, 27 d’octubre de 2017).

De fet, la CUP manté la idea de que hi ha una república per defensar i desplegar més enllà del cap de setmana, fins al ple del Parlament de dilluns: “Demaneu al govern, determinació i acció republicana’ @yeyaboya” (30 d’octubre de 2017).

El 31 d'octubre, també la CUP reconeix que no hi ha república i fa un inici d'autocrítica, ja des del marc de lluita: "B.Salellas 'Cal reflexionar del que ha passat els darrers dies i setmanes, han demostrat les limitacions de la institució. Cal que hi hagi noves institucionalitats que tinguin com a protagonistes la gent, el carrer i les propostes des de baix'" (31 d'octubre de 2017).

Durant el mes de novembre, la solidaritat i les mobilitzacions pels presos agafen molt protagonisme: "►Ni Meco ni Alcalà, us volem a casa. Cap nit més. Tot el suport @ForcadellCarme #LlibertatPresosPolítics" (Candidatura d'Unitat Popular, 9 de novembre de 2017).

La CUP també combina el marc de lluita amb el de sobirania per parlar de les eleccions del 21 de desembre, com en aquests dos exemples, el primer de lluita i el segon de sobirania:

"Tenim molt clar que ens enfrontem a unes eleccions il·legítimes amb un àrbitre parcial que busca un resultat determinat" @MariaSirvnt #Resposta2D #SensePor (2 de desembre de 2017);

"L'única via possible per donar continuïtat a la República és l'unilateralitat. L'arquitectura jurídic-política de l'estat espanyol impedeix un diàleg entre iguals" @carlesral a @agenciaacn (6 de desembre de 2017).

Durant la campanya electoral, el marc de sobirania torna a dominar: "🗳️Demà @carlesral #Dempeus a Barcelona per finalitzar la campanya! A per la República, els Drets Socials, i l'Assemblea Constituent! #DebatTV3" (18 de desembre de 2017).

El dia de reflexió, el 20 de desembre, la CUP es desmarca de la resta de partits i continua enviant missatges des del País Valencià i les Illes Balears: "📣'Traslladem l'esperit de l'1 d'octubre als Països Catalans Exercint sobiranes i l'autodeterminació podrem retornar el poder als pobles' @aramateix #Dempeus a #Sueca #SomPaïsosCatalans" (20 de desembre de 2017).

El dia 21, la CUP considera que ha acomplert dos de quatre objectius, com observem en aquest dos tuits:

"La CUP hem anat amb 4 objectius al #21D Primer 🗳️ assolir majoria republicana Segon 🗳️ assolir majoria d'esquerres dins d'aquest. Tercer 🗳️ que

tot el parlament tingués majoria d'esquerres. Quart "Que la CUP-CC tinguéssim bons resultats" @carlesral #Dempeus (21 de desembre de 2017);

"'Només hem pogut assolir els dos primers. Seguirem treballant incansables per assolir-los de forma total. I per fer efectiva la República dels Drets Socials a partir de demà mateix' @carlesral #Dempeus #21D" (21 de desembre de 2017).

Finalment, el període analitzat conclou amb un tuit de sobirania: "'Gràcies a totes les apoderades, a totes les que ens heu fet confiança. Visca la República!' @carlesral #Dempeus #21D" (21 de desembre de 2017).

9.3 Anàlisi d'ús dels marcs en els subperíodes més rellevants de 2017

Hem generat gràfics de cada marc per poder comparar l'evolució en l'ús per part dels diferents perfils. Una vegada analitzats per separat tots els actors, hem pogut observar que el número de tuits publicats per perfils personals es mou en els centenars –entre els 307 de Jordi Sànchez i els 647 de Carles Puigdemont), mentre els d'organitzacions es mouen en els milers –entre els 1.124 de Junts x Catalunya i els 7835 d'Esquerra Republicana de Catalunya- (gràfic 10). Per això, amb l'objectiu de facilitar la comparació, hem dividit els gràfics entre perfils personals i d'organitzacions per poder comparar millor l'ús dels diferents marcs des de cada perfil.

També hem dividit el període general en tres subperíodes en que l'activitat ha estat especialment rellevant, com hem vist en les darreres pàgines. Els subperíodes són els següents:

- Subperíode 1: de l'11 de setembre al 3 d'octubre de 2017. Ens permet analitzar a fons les variacions en el discurs durant la campanya del referèndum i el seu resultat.
- Subperíode 2: del 4 d'octubre al 5 de desembre de 2017. Engloba el període en què es produeixen les declaracions d'independència i les detencions de líders polítics i socials.

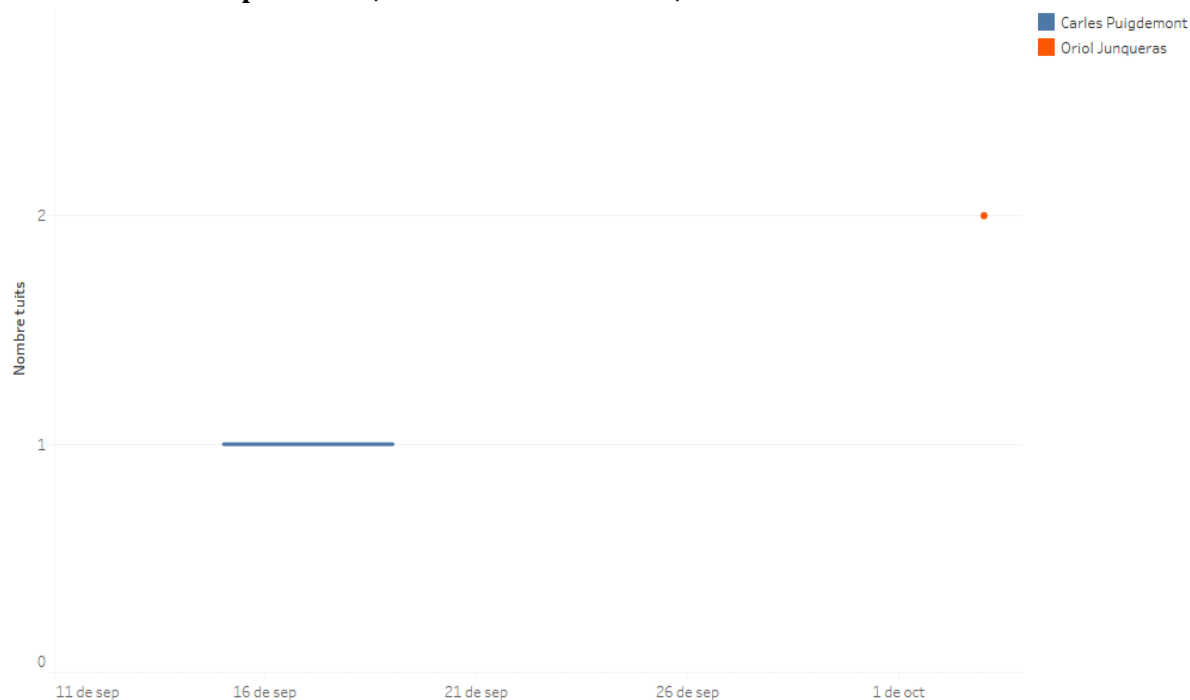
- Subperíode 3: del 6 de desembre al 21 de desembre de 2017. Abarca la presentació de candidatures i la campanya electoral del 21 de desembre.

Als subperíodes 2 i 3 hi trobem l'entrada de Jordi Sànchez i Jordi Cuixart a la presó i, més tard, també la del vicepresident Oriol Junqueras. Durant la majoria del temps en aquests dos subperíodes, doncs, només el president Carles Puigdemont escriu els seus propis tuits. És per aquesta raó que no hem inclòs els gràfics comparatius de perfils personals a l'anàlisi dels subperíodes 2 i 3, només els dels perfils d'organitzacions, que sempre tenen activitat.

9.3.1 Subperíode 1: de l'11 de setembre al 3 d'octubre de 2017

Comencem analitzant els perfils personals per aquest període, és a dir, Carles Puigdemont, Oriol Junqueras, Jordi Sànchez i Jordi Cuixart. Entre l'11 de setembre al 3 d'octubre de 2017, només el president Puigdemont i el vicepresident Junqueras fan tuits en el marc d'administració. A més la poca quantitat (4 en total) fan que no tingui sentit l'anàlisi comparativa. Tot i així, incloem el gràfic a continuació per a referència (gràfic 12).

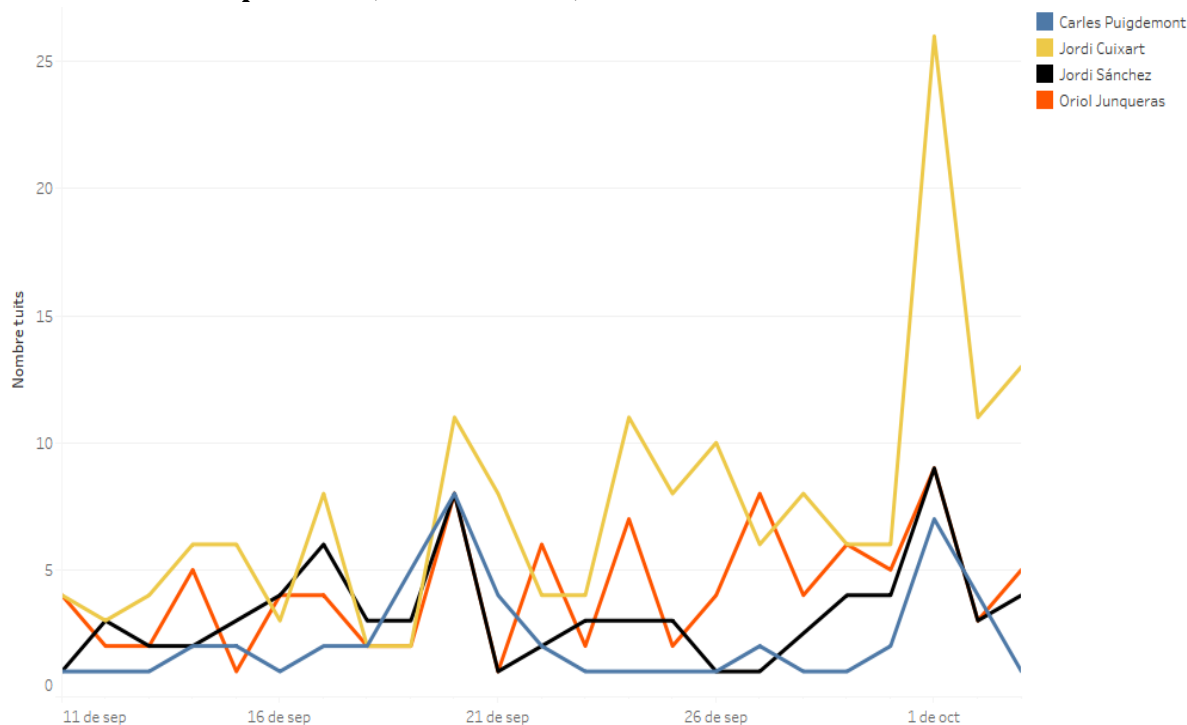
Gràfic 12: Perfils personals, marc d'administració, 11 de setembre a 3 d'octubre

Font: Elaboració pròpia.

En canvi, el marc més utilitzat en aquest període (i durant tota la resta de períodes també) és el de lluita contra la injustícia. El perfil personal que més tuiteja en el marc de lluita, durant gairebé tots els dies analitzats, és el President d'Òmnium Cultural, Jordi Cuixart (en groc). A més, Cuixart destaca especialment el dia 1 d'octubre, quan fa un seguiment gairebé minut a minut dels conflictes als centres de votació i suma més de 25 tuits (gràfic 13).

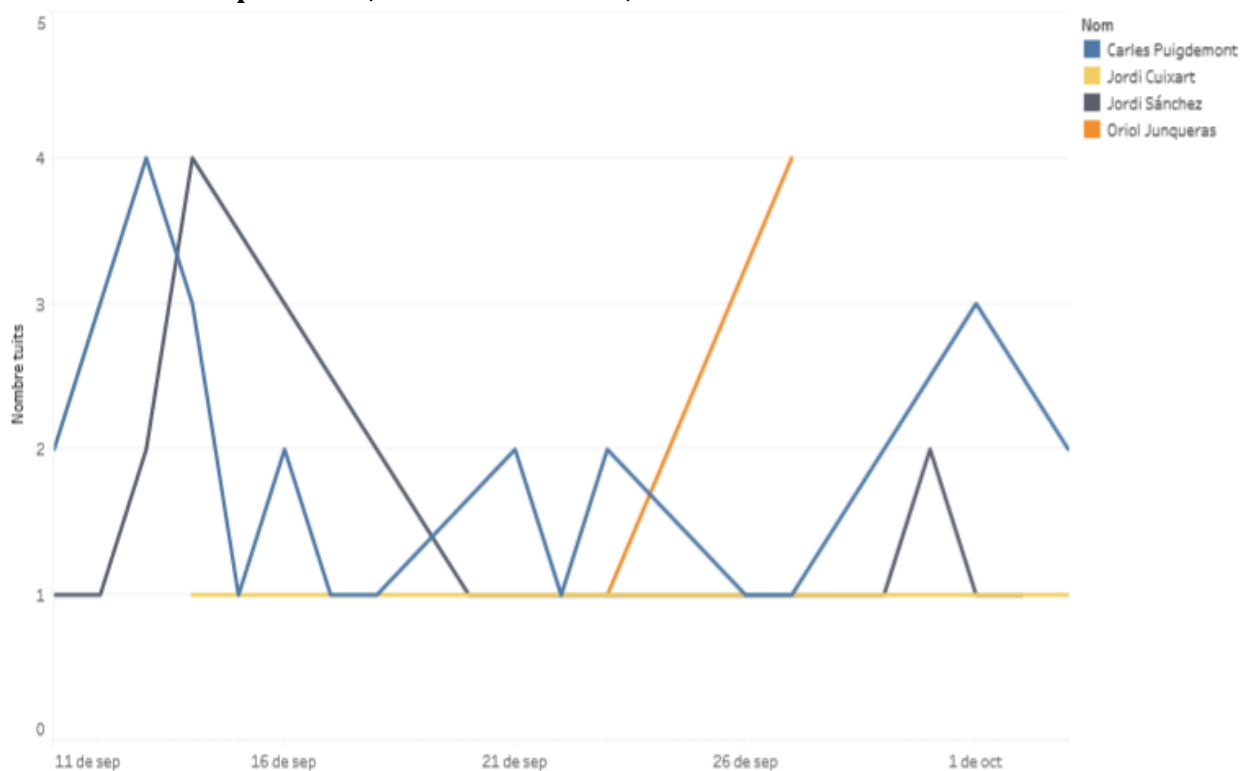
Gràfic 13: Perfils personals, marc de lluita, 11 de setembre a 3 d'octubre

Font: Elaboració pròpia.

Per la seva banda, Carles Puigdemont i el president de l'Assemblea Nacional Catalana, Jordi Sànchez, són gairebé els únics perfils personals que publiquen tuits dins el marc de sobirania entre l'11 de setembre i el 3 d'octubre. Els dos tenen un pic d'un màxim de 4 tuits cadascun al voltant de la Diada de l'11 de setembre i un altre al voltant del referèndum (gràfic 14).

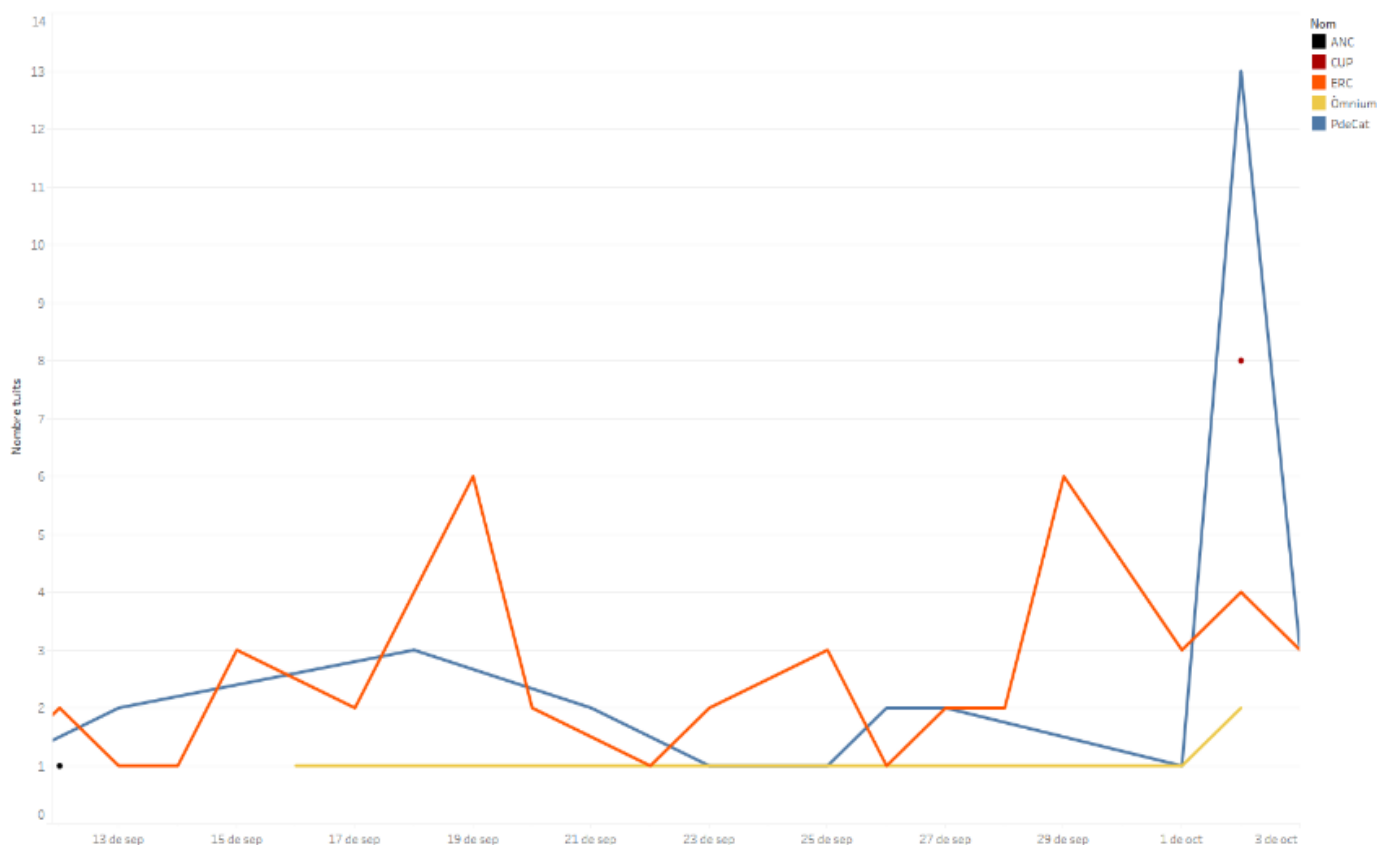
Gràfic 14: Perfils personals, marc de sobirania, 11 de setembre a 3 d'octubre

Font: Elaboració pròpia.

Passem a analitzar els perfils de partits i organitzacions de la societat civil per al mateix període, entre 11 de setembre i 3 d'octubre. ERC (taronja) utilitza més el marc d'administració durant aquest període, però el PdeCAT (blau) té un pic al voltant de l'1 d'octubre per les peticions de negociació i de dimissió de ministres. Per a la resta d'organitzacions l'ús del marc d'administració és marginal (gràfic 15).

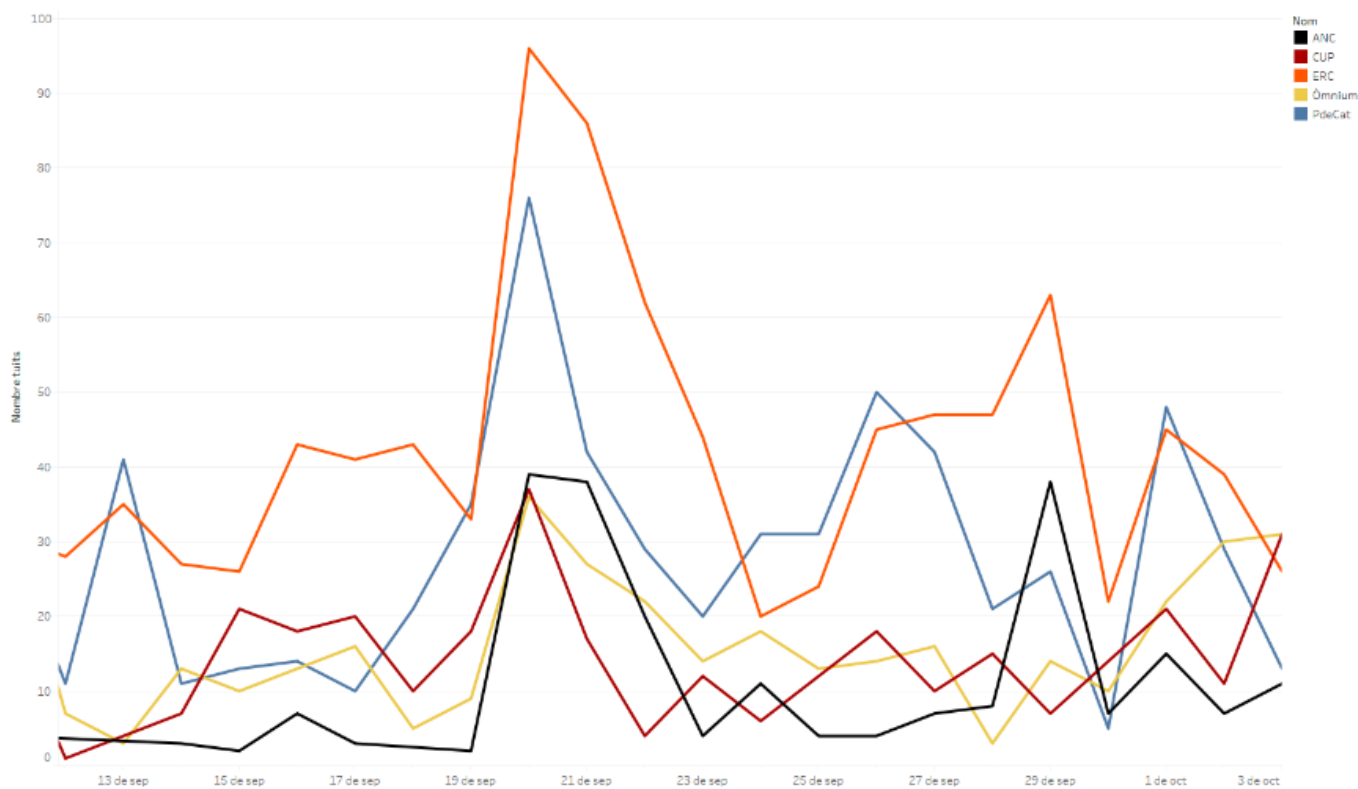
Gràfic 15: Perfils col·lectius, marc d'administració, 11 de setembre a 3 d'octubre

Font: Elaboració pròpia.

El PDeCAT (blau) i ERC (taronja), són clarament destacats en l'ús del marc de lluita. Tot i això, totes les organitzacions tenen un pic al voltant dels fets del 20 de setembre amb un màxim de 100 tuits en un dia en el cas d'ERC i 80 en el cas del PDeCAT, i un segon pic més moderat el 29 de setembre, just abans del referèndum (gràfic 16).

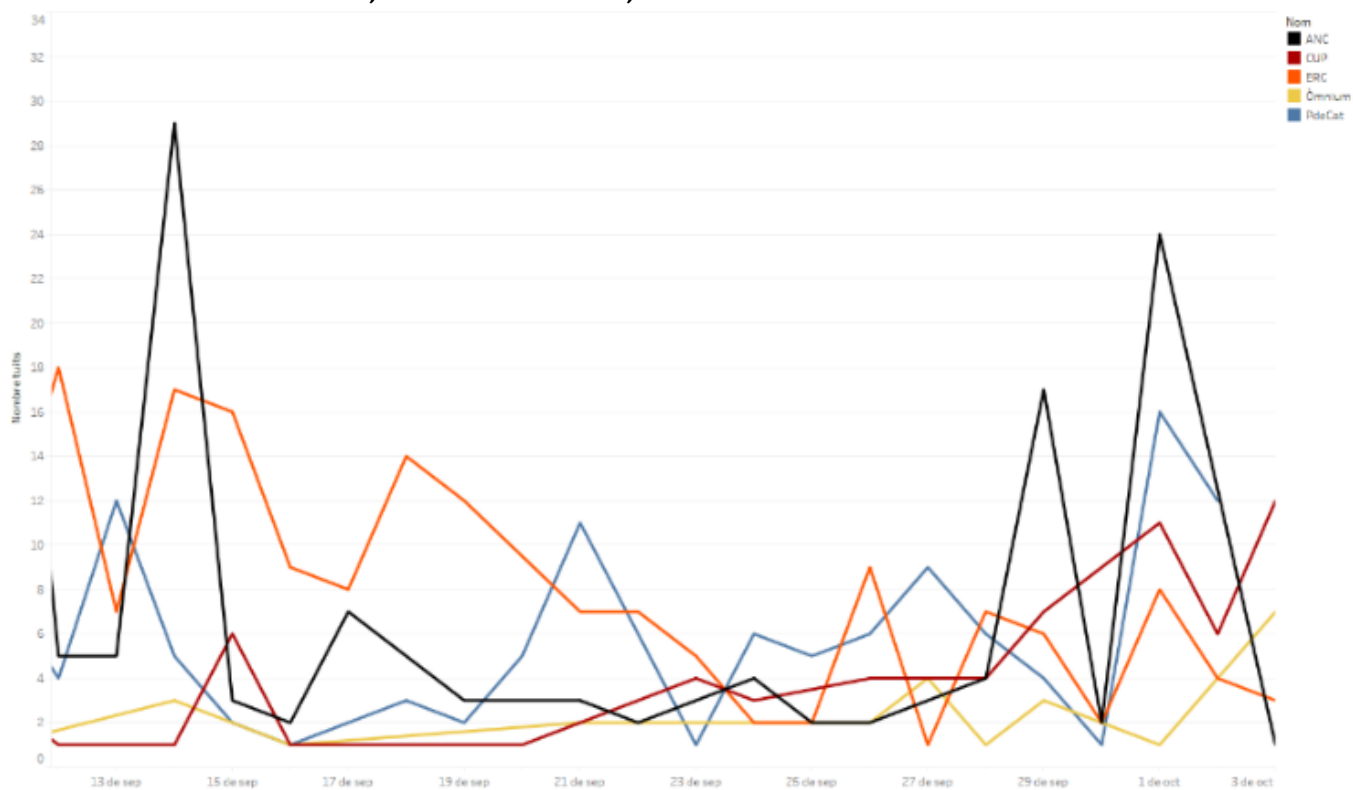
Gràfic 16: Perfils col·lectius, marc de lluita, 11 de setembre a 3 d'octubre

Font: Elaboració pròpia.

Pel que respecta al marc de sobirania, l'Assemblea Nacional Catalana (negre) és l'organització més activa en aquest marc entre l'11 de setembre i el 3 d'octubre, amb tres pics clars que coincideixen amb la Diada Nacional de Catalunya (29), l'últim dia de campanya del referèndum (18) i l'1 d'octubre (24). Destaca també l'evolució decreixent dels tuits de sobirania d'ERC entre 11 de setembre i 3 d'octubre (gràfic 17).

Gràfic 17: Perfils col·lectius, marc de sobirania, 11 de setembre a 3 d'octubre

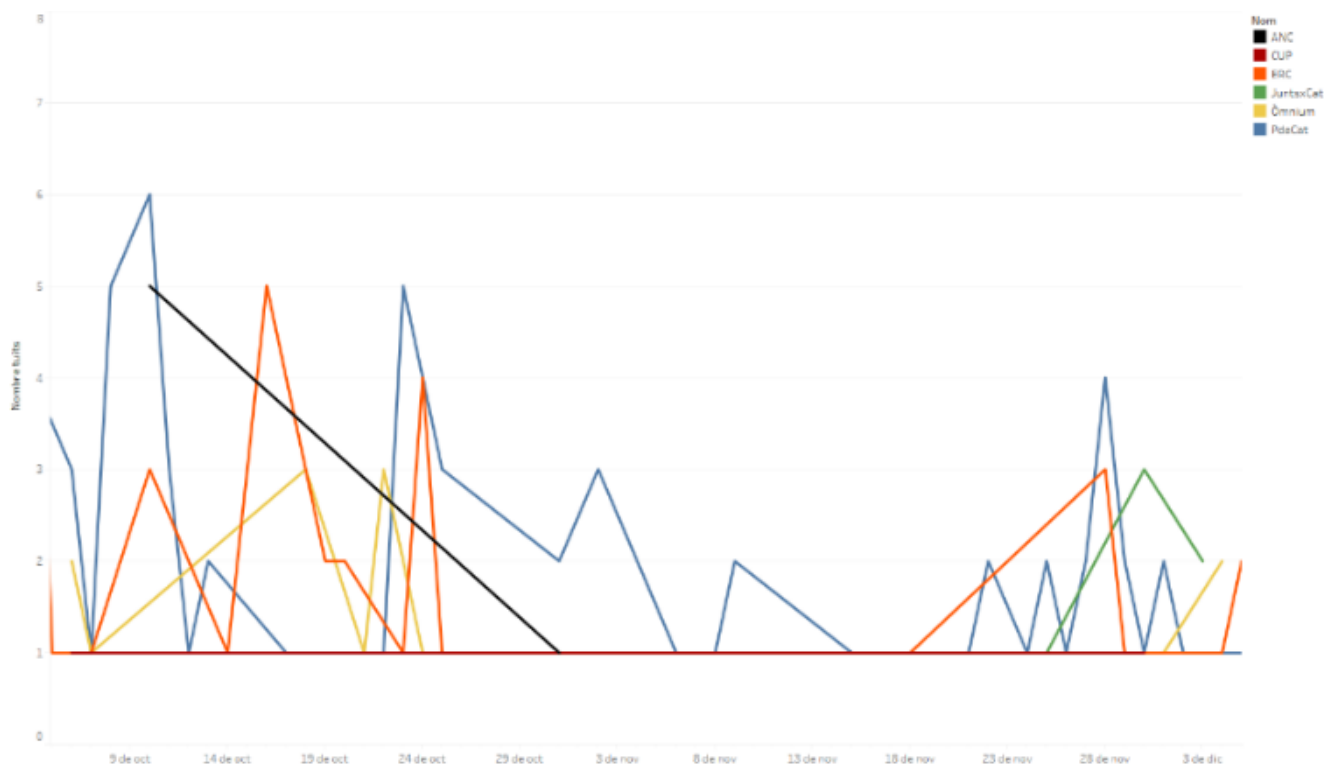

Font: Elaboració pròpia.

9.3.2 Subperíode 2: del 4 d'octubre al 5 de desembre de 2017

En canvi, el PdeCAT (blau) i, en menor mesura, ERC (taronja), són les organitzacions que més missatges publiquen dins el marc d'administració entre 4 d'octubre i 5 de desembre, amb pics que coincideixen amb les crides al diàleg anteriors i posteriors a les declaracions d'independència i amb plens al Congrés dels Diputats a Madrid (gràfic 18).

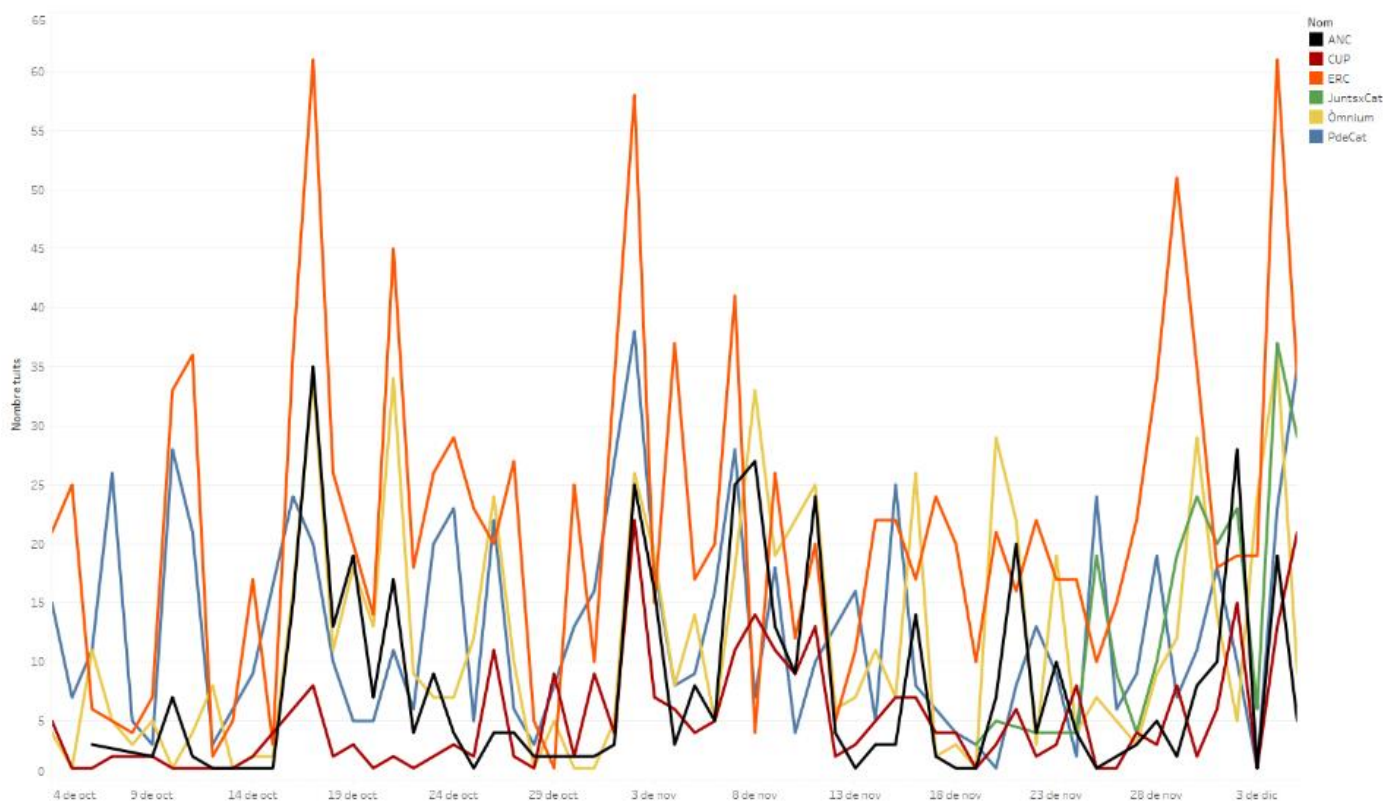
Gràfic 18: Perfils col·lectius, marc d'administració, del 4 d'octubre al 5 de desembre de 2017

Font: Elaboració pròpia.

Totes les organitzacions fan un ús extensiu del marc de lluita, que continua essent el més utilitzat de tots entre 4 d'octubre i 5 de desembre, amb un lleuger avantatge per a ERC (taronja), que arriba a pics de més de 60 tuits en un dia (gràfic 19).

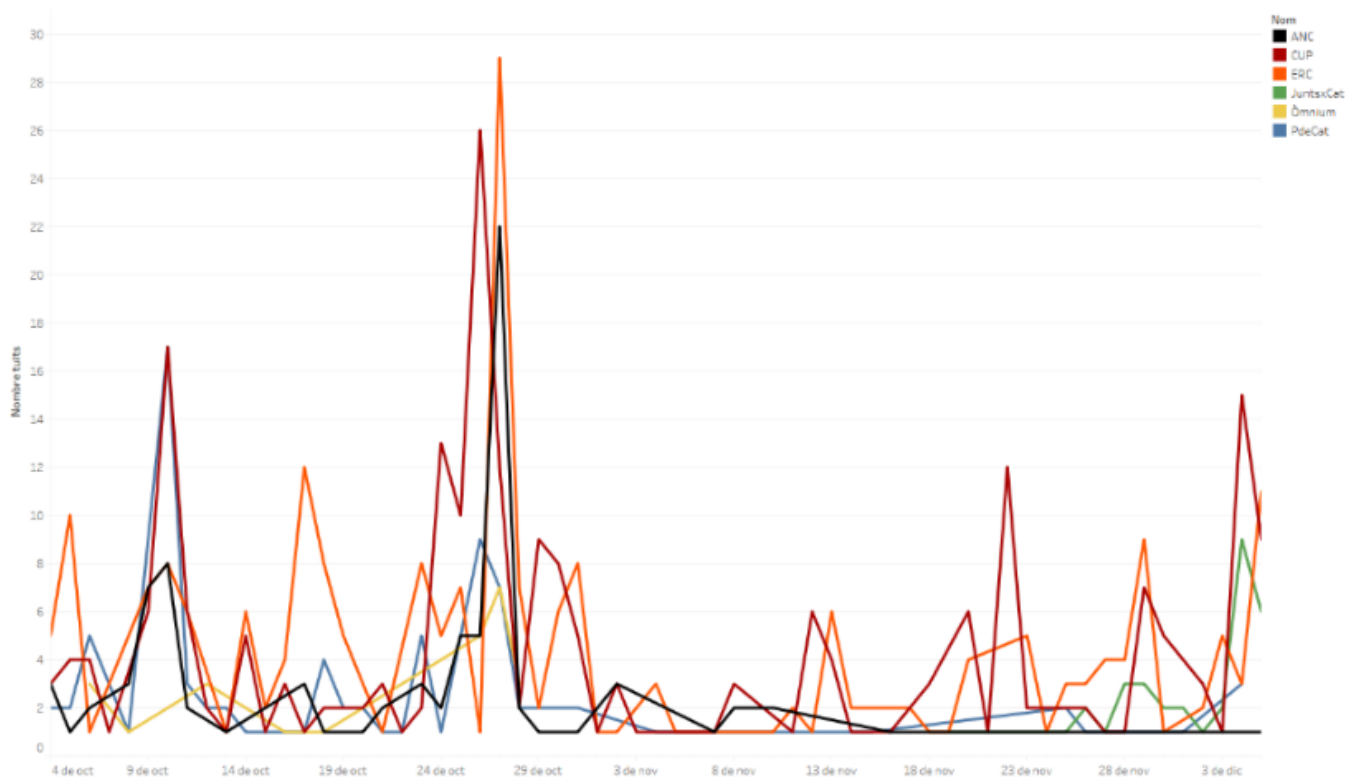
Gràfic 19: Perfils col·lectius, marc de lluita, del 4 d'octubre al 5 de desembre de 2017

Font: Elaboració pròpia.

ERC, la CUP i l'ANC són les organitzacions més actives dins el marc de sobirania en aquest subperíode, amb un pic clar el 27 d'octubre amb gairebé 30 tuits dins d'aquest marc per cada entitat el dia de la segona declaració d'independència. Després de la declaració, la CUP (grana) és qui més utilitza el marc de sobirania (gràfic 20).

Gràfic 20: Perfils col·lectius, marc de sobirania, del 4 d'octubre al 5 de desembre de 2017

Font: Elaboració pròpia.

9.3.3 Subperíode 3: del 6 de desembre al 21 de desembre de 2017

Durant la campanya de les eleccions, qui més utilitza el marc d'administració és ERC (taronja), tot i que es tracta de massa pocs tuits per poder treure'n conclusions (gràfic 21).

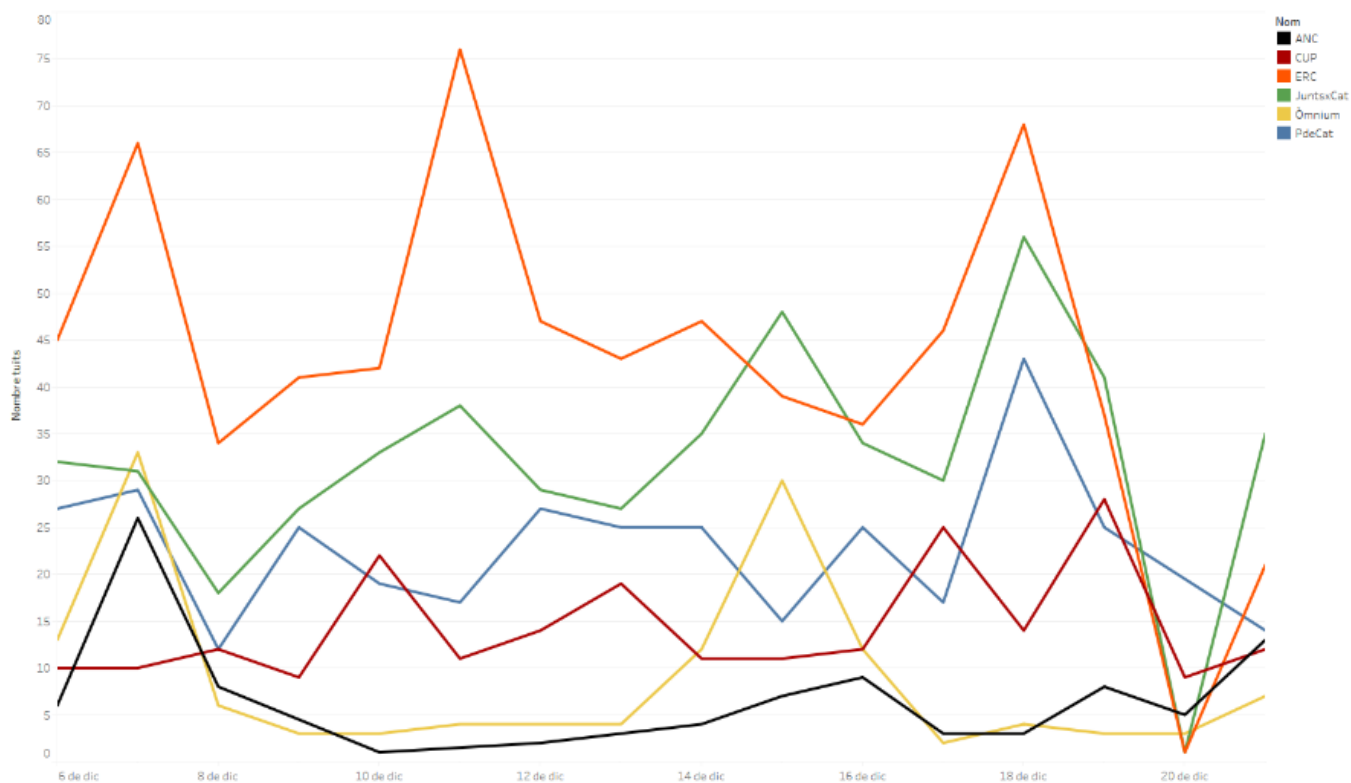
Gràfic 21: Perfils col·lectius, marc d'administració, del 6 de desembre al 21 de desembre de 2017

Font: Elaboració pròpia.

Al gràfic 22 es poden identificar de forma clara els mítings principals de cada partit durant la campanya de les eleccions del 21 de desembre com a pics individuals del marc de lluita, un marc que, com hem vist anteriorment, és utilitzat de forma força uniforme per totes les organitzacions. Hi observem l'increment de la intensitat de campanya de Junts Per Catalunya (verd), i també el paper relativament secundari que assumeixen durant la campanya electoral les entitats de la societat civil, ANC (negre) i Òmnium (groc).

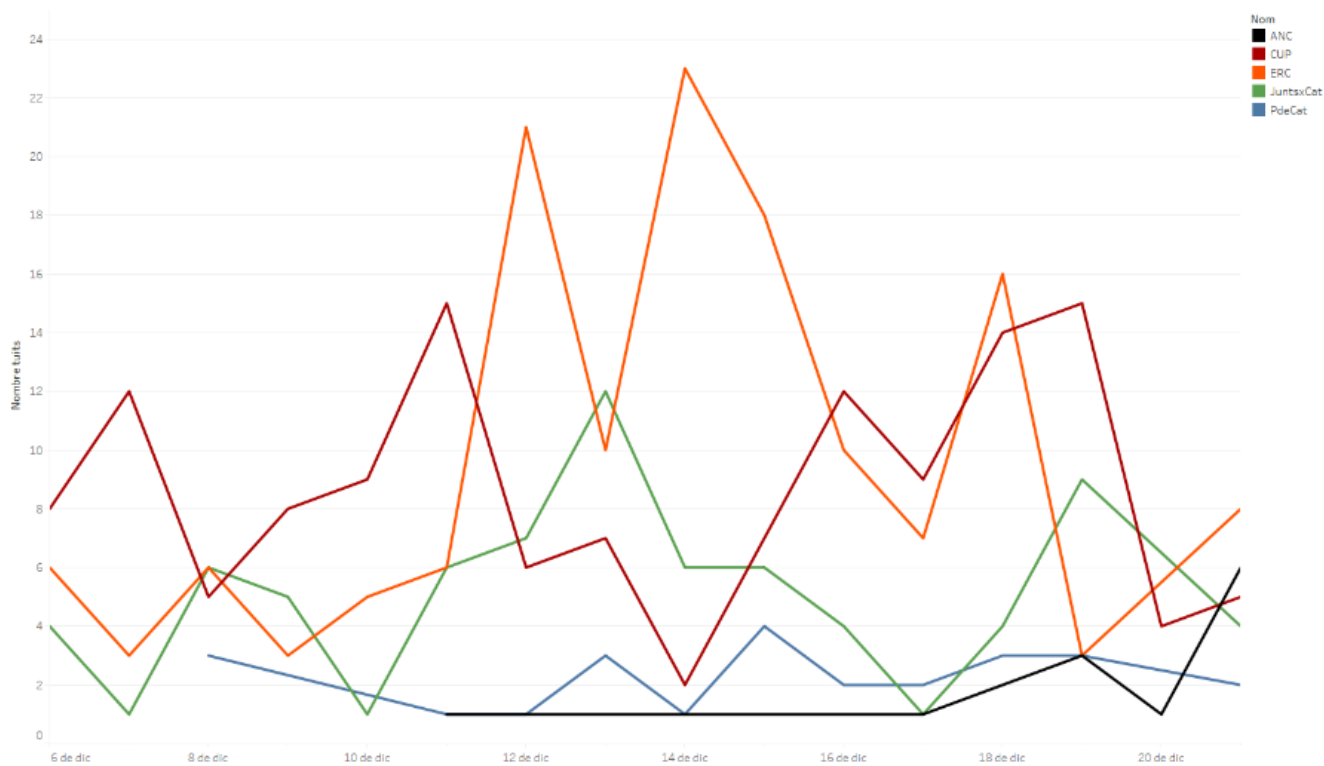
Gràfic 22: Perfils col·lectius, marc de lluita, del 6 de desembre al 21 de desembre de 2017

Font: Elaboració pròpia.

ERC (taronja) i la CUP (grana) són les organitzacions que més utilitzen el marc de sobirania durant la campanya electoral, encara que Junts Per Catalunya (verd) té un pic de 12 tuits el dia que comença amb la idea de campanya de “si vols que torni el president, vota el president” (gràfic 23).

Gràfic 23: Perfils col·lectius, marc de sobirania, del 6 de desembre al 21 de desembre de 2017

Font: Elaboració pròpia.

9.4 Donant veu a l'independentisme: les entrevistes als professionals de les organitzacions i els partits sobiranistes

En aquesta secció, creuarem els resultats quantitius que hem presentat al capítol 9 amb les entrevistes a professionals que estaven al capdavant de la comunicació de les organitzacions independentistes durant l'any 2017 (per a transcripció, veure annex I).

9.4.1 L'estratègia a llarg termini

El primer punt que cal plantejar és l'existència d'una estratègia consistent a llarg termini, en consonància amb els objectius de cada líder i organització. Per intentar veure aquest llarg termini en una sola taula, hem fet la mitjana de tots els missatges entre abril i desembre de 2017. A la taula 27, hem ordenat els perfils de Twitter de més rupturisme a menys rupturisme, essent el grau mínim 1 (marc d'administració) i el màxim 3 (marc de sobirania).

Taula 27: Mitjana ordenada dels perfils de Twitter entre el 23 d'abril i 21 de desembre

Perfil	Mitjana
Candidatura d'Unitat Popular	2,37
Assemblea Nacional Catalana	2,36
Jordi Sànchez	2,30
Esquerra Republicana de Catalunya	2,17
Partit Demòcrata	2,15
Carles Puigdemont	2,14
Junts per Catalunya	2,12
Jordi Cuixart	2,09
Oriol Junqueras	2,05
Òmnium Cultural	2,04

Font: Elaboració pròpia.

Aquests resultats els hem comparat amb les entrevistes als líders de la comunicació de les organitzacions, els tuits de les quals formen part del nostre corpus d'anàlisi i, com veurem, es troben molts punts de coincidència entre els resultats detallats a les taules i les estratègies declarades en aquestes entrevistes.

En aquest sentit, tant la CUP com l'ANC donen des del principi un enfocament clarament sobiranista a la seva estratègia, encara que amb matisos. La línia comunicativa de la CUP, que no forma part del govern, està orientada, precisament, a pressionar el govern

per a que compleixi la seva promesa de convocatòria i execució del referèndum. Així ho explica el llavors cap de premsa de la CUP, Jordi Sàlvia:

“L'any va començar amb una estratègia de pressionar el govern per a la convocatòria del referèndum. El *frame* primer va ser el de "referèndum o referèndum" i va seguir amb una campanya més intensa amb el *frame* de "data i pregunta" per tal que el govern no dilates més la convocatòria i la pregunta del referèndum” (Jordi Sàlvia, entrevista personal, 23 de març de 2020).

El marc d'aquests missatges és de sobirania perquè impliquen la noció de que si el govern compleix i convoca, fer la independència només depèn de guanyar el referèndum i aplicar-la des de Catalunya.

Partint del mateix marc, l'ANC aposta des del principi per una campanya pel “Sí” al referèndum. Segons Enric Blanes, aleshores secretari nacional de l'organització, “l'objectiu estratègic de comunicació de l'ANC era portar a terme la campanya a favor del “Sí” a la independència en el referèndum d'autodeterminació” (Enric Blanes, entrevista personal, 21 de març de 2020). Això explica l'alta puntuació de l'ANC durant tot el període, de 2,36, i també la del seu president, Jordi Sànchez, amb qui es manté una forta coherència discursiva, ja que només estan separats per sis dècimes.

La diferència entre l'ANC i ERC és de 14 centèsimes o punts bàsics. Això es pot desprendre també del plantejament estratègic capitanejat, entre d'altres, per Sergi Sabrià, que explica que van plantejar l'1 d'octubre “com una campanya més”, en el sentit d'una campanya tan important com totes les altres, però amb un matís a l'hora de construir relat: “L'única diferència és que ens semblava més important maximitzar el nombre de votants abans que guanyar el ‘Sí’” (Sergi Sabrià, entrevista personal, 13 de març de 2020). Donar prioritat al nombre de votants cerca la validació del referèndum més enllà del seu valor legal en un context d'embat amb l'Estat, cosa que situa l'estratègia més a prop del marc de lluita contra la injustícia.

Sabrià afegeix, a més, que “el marc mental que fixem per sobre de tot és el de Votar és democràcia” o, dit d'una altra manera, “no era tant un ‘sí’ com un ‘no’, sinó la necessitat o l'avantatge de votar” (Sergi Sabrià, entrevista personal, 13 de març de 2020). Aquest relat entra de ple dins el marc de lluita contra la injustícia i, per tant, d'una puntuació

més propera al 2, perquè implica que hi ha algú que amenaça aquest vot, aquest acte de democràcia. Tot i això, ERC també marca perfil en el marc de sobirania amb el concepte de que “passi el que passi, votarem”, com explica Sabrià:

”Jo feia les rodes de premsa, era el portaveu i, durant tot l’any, fins l’1 d’octubre, em pregunten a cada roda de premsa: ‘D’acord d’acord, però quan sigui evident que no es pot votar, què passarà? Volem saber el Pla B’. Nosaltres, durant mesos expliquem que no hi ha pla B, que el pla A és votar en un referèndum, que el pla B és votar en un referèndum i el pla C és votar en un referèndum” (Sergi Sabrià, entrevista personal, 13 de març de 2020).

El PDeCAT, Carles Puigdemont i, en el seu moment, Junts per Catalunya, també mantenen una forta coherència entre ells, amb només tres punts de diferència, i es troben just per sota d’ERC en nivell de rupturisme durant 2017. Toni Aira ens explica que els objectius generals del PDeCAT de cara a l’1 d’octubre “havien de transmetre una sensació de solució de moment històric i de millora. Per tant, una comunicació en positiu que no transmetés competició entre partits independentistes, sinó d’engrescament a la participació des de la diversitat” (Toni Aira, entrevista personal, 3 de gener de 2020). Aquesta perspectiva encaixa amb un nivell de rupturisme molt similar al d’ERC, en el sentit de donar preeminència a la participació per sobre del “Sí” a la independència.

Però, a més de l’estratègia general, ens interessa saber si hi va haver canvis significatius durant els dies de més tensió i com això va afectar els discursos de cara a la campanya electoral del 21 de desembre. Per això, a la taula 28 hem recopilat els mateixos perfils i n’hem comparat la mitjana general amb la mitjana només entre el 2 d’octubre i el 21 de desembre.

Jordi Cuixart i Òmnium Cultural també mantenen una alta similitud en el seus nivells de rupturisme, separats només per cinc centèsimes, a 2,09 i 2,04. Això denota una estratègia general basada gairebé exclusivament en el marc de lluita contra la injustícia, cosa que coincideix amb les impressions del cap de comunicació d’Òmnium, Roger Rofin: “El nostre objectiu era bàsicament aconseguir que hi hagués el màxim de participació al referèndum de l’1 d’octubre. Per això vam incidir sobretot en la campanya ‘Crida per la democràcia’” (Roger Rofin, entrevista personal, 11 de març de

2020). “Crida per la Democràcia” es basava, precisament, en el concepte de defensar la democràcia, el vot, davant el que des de l'independentisme s'entenien com a agressions de l'Estat:

“El ‘democràcia’ era perquè a l'altra banda hi havia un Estat espanyol que deia ‘no votareu, no votareu’. Va ser el *frame* que va repetir Rajoy gairebé fins el dia abans del referèndum. Davant un estat que et negava aquest dret, la resposta era ‘més democràcia, més democràcia, més democràcia’. Era portar-ho al relat de l'impediment, la negativa que hi havia des de l'altra banda” (Roger Rofin, entrevista personal, 11 de març de 2020).

Les idees bàsiques d'Òmnium, doncs, s'identifiquen amb el marc de lluita contra la injustícia, de manera molt similar al que hem vist amb ERC i el PDeCAT.

El vicepresident Oriol Junqueras destaca perquè el seu nivell de rupturisme està 12 centèsimes per sota de la del seu partit. Junqueras registra una puntuació de 2,05, mentre el seu partit, ERC, registra 2,17. Aquesta distància es podria explicar, potser, per una voluntat per part de Junqueras de reservar-se un paper més institucional. També influeix en aquesta diferència el canvi acusat que Junqueras imprimeix al seu discurs amb posterioritat als fets de l'1 d'octubre, com veurem tot seguit.

9.4.2 El canvi de rumb d'octubre

Els fets relacionats amb l'organització del referèndum de l'1 d'octubre, amb les grans protestes, les iniciatives per mantenir les escoles obertes i les actuacions policials van provocar un canvi o, almenys, una modulació generalitzada en les estratègies de comunicació dels partits i líders analitzats.

A la taula 28, hi podem veure els graus de rupturisme comparats i la diferència entre ells. El més evident d'aquests resultats és que tots els líders i organitzacions van rebaixar el rupturisme del seu discurs a partir del 2 d'octubre amb una sola excepció: la CUP. Els anticapitalistes van mantenir i, fins i tot, apujar dues dècimes el to sobiranista, encara que sigui per poc.

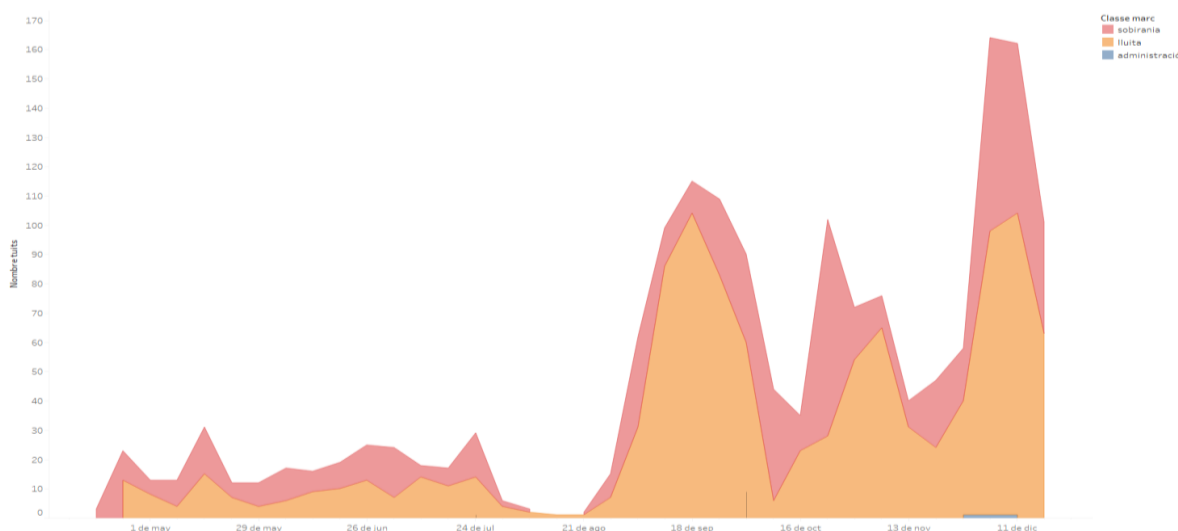
Taula 28: Comparació del grau de rupturisme entre el període de 23 d'abril a 21 de desembre i el període de 2 d'octubre i 21 de desembre

Perfil	23 abr. - 21 des.	2 oct.- 21 des.	Diferència
Candidatura d'Unitat Popular	2,37	2,39	+0,02
Assemblea Nacional Catalana	2,36	2,14	-0,22
Jordi Sànchez	2,30	2,22	-0,08
Esquerra Republicana de Catalunya	2,17	2,12	-0,05
Partit Demòcrata	2,15	2,02	-0,13
Carles Puigdemont	2,14	1,99	-0,15
Junts per Catalunya	2,12	2,12	0*
Jordi Cuixart	2,09	2,02	-0,07
Oriol Junqueras	2,05	1,94	-0,11
Òmnium Cultural	2,04	2,02	-0,02

Font: Elaboració pròpia. *Junts per Catalunya es va activar el novembre de 2017.

L'aparent pujada d'intensitat de la CUP es veu reflectida al gràfic 24, on veiem un increment visible de tuits a partir del mes d'octubre, denotant una pujada en l'activitat de comunicació i molta presència del color que representa el marc de sobirania.

Gràfic 24: Tuits de la CUP de 23 d'abril i 21 de desembre de 2017 apilats per setmana i marc

Font: Elaboració pròpia.

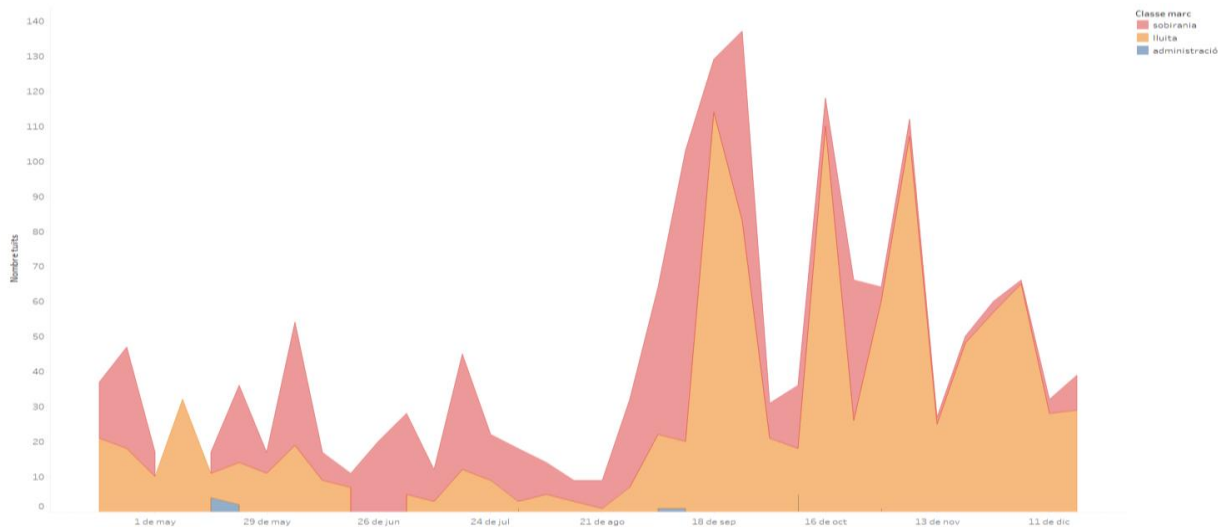
Sàlvia explica així l'estratègia que la CUP va seguir a partir d'octubre i el reforç del perfil rupturista: "L'objectiu de la comunicació era el de recollir el suport de la gent que no

volia renunciar als objectius de l'1 d'octubre. Va ser una campanya de continuïtat amb l'estratègia que s'havia desplegat durant tot el 2017, posant en valor tot allò que va passar l'1 d'octubre" (Jordi Sàlvia, entrevista personal, 23 de març de 2020). Aquesta afirmació confirma els resultats exposats al gràfic.

Per la resta d'organitzacions, tot i que la baixada de l'ANC és la més gran, és molt significatiu que tant Carles Puigdemont com Oriol Junqueras abaixin el rupturisme per sota del 2, és a dir, que queden més a prop del marc d'administració que del de sobirania, per això els hem assenyalat en gris a la taula 28.

L'Assemblea és, doncs, qui més es mou, fins a 15 punts. Tot i així, l'entitat civil continua essent la segona amb un discurs més proper al marc de sobirania, i només és superada en rupturisme pel seu propi president, Jordi Sànchez, que modul·la el discurs en només vuit punts. Aquesta modulació la veiem també al gràfic 25, agrupat per setmanes per facilitar la comparació.

Gràfic 25: Tuits de l'ANC de 23 d'abril i 21 de desembre de 2017 apilats per setmana i marc

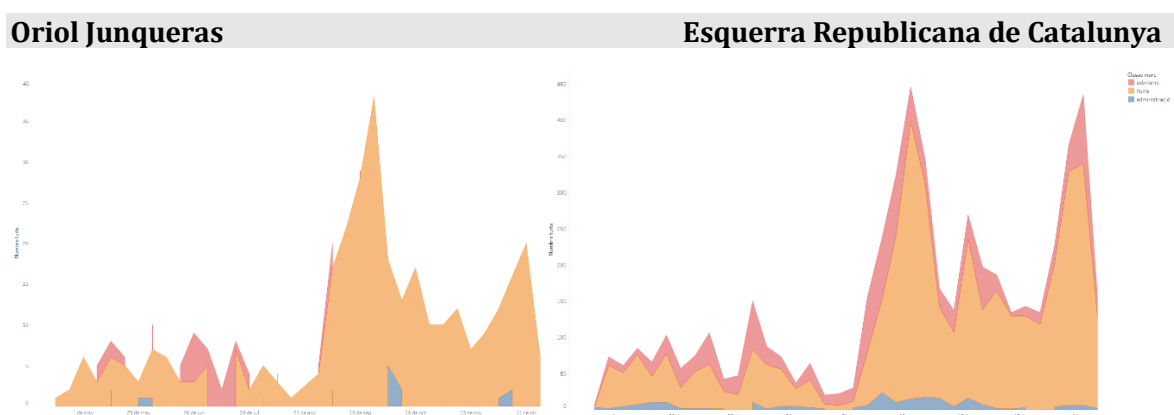

Font: Elaboració pròpia.

Al gràfic 25, observem com el color rosa del marc de sobirania és preponderant durant bona part dels mesos previs a l'1 d'octubre, i com després del gran pic que suposa el dia del referèndum, el taronja del marc de lluita contra la injustícia es fa clarament més visible.

ERC desplaça el discurs de manera relativament lleu (5 punts) en direcció al marc de lluita contra la injustícia. El seu líder, Oriol Junqueras, a la presó des de principis de novembre, fa un moviment més acusat, d'11 punts que el col·loquen, amb 1,94 punts, com el perfil que fa un discurs menys rupturista i amb més referències al diàleg amb l'Estat, 18 centèsimes per sota del grau de rupturisme d'ERC. Aquesta dissonància es veu reflectida al gràfic 26, on comparem l'estructura de marcs entre Oriol Junqueras (a l'esquerra) i ERC (a la dreta).

Gràfic 26: Comparació dels perfils d'Oriol Junqueras (esquerra) i ERC (dreta) de 23 d'abril i 21 de desembre de 2017 apilats per setmana i marc

Font: Elaboració pròpia.

En paraules de Sabrià, l'estratègia d'ERC postoctubre avança alguns escenaris “que la gent no estava preparada per sentir” i que després s’han anat concretant més, com la recuperació d’un nou referèndum per validar els fets de l’1 d’octubre: “Vam arribar a dir coses com ‘gent, haurem de tornar a votar’” (Sergi Sabrià, entrevista personal, 13 de març de 2020). Aquest viratge d’ERC i el seu líder pot explicar certa confusió dels votants davant una campanya que Sabrià reconeix que no va cobrir les expectatives:

“Nosaltres fem un plantejament poc èpic en aquell moment, comencem aquesta via d’explicar les dificultats amb les quals ens estàvem trobant i les respostes que hi havíem de donar. Per tant, en un moment encara molt epidèmic de la gent, amb el record molt aviat, nosaltres saltem segurament abans d’hora i això fa que, malgrat ser el nostre millor resultat històric en unes eleccions catalanes contemporànies, quedem lluny d’expectatives” (Sergi Sabrià, entrevista personal, 13 de març de 2020).

El que explica Sabrià quadra amb un apropament cap al marc administratiu, amb la recerca d'una solució dialogada o negociada amb l'Estat, mantenint la importància del marc de lluita contra la injustícia, que s'expressava amb l'eslògan de la campanya: "La democràcia sempre guanya" (Sergi Sabrià, entrevista personal, 13 de març de 2020).

El PDeCAT i Carles Puigdemont també fan un viratge significatiu, de 13 i 15 punts bàsics, respectivament. D'aquesta manera, el PDeCAT se situa en un discurs 10 punts menys rupturista que el d'ERC. Tanmateix, qui porta el pes de la campanya no és la marca PDeCAT, sinó la nova JxC, que a més de mantenir un nivell de rupturisme molt similar al del PDeCAT preoctubre, amb només 3 punts de diferència, explota a fons l'èpica que Sabrià explicava que ERC havia evitat. Toni Aira ho explica així:

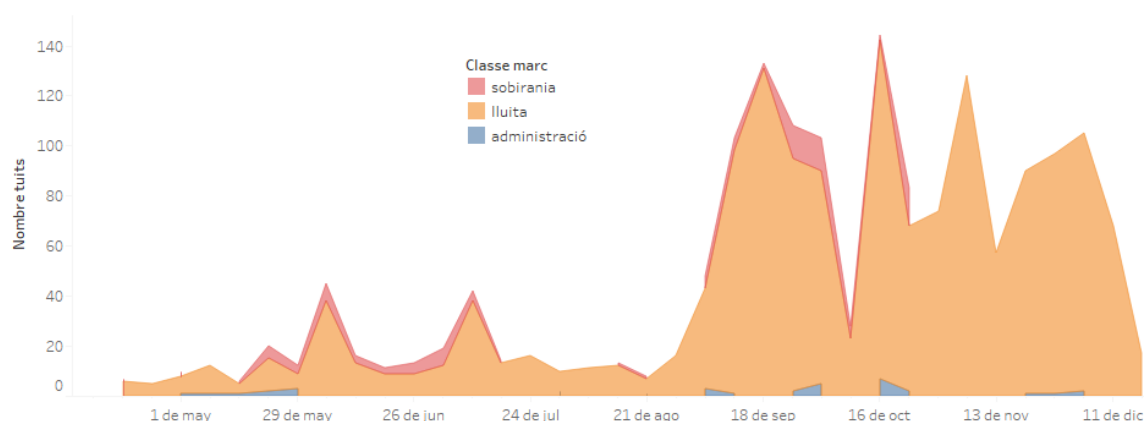
"Es tractava de transmetre la transcendència i l'excepcionalitat de les eleccions convocades pel 155 i buscar en aquest cas sí una transversalitat del vot independentista, fins i tot sobiranista i fins i tot catalanista que podia entendre que vivíem una agressió a la màxima institució al més alt nivell, no només de l'autogovern català, sinó de la dignitat de les màximes institucions de representació i del país, en general" (Toni Aira, entrevista personal, 3 de gener de 2020).

A més, JxC també introdueix un presidencialisme acusat en el seu discurs, fins i tot de forma literal amb l'eslògan "Perquè torni el president, s'ha de votar el president". Ho complementa amb un perfil de Carles Puigdemont que, tot i que també modula el seu discurs a la baixa, amb un 1,99 es manté molt a prop del marc de lluita contra la injustícia. Puigdemont es troba a 13 punts de distància del discurs de JxC, però és una diferència menor que la que es produeix entre els discursos de Junqueras i ERC.

L'harmonia relativa entre els discursos de JxC i Puigdemont es veu al gràfic 27, on observem que Junts per Catalunya fa el discurs més sobiranista i Carles Puigdemont es dedica gairebé exclusivament al marc de lluita. La nota dissonant, com ja hem apuntat, és el PDeCAT, amb un pes significatiu del marc d'administració en blau, però que queda apagat pel presidencialisme i la campanya èpica de JxC.

La coherència temporal d'Òmnium en el seu discurs es pot observar també al gràfic 28, on es veu el pes gairebé exclusiu donat al marc de lluita contra la injustícia, en taronja.

Gràfic 28: Tuits d'Òmnium Cultural de 23 d'abril i 21 de desembre de 2017 apilats per setmana i marc

Font: Elaboració pròpia.

En aquest capítol hem pogut comprovar, doncs, que allò que ens indiquen les dades provinents de l'anàlisi de discurs basat en els tres marcs de l'independentisme, generalment, encaixen amb les estratègies i els conflictes declarats pels entrevistats. Aquesta coincidència ens porta a concloure que el sistema de classificació és útil per posar xifres als marcs, relats i sensacions polítiques.

10 DISCUSSIÓ

10.1 Els marcs de l'independentisme i les teories del dret a la secessió

A la secció 3.4 hem revisat les teories clàssiques sobre la secessió i hem adoptat la classificació que en fa Buchanan (2017). L'autor diferencia dos grans tipus de teories del dret a la secessió: les de correcció, és a dir, les que veuen la secessió com una forma de corregir una situació injusta o criminal; i les primàries, que no necessiten justificació externa, sinó que es basen en característiques pròpies del col·lectiu que s'ha d'autodeterminar. Dins d'aquestes últimes, Buchanan distingeix entre les teories ascriptivistes o nacionalistes, és a dir, les que tendeixen a assumir que a cada nació o poble li correspon un estat; i les plebiscitàries, que basen la legitimitat de la secessió en la consecució d'una o diverses majories democràtiques consecutives en el temps. En aquest apartat posem en relació aquestes teories amb els marcs de l'independentisme i hi trobem un lligam clar, especialment quan els analitzem sota el prisma dels fets de 2017.

10.1.1 L'ascriptivisme i el marc d'administració

La teoria ascriptivista de la secessió en la seva versió més liberal ens diu que cada nacionalitat té dret al seu govern propi perquè la discussió i gestió dels assumptes públics es pot fer d'una manera més eficient i perquè en un estat multinacional centralitzat sempre hi haurà nacions que creguin que una altra nació utilitza el poder al seu favor (Mill, 1861). En essència, això és el mateix que argumenta el marc d'administració, que Catalunya es governa i es governarà sempre millor des de Catalunya que des de Madrid, com un complement nacionalista al principi de descentralització que defensa Tocqueville (2003) al seu clàssic de 1835 *La democràcia a Amèrica*.

Prat de la Riba (1906: 79) cita Herder per explicar com Catalunya es pot definir com a poble i com a nacionalitat a través de la seva llengua: “Una llengua—deia l'Herder—és un tot orgànic que viu se desenrotlla y mor com ser vivent; la llengua d'un poble és, per dirho així, l'ànima meteixa d'aquet poble, feta visible y tangible” i per això formula el marc d'administració partint de la idea apuntada per Mill de que a Espanya hi ha una nació que monopolitza el poder, Castella (1906: 16): “Quan Felip II va fer de Madrid la

Cort d'Espanya, virtualment va ésser consumada la subgecció de Catalunya al pensament y la direcció del poble castellà”. La conclusió, doncs, és gairebé automàtica (1906: 44): “Les invasions del dret castellà provocaren una reacció cada cop més vigorosa a favor de les nostres lleys”.

En aquesta línia, podem veure que els líders i organitzacions que tuitegen dins el marc d'administració durant 2017 connecten en molts casos directament amb la teoria ascriptivista:

“ @carlescampuzano: ‘Els territoris amb vocació d'autogovern volem tenir les nostres pròpies normes, lluny de la recentralització del #PP’” (PDeCAT, 22 de maig de 2017).

“Volem responsabilitat i la volem tota perquè l'objectiu d'un Govern és resoldre problemes i al servei dels ciutadans i del conjunt del país” (Oriol Junqueras, 6 d'agost de 2017).

“El cas català és una oportunitat d'avançar cap a una Unió Europea més forta on la ciutadania tingui cada vegada més poder de decisió i els Estats en tinguin menys. Aquest és el veritable esperit europeu #JuntsXCat” (Carles Puigdemont, 27 de novembre de 2017).

Veiem, doncs, com els “territoris amb vocació d'autogovern”, “el país” o la contraposició entre els ciutadans i el poder dels Estats lliguen amb la idea de la nació amb uns drets inherents a l'autogovern que s'han de negociar i garantir.

10.1.2 El dret de correcció i el marc de lluita

El dret de correcció o de causa justa (Buchanan, 2006, 2017) ens indica que la independència d'un territori està a subjecte a dret si s'ha produït una sèrie d'abusos, que poden incloure la violació persistent de l'estat dels acords per garantir l'autogovern limitat d'un grup minoritari dins de l'estat. Els treballs de Jacobs (1985), Sale (1980) i la Teoria del Poder de l'Agressió de Kohr (1957) abonen aquesta idea de que un col·lectiu pot reclamar el dret d'autodeterminació en cas de violacions de drets fonamentals i incompliments continuats.

Aquest context és molt similar al relat que construeix el marc de lluita contra la injustícia, que hem discutit extensament entre els capítols 5 i 7, però que agafa una

significació encara més clara quan ens limitem a l'anàlisi del corpus de tuits de 2017 que hem classificat al capítol 9. Veiem alguns exemples que utilitzen, literalment, les paraules "violació" i "drets fonamentals" que empren també totes les definicions del dret de correcció:

"La societat civil unida pels drets civils i polítics que avui l'Estat ha violat per la força. Mai trencareu la cohesió social d'1 sol poble" (Jordi Cuixart, 1 d'octubre de 2017).

"La violación contra la libertad de expresión o la entrada en medios de comunicación son excepcionales en Europa. Es situación de excepción" (Esquerra Republicana, 29 de setembre de 2017).

"● @marcelmauri: 'L'article 155 no soluciona res, al contrari: agreuja la situació i fa patir la ciutadania perquè es vulneren drets fonamentals'" (Òmnium Cultural, 30 de novembre de 2017).

Dins del grup dels teòrics del dret de correcció, Yates (2017: 37) defineix el concepte d'últim recurs en la seva consideració sobre la secessió:

"La secessió hauria de ser considerada com un últim recurs absolut, que s'ha d'intentar només després que tots els esforços raonables de restablir el govern a les seves funcions originals hagin estat bloquejats, tota avinguda tancada, tots els esforços per discutir assumptes s'hagin trobat amb el desdeny o el silenci. Qualsevol altra cosa seria irresponsable."

En aquest sentit, un altre tipus de missatges dels líders i partits independentistes de 2017 en el marc de lluita també encaixen amb aquest tipus de relat, com en els exemples següents:

"@jordisanchezp Hem fet moltes mobilitzacions perquè se'ns escoltés i la resposta sempre ha estat ignorar-nos. Ara, votarem SÍ l'1-0 #8aldia" (Assemblea Nacional Catalana, 8 de setembre de 2017).

"► president @KRLS: "Tot aquest procés l'hem fet amb democràcia, en pau i en positiu per construir i avançar. Davant no hem trobat la mateixa resposta, però no ens hem desviat de la nostra manera de fer-ho, malgrat que ens peguin;" (Junts x Catalunya, 19 de desembre de 2017).

"Ara tenim un PSOE que acorda amb PP l'article 155 com a resposta al diàleg i per entregar les institucions catalanes al PP' #CN_ERC" (Esquerra Republicana, 14 d'octubre de 2017).

En el fons, però, totes les teories de correcció, fins a la d'últim recurs, amaguen una paradoxa: no existeix una institució a qui demanar aquest "últim recurs". Per això els líders i entitats independentistes apel·len a diverses entitats internacionals quan fan tuits dins del marc de lluita contra la injustícia, com en els exemples següents:

"Las Naciones Unidas también mostraron su preocupación por esta violación de derechos por parte del Estado hacia Catalunya', diu @junqueras" (Esquerra Republicana, 29 de setembre de 2017).

"Gran Via tallada. Crits 'que ho vegi tot Europa!' #HolaDemocràcia" (Assemblea Nacional Catalana, 20 de setembre de 2017).

"@marcelmauri: 'Som europeïstes, però demanem a Europa que reaccioni davant la vulneració de drets bàsics per part de l'Estat espanyol'" (Òmnium Cultural, 6 de desembre de 2017).

"@JunckerEU, @EP_President: És aquesta l'Europa que ens convideu a construir, amb un govern empresonat?" (Carles Puigdemont, 7 de novembre de 2017).

Les Nacions Unides o Europa es veuen, des del marc de lluita, com les institucions preferides per reclamar la justícia i el reconeixement que els manca dins l'Estat espanyol i, per tant, ser subjectes del dret de correcció.

10.1.3 El dret plebiscitari i el marc de sobirania

El dret primari a la secessió al segle XXI es concep, majoritàriament, fent èmfasi en la seva dimensió "democràtica" més que no pas "nacionalista" (Mancini, 2008), cosa que lliga amb les teories plebiscitàries del dret moral unilateral (Buchanan, 2017): el dret a la secessió existeix si una majoria que resideix en una part de l'estat opta per tenir el seu propi estat, independentment de si tenen o no característiques comunes, ascriptives o no, que no siguin el desig d'independència. En aquest sentit, és més simple que les teories de correcció, perquè no requereix cap prova per aplicar-se. De fet, es pot dir que la Cort Internacional de Justícia fa una interpretació extrema d'aquestes teories en afirmar que l'aplicació d'una declaració d'independència "no viola cap norma aplicable del dret internacional" (ICJ, 2010: 7).

El marc de sobirania enllaça amb les teories primàries i, durant 2017, especialment amb la interpretació plebiscitària, ja que tendeix a associar el referèndum i la posterior

declaració d'independència amb un dret democràtic que no cal justificar davant ningú.

Alguns exemples de tuits il·lustren aquesta connexió directa:

“El dia 1 d'octubre farem un referèndum legal, efectiu i vinculant. L'1 d'octubre votarem #ComSempre ” (Carles Puigdemont, 4 de juliol de 2017).

“El poble ha parlat i ha dit SÍ a la independència, ara #100Declaració 🗳️ 10-0 ⌚ 18 h 📍 Pg dels Til·lers, BCN” (Assemblea Nacional Catalana, 9 d'octubre de 2017).

“👏 Posem les institucions catalanes al servei del mandat popular. Construïm una nova institucionalitat catalana, fem efectiva la República i fem possible els decrets de la dignitat' #Dempeus” (Candidatura d'Unitat Popular, 4 de desembre de 2017).

Tanmateix, igual que passa amb el dret de correcció, al no existir una institució que pugui garantir l'exercici del dret primari de secessió, les institucions i la societat civil del territori que desitja exercir-lo en són els únics garants. En aquest context, garantir l'aplicació del dret de secessió contra un estat ja constituït, com l'espanyol, implica recordar les paraules de Weber (2004: 38) quan diu que “l'estat modern és una forma de poder institucional que ha lluitat amb èxit per crear un monopoli de força física legítima per a governar un territori particular”. En el cas de 2017, l'ambivalència sobre com fer efectiva la independència i assumir aquest monopoli de la violència és generalitzada, i els missatges del marc de sobirania no passen d'exhortacions vagues a fer efectiva la República, amb algunes excepcions una mica més concretes, com veiem a continuació:

“EulàliaReguant: 'Més que en la DUI, ara hem d'estar treballant en el control efectiu del territori” (Candidatura d'Unitat Popular, 5 d'octubre de 2017).

“👉 'Si fóssim al govern, donaríem les ordres i assumiríem les responsabilitats per fer efectiva la República. L'administració ha d'estar al servei de la República, també els treballadors públics' @VidalAragones a @diariARA #PerLaRepública” (Candidatura d'Unitat Popular, 30 de novembre de 2017).

“📷 Josep Antolí, de la ANC. Emplacem tots els servidors públics a organitzar-se per fer front al 155 i lluitar per fer efectiva la república” (Assemblea Nacional Catalana, 21 de novembre de 2017).

Això ens porta, inevitablement, a preguntar-nos si el compromís amb el marc de sobirania és real o es tracta d'un recurs polític, donat que cap dels actors sembla haver explicat amb detall com organitzarien aquest desplegament del monopoli de la violència legítima.

10.2 Els paral·lelismes històrics

No és la primera vegada que l'independentisme rebaixa el discurs amb certa rapidesa després d'un embat històric. Durant l'anàlisi historiogràfica dels capítols 4-7, hem pogut observar diversos moments en què les organitzacions i els líders de l'independentisme han arribat a un moment d'intensificació del conflicte amb un discurs dins el marc de sobirania i n'han sortit al cap de pocs dies o mesos amb un discurs de marc d'administració o de lluita contra la injustícia.

10.2.1 1931: de sobirania a administració

El primer moment de canvi sobtat de discurs que proposem són les proclamacions de Francesc Macià de 1931, com hem explicat a l'apartat 5.1. Més enllà de la improvisació del moment, que porta a proclamar diverses versions de la república en hores diferents i per mitjans diferents, el ban que s'acaba publicant i enviant a tots els municipis de Catalunya diu el següent:

“Catalans! Interpretant els sentiments i els anhels del poble que ens acaba de donar el seu sufragi, proclamo la República Catalana com a estat integrant de la Federació Ibèrica”⁸²⁶.

Si políticament aquesta proclamació és difícil d'interpretar (Soler, 2011), des del punt de vista de la comunicació el marc que hi impera és el de sobirania, ja que la proclamació del líder d'ERC es legitima única i exclusivament en la seva interpretació del que vol el poble de Catalunya. En canvi, pocs dies després, i després d'una llarga reunió amb els ministres enviats per Madrid, Francesc Macià surt al balcó de la Generalitat i fa un discurs sensiblement diferent:

⁸²⁶ Ban de proclamació de la República Catalana, Barcelona, 14 d'abril de 1931: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ban_de_proclamaci%C3%B3_de_la_Rep%C3%BAblica_Catalana.pdf.

"En aquests moments de perill per Catalunya i per Espanya que són els nostres germans, **era necessari arribar a un acord perfecte** per tots nosaltres que estimem la Justícia i el dret (Ovació). Fixeu-vos bé en el que diu la nota: els Ajuntaments de Catalunya elaboraran l'Estatut de Catalunya i aquest serà presentat a les Corts Constituents i aleshores **veurem si aquestes reconeixen les llibertats de Catalunya**. Si no, nosaltres defensarem aquest ferm desig i lluitarem fins a morir per aconseguir-ho"⁸²⁷.

Com es pot llegir, especialment per les frases en negreta, ja no es tracta d'una proclama de sobirania popular, sinó una apel·lació al seny i a la defensa de l'autogovern aconseguit mitjançant la negociació amb l'Estat. Macià passa, en tres dies, del marc de sobirania al marc d'administració, amb un toc de marc de lluita contra la injustícia projectada en un futur incert, una evolució molt similar a la que presenten els resultats de l'anàlisi de discurs a Twitter de 2017 en aquest treball (taula 28, pàg. 397).

10.2.2 L'any 1934: d'administració a sobirania i de sobirania a lluita

Els fets d'octubre de 1934 marquen un nou embat de l'independentisme, que proclama l'estat català des de Barcelona. Tanmateix, si el 1931 el canvi de discurs el protagonitza un sol líder, entre 5 i 6 d'octubre de 1934 són tres càrrecs de la coalició d'ERC a les institucions catalanes els que protagonitzen discursos amb marcs diferents.

En el marc d'una vaga general revolucionària convocada per diversos sindicats contra el govern espanyol de majoria conservadora, l'alcalde republicà de Barcelona, Carles Pi i Sunyer, fa un discurs per les dues emissores de ràdio de la ciutat. Pi i Sunyer demana ordre i tranquil·litat, i assegura que l'ajuntament està fent tot el possible per a que els subministraments arribin amb normalitat, però no amaga un punt de simpatia amb els vaguistes:

"Barcelonins: en aquesta hora en la qual tots els ciutadans han de sentir més forta que mai la responsabilitat de llur deure, l'alcaldia de Barcelona, en nom de la ciutat, i d'acord amb el Govern de la Generalitat de Catalunya, ha de dirigir-se als barcelonins per tal d'anunciar-los que han estat preses les mesures necessàries per tal d'assegurar el proveïment de la ciutat i l'exercici dels serveis públics més essencials ensems que exhortar-los per

⁸²⁷ *La Publicitat*, Barcelona, 18 d'abril de 1931:

https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1465547.

tal que prestin la seva cooperació en aquesta obra de suprem interès ciutadà. (...)

En donar aquestes notícies i fer aquesta exhortació als ciutadans de Barcelona, l'alcaldia confia que tots sabran comprendre el propòsit que la inspira, i que no mancarà l'indispensable suport de la cooperació ciutadana per tal de dur a compliment les mesures que per tal d'assegurar la continuïtat de la vida a la ciutat han pres, en bé de tots, el Govern de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona.

Així ho esperem de la democràcia barcelonina”⁸²⁸.

A primera vista, sembla un discurs clàssic de calma i serenitat per part de les autoritats competents, en la línia del marc administratiu. Tanmateix, quan Pi i Sunyer diu “tots sabran comprendre el propòsit que la inspira”, en un context on s'està rumorejant una proclamació independentista, és prou evident que Pi i Sunyer està parlant amb doble sentit. És a dir, el “propòsit” pot ser tant mantenir la calma i la ciutat abastida, com pot ser preparar el terreny per a la proclamació de la independència. L'apel·lació final a la “democràcia barcelonina” fuig de connotacions nacionals espanyoles o catalanes, però és remissiu de l'eslògan que ERC utilitzarà 83 anys després: “La democràcia sempre guanya”, com hem vist a l'apartat 7.8.3.

Al migdia del dia 6 d'octubre, el govern de la Generalitat està instaurant comunicativament el marc de sobirania, que el conseller de governació, Josep Dencàs, confirmarà per ràdio a un quart d'una en una mena de proclamació militar de la sobirania del govern, a mig camí de la República Catalana:

“Poble de Catalunya, el Govern de la Generalitat no té cap dubte que tots esteu al seu costat i que heu de contribuir amb el vostre civisme a mantenir l'ordre. Però com que tenim notícies que elements extremistes intenten pertorbar aquest ordre, hem pres les disposicions del cas i us avisem que aquesta tarda serà presa militarment la ciutat pel Sometent Republicà de Catalunya.

⁸²⁸ “Discurs pronunciat a les 5 de la tarda del divendres per l'alcalde de Barcelona, Sr. Pi i Sunyer, difós per les dues emissores de ràdio” *La humanitat*, Barcelona, 9 d'octubre de 1934, pàg. 3: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1069483.

Els extremistes han iniciat una agressió contra la força pública, i han comès algunes arbitrietats, que cal evitar, per la qual cosa us demana l'ajut de tots en aquests moments de greu responsabilitat”⁸²⁹.

La radiació d'aquesta proclama provoca les primeres reaccions de suport actiu i de diverses poblacions surten grups cap a Barcelona (Costa i Sabaté, 1936). Mentrestant, a la seu de sindicat CADCI a la Rambla, el sindicat de treballadors del comerç, es col·loca una pissarra amb la següent inscripció: “El CADCI ha acordat continuar la vaga fins a aconseguir el triomf de la causa obrera. Per la República Catalana”⁸³⁰. És clar que el marc de sobirania torna a estar plenament instal·lat en la comunicació del govern i de les organitzacions independentistes.

Finalment, al vespre del 6 d'octubre, el president de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys llegeix la proclamació següent:

“Catalans:

Les forces monarquitzants i feixistes que d'un temps ençà pretenen traïr la República, han aconseguit el seu objectiu i han assaltat el Poder.

Els partits i els homes que han fet públiques manifestacions contra les migrades llibertats de la nostra terra, i els nuclis polítics que prediquen constantment l'odi i la guerra a Catalunya, constitueixen avui el suport de les actuals institucions. Els fets que s'han produït donen a tots els ciutadans la clara sensació que **la República, en els seus fonamentals postulats democràtics, es troba en gravíssim perill. Totes les forces autènticament republicanes d'Espanya i sectors socials avançats, sense distinció ni excepció, s'han aixecat en armes contra l'audaç temptativa feixista.**

La Catalunya liberal, democràtica i **republicana no pot estar absent de la protesta que triomfa arreu del país**, ni pot silenciar la seva veu de **solidaritat amb els germans que, en les terres hispanes, lluiten fins a morir per la Llibertat i el Dret**. Catalunya arbora la seva bandera, crida tothom al compliment del deure i a l'obediència absoluta al Govern de la

⁸²⁹ “Una al·locució radiada del conseller de Governació”, *La Humanitat*, Barcelona, 9 d'octubre de 1934, pàg. 4: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1069483

⁸³⁰ “Precaucions”, *La humanitat*, Barcelona, 9 d'octubre de 1934, pàg. 4: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1069483

Generalitat, que, des d'aquest moment, trenca tota relació amb les institucions falsejades.

En aquesta hora solemne, en nom del poble i del Parlament, el Govern que presideixo assumeix totes les facultats del Poder a Catalunya, proclama l'Estat català **de la República Federal Espanyola**, i, en establir i fortificar la relació amb els dirigents **de la protesta general contra el feixisme**, els invita a establir a Catalunya el Govern Provisional de la República, que trobarà en el nostre poble català **el més generós impuls de fraternitat en el comú anhel d'edificar una República Federal lliure i magnífica**.

El Govern de Catalunya estarà en tot moment en contacte amb el poble. Aspirem a **establir a Catalunya el reducte indestructible de les essències de la República**. Invito tots els catalans a l'obediència al Govern i a què ningú no desacati les seves ordres.

(...) Catalans: L'hora és greu i gloriosa. L'esperit del President Macià, restaurador de la Generalitat, ens acompanya. Cadascú al seu lloc, i Catalunya i la República al cor de tots.

Visca la República i visca la Llibertat!"⁸³¹

Hem destacat en negreta totes les frases on Companys lliga la lluita per la llibertat i la democràcia a la lluita comuna a tot Espanya per facilitar-ne la interpretació, que és clara: allà on Dencàs afermava un marc de sobirania, el discurs de Companys clarament imposa el marc de lluita contra la injustícia. Una lluita en la qual Catalunya no és sobirana, sinó responsable de donar exemple davant la resta d'Espanya per defensar la República i la democràcia. A la taula 29 hem resumit els tres discursos i els seus marcs predominants a tall d'exemple.

Taula 29: Classificació per marcs de tres discursos durant els fets d'octubre de 1934

Discurs	Data	Marc
Carles Pi i Sunyer	5 d'octubre de 1934	Administració (amb doble sentit)
Josep Dencàs	6 d'octubre de 1934	Sobirania
Lluís Companys	6 d'octubre de 1934	Lluita contra la injustícia

Font: Elaboració pròpia.

⁸³¹ "El discurs del President Companys proclamant l'Estat Català dintre de la República Federal", *La humanitat*, Barcelona, 9 d'octubre de 1934, pàg. 4: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1069483.

10.2.3 1975-1978: de sobirania a administració

El tercer exemple de moviment sobtat del marc de comunicació de la majoria d'organitzacions independentistes el trobem en plena Transició política espanyola, concretament entre la mort del dictador Francisco Franco, el 1975, i l'aprovació de la Constitució espanyola, el 1978.

Els anys 70 es constitueix, per primera vegada des de la Solidaritat Catalana, una organització política que aglutina tot el catalanisme i l'antifranquisme a Catalunya, inclòs l'independentisme. La fita es diu Assemblea de Catalunya i ha arribat a ser considerat per Benet (1991: 13) com “el moviment més unitari i important de tota la història de Catalunya”.

L'Assemblea de Catalunya es funda el 7 de novembre de 1971 en una reunió clandestina amb uns 300 representants, segons la pròpia assemblea⁸³². El comunicat oficial de la primera assemblea identifica quatre punts de coincidència entre totes les organitzacions fundacionals, el tercer dels quals és “el restabliment provisional de les institucions i dels principis configurats en l'Estatut de 1932, com a expressió concreta d'aquestes llibertats a Catalunya i com a via per arribar al ple exercici del dret d'autodeterminació”⁸³³. La bandera del dret d'autodeterminació situa, per tant, les organitzacions fundadores dins el marc de sobirania.

Aquest consens es manté, aproximadament, fins la mort de Franco, el 1975. A partir de llavors, tant el Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) com el Partit Comunista d'Espanya, membres de l'Assemblea, aniran arraconant i, finalment, oblidant l'autodeterminació als seus manifestos (Blas Guerrero, 1978).

⁸³² “Assistents”, *Assemblea de Catalunya, Portaveu de la Comissió Permanent*, n.1, gener de 1972, pàgs. 3-4: https://ddd.uab.cat/pub/ppc/asscatPCP/asscatPCP_a1972m1n1C.pdf.

⁸³³ “Comunicat primera sessió A.C.”, *Assemblea de Catalunya, Portaveu de la Comissió Permanent*, n.1, gener de 1972, pàg. 2: https://ddd.uab.cat/pub/ppc/asscatPCP/asscatPCP_a1972m1n1C.pdf.

Taula 30: Quin marc practiquen abans de 1975, quin marc utilitzen a la campanya del referèndum sobre la Constitució Espanyola de 1978 i què voten o recomanen votar els partits catalans fundadors de l'Assemblea de Catalunya

Organització	Marc abans de 1975	Marc a la campanya de la Constitució de 1978	Vot a la Constitució de 1978
Esquerra Republicana de Catalunya	Sobirania*	Administració	Abstenció
Front Nacional de Catalunya	Sobirania	Administració	Abstenció
Moviment Socialista de Catalunya	Sobirania	(Desaparegut)	(Desaparegut)
Partit Socialista Unificat de Catalunya	Sobirania	Administració	Sí
Unió Democràtica de Catalunya	Administració ⁸³⁴	Administració	Sí
Partit Socialista d'Alliberament Nacional ⁸³⁵	Sobirania	Sobirania	No/Abstenció

Font: Elaboració pròpia. *En negreta, marc de sobirania.

La constitució que se sotmet a votació dels ciutadans espanyols el 6 de desembre de 1978 no reconeix el dret d'autodeterminació, prohibeix la federació entre comunitats autònomes i té una porta del darrere que permet prendre el control dels governs autonòmics amb una majoria absoluta al Senat, l'article 155. És, per tant, el contrari del dret d'autodeterminació i els punts bàsics que defensaven tots els representats a l'Assemblea de Catalunya. Malgrat això, el suport de les organitzacions fundadores de l'Assemblea es dividirà. Les sis més potents acabaran demanant el Sí, mentre sis demanen l'abstenció. Per facilitar l'anàlisi, proposem una taula amb els principals partits catalans membres de l'Assemblea, en funció del seu marc comunicatiu durant la campanya del referèndum sobre la Constitució de 1978 (taula 30).

⁸³⁴ Unió Democràtica, tot i que havia signat els principis de l'Assemblea de Catalunya, es desmarca del dret d'autodeterminació abans de 1975.

⁸³⁵ Abans de 1975 es considera el PSAN, després de 1975 es considera l'àmbit de lideratges propers tant al PSAN com al PSAN-Provisional.

Un cop més, la interpretació política de la Transició no és l'objecte d'aquest treball, ni es pretén comparar les circumstàncies polítiques i socials dels anys trenta amb els anys setanta o amb 2017. Tanmateix, sí que observem un moviment similar de l'independentisme a l'hora de presentar-se a embats amb l'Estat amb un discurs de sobirania i sortir-ne amb un marc d'administració o de lluita contra la injustícia. En aquest sentit, el 2017 la majoria de la comunicació de l'independentisme torna a repetir el mateix patró.

10.3 L'espiral del silenci com a explicació del canvi general de discurs

Arribats en aquest punt, ens plantejem si es pot aplicar el concepte de l'espiral del silenci (Noelle-Neumann, 1974, 1991, 1993) a la comunicació de l'independentisme durant 2017 i, sobretot, al canvi sobtat i generalitzat en la línia comunicativa a partir del 2 d'octubre de la majoria d'organitzacions.

Com hem comentat al epígraf 2.5, el concepte bàsic de l'espiral del silenci és que les persones tenen una por comuna a l'aïllament, cosa que pot portar a guardar-se les opinions pròpies. Això fa que sempre estiguin intentant descobrir quin és l'estat d'opinió al seu voltant a través de les seves xarxes personals o dels mitjans de comunicació (Hayes, Matthes i Eveland, 2013).

Alhora, però, diversos autors posen en dubte l'efecte dels mitjans. Estudis recents (Glynn i Huges, 2014; Matthes, Knoll i von Sikorski, 2018) han demostrat que, malgrat la influència dels mitjans de comunicació tradicionals i l'emergència de les xarxes socials, l'efecte espiral del silenci més quantificable es continua produint en les interaccions amb la família, els amics i els veïns.

A més, Matthes, Knoll i von Sikorski reconeixen que "també manca comprensió sobre el grup de referència relacionat amb el clima d'opinió (és a dir, tota la població o amics íntims)" (2018: 5). Altres autors han ampliat el focus per identificar què es pot considerar un grup de referència i què no, com Oshagan (1996), Glynn i Park (1997) o Scheufle i Moy (2000) i han arribat a la mateixa conclusió: gairebé qualsevol grup pot ser un grup de referència, si se'n comprova la influència sobre l'individu. Hayes (2007)

per exemple, utilitza com a grup de referència un grup de desconeguts sencer davant dels quals l'individu estudiat ha de donar la seva opinió.

En aquesta línia, doncs, es pot entendre que el grup de referència dels líders independentistes podrien ser la resta de líders independentistes i un cercle relativament reduït de càrrecs públics de confiança. Tenim exemples de dinàmiques pròpies de l'espiral del silenci en l'explicació dels dies propers a la declaració d'independència de 27 de setembre al llibre de crònica periodística *Tota la veritat* (Casas et al., 2019) en diversos moments. Un dels més clars pot ser el de la reunió a la sala Tàpies del Palau de la Generalitat el 25 d'octubre de 2017:

“Puigdemont és el primer a prendre la paraula i explica que està determinat a dissoldre el Parlament i a cridar a les urnes per evitar la suspensió de l'autonomia. Ho planteja com una decisió personal (...) amb l'esperança de sentir públicament els consellers que en privat li havien demanat no arribar a la declaració d'independència. Junqueras diu que no parlarà, sinó que deixarà que Rovira expressi la posició d'Esquerra. (...) Altres membres del Govern són més ambigus o directament callen.

Rovira i Corominas transmeten el missatge inequívoc del grup parlamentari de Junts pel Sí, que (...) havia ratificat la voluntat d'arribar fins al final. (...) Victor Cullell, perd els estreps davant del silenci de Junqueras i li exigeix que es pronuncii sobre què pensa. (...) Miquel Buch també fa una intervenció dura retraient 'la vergonya' d'alguns consellers, que en privat han recomanat al president que premi el fre, però en públic no s'atreveixen a dir-ho.

Mentre dura la reunió, diputats de JxSí encara fan actes al territori advertint que caldrà defensar la República al carrer” (Casas et al., 2019: 208-209).

En aquesta escena hi trobem algunes de les característiques del model teòric de l'espiral del silenci: el president Puigdemont parla primer, esperant forçar una reacció positiva, diverses persones, notablement el vicepresident Junqueras, no parlen o s'expressen de manera ambigua, i hi ha repetides mencions a que molts dels presents no diuen el que pensen. Això ens porta a deduir que, encara que la majoria dels presents havien abandonat el marc de sobirania, no s'atreveixen a canviar de discurs obertament, ni dins la reunió ni davant les bases independentistes, dos possibles grups de referència. Això també és el que ens diu Sergi Sabrià quan reconeix que a partir de

novembre “nosaltres [ERC] avancem ja alguns escenaris que la gent no estava preparada per sentir” (Sergi Sabrià, entrevista personal, 13 de març de 2020).

Aquest canvi d'actitud política explica també que totes les organitzacions, excepte la CUP, s'allunyin del marc de sobirania i s'apropin al de la lluita contra la injustícia més o menys al mateix temps, però sense un reconeixement explícit. Els canvis sobtats en la comunicació de l'independentisme que hem discutit en aquest capítol podrien, doncs, entrar en una interpretació àmplia de l'espiral del silenci on el grup de referència va des dels polítics i assessors més propers fins a la base més mobilitzada de l'independentisme.

En aquest sentit, la majoria d'entrevistats reconeixen haver implementat canvis i, fins i tot, identifiquen friccions o discussions sobre la línia que calia aplicar, especialment a partir de finals de setembre de 2017.

A l'ANC, tot i l'aposta clara pel “Sí” del marc de sobirania, Blanes reconeix discussions dins del secretariat nacional, una part del qual insistia a no oblidar el marc de lluita contra la injustícia. Això explica, per exemple, la inclusió de l'eslògan “Referèndum és democràcia”, a més del “Sí”, a la samarreta oficial de la manifestació de l'11 de setembre de 2017 (Enric Blanes, entrevista personal, 21 de març de 2020).

L'altra gran organització de la societat civil independentista, Òmnium, té una estructura més jeràrquica i això probablement ajuda a entendre la seva línia molt coherent. Rofin detalla els tres missatges bàsics que van guiar la comunicació de l'entitat, que podríem classificar de la següent manera:

1. Pressió a la Generalitat per complir el compromís: “Nosaltres, [el que] volíem era que es convoqués el referèndum, que en aquell moment no estava convocat i vam pressionar molt el govern per a que es complís el compromís que tenien”.
2. Dotar el referèndum de credibilitat: “Que la gent entengués que allò no era [una consulta no vinculant com] un 9-N i que no era una cosa casolana i feta amb bona intenció, sinó que era un referèndum de veritat i que el resultat que en sortís s'hauria de respectar. Aquí recordo que vam jugar molt amb el ‘com sempre’”.

3. Defensar el principi democràtic davant l'agressió de l'Estat: “Davant un estat que et negava aquest dret, la resposta era ‘més democràcia, més democràcia, més democràcia’. Era portar-ho al relat de l'impediment, la negativa que hi havia de de l'altra banda” (Roger Rofin, entrevista personal, 11 de març de 2020).

Rofin també recorda alguns canvis menors d'estratègia per potenciar algun discurs concret, com el que es va produir després dels fets del 20 de setembre:

“Del 20 de setembre a l'1 d'octubre es va potenciar la idea de defensa del referèndum, a blindar el referèndum. Sobretot, recordo el suport a escoles obertes, que vam fer una roda de premsa des d'Òmnium on van venir representants del sector de l'educació, dels partits, hi havia molta necessitat de dir que en un moment on estava actuant l'Estat espanyol, ja decomissaven paperetes, estaven entrant a magatzems, registres, calia blindar el referèndum dins el marc de la societat civil” (Roger Rofin, entrevista personal, 11 de març de 2020).

Com hem vist a l'anàlisi gràfica (Gràfics 11, 14, 20 i 23), la CUP també manté una línia molt coherent dins el marc de sobirania. Això, però, no estalvia discussions internes, “sobretot en relació al grau de pressió o el grau d'adhesió que s'havia de tenir amb el govern” (Jordi Sàlvia, entrevista personal, 23 de març de 2020). Els relats desplegats per la coalició anticapitalista són els següents, tots en la línia del “tot depèn de nosaltres” del marc de sobirania:

“Primer va ser el de ‘referèndum o referèndum’ i va seguir amb una campanya més intensa amb el *frame* de ‘data i pregunta’ per tal que el govern no dilates més la convocatòria i la pregunta del referèndum. (...) L'estratègia de comunicació també es va desplegar amb el *frame* de posar en valor la desobediència civil i institucional i la importància de l'autoorganització popular per poder fer-la efectiva” (Jordi Sàlvia, entrevista personal, 23 de març de 2020).

D'ERC ja n'hem analitzat el canvi important de discurs a partir de l'octubre a l'apartat anterior. Tot i així, Sabrià reconeix que es feien canvis “permanentment” per adaptar-se a un entorn que no va deixar de portar sorpreses durant tot l'any. A més, Sabrià explica un dels debats interns que també van influir en, com a mínim, la tensió del moment:

“Hi ha moments que hi ha divisió d'opinions sobre quin format ha de tenir l'1 d'octubre. En aquell moment que semblava tot impossible, entre el 20 i l'1, hi ha un debat entre què podem fer i què no podem fer i al final guanyen els d'anar-hi amb tot” (Sergi Sabrià, entrevista personal, 13 de març de 2020).

Sabrià també aprofundeix en el canvi de discurs que va portar ERC a plantejar les eleccions del 21 de desembre amb un grau de rupturisme força més baix al que havia mantingut fins a l'1 d'octubre i justifica la decisió per responsabilitat, tot i reconèixer que va tenir un cost electoral. De cara a la discussió de l'espiral del silenci, és interessant subratllar com Sabrià assenyala que “gairebé tothom” ha acabat fent el mateix viratge discursiu:

“A dia d'avui defensaríem que era molt important fer-ho [el canvi de discurs], perquè a dia d'avui gairebé tothom està en el mateix plantejament que fa en aquell moment Esquerra Republicana, però segurament el fem abans d'hora. Per tant, si l'únic que busques és el resultat electoral, potser ens vam precipitar i si les tornés a fer segurament les plantejaria amb més èpica” (Sergi Sabrià, entrevista personal, 13 de març de 2020).

En el cas del bloc de PDeCAT i JxC, el canvi més obvi va ser la pròpia creació d'una marca nova per anar a les eleccions, una marca que sí que havia d'aplegar tota l'èpica possible. Aira ens explica el canvi d'estratègia general que va suposar la creació de la marca Junts per Catalunya, les dificultats de la seva gestació i els problemes que ha portat més endavant:

“Sí que hi havia desavinences dins l'organització perquè en la seva composició d'origen hi havia persones, no dic amb objectius diferents a últim termini, transversalment hi ha una nítida vocació independentista, però a partir d'aquí, no només amb les etapes a cobrir, sinó amb el com i el quan podia haver-hi divergències. Això es va saber mantenir en segon pla durant tota la campanya electoral. I després, dos anys després de legislatures complicades, això ha anat costant més de mantenir imperceptible, però en aquell moment crec que no es va deixar notar” (Toni Aira, entrevista personal, 3 de gener de 2020).

11 CONCLUSIONS

A la primera part d'aquest treball hem desenvolupat el marc teòric en dos pilars fonamentals: el primer, la comunicació política en el marc dels estudis de comunicació, amb una revisió general de la literatura associada que ens ha portat a desenvolupar la teoria de marcs i l'espiral del silenci, dues de les bases principals per a la discussió d'aquesta tesi. També hem revisat la literatura existent sobre a l'anàlisi de les xarxes socials, sobretot al voltant del canvi que Twitter ha suposat per al llenguatge, l'estructura i la construcció de la realitat política. En segon lloc, hem revisat els conceptes de nació, nacionalisme i el seu significat en el marc de les teories sobre secessió.

La segona part d'aquesta tesi s'ha basat en l'anàlisi historiogràfica de la comunicació de l'independentisme català per sistematitzar un sistema de classificació que ens permetés comparar les estratègies de comunicació política a través de la construcció de marcs en el sentit de Lakoff (2004). Hem construït aquesta classificació a partir de les pròpies identifications dels fundadors dels marcs del discurs de l'independentisme modern i l'hem aplicat a tota la història del moviment durant els segles XX i XXI.

A la tercera part d'aquest treball, utilitzant eines de l'anàlisi del discurs, hem aplicat el sistema de classificació per marcs a tots els missatges polítics que van publicar per Twitter les principals organitzacions civils, partits i líders independentistes durant la major part de l'any 2017. Això ens ha permès construir una base de dades de prop de vint mil missatges classificats en funció del marc en què s'enquadren i, sobre aquesta base, produir taules i gràfics per facilitar-ne l'anàlisi. A més, hem creuat els resultats numèrics amb els resultats de la mostra intencional d'entrevistes qualitatives amb els que eren els principals responsables de comunicació de les organitzacions civils i partits independentistes el 2017.

D'aquesta manera, hem pogut validar el propi sistema de classificació i aprofundir en les raons i les estratègies darrere els missatges d'aquestes organitzacions durant l'any en què l'independentisme va intentar aconseguir el seu objectiu de declarar la independència de Catalunya.

A partir de la triangulació de mètodes exposada (anàlisi historiogràfica, anàlisi del discurs a Twitter i mostra intencional d'entrevistes), procedim a validar les hipòtesis d'aquest treball.

11.1 Validació de les hipòtesis

A la introducció d'aquesta tesi plantejàvem tres objectius específics, amb les seves hipòtesis corresponents. Els tres objectius eren:

1. Identificar els grans marcs del discurs independentista al llarg de la seva història moderna.
2. Classificar els missatges de la comunicació dels partits, organitzacions i líders independentistes a través de l'anàlisi qualitativa i quantitativa de les seves publicacions a la xarxa social Twitter durant 2017.
3. Comparar els discursos i marcs dels missatges publicats a Twitter amb les estratègies declarades d'alguns dels professionals que van estar a càrrec de dissenyar i implementar la comunicació de l'independentisme durant la tardor de 2017.

A continuació, passem a analitzar si s'han validat les hipòtesis corresponents a cadascun d'aquests objectius específics.

11.1.1 Hipòtesi 1. Els tres discursos de l'independentisme: administració, lluita i sobirania

La primera hipòtesi d'aquesta tesi plantejava la possibilitat de poder categoritzar tot el discurs històric de l'independentisme en base al seu nivell de rupturisme amb l'*statu quo*, és a dir, la disposició a trencar amb les institucions de l'Estat espanyol. Aquesta categorització partiria de definir com a independentista qualsevol líder o organització que faci explícit que el seu objectiu últim és la consecució d'un estat independent per a Catalunya (Rubiralta, 2004; Guibernau, 2013; Ucelay-da-Cal, 2018), però permetria assignar-li un valor al seu marc discursiu, segons si posa en valor la negociació o l'acció unilateral, per exemple. La classificació hauria de poder permetre la comparació, també de forma gràfica, qualsevol discurs de l'independentisme.

Considerem que **aquesta primera hipòtesi ha estat validada** a través de l'anàlisi historiogràfic i per l'aplicació pràctica dels marcs al context de 2017.

Pel que respecta a l'anàlisi historiogràfic, en els capítols 4-7 d'aquesta tesi hem recopilat i analitzat la història de la comunicació de l'independentisme contemporani. La recerca ens ha dut des de l'independentisme popular i informal del segle XIX, a través d'informes i cròniques de viatge com la de l'americà McKie (1855: 251), on hi trobem cites com “per la resta, un català no és espanyol. Feu-li la pregunta, ‘vostè és espanyol?’ I us respondrà. ‘No, sóc català’”; fins a la formació dels grans partits de masses de l'independentisme durant el segle XX, acabant amb les majories parlamentàries del segle XXI que desemboquen en els fets de 2017.

El primer marc que identifiquem, l'administratiu, ve creat per Prat de la Riba, que no es considerava independentista a sí mateix, però sí aspirava a la màxima llibertat de Catalunya. El nom “administratiu”, però, és definit per Francesc Macià, qui també definirà el segon, el marc de sobirania. Serà Lluís Companys qui enuncii de forma més clara el tercer marc, la lluita contra la injustícia. Així és com definim i interpretem els tres marcs de l'independentisme:

- a) Marc d'ADMINISTRACIÓ: Catalunya es governa malament des de Madrid, per això cal transferir el màxim de competències possibles a l'administració catalana, sigui quina sigui. També es pot expressar en positiu dient que Catalunya sempre es governa millor des de Catalunya, o que aquelles competències que gestionen les administracions catalanes funcionen millor que les gestionades per l'Estat. Aquest marc tendeix de forma natural a cercar la negociació, fins i tot a l'hora de demanar un referèndum d'autodeterminació, perquè veu la independència com l'última estació d'una sèrie de transferències que poden allargar-se indefinidament.
- b) Marc de SOBIRANIA: Els ciutadans de Catalunya decideixen quina relació tenen amb l'Estat espanyol, perquè el seu dret a l'autodeterminació és irrenunciable, sigui o no sigui reconegut. Aquest marc acaba portant a la declaració d'independència o de sobirania.

- c) Marc de LLUITA CONTRA LA INJUSTÍCIA: Espanya és un estat poc o gens democràtic, la lluita per la llibertat de Catalunya és també la lluita per la democràcia a Catalunya i –generalment també- a tot Espanya, ja que una Espanya plenament democràtica ha de reconèixer el dret dels catalans a la independència, com també el dret a l'autodeterminació de tots els pobles. Aquest marc porta de forma natural a involucrar-se en la governabilitat i/o en les lluites socials espanyoles i a cercar aliances en moviments amb objectius comuns fora de Catalunya. Es justifica tant des del raonament idealista d'una responsabilitat i/o solidaritat amb la resta de pobles espanyols o des d'un raonament de tipus racional que exposa que Catalunya no és prou forta per canviar tota sola.

A partir d'aquí, ordenem els tres marcs, de menys a més rupturisme amb l'Estat, en una escala de l'1 al 3, de la següent manera:

1. Marc d'administració
2. Marc de lluita contra la injustícia
3. Marc de sobirania.

Un cop establerts els tres marcs, els passem per tota la història de la comunicació de l'independentisme durant els segles XX i XXI, fins al 2017. Durant aquests cent anys, veiem com els discursos dels diversos líders i organitzacions independentistes van adaptant-se als marcs d'administració, lluita i sobirania.

L'aplicació més intensiva dels tres marcs, però, la focalitzem en els fets de 2017, que sintetitza l'intent de l'independentisme de dur a terme el seu projecte de construir un estat independent mitjançant l'organització d'un referèndum i una declaració unilateral d'independència –o dues, de fet-.

Mitjançant la catalogació exhaustiva de més de 23.151 tuits hem pogut aplicar la classificació de marcs a tots els missatges de tipus polític publicats pels principals líders i organitzacions de l'independentisme entre 23 d'abril i 21 de desembre de 2017. Aquesta classificació ens ha permès generar un ampli ventall de taules i gràfics on es poden comparar minuciosament els discursos, com preveia la nostra hipòtesi 1.

Finalment, els continguts de les cinc entrevistes de la mostra intencional que hem dissenyat en aquesta tesi han validat àmpliament els resultats numèrics, amb la qual cosa podem afirmar amb una seguretat més que raonable que el sistema de classificació funciona i ens permet aportar resultats científicament contrastats, com veurem a l'apartat següent.

11.1.2 Hipòtesi 2. La CUP i l'ANC, els més sobiranistes, Òmnium, els més estables

La segona hipòtesi d'aquest treball se centrava en l'anàlisi polític de la comunicació de l'independentisme durant 2017 i preveia poder demostrar que l'ANC i la CUP van mantenir el discurs més rupturista, mentre la resta d'actors van tendir a modular més el seu discurs en funció dels esdeveniments.

Considerem que **la segona hipòtesi ha estat validada parcialment** a través dels resultats obtinguts per l'anàlisi del discurs a través dels missatges de Twitter.

El sistema d'anàlisi del discurs desenvolupat en aquesta tesi ha registrat una puntuació de 2,36 per a l'ANC i 2,37 en nivell de rupturisme entre abril i desembre de 2017, cosa que col·loca aquestes dues organitzacions en una posició molt similar i clarament més propera al marc de sobirania que tota la resta. Si afegim els líders a la comparació, el president de l'ANC, Jordi Sànchez, ha registrat un nivell de rupturisme de 2,30, també àmpliament superior a la resta de polítics i líders de la societat civil analitzats.

Tanmateix, així com la CUP bàsicament manté el seu nivell de rupturisme amb posterioritat als fets de setembre i octubre, l'ANC sí que modula i rebaixa els seus missatges en aquest període. Com que aquesta rebaixa es produeix en tots els actors analitzats excepte la CUP, l'ANC continua essent la segona organització més sobiranista entre octubre i desembre, amb una puntuació de 2,14 per a l'ANC i 2,22 pel seu president, Jordi Sànchez.

Òmnium Cultural també contradiu parcialment la hipòtesi inicial, ja que l'entitat presidida per Jordi Cuixart registra una estabilitat gairebé matemàtica durant tot l'any que, a més, durant el període entre octubre i desembre fa coincidir el discurs de l'organització i el seu president, Jordi Cuixart, tots dos amb una puntuació de 2,02. La

coherència que mostren les dades és avalada, a més, per les respostes de la mostra intencional d'entrevistes qualitatives.

11.1.3 Hipòtesi 3. Les persones al capdavant de les estratègies de comunicació de 2017 van marcar una línia clara, però també van modular el discurs segons els esdeveniments

La tercera hipòtesi d'aquesta tesi apuntava a la probabilitat de que totes les organitzacions haguessin mantingut alguns principis per guiar les seves estratègies de comunicació, però que hagin anat adaptant els missatges segons es desenvolupaven els esdeveniments. Aquesta idea inicial s'havia de contrastar amb les impressions dels responsables de comunicació de les organitzacions implicades.

Considerem que **la tercera hipòtesi ha estat validada** amb els resultats de la mostra intencional d'entrevistes qualitatives, que ahora entronquen amb els resultats de l'anàlisi de discurs.

En aquest sentit, a la discussió hem aportat exemples de com els punts de vista diversos dins les organitzacions portaven a modulacions i canvis en els discursos. Els canvis més visibles van ser, per una banda, la creació de la marca Junts per Catalunya (JxC) i la concepció d'una campanya molt presidencialista al voltant de Carles Puigdemont i, per l'altra, la rebaixa en el nivell de rupturisme d'ERC i el seu president Oriol Junqueras i l'aposta per una campanya que fugia de l'èpica i que des del partit republicà consideren, a dia d'avui, més realista.

11.2 Limitacions de la investigació

Qualsevol investigació en el camp de la comunicació política es veu afectada pels biaixos dels autors i els seus entorns. En aquesta recerca en particular, la part més susceptible al biaix personal és l'assignació de cadascun dels tuits a un dels tres marcs proposats, cosa que es troba a la base de la construcció de les taules i gràfics que hem analitzat posteriorment.

Per evitar aquest biaix personal, s'han establert uns criteris bàsics de classificació el més entenedors possibles i s'han inclòs les llistes completes de tuits i les seves classificacions a l'annex II d'aquesta tesi. D'aquesta manera, qualsevol investigador podrà jutjar la metodologia, valorar la seva aplicació en altres contextos de recerca i, si s'escau, arribar a les seves pròpies conclusions.

Una segona limitació d'aquesta tesi és que només estudia els missatges des de la perspectiva de l'emissor del missatge, obviant quin efecte han tingut aquests discursos. Tot i així, hem intentat incloure en la mesura del possible algunes idees dels efectes de la comunicació de l'independentisme, com les enquestes diàries que realitzava l'Assemblea Nacional Catalana durant la campanya i que s'expliquen per primera vegada en un estudi acadèmic (veure apartat 7.5.8).

La tercera limitació d'aquesta tesi és que, en analitzar intensivament els tuits, s'han deixat de banda altres xarxes socials i altres mitjans on les organitzacions i els líders podrien haver expressat matisos diferents als que s'han publicat a Twitter.

En aquest sentit, l'opció metodològica de centrar-se només a Twitter es podria justificar, d'entrada, per la importància cabdal que ha assolit aquesta xarxa social en el discurs polític contemporani, com hem vist al capítol 2. Tanmateix, afegim dues raons a aquesta tria. Per una banda, perquè en ser un mitjà controlat al 100% per l'emissor ens permet assumir que tots els missatges que s'hi publiquen estan explícitament validats per l'estratègia de l'organització, cosa que no succeeix en d'altres mitjans on hi intervenen terceres parts, com la premsa o la televisió. Per altra banda, la recerca a Twitter és que la naturalesa limitada del mitjà -entre 140 i 280 caràcters durant el període d'anàlisi⁸³⁶- obliga les organitzacions i líders a limitar-se a escriure un missatge principal per cada publicació. Aquestes limitacions fan possible la caracterització de

⁸³⁶ Twitter va duplicar el número de caràcters permesos per missatge el 26 de setembre de 2017. Tanmateix, aquesta possibilitat no va resultar en canvis significatius en la llargada tipus dels missatges publicats (Perez, S.: "Twitter's doubling o carácter count from 1240 to 280 had Little impacto n length of tweets", TechCrunch, 30 d'octubre de 2018: <https://techcrunch.com/2018/10/30/twitters-doubling-of-character-count-from-140-to-280-had-little-impact-on-length-of-tweets/>).

cada tuit en un sol marc, mentre un article o una publicació de Facebook pot combinar diversos marcs.

A més, l'àmplia coincidència entre el rang de missatges analitzats a Twitter amb els que hem citat al marc historiogràfic i les estratègies declarades a les entrevistes, ens permet apuntar que, en tot cas, el biaix o la desviació ocasionat per centrar-se en una sola xarxa social és molt baix.

11.3 Perspectives de futures investigacions

La tesi que vostès han llegit és una petita contribució a l'anàlisi de la política catalana a través de Twitter. El sistema de classificació que proposa, però, té vocació de ser aplicable a qualsevol moviment que busqui canviar un *statu quo* determinat. Són les recerques futures les que hauran de determinar si aquest sistema és aplicable a altres moviments d'alliberament nacional, com el del Quebec o el d'Escòcia, que en aquesta tesi només hem tocat col·lateralment, o fins i tot de moviments amb altres referents ideològics, com l'anarquisme, el socialisme o el liberalisme.

A més, com també hem apuntat a l'apartat de limitacions, aquesta tesi deixa oberta la pregunta de quins marcs han estat més efectius a l'hora de convèncer i mobilitzar la població catalana, i fins i tot, de si alguns marcs en alguns contextos específics poden haver aconseguit l'efecte contrari. S'obre un camp per ampliar recerques que vulguin provar l'impacte dels marcs i les estratègies analitzades, recerques que poden basar-se en la base de dades de tuits creada en aquest treball. Aquestes recerques podrien seguir les metodologies d'anàlisi de la discussió de notícies a Twitter proposades per Bruns i Burgess (2012) o els estudis de com els missatges polítics de Twitter competeixen amb la televisió en directe, tant de César, Butterman i Pablo (2008) com de Buschow, Beate i Simon (2014).

Tanmateix, la catarsi social i política posterior als fets analitzats, que inclou fins a tres investidures frustrades al Parlament de Catalunya, una mala maror creixent entre els partits i l'esclat de les confrontacions posteriors a les sentències del Tribunal Suprem

sobre el procés independentista (causa especial 20907/2017)⁸³⁷ amb el que s'ha anomenat la “Batalla d'Urquinaona”⁸³⁸ de 2019, dibuixen un escenari nou pel qual poden no ser extrapolables les conclusions d'aquest estudi.

En l'opinió de l'autor d'aquesta tesi, l'independentisme està passant per un cisma que han passat tots els moviments que cerquen intervenir o canviar l'*statu quo*, i que arriba quan una part significativa del moviment creu que és possible assolir els objectius a curt termini. El cisma divideix, doncs, els partidaris de l'acció immediata, o revolució, i els partidaris de la reforma dins del sistema. Dit d'una altra manera, divideix el moviment entre el marc de sobirania i la resta dels marcs.

L'independentisme es debat, doncs, entre aquells que creuen que és possible assolir la independència a curt termini (marc de sobirania) i els que creuen que no és possible o no és desitjable provocar una segona confrontació oberta amb l'Estat a curt termini, ja sigui perquè pensen que és impossible guanyar-la o perquè opinen que resultaria en un trencament social impossible de gestionar (marc de lluita i marc d'administració). Aquest debat pot acabar en una nova unitat al voltant d'uns objectius comuns o desencadenar un cisma que reordeni els partits i les organitzacions al voltant d'un independentisme revolucionari i un independentisme reformista, respectivament.

Queda per a les properes investigacions, doncs, comprovar si els tres marcs proposats en aquesta tesi també serveixen per analitzar i comparar els discursos de les noves dues ànimes de l'independentisme.

⁸³⁷ Poder Judicial de España: “El Tribunal Supremo condena a nueve de los procesados en la causa especial 20907/2017 por delito de sedición”, 14 d'octubre de 2019:

<http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Poder-Judicial/Noticias-Judiciales/El-Tribunal-Supremo-condena-a-nueve-de-los-procesados-en-la-causa-especial-20907-2017-por-delito-de-sedicion>.

⁸³⁸ La “Batalla d'Urquinaona” és el nom que, tant a nivell periodístic com popular, s'ha donat a la sèrie de mobilitzacions i enfrontaments amb la policia que es van produir durant els cinc dies posteriors a la publicació de la sentència sobre els fets de 2017, és a dir, entre el 14 i el 19 d'octubre de 2019. El nom s'ha utilitzat tant des de la premsa propera a l'independentisme (Joan Ramon Resina a *VilaWeb*: “La batalla d'Urquinaona i el manual de resistència”, 17 de novembre de 2019:

<https://www.VilaWeb.cat/noticies/urquinaona-resistencia-opinio-joan-ramon-resina/>; vídeo de *Nació Digital*: La batalla d'Urquinaona: batalla campal entre manifestants i policia el divendres 18 d'octubre, 23 d'octubre de 2019: <https://www.youtube.com/watch?v=Wze2D3Mhjt0>) com des del costat anti-independentista (crònica d'Ana Maria Ortiz a *El Mundo*: “Barcelona, zona cero: "caos" en el cajero y aceras arrancadas el día después de la batalla de Urquinaona”, 19 d'octubre de 2019: <https://www.elmundo.es/cataluna/2019/10/19/5daae82cfdddf13288b4572.html>).

12 BIBLIOGRAFIA

- Abelló, T. (2007). *El debat estatutari de 1932*. Barcelona: Parlament de Catalunya.
Recuperat de
<https://www.parlament.cat/document/nom/DebatEstatutari1932.pdf>
- Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2013). *Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty*. New York: Crown Books.
- Ainaud de Lasarte, J. M. & Balcells, A., (eds). (1998). *Obra completa. Enric Prat de la Riba*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans
- Aira, T. (2010). *La comunicació política*. Barcelona: UOC.
- Aira T. (2019). Agenda-setting. La construcció mediàtica dels nostres mapes mentals. *Identitat, mitjans de comunicació i testimonis*. UOC. Recuperat de
http://materials.cv.uoc.edu/continguts/PID_00158135/
- Alandete, D. (2018). *Fake news: la nueva arma de destrucción masiva: Cómo se utilizan las noticias falsas y los hechos alternativos para desestabilizar la democracia*. Madrid: Deusto.
- Albadalejo, T. (1990). *Retórica*. Madrid: Síntesis.
- Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). *Social Media and Fake News in the 2016 Election* (No. w23089). National Bureau of Economic Research. Recuperat de
<https://web.stanford.edu/~gentzkow/research/fakenews.pdf>.
- Aldridge, M., & Evetts, J. (2003). Rethinking the concept of professionalism: the case of journalism. *The British journal of sociology*, 54(4), 547-564.
- Alesina, A., & Spolaore, E. (1997). On the number and size of nations. *The Quarterly Journal of Economics*, 112(4), 1027-1056. Recuperat de
<https://academic.oup.com/qje/article-abstract/112/4/1027/1911699>
- Almirall, V. (2011) *Antologia de textos. Estudi introductori de Josep Pic Mitjana*. Barcelona, Institut d'Estudis Autònoms, Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Almond, G. A., & Coleman, J. S. (Eds.). (1960). *The politics of the developing areas*. Princeton University Press. Sixth Hardcover Printing, 1970.
- Álvarez, D. (2016) *Compendium Constitutionum Generalium Cathalonie*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia.

- Amin, S. (1999). *Regionalization in Response to Polarizing Globalization*. A: Hettne B., Inotai A., Sunkel O. (eds) *Globalism and the New Regionalism*. Londres: Palgrave Macmillan.
- Anderson, B. (1991). *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism* (Revised and extended. ed.). Londres: Verso.
- Anguera, P. (2000). *Els precedents del catalanisme*. Barcelona: Empúries.
- Arboix, J. (1968). *El Memorial de Greuges*. Barcelona: Dalmau.
- Artís-Gener, A. (1972). *L'enquesta del Canal 4*, Barcelona, AYMA.
- Aristòtil (2004). *Rethoric*, Nova York. Dover Publications.
- Assemblea Nacional Catalana (2012): *Ponència de full de ruta, línies estratègiques i propostes d'actuació*. Acte de Constitució de l'Assemblea Nacional Catalana, Barcelona, 10 de març de 2012.
- Atasoy, Y., Burlatsky, F., Bacher, J., Bookman, M. Z., Hoole, M. R. R., Kogan-Iasnyi, V. & Whitaker, R. (1998). *Separatism: democracy and disintegration*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Ausserhofer, J. i Maireder, A. (2013) National Politics on Twitter. *Information, Communication & Society*, 16 (3), 291-314
- Baget, J. M. (1999). *Quaranta anys de televisió a Catalunya*. Barcelona: Pòrtic.
- Bakir, V. (2013). Torture, Intelligence and Sousveillance in the War on Terror: Agenda-Building Struggles. *Farnham: Ashgate, Political Studies Review, Political Studies Association*, vol. 13(2), pages 276-277, May.
- Balagué, J I Pi, J. (1986). *Els Estatuts de Catalunya*. Barcelona: Curiosa.
- Balcells, A. (1992), *Història del nacionalisme català. Dels orígens al nostre temps*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Balmes, J. (1949). *Obras completas*. Madrid: BAC.
- Barnils, A. (2014). *La Revolució tranquil·la: Carme Forcadell i l'Assemblea Nacional Catalana*. Barcelona: Rosa dels Vents.
- Baumeister, R. F.; Finkenauer, C.; Vohs, K. D. (2001). Bad is stronger than good. *Review of General Psychology*. 5 (4): 323-370. Recuperat de <http://assets.csom.umn.edu/assets/71516.pdf>
- Bassa, D. (2017) *L'operació Garzón*. Barcelona: Llibres de l'Índex.

- Bayona, A. (2014). El "dret a decidir" i els valors fundacionals de la Unió Europea. *Revista d'estudis autonòmics i federals*, (20), 132-173.
- Bechmann, A. and Lomborg, S. (2012). Mapping actor roles in social media: Different perspectives on value creation in theories of user participation. *New Media & Society*, 15 (5), 765-781. Recuperat de <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1461444812462853?journalCode=nmsa>.
- Bel, G. (1994). *La demanda de transporte en España: Competencia intermodal sobre el ferrocarril interurbano*, Madrid: Instituto de Estudios del Transporte y las Comunicaciones.
- Bel, G. (2002). Infraestructures i Catalunya: alguns problemes escollits, *Revista Econòmica de Catalunya*, núm. 45, 43-52.
- Bel, G. (2010) *España, capital París*. Barcelona: Destino.
- Bel, G. i Fageda, X. (2007) *Aeroports i poder*. Barcelona: Edicions 62.
- Benet, J. (1991). Pròleg, a Antoni Batista i J. Playà, *La gran conspiració. Crònica de l'Assemblea de Catalunya*. Barcelona: Empúries.
- Benet, J. (1995). *L'intent franquista de genocidi cultural contra Catalunya*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Benet i Martí, C. (1976). *Barcelona a mitjan segle XIX*. Barcelona: Curial.
- Benz, A., & Eberlein, B. (1999). The Europeanization of regional policies: patterns of multi-level governance. *Journal of European public policy*, 6(2), 329-348.
- Bernad, R. (2002). L'Assemblea de Catalunya (1971-1982): catalanisme popular i antifranquisme. *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 189-206.
- Berrio, J. (dir.) (1997) *Un segle de recerca sobre comunicació a Catalunya*, Bellaterra. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Bisson, T (1986). *The Medieval Crown of Aragon: A Short History*, Oxford: Oxford University Press.
- Blasco, J. C., Bullough, R., Calleja, L. A. C., Blanco-Sieger, B. M., Chiang, C. M., & Pittaro, E. (2008). Algunos aspectos lingüísticos de los debates electorales Zapatero-Rajoy 2008. *Estudios sobre el mensaje periodístico*, 14, 79-98.
- Blay, P. (2002) *Si et quedes amb mi, Sopa de Cabra*. Barcelona: Rosa dels Vents.
- Blay, P. (2003) *Els Pets, Cara a cara*. Barcelona: Rosa dels Vents.

- Borràs, J. (2018). *Dies que duraran anys*. Barcelona: Ara Llibres.
- Bosch, P. (2019). *El primer procés a Catalunya*. Vic: Eumo.
- Botran, A. (2012). *Unitat popular. La construcció de la CUP i l'independentisme d'esquerres*, Lleida: El Jonc.
- Boyd, D. (2016). Facebook Must Be Accountable to the Public. *Data & Society*, 13/05/2016. Recuperat de <https://points.datasociety.net/facebook-must-be-accountable-to-the-public-72a6d1b0d32f#.7rig5qghh>
- Bravo, R. B., & Del Valle, M. E. (2015). Polarització política i lideratges a la xarxa de Twitter dels parlamentaris catalans. *IDP: revista d'Internet, dret i política*, (20).
- Brancati, D. (2006). Decentralization: Fueling the fire or dampening the flames of ethnic conflict and secessionism?. *International Organization*, 60(3), 651-685.
- Brubaker, R. (1999). The Manichean myth: Rethinking the distinction between 'civic' and 'ethnic' nationalism a Kriesi, H., *Nation and national identity: The European experience in perspective* (55-71). Lafayette, Indiana: Purdue University Press.
- Bruns, A. & Burgess, J. (2012): Researching News Discussion On Twitter, *Journalism Studies*, 13: 5-6, (801-814).
- Bryson, M (1976) The Literary Digest Poll: Making of a Statistical Myth, *The American Statistician*, 30:4, 184-185, DOI: 10.1080/00031305.1976.10479173
- Buch, R. (2010). *El Partit Socialista d'Alliberament Nacional dels Països Catalans (PSAN) (1968-1980)*. Tesi doctoral, Departament de Ciència Política i Dret Públic, Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia, Universitat Autònoma de Barcelona. Recuperat de https://ddd.uab.cat/pub/tesis/2010/hdl_10803_52648/rbr1de1.pdf
- Buchanan, J. M., & Faith, R. L. (1987). Secession and the limits of taxation: Toward a theory of internal exit. *The American Economic Review*, 77(5), 1023-1031. Recuperat de https://www.jstor.org/stable/1810228?seq=1#page_scan_tab_contents
- Buchanan, A. (2006) Uncoupling secession from nationalism and intrastate autonomy from secession. *Negotiating self-determination*: 81-114. Hurst Hannum and Eileen F. Babbitt (eds), Lanham, MD: Lexington Books.
- Buchanan, A. (2017). Secession. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), Stanford: Stanford University Press. Recuperat de <https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/secession/>

- Buendía, D. F. (2016). *Evolución de comunicación política en Twitter: de CiU y del PSC-PSOE en las campañas electorales celebradas en Cataluña de 2010 a 2012* (Tesi doctoral, Universitat de Vic).
- Buschow, C., Schneider, B., & Ueberheide, S. (2014). "Tweeting television: Exploring communication activities on Twitter while watching TV", *Communications-The European Journal of Communication Research* 39.2 (2014): pp. 129-149. Recuperat de http://www.researchgate.net/profile/Christopher_Buschow/publication/260243840_Tweeting_television_Exploring_communication_activities_on_Twitter_while_watching_TV/links/54a2c5dd0cf257a63604d6a0.pdf
- Butler P. and Collins N. (1996). Strategic analysis in political markets. *European Journal of Marketing*, vol. 30, no.10-11, pp. 32-44.
- Byers, M. (2004). Agreeing to disagree: Security Council Resolution 1441 and intentional ambiguity. *Global Governance*, 10, 165.
- Cabana, F. (2003) *Madrid i el centralisme. Un fre a l'economia catalana*. Barcelona: Pòrtic.
- Caja, F. (2009). *La Raza Catalana. El núcleo doctrinal del catalanismo*. Madrid: Encuentro.
- Calvo, P. (2002) Política, sociedad y cultura en el siglo XIX. *Cuadernos de cultura y civilización hispánicas*, nº 12. Madrid: Actas.
- Canel, M. J. (1999): *Comunicación Política: técnicas y estrategias para la Sociedad de la información*, Madrid: Tecnos.
- Canosa, F (2009). *Republica TV. La Catalunya de la primera televisió*. Barcelona: Duxelm.
- Capdevila, A. (2004): *El discurso persuasivo. La estructura retòrica de los spots electorales*. València: Universitat de València.
- Cardona, M. À. P. (2005). La deriva estandarditzadora valenciana. Del secessionisme rupturista a l'aïllacionisme particularista. *Zeitschrift für Katalanistik*, 18, 141-170.
- Cardus, S. (2010) *El camí de la independència*, Barcelona: La Campana.
- Cardús, S. (2014) Contra la humiliació, a Martí, S., *El dia que Catalunya va dir prou*. Barcelona: Columna.
- Carod-Rovira, J. L. (1998) *Jubilar la transició*, Barcelona, Columna.
- Carod-Rovira, J. L. (2008) *2014, que parli el poble català*. Barcelona: L'Arquer.

- Carrasco, R., Villar, E., Tejedor, L. (2018). Twitter como herramienta de comunicación política en el contexto del referéndum independentista catalán: asociaciones ciudadanas frente a instituciones públicas. *ICONO 14, Revista de comunicación y tecnologías emergentes*, 16(1), 64-85.
- Casas, F. Et al. (2019). *Tota la veritat*. Barcelona: Ara Llibres.
- Casassas, J. (2006a), La domesticación novecentista de la Renaixença. *Mélanges de la Casa de Velázquez*, 36-1 | 2006, 35-48. Recuperat de <https://journals.openedition.org/mcv/2280>
- Casassas, J. (2006b). *Cataluña y la España plural*. Barcelona: Aurea.
- Cassino, D. & Jenkins, K. (2013), Conspiracy theories prosper: 25% of Americans are 'truthers.' *Fairleigh Dickinson University's Public Mind Poll*. 17 de gener. Recuperat de <http://publicmind.fdu.edu/2013/outthere/>.
- Castelló, G. (2010). *Final de viatge. Memòries d'un gandià: amics, coneguts i saludats*, Gandia: CEIC Alfons el Vell.
- Castillo, C., Mendoza, M., & Poblete, B. (2011). Information credibility on twitter. In *Proceedings of the 20th international conference on World wide web* (pp. 675-684). ACM. Recuperat de <http://www.ra.ethz.ch/cdstore/www2011/proceedings/p675.pdf>
- Cercle d'Economia de Barcelona (1997). *Les infraestructures públiques: una amenaça a la competitivitat*. Barcelona: Cercle d'Economia.
- Cercle d'Economia de Barcelona (2001) *El paper de l'Estat en el manteniment de l'equilibri econòmic territorial a Espanya*. Barcelona: Cercle d'Economia.
- Cervi, Laura. Veni, vidi, Facebooked-live: anàlisi del èxito de Matteo Salvini en Facebook. *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, n.º 124 (abril de 2020), p. 99-122. DOI: doi.org/10.24241/rcai.2020.124.1.99
- César, P; Bulterman, D. C. A. & Jansen, A. J. (2008). Usages of the Secondary Screen in an Interactive Television Environment: Control, Enrich, Share, and Transfer Television Content, *LNCS*, 5066: 168-177. Recuperat de <http://homepages.cwi.nl/~garcia/material/euroitv2008.pdf>
- Chanet, J. F. (1996). *L'école républicaine et les petites patries*. Paris: Aubier.
- Climent-Ferrando, V. (2005). L'origen i l'evolució argumentativa del secessionisme lingüístic valencià. Una anàlisi des de la transició fins a l'actualitat. *Mercator- Documents de treball (Working Papers) de CIEMEN*, 18.

- Cobb, R. W. & Elder, C. D. (1971). The Politics of Agenda-Building: An Alternative Perspective for Modern Democratic Theory. *The Journal of Politics*. 33 (4): 892–915. doi:10.2307/2128415
- Cohen, B.C. (1963). *The Press and Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press.
- Coll, M. (1992). *Història, volum 3*. Barcelona: Curial.
- Colley, L. (1992). *Britons: Forging the Nation, 1701-1837*. New Haven, Connecticut: Yale University Press.
- Colomé, G (2004). *El príncipe mediático*. Barcelona: Fundació Rafael Campalans Mediterrània.
- Coromina, Ò. (2016): *La mediación en Twitter de los contenciosos políticos: el caso del proceso participativo del 9N en Cataluña (tesi doctoral)*: Universitat Autònoma de Barcelona. Recuperat de <http://hdl.handle.net/10803/385102>
- Coromina, Ò., Casacuberta, D., & Renom, I. G. (2018). La batalla del Born. Relat polític i estratègies de posició ideològica a Twitter. *Comunicació: revista de recerca i d'anàlisi*, 25-44. Recuperat de <http://revistes.iec.cat/index.php/TC/article/view/145033/143649>
- Coromines, P. (1933). *Interpretació del vuitcents català*. Barcelona: La Revista,
- Corts Catalanes (1704). *Constitutions y altres drets de Cathalunya*. Barcelona: Joan Pau Martí y Joseph Llopis Estampers.
- Costa, E. (2018). *Hem votat!* Barcelona: Sidilla.
- Costa, J. & Sabaté, M. (1936). *La veritat del 6 d'octubre*. Barcelona: Clarasó.
- Costa, L (2017). *Las construcciones nacionales: entre el imaginario y la realidad*. Barcelona: La Tempestad.
- Costa Bonino, L. (2019). *Manual de marketing político* (autoeditat). Recuperat de <http://www.costabonino.com/manualmp.pdf>
- Coudenhove-Kalergi, R. N. (2011). *Pan-Europa* (Vol. 4). Madrid: Encuentro.
- Crexell, J. (1984). *Història de la bandera independentista*. Sant Boi de Llobregat: El Llamp.
- Crexell, J. (1987). Detenció de Gaudí l'11 de setembre de 1924. *Serra d'or*. Any XXIX, núm. 335, pàg. 17-19.
- Cruells, M. (1975). *El separatisme català durant la guerra civil*. Barcelona: Dopesa.

- Cucurull, F. (1975). *Panoràmica del nacionalisme català. Volum I, dels orígens al 1813*. París: Edicions Catalanes de París.
- Culla, J. B., de Riquer, B. & Vilar, P. (1989). *Història de Catalunya, volum VIII*. Barcelona: Edicions 62.
- Culla, J. B. (2013). *Esquerra Republicana de Catalunya 1931-2012*. Barcelona: La Campana.
- Davis, R. (1999). *The web of politics: The Internet's impact on the American political system*. Oxford: Oxford University Press.
- De Blas Guerrero, A. (1978). "El problema nacional-regional español en los programas del PSOE y PCE". *Revista de estudios políticos*, (4), 155-170.
- De Jòdar, J., & Fernández, D. (2015). *Cop de CUP: viatge a l'ànima ia les arrels de les Candidatures d'Unitat Popular*. Barcelona: Edicions 62.
- De Juan, M. Á. G. (2016). "El Imparcial" y el debate del Estatuto de Cataluña de 1932. *Sancho el sabio: Revista de cultura e investigación vasca*, (39), 91-116.
- De San Eugenio, J., Ginesta, X., & Xifra, J. (2016). Catalonia's public diplomacy and media relations strategy: A case study of the Eugeni Xammar Programme of International Communication and Public Relations. *International Public Relations* (pp. 135-152). Oxford i Nova York: Routledge.
- De Tocqueville, A. (2003). *Democracy in America*. Washington, DC: Regnery Publishing.
- Del Valle, M. (2015). *Are social media challenging politics? Interaction in Catalan parties' Facebook pages and among Catalan MPs' Twitter accounts* (Dissertació doctoral, Universitat Oberta de Catalunya).
- Denton, R. (Jr), Woodward, G. (1990). *Political Communication in America*. Westport, Connecticut: Praeger.
- Denver, D. T., Bochel, H., Mitchell, J., & Pattie, C. (2000). *Scotland decides: the devolution issue and the 1997 referendum*. Londres: Routledge.
- Denzin, N. K. (1970-2009). *The Research Act*. New Brunswick i Londres: Aldine Transaction.
- Deutsch, K. W. (1953; 2nd ed. 1966) *Nationalism and Social Communication: An Inquiry into the Foundations of Nationalism*. Cambridge, Massachussets: The MIT Press.
- Deutsch, K. & Folt, W. (1966). *Nation Building in Comparative Contexts*, New York: Atherton.

- D'Alembert, J. L. R. & Diderot, D. (1781). *Encyclopédie, ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers*. Lausanne and Berne: Sociétés Typographiques, 1781. Recuperat de <https://encyclopedia.uchicago.edu/>
- D'heer, E. and Verdegem, P. (2014). Conversations about the elections on Twitter: Towards a structural understanding of Twitter's relation with the political and the media field. *European Journal of Communication*, 29 (6), 720-734.
- D'Heer, E. & Verdegem, P. (2015). What social media data mean for audience studies: a multidimensional investigation of Twitter use during a current affairs TV programme, *Information, Communication & Society*, 18:2, 221-234. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/1369118X.2014.952318>
- Darden, K. & Grzymala-Busse, A. (2006). The Great Divide: Literacy, Nationalism, and the Communist Collapse. *World Politics*, Volume 59 (October): 83-115.
- Di Bonito, I. (2015). *Comunicació política, partits i nou entorn digital: estudi de les campanyes electorals catalanes de 2010 i 2012 a la xarxa* (Doctoral dissertation, Universitat Pompeu Fabra).
- Dion, S. (1996). Why is Secession Difficult in Well-Established Democracies? Lessons from Quebec. *British Journal of Political Science*, 26(2), 269-283. doi:10.1017/S0007123400000466
- Donsbach, W. (1995). Contenidos, utilizacion y efectos de la comunicación política, a Muñoz-Alonso, A. I Rospir, J I. (dirs.) , *Comunicación política*, Madrid: Universitas, 41-67.
- Dostoevsky, F. (2014). *The possessed*. Londres: Global Grey.
- Dowd, C. (2016). The new order of news and social media enterprises. *Communication Research and Practice* 2.1 (2016). 97-110. Doi: <http://dx.doi.org/10.1080/22041451.2016.1155339>
- Duerr, G. M. (2015). *Secessionism and the European Union: The Future of Flanders, Scotland, and Catalonia*. Lanham, MD: Lexington Books.
- Eemere, F. & Grootendorst, R. (2003). *A Systematic Theory of Argumentation: The pragma-dialectical approach*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511616389.
- Ehrlich, C. E. (1998). Per Catalunya i l'Espanya Gran: Catalan Regionalism on the Offensive, 1911-19. *European History Quarterly*, 28(2), 189-217.
- Ehrlich, M. C., & Saltzman, J. (2015). *Heroes and scoundrels: The image of the journalist in popular culture*. Champaign, Illinois: University of Illinois Press.

- Elliott, J. H. (2018). *Catalans i escocesos. Unió i discòrdia*. Barcelona: Rosa dels Vents.
- Emerson, R. (1971). Self-determination. *American Journal of International Law*, 65(3), 459-475.
- Enguix Oliver, S. (2019). Rutinas profesionales del periodismo y redes sociales digitales”, a N. Pellisser y J. Oleaque (Coords): *Mutaciones discursivas en el siglo XXI: la política en los medios y las redes*. València: Tirant Lo Blanch, pp. 223-254.
- Emerson, R. W. (1844). *The Young American*. Discurs donat davant la Mercantile Library Association a Boston, el 7 de febrer de 1844. Recuperat de <http://www.public-library.uk/ebooks/109/22.pdf>
- Enli, G. S.& Moe, H. (2013) Introduction to Special Issue. *Information, Communication & Society*, 16 (5), 637-645
- Estat Català (1927). *La Catalogne Rebelle*, París: Agence Mondiale de Librairie.
- Fabre, J. & Huertas, J. M. (1982). *Carrers de Barcelona*. Barcelona: Edhasa.
- Farreras, J. N., & i Permanyer, B. D. R. (1986). *El memorial de greuges i el catalanisme polític*. Barcelona: La Magrana.
- Faulí, J. (2005). *Els primers 40 anys d'Òmnium Cultural*. Barcelona: Proa.
- Faulí, J. (2006). *Repertori d'una recuperació: premsa en català 1939-1976*. Barcelona: L'Abadia de Montserrat.
- Favà, M. (2017) *Diari AVUI, 1976-2009. Entre el somi i l'agonia*. Barcelona: Meteora.
- Feliu, J. (1897). *Biografía de Federico Soler y Hubert*. Barcelona: Henrich.
- Ferré, X. (2001). *Abans i després de Nosaltres els valencians*. Barcelona: Curial.
- Ferrer, M. (1977). *La Generalitat de Catalunya a l'exili*. Barcelona: Aymà.
- Ferret, A. (1976). *Compendi d'història de Catalunya*. Barcelona: Editorial Claret.
- Fisch, J. (2015). *A History of the Self-Determination of Peoples: The Domestication of an Illusion*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fitzmaurice, J. (1985). *Québec and Canada; Past, Present, and Future*. Londres: C. Hurst & Co. Ltd.
- Flor, V. (2013). *Nació i identitats. Pensar el País Valencià*. València: Afers.
- Fontana, J. (2014) *La formació d'una identitat, una història de Catalunya*, Barcelona: Eumo.

- Forn, I. (2004). *El tripartit vist des de Madrid*. Barcelona: Roca.
- Forn, J. M. (productor i director). (2006), *El coronel Macià* [Pel·lícula]. Espanya: Films de l'Orient.
- Fradera, J.M. (2009). *La pàtria dels catalans. Historia, política, cultura*. Barcelona: La Magrana.
- Franzosi, R. (2010). *Quantitative Narrative Analysis*. Thousand Oaks, Ca: Sage.
- Frey, B. (2018). *The SAGE encyclopedia of educational research, measurement, and evaluation* (Vols. 1-4). Thousand Oaks,, CA: SAGE Publications, Inc. doi: 10.4135/9781506326139
- Fuchs, C. & Hofkirchner, W. & Matthias, S. & Celina, R., Marisol, S. & Bichler, R. (2010). Theoretical Foundations of the Web: Cognition, Communication, and Co-Operation. Towards an Understanding of Web 1.0, 2.0, 3.0. *Future Internet*. 2. doi: 10.3390/fi2010041
- Fukuyama, F. (2017). *State building: Governance and world order in the 21st century*. London: Profile Books.
- Fuster, J. (1962, 1977). *Nosaltres, els valencians*. Barcelona: Edicions 26 (16a Edició, 1996).
- Gabor, A., Granger, C. W. J. & Sowter, A. (1970). Real and Hypothetical Shop Situations in Market Research. *Journal of Marketing Research*, 7(3), 355-359. doi:10.2307/3150294
- Gallardo, B. & Enguix, S. (2016). *Pseudopolítica: el discurso político en las redes sociales*. València: Universitat de València.
- García, L. (2018). *El naufragio*. Barcelona: Península.
- Gaudreault-Desbiens, J. F. (1998). The Quebec Secession Reference and the judicial arbitration of conflicting narratives about law, democracy, and identity. *Vt. L. Rev.*, 23, 793.
- Gaziel, A. C. (1998). *Quina mena de gent som*, Barcelona: La Magrana.
- Gaziel, A. C. (2013). *Tot s'ha perdut: el catalanisme polític entre 1922 i 1934*, Barcelona: RBA La Magrana.
- Gaziel, A. C. (2016). *Història de La Vanguardia*. Barcelona: L'Altra.
- Gellner, E. (1983). *Nations and nationalism*. Oxford: Basil Blackwell.

- Geoghean, P. (2015). *The People's Referendum: Why Scotland Will Never be the Same Again*. Glasgow: Luath Press Ltd.
- Gibson, R., & Ward, S. (1999). Party democracy on-line: UK parties and new ICTs. *Information, Communication & Society*, 2 (3), 340–67. Recuperat de <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/136911899359628>
- Giddens, A. (2000). *Runaway World*. New York: Routledge.
- Giglietto, Fabio. (2013). Exploring Correlations Between TV Viewership and Twitter Conversations in Italian Political Talk Shows. *SSRN Electronic Journal*. doi: 10.2139/ssrn.2306512
- Giglietto, F. (2014): Connected Audiences of Politics: Analyzing Twitter Conversation on Beppe Grillo and Five Star Movement Generated during Political TV Talk-Shows, a XVIII ISA World Congress of Sociology (July 13-19, 2014). Recuperat de <https://isaconf.confex.com/isaconf/wc2014/webprogram/Paper40975.html>
- Giraldo, S. (2015). *Més enllà de Twitter*. Vic: Eumo.
- Giuliano, E. (2006). Secessionism from the bottom up: democratization, nationalism, and local accountability in the Russian transition. *World Politics*, 58(2), 276-310.
- Gladney, D. C. (2003). Islam in China: accommodation or separatism?. *The China Quarterly*, 174, 451-467.
- Glynn, C. J., Huges, M. E. (2014). Speaking in spirals: An updated meta-analysis of the spiral of silence. A Donsbach, W., Salmon, C. T., Tsfati, Y. (Eds.), *The spiral of silence: New perspectives on communication and public opinion* (pp. 65-72). New York, NY: Routledge.
- Glynn, C. J., Park, E. (1997). Reference groups, opinion intensity, and public opinion expression, *International Journal of Public Opinion Research*, Volume 9, Issue 3, autumn 1997, Pages 213–232. doi: <https://doi.org/10.1093/ijpor/9.3.213>
- Ginesta, X. (2020). *El plebiscit arriba a Europa. Anàlisis encapsulades de la política catalana (2017-2019)*. Girona: Curbet.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Cambridge, MA, US: Harvard University Press.
- Gómez, D. (2007). *Insults i disbarats contra l'Estatut de Catalunya*, Lleida: Pagès.
- González, A. (dir.) (2017) *Une Catalogne indépendante? Géopolitique européenne et Guerre Civile Espagnole (1936-1939)*. Barcelona: Memorial Democràtic.

- Gordillo, S. (2014). *Sobirania.cat, 10 anys de revolta catalana a Internet*. Barcelona: Crea't edicions.
- Gottfried, J., & Shearer, E. (2017). Americans' online news use is closing in on TV news use. *Pew Research Center*, 7.
- Grau, J. M. (2018). *Les xarxes d'influència i de construcció d'Opinió Pública a Twitter. El cas del procés d'independència de Catalunya: Des de l'anunci de la Llei del Referèndum fins als fets d'octubre*, Tarragona: Universitat Rovira i Virgili.
Recuperat de <https://www.tesisenred.net/handle/10803/664742#page=358>
- Griffiths, R. D., Guillen Alvarez, P., & Martinez i Coma, F. (2015). Between the sword and the wall: Spain's limited options for Catalan secessionism. *Nations and Nationalism*, 21(1), 43-61.
- Griswold, Charles L., Plato on Rhetoric and Poetry, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2016 Edition), Edward N. Zalta (ed.). Recuperat de <https://plato.stanford.edu/archives/fall2016/entries/plato-rhetoric/>
- Gruzd, A., Wellman, B., & Takhteyev, Y. (2011). Imagining Twitter as an imagined community. *American Behavioral Scientist*, 55(10), 1294-1318. Recuperat de <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0002764211409378>
- Guo, L.; Vu, H.; McCombs, M. (2012). "An expanded perspective on agenda-setting effects: Exploring the third level of agenda setting". *Revista de comunicació*, (n. 11, pp. 51-68). <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/4508546.pdf>
- Guibernau, M (2002). *Nacionalisme català: franquisme, transició democràcia*. Barcelona: Pòrtic.
- Guibernau, M. (2013). Secessionism in Catalonia: after democracy. *Ethnopolitics*, 12(4), 368-393.
- Guillamet, J. (1994). *Història de la premsa, la ràdio i la televisió a Catalunya, 1641-1994*, Barcelona: La Campana.
- Guillamet, J. (1996). *Premsa, franquisme i autonomia: crònica catalana de mig segle llarg: 1939-1995*. Barcelona: Flor del vent.
- Gurevitch, M., Coleman, S. and Blumler, J. (2009). Political Communication – Old and New Media Relationships. *The Annals of the American Academy of Political and*

- Social Science*, 625, 164-181. Recuperat de <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0002716209339345>
- Gutiérrez-Rubí, A. (2014). *Tecnopolítica. El uso y la concepción de las nuevas herramientas tecnológicas para la comunicación, la organización y la acción política colectivas*. Barcelona: UOC.
- Habermas, J. (1984). *Theory of Communicative Action, Volume One: Reason and the Rationalization of Society*. Boston, Mass.: Beacon Press.
- Haddock, B. (1999). State and Nation in Mazzini's Political Thought. *History of Political Thought*, 20(2), 313-336. Recuperat de www.jstor.org/stable/26217581
- Hall, E. T. (1959). *The silent language*, Nova York: Doubleday.
- Hamblin, C. (1970). *Fallacies*. Londres: Methuen.
- Hampden-Turner, C. (1970). A proposal for political marketing. *Yale Rev. L. & Soc. Action*, 1, 93.
- Harrington, S., Highfield, T. & Bruns, A. (2012). More than a backchannel: Twitter and television, Audience interactivity and participation. *Brussels: COST Action Transforming Audiences, Transforming Societies*, pp. 13-17. Recuperat de <http://www.participations.org/Volume%2010/Issue%201/30%20Harrington%20et%20al%2010.1.pdf>
- Harrop, M. (1990). Political marketing. *Parliamentary affairs*, 43(3), 277-291. Recuperat de <https://academic.oup.com/pa/article-abstract/43/3/277/1485171>
- Hauben, M. & Hauben, R. (1997). *Netizens: on the history and impact of usnet and the Internet*, Los Alamitos, CA: IEEE Computer Society Press.
- Hedman, U. (2015). J-Tweeters. Pointing Towards a New Set of Professional Practices and Norms in Journalism, *Digital Journalism*, 3(2), pp. 279-297. Recuperat de https://www.researchgate.net/publication/261793745_J-Tweeters_Pointing_towards_a_new_set_of_professional_practices_and_norms_in_journalism
- Hayes, A. F., Matthes, J. & Eveland, W. P. (2013). Stimulating the quasi-statistical organ: Fear of social isolation motivates the quest for knowledge of the opinion climate. *Communication Research*, 40, 439-462. doi: 10.1177/0093650211428608

- Hechter, M. (1992). The Dynamics of Secession. *Acta Sociologica*, 35(4), 267–283. doi: <https://doi.org/10.1177/000169939203500401>
- Hernández-Santaolalla, V. & Sola-Morales, S. (2019). Postverdad y discurso intimidatorio en Twitter durante el referéndum catalán del 1-0. *Observatorio (OBS*)*, 13(1), 102-121. Recuperat de http://www.scielo.mec.pt/scielo.php?pid=S1646-59542019000100006&script=sci_arttext&tlng=en
- Hettne, B. (1994) The New Regionalism: Implications for Global development and International Security. *Research for Action* 1994/014. Helsinki: UNU-WIDER. Recuperat de <https://www.wider.unu.edu/publication/new-regionalism>
- Hina, H. & Wilshusen, R. (1986). *Castilla y Cataluña en el debate cultural: 1714-1939: historia de las relaciones ideológicas catalano-castellanas*. Barcelona: Península.
- Hobsbawm, E. (1996). Ethnicity and Nationalism in Europe Today, a Balakrishnan, G (ed.) *Mapping the Nation*, 255-266. Londres: Verso.
- Horowitz, D. L. (1981). Patterns of ethnic separatism. *Comparative Studies in Society and History*, 23(2), 165-195.
- Huerga, M. (director) (2011). *14 d'abril: Macià contra Companys* [Pel·lícula]. Espanya: Minoria Absoluta / ICAA / Televisión de Galicia (TVG) / ICIC.
- Huitt, R. K. (1961). Democratic party leadership in the Senate. *American Political Science Review*, 55(2), 333-344.
- Huntington, S. P. (2000). The clash of civilizations?. *A Culture and Politics*, 99-118. Palgrave Macmillan, New York.
- Hurtado, V., Mestre, J & Miserachs, T. (1995). *Atles d'Història de Catalunya*, Barcelona: Edicions 62.
- Iggers, G. (1983). *The German Conception of History: The National Tradition of Historical Thought from Herder to the Present*, 2a ed., Middletown, Connecticut: Wesleyan University Press.
- International Court of Justice (ICJ) (2010). *Accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo*, a United Nations General Assembly, Advisory opinion of the International Court of Justice on the accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of Kosovo Sixty-fourth session, Agenda item 77. Recuperat de <https://undocs.org/en/A/64/881>

- Ivern, M. D. (1988). *Esquerra Republicana de Catalunya: (1931-1936)*. Barcelona: L'Abadia de Montserrat.
- Jacobs, J. (1985). *Cities and the Wealth of Nations*, Nova York: Vintag.
- Jeffares, S. (2014). *Interpreting Hashtag Politics. Policy Ideas in an Era of Social Media*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: Where Old and New Media Collide*. Nova York: New York University Press.
- Jordan, W. D. (1974). *The white man's burden: Historical origins of racism in the United States*. Nova York: Oxford University Press.
- Kacowicz, A. M. (1999). Regionalization, Globalization, and Nationalism: Convergent, Divergent, or Overlapping? *Alternatives*, 24(4), 527–556.
<https://doi.org/10.1177/030437549902400405>.
- Kagan, D. J. (2007). *War, government and society in the Medieval Crown of Aragon*, Aldershot, UK, Ashgate Publishing Ltd.
- Kaid, LL, Holtz-Bacha, C. (2007). *Encyclopedia of political communication*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Kaplan, A. & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media, *Business Horizons* 53(1): 59-68, Doi: 10.1016/j.bushor.2009.09.003.
- Kapur, R. A. (1986). *Sikh separatism: The politics of faith*. London: Allen & Unwin.
- Keating, M (1996). *Nations Against the State: The New Politics of Nationalism in Quebec, Catalonia and Scotland*. New York: St. Martins Press.
- Keating, M. (2009). *The independence of Scotland: Self-government and the shifting politics of union*. Oxford: Oxford University Press.
- Kohr, L. (1957). *The Breakdown of Nations*. Nova York: Routledge & K. Paul.
- Keating, M. (1997). The Invention of Regions: Political Restructuring and Territorial Government in Western Europe. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 15(4), 383–398. doi: <https://doi.org/10.1068/c150383>
- Khondker, H. (1994). *Globalization Theory: A Critical Analysis*. Department of Sociology Working Paper, National University of Singapore.

- Kim, Y. & Lowrey, W. (2015). Who are Citizen Journalists in the Social Media Environment?, *Digital Journalism*, 3:2, 298-314. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/21670811.2014.930245>
- Klein, N. (2019). Tópicos dañinos–La percepción de la democracia española y el conflicto separatista catalán en Francia. *Eikasia: revista de filosofía*, (85), 9-23.
- Kingdon, J. (1984). *Agendas, Alternatives and Public Policies*, Boston: Little Brown.
- Klinger, U. & Svensson, J. (2015). The emergence of network media logic in political communication: A theoretical approach. *New Media & Society*, 17 (8), 1241-1257.
- Kotler, P. (1975). *Overview of Political Candidate Marketing*, a NA - *Advances in Consumer Research Volume 02*. Ann Arbor, MI : Association for Consumer Research, 761-770.
<http://www.acrwebsite.org/search/view-conference-proceedings.aspx?id=5800>.
- Kotler P. & Kotler N. (1999). Political marketing: generating effective candidates, campaigns, and causes. A Bruce I. Newman (ed.) *Handbook of political marketing* 3-18. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Laborda, X. (1993). *De retòrica: la comunicació persuasiva*, Barcelona: Barcanova.
- Lagunilla, M. F. (1999). *La lengua en la comunicación política II: La palabra del poder*. Madrid: Arco/Libros.
- Lakoff, G. (2004). *Don't think of an elephant*, White River Junction, Vermont: Chelsea Green Publishing.
- Lakoff, G. (2009): *The political mind: a cognitive scientist's guide to your brain and its politics*, Nova York: Penguin.
- Lasorsa, D. L. (1991). Political outspokenness: Factors working against the spiral of silence. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 68, 131-140. doi:10.1177/107769909106800114
- Le Galès, P., & Lequesne, C. (Eds.). (1998). *Regions in Europe*. London: Psychology Press.
- Lehning, P. B. (2005). *Theories of Secession*. London: Routledge.
- Lenin, V. (1916). The Socialist Revolution and the Right of Nations to Self-Determination, Marxists Internet Archive. Recuperat de <https://www.marxists.org/archive/lenin/works/1916/jan/x01.htm>
- Leonard, M. (2005): *Why Europe will run the 21st century*. Londres: Fourth Estate.

- Levin, I. P., Schneider, S. L. & Gaeth, G. J. (1998). All frames are not created equal: A typology and critical analysis of framing effects. *Organizational Behaviour and Human Decision Processes*. 76(2), 149–188. Recuperat de https://www.researchgate.net/publication/4832403_All_Frames_Are_Not_Created_Equal_A_Typology_and_Critical_Analysis_of_Framing_Effects
- Levrat, N., Antunes, S., Tusseau, G., & Williams, P. (2017). Catalonia's Legitimate Right to Decide. *Paths to Self-Determination*. Geneva: University of Geneva. Recuperat de https://www.unige.ch/gsi/files/9115/0461/7417/EXECUTIVE_SUMMARY_Catalogne.pdf
- Lewin, K. (1946). Action research and minority problems. *Journal of social issues*, 2(4), 34-46.
- Ligtenberg, L., Sumter, S., & Vandenbosch L. (2016, Abril 30). Love me tinder: Untangling emerging adults' motivations for using the dating application tinder. *Telematics and Information*, 34(1), 67-78. Recuperat de <http://www.sciencedirect.com/science/journal/07365853/34/1>
- Lillo, M. (2016). *Mil números d'El Temps: el compromís de construir un país normal*. Tesi Doctoral. Alacant: Universitat d'Alacant.
- Linz, J. J. (1978). Introduction. *Fascism, A Reader's Guide*. W. Laqueur (Ed.). Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Lippmann, W. (1922). *Public opinion*. New York: Harcourt. Recuperat de https://www.norton.com/college/history/america-essential-learning/docs/WLippmann-Public_Opinion-1922.pdf
- Livingston, D. W. (2017). The secession tradition in America. *A Secession, State, and Liberty*, pp. 1-34. London. Routledge.
- Loader, B. D. and Mercea, D. (2011). Networking Democracy? *Information, Communication & Society*, 14 (6), 757-769.
- Lock A. and Harris P. (1996) Political marketing – vive la difference. *European Journal of Marketing*, vol. 30, no. 14-24. Recuperat de <https://pdfs.semanticscholar.org/4855/aa1456b402277e84bf39b74f75b4a51b96f7.pdf>
- Löfgren, K. (2003). *Intra-party use of new ICTs - Bringing memberships back in?. Paper prepared for ECPR Joint Sessions of Workshops*, Edinburg: European Constortium for Political Research.

- Loosen, W. i Schmidt, J. (2012). (Re-) Discovering the Audience: The relationship between journalism and audience in networked digital media. *Information, Communication & Society* 15.6: 867-887. Recuperat de http://storage.globalcitizen.net/data/topic/knowledge/uploads/2012101015403344315_Loosen-Schmidt-ICS-rediscovery-audience-preprint.pdf
- López, J. (2011). Del dret a l'autodeterminació al dret a decidir. Un possible canvi de paradigma en la reivindicació dels drets de les nacions sense estat. *Quaderns de Recerca* (Núm 4). Centre Unesco de Catalunya. Recuperat de <http://focir.cat/ca/lilibres/del-dret-lautodeterminacio-al-dret-decidir-un-possible-canvi-de-paradigma-en-la-reivindicacio-dels-drets-de-les-nacions-sense-estat-2/>
- López Casanovas, G. (Ed.) (1998). *Catalunya i Espanya, una relació econòmica i fiscal a revisar*, Barcelona: Òmnium Cultural.
- López-López, P. i Vázquez-González, J. (2018). Agenda temàtica y Twitter: Elecciones presidenciales en América Latina durante el período 2015-2017. *El profesional de la información* (Vol. 27, No. 6). Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología.
- López Meri, A. (2015). Redes sociales y campañas electorales: Twitter como fuente informativa en las elecciones catalanas del# 25N. *Comunicació: revista de recerca i d'anàlisi*, 115-137.
- Loughlin, J. & Mazey, S. (Eds.). (1995). *The end of the French unitary state?: ten years of regionalization in France (1982-1992)* (Vol. 4, No. 3). Psychology Press.
- Loughlin, J. (1996). "Europe of the Regions" and the Federalization of Europe. *Publius: The Journal of Federalism*, 26(4), 141-162.
- Lusoli, W., & Ward, S. (2004). Digital Rank-and-File: Party Activists' Perceptions and Use of the Internet. *The British Journal of Politics and International Relations*, 6(4), 453-470. Recuperat de <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1111/j.1467-856X.2004.00150.x>
- Lustick, I. S., Miodownik, D., & Eidelson, R. J. (2004). Secessionism in multicultural states: Does sharing power prevent or encourage it?. *American political science review*, 98(2), 209-229.
- Maarek, Ph. J. (1997). *Marketing politico y comunicación. Claves para una Buena información política*. Barcelona: Paidós.
- Macwhirter, I. (2014). *Disunited Kingdom: How Westminster won a referendum but lost Scotland*. Glasgow: Cargo Publishing.

- Madison, J. (1787). *The Federalist Papers No. 10*. Recuperat de http://avalon.law.yale.edu/18th_century/fed10.asp
- Mancini, S. (2008). Rethinking the boundaries of democratic secession: Liberalism, nationalism, and the right of minorities to self-determination, *International Journal of Constitutional Law*, Volume 6, Issue 3-4, 1 July, 553–584. doi: <https://doi.org/10.1093/icon/mon022>
- Marcos Lekuona, J. I. (2019). *Apuntes de marketing político en la transición que vivimos*. Recuperat de https://www.marcoslekuona.net/documentacion/MARKETING_POL%C3%8DTIC_O_EN_LA_TRANSICION_QUE_VIVIMOSAR1.pdf.
- Marshall, M. (1996). Sampling for qualitative research, *Family Practice*, Volume 13, Issue 6, 1996, Pages 522–526, <https://doi.org/10.1093/fampra/13.6.522>
- Martí, J. (2018). *Cómo ganamos el proceso y perdimos la república*. Barcelona, Ed Libros.
- Martí, D. & Cetrà, D. (2016). The 2015 Catalan election: a *de facto* referendum on independence?, *Regional & Federal Studies*, 26:1, 107-119. Recuperat de <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13597566.2016.1145116>
- Martin, D. & Woodside, A. G. (2008). Dochakuka. Melding Global Inside Local: Foreign-Domestic Advertising Assimilation in Japan, *Journal of Global Marketing*, 21:1, 19-32, doi: 10.1300/J042v21n01_03
- Martin, L. (2003). *Iron Man: The Defiant Reign of Jean Chrétien*. Toronto: Penguin.
- Martínez, A. (2014), *El derecho de autodeterminación de los pueblos en el siglo XXI. La secesión-remedio como consecuencia de graves violaciones de derechos humanos*, Getafe: Universidad Carlos III.
- Martínez, A. (2017, 29 de setembre). ¿De qué derecho de autodeterminación hablan? *ElDiario.es*. Recuperat de https://www.eldiario.es/tribunaabierta/derecho-autodeterminacion-hablan_6_691590852.html
- Maquiavel, N. 1469-1527. (2009). *El príncep*, Barcelona: Edicions 62.
- Matthes, J., Knoll, J., & von Sikorski, C. (2018). The “Spiral of Silence” Revisited: A Meta-Analysis on the Relationship Between Perceptions of Opinion Support and Political Opinion Expression. *Communication Research*, 45(1), 3–33. doi: <https://doi.org/10.1177/0093650217745429>.

- Mauri, M. (2010). *Funció i evolució de la premsa de Barcelona durant la transició democràtica (1975-1978)*, Tesi Doctoral. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Recuperat de <https://repositori.upf.edu/handle/10230/11772>
- Mazzoleni, G. (2004). *La comunicación política*, Madrid: Alianza.
- McCombs, M. i Shaw, D (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*. 36 (2): 176. doi: 10.1086/267990
- McCombs, M. E.; Llamas, J. P.; Lopez-Escobar, E.; Rey, F. (1997). Candidate's images in Spanish elections: Second-level agenda-setting effects. *Journalism & Mass Communication Quarterly*. 74 (4): 703–717. doi: 10.1177/107769909707400404
- McKie, J. M. (1855). *Cosas de España, or going to Madrid via Barcelona*, Nova York: Redfield.
- McNair, B. (2003). *An Introduction to Political Communication*. London: Routledge.
- Merton, R. & Kendall, P. (1946). "The Focused Interview," *American Journal of Sociology* 51, no. 6 (May): 541-557. <https://doi.org/10.1086/219886>
- Micovic, M. (2014). *La comunicación y el discurso políticos en España y Serbia. Análisis comparativo de las estrategias argumentativas utilizadas en los debates electorales televisivos*. (Tesi doctoral). Departament de Filologia Histpanica, Facultat de Filologia, Universitat de Barcelona.
- Micovic, M., Alsina, A., & Anaya, I. (2020). Análisis argumentativo de los debates electorales en la campaña 28-A: la construcción del enemigo. *Revista Latina de Comunicación Social*, (76), 189-207.
- Mill, J. S. (1861). *Considerations on representative government*. Londres: Parker and Son, and Bourn, West Strand.
- Molas, I. (2001). *Les arrels teòriques de les esquerres catalanes*. Barcelona: Edicions 62.
- Moragas, C. M. (2016). *Claiming independence in 140 characters. Uses of Metaphor in the construction of Scottish and Catalan political discourses on Twitter* (Tesi doctoral) Universitat Rovira i Virgili.
- Murphy, J. J. (ed.) (1988). *Sinopsis histórica de la retórica clásica*. Madrid: Gredos.
- Mylonas, H. (2012). *The Politics of Nation-Building: Making Co-Nationals, Refugees, and Minorities*. Nova York: Cambridge University Press.
- Mylonas, H. (2017). Nation-building. *Oxford Bibliographies in International Relations*. Ed. Patrick James. New York: Oxford University Press. Recuperat de

<http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0217.xml>

- Nadeau, R., Martin, P., & Blais, A. (1999). Attitude Towards Risk-Taking and Individual Choice in the Quebec Referendum on Sovereignty. *British Journal of Political Science*, 29(3), 523-539. Recuperat de <https://www.cambridge.org/core/journals/british-journal-of-political-science/article/attitude-towards-risktaking-and-individual-choice-in-the-quebec-referendum-on-sovereignty/24F21182785B23E84A75D89190832DA9>
- Negroponete, N. (1995). *Being digital*. Nova York: Knopf.
- Nimmo, D. D., & Sanders, K. R. (Eds.). (1981). *Handbook of political communication*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Noelle-Neumann, E. (1974). The spiral of silence: A theory of public opinion. *Journal of Communication*, 24 (2), 43-51. Recuperat de <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1460-2466.1974.tb00367.x>
- Noelle-Neumann, E. (1991). The Theory of Public Opinion: The Concept of the Spiral of Silence a *Communication Yearbook 14*, James A. Anderson (ed). Newbury Park, CA: Sage.
- Noelle-Neumann, E. (1993). *The spiral of silence: Public opinion, our social skin*. Chicago, IL: The University of Chicago Press.
- Nogué, J. & de San Eugenio, J. (2020). Citizen mobilization and the 'Right to Decide' movement in Catalonia (2010-2014), dins de Nørgaard Kristensen, N. (Ed.): *Political Identity and Democratic Citizenship in Turbulent Times*. Pennsylvania (Estats Units d'Amèrica): Igi Global.
- O'Reilly, T. (2005). What is Web 2.0? Design patterns and business models for the next generation of software. *Journal of Digital Economics*, 65, 17-37.
- Oshagan, H. (1996). Reference group influence on opinion expression, *International Journal of Public Opinion Research*, Volume 8, Issue 4, 335-354. doi: <https://doi.org/10.1093/ijpor/8.4.335>
- O'Shaughnessy, N. J. (1990). *The phenomenon of political marketing*. New York: Springer.
- O'Shaughnessy N. (1999). Political marketing and political propaganda. A Newman, B. I. (ed.) *Handbook of political marketing*, 3-18. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

- Ordeix, E., & Ginesta, X. (2014). Political engagement principles as the basis for new regional self-determination processes in Europe: The case of Catalonia. *American behavioral scientist*, 58(7), 928-940.
- Orriols, L. & Rodon, T. (2016). The 2015 Catalan Election: The Independence Bid at the Polls, *South European Society and Politics*, 21:3, 359-381, Recuperat de <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13608746.2016.1191182>.
- Orwell, G. (1946). *Politics and the English Language*, a *Shooting an Elephant and Other Essays* (1950). Londres: Secker and Warburg. Recuperat de http://www.orwell.ru/library/essays/politics/english/e_polit
- Orwell, G. (1949). *Nineteen Eighty-Four*. Londres: Secker and Warburg. Recuperat de <https://www.planetebook.com/free-ebooks/1984.pdf>
- Paluzie, E. (2014). *Podem! Les claus de la viabilitat econòmica de la Catalunya independent*. Barcelona: Rosa dels Vents.
- Pammett J. H., & Leduc, L. (2001). Sovereignty, leadership and voting in the Quebec referendums. *Electoral studies*, 20(2), 265-280.
- Parmelee, J. (2014). The Agenda-building Function of Political Tweets, *New Media & Society*, 16(3), pp. 434-450. Recuperat de <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1461444813487955>
- Partal, V. (2018). *Nou homenatge a Catalunya*. Barcelona: Ara Llibres.
- Pavlovski, I. (1989). *Un rus a Catalunya*. Barcelona: El Llamp.
- Pedersen, K., & Saglie, J. (2005). New Technology in Ageing Parties: Internet Use in Danish and Norwegian Parties. *Party Politics*, 11 (3), 359-377. Recuperat de <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1354068805051782>
- Peracaula, I. (2016). *Els esdeveniments mediàtics en l'era digital. La Via Catalana cap a la Independència* (Tesi doctoral, Universitat Ramon Llull).
- Perales-García, C., & Pont-Sorribes, C. (2017). Estudio de la representación del Proceso catalán en la prensa internacional (2010-2015). *Mémoire (s), identité (s), marginalité (s) dans le monde occidental contemporain. Cahiers du MIMMOC*, (18). Recuperat de <https://journals.openedition.org/mimmoc/2609>
- Perelman, C. i Olbrechts-Tyteca, L. (1958, 2000). *Tratado de la argumentación. La nueva retórica*. Madrid: Gredos.
- Petit, J. (1967). *La adaptación del sistema triutario a la actividad económica en el periodo 1957-1962*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales.

- Petrič, G., Pinter, A. (2002). From social perception to public expression of opinion: A structural equation modeling approach to the spiral of silence. *International Journal of Public Opinion Research*, 14, 37-53. doi: 10.1093/ijpor/14.1.37
- Pi i Margall, F. (1854). *La reacció y la revolució*. Barcelona: La revista blanca. Recuperat de <http://digibuo.uniovi.es/dspace/bitstream/10651/3079/1/0828293.pdf>
- Pi i Margall, F. (1877). *Las nacionalidades*. Madrid: Imprenta y librería de Eduardo Martínez. Recuperat de <http://digibuo.uniovi.es/dspace/bitstream/10651/3267/1/0568359.pdf>
- Pitarch, I. (2009). *El president Macià i el Parlament de Catalunya*. Barcelona: Parlament de Catalunya.
- Pittock, M. (2008). *The road to independence?: Scotland since the sixties*. Londres: Reaktion Books.
- Pons, j. i Tremosa, R. (2004). *L'Espoli fiscal. Una asfíxia premeditada*. València: Institut Ignasi Villalonga.
- Pooley, J., Socolow, M. (October 28, 2013). The Myth of the War of the Worlds Panic. *Slate*. Recuperat de http://www.slate.com/articles/arts/history/2013/10/orson_welles_war_of_the_worlds_panic_myth_the_infamous_radio_broadcast_did.single.html?via=gdpr-consent
- Porcel, B. (1977). *Conversaciones con el honorable Tarradellas*. Esplugues de Llobregat: Plaza & Janes.
- Posen, B. (1993). "Nationalism, the Mass Army and Military Power," *International Security*, 18(2): 80-124.
- Poster, Mark (1994). A second media age? *Arena Journal*, No. 3, 1994: 49-91. Recuperat de <https://search.informit.com.au/documentSummary;dn=950201467;res=IELAPA> ISSN: 1320-6567
- Prat de la Riba, E. (1906). *La nacionalitat catalana*. Escola d'Administració Pública de Catalunya, Barcelona (ed. Facsímil 2007). Recuperat de http://eapc.gencat.cat/web/.content/home/publicacions/varia/24._la_nacionalitat_catalana/nacionalitat_catalana.pdf
- Pradilla, M. À. (1999). *El secessionisme lingüístic valencià. La llengua catalana al tombant del mil·lenni: Aproximació sociolingüística*. Barcelona: Empúries.

- Puigdemont, C. (2018). *La crisi catalana: una oportunitat per a Europa*. Barcelona: La campana.
- Pujadó, M. (2000). *Diccionari de la cançó. Dels Setze Jutges al Rock Català*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Pujante, D. i Morales, E. (2008). A political action against popular opinion, Aznar's final speech before the Spanish Parliament justifying the war in Iraq. *Journal of language and politics*, 7, 1, pàgs. 71-96.
- Pujol, J. (1978). *Des dels turons a l'altra banda del riu*. Barcelona: Pòrtic, 4^a ed., 1979.
- Pujol, J. (1979). *Entre l'acció i l'esperança/2 Construir Catalunya*, Barcelona, Pòrtic, 3a ed. 1980.
- Pujol, J. (2011). *Residuals o independents? O alguna altra solució?* Conferència pronunciada el 29 de març de 2011 a l'auditori de l'IDEC de la Universitat Pompeu Fabra. Recuperat de <https://vimeo.com/21891381>
- Pujol, E. (2000). *Ferran Soldevila i la historiografia catalana del seu temps*. (Tesi doctoral) Facultat de Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona.
- Punsoda, A. (2017, 10 d'octubre). El dia que Joan Maragall va declarar la independència de Catalunya. *La Llança*. Recuperat de https://www.elnacional.cat/lallanca/ca/efemerides/joan-maragall-independencia-catalunya_200091_102.html
- Rapp, C. (2010) Aristotle's Rhetoric. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring Edition), Edward N. Zalta (ed.). Recuperat de <https://plato.stanford.edu/archives/spr2010/entries/aristotle-rhetoric/>
- Reboul, O. (1991). *Intruduction à la rhétorique. Théorie et pratique*, Paris: PUF.
- Reinemann, C. (Ed.). (2014). *Political communication (Vol. 18)*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- Renan, E. (1882). *Qu'est-ce qu'une nation?*. Conferència donada l'11 de març de 1882 a La Sorbonne, Paris. Recuperat de http://www.tousvoslivres.com/doc2015/TVL%20-%20Renan_quest_ce_une_nation.pdf
- Requejo, F., & Sanjaume Calvet, M. (2013). *Recognition and political accommodation: from regionalism to secessionism. The Catalan case*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Recuperat de <https://repositori.upf.edu/handle/10230/20628>

- Reyner, R. (2017). *1-O. Llibertat d'informació a la corda fluixa*. Barcelona: Grup de Periodistes Ramon Barnils. Recuperat de https://www.ara.cat/2017/12/05/Informe_1-O_informacio_1.pdf?hash=3d22d355fdfe5ed0fa36c619958eff93bcc76dc7
- Rheingold, H. (1993). *The Virtual Community*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Ribó, R. (1977). L'alternativa catalana. L'Estatut de 1932 com a punt de partida. *Revista del Centre de Lectura de Reus*, (293), 52-55.
- Rico, G., & Liñeira, R. (2014). Bringing secessionism into the mainstream: The 2012 regional election in Catalonia. *South European Society and Politics*, 19(2), 257-280.
- Ridao, J. (2014). *El derecho a decidir: una salida para Cataluña y España*. Barcelona: RBA.
- Robertson, R. (1992). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London: Sage.
- Rogers, E; Dearing, J (1988). Agenda-setting research: Where has it been, where is it going? *Communication Yearbook*. 11: 555-594. Recuperat de https://www.researchgate.net/publication/263809220_Agenda-Setting_Research_Where_Has_It_Been_Where_Is_It_Going
- Rogers, R. (2014). Foreword: Debanalising Twitter: The transformation of an object of study. *Twitter and society*, 9-27. Recuperat de https://pure.uva.nl/ws/files/2257183/157350_Rogers_Twitter_and_Society_2014.pdf
- Roglan, J. (2006). *14 d'abril, la Catalunya republicana (1931-1939)*. Valls: Cossetània.
- Rommele, A., & Copeland, L. (2009). *Beyond the base? Political parties, citizen activists, and digital media use in the 2009 German federal election campaign*. Maryland: Center for the Study of Democracy. Recuperat de <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19331681.2014.902783>
- Ros Hombravella, J., Montserrat, A. (1967). *L'aptitud financera de Catalunya: la balança financera de pagament*, Barcelona: Edicions 62.
- Ross, J., & Ross, M. (1974). Participant Observation in Political Research. *Political Methodology*, 1(1), 63-88. Recuperat de www.jstor.org/stable/25791367
- Roure, A. (1946). *La rebotiga de Pitarra*. Barcelona: Millá.

- Roures, J. (2018). *20-S*. Espanya. Mediapro. Recuperat de https://www.youtube.com/watch?v=LVKbl4_ufYU
- Rovira i Virgili, A. (1936). *Resum d'història del catalanisme*. Barcelona: Editorial Barcino.
- Rovira i Virgili, A. (1922). *Història nacional de Catalunya, volum I*. Barcelona: Pàtria.
- Rovira i Virgili, A. (1966). *Els corrents ideològics de la Renaixença Catalana*. Barcelona: Barcino.
- Royo, A. (1932). *Un grito contra el Estatuto*. Madrid: Sociedad Administrativa de Ediciones Literarias.
- Rubert de Ventós, X. (1999). *Catalunya: de la identitat a la independència*. Barcelona: Empúries.
- Rubió i Ors, J. (1841, 2006). *Lo Gaiter del Llobregat a cura d'Albert Mestres*. Barcelona: Nova Biblioteca Selecta.
- Rubiralta, F. (2004). *Una historia de l'independentisme polític català*. Barcelona: Guimet.
- Rubiralta, F. (2015). La construcció social de la nació o resistència d'alliberament nacional (1939-1977)- Principals aportacions al sobiranisme actual. *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, Núm. XXVI, 129-158. Recuperat de <https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000222/00000004.pdf>
- Sabater, J. (2017). *Regionalisme i federalisme. La consolidació del catalanisme polític (1895-1905)*. (Tesi doctoral). Barcelona: Departament d'Humanitats, Universitat Pompeu Fabra.
- Safont, J. (2017). *Sabotatge contra Franco*. Barcelona: Angle.
- Sale, D. (1980). *Human Scale*. Nova York: Coward, McCann & Geoghegan.
- Sales, J. (1999). *Incerta glòria*. 10^a ed. Barcelona: Club editor.
- Sallés, Q. (2018). *On eres l'1-0?* Barcelona: Random House Mondadori.
- Santolaria, F. (2005). *El Banquet de la Victòria i els fets de ¡Cu-Cut! Cent anys de l'esclat catalanista de 1905*. Barcelona: Meteora.

- Sastre, C. (2013). *Terra Lliure: punto de partida (1979-1995): una biografía autorizada*. Tafalla: Txalaparta.
- Savater, F. (2017). *Contra el separatismo*. Barcelona: Ariel.
- Scammell, M. (1999). Political Marketing: Lessons for Political Science. *Political Studies*, 47(4), 718–739. doi: <https://doi.org/10.1111/1467-9248.00228>
- Scheufele, D.A. & Moy, P. (2000). Twenty-five years of the spiral of silence: a conceptual review and empirical outlook, *International Journal of Public Opinion Research*, Volume 12, Issue 1, (3–28). doi: <https://doi.org/10.1093/ijpor/12.1.3>
- Scheufele, D. A., Shanahan, J., Lee, E. (2001). Manipulating the dependent variable in the spiral of silence research. *Communication Research*, 28, 304-324. doi:10.1177/009365001028003003.
- Schiappa, E. (2003). *Defining Reality. Definitions and the Politics of Meaning*. Carbondale and Edwardsville, Illinois: Southern Illinois University Press.
- Schlesinger, P. (1999). The nation and communicative space. *Media power, professionals and policies*, Londres i Nova York: Routledge.
- Schwartz, A. B. (2014). *Broadcast Hysteria: Orson Welles's War of the Worlds and the Art of Fake News*. New York: Hill and Wang.
- Schwartz, M. S., & Schwartz, C. G. (1955). Problems in participant observation. *American journal of sociology*, 60(4), 343-353.
- Serrano, I. (2015, May). Catalonia: a failure of accommodation? *Catalonia in Spain and Europe* (p. 97-113). Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft. Recuperat de https://www.researchgate.net/publication/279757157_Catalonia_A_failure_of_accommodation
- Sexton, J. (2015). *English Literature: Victorians and Moderns*. Victoria, Canada: BC Campus Open Textbook project. Recuperat de <https://opentextbc.ca/englishliterature/>
- Sinca, G. (2016). *El cavaller Floïd*. Barcelona: Proa.
- Shama, A. (1975). Applications of Marketing Concepts to Candidate Marketing, a *Advances in Consumer Research Volume 02*, Schlinger, M. J. (ed.). Ann Arbor, MI: Association for Consumer Research, 793-802. Recuperat de <http://acrwebsite.org/volumes/5803/volumes/v02/NA-02>

- Sharma, C. K. (2009). Emerging Dimensions of Decentralisation Debate in the Age of Globalisation. *Indian Journal of Federal Studies*. 19 (1): 47–65. Recuperat de https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1369943
- Smith, A. (1983). *Theories of Nationalism*. Second edition. London: Duckworth.
- Spradley, J. P. (2016). *Participant observation*. Long Grove, IL: Waveland Press.
- Sobrequés, S. (1964). Sobre la història de Catalunya, de Ferran Soldevila, *Serra d'Or*, desembre de 1964, 27-31 citat a Sobrequés, J. (2001) Història d'una relació cultural durant el franquisme. Epistolari de Ferran Soldevila i Zubiburu i Santiago Sobrequés i Vidal (1953-1967), *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Vol. XLII, Girona, 629-635.
- Sobrequés, J. & Morales, M. (2008). *La Generalitat a l'exili*. Barcelona: Ara Llibres.
- Soldevila, F. (1962, 2^a ed revisada i augmentada). *Història de Catalunya*, Barcelona: Alpha.
- Soler, T. (2011). *14 d'abril. Macià contra Companys*. Barcelona: Edicions 62.
- Sorens, J. (2012). *Secessionism: Identity, interest and strategy*. Montreal: McGill-Queens Press-MQUP.
- Soto, A. (1998). *La transición a la democracia, España (1975-1982)*, Madrid: Alianza.
- Starbird, K. (2017): Examining the Alternative Media Ecosystem Through the Production of Alternative Narratives of Mass Shooting Events on Twitter, International AAAI Conference on Web and Social Media (ICWSM). Recuperat de http://faculty.washington.edu/kstarbi/Alt_Narratives_ICWSM17-CameraReady.pdf
- Stephenson, C. (2005). Nation Building. *Beyond Intractability*. Recuperat de https://www.beyondintractability.org/essay/nation_building/
- Sterio, M. (2010). On the Right to External Self-Determination: Selfistans, Secession, and the Great Powers' Rule. *Minn. J. Int'l L.*, 19, 137. Recuperat de <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/mjgt19&div=7&id=&page=>
- Sunshine Hillygus, D. (2011). The Evolution of Election Polling in the United States, *Public Opinion Quarterly*, Volume 75, Issue 5, 1 December, 962–981, doi: <https://doi.org/10.1093/poq/nfr054>

- Swanson, D. (1995). El campo de la comunicación política. La democracia centrada en los medios. A Muñoz Alonso, A. i Rospir, J. I. (eds.), *Comunicación política*. Madrid: Universitas.
- Swanson, L. & Nimmo, D. (1990). *New directions in political communication: a resource book*. Newbury Park, CA: Sage.
- Tamir, Y. (1993). *Liberal Nationalism*. Princeton, NJ: Princeton University Press..
- Tarrés, A. (2014). *13-S la consulta, Arenys de Munt comença a decidir*. Barcelona: Crea't.
- Termes, J. (2000). *Història del catalanisme fins el 1923* (Vol. 10). Barcelona: Pòrtic.
- Tiebout, C. M. (1956). A pure theory of local expenditures. *Journal of political economy*, 64(5), 416-424. Recuperat de <https://www.journals.uchicago.edu/doi/pdfplus/10.1086/257839>
- Tierney, S. (2013). Legal issues surrounding the referendum on independence for Scotland. *European Constitutional Law Review*, 9(3), 359-390.
- Trias Fargas, R. (1968) Algunos problemas de la infraestructura catalana. *Información Comercial Española*, maig-juny.
- Torrance, D. (2013). *The Battle for Britain: Scotland and the Independence Referendum*. Londres: Biteback Publishing.
- Torres, T. (2003). Identitat i vocabulari: Nació, terra i pàtria a la Catalunya dels Àustria. *Revista Pedralbes*, 23, Universitat de Barcelona, 41-58.
- Trudeau, P. E., & Hébert, J. (1970). *Approaches to Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Tuilier, A. (1994). *Histoire de l'Université de Paris et de la Sorbonne* (Vol. 1). Paris: Nouvelle librairie de France.
- Tversky, A. & Kahneman, D. (1981). The framing of decisions and the psychology of choice. *Science*. 211(4481), 453-458. Recuperat de <http://science.sciencemag.org/content/211/4481/453>
- Ucelay da Cal, E. i González, A. (Eds.) (2012). *Contra Companys, 1936. La frustración nacionalista ante la Revolución*. València: Publicacions de la Universitat de València.
- Ucelay-da-Cal, E. (2018). *Breve historia del separatismo catalán*. Barcelona: Penguin Random House.

- UNDP (1999). Decentralization: A Sampling of Definitions, Joint UNDP (United Nations Development Programme). Government of Germany evaluation of the UNDP role in decentralization and local governance, October. Recuperat de http://web.undp.org/evaluation/documents/decentralization_working_report.PDF
- Valentí, E. (1973). *El primer modernismo literario catalán y sus fundamentos ideológicos*. Esplugues de Llobregat: Ariel.
- Van Dijk, T. A. (1997). *Discourse studies: a multidisciplinary introduction*. London: Sage.
- Vejvoda, I. (2009). Civil Society versus Slobodan Milošević: Serbia 1991–2000, a Roberts, A. & Garton, T. (eds.), *Civil Resistance and Power Politics: The Experience of Non-violent Action from Gandhi to the Present*. Oxford i Nova York: Oxford University Press, 2009, 295–316.
- Vicens, L. & Tedó, X. (2018). *Operació urnes*. Barcelona: Columna.
- Vila, S. (2018). *D'herois i traidors*. Barcelona: Pòrtic.
- Vilar, P. (1988). *Catalunya dins l'Espanya moderna*. Barcelona: Curial.
- Vilaregut, R. (2011). *Memòria i emergència en l'independentisme català. El cas de la Plataforma pel Dret de Decidir* (Tesi Doctoral). Universitat de Barcelona, Departament de Ciència Política i de Dret Públic.
- Viñas, C. (2015). No volem ser. Música y nacionalismo. *Tiempo devorado: revista de historia actual*, 2(3), 34-53.
- Vives, J. V. (1954, rev. 1960, reed 1995). *Notícia de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62.
- VV.AA. (2018). *Anatomía del procés*. Madrid: Debate.
- Walton, D. (2010): A dialogue model of belief. *Argument and Computation*, Vol 1, No. 1, March 201', 23-46. Windsor, Ontario: Centre for Research in Reasoning, Argumentation and Rhetoric, University of Windsor. Recuperat de <https://pdfs.semanticscholar.org/1d6a/e663489ad2318b0cec00019d850d208f4d82.pdf>
- Weber, M. (1968). *Economy and Society*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Weber, E. (1976). *Peasants into Frenchmen: The Modernization of Rural France*. Redwood, CA: Stanford University Press.
- Weber, M., Owen, D. S. & Strong, T. B. (2004). *The vocation lectures*. Londres: Hackett Publishing, 2004.

- Welsh, S. (2002). Deliberative Democracy and the Rhetorical Production of Political Culture. *Rhetoric & Public Affairs* 5(4), 679-707. Michigan State University Press. Retrieved January 31, 2019, from Project MUSE database. Recuperat de <https://muse.jhu.edu/article/38003>
- Wilson, J. (1918): President Wilson's Address to Congress, Analyzing German and Austrian Peace Utterances (Delivered to Congress in Joint Session on February 11, 1918). Recuperat de <http://www.gwpda.org/1918/wilpeace.html>
- Wimmer, A. (2018). Nation Building: Why Some Countries Come Together While Others Fall Apart. *Survival*. 60(4): 151-164. Recuperat de <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00396338.2018.1495442?journalCode=tsur20>.
- Willnat, L., Lee, W., Detenber, B. H. (2002). Individual-level predictors of public outspokenness: A test of the spiral of silence theory in Singapore. *International Journal of Public Opinion Research*, 14, 391-412. doi:10.1093/ijpor/14.4.391.
- Wolton, D. (1998). Las contradicciones de la comunicación política. A Gauthier, G., Gosselin, A. & Mouchon, J. (Comps.), *Comunicación y política*. Barcelona: Gedisa.
- Wolin, S. S. (2016). *Fugitive democracy: And other essays*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Worthington, I. (1993). *Persuasion: Greek Rhetoric in action*. Londres-Nova York: Routledge.
- Yates, S. (2017). When is Political Divorce Justified? *A Secession, State, and Liberty* (35-64). Londres-Nova York: Routledge. Recuperat de https://mises-media.s3.amazonaws.com/secession_state_liberty.pdf
- Yu, J., & Aikat, D. (2005). News on the Web: Agenda setting of online news in Web sites of major newspaper, television and online news services. Paper presentat al congrés annual de la International Communication Association a Nova York. Recuperat de <https://convention2.allacademic.com/one/ica/ica05/>

13 ÍNDEX DE GRÀFICS, IMATGES I TAULES**ÍNDEX DE GRÀFICS**

Gràfic 1: Prevalença del terme <i>fake news</i> en les cerques a Google en base 100 entre març de 2015 i març de 2020	46
Gràfic 2: Jordi Sànchez, tuits per setmana i dia apilats per marcs	337
Gràfic 3: Jordi Cuixart, tuits per setmana i dia apilats per marcs	339
Gràfic 4: Carles Puigdemont, tuits per setmana i dia apilats per marcs	341
Gràfic 5: Oriol Junqueras, tuits per setmana i dia apilats per marcs	345
Gràfic 6: Assemblea Nacional Catalana, tuits per setmana i dia apilats per marcs	347
Gràfic 7: Òmnium Cultural, tuits per setmana i dia apilats per marcs	352
Gràfic 8: Partit Demòcrata, tuits per setmana i dia apilats per marcs	357
Gràfic 9: Junts x Catalunya, tuits per setmana i dia apilats per marcs	361
Gràfic 10: Esquerra Republicana de Catalunya, tuits per setmana i dia apilats per marcs	365
Gràfic 11: Candidatura d'Unitat Popular, tuits per setmana i dia apilats per marcs	374
Gràfic 12: Perfils personals, marc d'administració, 11 de setembre a 3 d'octubre	381
Gràfic 13: Perfils personals, marc de lluita, 11 de setembre a 3 d'octubre	382
Gràfic 14: Perfils personals, marc de sobirania, 11 de setembre a 3 d'octubre	383
Gràfic 15: Perfils col·lectius, marc d'administració, 11 de setembre a 3 d'octubre	384
Gràfic 16: Perfils col·lectius, marc de lluita, 11 de setembre a 3 d'octubre	385
Gràfic 17: Perfils col·lectius, marc de sobirania, 11 de setembre a 3 d'octubre	386
Gràfic 18: Perfils col·lectius, marc d'administració, del 4 d'octubre al 5 de desembre de 2017	387
Gràfic 19: Perfils col·lectius, marc de lluita, del 4 d'octubre al 5 de desembre de 2017	388
Gràfic 20: Perfils col·lectius, marc de sobirania, del 4 d'octubre al 5 de desembre de 2017	389
Gràfic 21: Perfils col·lectius, marc d'administració, del 6 de desembre al 21 de desembre de 2017	390

Gràfic 22: Perfils col·lectius, marc de lluita, del 6 de desembre al 21 de desembre de 2017	391
Gràfic 23: Perfils col·lectius, marc de sobirania, del 6 de desembre al 21 de desembre de 2017	392
Gràfic 24: Tuits de la CUP de 23 d'abril i 21 de desembre de 2017 apilats per setmana i marc	397
Gràfic 25: Tuits de l'ANC de 23 d'abril i 21 de desembre de 2017 apilats per setmana i marc	398
Gràfic 26: Comparació dels perfils d'Oriol Junqueras (esquerra) i ERC (dreta) de 23 d'abril i 21 de desembre de 2017 apilats per setmana i marc	399
Gràfic 27: Comparació dels perfils de JxC, Carles Puigdemont i PDeCAT entre octubre i desembre de 2017 apilats per setmana i marc	401
Gràfic 28: Tuits d'Òmnium Cultural de 23 d'abril i 21 de desembre de 2017 apilats per setmana i marc	402

ÍNDIX D'IMATGES

Imatge 1: Portada del diari madrileny <i>La Correspondencia Militar</i> de 25 de juliol de 1899, amb l'article "<i>Hay que extirpar el grano</i>", on s'urgeix a fer desaparèixer tots aquells que sostinguin idees de separatisme per temps il·limitat	103
Imatge 2: Pàgines 174 i 175 de l'<i>Almanaque-Enciclopedia de la vida pràctica para 1928</i> publicat per la Librería Española de Barcelona, on es pot intuir la simpatia dels redactors per Francesc Macià, malgrat la censura	109
Imatge 3: Portada del diari barceloní <i>La Publicitat</i> amb l'article "Votar l'Estatut és confiar en Catalunya", de Carles Capdevila	127
Imatge 4: vinyeta de Valentí Castanys que presenta Esquerra Republicana de Catalunya com a simple cuidadora d'un Estatut dissenyat des de Castella, publicada per <i>El Be Negre</i> el 6 de setembre de 1932	132
Imatge 5: Portada d'<i>Amic</i> de gener de 1938 amb una il·lustració en homenatge "a tots els soldats catalans morts en defensa de les llibertats".	148
Imatge 6: Portada de <i>Ressorgiment</i>, revista editada per la diàspora catalana des de Buenos Aires, de gener de 1940	151
Imatge 7: Article de Rafael Vidiella, secretari del PSUC, a la revista comunista francesa <i>Regards</i>, 19 de juliol de 1946	156
Imatge 8: Portada de la revista <i>Destino</i> de 16-23 de setembre de 1976	170
Imatge 9: Cartell del Comitè Català Contra la Constitució Espanyola, setembre de 1978	176
Imatge 10: Enganxina de l'MDT de 1989	179
Imatge 11: Públic independentista al festival del Palau Sant Jordi de 1991: una assistent al concert / un membre de Sangtraït signa un autògraf / imatge del públic amb diverses estelades	374
Imatge 12: Portada i contraportada del recopilatori Flaix Sessions de l'emissora Flaix FM editat el 2001, que inclou la versió dance d'"Els Segadors" al disc <i>Decibèlia</i>.	381
Imatge 13: Cartell de la consulta d'Arenys de Munt de 2009	382
Imatge 14: Cartell de la manifestació "Catalunya, nou estat d'Europa" de 2012	383
Imatge 15: Artur Mas i Joana Ortega al Centre de Premsa retolat amb els logotips de la Generalitat de Catalunya, donant els resultats del 9-N	384
Imatge 16: Instant de la presentació de la campanya del "Sí" de l'Assemblea Nacional Catalana a Barcelona, el 23 d'abril de 2017	385

Imatge 17: Cartells de la campanya “Llibertat d’Expressió” de 1977 (esquerra) i de la Crida per la Democràcia de 2017 (dreta)	386
Imatge 18: Fotograma de l’anunci institucional del referèndum de l’1 d’octubre de 2017	387
Imatge 19: Cartell de la campanya “Empaperem”	388
Imatge 20: Missatge de Telegram del CDR de l’Eixample Dret de Barcelona de la matinada de dissabte a diumenge, 1 d’octubre de 2017	389
Imatge 21: Marcs confrontats: Una bandera del “Sí” (sobirania) i una boca tapada (lluita contra la injustícia) l’1 d’octubre de 2017 a la Plaça Catalunya de Barcelona	390
Imatge 22: Missatge institucional del president Carles Puigdemont des del Palau de la Generalitat, la nit de l’1 d’octubre de 2017	391
Imatge 23: Declaració del conseller d’Exteriors, Raül Romeva, la nit de l’1 d’octubre de 2017	392
Imatge 24: Jordi Sànchez i Jordi Cuixart, a l’escenari de Plaça Catalunya la nit de l’1 d’octubre de 2017	397
Imatge 25: Diputats i alcaldes independentistes amb la bandera de Nacions Unides a les escales del Parlament de Catalunya el 27 d’octubre de 2017	398
Imatge 26: Declaració institucional de Carles Puigdemont a la Delegació de la Generalitat de Catalunya a Girona, el dia 28 d’octubre de 2017	399
Imatge 27: Les dues capçaleres de la manifestació de l’11 de novembre de 2017	309
Imatge 28: El vicepresident de l’ANC, Agustí Alcoberro, en directe a TV3	312
Imatge 29: Gràfic d’AFP amb els resultats del 21-D	312

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1: Perfils analitzats en aquest treball, número total de tuits i tuits seleccionats per a l'anàlisi.	17
Taula 2: Les proclamacions del 14 d'abril de 1931 a Barcelona	116
Taula 3: Què defensaven abans de 1975 les organitzacions fundadores de l'Assemblea de Catalunya i quin vot demanen al referèndum sobre la Constitució Espanyola de 1978	173
Taula 4: Quin marc practiquen abans de 1975 les organitzacions fundadores de l'Assemblea de Catalunya i quin marc utilitzen al referèndum sobre la Constitució Espanyola de 1978? En negreta, marc de sobirania.	176
Taula 5: Resultats de la consulta sobre la independència del 13 de setembre de 2009	208
Taula 6: Portades de la premsa barcelonina en paper el 12 de setembre de 2012	227
Taula 7: Titulars d'una selecció de mitjans internacionals sobre les manifestacions de 2010 i 2012	229
Taula 8: Eslògans electorals dels partits que defensen una Catalunya dins d'Espanya per a les eleccions de 2012	231
Taula 9: Cartells per a les eleccions de 25 de novembre de 2012 dels partits signants de la moció 742/IX del Parlament de Catalunya	231
Taula 10: Resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya del 25 de novembre de 2012	234
Taula 11: Arguments al voltant de la celebració de la consulta de 2014	239
Taula 12: Resultats de les dues preguntes del procés participatiu del 9-N de 2014	246
Taula 13: Selecció de frases clau del discurs d'Artur Mas al Centre de Premsa del 9-N	247
Taula 14: Selecció de titulars de premsa internacional sobre el 9-N	248
Taula 15: Eslògans de les candidatures no independentistes el 2012 i el 2015	252
Taula 17: Resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya de 2012 i 2015	258
Taula 18: Titulars de mitjans internacionals després del 27 de setembre de 2015	259
Taula 19: Campanyes i eslògans utilitzats des d'octubre de 2016 fins a setembre de 2017	270
Taula 20: Resultats de l'1 d'octubre de 2017	294

Taula 21: Portades sobre Catalunya de diaris internacionals el 2 d'octubre de 2017	294
Taula 22: Portades sobre Catalunya, premsa editada a Madrid el 2 d'octubre de 2017	295
Taula 23: Cartells i eslògans de les llistes independentistes per a les eleccions de 21 de desembre de 2017	310
Taula 24: Perfils analitzats en aquest treball, número total de tuits i tuits seleccionats per a l'anàlisi	327
Taula 25: Paraules símbol utilitzades pels tres marcs de l'independentisme durant 2017	332
Taula 26: Mitjana, mediana i mode dels perfils de Twitter entre 23 d'abril i 21 de desembre de 2017 i mitjana entre 2 d'octubre i 21 de desembre de 2017	336
Taula 27: Mitjana ordenada dels perfils de Twitter entre el 23 d'abril i 21 de desembre	393
Taula 28: Comparació del grau de rupturisme entre el període de 23 d'abril a 21 de desembre i el període de 2 d'octubre i 21 de desembre	397
Taula 29: Classificació per marcs de tres discursos durant els fets d'octubre de 1934	412
Taula 30: Quin marc practiquen abans de 1975, quin marc utilitzen a la campanya del referèndum sobre la Constitució Espanyola de 1978 i què voten o recomanen votar els partits catalans fundadors de l'Assemblea de Catalunya	414